

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתָם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מָטָר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבִהְמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי גְבוּיָם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבָת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפִלָּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְחָלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

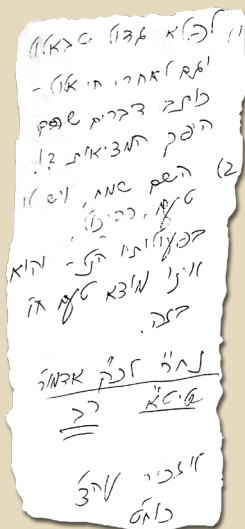
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מענה הרבי למתעסקים ב"דבר מלכות"

(1) לפלא גדול יט
באלול וגם לאחר חי
אלול - כותב דברים
שהם היפך המציאות?!

(2) השם שמח, ויש
לו טעם, כביכול,
בפעולותיו הנ"ל - והוא
אינו מוצא טעם ח"ו
בזה.

נח"ר [=נחת רוח] לכ"ק
אדמו"ר שליט"א רב

אזכיר עה"צ [=אזכיר
על הציון]

כוח"ט [=כתיבה
וחתימה טובה].

כדי שה"דבר מלכות" כמו שהוא
יוכל להגיע לכל המבקשים אותו
ולכל מקום אפשרי
כפי שרצה הרבי

**הננו מבקשים
שכל מי שיכול ורוצה להשתתף
בהדפסת ה"דבר מלכות"**

ואשר על ידי זה יוכל גם לפרסם את עסקיו יפנה ל:

פאקס: 03.9606108

או מייל: Israel@DvarMalchus.Org

או USA@DvarMalchus.Org

מוכר כהוצאה עסקית

"דבר מלכות" מודפס ב: **דפוס ידיעות תקשורת** בכ - 52,000 עותקים

מתוכם הודפסו

5,000 עותקים על ידי:

לב רוממה בע"מ

ירמיהו 46 ירושלים 02-5376575

5,000 עותקים על ידי:

קייטרינג ריבקיין

טעם מיוחד בכל אירוע

כפר חב"ד - טל: 03-9606204

4,500 עותקים על ידי:

חב"ד
כל הלב לכל אחד

בית חב"ד
רמת אביב
ושכונות עבר הירקון

פאלאס
תעשיות

052.6076323

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובכ' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵב בְּסֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּהֶר פִּעְלֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלֹאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לֵתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֱמֶת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֱמֶת
וְיִשָּׁר: ט פְּדוּת | שְׁלַח לְעַמּוֹ צוּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רְאֵשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֵּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תְּהַלְלוּ עֲמִדַת לָעַד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִירָא אֶת־יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפִיץ מֵאֹד: ב גִּבּוֹר בְּאָרְץ יְהוָה זֶרְעוֹ דּוֹר
יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׂרָאֵל חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמִלּוּה יִכְלֹל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לָבוֹ בַּטַּח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לָבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצָרָיו: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱבִיזִים צִדְקָתוֹ עֲמִדַת לָעַד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שִׁנּוּ יַחֲרֹק וְנֶמֶס תְּאוֹת רָשָׁעִים תֹּאבֵד:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיא – מתוך "תהילות מנחם"

מעלת הנפלאות דלעתיד לבוא

א. איתא במדרש¹ עה"פ "זכר עשה לנפלאותיו – כל מה שעושה הקב"ה לצדיקים בעולם אינו כלום, אלא זכר הוא עושה להם, אלא כשעשה לעולם הבא צדקתו עומד לעד".
וכתב הצמח צדק² "ואפשר לומר שכולל בזה אפילו נסים דציאת מצרים, שהם רק זכר לבד מהנסים דלעתיד לבוא, וכמ"ש³ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". . . שלע"ל יהי גילוי פנימיות עתיק, משא"כ בימי משה לא הי' ההמשכה אלא מחיצוניות עתיק יומין. . . וזהו זכר עשה לנפלאותיו היינו לבחי' אראנו נפלאות דלע"ל". והיינו שעפ"ז מבאר דיוק לשון הכתוב "לנפלאותיו".
וממשיך שכן הוא גם בענין המצוות: ש"המצוות כולן הם זכר וסימן למה שיהי' לע"ל, דלמאן דאמר⁴ מצוות אינן בטלות לע"ל, יהי' באופן נעלה מאוד עד שקיום המצווה עכשיו רק זכר וסימן לזה. . . ועיין רבות

המשך בעמוד 100

(1) תהלים כא.

(2) אוה"ת לתהלים (יהל אור) כאן ע' תלב ואילך.

(3) מיכה ז, טו.

(4) וידוע (ראה אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ג ע' תפו). אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' קנד. סה"מ מלוטק ה' ע' רנא) הפירוש ב"אראנו נפלאות", שהנפלאות שיהיו בגאולה העתידה יהיו נפלאות גם בערך הנפלאות שהיו ביציאת מצרים.

(5) נדה סא, ב.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת מעילה עם ביאורים	ב
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	מדף ז עד דף יג	קסב
ג) מאמר ד"ה דבר אל כל עדת בני ישראל ג' שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"א	ו	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) שיחת ליל ג' פ' תזרי"מ, ב' אייר ה'תשנ"א	כד	כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	כב
ה) לקוטי שיחות – פרשת קדושים (בלה"ק) כך יז	כה	אדמו"ר הזקן	קצ
ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכו"ק הרה"ק הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כט	כג) שולחן ערוך הלכות שבת	כג
ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה זי"ל שניאורסאהן חוברת ח, תרגום מאידיש	ל	אדמו"ר הזקן	קצ
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי-קדושים	לא	כד) תורה אור	כד
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת אחרי-קדושים	לב	אדמו"ר הזקן	קצא
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי-קדושים	עב	כה) שערי אורה	כה
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת אחרי-קדושים	עג	אדמו"ר האמצעי	קצב
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחרי-קדושים	פא	כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	כו
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	פג	אדמו"ר ה"צמח צדק"	קצג
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:		כז) תורת שמואל תרל"ב	כז
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים	פו	אדמו"ר מוהרי"ש	קצג
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים	קיג	כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	כח
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחרי-קדושים	קכא	אדמו"ר מוהרש"ב	קצג
יז) מסכת סוטה עם ביאורים		כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ה	כט
מדף טו עד דף כא	קכד	אדמו"ר מוהרי"צ	קצד
יח) נביאים וכתובים		ל) לקוטי דיבורים	ל
שמואל-ב פרק כב-ג, תהלים פרק מט	קנב	אדמו"ר מוהרי"צ	קצה
יט) משניות חגיגה		לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	לא
ביאור קהתי	קנד	אדמו"ר מוהרי"צ	קצו
כ) עין יעקב מסכת יומא	קסא	לב) אגרות קודש	לב
		אדמו"ר מוהרי"צ	קצז
		לג) ביאורים לפרקי אבות פרק ב	קצח
		לד) חומש לקריאה בציבור	קצט
		לה) לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי-קדושים	רו
		לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	רז

ביאור בדרך אפשר

הקדוש-ברוך הוא אומר למשה רבנו:

1 **דְּבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ', וְתַמְסוּר לָהֶם אֶת הַצִּוִּיּוֹת קְדוּשִׁים**
 2 **תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי¹, וְאֵיתָא בַּמִּדְבָּר² יָכוֹל** היה מקום לומר
 3 שהציווי של הקדוש-ברוך הוא לבני ישראל להיות קדושים משמעו **כְּמוֹנִי**,
 4 כלומר קדושה דומה לקדושתו

5 של הקדוש-ברוך הוא **תְּלַמּוּד**
 6 **לִזְמַר** כדי לשלול את המחשבה
 7 הזו מוסיף הכתוב ואומר **כִּי**
 8 **קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדָשְׁתִּי**
 9 **לְמַעַלָּה מִקְדָּשְׁתֶּכֶם**

11 והקדושה הנדרשת מבני ישראל
 12 היא קדושה ברמה נמוכה יותר
 13 מקדושתו של הקדוש-ברוך הוא,
 14 **וְצִרְיָה לְהִבִּין³ אֵיךְ שֵׁנָה**
 15 **אֶפִּילוּ קִסְלָא-דְעֵתָא** איך
 16 אפשר להעלות על הדעת
 17 אפשרות **שֵׁנָה** בני ישראל
 18 קדושים **כְּמוֹנִי** שלכן הכתוב
 19 צריך לשלול את המחשבה הזו,
 20 והרי מובן מאליו שאין להשוות
 21 בין קדושתו של הקדוש-ברוך
 22 הוא לקדושתם של בני ישראל.
 23 **וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִזְמַר,**
 24 **דְּהַטְעָם לְקִסְלָא-דְעֵתָא**
 25 הסיבה לאפשרות להעלות על

26 הדעת **יָכוֹל כְּמוֹנִי** שהקדושה הנדרשת מבני ישראל היא להיות קדושים
 27 כקדושתו של הקדוש-ברוך הוא **(אֵף שְׁנִבְרָא הוּא בְּאִין-עֲרוּף לְבוּרָא**
 28 והפער בין הנברא לבורא הוא לא יחסי אלא ללא כל דמיון והשוואה ואם כן
 29 הרי זה ברור מאליו שאין מקום להשוואה בין קדושתו של הקדוש-ברוך הוא
 30 לקדושתם של ישראל, והטעם לכך שבכל זאת היה מקום להעלות על הדעת

ביאור בדרך אפשר

31 אפשרות כזו) **הוּא, כִּי מְלִשׁוֹן הַכְּתוּב קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ**
 32 **אֲנִי** (היינו **שֶׁקְדוֹשׁ אֲנִי** העובדה שהקדוש-ברוך הוא קדוש הוא **הַטְעָם**
 33 **וְהַהֲסָבָרָה עַל קְדוּשִׁים תִּהְיוּ**) **מִשְׁמַע, שֶׁהַצִּוִּיּוֹת קְדוּשִׁים תִּהְיוּ**
 34 **הוּא שֶׁקְדָשְׁתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהִיטָרְפוּ דְּוָמָה לְקָדְשָׁתוֹ**
 35 **יִתְבָּרַךְ - יָכוֹל כְּמוֹנִי**

בס"ד. שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשכ"א*

- בבוקר לפני התפלה, בחדרו -

דְּבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ' קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי
קְדוֹשׁ אֲנִי, וְאֵיתָא בַּמִּדְבָּר² יָכוֹל כְּמוֹנִי, תְּלַמּוּד
לִזְמַר כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי, קְדָשְׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדָּשְׁתֶּכֶם, וְצִרְיָה
לְהִבִּין³ אֵיךְ שֵׁנָה אֶפִּילוּ קִסְלָא-דְעֵתָא שֵׁנָה כְּמוֹנִי.
וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לִזְמַר, דְּהַטְעָם לְקִסְלָא-דְעֵתָא יָכוֹל כְּמוֹנִי
(אֵף שְׁנִבְרָא הוּא בְּאִין-עֲרוּף לְבוּרָא) הוּא, כִּי מְלִשׁוֹן
הַכְּתוּב קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי (שֶׁקְדוֹשׁ אֲנִי הוּא
הַטְעָם וְהַהֲסָבָרָה עַל קְדוּשִׁים תִּהְיוּ) מִשְׁמַע, שֶׁהַצִּוִּיּוֹת
קְדוּשִׁים תִּהְיוּ הוּא שֶׁקְדָשְׁתֶּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל צְרִיכָה לְהִיטָרְפוּ
דְּוָמָה לְקָדְשָׁתוֹ יִתְבָּרַךְ - יָכוֹל כְּמוֹנִי וְיֵשׁ לִזְמַר
הַהֲסָבָרָה בְּזָה, דְּכִינּוֹן שִׁישְׁרָאֵל וְקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא כּוּלָּא
חֲדָ, לְכִן שִׁיכִים יִשְׂרָאֵל לְכָל הַעֲנִינִים דְּלַמְעַלָּה]. אֲבָל
עַל-פִּי-זָה צִרְיָה לְהִבִּין (לְאִידָךְ גִּיסָא) מִסְקָנָת הַמִּדְבָּר

36 כולם אחד, **לְכִן** למרות הפער העצום (ורחוק הערך בין "בורא" ו"נברא")
 37 בעצם **שִׁיכִים יִשְׂרָאֵל לְכָל הַעֲנִינִים דְּלַמְעַלָּה]. אֲבָל עַל-פִּי-**
 38 **זָה** אם נאמר שאכן יש מקום לדרוש מבני ישראל קדושה ברמה של קדושתו
 39 של הקדוש-ברוך הוא, כפי שמוכח מלשון הכתוב שעל בני ישראל להיות
 40 קדושים **"כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" צִרְיָה לְהִבִּין (לְאִידָךְ גִּיסָא מִצַּד שֵׁנִי) מִסְקָנָת**

(*) **יצא לאור בקונטרס י"ג אייר - תנש"א, "לקראת ש"פ אחרי-קדושים י"ג אייר, יום היאָרצייט* של הו"ח עוסק בצ"צ רב פעלים**
 וכו' ישראל ארי' לייב*, אחיו של - יבדל לחיים טובים - כ"ק אדמו"ר שליט"א. ב' אייר, תפארת שבתפארת, שנת ה'תנש"א". [לכללות
 המאמר - ראה ד"ה המלאך הגואל תרפ"ד שהוא ד"ה מי יתנן כאח לי תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' קסו ואילך)]. והוא מיוסד על ד"ה
 מי יתנן כאח לי תרנ"ד המצויין לקמן בהמאמר]. (1) פרשתנו (קדושים) יט, ב. (2) ויק"ר פרשתנו פכ"ד, ט. וראה גם ב"ר פ"צ, ב.
 (3) כמו שמדייק בלקו"ת נצבים נ, ב. ובאוה"ת ריש פרשתנו (ע' קה) "והוא תמוה". וראה לקמן ע' רסא. (4) ראה זח"ג עג, א.

(*) ראה בארוכה שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה [התוועדות תשמ"ה ח"ג ע' 1942 ואילך] - ביאור בשמו של
 בעל היאָרצייט, והשייכות דשמו לפ' אחרי-קדושים. שיחת פסח שני ה'תשמ"ז [התוועדות תשמ"ז ח"ג ע' 256 ואילך]. ש"פ
 אחרי-קדושים ה'תנש"א [התוועדות תנש"א ח"ג ע' 184 ואילך]. (** נולד ג' (?) סיון תרס"ט בעיר ניקאָלאָיעוו. תקופה מסוימת
 שהה בלענינגראד. התחבב מאוד על כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ - שהי' מקרב אותו, ואף הי' אהוב על החסידים - שהיו סובבים אותו
 ומתנגחים אתו בדברי הלכה וחסידות. שאלות שונות הופנו אליו, בנגלה ובנסתר. בשנת תר"צ עזב את בריה"מ והתיישב באירופא
 (ברלין), אח"כ עלה לאה"ק - שם התחתן. בשנותיו האחרונות שהה בעיר ליווערפול שבאנגליה. נפטר בדמי ימיו ביום י"ג אייר
 ה'תשי"ב, וע"פ בקשת - יבלחט"א - כ"ק אדמו"ר שליט"א - הועלה ארונו לאה"ק, ומנ"כ בעיה"ק צפת ת"ו. תולדותיו - ראה
 ספר "ימי מלך" ח"א (קה"ת תשמ"ט) ע' 68 ואילך [קובץ י"ג אייר ארבעים שנה (קה"ת, תשנ"ב)].

ביאור בדרך אפשר

משמעה להתעלות עד לדרגה העליונה של הקדוש-ברוך-הוא, אך לאמיתו של
דבר אין להשוות בין מעלתו של הקדוש-ברוך-הוא למעלתו של בני ישראל
אלא גְּדֻלָּתִי לְמַעַלָּה מִגְּדֻלַּתְכֶּם. וְעַל-פִּי מָה שֶּׁכָּתוּב בְּלִקְוֹטִי
תּוֹרָה בְּעֵינֵי קִדְשִׁי לְמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְכֶּם, שֶׁבִּיכְלֹתֶם שָׁל
יִשְׂרָאֵל לְהַמְשִׁיף עַל עַצְמָם
גַּם בַּחֲנִינָה קִדְשִׁי
שֶׁלְּמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְכֶּם הֵינִי
קדושתו של הקדוש-ברוך-הוא
שלמעלה מקדושתם של בני
ישראל, אֵלֹא שֶׁהַמִּשְׁכָּה
קִדְשָׁה זֶה הַנַּעֲלִית יוֹתֵר הִיא
עַל-יְדֵי עֲבוּדָה נַעֲלִית
יוֹתֵר (עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
שֶׁלְּמַעַלָּה מִהָעֲבוּדָה
דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת), צָרִיף
לוֹמַר, שֶׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
גַּם בְּנוֹגֵעַ לִשְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת
דְּגִדְּלָה (גְּדֻלָּתִי שֶׁל הַקִּדּוֹשׁ
בְּרוּךְ-הוּא וּגְדֻלַּתְכֶּם שֶׁל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל), שְׁלֹאמִיתוֹ שֶׁל דָּבָר אֵכָן
יֵשׁ מְקוֹם שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִגְּעוּ גַּם
לְדִרְגָּה הַנַּעֲלִית יוֹתֵר, כִּיּוֹן
שֶׁבִּיכְלֹתֶם שָׁל יִשְׂרָאֵל
לְהַמְשִׁיף גַּם בַּחֲנִינָה
גְּדֻלָּתִי, אֵלֹא שֶׁלֹּא צָרִיף
עֲבוּדָה נַעֲלִית יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר
הַעֲבוּדָה שֶׁמֵּבִיאָה לְיוֹהֵיית רַק
לְמַעַלָּה – "גְּדוּלַּתְכֶּם".
וְלִהְיוֹסִיף, עַל הָאִמּוֹר לַעֲלֹ
שֶׁבַעצֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסּוּגִלִּים
לִהְיוֹת גַּם לְקִדּוּשְׁתוֹ וְגַם לְגִדּוּלְתוֹ
שֶׁל הַקִּדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, יֵשׁ
לְהוֹסִיף דִּקְדָּשָׁה הִיא
לְמַעַלָּה מִגְּדֻלָּה. דְּגִדְּלָה
הוּא עֵינֵי הַהִתְפַּשְּׁטוּת וְהַגְּלוּיָהּ⁷ שֶׁל הַשּׁוֹרֵשׁ וְהַמְּקוֹר [שֶׁלְכָן
נִקְרָאת הַחֶסֶד בְּשֵׁם גְּדֻלָּה⁸ כַּמְבֹאֵר בַּכֹּהֵן מִקּוֹמָתוֹ שֶׁהִפְסִיךְ "לֶךְ ה'"
הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת" וְגו' רֹמֵז לְעֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת וְ"הַגְּדוּלָּה"
זֶה מִידַת הַחֶסֶד שֶׁעֵינָהּ לְגָלוּת וְלִהְיוֹת כֵּךְ שֶׁהַשּׁוֹרֵשׁ וְהַמְּקוֹר לֹא יִשָּׁאֵר נֶעֱלָם
וְנִסְתָּר אֵלֹא יִתְפַּשֵּׁט וְיִתְגַּלֵּה וְיִשְׁפָּע. וְגַם לְהַבְּאֹר שֶׁגְּדֻלָּה לֹא מִכּוּוֹת
כִּלְפֵי מִידַת הַחֶסֶד אֵלֹא הִיא לְמַעַלָּה מִמִּדַּת הַחֶסֶד, אֵיךְ זֶה סוֹתֵר לְאִמּוֹר
לַעֲלֹ שֶׁתּוֹכֵן עֵינֵי הַגְּדוּלָּה הוּא הַתְּפַשְּׁטוּת וְהַתְּגַלּוּת כִּי גַם לְפִי הַבִּיאֹר הַזֶּה
עֵינֵי הַגְּדֻלָּה הִיא חֶסֶד (הַתְּפַשְּׁטוּת), אֵלֹא שֶׁהִיא לְמַעַלָּה

ביאור בדרך אפשר

הַמְּדַרְשׁ קִדְשִׁי לְמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְכֶּם, אֵיךְ זֶה מֵתָאִים עִם
לְשׁוֹן הַכְּתוּב כִּי קִדּוּשׁ אֲנִי לְשׁוֹן שְׁלֹאמִיתוֹ לֹמַר שֶׁאֵכָן קִיִּים
דְּמִיּוֹן בֵּין שְׁתֵּי הַקִּדּוּשׁוֹת? וְכַמְבֹאֵר עַל כֵּךְ בְּלִקְוֹטִי תּוֹרָה⁵ סֵפֶר מֵאִמּוֹרֵי
אִדְמוֹר הַזֶּקֶן עַל הַחֲמוּשִׁים וְיִקְרָא בְּמִדְבַר-דְּבָרִים (וְשִׁיר הַשִּׁירִים) שֶׁבַעצֶם
הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּשְׁתֵּי דְרָגוֹת שֶׁל
קִדּוּשָׁה בְּבֵנֵי יִשְׂרָאֵל עַצְמָם, 1
דִּקְדְּשִׁתְכֶּם הִיא הַקִּדְשָׁה 2
שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְשָׁכֶת 3
עֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא 4
דִּלְתַּתָּא הַתַּעֲוִירוֹת מִלְּמַטָּה, 5
מִצַּד הָאֵדָם (מַעֲשֵׂה קִיּוֹם 6
הַמִּצְוֹת כַּעֲקֻבוֹת הַתַּעֲוִירוֹת 7
שֶׁל הָאֵדָם מִצַּד עַצְמוֹ), 8
וְקִדְשִׁי שֶׁלְּמַעַלָּה 9
מִקִּדְשִׁתְכֶּם הִיא קִדְשָׁה 10
נַעֲלִית בְּיוֹתֵר שֶׁאֵיךְ 11
אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַּתָּא 12
(דְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת) מַגְעֵת 13
שֶׁם, מֵאַחֵר שֶׁקִּדּוּשָׁה זֶה נַעֲלִית 14
מֵאֵד, אֵיךְ בְּכּוּחָהּ שֶׁל הַתַּעֲוִירוֹת 15
מִצַּד הָאֵדָם לְגִרוֹם לְהַמְשָׁכָה 16
וְהַשְׁפַּעְתָּה מִלְּמַעַלָּה כִּי יֵשׁ גְּבוּל 17
עַד כֹּהֵם מַעֲשֵׂי הָאֵדָם מִסּוּגִלִּים 18
לְהַשְׁפִּיעַ. וְהַקִּדּוּשָׁה הַנַּעֲלִית הִיא 19
שֶׁנִּקְרָאת "קִדּוּשִׁי", קִדּוּשְׁתוֹ שֶׁל 20
הַקִּדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הֵינִי קִדּוּשָׁה 21
שֶׁרַק הַקִּדּוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִכּוֹל 22
לְהַמְשִׁיךְ וְלִהְיוֹת, וְהָאֵדָם לֹא 23
מִסּוּגֵל לְכָךְ וְנִמְשָׁכֶת קִדּוּשָׁה 24
נַעֲלִית זֶה עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה 25
שֶׁהִיא עֲבוּדָה נַעֲלִית יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר 26
עֲבוּדַת קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ 27
וְכַרְמָה הַרְגִּילָה. וְצָרִיף בְּאֹר, 28
מֵה עַצְמָם הַהִבְדֵּל בֵּין שְׁתֵּי 29
הַקִּדּוּשׁוֹת, כִּי אִם הַחִסְרוֹן שֶׁל "קִדּוּשְׁתְּכֶם" הוּא הַעֲבוּדָה שֶׁהִיא נִמְשָׁכֶת וְכַאֲךָ 30
עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאֵדָם הִיא תְּשׁוּבָה גַּם עֲבוּדַת הָאֵדָם, 31
אֲתַעְרוּתָא דִּלְתַּתָּא, וְלִמָּה נִקְרָאת הַקִּדּוּשָׁה הַנִּמְשָׁכֶת עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה 32
קִדְשִׁי שֶׁלְּמַעַלָּה מִקִּדְשִׁתְכֶּם? 33
(ב) וְהִנֵּה עֵינֵי יָכוֹל כְּמוֹנֵי כו' שֶׁבְּמִדְרָשׁ הַנֶּ"ל בָּא בְּהַמְשָׁךְ 34
לְמָה שֶׁכָּתוּב שֶׁם בְּמִדְרָשׁ לְפָנֵי-זֶה עַל הַפְּסוּקָה⁶ שֶׁנִּמְשָׁכֶת כִּי 35
תְּבוֹא בְּכִרְכּוֹת הָאִמּוֹרוֹת בְּתוֹרָה עַל קִיּוֹם הַמִּצְוֹת וְהִייתָ רַק לְמַעַלָּה, 36
יָכוֹל כְּמוֹנֵי כו' הִיא מְקוֹם לֹמַר שֶׁהִבְרַכָּה לְבֵנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת "לְמַעַלָּה" 37

(5 שם נא, ג. 6) תבוא כח, יג. 7) אוה"ת לך לך כרך ד תרצו, ב. 8) ראה שעהיוה"א פ"ד (עט, א) "הגדול היא מדת חסד והתפשטות".
וראה ספר הליקוטנים – ד"ח צ"צ ערך גדול, גדולה בתחלתו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מַמְדַּת הַחֶסֶד, וְהַתְּפִשּׁוּת שֶׁמִּצַּד הַגְּדֵלָה הִיא בְּלִי גְבוּל⁹
 2 כִּי בַעֲד שְׂמִידַת הַחֶסֶד הִיא אֲמֵנָה נְטִייה לַהֲתַגְלוּת וְהַתְּפִשּׁוּת אֲבָל בַּהִיּוּתָהּ
 3 "מִידָה" יֵשׁ לָהּ מִדִּירָה וְהַגְּבֻלָה לְמִי וְכֵמָּה לַהֲתַגְלוּת וְלִהְיוֹתָהּ, הִרִי עֲנִיין
 4 הַגְּדֻלָּה כְּשֶׁלֹּעֲצָמוֹ הוּא גִילּוֹי וְהַתְּפִשּׁוּת מֵעֵבֶר לַגְּבוּל וּמִידָה] וְקִדְשָׁהּ

5 (מִלְשׁוֹן קִדְשָׁהּ וְהַבְּדֵלָה)

6 הוּא הָעֵצָם¹⁰ שֶׁמִּבְדֵּל 1
 7 מֵעֲנִיין הַהֲתַפְשּׁוּת 2
 8 וְהַגְּלוּי כִּי כָל הַתַּגְלוּת 3
 9 וְהַתְּפִשּׁוּת מֵהָעֵצָם, גַּם אִם 4
 10 מְדוּבָר בְּדִרְגָּה נְעִלִית בִּיּוֹתָר, 5
 11 אֵינָנָה הָעֵצָם עֲצָמוֹ שְׂמוּבָדֵל 6
 12 וּמוֹשָׁלֵל מֵהַתַּגְלוּת ("עֵצָם בְּלִתִּי 7
 13 מֵתַגְלָה" וְכָל הַתַּגְלוּת הִיא הָאוֹר 7
 14 וְהַזִּיזוֹ שֶׁל הַמֵּאוֹר עֲצָמוֹ, מְקוֹר 8
 15 הָאוֹר)⁷. וְעַל-פִּי-זֶה מֵאֲחֵר 9
 16 שִׁקְדוּשָׁהּ הִיא בְּחִינָה נְעִלִית 10
 17 בְּהִרְבֵּה מִ'גְּדֻלָּה' יֵשׁ לִזְמַר, 11
 18 כִּי לְמִרְוֹת הַמּוֹכֵן מֵהָמֵאוֹר לְעִיל 12
 19 שְׂבָחִינָה 'גְּדֻלָּתִי' מִקְבִּילָה 13
 20 לְבַחֲיָנָה 'קִדְוִשְׁתִּי' וְאִם כֵּן נִיתָן 14
 21 לְהִסִּיק כִּי כֶּשֶׁם שִׁקְדוּשְׁתִּי 15
 22 נִמְשַׁכְתָּ עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה 16
 23 כִּי אִי אֲפֹשֶׁר לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָהּ עַל 17
 24 יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה 18
 25 כִּךְ גַּם 'גְּדֻלָּתִי' נִמְשַׁכְתָּ דוּקָא 19
 26 עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה, לְאֵמֶת שֶׁל דְּבַר 20
 27 הַדְּבָרִים אֲמֹרִים רַק לִגְבִּי 21
 28 'קִדְוִשְׁתִּי' כִּיּוֹן שֶׁגַּם הַמְשַׁכְתָּ 22
 29 בְּחִינָה גְּדֻלָּתִי שֶׁלֹּמְעָלָה 23
 30 מִגְּדֻלָּתְכֶם הִיא עַל-יְדֵי 24
 31 עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים שֶׁהִיא 25
 32 עֲבוּדָה עַל דֶּרֶךְ הַרְגִּיל [אֲלֵא 26
 33 שְׂבַע עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים עֲצָמָה הִיא עֲבוּדָה נְעִלִית יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר 27
 34 הַעֲבוּדָה שֶׁמִּשְׁכִּיחָה אֶת 'גְּדֻלָּתְכֶם'], וְזֶה שֶׁצָּרִיף לְעֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה 28
 35 דְּקָא וְלֹא דִּי בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּדֶרֶךְ הַרְגִּילָה הוּא בְּשִׁבְלִי 29
 36 הַמְשַׁכְתָּ בְּחִינָה קִדְשִׁית שֶׁהִיא הָעֵצָם, כֹּאמֹר לְעִיל.

37 (ג) וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל-פִּי מַה שֶׁכָּתוּב¹¹ וְיִסְפּוּ עֲנִיִּים בְּהוֹי'
 38 שְׂמָחָה וְאַבְיּוֹנֵי אָדָם בְּקִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל יִגְלוּ, וּלְפִי פִשּׁוּטוֹ הַכָּתוּב
 39 אֹמֵר כִּי בְּכּוֹר הַעֵת הָעֲנוּנִים שִׁבְטוּחַ בָּה' שִׁוִּיעִים יִדְאוּ שְׂתַקוּתָם לֹא הִיָּתָה

40 לְשׁוּא וְיִשְׁמָחוּ וְכֵן גַּם הָאֲבִיּוֹנִים שִׁקְיוֹ לִישׁוּעָה ה' יִגְלוּ כְּשִׁירָאוּ אֶת תַּקּוּוֹתָם
 41 מִתְּשַׁמֵּת וּמִבְּאֵר בְּ'לְקוּטֵי תוֹרָה'¹² שְׁלֵפִי פְּנִימִיּוֹת הַדְּבָרִים דִּי-סִפּוּ
 42 עֲנִיִּים בְּהוֹי' שְׂמָחָה קָאִי מִכּוּון עַל עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים, שְׂעַל-יְדֵי
 43 הָעֲנוּה וְהַבְּטוּל שְׁלָהֶם הֵם מוֹסִיפִים שְׂמָחָה בְּשֵׁם הוֹי',
 44 וְעַל-יְדֵי-זֶה כֹּאשֶׁר יֵשׁ בְּשֵׁם

45 ה' תּוֹסֶפֶת שְׂמָחָה, כְּבִיכּוֹל, יֵשׁ
 46 תּוֹסֶפֶת הַתַּגְלוּת וְהַשְׁפָּעָה (כְּמִשְׁל
 47 הָאָדָם שֶׁבִשְׂעָה שֶׁהוּא עֲצוּב הוּא
 48 ב'תְּנוּעָה' שֶׁל כִּיּוּן וְצִמְצוּם,
 49 וּבִשְׂעָה שֶׁהוּא שִׂמַּח הִרִי הוּא
 50 ב'תְּנוּעָה' שֶׁל הַתַּגְלוּת וְנִתְיָנָה)
 51 וּבְעִקְבוֹת הַשְׂמָחָה לְמַעַלָּה
 52 נִמְשָׁךְ הַגְּלוּי דְּהוֹי' 52
 53 לְמִטָּה, וְאַבְיּוֹנֵי אָדָם הֵם
 54 ה'בְּעִלִּי תְּשׁוּבָה' [דְּתוֹרָה
 55 וּמִצְוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם
 56 אָדָם, וְלִכֵּן נִקְרָאִים
 57 ה'בְּעִלִּי תְּשׁוּבָה' בְּשֵׁם
 58 אָבִיּוֹנֵי אָדָם, כִּי הֵם
 59 אָבִיּוֹנִים מִבְּחִינַת אָדָם
 60 דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת שְׁהִי
 61 בְּעִבְרִית לֹא לְמַדּוּ תּוֹרָה וְלֹא
 62 קִיּוּמוֹ מִצְוֹת וְלִכֵּן הֵיוּ 'אֲבִיּוֹנִים'
 63 מִבְּחִינָה רּוּחָנִית], שֶׁהֵם לְאַחֵר
 64 שֶׁהִתְקַבְּרוּ אֶל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 65 וְעַשׂוּ תְּשׁוּבָה מְגִיעִים
 66 מִתְחַבְּרִים אֶל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 67 בְּבַחֲיָנָה קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל,
 68 שֶׁקִּדּוּשׁ וּמִבְּדֵל מִבְּחִינַת
 69 יִשְׂרָאֵל דְּלְעִילָא, לְמַעַלָּה
 70 מִ'הוֹי' שֶׁהִיא דְּרָגָה יוֹתֵר נְעִלִית
 71 מֵאֲשֶׁר עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים שֶׁמִּגִּיעִים

72 לְשֵׁם הוֹי' אֲךָ לֹא לְמַעַלָּה מִהוֹי'. וְיֵשׁ לִזְמַר, שֶׁהוֹסֶפֶת הַשְׂמָחָה בְּהוֹי'
 73 שְׂעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּנוּסָף בְּהַמְשָׁכָה וְהַגְּלוּי שְׁלוֹ, שֶׁאוֹתָהּ פּוֹעֵלִים עַל
 74 יְדֵי עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הוּא הַמְשַׁכְתָּ בְּחִינָה גְּדֻלָּתִי שֶׁלֹּמְעָלָה
 75 מִגְּדֻלָּתְכֶם. שֶׁהַגְּדֻלָּה (הַהֲתַפְשּׁוּת) דְּהוֹי'¹³ כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד
 76 עֲצָמוֹ, הִיא גְּדֻלָּה הֵינְנוּ הַתְּפִשּׁוּת וְהַתַּגְלוּת הַשִּׁיטָה לְעוֹלָמוֹת
 77 וְנִבְרָאִים, וְלִכֵּן הִיא נִקְרָא גְּדֻלָּתְכֶם, הֵינְנוּ הַשְׁפָּעָה אֵלֵיכֶם אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ
 78 גְּבוּל בְּהַתְּפִשּׁוּת וְהַגְּלוּי שְׁלוֹ שְׁהִי הַשְׁפָּעָה לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבָרָאִים

72 לְשֵׁם הוֹי' אֲךָ לֹא לְמַעַלָּה מִהוֹי'. וְיֵשׁ לִזְמַר, שֶׁהוֹסֶפֶת הַשְׂמָחָה בְּהוֹי'
 73 שְׂעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּנוּסָף בְּהַמְשָׁכָה וְהַגְּלוּי שְׁלוֹ, שֶׁאוֹתָהּ פּוֹעֵלִים עַל
 74 יְדֵי עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הוּא הַמְשַׁכְתָּ בְּחִינָה גְּדֻלָּתִי שֶׁלֹּמְעָלָה
 75 מִגְּדֻלָּתְכֶם. שֶׁהַגְּדֻלָּה (הַהֲתַפְשּׁוּת) דְּהוֹי'¹³ כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד
 76 עֲצָמוֹ, הִיא גְּדֻלָּה הֵינְנוּ הַתְּפִשּׁוּת וְהַתַּגְלוּת הַשִּׁיטָה לְעוֹלָמוֹת
 77 וְנִבְרָאִים, וְלִכֵּן הִיא נִקְרָא גְּדֻלָּתְכֶם, הֵינְנוּ הַשְׁפָּעָה אֵלֵיכֶם אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ
 78 גְּבוּל בְּהַתְּפִשּׁוּת וְהַגְּלוּי שְׁלוֹ שְׁהִי הַשְׁפָּעָה לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבָרָאִים

(9) ראה בארוכה אוה"ת ויצא צא, סע"א ואילך. וראה שם צה, א"ב בענין גדולתי שלמעלה מגדולתכם. (10) באוה"ת לך לך שם "וכן המאור הגדול על שם גדולת הזיו והאור המתפשט ממנו". ולכאורה הכוונה, דגדולה קאי לא רק על ההתפשטות בפועל (אור), אלא גם על המאור שממנו מתפשט האור. ומזה מובן דקדושה היא בהעצם שלמעלה גם מה"מאור", שמובדל מענין ההתפשטות. (11) ישע"י כט, יט. (12) נצבים מח, א. שם, ד. וראה גם ד"ה מי יתן תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קז ואילך). (13) ראה שעהיו"א שם השייכות ד"הגדול (והגבור) "להוי" (ואלקים).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא השפעה של אור וגילוי עד כמה שהם מסוגלים להכיל ולקבל. וענין
2 ויספו גו' בהי' הוא שגמ'שכת בו הגדלה דאור אין-סוף
3 שלמעלה משיכות לעולמות, גדלתי, ועל-ידי זה מתוסף גם
4 בהתפשטות והגלוי דהי' עד לתוספת ללא גבול. דהמשכה זו
5 היא על-ידי עבודת

6 הצדיקים, ענוים. וענין
7 ואבינו אדם בקדוש
8 ישראל יגילו הוא
9 המשכת בחינת קדשתי
10 (שלמעלה מקדשתכם)
11 על-ידי התשובה שהיא
12 המשכה מהעצם, למעלה
13 מהמשכה משם הוי'.

14 (ד) ויובן זה בהקדים¹⁵ מה שכתוב¹⁶ מי יתנך כפאח לי
15 מה שכתוב¹⁶ בשיר השירים
16 שכנסת ישראל אומרת לקדוש
17 ברוך-הוא מי יתנך הלוואי
18 ותהיה כפאח לי יונק משדי
19 אמי גו', ופרש רש"י¹⁷,
20 מי יתנך כפאח לי, שהבקשה
21 אל הקדוש-ברוך-הוא היא
22 שתבוא לנחמני בדרך
23 שעשה יוסף לאחיו
24 שגמלוהו רעה ואף על פי
25 כן נאמר בו¹⁸ וינחם
26 אותם. ובמדרש¹⁹ איתא,
27 מובא ומובהר באי זה אה
28 כו' הוי אומר כיוסף
29 לבנימין ולפי זה אנו מבקשים
30 מהקדוש-ברוך-הוא שיהנה
31 כלפינו כפי שיוסף התנהג כלפי
32 בנימין אחיו. ומבאר ה'צמח
33 צדק²⁰, דהטעם על זה
34 שאנו מבקשים מהקב"ה
35 (לפרוש המדרש) שיהיה
36 לנו כיוסף לבנימין ולא
37 כיוסף לאחיו²¹ [אף

38 שהנהגת יוסף לאחיו הוא רבותא טפי, חידוש גדול יותר דהגם
39 שלא נהגו עמו כפראי, מפל-מקום גמל להם טובות גדולות
40 ואם כן מדוע אין אנו מבקשים שהקדוש-ברוך-הוא "ינחמנו" ויתנהג כלפינו
41 כפי שיוסף התנהג כלפי אחיו שלא נהגו כלפיו כפראי אלא רק "כיוסף
42 לבנימין"²², הוא, כפי

43 הנהגת יוסף לאחיו היתה
44 שבתחלה כאשר אחי יוסף
45 באו למצרים לקנות אוכל ועדיין
46 לא הכירוהו צער יוסף את
47 אחיו בדברים שונים כמסופר
48 בתורה, בכדי²² שעל-ידי-
49 זה יתפאר להם העון
50 שמכרוהו (ורק אחר-כך
51 גמל להם טוב), וכיון
52 שאנו מבקשים²³ מהקדוש-
53 ברוך-הוא מחק ברחמיה
54 הרבים דברים לא רצויים
55 שעשינו בעבר אבל לא על
56 ידי יסורים וללא צער, לכן
57 אומרים שהקב"ה יהיה
58 לנו כיוסף לבנימין
59 שהתנהג כלפיו בצורה טובה
60 מבלי לצער אותו. וצריך
61 להבין, הרי התוכן של
62 הפקשה מי יתנך כפאח לי
63 היא דהגם שהנהגתינו
64 היתה שלא כפראי, מפל-
65 מקום יהיה הקב"ה לנו
66 כפאח, ואיך שיהי על זה
67 הדגמא דכיוסף לבנימין
68 והרי, בניגוד לשאר האחים,
69 בנימין לא נהג כלפי יוסף שלא
70 כפראי?
71 והנה מבאר ב'לקוטי
72 תורה' במאמר החסידות
73 דבור-המתחיל מי יתנך
74 כפאח לי²⁴, דמי יתנך

ד) ויובן זה בהקדים¹⁵ מה שכתוב¹⁶ מי יתנך כפאח לי
יונק משדי אמי גו', ופרש רש"י¹⁷, מי יתנך
כפאח לי, שתבוא לנחמני בדרך שעשה יוסף לאחיו
שגמלוהו רעה ונאמר בו¹⁸ וינחם אותם. ובמדרש¹⁹
איתא, באי זה אה כו' הוי אומר כיוסף לבנימין. ומבאר
ה'צמח צדק²⁰, דהטעם על זה שאנו מבקשים מהקב"ה
(לפרוש המדרש) שיהיה לנו כיוסף לבנימין ולא כיוסף
לאחיו²¹ [אף שהנהגת יוסף לאחיו הוא רבותא טפי,
דהגם שלא נהגו עמו כפראי, מפל-מקום גמל להם
טובות גדולות], הוא, כי הנהגת יוסף לאחיו היתה
שבתחלה צער יוסף את אחיו, בכדי²² שעל-ידי-זה
יתפאר להם העון שמכרוהו (ורק אחר-כך גמל להם
טוב), וכיון שאנו מבקשים²³ מחק ברחמיה הרבים אבל
לא על ידי יסורים, לכן אומרים שהקב"ה יהיה לנו
כיוסף לבנימין. וצריך להבין, הרי הפקשה מי יתנך
כפאח לי היא דהגם שהנהגתינו היתה שלא כפראי,
מפל-מקום יהיה הקב"ה לנו כפאח, ואיך שיהי על זה
הדגמא דכיוסף לבנימין.

והנה מבאר ב'לקוטי תורה' דבור-המתחיל מי יתנך
כפאח לי²⁴, דמי יתנך כפאח לי גו' קאי על צדיקים,

(14) כ"ה להדיא בסה"מ תרנ"ד שם ס"ע קט. (15) בסה"מ תרנ"ד שם השייכות דענינים הנ"ל להפסוק מי יתנך גו'. (16) שה"ש ח, א. (17) עה"פ. וראה גם יל"ש עה"פ (רמז תתקצג). זהר ח"א קפד, א. (18) ויחי נ, כא. (19) שהש"ר עה"פ. וכ"ה בשמו"ר רפ"ה. (20) באוה"ת מקץ שמ, סע"ב ואילך. (21) הטעם על זה שהמדרש מפרש "כיוסף לבנימין" ולא "כיוסף לאחיו" הוא, כמפורש בששה"ר שם, "באי זה אה יונק שדי אמי, הוי אומר כיוסף לבנימין" (וראה אוה"ת שם). אבל צע"ק מדוע הבקשה דכנסי"ה היא שהקב"ה יהי לנו כיוסף לבנימין, דלכאורה היתה צריכה להיות הבקשה שיהי לנו "כיוסף לאחיו", שהוא רבותא טפי. (22) ראה גם אלשיך עה"פ (מקץ מב, ו) ויוסף הוא השליט. – הובא באוה"ת שם. (23) בה"רבונו של עולם" שבסדר ק"ש שעל המטה. (24) לקו"ת שה"ש מד, סע"ב ואילך. והוא משנת תקס"ה – נדפס (בשניונים וכו') בסה"מ תקס"ה ח"א ע' תפז ואילך, ועם הגהות

שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כָּאֵחַ לִי גוֹ' קָאִי מִכּוּוֹן עַל צַדִּיקִים שֶׁהֵם בִּיחַס שֶׁל קִירֹב
2 לְקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כְּמוֹ אֲחִים, וְאַמְצָאָךְ¹⁶ בַּחוּץ גוֹ' הָאִמּוֹר בְּהַמְשָׁךְ
3 הַפֶּסֶק – "אִמְצָאךְ בַּחוּץ אֶשְׁקֶךְ" קָאִי מִכּוּוֹן עַל בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה
4 שֶׁמֶתִּקְרָבִים אֶל הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לֵאחֹר שֶׁהוּא "בַּחוּץ". וְלִכְאוּרָה יֵשׁ

5 לומר, דְּמָה שֶׁכָּתוּב

6 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה' שְׁמִי

7 יִתְנַן כָּאֵחַ לִי קָאִי עַל

8 צַדִּיקִים, הוּא לְפָרוֹשׁ

9 הַמְדַּרְשׁ שֶׁכָּאֵחַ לִי הוּא

10 כְּיוֹסֵף לְבִנְיָמִין כִּי הַצַּדִּיקִים

11 לֹא נִהְגוּ כִלְפֵי הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

12 שֶׁלֹּא כִרְאוּ כֶּשֶׁם שְׁבִימִין לֹא

13 נִהְגוּ שֶׁלֹּא כִרְאוּ כִלְפֵי יוֹסֵף.

14 מֵה-שְּׂאִינֶכָן לְפָרוֹשׁ

15 רִשְׁ"י שֶׁכָּאֵחַ לִי הוּא

16 כְּיוֹסֵף לְאֶחָיו, גַּם

17 הִתְחַלַּת הַכְּתוּב "מִי יִתְנַן

18 כֹּאֵחַ לִי" מְדַבֵּר בְּבִעְלֵי

19 תְּשׁוּבָה"²⁵ שֶׁנִּהְגוּ כִלְפֵי

20 הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלֹּא כִרְאוּ

21 כֶּשֶׁם שֶׁאֲחֵי יוֹסֵף נִהְגוּ כִלְפֵי.

22 אָבֵל לְפִי הַמּוֹבָא לְעִיל

23 מֵהַצֶּמַח צֶדֶק' דָּוָה

24 שֶׁהַמְדַּרְשׁ מְפָרֵשׁ כְּיוֹסֵף

25 לְבִנְיָמִין (וְלֹא כְּיוֹסֵף

26 לְאֶחָיו) הוּא כִּי הַבִּקְשָׁה

27 הִיא שֶׁהַקֶּב"ה יִמְחַק אֶת

28 עֲוֹנוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא עַל-יְדֵי

29 יְסוּרִים וְיִמְנַע מֵאִיתָנוּ אֵת

30 הַצַּעַר כִּפִּי שְׂיוֹסָף לֹא צִיעַר אֵת

31 בְּנִימִין, מוֹכֵן לְכֹאוּרָה,

32 שְׁגָם לְפָרוֹשׁ הַמְדַּרְשׁ

33 מְדַבֵּר הַכְּתוּב בְּבִעְלֵי

34 תְּשׁוּבָה וְלֹא בַצַּדִּיקִים שֶׁאֵין

35 לָהֶם עֲוֹנוֹת, וּבְלִקּוּטֵי תוֹרָה' מְפָרֵשׁ שְׁמִי יִתְנַן כָּאֵחַ לִי קָאִי

36 עַל צַדִּיקִים וְנִמְצָא שֶׁהַפֶּסֶק מְדַבֵּר, לְפִי פְּנִימִיּוֹת הָרַבִּים, גַּם עַל פְּעוּלָתָה

37 שֶׁל עֲבוֹדַת הַבְּעִלִּי-תְּשׁוּבָה וְגַם עַל פְּעוּלָתָה שֶׁל עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים, כִּפִּי שִׁיתְּבֹאֵר

38 לַהֲלֹךְ.

39 (ה) וְהִנֵּה יָדוּעַ²⁶ דְּהַפְּנָה (לְמַעַלָּה, הַכּוּוֹנָה הָרוּחָנִית הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל

40 הַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא) בִּירִידַת יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הֵיחָה בְּכַדִּי שְׁלֵקֶט
41 יוֹסֵף וַיֹּאסֹף אֶת כָּל נִיצוּצוֹת הַקִּדְשָׁה שֶׁהָיוּ בְּמַצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
42 וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת כָּל הַפֶּסֶק הַנִּמְצָא בְּאַרְץ מִצְרַיִם²⁷ וְהַכּוּוֹנָה
43 לְנִיצוּצוֹת הַקִּדּוּשָׁה שִׁירְדוּ וְנִתְלַבְּשׁוּ בְּתוֹךְ הַכֶּסֶף, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹקֵל לָהֶם
44 הַגָּלוּת כִּי הַגָּלוּת נִוְעָדָה לֵאסוֹף

45 וְלַהֲעֵלוֹת אֶת נִיצוּצוֹת הַקִּדּוּשָׁה,

46 וּמֵאֲחֵר שְׂיוֹסָף אֶסֶף וְלִקֵּט אוֹתָם,

47 עֲבוֹדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵיחָה

48 קֹלָה יוֹתֵר. דָּוָה שְׁיִרִידַת

49 יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הֵיחָה

50 הַסִּפָּה לְגָלוּת מַצְרַיִם כִּפִּי

51 שֶׁמּוֹכֵן מִפְּשׁוּטוֹת סִיפּוּרֵי הַתּוֹרָה

52 שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִרְדּוּ לַמַּצְרַיִם

53 בַּעֲקֻבוֹת יוֹסֵף וְלֵאחֹר מִכֵּן הָיוּ

54 עֲבָדִים לְפָרַעַה בְּמַצְרַיִם, הוּא

55 בְּחִיצוֹנִיּוּת, אָבֵל

56 בְּפְנִימִיּוֹת הוּא אֲדָרְבָּה,

57 שְׁעַל-יְדֵי יְרִידַת יוֹסֵף

58 לְמַצְרַיִם וּמַעֲשֵׂיו וְעֲבוֹדָתוֹ

59 בְּמַצְרַיִם בִּימֵי חַיָּו הוֹקֵל

60 הַגָּלוּת שָׁבוּ הָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

61 מֵאֲחֹר יוֹתֵר. שְׁהַגְזָרָה

62 מִלְּכַתְחִילָה, כִּפִּי שֶׁהַקִּדּוּשׁ-בְּרוּךְ-

63 הוּא אִמֹר לֵאבִרָהֶם אֲבִינוּ בְּבֵרִית

64 בֵּית הַבְּתָרִים הֵיחָה שְׁבִנִי

65 יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה בְּגָלוּת אֲרַבַּע

66 מֵאוֹת שָׁנָה²⁸, וְעַל-יְדֵי

67 שְׂרִידַת יוֹסֵף לְמַצְרַיִם הָיוּ

68 בְּגָלוּת מַצְרַיִם רַק רַד"ו

69 (210) שָׁנָה²⁹ (כִּי עַל-יְדֵי

70 שְׂיוֹסָף בָּרַר אֶת הַנִּיצוּצוֹת

71 (וְהַפְרִיד בֵּין הַטּוֹב וְהָרַע וְהָעֵלָה

72 אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהֶם לְקִדּוּשָׁה)

73 שֶׁהָיוּ בְּמַצְרַיִם לְפָנֵי

74 שְׂרִידוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַצְרַיִם לֹא הִצְרָכּוּ לְבָרַר כָּל כֶּף וְלִכֵּן

75 עֲבוֹדַת הַבִּירוֹרִים שֶׁהֵיחָה מוֹטֵלָה עֲלֵיהֶם יָכֹלָה לְהַסְתִּים ב־210 שָׁנִים בְּלִבָּד),

76 וַיִּתִּירָה מִזֹּו, שְׁקִשִּׁי הַשְּׁעָבֹד מִתּוֹךְ כָּל הַשָּׁנִים הָיָה רַק פ"ו

77 שָׁנָה³⁰ כְּמוֹכֵא בְּמִדְרָשׁ. וּמִזֶּה מוֹכֵן, דָּוָה שֶׁהַשְּׁבָטִים מְכָרוּ אֶת

78 יוֹסֵף לְמַצְרַיִם, לֹא רַק שֶׁלֹּא הָיָה הַפֶּסֶק הַפְּנִינָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל

וכו' – באוה"ת שה"ש כרך ב ס"ע תרעד ואילך. וראה גם סה"מ תרכ"ו (קה"ת תשמ"ט) ע' קג ואילך. ד"ה מי יתנן תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ס"ע קד ואילך). (25) בד"ה מי יתנן תרנ"ד הנ"ל, דמי יתנן כאח לי הוא כיוסף לבנימין (צדיקים), ואמצאך בחוץ שקאי על בעלי תשובה הוא כענין השבטים שמכרו את יוסף. וצריך ביאור, כי המקור שפסוק זה מדבר ביוסף ואחיו הוא (לכאורה) בפירש"י ובמדרשי חז"ל שבהערה 17, ושם קאי זה על מי יתנן כאח לי. (26) אוה"ת מקץ שם (שמג, ב). סה"מ תרנ"ד ע' קז. (27) ויגש מז, יד. (28) לך לך טו, יג. (29) פרש"י עה"פ לך לך שם. מקץ מב, ב. (30) שהש"ר פ"ב, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

במצרים הייתה צורך עלייה ובמתן תורה הייתה עליה גדולה של התגלות
אלוקות בעולם, מכל-מקום, הגלות עצמו הוא ענין בלתי רצוי.
מה-שאין-כן להבאור לפי המדרש ולפי פנימיות העניינים שעל-ידי
ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, כמובא לעיל, זה שהשכטים

מכרו (הורידו) את יוסף
למצרים הוא ענין רצוי
וטוב (והחטא שלהם היה
רק מפני שלא זה היתה
כונתם).

ועל-פי-זה יש לבאר מה
שאמר יוסף לשכטים³⁴
ועתה אל תעצבו ואל
יחר בעיניכם כי מכתם
אותי הנה פי למחיה
שלחני אליכם לפניכם,
דלכאורה לא מוכן איך יוסף
מנחם את אחיו בנימוק שהכל
מאת ה' ובסופו של דבר התברר
שכל הירידה הייתה לטובה,
"למחיה", הרי כל החטאים
(הגם שהם הפך רצון
העליון ומנוגדים לרצונו של
הקדוש-ברוך-הוא) הם על-
פי ההשגחה העליונה
ועל-פי רצונו יתברך³⁵,
שהרי לא ייתכן שדבר יתבצע אם
הקדוש-ברוך-הוא לא ירצה בכך
ואף-על-פי-כן, כיון
שעשית החטא של
האדם היא למעשה
בבחינתו החפשית של
האדם ואילו רצה היה יכול
לבחור בטוב ולא לחטוא

בתורת החסידות שההשגחה
ונכמבאר בכמה מקומות³⁶
העליונה (בנוגע להענינים דתורה ומצוות) אינה בסתירה
לענין הבחירה ונקודת הדברים היא שהקדוש-ברוך-הוא יודע מראש מה

הקדוש-ברוך-הוא, אלא אדרבה, כן היתה הפונה העליונה
שיוסף ירד תחלה למצרים בכדי להקל את הגלות. אלא
שכיון שהם לא ידעו הפונה העליונה, לכן לגבם נחשב זה
נחשב זה לחטא.

ולמעיר, שלכאורה, ענין הנ"ל [זה שהשכטים
הנ"ל [זה שהשכטים
מכרו את יוסף למצרים
היתה כפי הפונה העליונה
של הקדוש-ברוך-הוא] הוא,
לכאורה, לא רק לפי ההסבר
הפנימי שירידת יוסף למצרים
הקלה על הגלות של בני ישראל
במצרים אלא גם להבאור
(כמו שהוא בפשטות)
שהפונה העליונה של הקדוש-
ברוך-הוא בירידת יוסף
למצרים היתה בכדי
שעל-ידי-זה יהיה גלות
מצרים, [כדרך-שת חכמינו
על הפסוק³¹
וישלחו מעמק חברון]
אלא, שלפי באור זה, על-ידי
שהשכטים מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין
בלתי רצוי. דהגם שהפונה בגלות מצרים היתה בכדי
שעל-ידי-זה יזכו לקבלת התורה³³, מכל-מקום, הגלות
עצמו הוא ענין בלתי רצוי. מה-שאין-כן להבאור
שעל-ידי ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, זה
שהשכטים מכרו (הורידו) את יוסף למצרים הוא ענין
רצוי (והחטא שלהם היה רק מפני שלא זה היתה
כונתם). ועל-פי-זה יש לבאר מה שאמר יוסף
לשכטים³⁴ ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי
מכתם אותי הנה פי למחיה שלחני אליכם לפניכם,
דלכאורה, הרי כל החטאים (הגם שהם הפך רצון
העליון) הם על-פי ההשגחה העליונה ועל-פי רצונו
יתברך³⁵, ואף-על-פי-כן, כיון שעשית החטא של האדם
היא בבחינתו החפשית ונכמבאר בכמה מקומות³⁶
שההשגחה העליונה (בנוגע להענינים דתורה ומצוות)

מכרו את יוסף למצרים נעשה הגלות, ענין בלתי רצוי.
דהגם שהפונה העליונה של הקדוש-ברוך-הוא בגלות מצרים היתה
בכדי שעל-ידי-זה יזכו לקבלת התורה³³ כי הירידה להשתעבד

(31) סוטה יא, רע"א, הובא בפרש"י עה"פ. ב"ר עה"פ (פפ"ד, יג). זח"א קפד, רע"א* (32) וישב לו, יד. (33) תו"א ר"פ שמות (מט),
א. ועם הגהות וכו' – באוה"ת שמות ע' ז ואילך). תו"ח ר"פ שמות. ובכ"מ. (34) ויגש מה, ה. (35) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בר"ה
ויחלום ה'תש"ח ספ"ט (סה"מ ה'תש"ח ע' 88). וממ"ש שם לאח"ז "וזהו"ע הבחירה בקיום התומ"צ", מוכח שג"ז הוא "ע"פ
ההשגחה כו'". וראה ד"ה באתי לגני ה'תשל"א ס"ה ואילך, ובהנסמן שם הערה 41 (לעיל ח"ב ע' שנה). (36) ראה בארוכה תו"ח
פ' תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך (יב, ד ואילך). לקו"ש ח"ה ע' 66. ועוד.

(*) חילוקי הלשונות בין הזהר והש"ס (ורש"י) נתבארו בס' "תורת מנחם – תפארת לוי יצחק" (ח"א, בראשית) סנ"ב ס"ג ואילך
(ע' קפ"קפז).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 האדם יבחר בעתיד וכיצד יתנהג בפועל אבל עדיין הרשות נתונה לאדם לבחור
2 מה לעשות והידיעה וההשגחה לא מכריחה את האדם לנהוג כך או אחרת],
3 נמצא שהאדם החוטא הוא הפסיד את עצמו כי הוא אחראי
4 למעשיו והוא זה שגרם לעצמו נזק והפסד, ולפיכך ראוי לו לבכות
5 ולקונן על חטאיו³⁷ ואין
6 מקום להצדיק את מעשיו בנימוק
7 שהכל מכון מלמעלה, ולמה
8 אמר יוסף לאחיו אל
9 תעצבו ואל יחר בעיניכם
10 גו', והרי למרות שבסופו של
11 דבר הכול היה לטובה הם
12 מצידם נהגו שלא כהוגן וחטאו.³⁸
13 ויש לומר הבאור בזה,
14 דבכל החטאים הרי
15 למעשה, הענינים הלא טובים
16 שהאדם עשה הם דברים
17 בלתי רצויים, הפך רצון
18 העליון. דהגם שמזה
19 שגם החטאים הם על-פי
20 ההשגחה העליונה,
21 מכרח לומר שיש בהם
22 בונה והקדוש-ברוך-הוא
23 מאפשר לאדם לחטוא כי יש בכך
24 מטרה מסוימת, הרי הפונה
25 והמטרה היא לא בחטאים
26 עצמם חס-ושלום שהם
27 דברים בלתי רצויים בהחלט
28 אלא בזה שעל-ידי
29 החטאים יבוא אחר-כך
30 לתשובה, אבל החטאים
31 עצמם הם הפך רצון
32 העליון ועשיתם היא בניגוד
33 מוחלט לרצונו של הקדוש-
34 ברוך-הוא ועבירה על רצונו,
35 ולכן צריך לבכות ולקונן
36 עליהם ולעשות תשובה
37 שתתקן את המעשים הלא רצויים. אבל זה שהשכטים מכרו את
38 יוסף למצרים, הרי למרות שבפועל באותה שעה הם עשו דבר לא רצוי
39 כיון שהפונה העליונה והמטרה בזה היא (לא כמו בכל שאר החטאים

אינה בסתירה לענין הבחירה], נמצא שהאדם החוטא
הוא הפסיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן
על חטאיו³⁷, ולמה אמר יוסף לאחיו אל תעצבו ואל
יחר בעיניכם גו'. ויש לומר הבאור בזה, דבכל
החטאים, הענינים שהאדם עשה הם דברים בלתי
רצויים, הפך רצון העליון. דהגם שמזה שגם החטאים
הם על-פי ההשגחה העליונה, מכרח לומר שיש בהם
בונה, הרי הפונה היא לא בחטאים עצמם חס-ושלום
אלא בזה שעל-ידי החטאים יבוא אחר-כך לתשובה,
אבל החטאים עצמם הם הפך רצון העליון, ולכן צריך
לבכות ולקונן עליהם. אבל זה שהשכטים מכרו את
יוסף למצרים, כיון שהפונה בזה היא (לא בכדי שיעשו
תשובה על-זה, אלא שהפונה היא) בירידה עצמה,
למחיה שלחני אלקים לפניכם [ובכפרת להמובא לעיל
שעל-ידי ירידת יוסף למצרים הוקל הגלות, דיש לומר
שענין זה מרמז בהמשך דברי יוסף בפתוב³⁸ וישלחני
אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ גו'], לכן אל
תעצבו גו' כי מכתם אותי הנה.

אלא שעדין מקום לומר, דהגם שלמחיה שלחני
אלקים לפניכם, מפל-מקום בנוגע ליוסף עצמו
היה זה ענין בלתי רצוי, לכן הוסיף³⁹ לא אתם שלחתם
אותי הנה כי האלקים, וישמיני לאב לפרעה גו' ומושל
בכל ארץ מצרים, שירידת יוסף למצרים היתה דבר
רצוי גם בנוגע ליוסף. [ולהעיר, שעל-דרך-זה הוא בכל
הענינים שבין אדם לחבירו⁴⁰. וכמבאר בתנ"א⁴¹ שגם
כשאדם גומל לחברו הפך הטוב, האמת היא שמאת ה'
היתה זאת לו וטעות היא לחשוב שהדבר נגרם לו על ידי האדם. ולכן אין

בכדי שיעשו תשובה על-זה, אלא שהפונה היא) בירידה
עצמה. עצם הירידה של יוסף למצרים הייתה פעולה שהקדוש-ברוך-הוא כן
רצה בה, והמטרה היא, למחיה שלחני אלקים לפניכם [ובכפרת
להמובא לעיל לפי הביאור של המדרש ושל תורת החסידות שעל-ידי
ירידת יוסף למצרים
הוקל הגלות ואם כן מודגש
עוד יותר שבעצם מדובר בדבר
טוב וחיובי, דיש לומר
שענין זה של הקלת וקיצור
הגלות של בני ישראל הודות
למכירת יוסף למצרים מרמז
בהמשך דברי יוסף
בפתוב³⁸ באותו פסוק
וישלחני אלקים לפניכם
לשום לכם שארית בארץ
גו'], לכן אל תעצבו גו'
כי מכתם אותי הנה.
אלא שעדין מקום לומר,
דהגם שלמחיה שלחני
אלקים לפניכם, מפל-
מקום בנוגע ליוסף עצמו
היה זה ענין בלתי רצוי
ורק מצידם של בני ישראל
הייתה זו תועלת, לכן
הוסיף³⁹ יוסף בדברי הנחמה
שלו לאחיו ואמר לא אתם
שלחתם אותי הנה כי
האלקים, וישמיני לאב
לפרעה גו' ומושל בכל
ארץ מצרים, שירידת
יוסף למצרים היתה דבר
רצוי גם בנוגע ליוסף
עצמו שהגיע למעלות שלולי
הירידה למצרים לא היה מגיע
לידי כך. [ולהעיר, שעל-
דרך-זה הוא בכל
הענינים שבין אדם לחבירו⁴⁰. וכמבאר בתנ"א⁴¹ שגם
כשאדם גומל לחברו הפך הטוב, האמת היא שמאת ה'
היתה זאת לו וטעות היא לחשוב שהדבר נגרם לו על ידי האדם. ולכן אין

(37 לשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ב. 38) ויגש מה, ז. ולהעיר, שעפ"י יומתק שפסוק זה (וישלחני גו' לפליטה גדולה) נאמר
לאחרי כי זה שנתים הרעב גו' (ויגש שם, ו) — כי "שנתים הרעב גו'" הוא ביאור על "למחיה שלחני אלקים לפניכם" (שאמר לפניו)
בשנות הרעב, ואח"כ הוסיף וישלחני גו' שזה נוגע להזמן שלאח"כ. (39) ויגש שם, ח. 40) ועפ"י יובן מ"ש בתנ"א ספ"ב "וכן
דברים שבין אדם לחבירו כו' ללמוד מיוסף עם אחיו" — ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 247. 41) אגה"ק סכ"ה (קלח, ב). ולהעיר,
דהחייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה (ברכות נד, א) הוא (בפשטות) גם כשזה בא ע"י אדם שהוא בעל בחירה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מקום להשיב לו כגמולו אלא יש לגמול טובה תחת רעה, ויש להוסיף,
2 דמזה מוכן שיהיה לו לאדם שנפגע מחברו וסבור שנעשתה לו רעה,
3 בסופו של דבר תהיה לו טובה מזה, שהרי כל דעבד רחמנא לטב
4 עבד⁴² כל מה שעושה הרחמן, הקדוש-ברוך-הוא, לטובה הוא עושה, והרי
5 גם מה שנגרם בידי אדם באמת
6 בא מלמעלה. אלא
7 שבמכירת יוסף היה זה
8 בגלוי ואילו בדברים שבין אדם
9 לחברו סתם לא תמיד האדם
10 זוכה לראות את הטובה
11 והתועלת במה שחברו גרם לו,
12 כמבואר בהרחבה (באגרת
13 הקודש שבספר ה)תניא].
14 (ו) והנה על-פי הידוע
15 שכל הענינים שבתורה
16 הם לא במקרה וללא כוונה
17 מיוחדת אלא בתכלית
18 הדיוק, יש לומר, דזה
19 שאנו מבקשים מי יתן
20 כאח לי, שהקדוש-ברוך-הוא
21 יהיה קרוב אלינו כאח, לא כפי
22 שיוסף היה קרוב לבנימין אלא,
23 כדרך שעשה יוסף
24 לאחיו [דהגם שעשו
25 כלפי דבר בלתי רצוי,
26 מפל-מקום גמל להם
27 טובות גדולות], הוא, כי
28 לאמיתו של דבר כל דבר
29 בלתי רצוי שאדם עושה
30 הוא דגמת הענין שעשו
31 השבטים ליוסף שמכרו
32 אותו למצרים שבחיצוניות
33 נראה כדבר לא רצוי אבל בעצם
34 כיוון שהכל מאת ה' וכל מה שה'
35 עושה הוא לטובה, למעשה הכול
36 לטובה. וכשם שהדברים נכונים
37 בדברים שבין אדם לחברו, כך
38 גם לגבי היחס שלנו אל הקדוש-ברוך-הוא, כפי שהולך ומבאר. והבקשה
39 שלנו אל הקדוש-ברוך-הוא מי יתן כאח לי היא, דהגם שעל-ידי
40 מעשינו הלא טובים גרמנו להקב"ה ענין שבדגמת מכירת
41 יוסף למצרים (פדלקמן), מפל-מקום יגמל לנו טובות כדרך
42 שעשה יוסף לאחיו ולא התחשב במה שאחיו עשו לו.

היתה זאת לו, ויש להוסיף, דמזה מוכן שיהיה לו טובה
מזה, שהרי כל דעבד רחמנא לטב עבד⁴². אלא
שבמכירת יוסף היה זה בגלוי].

(ו) והנה על-פי הידוע שכל הענינים שבתורה הם
בתכלית הדיוק, יש לומר, דזה שאנו
מבקשים מי יתן כאח לי, כדרך שעשה יוסף לאחיו
[דהגם שעשו דבר בלתי רצוי, מפל-מקום גמל להם
טובות גדולות], הוא, כי כל דבר בלתי רצוי שאדם
עושה הוא דגמת הענין שעשו השבטים ליוסף שמכרו
אותו למצרים. והבקשה מי יתן כאח לי היא, דהגם
שעל-ידי מעשינו הלא טובים גרמנו להקב"ה ענין
שבדגמת מכירת יוסף למצרים (פדלקמן), מפל-מקום
יגמל לנו טובות כדרך שעשה יוסף לאחיו. והענין הוא,
דירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ונפש
הבהמית היא גלות ממש⁴³, ויתירה מזה, שהנשמה היא
בשביה ובמאסר⁴⁴ הגוף ונפש הבהמית. והפונה בירידת
הנשמה למטה היא בכדי לברר ולזכך את הגוף והנפש
הבהמית וחקלן בעולם ולעשותם פלים לאלקות, וגם
בכדי שעל-ידי עבודת הנשמה למטה תתעלה למדרגה
נעלית יותר מכמו שהיתה קדם ירידתה. ומזה מוכן,
דכל רגע⁴⁵ שהאדם אינו עובד את עבודתו, הצער
והיסורים דהנשמה מזה שהיא בגלות ובמאסר הגוף
ונפש הבהמית, הם ללא תכלית. דבשעה שהאדם עובד
את ה', כיון שעל-ידי-זה נשלמת הפונה בירידת הנשמה
למטה בנוגע לשני ענינים הנ"ל [ברור וזכור הגוף ונפש
הבהמית וחקלן בעולם, והעליה דהנשמה], הרי התענוג
דהנשמה מזה שהיא משלמת רצון הקב"ה לברר ולזכך
את הגוף שעל-ידי-זה נשלמת הפונה בירידה בתחתונים,

לשני ענינים הנ"ל [ברור וזכור הגוף ונפש הבהמית וחקלן
בעולם, והעליה דהנשמה עצמה], הרי למרות שהדבר כרוך בצער
וסבל רב, בסופו של דבר התענוג דהנשמה מזה שהיא משלמת
רצון הקב"ה לברר ולזכך את הגוף שעל-ידי-זה נשלמת
הפונה בירידה בתחתונים, וכן מהעליה שלה על-ידי עבודתה

והענין הוא, דירידת הנשמה למטה והתלבשותה בגוף ונפש
הבהמית היא גלות ממש⁴³, כי מקומה הטבעי של הנשמה הוא
למעלה בגן עדן שם אין העלם והסתר על האור האלוהי ויתירה מזה, לא
זו בלבד שהנשמה המלוכשת בגוף היא בגלות אלא חמור מזה שהנשמה
היא בשביה ובמאסר⁴⁴
הגוף ונפש הבהמית.
והפונה בירידת הנשמה
למטה היא בכדי לברר
ולהעלות ולזכך ולעדן את
הגוף והנפש הבהמית
וחקלן בעולם החלק בעולם
שמוטל על אותו אדם בפרט
לבררו להעלותו ולעשותם
פלים שיהיו ראויים לאלקות
שתומשך ותתגלה בהם, וגם
בכדי שעל-ידי עבודת
הנשמה למטה תתעלה
הנשמה עצמה למדרגה
נעלית יותר מכמו
שהיתה קדם ירידתה ולכן
ירידת הנשמה למטה כדאית
למרות שהיא אכן ירידה עצומה
ודומה לגלות ושביה. ומזה
מוכן, דכל רגע⁴⁵
שהאדם אינו עובד את
עבודתו ואינו מבצע את
שליחותו בעולם שלמענה
הנשמה ירדה למטה, הצער
והיסורים דהנשמה מזה
שהיא בגלות ובמאסר
הגוף ונפש הבהמית, הם
ללא תכלית והסבל והיסורים
הם לשווא, ללא תמורה.
דבשעה שהאדם עובד
את ה', כיון שעל-ידי-זה
נשלמת הפונה בירידת
הנשמה למטה בנוגע

(42) ברכות ס, סע"ב. (43) תניא פל"ז (מח, סע"א). (44) ראה תניא פל"א (מ, סע"א) "כמשל בן מלך שהי' בשבי' וטוחן בבית האסורים כו'". (45) בהבא לקמן – ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 434 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לְמִטָּה, הוּא תַעֲנוּג גָדוֹל בְּיוֹתֵר, שֶׁבְשִׁבִּיל זֶה כָּדָאי כָּל
2 הַיִּסּוּרִים שֶׁלָּה מְהִירֶיהָ כְּתוּצָה מִיִּרְדָּתָה לְעוֹלָם הַזֶּה וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
3 בְּגוֹף וּבְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה. אָבָל בְּרָגָעִים אֵלֶּה שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ עוֹבֵד
4 עֲבוֹדָתוֹ וְלֹא עוֹשֶׂה דָבָר כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַכוּוֹנָה שֶׁל יִרְדָּת נִשְׁמָתוֹ לְמִטָּה

[וּמִכָּל-שָׂכָן בְּרָגָעִים

6 שֶׁהוּא עוֹשֶׂה עֲנִינִים 1
7 בְּלִי רְצוּיִים אֲשֶׁר לֹא זֶה 2
8 בְּלִבּוֹ שְׂאִים מְסִיעִים לְהַשְׁלֵם 3
9 הַכוּוֹנָה אֲלֵא אִפְּלוּ מְנוּגָדִים לָהּ 4
10 וּפּוֹגְעִים בָּהּ] אוֹי, זֶה 5
11 שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא בְּגִלּוֹת 6
12 וּבְמֶאֱסָר בְּגוֹף וּנְפֶשׁ 7
13 הַבְּהֵמָה, וְהַצֶּרֶךְ 8
14 וְהַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָהּ מִזֶּה, 9
15 הֵם לֹא תְּכַלִּית. וְכִיּוֹן 10
16 שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא חֵלֶק 11
17 אֶלְקָה מִמַּעַל מִמַּשׁ⁴⁶, 12
18 הֲרִי הַגִּלּוֹת וְהַצֶּרֶךְ 13
19 דֶּהֱנֶשְׁמָה הוּא (גַּם) גִּלּוֹת 14
20 וְצֶרֶךְ דֶּהֱשִׁכִּינָה⁴⁷ כַּמְבֹאֵר 15

21 בְּאִגְרַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁבִּסְפָּר הַתִּנְיָא 16
22 כִּיצַד כֹּאשֶׁר הָאָדָם נוֹהֵג שֶׁלֹּא 17
23 כְּשׁוּרָה הוּא גּוֹרֵם לְגִלּוֹת 18
24 הַשִּׁכְיָה: "יַעֲקֹב חָבַל נַחֲלָתוֹ 19
25 כְּתִיב. עַל דֶּרֶךְ מַשֵּׁל כְּמוֹ הַחֲבֵל 20
26 שֶׁרָאשׁוֹ אֶחָד לְמַעַלָּה וְרָאשׁוֹ 21
27 הַשְּׁנִי לְמַטָּה אִם יִמְשֹׁךְ אָדָם 22
28 בְּרָאשׁוֹ הַשְּׁנִי יִנְעֹעַ וְיִמְשֹׁךְ אַחֲרָיו 23
29 גַּם רָאשׁוֹ וְרָאשׁוֹ...וְכַכָּה מִמַּשׁ 24
30 בְּשׁוֹרֵשׁ נִשְׁמַת הָאָדָם וּמְקוֹרָהּ... 25
31 הוּא מִמְּשִׁיךְ וּמִוִּירֵד הַשְּׁפַעְתָּה עַל 26
32 יָדֵי מַעֲשֵׂי הָרַעִים וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו 27
33 עַד תּוֹךְ הַיְּכָלוֹת הַסְטֵרָא אַחֲרָא 28
34 כְּבִיכּוֹל... זוֹהִי בַחֲזִית גִּלּוֹת 29
35 הַשִּׁכְיָה כְּבִיכּוֹל". וְזֶהוּ שֶׁעָלָה 30
36 יְדֵי הַנְּהִיגָה בְּלִי רְצוּיָה 31
37 שֶׁל הָאָדָם (כּוֹלֵל גַּם זֶה 32
38 שְׂאִינוֹ מִמַּלְא שְׁלִיחוֹתוֹ, 33
39 גַּם כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹבֵד עֲבָרָה) 34
40 הוּא עוֹשֶׂה כְּבִיכּוֹל 35
41 לְהַקְבִּי"ה עַל-דֶּרֶךְ מַה שֶׁעָשׂוּ הַשִּׁבְטִים לְיוֹסֵף, שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ 36
42 לְעֶבֶד וְזֶה גֵרָם אַחֲרֵי-כֵן שֶׁהָיָה גַּם בְּמֶאֱסָר וּפָּנִינֵינוּ, הַנְּהִיגָה 37
43 בְּלִי רְצוּיָה שֶׁל הָאָדָם גּוֹרֵמַת לְשִׁכְיָה 'גִּלּוֹת' וּמֶאֱסָר' כְּבִיכּוֹל.

44 וְעוֹד עֲנִין בְּזָה, שֶׁבְּנוֹגַע מַעֲשֵׂה הַשִּׁבְטִים לְיוֹסֵף נֶאֱמָר⁴⁸ 44
45 שֶׁכֹּאשֶׁר הִחֲלוּ לְהַתְּחַרֵּט עַל מַעֲשֵׂה מַכִּירַת יוֹסֵף אִמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֲיוֹ אֲשָׁמִים 45
46 אֲנַחְנוּ גוֹ' בְּהַתְּחַנְנוּ אֶלֵינוּ וְלֹא שִׁמְעֵנוּ גוֹ', דָּוָה שֶׁלֹּא רָחֲמוֹ 46
47 עָלָיו בְּהַתְּחַנְנוּ אֲלֵיהֶם הִיא לֹא רַק אֲשֶׁמָה נּוֹסֶפֶת מְלַבֵּד הַמַּכִּירָה אֲלֵא 47

48 אֲשָׁמָה גָדוֹלָה וְחַמּוּרָה 48
49 יוֹתֵר מִהַמַּכִּירָה עֲצָמָה⁴⁹, 49
50 עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנִמְשָׁל, 50
51 שֶׁהַנֶּשְׁמָה [וְהַשִּׁכְיָה] 51
52 מִתְּחַנְנִים לְאָדָם שְׂיוּצִיא 52
53 אוֹתָם מִהַגִּלּוֹת וְהַמֶּאֱסָר, 53
54 וְכִשְׁהָאָדָם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ 54
55 לְקוֹל תְּחִנָּתָם וְלֹא עוֹשֶׂה 55
56 תְּשׁוּבָה שֶׁעַל יְדֵי הַנִּשְׁמָה תְּשׁוּבָה 56
57 לְדַבְּקוּתָהּ בָּהּ וְהַשְׁכִּינָה תְּשׁוּבָה 57
58 מִגִּלּוֹתָהּ הוּא (בְּעֵנִין זֶה) 58
59 גְּרוּעַ יוֹתֵר מִהַנְּהִיגָה 59
60 הַבְּלִי רְצוּיָה עֲצָמָה. 60
61 ז' וְזֶהוּ מִי יִתְּנָךְ כָּאֵחַ לִי, 61
62 כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף 62
63 לְאֶחָיו, דְּכַמָּה עֲנִינִים 63
64 בְּזָה יֵשׁ מִסְפֵּר הַיְּבִטִּים בִּיחֹס 64
65 שֶׁל יוֹסֵף וְאֶחָיו שֶׁכִּלְפֵיהֶם 65
66 מִכוּוֹנָת הַבִּקְשָׁה שֶׁלֵּנוּ אֵל 66
67 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁלְמִירוֹת 67
68 הַנְּהִיגָתוֹ לֹא יִגְמוֹל לָנוּ לְפִי 68
69 מַעֲשֵׂינוּ אֲלֵא יִתְּנָה עִמָּנוּ 69
70 כְּהַנְּהִיגַת יוֹסֵף לְאֶחָיו, כְּפִי הַשׁוֹלֵךְ 70
71 וּמִבְּאֵר. דְּכִמּוֹ שְׂיוּסָף כָּלְכָל 71
72 וּפְרַס אָת אֶחָיו וְאָת 72
73 טַפָּם⁵⁰ וְגַם נִתַּן לָהֶם 73
74 אֶחָיוּ בְּמִיטָב הָאֶרֶץ⁵¹, 74
75 בֵּן אָנוּ מִבְּקָשִׁים 75
76 מִהַקְבִּי"ה דֶּהֱגַם שֶׁחֲטָאנוּ 76
77 לְפָנָיו, מִכָּל-מְקוֹם יִתֵּן 77
78 לָנוּ כָּל טוֹב בְּגִשְׁמִיּוֹת. וְכִמּוֹ 78
79 שְׂיוּסָף לֹא הִיָּתָה טִינָא 79
80 בְּלָבוֹ עַל אֶחָיו עַל-זֶה 80
81 שֶׁמְכָרוּ אוֹתוֹ לְעֶבֶד 81
82 [דְּנוֹסָף לָזֶה שֶׁבִּפְעַל גָּמַל 82
83 לָהֶם טוֹבוֹת, גַּם בְּלָבוֹ לֹא 83
84 הִיָּתָה לוֹ טִינָא עֲלֵיהֶם] וְאֶדְרָבָא שֶׁתִּפְּדֵל שְׂיוּסָף עֲוֹנָם 84
85 [וְכִמּוֹבָא לְעִיל (סְעִיף ד') דָּוָה שֶׁצֶּעַר אוֹתָם הוּא בְּכִדִּי 85
86 שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְמַרֵּק יִתְנַקֵּה וְיִתְכַפֵּר עֲוֹנָם], בֵּן אָנוּ מִבְּקָשִׁים 86

(46) תניא רפ"ב. (47) ראה אגה"ת ספ"ו ורפ"ז. ובכ"מ. וראה סנהדרין מו, א: בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת כו'.

(48) מקץ מב, כא. (49) רמב"ן עה"פ שם. (50) ויגש מז, יב. ויחי ג, כא. (51) ויגש שם, יא.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

34 [דְּמַהֲטָעִמִּים אחת הסיבות לכך שְׁצַעַר אוֹתָם הוא בְּכָדִי שְׁיַעֲשׂוּ
35 תְּשׁוּבָה⁵³, שְׁלֹא־אֲחֵר שְׁצַעַר אוֹתָם אֲמָרוּ אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ
36 גו', ועשו תשובה], בֶּן אֲנוּ מִבְּקָשִׁים מִהֶקֶב"ה בִּאֲמָרְנוּ "מִי יִתֵּן
37 כֹּחַ לִי" וְאֲנוּ מִבְּקָשִׁים שִׁיתַּנְהֵג עִמָּנוּ כִּהְנַחְתָּ יוֹסֵף עִם אֲחִיו - שְׁיַעֲזֹרֵר
38 אוֹתָנוּ לְשׁוּב לְאוֹתוֹ
39 [וְשִׁהֲתַעֲזֹרֵרוּת לְתִשׁוּבָה
40 תִּהְיֶה שְׁלֹא עַל-יְדֵי
41 יְסוּרִים]. וְכִמּוֹ שְׁיִוֹסֵף
42 נַחֵם אֶת אֲחִיו לֵאמֹר שְׁעִשׂוּ
43 תְּשׁוּבָה וְאֲמַר לָהֶם אֵל
44 תַּעֲצֹבוּ גו' כִּי מִכֶּרְתֶּם
45 אוֹתִי הִנֵּה, כִּי לִמְחִיָּה
46 שְׁלַחְנִי אֱלֹקִים לְפָנֶיכֶם,
47 שְׁהוֹדִיעַ וּגְלָה לָהֶם
48 הַפְּנוּת הַפְּנִימִית הַעֲלִינָה
49 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּזֶה
50 שְׁמַכְרוּ אוֹתוֹ לְמַצְרִים,
51 דְּלֹא רַק שְׁאִין זֶה הַפֶּן רָצוֹן
52 הָעֲלִיּוֹן אֲלֵא
53 אֲדַרְבָּה זֶה הִיָּה רָצוֹן
54 הָעֲלִיּוֹן בְּכָדִי שְׁעַל-יְדֵי
55 זֶה יִקַּל הַגְּלוּת שֶׁל בְּנֵי
56 יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם (כַּנִּ"ל סְעִיף
57 ה), בֶּן אֲנוּ מִבְּקָשִׁים
58 מִהֶקֶב"ה, דְּלֹא רַק
59 שְׁיִמְחַל לָנוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵינוּ,
60 אֲלֵא יִתְּרָה מִזֶּה שְׁיִתְּגַלֵּה
61 שְׁהַפְּנוּת הַפְּנִימִית
62 דִּהֲחֻטָּאִים הִיא הַמַּעֲלָה
63 דְּתִשׁוּבָה⁵⁴, וְעַל-יְדֵי
64 שְׁמִתְגַּלִּית הַפְּנוּת
65 וְהַתְּקָלִית דִּהֲחֻטָּאִים,
66 וְכִמּוֹ שְׁיִוֹסֵף הַשְׁתַּדֵּל שְׁיַעֲשׂוּ אֲחִיו תְּשׁוּבָה נִהְפָּכִים הֵם הַחֻטָּאִים עֲצָמָם לְזִכְיוֹת⁵⁵ שֶׁהָיָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר מִתְּבַרֵּר

1 מִהֶקֶב"ה שְׁיִמְחַל לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ. אֲלֵא שְׁכָאן יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין
2 הַנִּהְיָת יוֹסֵף לְאֲחִיו וְהַבְּקָשָׁה שֶׁלָּנוּ מֵאֵת הַקֶּב"ה - שְׁהַפְּרָה דְּעוֹן מְכִירַת
3 יוֹסֵף הִיָּתָה עַל-יְדֵי שְׁהִיָּה לָהֶם צַעַר, וְאֲנוּ מִבְּקָשִׁים
4 שְׁהֶקֶב"ה יְכַפֵּר לָנוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵינוּ שְׁלֹא עַל-יְדֵי יְסוּרִים. וְכִמּוֹ
5 שְׁפִתָּב ה' צִדִּיק²⁰,
6 שְׁהֶקֶב"ה הוּא כָּל יָכוֹל
7 לְמַחֹל בְּלֵי יְסוּרִים. וְהוּא
8 עַל-דֶּרֶךְ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
9 ז"ל⁵² שְׁאֵלּוּ לְהֶקֶב"ה מִה
10 תִּקְנֵנוּ שֶׁל הַחוּטָא וְאֲמַר
11 יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְּכַפֵּר
12 לוֹ. שְׁמַצַּד הֶקֶב"ה
13 שְׁלַמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
14 לֹא כְּפִי שֶׁהָאֵוֹר הָאֱלֹקִי הַמְדוּר
15 וְהַמְצַמֵּם יוֹרֵד וּמִשְׁתַּלֵּשׁ
16 מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּצוּרָה הַדְּרָגָתִית
17 אֲלֵא כֹאשֶׁר יִשְׁנָה הַמִּשְׁכָּה
18 וְהַתְּגַלּוֹת מִצַּד הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
19 בְּעֲצָמוֹ שֶׁלְּמַעְלָה מִמִּדְּיוֹת
20 וְהַגְּבֻלוֹת אֲפָשֶׁר יִכּוֹל
21 לְהִיָּת הַפְּרָה בְּלֵי
22 יְסוּרִים (וְאֲפִילוּ בְּלֵי
23 קֶרֶב) אֲלֵא עַל-יְדֵי
24 תְּשׁוּבָה בְּלִבְדָּה כִּי כֹאשֶׁר
25 הָאָדָם מִתְּעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה בִּאֲמַת
26 הוּא מִתְּחַבֵּר וּמִתְקַשֵּׁר עִם
27 הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ,
28 בְּדִרְגָּה וּבְכַחֲיוֹת שֶׁבָּה הַחֻטָא לֹא
29 פָּגַם מִלְּכַתְחִילָה. וְכִיוּן שֶׁכֵּן
30 הַחֻטָא בֹא עַל תִּקְוָנוּ וְהַנִּשְׁמָה
31 וְהַשְׁכִּינָה יוֹצֵאוֹת מִהַגְּלוּת גַּם
32 לְלֹא יְסוּרִים, בְּכֹחָה שֶׁל
33 הַתְּשׁוּבָה בְּלִבְדָּה. וְכִמּוֹ שְׁיִוֹסֵף הַשְׁתַּדֵּל שְׁיַעֲשׂוּ אֲחִיו תְּשׁוּבָה נִהְפָּכִים הֵם הַחֻטָּאִים עֲצָמָם לְזִכְיוֹת⁵⁵ שֶׁהָיָה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר מִתְּבַרֵּר

(52) ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש יחזקאל רמז שנח. יל"ש תהלים רמז תשב. וראה בארוכה ד"ה וכל אדם גו' ה'תשכ"ג ס"ד ואילך (לעיל ח"א ס"ע עו ואילך). (53) ראה כלי יקר עה"פ מקץ מב, טז "וכל זה עשה כדי שיכירו בחטאם ויתוודו". (54) אף שאין זה דומה ממש, כנ"ל סעיף ה. (55) ראה תניא פ"ז (יב, א). בתניא שם, דזה שזדונות נעשים כזכויות הוא בתשובה מאהבה רבה. אבל ע"פ מ"ש בתניא שם שהטעם על זה הוא "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה", יש לומר, דכיון שכל בעל תשובה (גם כשהתשובה שלו אינה מאהבה רבה) הוא נעלה יותר מצדיק [כמובן מפס"ד הרמב"ם שבהערה הבאה*], הרי הטעם שבתניא "הואיל ועי"ז בא כו'" הוא בכל הדרגות דתשובה, ולכן י"ל שבכללות, הענין דהפיכת זדונות הוא בכל תשובה**, אלא שעיקר הענין הוא בתשובה מאהבה רבה.

(*) דמזה שבהדין שבע"ת הוא למעלה מצדיק אינו אומר שום תנאי, מובן שמדבר בכל בעל תשובה. ועוד, דהטעם על זה שמעלת בע"ת גדולה יותר ממעלת הצדיקים הוא "מפני שהם כושבין יצרם יותר" וטעם זה הוא בכל בע"ת (ואדרבה, כשהתשובה שלו היא "באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה" (לשון אדה"ז בתניא שם) אינו כושב את יצרו).

(**) והא דאיתא בגמרא (יומא פו, ב) שדוקא בתשובה מאהבה נעשים זדונות כזכויות משא"כ בתשובה מיראה — בדוחק אולי י"ל שהכוונה שם היא בתשובה מיראת העונש, שבתשובה זו אין גם העילוי דכושב את יצרו. ועצ"ע.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שהחטאים הביאו את האדם, על ידי התשובה, לדרגה כזו שאילולי החטא לא
2 היה מסוגל להגיע לכך (כשם ששירת הנשמה למטה היא צורך עלייה ודווקא
3 על ידי הירידה היא מתעלית לדרגה שלולי הירידה לא הייתה מסוגלת להגיע
4 לידי כך).

(ח) וְהָיָה אִף שֶׁבְכָלל

6 באופן כללי עבודת
7 התשובה היא נעלית
8 יותר מהעבודה דתורה
9 ומצוות כאמור לעיל כיצד
10 דווקא על ידי התשובה שהיא
11 הכוונה הפנימית של החטא ניתן
12 להתעלות לדרגות שלא החטא
13 והתשובה בלתי אפשרי להגיע
14 לאותן דרגות, שֶׁלֹכֵן מְקוֹם
15 שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין
16 אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין
17 יְכוּלִין לַעֲמֹד ⁵⁶ בִּי בְעָלִי
18 התשובה שהיו רחוקים וירדו
19 ואחר כך התקרבו והתעלו,
20 מתעלים לדרגה יותר גבוהה
21 מדרגת הצדיקים שמעולם לא
22 ירדו, מִכָּל-מְקוֹם הַכּוֹנֵה
23 דִּדְרָה בְּתַחְתּוֹנִים לעשות
24 לקדוש-ברוך-הוא 'דירה' היינו
25 מְקוֹם להשכנת השכינה דווקא
26 בעולם הזה התחתון שהיא
27 כדברי חכמינו ז"ל המטרה
28 שבשבילה נברא העולם כי
29 הקדוש-ברוך-הוא 'נתאוה'
30 ל'דירה' זו, הנה הכוונה הזו
31 נִשְׁלָמָה עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
32 הַצְּדִיקִים דְּוָקָא כי דווקא לימוד התורה וקיום המצוות הוא הדרך להביא
33 גילוי אלוקות לעולם הזה. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ⁵⁷ דִּהְטַעַם עַל
34 זֶה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין דְּוָקָא ולא בנחלתם
35 של שאר השבטים בארץ הוא כִּי בְּנִימִין לֹא הָיָה בְּמִכִּיתֵּי יוֹסֵף
36 ולכן זכה שבית המקדש היה בחלקו בארץ. דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, הָרִי
37 הַשְּׁבָטִים עָשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל זֶה שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וּבְמִקְוֹם
38 שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין יְכוּלִין לַעֲמֹד
39 בּוֹ, וְלִמָּה נִכְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין דְּוָקָא והרי
40 לכאורה מעלת שאר השבטים, כבעלי תשובה, גדולה ממעלתו של בנימין שלא

(ח) וְהָיָה אִף שֶׁבְכָלל עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה הִיא נְעִלִית יוֹתֵר
מִהָעֲבוֹדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁלֹכֵן מְקוֹם
שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִין יְכוּלִין לַעֲמֹד
בּוֹ ⁵⁶, מִכָּל-מְקוֹם הַכּוֹנֵה דִּדְרָה בְּתַחְתּוֹנִים נִשְׁלָמָה
עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַצְּדִיקִים דְּוָקָא. וְזֶהוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל ⁵⁷ דִּהְטַעַם עַל זֶה שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל
בְּנִימִין דְּוָקָא הוּא כִּי בְּנִימִין לֹא הָיָה בְּמִכִּיתֵּי יוֹסֵף,
דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן, הָרִי הַשְּׁבָטִים עָשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל זֶה
שֶׁמָּכְרוּ אֶת יוֹסֵף, וּבְמִקְוֹם שֶׁבְּעָלִי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין אֵין
צְדִיקִים גְּמוּרִין יְכוּלִין לַעֲמֹד בּוֹ, וְלִמָּה נִכְנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין דְּוָקָא. וּמִבְּאֵר בְּחִסְדוֹת ⁵⁸,
שֶׁהַמַּעֲלָה דְּבִעָלִי תְּשׁוּבָה' עַל צְדִיקִים הִיא שְׁעַל-יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה מְגִיעִים לַמַּעֲלָה יוֹתֵר, אֲבָל בְּכַדִּי שְׁתִּתְּהִיָּה
הַמְּשַׁכֵּת גְּלוֹי אֱלֻקוֹת לַמָּטָה, דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, הוּא
עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַצְּדִיקִים. וְכִינֵן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הוּא עֲנִין
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים, לִכֵּן הָיָה בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין.

וְהָעֲנִין הוּא, דְּמַעֲלַת הַבְּעָלִי תְּשׁוּבָה' לְגַבִּי צְדִיקִים
הִיא שְׁהֵם כּוֹבְשִׁים אֶת יִצְרָם ⁵⁹, הַמַּעֲלָה
דְּאִתְּכַפֵּיָא, וּמַעֲלַת הַצְּדִיקִים הִיא שְׁהֵם מְהַפְּכִים אֶת
יִצְרָם, הַמַּעֲלָה דְּאִתְּהַפְּכָא. וּמִהַחְלוּקִים שְׁבִין אִתְּכַפֵּיָא
וְאִתְּהַפְּכָא הוּא ⁶⁰, שְׁעַל-יְדֵי אִתְּכַפֵּיָא הוּא הַמְּשַׁכֵּת אוֹר
אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעֲלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת נְכַמְאָמֵר ⁶¹ כִּד אִתְּכַפֵּיָא

41 חטא מלכתחילה ולא הגיע למעלתם של שאר השבטים? וּמִבְּאֵר
42 בְּחִסְדוֹת ⁵⁸, שֶׁהַמַּעֲלָה דְּבִעָלִי תְּשׁוּבָה' עַל צְדִיקִים הִיא
43 שְׁעַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מְגִיעִים לַמַּעֲלָה יוֹתֵר, לדרגה גבוהה יותר
44 מבחינת הדרגה של האדם אֲבָל בְּכַדִּי שְׁתִּתְּהִיָּה הַמְּשַׁכֵּת גְּלוֹי אֱלֻקוֹת
45 לַמָּטָה, דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים,
46 בעולם הזה, הוּא דווקא עַל-
47 יְדֵי עֲבוֹדַת הַצְּדִיקִים כִּי,
48 כאמור, לימוד התורה וקיום
49 המצוות, הוא הפועל המשכת
50 אלוקות למטה. וְכִינֵן שְׁבִית
51 הַמִּקְדָּשׁ הוּא עֲנִין דִּירָה
52 בְּתַחְתּוֹנִים, שהרי בית המקדש
53 הוא המקום העיקרי של השראת
54 השכינה למטה, לִכֵּן הָיָה
55 בְּחֻלְקוֹ שֶׁל בְּנִימִין המסמל
56 את עבודת הצדיקים ולא בחלקם
57 של שאר השבטים המסמלים את
58 עבודתם של בעלי התשובה,
59 והולך ומבאר את הטעם לכך על
60 פי פנימיות העניינים.

וְהָעֲנִין הוּא, דְּמַעֲלַת
הַבְּעָלִי תְּשׁוּבָה' לְגַבִּי
צְדִיקִים הִיא שְׁהֵם
כּוֹבְשִׁים אֶת יִצְרָם ⁵⁹, היינו
שיצרו מתאוה תאוות שונות
ובכלל זה תאוות לדברים אסורים
אבל הם כובשים את יצורם
ומתגברים עליו ומאו שעשו
תשובה שוב אינם נכנעים לו
אלא כופים את יצורם ומעלה זו
היא הַמַּעֲלָה דְּאִתְּכַפֵּיָא,
כמובא בחסידות מספר הזוהר שבהגברות על הרע יש שתי צורות, "אתכפא
סטר אחר אחר [כפיית הצד האחר, שאינו צד הקדושה]", מצב שבו הרע נשאר
בתקפו אבל האדם כופה אותו ולא נכנע אליו ולא מצית לו ויש התגברות על
הרע בדרך "אתהפכא חשוכא לנהורא [חושך לאור]" בה הרע עצמו מתהפך
לטוב ובעוד שמעלת בעלי התשובה היא "אתהפכא" הרי לעומתם - וּמַעֲלַת
הַצְּדִיקִים הִיא שְׁהֵם מְהַפְּכִים אֶת יִצְרָם, מרע לטוב, הַמַּעֲלָה
דְּאִתְּהַפְּכָא. וּמִהַחְלוּקִים אחד ההבדלים שְׁבִין אִתְּכַפֵּיָא
וְאִתְּהַפְּכָא הוּא ⁶⁰, שְׁעַל-יְדֵי אִתְּכַפֵּיָא הוּא הַמְּשַׁכֵּת והתגלות
אוֹר אֵין-סוֹף שֶׁלְמַעֲלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת נְכַמְאָמֵר ⁶¹ הזוהר כִּד

(56) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד – כדעת ר' אבהו (ברכות לד, ב). (57) ספרי עה"פ ברכה לג, יב. (58) אוה"ת שה"ש כרך ב (ד"ה מי יתנך) ע' תרנ. סה"מ תרכ"ו ע' קיא. ועוד. (59) רמב"ם שם. (60) בהבא להלן ראה גם ד"ה באתי לגני ה'תשל"א סעיף יו"ד ואילך (לעיל ח"ב ע' שסא ואילך). ושי"נ. (61) ראה תניא פכ"ז ולקו"ת ר"פ פקודי (מזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סז, ב. קפד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג. וראה ד"ה באתי לגני ה'שי"ת פ"א (סה"מ ה'שי"ת ע' 111 ואילך).

ביאור בדרך אפשר

1 אתפפִּיא סְטָרָא-אַחְרָא אֶסְתִּילַק יִקְרָא דְקוּדְשָׁא-בְרִיךְ-הוּא
2 בְּכֻלָּהוּ עֲלֵמִין, כַּאֲשֶׁר הִסְטָרָא אַחֲרָא נִכְפִּית עוֹלָה כְבוֹדוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
3 הוּא בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְהִיא הַמְשֻׁכֶּת הָאֹר הָאֱלוּקִי הַעֲלִיין שֶׁהוּא בְּכֻלָּהוּ
4 עֲלֵמִין בְּשׁוּה, אֹר שְׁלֹמַעְלָה מְשֻׁכּוֹת לְעוֹלָמוֹת, אֲבָל הַגְּלוֹי
5 דְּהַמְשֻׁכָּה שְׁעַל-יְדֵי
6 אתפפִּיא הִיא בָּאֶפֶן
7 שֶׁהִתְחַתָּן אֵינוּ כְּלִי לְזָה
8 וְאֵינוּ מְסוּגֵל לְקִלוֹט וְלִהְיוֹת אֶת
9 הָאֹר שֶׁלֹּמַעְלָה מִהָעוֹלָמוֹת
10 [דְּמָזָה עֲצָמוֹ שֶׁהִתְחַתָּן
11 הוּא בְּמַצֵּב שְׁצִירָה
12 לְכַפּוֹת אֶת עֲצָמוֹ נִגְדֵי
13 רְצוֹנוֹ וְטַבְעוֹ וְלִהְיוֹת עַל
14 הַתְּאוּת וְהַנִּיּוֹת הַטְּבָעִיּוֹת שֶׁל
15 שְׁנוֹתָיו בְּתוֹקֶף וְלֹא נִחְלָשׁ,
16 מוֹכֵן שְׁאֵינוּ כְּלִי לְגִלּוֹי
17 אֱלֹקִיּוֹת], וּבְכַדִּי
18 שֶׁהִתְחַתָּן יִהְיֶה כְּלִי
19 לְגִלּוֹי הוּא עַל-יְדֵי
20 הָעֲבוּדָה דְּאַתְהִפְכָּא כַּאֲשֶׁר
21 חָל כּוּ שִׁנּוּי מַהוּתִּי וְהוּא מִתְּהַפֵּךְ
22 מִרַע לְטוֹב וּמִחוֹשֶׁךְ לְאוֹר.
23 לְתוֹסֶפֶת בִּיאור: הָאֹר שֶׁהוּא
24 "בְּכֻלָּהוּ עֲלֵמִין בְּשׁוּה" נִקְרָא
25 "אֹר הַסּוֹכֵב כָּל עֲלֵמִין" הֵינּוּ
26 הָאֹר הָאֱלוּקִי הַנּוֹעֵלָה
27 מִתְּהַלְבֶּשֶׁת בְּכָל אֶחָד
28 מִהָעוֹלָמוֹת לְפִי עֵינָיו הַמִּיּוֹדֵד
29 אֵלָּא "סוֹכֵב" וּמִקִּיף עַל כָּל
30 הָעוֹלָמוֹת בְּשׁוּה (וְרֹאה ב'תוֹרָה
31 אֹר, פֶּרֶשֶׁת וִיקְהֵל: "כִּמְאֹמֶר
32 הִידוּעַ כִּד אֲתַכְפִּיא סְטָרָא אַחֲרָא
33 אֶסְתִּילַק יִקְרָא דְקוּב"ה בְּכֻלָּהוּ
34 עֲלֵמִין. וְאֵין זֶה עֵינֵי סִילּוֹק הָאֹר
35 מִמֶּשׁ חֵס וְשִׁלּוּם דָּאֵם כֵּן מֵאִי מַעֲלִיּוֹתָא, אֵלָּא אֲדַרְבֵּהּ וְדֵאִי הִיא מִשְׁכַּת וְגִילּוֹי
36 אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא רַק שְׁהִיא בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי הַסּוֹכֵב כָּל עֲלֵמִין שְׁאִי אִפְשָׁר
37 שִׁיחִיהָ הַגִּילּוֹי בְּפִנְיִיּוֹת בְּתוֹךְ הַכֵּל כִּי אִם בְּבַחֲנִית רֹמְמוֹת וְלִכֵּן נִקְרָא אֶסְתִּילַק
38 כִּאֲלוֹ הָאֹר מִתְּגַלֶּה רַק מֵעַט וּמִסְתַּלֵּק" וְהוּא הָאֹר שֶׁלֹּמַעְלָה מְשֻׁכּוֹת
39 לְעוֹלָמוֹת שְׁהִי הָאֹר שֶׁיֵּיךְ לְעוֹלָמוֹת מֵאִיר בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם לְפִי עֵרְכּוֹ
40 וּבִהְתַּאֵם לְדִרְגָּה שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם וּנְקָרָא "אֹר הַמִּמְלָא כָּל עֲלֵמִין".

ביאור בדרך אפשר

1 וְעַל-פִּי הִידוּעַ⁶² שְׁכַל אֶחָד (גַּם כְּשֶׁהוּא בְּדִרְגַּת בִּינוּנִי כַּמְבוּאֵר
2 בְּהִרְחִבָה בְּסִפְר הַתִּנְיָא שֶׁהִגְדִּירָה הַמְדִּיקָתָּה שֶׁל הַמוֹשֵׁג "בִּינוּנִי" אֵינָה כְּפִי שִׁישׁ
3 מִי שְׁסוֹכְרִים בְּטַעוֹת, שֶׁהוּא מִי שֶׁחֲצִי מִמַּעֲשָׁיו הֵם מִצְוֹת וְחֲצִי עֲבִירוֹת אֵלָּא
4 זֶהוּ מַצֵּב כּוּ מִבְּחִינַת כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ, הָאֵדָם מִתְּאוּרָה תְּאוּת אִפִּילוֹ לְדִבְרִים
5 אֲסוּרִים אֲבָל לְמַעֲשֵׂה אֵינוּ נִכְשֵׁל
6 בְּשׁוּם דְּבַר בְּמַחֲשָׁבָה אוּ בְּדִיּוּר
7 אוּ בְּמַעֲשֵׂה וְאִפִּילוֹ לְמַטָּה
8 מִבִּינוּנִי הֵינּוּ רִשְׁעִי, עַל
9 הַדְּרָגוֹת הַשְּׁנוּנוֹת שָׁבוּ, כַּמְבוּאֵר
10 בְּהִרְחִבָה בְּסִפְר הַתִּנְיָא)
11 שְׁמִקְנִים מִצְוֹת נִקְרָא
12 לְפַחוֹת בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שֶׁהוּא
13 מְקִיִּים אֶת הַמִּצְוֹת בְּשֵׁם
14 צְדִיק [כִּי כָּלִיל הַמִּצְוֹת
15 לֹא רַק מִצְוֹת הַצְדָּקָה בְּפֶרֶט
16 נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם צְדָקָה⁶³,
17 וְלִכֵּן הַמְקִיִּים אֶת הַמִּצְוֹת
18 נִקְרָא בְּשֵׁם צְדִיק עַל שֵׁם
19 הַצְדָּקָה (מִצְוֹת⁶²), יֵשׁ
20 לוֹמֵר, שֶׁהֵעֲנִין
21 דְּאַתְהִפְכָּא הוּא לֹא רַק
22 בְּצִדִּיקִים כְּפִשׁוּטִים אֲלָּא גַּם בְּמִקְיִימֵי מִצְוֹת
23 בְּכָלִל. דְּכִיּוֹן שְׁלֹא נִתְּנוּ הַמִּצְוֹת אֲלָּא לְצִרְיָה בְּהֵן אֶת
24 הַבְּרִיּוֹת⁶⁴ (צִירְיָה מִלְשׁוֹן בְּרוּר וְזִכּוּף), וּבְכָל פַּעַם
25 כְּשֶׁאֲדָם מְקִיִּים מִצְוָה נִתְּבַרֵר פֶּרֶט שֶׁל הַגּוֹף וְנִפְשׁ
26 הַבְּהִמִּית, הָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפֶרֶט זֶה שֶׁנִּתְבַּרֵר כְּבָר, הוּא
27 בְּחִינַת צְדִיק, אֲתִהִפְכָּא.
28 (ט) וַיֵּשׁ⁶⁵ לְקֶשֶׁר זֶה עִם הַמְּבַאֵר בְּמִאֲמָר 'דְּבִיּוֹר
29 הַמִּתְחִיל' לְהִבִּין עֲנִין פֶּסַח שְׁנִי (לְהַצְמַח
30 צְדָקָה)⁶⁶, דְּהַחֲלוּק בֵּין פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי הוּא
31 בְּהִתְאָם לְחֲלוּק שְׁבִין חֲדָשׁ נִסָּן לְחֲדָשׁ אִיר. שֶׁהֵעֲבֹדָה
32 דְּחֲדָשׁ נִסָּן, שְׁעֵנִינוּ הוּא יְצִיאַת מִצְרַיִם, הִיא הָעֲבוּדָה
33 הַבְּהִמִּית וְהָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפֶרֶט זֶה
34 שֶׁנִּתְבַּרֵר וְנִדְּוֶכֶךְ וְנִתְעַלָּה כְּבָר, הוּא בְּחִינַת צְדִיק, אֲתִהִפְכָּא.
35 (ט) וַיֵּשׁ⁶⁵ לְקֶשֶׁר זֶה עִם הַמְּבַאֵר בְּמִאֲמָר 'דְּבִיּוֹר הַמִּתְחִיל'
36 לְהִבִּין עֲנִין פֶּסַח שְׁנִי (לְהַצְמַח צְדָקָה)⁶⁶, דְּהַחֲלוּק הַהִבְדֵּל בֵּין
37 פֶּסַח רֵאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי הוּא בְּהִתְאָם לְחֲלוּק מִקְבִּיל לְהִבְדֵּל
38 שְׁבִין חֲדָשׁ נִסָּן לְחֲדָשׁ אִיר. שֶׁהֵעֲבֹדָה דְּחֲדָשׁ נִסָּן, שְׁעֵנִינוּ
39 מִסִּימַת שֶׁל הַגּוֹף וְנִפְשׁ
40 הַבְּהִמִּית וְהָרִי בְּנוֹגֵעַ לְפֶרֶט זֶה
41 שֶׁנִּתְבַּרֵר וְנִדְּוֶכֶךְ וְנִתְעַלָּה כְּבָר, הוּא בְּחִינַת צְדִיק, אֲתִהִפְכָּא.

(62) לקו"ת שה"ש טז, ג. ד"ה מי יתנן באוה"ת שה"ש (כרך ב ס"ע תרלד ואילך. שם ע' תרעה). ובסה"מ תרנ"ד (ע' קה). ובכ"מ.
(63) ראה תניא פל"ז (מח, ב), הובא בלקו"ת שם. וראה בהנסמן לעיל ח"א ע' רנח הערה 33. 64) ב"ר רפמ"ד. וש"נ. 65) כמה מהענינים דלקמן בנוגע לפסח שני – נעתקו (בקיצור) בלקו"ש ח"ד ס"ע 1301 ואילך. 66) נדפס באוה"ת בהעלותך ע' שסז ואילך.
וראה ד"ה זה ה'תשל"ח – לקמן ע' רסד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוא יציאת מצרים, היא העבודה דסור מרע. היינו
2 שהרע הוא בתקפו, והעבודה היא להיות סור מרע, לצאת
3 ולברח מהרע, אתפכא⁶⁷ כמבואר בתניא שזה היה מצבם של בני
4 ישראל ביציאת מצרים "שהרע שבנפשות ישראל עדיין היה בתקפו... כי לא
5 פסקה זוהמתם עד מתן תורה רק

6 מגמתם וחפצם הייתה לצאת
7 נפשם האלוניות מגלות הסטרא
8 אחרא היא טומאת מצרים
9 ולדבקו בו יתברך". והעבודה
10 דחדש איר היא העבודה
11 דאתפכא לאחר שכבר אין
12 מציאות של חושך ורע.
13 וכמבאר ב'לקוטי
14 תורה'⁶⁸ בפרוש
15 הפתוב⁶⁹ באחד לחדש
16 השני גו' הוא חודש אייר
17 לצאתם מארץ מצרים,
18 שעבודה הראשונה השלב
19 הראשון בעבודה הרוחנית
20 דיציאת מצרים, חדש
21 הראשון הוא חודש ניסן,
22 היא אתפכא סטרא'⁷⁰
23 אחרא שכן בעת יציאת מצרים
24 הרע היה עדיין בתוקף,
25 ולאחרי זה בשלב שני באה
26 עבודה שניה ביציאת
27 מצרים, חדש השני,
28 אתפכא הפיכת הרע לטוב.
29 וזהו שענינו המיוחד של
30 חדש איר כולו מתחילתו ועד
31 סופו הוא ספירת
32 העומר⁷⁰, שענינו הוא⁷¹
33 ברור שבע המדות לכל

34 פרטיות מ"חסד שבחסד" עד "מלכות שבמלכות" להפיכתם לקדשה,
35 אתפכא. ועל-פי-זה מבאר במאמר⁷² הנזכר "להבין עניין פסח
36 שני" לאדמו"ר הצמח-צדק הטעם על זה שבפסח ראשון בעת הקרבת
37 קרבן פסח במועד הראשון, בערב פסח אחר חצות היום ואכילתו בלילה
38 הראשון של פסח חמץ אסור בכל יראה ובל ימצא, ובפסח שני
39 במועד השני להקרבת קרבן פסח ב"ד באייר חמץ ומצה עמו בפית⁷³
40 ואין איסור על החמץ, כי בפסח ראשון, לפני העבודה הרוחנית של
41 ספירת העומר בשעה שמהמדות של האדם עדיין אינן מברורות

דסור מרע. היינו שהרע הוא בתקפו, והעבודה היא
להיות סור מרע, לצאת ולברח מהרע, אתפכא⁶⁷.
והעבודה דחדש איר היא העבודה דאתפכא. וכמבאר
ב'לקוטי תורה'⁶⁸ בפרוש הפתוב⁶⁹ באחד לחדש השני
גו' לצאתם מארץ מצרים, שעבודה הראשונה דיציאת
מצרים, חדש הראשון, היא אתפכא סטרא-אחרא,
ולאחרי זה באה עבודה שניה ביציאת מצרים, חדש
השני, אתפכא. וזהו שענינו המיוחד של חדש איר הוא
ספירת העומר⁷⁰, שענינו הוא⁷¹ ברור המדות והפיכתם
לקדשה, אתפכא. ועל-פי-זה מבאר במאמר⁷² הטעם
על זה שבפסח ראשון חמץ אסור בכל יראה ובל ימצא,
ובפסח שני חמץ ומצה עמו בפית⁷³, כי בפסח ראשון,
שהמדות עדיין אינן מברורות (והעבודה אז היא רק
אתפכא), צריך ליזהר ביותר מהרע – כל יראה ובל
ימצא. ובפסח שני (איר), שכבר יצא מהרע⁷⁴
(אתפכא), אפשר לברר לזכך ולהעלות גם את החמץ.
וזהו הענין, שעל-דרך-זה הוא החלוק דצדיקים
(אתפכא) ו'בעלי תשובה' (אתפכא), שצדיק צריך
לומר אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי⁷⁵,
מה-שאינ-כן 'בעל תשובה' צריך לומר אי-אפשי,
שצריך לשמירה יתירה⁷⁶. ומזה מוכח שהענין
דאתפכא הוא גם בנוגע לענין פרטי. שהרי פסח שני
הוא באמצע ימי הספירה ונשארו עדיין מדות שצריך
לבררם, ומכל-מקום אומר במאמר שבפסח שני הוא
אתפכא, כי הכוונה לאתפכא לפחות בפרטים מסוימים, בנוגע

42 (והעבודה אז היא רק אתפכא כפיית הרע), צריך ליזהר
43 ביותר מהרע שהחמץ מסמל אותו – כל יראה ובל ימצא. ובפסח
44 שני (איר), שכבר יצא מהרע⁷⁴ (אתפכא של הרע לטוב),
45 אפשר לברר לזכך ולהעלות גם את החמץ המסמל את הרע.
46 [וזהו הענין, שעל-דרך-זה
47 הוא החלוק ההבדל
48 דצדיקים (אתפכא)
49 ו'בעלי תשובה'
50 (אתפכא), שצדיק צריך
51 לומר לגבי איסורי התורה
52 אפשי ואני מצד עצמי מתאוה
53 לאיסורים הללו ומה אעשה
54 ואבי שבשמים גזר עלי⁷⁵,
55 מה-שאינ-כן
56 'בעל תשובה' צריך
57 לומר אי-אפשי ואני עצמי
58 סולד מהדברים הללו, שצריך
59 לשמירה יתירה⁷⁶ וכמבואר
60 על כך בלקוטי תורה על הפסוק
61 "למען תירא את ה' אלוךך
62 לשמור את כל חוקותיו... ושמרת
63 לעשות: "תשובת הגדר הוא
64 להתרחק ביותר עד קצה האחרון
65 מהרע כדי שלא יתאוה לעבירה
66 חס ושלום והבעל תשובה צריך
67 לזה יותר ממי שלא חטא בו וכן
68 אמר הרב הקדוש המגיד
69 [ממעוררש] נשמת-עדן שאף-
70 על-פי שאמרו רבותינו ז"ל אל
71 יאמר אדם אי אפשי בבשר בו
72 אלא אפשי ומה אעשה ואבי
73 שבשמים גזר עלי היינו במי שלא
74 חטא מעולם אבל הבעל תשובה

צריך להיות כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי בו בכדי
שלא יפול חס ושלום... ומזה מוכח שהענין דאתפכא הוא גם
בנוגע לענין פרטי ויתכן מצב שבו הדרגה הכללית של האדם היא שהרע
עדיין נמצא בו בתוקף (והוא "בינוני" או למטה מזה) אבל לגבי פרט מסוים
הוא בבחינת צדיק שהפך את הרע לטוב. שהרי פסח שני החל ב"ד אייר
הוא באמצע ימי הספירה ונשארו עדיין מדות שצריך
לבררם, ומכל-מקום אומר במאמר שבפסח שני הוא הענין
דאתפכא, כי הכוונה לאתפכא לפחות בפרטים מסוימים, בנוגע

(67) תניא פל"א (מ, ב). (68) במדבר ג, א. (69) במדבר א, א. (70) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 263 ואילך. ובכ"מ. (71) לקו"ת ויקרא ג, א. ובכ"מ. – נסמנו לקמן שם הערה 4. (72) אוה"ת שם ע' שסח. (73) פסחים צה, א. (74) כ"ה הלשון באוה"ת שם. וראה לקמן בסוף הסעיף. (75) תו"כ, הובא בפרש"י עה"פ פירשתנו (קדושים), כ, כו. (76) לקו"ת ואתחנן ט, ד. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לַמִּדּוֹת שֶׁנִּתְּבָרְרוּ בַּיָּמִים שְׁלֹפְנֵי פֶסַח שְׁנִי, כָּכֹר יֵצֵא מִהָרֶע
2 - אֶתְהַפְּכָא.

3 וְהִנֵּה⁷⁷ הַטַּעַם עַל זֶה שִׁיֵּצִיאת מִצְרַיִם הִיא בְּאֶפֶן דְּאֶתְכַפֵּי
4 תוֹךְ בִּרְחִיחַ וְהִתְרַחֲקוּת מִהָרֶע שֶׁנִּשְׁאָר בְּתַקְפוֹ, וּסְפִירַת הָעֵמֶר הִיא בְּאֶפֶן

5 דְּאֶתְהַפְּכָא שֶׁל הָרֶע בְּטוֹב,

6 הוּא, כִּי יֵצִיאת מִצְרַיִם
7 הִיְתָה מִצַּד אֶתְעָרוּתָא
8 דְּלַעֲיָלָא הִתְעוּרוּת מִלְּמַעְלָה

9 שֶׁל הַתְּגָלוֹת אוֹר אֱלוֹקֵי שְׁגָלָה
10 עֲלֵיהֶם וְגַאֲלָם לְמִרוֹת מִצְבֵּם

11 הַנַּחֲתוֹ, וְהַגְּלוֹי הַנִּמְשָׁף
12 מִלְּמַעְלָה (שְׁלֹא עַל-יָדֵי
13 עֲבוֹדַת הָאָדָם בּוֹיְכוֹן וּבִירוֹר

14 נִפְשׁוֹ) אֵינוֹ נִמְשָׁף וְאֵינוֹ
15 חוֹדֵר בְּפִנְיָמִיּוֹת נֶפֶשׁ הָאָדָם

16 כָּל כָּף, וּסְפִירַת הָעֵמֶר
17 הִיא עֲבוֹדַת הָאָדָם,

18 אֶתְעָרוּתָא דְּלִתְתָּא
19 הִתְעוּרוּת מִלְּמַטָּה, וְהַגְּלוֹי שֶׁל

20 הָאוֹר הָאֱלוֹקִי הַנִּמְשָׁף
21 מִלְּמַעְלָה עַל-יָדֵי עֲבוֹדַת

22 הָאָדָם שׁוֹיֵכֵךְ אֶת עֲצֻמוֹ וְהַפֵּךְ
23 לְכָלִי רְאוּי לְהַכִּיל וּלְקַלּוֹט אֶת

24 הָאוֹר [אֶתְעָרוּתָא דְּלַעֲיָלָא
25 שְׁלֹא בָּאָה רַק מִלְּמַעְלָה אֶלָּא

26 שְׁעַל-יָדֵי אֶתְעָרוּתָא
27 דְּלִתְתָּא] הוּא בְּפִנְיָמִיּוֹת

28 וְהִתְגַּלּוּת מִלְּמַעְלָה חוֹדֵרַת בְּתוֹךְ
29 נֶפֶשׁ הָאָדָם וְנִקְלַטַּת בָּהּ בְּצוּרָה

30 פְּנִימִית. וּמַעְלָה זֶה שֶׁל עֲבוֹדַת
31 הָאָדָם הִיא לְמִרוֹת שֶׁמִּצַּד שְׁנֵי יָשׁ

32 מַעְלָה דְּוֹקָא בְּאוֹר שְׁבָא
33 מִלְּמַעְלָה וְלֹא נִגְרַם עַל יָדֵי

34 עֲבוֹדַת הָאָדָם אֵינוֹ נִמְשָׁךְ וְחוֹדֵר
35 בְּפִנְיָמִיּוֹת, כִּפִּי שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר - וְהִגָּם שֶׁהַגְּלוֹי שְׁבָא מִלְּמַעְלָה הוּא

36 נִצְעָלָה יוֹתֵר מִבְּחִינַת הַדְּרָגָה בְּאֱלוֹקוֹת מִהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף וְנִגְרַם עַל-יָדֵי
37 עֲבוֹדַת הָאָדָם [כִּי הִנְבָּרָא בְּעֲבוֹדָתוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעַ וּלְעוֹרֵר וּלְגַרוֹם

38 הַמִּשְׁכָּה וְהִתְעוּרוּת רַק עַד שְׁרִשׁוֹ⁷⁸ שֶׁל הַנְּבִירָא וְלֹא לְמַעְלָה מִזֶּה], דְּכִמּוֹ
39 כֵּן הִתְגַּלּוּת הַזֶּה הוּא גַּם בְּנוֹגֵעַ לִיֵּצִיאת מִצְרַיִם וּסְפִירַת הָעֵמֶר,

40 שֶׁהַגְּלוֹי שֶׁהִיָּה בִּיֵּצִיאת מִצְרַיִם הוּא הַתְּגָלוֹת בְּדֶרֶךְ "אֶתְעָרוּתָא
41 דְּלַעֲיָלָא" מִלְּמַעְלָה שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מִלְּכֵי הַמְּלָכִים הַקִּבְּ"ה

42 בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ⁷⁹, וּמִבְּחִינַת הַדְּרָגָה בְּאֱלוֹקוֹת שְׁבָאָה לִידֵי גִילּוֹי הָרִי זֶה
43 הַדְּרָגָה הַכִּי נְעֻלִית, הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצֻמוֹ. וְחֻדְשׁ אֵיךְ שָׁבוּ מוֹדַגְשָׁת

44 עֲבוֹדַת הָאָדָם נִקְרָא בְּשֵׁם חֻדְשׁ זִיּוֹ⁸⁰ כִּי הַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף בְּחֻדְשׁ
45 זֶה הוּא הָאָרְחָה מוֹעֲטַת בְּלִבְדּוֹ וְדִרְגָּה נִמּוּכָה בְּהִרְבֵּה מֵאִשֶּׁר "הַקְּדוּשָׁה"

46 בְּרוּךְ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ.
47 וַיֵּשׁ לִזְמַר, דְּנוֹסָף לָזֶה

48 שֶׁהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי
49 עֲבוֹדַת הָאָדָם הוּא לְמַטָּה

50 בְּדִרְגָּה מִהַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁף
51 בְּדֶרֶךְ אֶתְעָרוּתָא דְּלַעֲיָלָא

52 מִצַּד עֲצָמָה כִּפִּי שֶׁהִיָּה
53 בִּיֵּצִיאת מִצְרַיִם, הָרִי בְּנוֹגֵעַ

54 לְגִילּוֹי שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי
55 הָעֲבוֹדָה דְּסְפִירַת הָעֵמֶר

56 הוּא עוֹד יוֹתֵר וְכֵן הִתְגַּלּוּת
57 וְהַפְּעֵר בֵּין הַגְּלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ

58 מִלְּמַעְלָה לְגִילּוֹי שְׁנִמְשָׁךְ עַל יָדֵי
59 עֲבוֹדַת הָאָדָם יוֹתֵר גְּדוּלִים

60 מֵאִשֶּׁר בְּדֶרֶךְ כָּלִל. כִּי כִּיּוֹן
61 שֶׁהָעֲבוֹדָה דְּסְפִירַת

62 הָעֵמֶר הִיא (הַקִּבְּ"ה וְהַקִּדְשׁ)
63 מִתֵּן תּוֹרָה, לָכֵן, הַגְּלוֹי

64 שְׁנִמְשָׁף עַל-יָדֵי הָעֲבוֹדָה
65 דְּסְפִירַת הָעֵמֶר הוּא

66 דְּגִמַּת הַגְּלוֹי שְׁעַל-יָדֵי
67 עֲבוֹדַת הָאָבוֹת לְפָנֵי מִתֵּן

68 תּוֹרָה (כְּשֶׁהִיְתָה הַגְּזֵרָה
69 וְהַמַּחֲצָה בֵּין עֲלִיּוֹנִים

70 וְתַחְתּוֹנִים⁸¹ וּבִלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ:
71 "כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֵׂה וְגו' אִמֵּר

72 דוֹד אִף עַל פִּי שְׁגוֹר הַקְּדוּשׁ
73 בְּרוּךְ הוּא הַשְּׁמַיִם שְׁמִים לֵה'

74 וְהָאֶרֶץ נָתַן לְבִנֵי אָדָם, מִשָּׁל לָמָּה
75 הַדְּבַר דּוּמָה לְמִלֵּךְ שְׁגוֹר וְאִמֵּר

76 בְּנֵי רוּמִי לֹא יִרְדּוּ לְסוּרִיָּא וּבְנֵי סוּרִיָּא לֹא יַעֲלוּ לְרוּמִי, כֵּךְ כְּשֶׁבִרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
77 הוּא אֶת הָעוֹלָם גָּזַר וְאִמֵּר הַשְּׁמַיִם שְׁמִים לֵה' וְהָאֶרֶץ נָתַן לְבִנֵי אָדָם, כְּשֶׁבִקֵּשׁ

78 לִיתֵּן הַתּוֹרָה בְּטַל גְּזִירָה רֵאשׁוֹנָה וְאִמֵּר הַתְּחַתּוֹנִים יַעֲלוּ לְעִלְיוֹנִים וְהָעִלְיוֹנִים
79 יִרְדּוּ לְתַחְתּוֹנִים וְאִנִּי הַמִּתְחַלֵּל שְׁנֹאמֵר וִירֵד ה' עַל הָרַם סִינַי וְכָתִיב וְאֵל מִשָּׁה

80 אִמֵּר עֲלֵה אֶל ה' הָרִי כֹל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֵׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאֶרֶץ וְגו', וְכִמְבוּאָר
81 בְּחִסְדוֹת שׁוֹה הַחִידוּשׁ הָעִיקָרִי שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה, הֵינּוּ חִיבוֹר עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים

82 כֵּךְ שֶׁהַקְּדוּשָׁה הָאֱלוֹקִית הָעִלְיוֹנָה תַּחְדּוֹר בְּנִבְרָאִים הַתְּחַתּוֹנִים בְּצוּרָה פְּנִימִית)

(77) בהבא לקמן ראה לקו"ת ויקרא ג, א. וראה גם לקו"ת שה"ש כד, ג. (78) כידוע הראי' על זה ממעין עין עיטם (יומא לא, א. סה"מ ה'תש"ג ע' 23. ובכ"מ). (79) הגש"פ פיסקא "מצה זו", מפסחים קטז, ב. שם פיסקא "ויוציאנו". (80) מלכים"ו, א. ר"ה ב, ב. (81) ראה תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 **שְׁהוּא** הגילוי שנמשך על ידי עבודתם של האבות קודם מתן תורה הוא
 2 **לְמַטָּה יוֹתֵר** מבחינת הדרגה האלוהית הנמשכת מִהַגְלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ
 3 **עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה** של בני ישראל **לְאַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה** (אף שגם
 4 **הַגְלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא דְלִתְתָּא עֲכָשׁוּ** הוא לְמַטָּה
 5 בדרגה מִהַגְלוֹי הַנִּמְשָׁךְ
 6 **מִלְמַעְלָה מִצַּד עֲצֻמוֹ**, בכל 1
 7 זאת ההבדל והפער בין לפני מתן 2
 8 תורה לאחרי מתן תורה הוא 3
 9 גדול יותר). וְזֶהוּ שְׁחֻדָּשׁ 4
 10 אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו כְּדֹבְרִי 5
 11 חֲכָמִינוּ ז"ל לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ 6
 12 זִיוֹתָנִי עוֹלָם⁸² הֵם 7
 13 הָאֲבוֹת⁸³ שֶׁהֵאִירוּ אֶת הָעוֹלָם 8
 14 בַּיּוֹם, שֶׁהִמְצִיאוּ שְׁלֵהֶם 9
 15 רִיחוֹת הָיִינוּ⁸⁴ כְּדֹבְרִי חֲכָמִינוּ 10
 16 ז"ל על הפסוק "לִרְיָח שִׁמְנִיךָ 11
 17 טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרֵךְ שִׁמְךָ" - כֹּל 12
 18 הַמִּצְוֹת שֶׁעָשׂוּ לִפְנֵיךְ הָאֲבוֹת 13
 19 רִיחוֹת הָיוּ, אֲבָל אֲנוּ שִׁמֵּן תּוֹרֵךְ 14
 20 שִׁמְךָ" וּמוֹסְבֵּר בַּחֲסִידוֹת שֶׁכֵּךְ 15
 21 נִרְמָז הַחֲדִידוֹשׁ שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה 16
 22 שֶׁמַּעֲשֵׂי הָאֲבוֹת לֹא הִחֲדִירוּ 17
 23 קְדוּשָׁה בַּחֲפָצִים הַגִּשְׁמִיִּים 18
 24 שֶׁאִתָּם בָּאוּ בִּמְגַע, כְּמוֹ רִיחַ 19
 25 שֶׁהוֹלֵךְ וּמִתְנַדֵּף וְאֵילּוּ מַעֲשֵׂי 20
 26 הַמִּצְוֹת שֶׁלֹּאֲחֵר מִתֵּן תּוֹרָה 21
 27 נִמְשְׁלוּ לִשְׁמֵן שֶׁמֶפַעַע וּמוֹתֵיר 22
 28 רוֹשֵׁם, מִפְּלִי-מְקוֹם, בְּנוֹגֵעַ 23
 29 לְאָדָם, הַגְלוֹי הַבָּא 24
 30 מִלְמַעְלָה נִרְגָּשׁ (בְּעֵקֶר) 25
 31 רַק בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְאֵינוּ 26
 32 נִרְגָּשׁ וְחֹדֶר בְּנֶפֶשׁ 27
 33 הַבְּהִמִּית בַּצּוּרָה פְּנִימִית, 28
 34 וְלִכֵּן הָעֲבוּדָה שְׁעַל-יְדֵי 29
 35 גְלוֹי זֶה הִיא רַק אֲתֵּירוֹתָא 30
 36 וְאֵין בְּכוּחָה לַפְּעוּל בִּנְפֶשׁ 31
 37 הַבְּהִמִּית שִׁינוֹ מִהוּתִי וְלִהְיוֹת 32
 38 אוֹתָהּ לְטוֹב. וְעַל-יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם 33
 39 דִּלְתָּתָא, וּבִפְרָט עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה שֶׁאִתָּהּ 34
 40 הוּא נִמְוָךְ בְּדִרְגָּתוֹ לְעוֹמֵת הַגְלוֹי שֶׁבֶּא מִלְמַעְלָה אֲבָל הוּא חֹדֶר בְּפִנִּימִיּוֹת, 35
 41 נִעֲשֶׂה הַבְּרוּר דְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִּית וְהִפְיִכְתָּהּ לְקִדְשָׁהּ, אֲתֵּירוֹתָא 36
 42 שֶׁל הָרַע לְטוֹב וְהַחוּשׁ לְאֹר.

י"ד) וְהִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹגֵעַ לְגְלוֹי שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹקִי שְׁמִיבִיא
 וְגוֹרֵם לְאַתְּכַפֵּיא וְלִאֲתֵּירוֹתָא בְּעִבּוּדַת הָאָדָם, שֶׁהִמְצִיאוּ בְּגְלוֹי
 שְׁמִיבִיא לְאַתְּכַפֵּיא אֲצֵל הָאָדָם הִיא שֶׁהוּא גְלוֹי אוֹר אֱלֹקִי נִעְלָה
 יוֹתֵר בְּדִרְגָּתוֹ, וְהִמְצִיאוּ בְּגְלוֹי שְׁמִיבִיא לְאַתְּכַפֵּיא אֲצֵל הָאָדָם הִיא
 שְׁנִמְשָׁךְ וְחֹדֶר וּמִשְׁפִּיעַ
 בְּפִנִּימִיּוֹת בְּאָדָם [שְׁלִכֵן
 הוּא דְּבִר הַמִּתְקַנֵּם⁸⁵ ולא
 חוֹלֵף-עוֹבֵר כְּמוֹ "אֲתֵּירוֹתָא
 דְּלֵעִילָא" שֶׁאֵינוּ נִקְלָט בְּאָדָם
 בַּצּוּרָה פְּנִימִית וְאֵינוּ מִתְקַיֵּימָת
 אֲלָא נִעְלָמָת בְּמַהֲיִירוֹת], עַל-
 דְּרָךְ-זֶה הוּא בְּגְלוֹי שֶׁל
 הָאוֹר הָאֱלֹקִי שְׁנִמְשָׁךְ
 מִלְמַעְלָה עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
 דְּאַתְּכַפֵּיא וְאַתְּהִפְכָּא אֲצֵל
 הָאָדָם, דְּמַעְלָת הַגְלוֹי
 שְׁנִמְשָׁךְ מִלְמַעְלָה עַל-יְדֵי
 הָעֲבוּדָה דְּאַתְּכַפֵּיא מִצַּד
 הָאָדָם הִיא שֶׁזֶה גְלוֹי נִעְלָה
 בְּיוֹתֵר מִדְּרָגָה גְבוּהָה יוֹתֵר
 מֵאִשֵּׁר הָאוֹר שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי
 הָעֲבוּדָה בְּדִרְךְ אֲתֵּירוֹתָא
 [וְכַנֵּ"ל סְעִיף ח' שֶׁהָאוֹר
 שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא
 הוּא בְּכוּלָּהוּ עֲלָמִין
 בְּשׁוּה, אוֹר שְׁלִמְעָלָה
 מְשִׁיכִית לְעוֹלָמוֹת וְלִכֵּן
 אֵינוּ מוֹתָם לְכָל עוֹלָם לְפִי
 מִדְּרִיגָתוֹ], וְדַמְעָת הַגְלוֹי
 שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹקִי שְׁנִמְשָׁךְ
 עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
 דְּאַתְּהִפְכָּא הִיא
 שֶׁהִמְשָׁכְתָּ בְּאָדָם
 וּבְעוֹלָם הוּא בְּבַחֲיִנָּת
 פְּנִימִיּוֹת כְּמִבּוֹר לְעִיל.

י"ד) וְהִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּנוֹגֵעַ לְגְלוֹי שְׁמִיבִיא לְאַתְּכַפֵּיא
 וְלִאֲתֵּירוֹתָא, שֶׁהִמְצִיאוּ בְּגְלוֹי שְׁמִיבִיא
 לְאַתְּכַפֵּיא הִיא שֶׁהוּא גְלוֹי נִעְלָה יוֹתֵר, וְהִמְצִיאוּ בְּגְלוֹי
 שְׁמִיבִיא לְאַתְּהִפְכָּא הִיא שְׁנִמְשָׁךְ בְּפִנִּימִיּוֹת בְּאָדָם [שְׁלִכֵן
 הוּא דְּבִר הַמִּתְקַנֵּם⁸⁵], עַל-דְּרָךְ-זֶה הוּא בְּגְלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ
 עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּאַתְּכַפֵּיא וְאַתְּהִפְכָּא, דְּמַעְלָת הַגְלוֹי
 שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּאַתְּכַפֵּיא הִיא גְלוֹי נִעְלָה
 בְּיוֹתֵר [וְכַנֵּ"ל סְעִיף ח' שֶׁהָאוֹר שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי אֲתֵּירוֹתָא
 הוּא בְּכוּלָּהוּ עֲלָמִין בְּשׁוּה, אוֹר שְׁלִמְעָלָה מְשִׁיכִית
 לְעוֹלָמוֹת], וְדַמְעָת הַגְלוֹי שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה
 דְּאַתְּהִפְכָּא הִיא שֶׁהִמְשָׁכְתָּ בְּאָדָם וּבְעוֹלָם הוּא בְּבַחֲיִנָּת
 פְּנִימִיּוֹת. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר מֶה שֶׁכָּתַב רַש"י⁸⁶ זֶה
 שְׁחֻדָּשׁ אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם
 (אף שֶׁהָאֲבוֹת נוֹלְדוּ בְּנִיסָן⁸⁷) הוּא כִּי כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ אִיר
 נוֹלְדוּ כְּכֹר בְּנִיסָן, דְּצִרְיָךְ לְהִבִּין, הִרִי זֶה שֶׁבְּחֻדָּשׁ אִיר
 הָיוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם הוּא רַק תּוֹצָאָה מִזֶּה שֶׁנוֹלְדוּ בְּחֻדָּשׁ
 שְׁחֻדָּשׁ אִיר נִקְרָא בְּשֵׁם זִיו לְפִי שָׁבוּ נוֹלְדוּ זִיוֹתָנִי עוֹלָם (אף
 שֶׁהָאֲבוֹת נוֹלְדוּ בְּנִיסָן⁸⁷ ולא בְּאִיר, כְּמוֹכָא בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל) הוּא
 כִּי כְּשֶׁנִּתְחַדֵּשׁ אִיר נוֹלְדוּ כְּכֹר בְּנִיסָן הֵינּוּ שְׁחֻדָּשׁ אִיר הוּא הַחוּדֶשׁ
 שְׁבוּ הָאֲבוֹת כְּכֹר הָיוּ קִימִים אֲחֵר שְׁנוֹלְדוּ בְּחוּדֶשׁ שְׁלִפְנוֹי, דְּצִרְיָךְ לְהִבִּין,
 הִרִי זֶה שֶׁבְּחֻדָּשׁ אִיר הָיוּ הָאֲבוֹת זִיוֹתָנִי עוֹלָם קִימִים הוּא רַק

(82) ר"ה יא, א. 83) ולהעיר מזה שאייר הוא ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל (מאו"א א, פד. בית שמואל לשו"ע אה"ע סקכ"ו ס"ו).

(84) שהש"ר פ"א, ג (א. 85) ראה לקו"ת ויקרא שם ב, ג. 86) ד"ה שנולדו — ר"ה יא, א. 87) ר"ה שם.

ביאור בדרך אפשר

והסתר של האור האלוקי כי עצמות האור לא מוגדרת בשום הגדרה. **דְּהָאֹר**
שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַצִּדִּיקִים הוּא אֹר נמוך יחסית כי הוא
 אור **שֶׁבְּגֶדֶר גְּלוּי** ונועד להתגלות ולהאיר בתוך גרדי המציאות. **וְגַם**
כִּשְׁהַעֲבֹדָה שְׁלָהֶם הִיא בְּבִטּוּלָה, היינו מתוך יציאה (מסוימת) מגרדי
 המציאות שלהם **דְּהֵמְשָׁכָה**
שְׁעַל-יְדֵי עֲבֹדָה זֹו הִיא
הַמְשָׁכָה נַעֲלִית יוֹתֵר,
 מאשר ההמשכה וההתגלות
 שהצדיקים גורמים באמצעות
 לימוד התורה וקיום המצוות
 כשלעצמם **מִכָּל-מְקוֹם, הִיא**
 גם ההמשכה שעל ידי הגילוי
 היא מאור עליון כזה
 שמלכתחילה היא המשכה
בְּגֶדֶר גְּלוּי ונועדה להתגלות.
וְזֶהוּ וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי',
דְּעַל-יְדֵי הָעֲנוּה וְהַבְּטוּלָה
שֶׁל הַצִּדִּיקִים נִמְשָׁף
תּוֹסֶפֶת אֹר בְּהוֹי', לְפִי
שְׁהֵמְשָׁכָה הִיא מֵאֹר
אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה
מְהוֹי', שמבחינת הדרגה הוא
 אור עליון נעלה מאד **אָכֵל**
מִכָּל-מְקוֹם גַּם הַמְשָׁכָה
זֹו הִיא בְּגֶדֶר גְּלוּי וְכִכְנ"ל
סַעֲיָה ג דִּיש לומר שְׁעֲנִין
וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי' הוּא
הַמְשָׁכָה בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי
שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתְּכֶם,
דְּעֲנִין הַגְּדֻלָּה (גַּם) בְּחִינַת
גְּדֻלְתִּי גְּדוּלְתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה
שִׁיף (ברוך-הוא)
לְהַתְּפַשְּׁטוֹת וְגִלּוּי וְאֵין זֹו
הַתְּגֻלּוֹת מֵהַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
בַּעֲצוּמִי, וְעֲנִינָה שֶׁל
הַמְשָׁכָה הוּא שְׁעַל-יְדֵה
יְתוֹסֵף בְּגִלּוּי דְּהוֹי'
(וְיִסְפוּ גו' בְּהוֹי'). וְהַמְשָׁכָה בְּחִינַת קְדוּשָׁה יִשְׂרָאֵל, כמבואר
 לעיל שענין הקדושה ("קדושים תהיו") נעלה מענין הגדולה (כי קדושה הוא
 מלשון הבדלה וגדולה עניינה גילוי) **הָעֵצֶם שֶׁמִּבְדֵּל מִגִּלּוּי, הוּא**
עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה שמגעת עד עצמותו של הקדוש-ברוך-הוא
 "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

ביאור בדרך אפשר

תּוֹצֵאָה מִזֶּה שְׁנוּלְדוֹ בַּחֲדָשׁ נִסָּן ואין זה דבר שנפעל באייר, **וְלִמָּה**
נִקְרָא אֵיךְ בְּשֵׁם זִיו⁸⁸ והרי אם כן היה ראוי לקרוא לחודש ניסן בשם
 זה?
וַיֵּשׁ לומר הַבְּאֹר בָּזֶה, דְּעֲנִינוּ שֶׁל הַזִּי, הַגְּלוּי שְׁנַמְשָׁף
עַל-יְדֵי עֲבֹדָה, הוּא
שְׁיֵאִיר בְּעוֹלָם בְּפִנְימִיּוֹת
וּבְהִתְיַשְׁבוּת, כַּמְבֹאֵר לַעֲלִי
 שזו המעלה של האור שנמשך
 על ידי אתהפכא **וְהַגְּלוּי**
דְּהֵאֲבוֹת (זִיוֹתָנִי עוֹלָם)
בְּפִנְימִיּוֹת וּבְהִתְיַשְׁבוּת
בְּעוֹלָם הִיךְ בַּחֲדָשׁ
לְאַחֲרֵי שְׁנוּלְדוֹ,
כִּשְׁנֵת־חֲדָשׁ אֵיךְ נוֹלְדוֹ
כָּכֵר ואילו בניסן הרי למרות
 שאכן למעשה נולדו בו, הגילוי
 הוא הזיו וההארה שלהם עדיין
 לא באו וחדרו בעולם בצורה
 פנימית.
(יא) וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
הַחֲלוּק בֵּין הַגְּלוּי
שְׁנַמְשָׁף עַל-יְדֵי עֲבֹדַת
הַצִּדִּיקִים לְגִלּוּי שְׁנַמְשָׁף
עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה,
דְּכִנּוּגֵעַ לְדִרְגַּת הַגְּלוּי שֶׁל
הַזִּי, וְזֶהוּ וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי', דְּעַל-יְדֵי הָעֲנוּה
וְהַבְּטוּלָה שֶׁל הַצִּדִּיקִים נִמְשָׁף תּוֹסֶפֶת אֹר בְּהוֹי', לְפִי
שְׁהֵמְשָׁכָה הִיא מֵאֹר אֵין-סוֹף שְׁלִמְעֵלָה מְהוֹי', אָכֵל
מִכָּל-מְקוֹם גַּם הַמְשָׁכָה זֹו הִיא בְּגֶדֶר גְּלוּי וְכִכְנ"ל סַעֲיָה
ג דִּיש לומר שְׁעֲנִין וְיִסְפוּ עֲנוּיִם בְּהוֹי' הוּא הַמְשָׁכָה
בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתְּכֶם, דְּעֲנִין הַגְּדֻלָּה (גַּם)
בְּחִינַת גְּדֻלְתִּי שִׁיף לְהַתְּפַשְּׁטוֹת וְגִלּוּי, וְעֲנִינָה שֶׁל
הַמְשָׁכָה הוּא שְׁעַל-יְדֵה יְתוֹסֵף בְּגִלּוּי דְּהוֹי' (וְיִסְפוּ גו'
בְּהוֹי'). וְהַמְשָׁכָה בְּחִינַת קְדוּשָׁה יִשְׂרָאֵל, הָעֵצֶם שֶׁמִּבְדֵּל
 מִגִּלּוּי, הוּא עַל-יְדֵי עֲבֹדַת הַתְּשׁוּבָה. וַיֵּשׁ לְבֹאֵר זֶה
וְהָעֲנִין הוּא, דְּכִינּוּג שְׁעֲנִין
הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׁהָאֵדֶם יוֹצֵא מִהַמְּצִיאוֹת שְׁלֹו ונוקט בעצד
 שסותר ומבטל את גרדי המציאות בהם היה חי עד שעשה תשובה, **לְכֵן,**
עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא הַמְשָׁכָה עֲצֻמּוֹת אֹר אֵין-סוֹף שֶׁל
 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו **שְׁלִמְעֵלָה מְגֻדֻלְתִּי מְצִיאוֹת** שכן כדי לברוא
 עולמות ובראים מוגדרים ומוגבלים בגרדי המציאות צריך להיות צמצום

(88) ולהעיר מירח שבו נולד משה (מגילה יג, ב), שהגאולה היא בהחודש שבו נולד (אדר) ולא בהחודש שלאחריו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיֵּשׁ לְבָאָר זֶה מְדוּעַ בְּאֵמַת הָעֲנוּוָה וְהַבִּיטוּל שֶׁל הַצְדִּיקִים לֹא נִחְשַׁבְתָּ יִצְיָא
2 מִגְדְּרֵי הַמִּצְיָאוֹת כְּמוֹ עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה וְאִינָה מְסוּגֶלֶת לְגִלּוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ אוֹר
3 עֲלֵינָם כְּמוֹ זֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה? עַל-פִּי הַיְדוּעֶה⁸⁹ דַּעְנָן
4 הָעֲנוּוָה הוּא (לֹא שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ אֲלֵא) שֶׁהִגַּם
5 שְׂיֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ,

6 מִכָּל-מָקוֹם אֵינוֹ מַחְזִיק 1
7 טוֹבָה לְעַצְמוֹ וְהִכְרַת 2
8 הַמַּעֲלּוֹת לֹא גּוֹרֶמֶת לוֹ תַּחֲשׁוּבָה 3
9 שֶׁל יִשׁוּת וְגִאוּוָה מִפְּנֵי שְׂיֹדֵעַ 4
10 שֶׁהַמַּעֲלּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִתְּנוּ 5
11 לוֹ מִלְּמַעְלָה וְלֹא מִכּוּחוֹ כִּי 6
12 שֶׁהַבְּטוּל דַּעְנָנָה בְּסוּפּוֹ שֶׁל 7
13 דְּבַר אֵינָה שׁוֹלֵלֶת אֶת 8
14 מִצְיָאוֹתוֹ (שֶׁהָרִי הוּא 9
15 יוֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ 10
16 וּבַהֲחִלַּט כֵּן מִכִּיר בַּחֲשִׁיבוֹתוֹ 11
17 הָעֲצִמִּית) אֲלֵא שְׂיֹדֵעַ וּמִכִּיר 12
18 שֶׁמִּצְיָאוֹתוֹ הֵיא לֹא מִצַּד 19
20 עַצְמוֹ וְרַק מִצַּד הָאֱלֻקוֹת 13
21 וְלִכֵּן לִמְעַשֶׂה הוּא עֲנוּי וְלֹא 14
22 מִתְּגַאֵה אֲבָל הָעֲנוּוָה הוּא לֹא 15
23 מִהוּוֶה בִּיטוּל מִוֹחֲלֵט שֶׁל גְּדִירִי 16
24 הַמִּצְיָאוֹת שֶׁלוֹ לִכֵּן גַּם 17
25 הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹקִי 18
26 הַנִּמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה שְׁעַל-יְדֵי 19
27 הַבְּטוּל דַּעְנָנָה הֵיא גְּלוּי 20
28 בְּעוֹלָם (מִצְיָאוֹת מוֹגֵדֶרֶת), 21
29 אֲלֵא שֶׁהַגְּלוּי בְּעוֹלָם הוּא 22
30 נִעְלָה וְיֹתֵר מִגְּלוּי וְהַמְשָׁכָה שְׁעַל 23
31 יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם בְּכָלל וְהָעֲנוּוָה 24
32 פּוֹעֵלֶת שִׁיחָה גְּלוּי בְּעוֹלָם כְּמוֹ 25
33 שֶׁהוּא מִצַּד שְׂרָשׁוֹ,

34 בְּחִינַת גְּדֻלָּתִי. וּבִכְדֵי לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּבְּדֵל 34
35 מִגְּלוּי, כְּאִמּוֹר שְׁקֻדּוּשָׁה הֵיא לְשׁוֹן הַבְּדִלָּה וְהַפְּרָשָׁה הוּא עַל-יְדֵי הַבְּטוּל 35
36 דְּאֲבִיּוּנֵי אָדָם, הֵם בְּעֵלֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁהַבִּיטוּל שֶׁלָּהֶם נִעְלָה בְּהִרְכָּה מִהַבִּיטוּל 36
37 וְהָעֲנוּוָה שֶׁל הַצְדִּיקִים דַּעְלֵי-יְדֵי הַהִרְגָּשׁ שֶׁהוּא אֲבִיּוֹן, שְׂאִין בּוֹ 37
38 שׁוּם מַעֲלָה⁹⁰, הוּא בְּטוּל מִמִּצְיָאוֹתוֹ בְּשׁוּנָה מִהַצְדִּיקִים שֶׁגַּם לֹאחֵר 38
39 הַבִּיטוּל וְהָעֲנוּוָה נִשְׁאָרִים בְּגִדְרֵי הַמִּצְיָאוֹת, כְּמִבְּאוּר לְעִיל, וְעַל-יְדֵי-זֶה 39

עַל-פִּי הַיְדוּעֶה⁸⁹ דַּעְנָן הָעֲנוּוָה הוּא (לֹא שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ אֶת
הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ אֲלֵא) שֶׁהִגַּם שְׂיֹדֵעַ אֶת הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ,
מִכָּל-מָקוֹם אֵינוֹ מַחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמוֹ מִפְּנֵי שְׂיֹדֵעַ
שֶׁהַמַּעֲלּוֹת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נִתְּנוּ לוֹ מִלְּמַעְלָה. וְכִיּוֹן שֶׁהַבְּטוּל
דַּעְנָנָה אֵינָה שׁוֹלֵלֶת אֶת מִצְיָאוֹתוֹ (שֶׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ אֶת
הַמַּעֲלּוֹת שֶׁלוֹ) אֲלֵא שֶׁמִּצְיָאוֹתוֹ הֵיא לֹא מִצַּד עַצְמוֹ וְרַק
מִצַּד הָאֱלֻקוֹת, לִכֵּן גַּם הַהִמְשָׁכָה שְׁעַל-יְדֵי הַבְּטוּל
דַּעְנָנָה הֵיא גְּלוּי בְּעוֹלָם (מִצְיָאוֹת), אֲלֵא שֶׁהַגְּלוּי בְּעוֹלָם
הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא מִצַּד שְׂרָשׁוֹ, בְּחִינַת גְּדֻלָּתִי. וּבִכְדֵי
לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּבְּדֵל מִגְּלוּי, הוּא
עַל-יְדֵי הַבְּטוּל דְּאֲבִיּוּנֵי אָדָם, דַּעְלֵי-יְדֵי הַהִרְגָּשׁ שֶׁהוּא
אֲבִיּוֹן, שְׂאִין בּוֹ שׁוּם מַעֲלָה⁹⁰, הוּא בְּטוּל מִמִּצְיָאוֹתוֹ,
וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל.

(יב) וְהִנֵּה כָּל זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַמְשָׁכָה עַצְמָה. אֲבָל
בִּכְדֵי שִׁיחָה הַגְּלוּי בְּעוֹלָם, דִּירָה
בְּתַחְתּוֹנִים, הוּא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים⁹¹. כִּי עֲנָן
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא שִׁיחָה גְּלוּי אֱלֻקוֹת כְּמוֹ שֶׁהוּא
בְּמִצְיָאוֹתוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁעֲנָן הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׂיֹדֵעַ
מִמִּצְיָאוֹתוֹ [נִסְוֶה לְבְטוּל הַמִּצְיָאוֹת שֶׁלוֹ, כְּנִל], לִכֵּן
דַּעְנָן דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים.
וְזֶהוּ מִי יִתְּנֶה כָּאֵחַ לִי - כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּהְיֶה שֶׁהַבְּקָשָׁה
הֵיא שֶׁהַקֶּבֶץ יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה
שְׁלֵלָה כְּרָאוּי, מִכָּל-מָקוֹם מִבְּקָשִׁים שִׁיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין,
דִּישׁ לוֹמַר, שֶׁבְּזֶה מְרֻמָּז, שֶׁגַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה תִּהְיֶה

כִּיּוֹסֵף לֹאחֵז, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָּאָר (לְעִיל), דִּהְיֶה שֶׁהַבְּקָשָׁה הֵיא שֶׁהַקֶּבֶץ
יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה שְׁלֵלָה כְּרָאוּי וְאֵם כֵּן הַדְּבַר
דּוּמָה לִיחֹס שְׁבִין יוֹסֵף לֹאחֵז וְלֹא לִיחֹס שֶׁלוֹ עִם בְּנִימִין שֶׁלֹּא חָטָא כְּלִפְיֹה,
מִכָּל-מָקוֹם מִבְּקָשִׁים שִׁיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּישׁ לוֹמַר,
שֶׁבְּזֶה מְרֻמָּז, שֶׁתּוֹכֵן הַבְּקָשָׁה כּוֹלֵל גַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לְמִרוֹת
שֶׁהֵיא מִתּוֹךְ בִּיטוּל גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת תִּהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁהַגְּלוּי שְׁעַל-יְדֵי

נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, עֲנָן הַקְדוּשָׁה שֶׁלְּמַעְלָה מְעִינִין הַגְּדוּלָּה.
(יב) וְהִנֵּה כָּל זֶה הָאִמּוֹר לְעִיל לְגַבֵּי מַעֲלָתָם שֶׁל בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה עַל צְדִיקִים
הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהַמְשָׁכָה עַצְמָה שְׁעַלֵי הַתְּשׁוּבָה מִמְּשִׁיכִים דְּרָגָה גְּבוּוּהָ
יֹתֵר ("קְדוּשָׁה" שֶׁלְּמַעְלָה מִ"גְּדוּלָּה").
בְּעוֹלָם, וְיִהְיוּ אֶת הָעוֹלָם
הַתַּחְתּוֹן וְהַנְּחֻת לְהִיּוֹת דִּירָה
לְקְדוּשַׁת-בִּירוּן-הוּא, מָקוֹם רָאוּי
לְהִשְׁרָאֵת הַשְּׂכִינָה בְּתַחְתּוֹנִים,
הוּא דּוּקָא עַל-יְדֵי עֲבוּדַת
הַצְדִּיקִים⁹¹. כִּי עֲנָן
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא
שִׁיחָה גְּלוּי אֱלֻקוֹת כְּמוֹ
שֶׁהוּא בְּמִצְיָאוֹתוֹ, וְלֹא
שֶׁהָעוֹלָם יִתְבַּטֵּל מִגְּדִירֵי מִצְיָאוֹתוֹ
כִּי אִם הַמִּצְיָאוֹת מִתְּבַטְּלוּ שׁוֹב
אֵין זֶה "תַּחְתּוֹנִים" וְכִיּוֹן
שֶׁעֲנָן הַתְּשׁוּבָה הוּא
שְׂיֹדֵעַ מִמִּצְיָאוֹתוֹ וְגִדְרֵי
הַמִּצְיָאוֹת נִפְרָצִים וּמִתְּבַטְּלוּ
[נִסְוֶה לְבְטוּל הַמִּצְיָאוֹת
שֶׁלוֹ, כְּנִל] שֶׁהָעֲנוּוָה שֶׁל
הַצְדִּיקִים הֵיא בְּתוֹךְ גְּדִירֵי
הַמִּצְיָאוֹת וְאִילוֹ הַבִּיטוּל שֶׁל
בְּעֵלֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא בִּיטוּל שֶׁל
גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת, לִכֵּן הָעֲנָן
דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים הוּא
עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַצְדִּיקִים.
וְזֶהוּ הָעֲנָן הַפְּנִימִי שֶׁל
הַפִּירוּשׁ הַנּוֹסֵף בְּבִקְשָׁה מִי
יִתְּנֶה כָּאֵחַ לִי - כִּיּוֹסֵף
לְבִנְיָמִין (שֶׁהֵיא בְּקָשָׁה בְּעֵלֶת
תּוֹכֵן שׁוּנָה מִהַבְּקָשָׁה שֶׁקְדוּשָׁה-
בִּירוּן-הוּא יִתְקַרֵּב וְיִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ

כִּיּוֹסֵף לֹאחֵז, כְּפִי שֶׁנִּתְּבָּאָר (לְעִיל), דִּהְיֶה שֶׁהַבְּקָשָׁה הֵיא שֶׁהַקֶּבֶץ
יִהְיֶה לָנוּ כָּאֵחַ, אֵף שֶׁהִנְהִגְתִּינוּ הִיתָה שְׁלֵלָה כְּרָאוּי וְאֵם כֵּן הַדְּבַר
דּוּמָה לִיחֹס שְׁבִין יוֹסֵף לֹאחֵז וְלֹא לִיחֹס שֶׁלוֹ עִם בְּנִימִין שֶׁלֹּא חָטָא כְּלִפְיֹה,
מִכָּל-מָקוֹם מִבְּקָשִׁים שִׁיחָה כִּיּוֹסֵף לְבִנְיָמִין, דִּישׁ לוֹמַר,
שֶׁבְּזֶה מְרֻמָּז, שֶׁתּוֹכֵן הַבְּקָשָׁה כּוֹלֵל גַּם עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לְמִרוֹת
שֶׁהֵיא מִתּוֹךְ בִּיטוּל גְּדִירֵי הַמִּצְיָאוֹת תִּהְיֶה בְּאֶפֶן שֶׁהַגְּלוּי שְׁעַל-יְדֵי

(89) ראה ד"ה ויספו עונים בהוי' שמחה תקס"ב (סה"מ תקס"ב ח"א ע' נא ואילך). בהנסמן לעיל ח"א ע' רפב הערות 60-61.
(90) שלכן האביון תאב לכל דבר (פרש"י עה"פ ראה טו, ד. תצא כד, יד. ובכ"מ) כי אין לו שום דבר. (91) ראה גם לעיל ס"ח. אלא ששם מדובר בבע"ת שהוא במדרגה נמוכה שעבודתו היא רק באופן דאתכפא — והטעם שעי"ז לא נשלם הענין דדירה בתחתונים כי אינו כלי לאלקות; וכאן מדובר בבע"ת שהוא במדרגה נעלית — והטעם שאינו משלים הענין דדירה בתחתונים הוא לפי שהוא למעלה מענין המציאות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

29 דרגה כל כך גבוהה ש"אתערותא דלתא" לא מגעת לשם, הַגִּם שְׁהִיא
30 נִמְשַׁכֶּת עַל-יְדֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שגם היא עבודת האדם, כִּי עֲנִין
31 עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה הוּא שְׁאִינוֹ מְצִיאֹת אלא יוצא מהגדרים וההגבלות
32 של מציאותו, וּבְמִילָא אֵין זֶה
33 עֲנִין שֶׁל אֲתַעְרוּתָא
34 דְּלִתְמָא כִּין שאינה נמשכת
35 על ידי עבודה שכפופה לגדרי
36 ה'מטה'. וְזֶהוּ מָה שְׁמַקְדִּים
37 בַּמִּדְרָשׁ על פסוק זה את
38 הַעֲנִין דְּגִדְלָתִי שְׁלֹמֶעֱלָה
39 מְגִדְלִתְכֶם (אף שְׁאִין זֶה
40 שִׁיף לְכַאוּרָה לְפִסּוּק זֶה),
41 לחדש ולהשמיענו דְּכִמּוֹ
42 שְׁגִדְלָתִי, אֵף שְׁהִיא
43 לְמַעַל מְגִדְלִתְכֶם, היא
44 עֲנִין הַגִּלּוּי כמבואר לעיל
45 שהגדולה היא מידת החסד
46 שעניינה גילוי והתפשטות
47 (וְשִׁיכָת לַמָּטָה), עַל-
48 דְּרָף-זֶה יִהְיֶה גַם
49 בַּהֲמִשְׁכָּה דְּבַחֲיִנָּה
50 קִדְשָׁתִי, שלמרות גודל מעלתה
51 והיותה למעלה מהעולמות
52 שְׁתִּהְיֶה בְּגִלּוּי בְּעוֹלָם
53 (וְשִׁיכָת בְּזֶה בְּכֹד גַם
54 הַמַּעַל דַּתְעֲרוּתָא
55 דְּלִתְמָא הֵינּוּ שִׁיחַד עִם הִיוּתָהּ לַמַּעַל מֵהָעוֹלָם תְּבוּא לַמָּטָה בַּהֲתִישׁוּבוֹת
56 וּבַפְּנִימִיּוֹת), שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תִּשְׁלַם הַכּוֹנֶנָה דְּדִירָה בַּתְּחַתּוֹנִים.

1 הַתְּשׁוּבָה (שְׁלֹמֶעֱלָה מְגִדֵּר מְצִיאֹת) יִמְשֹׁף בְּעוֹלָם
2 בַּהֲתִישׁוּבוֹת ויחדור בפנימיות, בדיוק כמו מַעַלַת הַצִּדִּיקִים, כִּי־סֹף
3 לְכַנְיָמִין. וְזֶהוּ גַם הַקֶּשֶׁר דְּשִׁנֵּי הַפְּרוּשִׁים האמורים לעיל בְּמִי
4 יִתְנַךְ כָּאֵחַ לִי, שְׁקָאֵי עַל
5 צִדִּיקִים וְשְׁקָאֵי עַל 'בְּעָלִי
6 תְּשׁוּבָה' (כַּנ"ל סְעִיף ד'
7 שם נתבאר כי בעצם הבקשה
8 "מי יתן כאח לִי" ולא רק
9 ההמשך "אמצאך בחוץ"
10 מתייחסת גם לבעלי תשובה),
11 שְׁיִהְיֶה הַחֲבוּר
12 וְהַתְּכַלּוֹת דְּשִׁנֵּי
13 הַעֲנִינִים זה עם זה ולמעשה
14 היחס וההתקרבות שלנו אל
15 הקדוש-ברוך-הוא יכלול את שתי
16 המעלות גם מעלת הצדיקים
17 שהיא עבודה שבאמצעותה האור
18 האלוקי חודר בפנימיות ובא
19 בהתיישבות ולכן בדרך זו
20 נשלמת הכוונה של "דירה
21 בתחתונים" וגם מעלת הבעלי
22 תשובה שבאמצעותה נמשך אור
23 אלוקי יותר נעלה.
24 (יג) וְזֶהוּ קְדוּשִׁים תִּהְיֶה כִּי
25 קְדוּשַׁת אֲנִי, קִדְשָׁתִי
26 לְמַעַל מְקַדְשֶׁתְכֶם,
27 וּמִבְּאֵר ב'לְקוּיִי תוֹרָה' דְּקִדְשָׁתִי שְׁלֹמֶעֱלָה מְקַדְשֶׁתְכֶם
28 נִמְשַׁכֶּת שְׁלֹא עַל-יְדֵי אֲתַעְרוּתָא דְּלִתְמָא כִּי הַקְדוּשָׁה הַעֲלִינָה היא

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מנחם שי'

שלום וברכה!

... בשאלתו הטעם שאדה"ז לא הביא בסידורו לומר ובנחה יאמר - לא שמעתי בזה, אבל מובן וגם פשוט הוא לפענ"ד, כי הזהיר הכתוב (קהלת ה, א): אל תבהל על פיך גו' ע"כ יהיו דבריך מעטים (עיי"ש בפ"י הראב"ע), ובפע"ח התחלת שער התפלה: אלו האחרונים שלא ידעו דרך קבלה אינם יודעים כו' וטועים וכו'. וכיון אשר האריז"ל דנהירין לִי שבילי דרקיע ושערי תפלה ודקדק בכל אות ונקודה בתפלה ובסידורו (הן דר"י קאפיל, הן דהר"ש מראשקוב - תלמידו של הה"מ ממעזריטש) - לא הביא פסוקים הנ"ל, אזלינן בתרי'. ומי יבוא אחרי הארי החי.

בס"ד. שיחת ליל ג' פ' תזריע-מצורע, ב' אייר ה'תנש"א. – לאחר תפלת ערבית –

בלתי מוגה

אחד ואחד מישראל בנוגע לכל עניניו, החל מעניני התורה ומצוות שהם הפנימיות והעצמיות והעיקר דחי האדם, כמאמר רבותינו ז"ל⁸ "אני נבראתי לשמש את קוני" [שבריא אתו של כל אחד ואחד מישראל, האנשים והנשים והטף, היא בשביל עבודתו בקיום התורה ומצוות, כל אחד ואחד לפי כחו, כמאמר רבותינו ז"ל⁹ "איני מבקש¹⁰ כו' אלא לפי כחן"] – שהחלטות הטובות (ועל-אחת-כמה-יוכמה קיומם בפועל) של כל אחד ואחד מהם בעניני התורה ומצוות תהינה (מלכתחילה) בתכלית התוקף, כלומר, שאין צורך להמתין ל"הנהגה טובה שנהגתי שלשה פעמים" כדי שיהיה בזה התוקף ד"חזקה", אלא שגם ההתחלה ("לכתחילה") בזה היא בתכלית התוקף ("אריבער"), דאף שסדר העולם אינו כן¹¹, מכל-מקום, בכחו של כל אחד ואחד מישראל (ובפרט) שהולך בשליחותו של נשיא הדור ההוא¹² לפעול כל הענינים באופן ד"לכתחילה אריבער".

ויש להוסיף, שהתוקף ד"חזקה" (לא רק לאחר ההנהגה בפועל שלשה פעמים, אלא) תיכף בתחילת העבודה ("לכתחילה אריבער"), הוא, בכחו של נשיא הדור שבא לאחר שלמות העבודה דשלשה נשיאי הדור שלפני-זה, ומודגש עוד יותר בדורנו זה, להיותו לאחר שלמות העבודה דשלשה דורות שבהם היתה ההנהגה על-פי ההוראה ד"לכתחילה אריבער" (שלשה שבשלשה), ולא עוד אלא שדור זה הוא דור התשיעי (לבעל-שם-טוב) – ג' פעמים שלשה.

ועוד והוא העיקר – "לכתחילה אריבער" בנוגע לגמר ושלמות ותכלית דכללות העבודה בקיום התורה ומצוות, בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו באופן ד"לכתחילה אריבער", תיכף ומיד.

א. ענינו המיוחד של יום זה – יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש¹ – מהווה לימוד והוראה ונתינת-כח לכל אחד ואחד מישראל, האנשים והנשים והטף, בנוגע לכללות הנהגתם בכל יום במשך כל השנה (כדלקמן סעיף ב).

ויש לקשר ענין זה עם תוכנו של היום: היום בחודש – ב' אייר, והיום בנוגע בספירת העומר – תפארת שבתפארת (כדלקמן סעיפים ג-ה).

ובכל זה ניתוסף עליו מיוחד בשנה זו, הן מצד כללות השנה, והן מצד הקביעות המיוחדות בשנה (הן בנוגע לב' אייר, והן בנוגע לספירת העומר), והן מצד פרשת השבוע (כדלקמן סעיפים ו-ז).

ב. יום ההולדת של אדמו"ר מהר"ש: ביום הולדת – "מזלו" (של בעל יום ההולדת) גובר². וכיון שבעל יום ההולדת הוא נשיא בישראל, ש"נשיא הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל"³, מובן, שהתגברות המזל דנשיא הדור פועלת ומשפיעה על כל (אנשי ונשי) הדור שלו, ועל-ידו גם על כל הדורות שלאחרי-זה, שהם יוצאי חלציהם של הדורות שלפני-זה, ומקבלים כל עניניהם באופן של ירושה⁴.

והפעולה דהתגברות המזל היא – לכל לראש – בענינו העיקרי, אשר, נוסף על ריבוי מאמרי החסידות שלו, וריבוי ההוראות וההנהגות (ברבים⁵) שלו, ישנו הענין העיקרי שנקרא (בפי חסידים) על שמו – "לכתחילה אריבער", על שם הנהגתו המיוחדת באופן ד"לכתחילה אריבער", כפתגמו הידוע ומפורסם⁶.

וענין זה מהווה לימוד והוראה⁷ ונתינת-כח לכל

(1) "היום יום" ב' אייר. ובכ"מ.

(2) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח, ובקה"ע שם.

(3) פרש"י חוקת כא, כא.

(4) ע"ד המבואר בתניא (פרק יח) שעניני האבות נמשכים ובאים בירושה לכל אחד ואחד מישראל, ועד שכל אחד ואחד מישראל הוא כמו בן יחיד* ובת יחידה שיוורשים הכל.

(*) להעיר ממאמר הבעש"ט ע"ד גודל החביבות דכאו"א מישראל אצל הקב"ה – בדוגמת בן יחיד שנוולד להורים זקנים לעת זקנתם (כש"ט הוספות סק"ג).

(5) שלכן, שייכות הן גם לרבים, כל אנשי הדור, וכל הדורות שלאח"ז.

(6) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תריז.

(7) ככל עניני התורה – הוראה (תורה מלשון הוראה) דתורת-אמת, ש"לא תהא מוחלפת" (עיקר הט' מ"ג העיקרים).

(8) משנה וברייאא סוף מס' קידושין.

(9) תנחומא נשא יא.

(10) ולא רק בקשה ("מבקש"), אלא גם סיוע ועזר – "הקב"ה עוזרו" (סוכה נב, רע"ב. ושי"ג), ולא רק באופן שהאדם העובד מקבל סיוע ועזר בלבד, אבל הוא בעצמו עושה כל הדבר מתחילה ועד סוף, אלא יתירה מזה, שהקב"ה משתתף עמו בעבודה עצמה, ובכל עניני העבודה, בדוגמת ב' שותפים (כלשון חז"ל (שבת יו"ד, א. ושי"ג) שהאדם נעשה "שותף להקב"ה" שוים.

(11) כהתחלת הפתגם: "העולם סבור כו'" – שבזה מודגש שיועדים

סדר ההנהגה בעולם, ומתמודדים עם זה כו'.

(12) כהמשך הפתגם: "ואני – אדמו"ר מהר"ש – אומר כו'".

לקוטי שיחות פרשת קדושים כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

בדברים הכוללים... – שכענין כללי יש להלכות כלאים
זכות קדימה לעומת הלכות פאה שהן ענין פרטי.

ב.

הקשיים על טעמי הרדב"ז לסדר ההלכות ברמב"ם

אך לכאורה שני התירושים הללו דורשים עיון והסבר
מדוקדק:

(א) בתירוץ הראשון – שהלכות כלאים באות כהמשך
לתחילת הפרק האחרון בהלכות ערכין וחרמין ("בחמשה
עשר באדר...") – אין מובן: בסופו של הפרק האחרון
בהלכות ערכין וחרמין מדבר הרמב"ם אודות הסדר שצריך
להיות בהוצאות כספים לעניני קדושה (הקדשות), שלמרות
שזוהי מצוה ש"ראוי לו לאדם להנהיג עצמו בדברים אלו...
אף-על-פי-כן אם לא הקדיש... אין בכך כלום", ו"לעולם לא
יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו.. אל יפזר יותר מחומש...".
לפי זה הרי, אדרבה, אם הרמב"ם רוצה לכתוב כאן את
ההלכות שמהוות המשך להלכות ערכין וחרמין, הרי סביר
יותר שלאחר הלכות ערכין וחרמין, המסתיימות בדינים
אודות פיזור הממון לעניני קדושה, יופיעו דוקא הלכות
מתנות עניים, שהתחלתן הן הלכות פאה,

[ובמיוחד כאשר בסוף הלכות ערכין וחרמין מביא
הרמב"ם⁷ את הדין: "מי שהחרים בזמן הזה מטלטלין סתם
הרי אלו נותנן לכהנים..." – וזה דומה לענין מתנות עניים,
כי לכהנים אין חלק ונחלה בארץ ישראל ולפיכך הם
מקבלים מתנות כהונה (שאחת מהן היא ענין החרמים)⁸].

ולא הלכות כלאים, כי (א) הן מופיעות כהמשך רק
להתחלת הפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין, (ב) הקשר
ביניהן הוא ענין שולי בלבד ולא בעצם משמעות הענינים.

וזאת בנוסף לכך שקשה לומר שהסדר ברמב"ם נובע
מן הסדר במשנה שבתחילת מסכת שקלים.

(ב) התירוץ השני, שכלאים קודמים בהיותם ענין הכולל
סוגים שונים, היה מספיק אילו הלכות פאה היו כתובות
כענין נפרד בפני עצמו. אך ברמב"ם באות הלכות אלו
כחלק מ"דברים הכוללים....", של הלכות מתנות עניים,

א.

**ההבדל בין סדר המשניות לבין סדר ההלכות ב"יד
החזקה"**

לפי סדר המסכתות במשנה באה מסכת כלאים לאחר
מסכת פאה (ודמאי). הרמב"ם¹ מסביר את הטעם לסדר זה:
"וסדר אחר פאה מסכת דמאי... ואחר דמאי כלאים שכך
סדרם הכתוב בסדר קדושים תהיו²: לא תכלה פאת שדך
ואחריו שדך לא תזרע כלאים" [ונאת זאת שמיד לאחר
מסכת פאה מופיעה מסכת דמאי (ולא כלאים), מסביר
הרמב"ם: "וסדר אחר פאה מסכת דמאי בשביל שיש בו
לעניים זכות כמו שיש להם בפאה"].

לפי זה מתעוררת תמיהה על הרמב"ם, אשר בספרו "יד
החזקה" מקדים את הלכות כלאים לפני הלכות פאה³
(הפרקים הראשונים שבהלכות מתנות עניים) – להיפך⁴
מסדרם במשנה, ולהיפך מכפי ש"סדרם הכתוב", לפי דברי
הרמב"ם עצמו!

הרדב"ז⁵ מביא לכך שני טעמים:

(א) הרמב"ם מביא תחילה את הלכות כלאים, כי הן
באות כהמשך לסוף ההלכות הקודמות – הלכות ערכין
וחרמין: בתחילת הפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין
אומר הרמב"ם "בחמשה עשר באדר בית דין נפנין לחפש
ולבדוק על צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות וכו'". מקורה
של הלכה זו הוא המשנה בתחילת מסכת שקלים⁶:
בחמשה עשר בו... ועושין כל צרכי הרבים וכו', ולאחר
מכן מסיימת המשנה: "ויוצאין אף על הכלאים", שבט"ו
באדר היו שלוחי בית דין יוצאים ועוקרים את הכלאים מן
השדות – ולכן קובע הרמב"ם את הלכות כלאים מיד
לאחר הלכות ערכין וחרמין, כי במשנה מופיעה ההלכה
"ויוצאין אף על הכלאים" כהמשך להלכה "בחמשה עשר
בו... כל צרכי הרבים".

(ב) כלאים כוללים בתוכם "כל מיני כלאים, כלאי
אילנות, כלאי זרעים, כלאי הכרם, כלאי הרבעת בהמה,
כלאי בגדים, כלאי עבודת בהמה, ולעולם דרכו ז"ל לפתוח

טעם הסדר בספרו העקרי והראשי! ואפילו את"ל שביאר זה במק"א, בכתביו
שלא הגיעו לידנו – הרי עיקר מקום ביאור זה הוא בהקדמת ספרו זה דוקא!

(5) ריש הל' כלאים. ובפ"ב הט"ו מביא רק תירוץ הראשון.

(6) "ההקדשות" – עפ"מ"ש בירושלמי שקלים שם, כמ"ש בנ"כ הרמב"ם.

(7) הי"א.

(8) קרח יח, יד. ב"ק קי, ב. רמב"ם הל' בכורים פ"א ה"ז.

(1) בהקדמתו לפיה"מ ד"ה והחלק הששי. הובא בתו"ט ריש מס' כלאים.

(2) יט, ט. שם, יט.

(3) ועד"ז ההלכות דלקט שכחה וכו' – שנשנו במס' פאה, לפני מס' כלאים.

(4) וגם בכלל – צ"ע טעם הסדר בספרי "היד" וההלכות שבכל ספר. ועד"ז

בס' המצוות שלו. – ובכל אופן צ"ע שדוקא הרמב"ם שמבאר ומאריך בטעם

סדר הסדרים והמסכתות וכיו"ב, מאריך בטעמי חיבור ספריו וכו' – אינו מבאר

עושה מעשה, הוא יושב בטל וכינתיים גדל צמח הכלאים
בחלק אחד חלקי מאתיים¹⁶, והוא לא נקרא את הכלאים, הרי
גם אז הוא עובר על הלאו של כלאים¹⁷. וכן – העקירה
מועילה רק על לעתיד, אך אין היא מתקנת את הלאו.

ואילו ענין שקלים, אינו דבר חמור כמו זה¹⁸, ובנוסף
לכך נשים וכדומה אינן חייבות בכך¹⁹, ואף החייבים יכולים
לתת את השקלים גם לאחר ראש חודש ניסן, כי תורמים גם
על העתיד להיגבות²⁰. (ולהעיר: אף מי שאינו נותן את
מחצית השקל, יש לו חלק בתרומה ובקרבנות הציבור²¹).

ולפי זה היתה צריכה להיות ההכרזה "על הכלאים"
לפני ההכרזה "על השקלים" – ומדוע אומרת המשנה בסדר
הפוך?

ה.

הטעם לאיסור כלאים ולהכרזה על השקלים

ההסבר לכך (על-פי פנימיות הענינים) הוא:
הרמב"ן²² מסביר את הטעם לאיסור כלאים כך: על-ידי
הכלאים משנים את חוקי הטבע שקבע הקדוש-ברוך-הוא,
שיהיה דוקא "דשא עשב... עץ... עושה פרי למינו"²³
(ובדומה לכך בסוגי כלאים אחרים).

הטעם להכרזה באחד באדר "על השקלים" הוא: את
קרבנות הציבור של כל שנה צריך להביא דוקא מן
השקלים של שנה זו – אסור להשתמש בשקלים של שנה
אחת (שמלפני ראש חודש ניסן) לצורך קרבנות ציבור של
השנה הבאה (לאחר ראש חודש ניסן) – אין מערבין שנה
אחת באחרת. לכן מכריזים באחד באדר שיש לתת את
השקלים לפני השנה החדשה (ראש חודש ניסן)²⁴.

ו.

ענין של "למינהו" בעולם נובע מאי-עירוב בעבודה הרוחנית

מכיון ש"קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא

הכוללות "כל מיני" מתנות עניים (פאה, לקט, שכחה,
מעשר עני, צדקה וכו')⁹ – ואם כך, הקושיא בעינה
עומדת: מדוע אין הוא כותב תחילה את הלכות מתנות
עניים (וממילא – את הלכות פאה בראשון), ולאחר מכן את
הלכות כלאים – ובמיוחד כאשר כך "סדרם הכתוב"?

ג.

הסדר - זמן חיוב ההלכות

ויש לומר, שהסדר של הרמב"ם בספר זרעים הוא לפי
הסדר של זמן חובת ההלכות:
הוא מתחיל בהלכות כלאים – הקובעות כיצד לזרוע
וכו'¹⁰ (וכהמשך לכלאי זרעים מובאים כל סוגי הכלאים),
לאחר מכן מובאות ההלכות הקשורות לזמן הקצירה –
הלכות פאה ומתנות עניים אחרות (ובדרך אגב שאר מתנות
העניים – מעשר עני וצדקה).

לאחר מכן המתנות שצריך לתת מן התבואה לאחר
המירוח – הלכות תרומות, מעשר, מעשר שני ונטע
רבעי¹¹, וכן¹² ביכורים¹³,
ולבסוף הלכות שמיטה ויובל, הבאים לאחר "שש
שנים תזרע..."¹⁴, אחת לשבע (חמישים) שנים בלבד.

ד.

התמיהה על הסדר שבין ההכרזות במשנה

לביאור "חלק" יותר של הדבר על-פי פנימיות הענינים,
יש להסביר תחילה את דברי המשנה בתחילת שקלים,
"באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים"¹⁵:
הסדר בתורה הוא הרי מדויק לחלוטין. ואינו מובן:
מדוע מקדימים את ההכרזה "על השקלים" לפני ההכרזה
"על הכלאים"? לכאורה, סביר שיהיה ההיפך:

"כלאים" הוא איסור המוטל על כל אחד, וזהו איסור
תמידי – כל יהודי שאינו יודע הלכה זו עלול לעבור בכל רגע
על הלאו של "לא תזרע כלאים". יותר מכך: אף אם אין הוא

(15) בהבא לקמן (סעיפים ד"ו) – ראה גם מכתב דיוס ג' לסדרה ופ' אם
כסף תלוה תשכ"ד (נדפס בלקו"ש ח"ד [המתוורג] ע' 252 ואילך. ח"ו ע'
(338).

(16) כלאים פ"ה מ"ו, ושם ספ"ז – לענין כלאי הכרם.
(17) פסחים כה, א. חולין קטז, א. ולדעת רע"ק (מו"ק ב, ב. וש"נ) גם
המקיים כלאים לוקה.
(18) שהוא רק עשה.
(19) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ז.
(20) שקלים ספ"ג. כתובות קח, א. וש"נ. רמב"ם הל' שקלים פ"ב ה"ט.
(21) דעת רש"י כתובות שם ד"ה ועל העתיד לגבות. וראה כס"מ (הל'
שקלים שם) דכ"ה דעת הרמב"ם.

(22) פרשתנו יט, יט. וראה ג"כ זח"ג פו, ב.
(23) בראשית א, יא. וברמב"ן הנ"ל: שנאמר בכולם למינהו.
(24) ירושלמי שקלים בתחילתה.

(9) וגם במשנה – הרי מס' פאה כוללת גם שאר מתנות עניים – לקט
שכחה מעשר עני וכו'.

(10) ראה קול הרמ"ז לתוי"ט ריש כלאים: שאלמלא כן הו"ל לאקדומי
לכל דין זרעים שנוהג בשעת הזריעה דקדמה לזמן מת"ע וכהנים ולוים.
(11) ומקדים נטע רבעי לבכורים (אף שנטע רבעי הוא רק בשנה הרביעית)
– אגב גררא דהל' מע"ש (שלכן באו יחזד – "הל' מע"ש נטע רבעי"). ולכן
מקדים ההלכות דנטע רבעי – שנה הד', קודם ערלה (שם פ"ט).
(12) הטעם לסדר זה (בכורים לבסוף) – אף שחיובם בכל שנה – ראה
רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ שם "וכשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו החל
לדבר בענין הפירות" [אלא שמקדים נטע רבעי (וערלה) לבכורים, ככהערה
הקודמת].

(13) ובסופו (פ"ה ואילך) ע"ד חלה – (כשהתבואה כבר נעשית) עיטסה:
ואח"כ (פ"ט ואילך) שאר מתנות כהונה.
(14) בהר כה, ג.

מועדים – בא' באדר משמיעים ומכריזים "על הכלאים",²⁶
ובט"ו באדר "יוצאין אף על הכלאים":²⁷
בא' באדר משמיעים ומכריזים "על השקלים", זוהי רק
פעולה "בכח" לגבי נתינת השקלים, ולכן גם בעולם נובע
מכך רק הענין "בכח" – "משמיעין על הכלאים",³⁰
ואילו בט"ו באדר, כאשר קיימא סיהרא (=הירח)³¹
באשלמותא²⁹ (שלא כבראש חודש, א' באדר³⁰, כאשר
הלבנה היא "בכח", נקודה בלבד) – אז מתחילה ההכנה
המעשית בפועל³¹ לעבודת נתינת השקלים, כנאמר
במשנה³²: "בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין
במדינה" –
ומכך נובע גם לגבי העולם, שבחמשה עשר באדר אין
בית-דין מסתפקים בהכרזה, אלא הם "יוצאין אף על
הכלאים" – עוקרים את הכלאים בפועל³³.

זהו ההסבר לכך ש"בחמשה עשר באדר בית דין נפנין
לחפש ולבדוק על צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות":
כשם שבט"ו באדר מתחילה ההכנה המעשית לנתינת
השקלים בכלל הקרבנות של השנה הבאה – כדי להבטיח
שהכוחות הניתנים לעבודה בשנה מסוימת ינוצלו דוקא
בשנה זו בלי "לערכ" משנים שונות – כך צריך להבטיח
גם לגבי כל "צרכי ציבור" ו"הקדשות", שכל הענינים
השייכים לשנה מסוימת יושלמו לפני סוף השנה, לפני
ראש חודש ניסן.

ח.

אסור "לערב" את עבודת הבידורים

כשם שאסור לערב בתחומים של "עולם" (כלאים משני
מינים) ו"שנה" (שקלים משנה לשנה), כך אסורים כלאים

עלמא²⁵ מוכן שכל דבר שישנו בעולם, הרי לא זו בלבד
שהוא קשור לתורה ומשתקף בה (ובעבודת בני ישראל),
אלא יותר מכך: בתחילה קיים הדבר בתורה, ורק אחר כך
וממנה הוא יורד לעולם.

זהו ההסבר להקדמת ההכרזה "על השקלים" לפני
ההכרזה "על הכלאים": כדי שהעולם יהא כראוי, דוקא
"למינהו", ולא כלאים, צריך למנוע לפני כן בעבודת
ישראל ובתורה (הוראה), את ה"עירוב" של דברים שונים
אשר צריכים להיות נפרדים, למינהו.

ולכן משמיעים ומכריזים תחילה בית דין, אשר
תפקידם הוא תורה והוראה, "על השקלים" – שעלידי
הכרזה זו נגרם שהשקלים המובאים לקרבנות – עבודה –
ישמשו בזמן הנכון, ושלא יערבו את השקלים עם קרבנות
של שנה אחרת.

המשמעות העמוקה והרחבה יותר של הדברים היא:
בית דין מכריזים ומגלים את הכוחות הרוחניים הדרושים
לעבודת ה' של השנה הבאה, שהרי עבודת הקרבנות היא
מן העבודות העיקריות של המקדש²⁶, ונקראת²⁷ "עבודה"
סתם, וכוחות רוחניים אלו צריכים להיות מנוצלים
במילואם בעבודה של הזמן שאליו הם שייכים, ואסור
לגרום לבלבול ועירוב²⁸ זמנים בסדר העבודה משנה
לשנה.

ומכך נגרמת ו"משתלשלת" ההכרזה "על הכלאים" –
שגם בעולם לא יהיה עירוב וכלאים של מין אחד באחר.

ז.

א' באדר - בכח, ט"ו באדר - בפועל

לפי זה מוכן גם מדוע מוצאים לגבי כלאים שני

ועפ"ז – שפורים שייך להזמן דקיימא סיהרא באשלמותא – יומתק זה
שנהגו ישראל להמשיך סעודת פורים בליל טו, בין י"ד לט"ו (ראה אחרונים
לש"ע או"ח סתרצ"ח ס"ב) – כי מילוי ושלמות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב
תשצ"ג" (ב"י או"ח סתכ"ו. וראה רמ"א שם ס"ג) – בין י"ד לט"ו.
31) להעיר מפלוגתא ב"ש וב"ה (ריש מס' ר"ה) בנוגע לר"ה לאילן,
דלכ"ש הוא בא' בשבט ולכ"ה בט"ו בו. ונת' במ"א די"ל דפליגו אם אוליין
בתר כח או בתר פועל (עיין לקו"ש [נהמתורגם] ח"א ע' 134 ואילך. ח"ו ע'
74 ואילך בארוכה). ועפ"י הנ"ל שייך זה (לא רק לה"בכח" ו"פועל" דחודש
תשרי – ר"ה וסוכות (עיי"ש) – כ"א) גם להיום בחודש, בכל חודש – א' או
ט"ו.
32) שקלים פ"א מ"ג. רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט.
33) ולהעיר, שגם בזה מקדים במשנה הא ד"חמשה עשר בו קורין כו'
ועושיין כל צרכי הרבים כו'" (כדלקמן בפנים) ואח"כ – "יוצאין אף על
הכלאים".

25) זח"ב קטא, ריש ע"ב. וראה ב"ר בתחילתו.
26) ראה רמב"ם ריש הל' בית הבחירה: בית מוכן להיות מקריבים בו כו'.
ולהעיר מד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"ב. ד"ה באתי לגני תשי"ב פ"א ואילך
(סה"מ באתי לגני ע' לו ואילך).
27) אבות פ"א מ"ב. ובכ"מ.
28) להעיר מרבינו בחיי פרשתנו שם: מערב הכחות העליונים. נת'
באוה"ת נ"ך (כרך א') ע' קלב ואילך*.
29) זח"א רכה, סע"ב. וראה שמור"ר פט"ו, כו'.
30) להעיר ג"כ מהחילוק בחודש אדר – דב"ד וט"ו בו הוא הפועל של
פורים, ומ"מ על כל החודש נאמר (אסתר ט, כב) "והחודש אשר נהפך להם
גו", וגם למעשה – דהאי דאית לי דינא בהרי נכרי כו' ולימצ'י נפשי' באדר
(תענית כט, ריש ע"ב. מג"א סתרפ"ו סק"ה), וכל החודש כשר לקריאת מגילה
(ירושלמי ריש מגילה. רמ"א או"ח סתרפ"ח ס"ז) – אלא שזהו רק ענין של
"בכח".

(* באוה"ת שם. ד"ב קדושה מציון דוקא הרכבה ומוציגת המדות זב"ו וכו'." ו"עיקר מין בשאינו מינו זהו הקדושה עם הקליפות" [עיי"ש בארוכה. וראה ג"כ לקוטי לוי"צ לזח"ב
ע' פט"ז]. לקר"ש חכ"ס תצא (שיחה א)) – אבל מובן, דמכיון שנקבע ליתן שקלים בכל שנה בפ"ע הרי ערובם עם שקלים דשנה אחרת הוא "חיבור ב' קצוות שאין ראוי לחבר
אותן" (ע"ד ז' אוה"ת שם). ועד"ז בהמבורא לקמן בפנים ס"ח.

1 בתחום השלישי³⁴ – "נפש": לכל אחד נקבעו ענינים
2 ודברים מסויימים שאותם הוא צריך "לברר" ולזכך, ואסור
3 לבלבל בין עבודת ה"ביורים" של אדם אחד ושל זולתו.
4 זהו ההסבר הפנימי להלכה שבה מסיים הרמב"ם את
5 הלכות ערכין וחרמין – "לעולם לא יקדיש אדם... כל
6 נכסיו .. מכל אשר לו ולא כל אשר לו .. כל המפזר ממונו
7 במצוות אל יפזר יותר מחומשו...":

8 יהודי צריך לדעת שנכסיו וממונו ניתנו לו מאת
9 הקדוש-ברוך-הוא כדי להשתמש בהם בסדר מסויים: חלק
10 מן הממון והנכסים ניתן לו כפקדון – אין הם שייכים לו,
11 אלא לעני, להקדש³⁵ וכדומה – כדי לקיים את מצות צדקה
12 וכדומה³⁶, וחלק מן הנכסים והממון ניתן לו לפרנסתו
13 ולפרנסת בני ביתו.
14 לכן אסור לו לפזר יותר מחומשו, כי ארבע החמישיות
15 האחרות הוקצבו בשבילו – אותם נתן הקדוש-ברוך-הוא
16 לו, לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו, ואין הוא צריך "לערב"
17 זאת עם החלק השייך לעני³⁷.

ט.

ההסבר לסדר ההלכות ברמב"ם

18 לפי כל האמור לעיל מובן סדר ההלכות ברמב"ם:
19 תחילה, בפרק האחרון של הלכות ערכין וחרמין, הוא
20 קובע את ההלכה "בחמשה עשר באדר בית דין נפנין... על
21 צרכי ציבור ועל עניני ההקדשות" שזהו ענין הכלאים
22 ברוחניות ("בשנה") – מניעת ה"עירוב" של הכחות שניתנו
23 ל"צרכי ציבור" ול"הקדשות" משנה לשנה.

24 לאחר מכן הוא גם מסיים את הפרק (ונעוץ תחילתן
25 בסופן) בנקודה זו כפי שהיא משתקפת אצל כל אחד בפרט
26 ("נפש") בענין של ערכין וחרמין – לא לערב את הממון
27 השייך לו עם הממון שהוא חייב לתת (שהוא פקדון ואינו
28 שלו),

29 ומן הכלאים שבעבודת האדם ברוחניות ונבעות

(34) אשר על ענין שלש בחינות אלו הוא היסוד של ספר יצירה (אוה"ת יתרו ע' תתטז ואילך).

(35) ועפ"י יומתק מרד"ל (שמור"פ ל"ו, א): כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו. וראה רמב"ם הל' מתנ"ע פ"י ה"ב.

(36) טור יו"ד ריש הל' צדקה. וראה ד"ה א"ר שמואל בר נחמני תר"ץ פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם לקו"ש ח"ב [המתורגם] ע' 114. ח"ג [המתורגם] ע' 163. ובכ"מ.

(37) ועפ"י יומתק מ"ש באגה"ת (ספ"ג) ואגה"ק (סוס"י) דלתקן עוונותיו בצדקה, יוכל לפזר בלי גבול – כי זהו ענינו וצרכיו שלו, רפואת ופדיון נפשו, כמו "רפואת הגוף ושאר צרכיו".

(38) ב"ב י, רע"א.

(39) פרש"י עה"פ. מתו"כ שם. וראה פאה פ"א מ"ג. רמב"ם הל' מתנות

30 בהנהגת העולם הלכות כלאים כפשוטן,
31 אך מכך אפשר להגיע לידי טעות, כטענת טורנוסורופוס
32 הרשע³⁸, שכיון שהקדוש-ברוך-הוא נתן לו ממון ונכסים,
33 ועשה אדם אחר לעני, הרי אין הוא צריך לתת צדקה, כי הכל
34 שלו ואסור לו לבזבז זאת על-ידי נתינה לאחר (– כלאים).
35 לכן ממשיך הרמב"ם מיד לאחר הלכות כלאים בהלכות
36 מתנות עניים: החובה לתת לעני את החלק השייך לו.

י.

ההסבר להבדל בין הסדר במשנה וברמב"ם

37 בכך יובן גם הטעם להבדל בין סדר התורה (והמשנה)
38 – קודם פאה ואחר-כך כלאים, לבין סדר הרמב"ם –
39 תחילה הלכות כלאים ואחר-כך הלכות מתנות עניים.

40 במתנות עניים מודגש שצריך לתת לעני חלק מן הממון
41 בלבד, והרוב נשאר לבעל-הבית: פאה – בסוף³⁹ שדהו⁴⁰,
42 לקט – יותר משני שבילים כבר אינו לקט⁴¹, וכך הלאה
43 בשאר מתנות העניים. זהו הענין של שלילת כלאים
44 ברוחניות, כפי שנתבאר לעיל בהרחבה, שלא לערב את
45 החלק השייך לבעל-הבית עם חלקו של העני – ומכך
46 משתלשל איסור כלאים בגשמיות, כדלעיל.

47 לפיכך כתוב בתורה קודם "לא תכלה פאת שדך..." ורק
48 לאחר מכן "שדך לא תזרע כלאים...", וכך גם במשנה.
49 לעומת זאת ברמב"ם כבר הוזכר ענין זה של מתנות
50 עניים, שאסור לתת "כל אשר לו" (שממנו נובע איסור
51 כלאים) בסוף הלכות ערכין וחרמין, ולכן מופיעות בהמשך
52 לכן הלכות כלאים.

53 ולאחר מכן מופיעות הלכות מתנות עניים, שההדגשה
54 בהן היא כשמן – לא על כך שאסור לפזר "כל אשר לו",
55 אלא על כך שחייבים לתת לעני, ואדרבה, בזוהרות "יותר
56 מכל מצוות עשה" ורק על-ידי כך "כסא ישראל מתכונן
57 ודת האמת עומדת"⁴².

(משיחת פורים תשכ"ד)

עניים פ"ב הי"ב. תוי"ט ומפרשים פאה שם.

(40) ולהעיר, דאף "שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה" (נדרים ו, ב) – ה"ז רק לאחר שקצר (לעצמו*) דאו נתחייבה שדהו בפאה (תוס' ופי' הרא"ש נדרים שם. מירושלמי ריש פאה. שם פ"ג ה"ז. וראה תוספתא פאה רפ"א). ולפר"ח (בס' מים חיים – חידושים לרמב"ם) – הובא בתוס' רע"ק לפאה פ"ג מ"ו – שלדעת הרמב"ם (שם הי"א) גם מי שקצר כל שדהו אינו יכול ליתן כל הקציר משום פאה.

ולהעיר ג"כ ממפרשים לריש פאה. שם פ"א מ"ג. רמב"ם שם וספ"א ונ"כ שם.

(41) פאה פ"ו מ"ה. רמב"ם שם רפ"ד.

(42) רמב"ם הל' מתנ"ע רפ"י.

(* כ"ה בסמ"ג הובא בסמ"מ לרמב"ם שם וד"א. מלאכת שלמה ריש פאה. מנחת בכורים לתוספתא פאה רפ"א. וראה פר"ח שבפנים ההנחה

אכילה ושתייה

אכילה היא מקו הימין, חסד, ושתייה היא מקו השמאל, גבורה¹.

לכן שתייה בכלל אכילה², ולא בהיפך, כי הגבורות צריכים להיות כלולים וטפלים לחסדים, ולא בהיפך ח"ו.

ודת של תורה אכילה מרובה משתייה³, כי חסדים צריכים להרבות, וגבורות למעט.

וקו הימין הוא חד אריך, וקו השמאל הוא חד קצר⁴. וכן בקוי אות ה', קו הימין הוא ארוך, וקו השמאל קצר ממנו.

זהו מה שמשקין עלולים לקבל טומאה יותר מאוכלין, כי טומאה ורע יש להם יותר אחיזה בקו השמאל.

(משקין נעשו תחלה, מה שאין כן אוכלין⁵. ואפילו מה שאוכלין מקבלין טומאה, הוא דוקא כשנפלו משקין עליהם, שאז הם מוכשרין, כמו שכתוב⁶ וכי יותן מים על זרע . . . טמא הוא לכם).

(תורת לוי יצחק עמ' רמג, עמ' רנב)

גשם

ברק ורעם — הם חכמה ובינה. והם בחינה אחת, כי חכמה ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין⁷, רק שהברק נרגש בחוש הראיה, חכמה, והרעם נרגש בחוש השמיעה, בינה⁸.

אחר כך הולך הגשם — מז"א,

על הארץ — מלכות, שנקראת ארץ⁹.

והיינו, כי כדי שיהיה הגשם על הארץ, שהוא יחוד ז"א ונוקבא (מיטרא בעלה דארעא¹⁰), צריך להיות מקודם ברק ורעם, יחוד חכמה ובינה.

והם נמשכים מהעננים, ישת חושך סתרו¹¹ — כתר. (ליקוטים ואגרות עמ' עה)

יון

ארבע הגלויות — בבל, מדי, יון, אדום — הן הלעומת זה של ארבע אותיות שם הוי"ה¹². אם כן, יון הוא ז"א דקליפה.

יו"ן — מספרו ס"ו, והוא הלעומת זה של ז"א דקדושה, הששים ושש נפש דיעקב הבאים מצרימה¹³.

יון — הוא יופיפותו של יפת, שעל זה כתיב¹⁴ יפת אלקים ליפת, ויפת הוא תפארת, קו האמצעי דקליפה. ויון בהיפך הוא נוי, ופירוש יפת הוא נוי. והוא הלעומת זה של תפארת דקדושה, שופריה דיעקב¹⁵.

(תורת לוי יצחק עמ' רי)

היונים היו מלומדים בשלשה סוגי החכמות שבעולם.

א. חכמה טבעית — בדברים שבארץ.

ב. חכמה לימודית — חכמת התכונה שבתכונות השמים, שלמעלה מהארץ.

ג. חכמת הפילוסופיא — בשכלים הנבדלים, שלמעלה מהשמים.

על זה רומזות שלש אותיות יון.

י' — שהיא נקודה אחת, רומזת על חכמה טבעית.

ו' — שהיא ארוכה יותר, רומזת על חכמה לימודית.

ן' פשוטה — שהיא ארוכה עוד יותר, רומזת על חכמת שכלים הנבדלים.

יו"ן — מספרו שלש פעמים כ"ב, והוא שלש פעמים כ"ב אותיות, שבכל חכמה משלש חכמות הללו יש כ"ב.

והוא הלעומת דשלש מיני אותיות שבקדושה.

י' — כנגד אתון זעירין, שהן במלכות, המתלבשת בעולם העשיה.

ו' — כנגד אתון בינונין, שהן בז"א, המתלבש בעולם היצירה.

ן' — כנגד אתון רברבן, שהן בבינה, המתלבשת בעולם הבריאה.

(תורת לוי יצחק עמ' ריא)

(1) זח"ב קפה, ב.

(2) שבועות כב, ב.

(3) מגילה יב, א.

(4) הקדמת תיקוני זהר (פתח אליהו).

(5) חולין לד, א.

(6) שמיני יא, לח.

(7) זח"ג ד, א.

(8) זח"ג קלח, ב.

(9) תניא אגרת הקדש ס"כ.

(10) תענית ו, ב.

(11) תהלים יח, יב.

(12) לקוטי תורה להאריז"ל פרשת תצא.

(13) ריגש מו, כו.

(14) נח ט, כז. יומא י, א.

(15) בבא מציעא פד, א.

ארבעה קילומטרים בשמש הקופחת

ראש חודש תמוז תש"ח

אני סבורה שכבר ישנם דברים שיהיה עלי להיזכר בהם כדי שאוכל לרושםם.

שבוע זה של חג הפסח הכניס מעט שינוי בחיינו, ולאחריו החלו סדרי החיים הרגילים. תושבי המקום היו ברובם קאזאכים, ובחלקם - נוצרים שהועברו לשם מסיביר, ועמהם ניתן היה להידבר. יהודים - מלבד שלושת הגולים - לא היו שם.

אחת לעשרה ימים היה על בעלי ללכת להתייצב במשרדי הנ.ק.וו.ד. כדי להירשם, ושם היה עליו לחתום את שמו. כאשר חל מועד זה בימי החול היתה זו חצי צרה, אולם כשהוא חל בשבת - גרם לנו הדבר ייסורים גדולים. מלבד עצם החתימה, היה על בעלי גם לשאת עמו את תעודת האסיר (את הפספורט לקחו ממנו מיד לאחר שנשפט); זאת היתה עושה עבורו נוצרייה אחת, גם היא מהגולים, שגילינו לה את ה"סוד". הכתיבה, לעומת זאת, היוותה בעיה גדולה.

אחד הגולים שהיו באים להירשם היה שומר שבת. הוא נהג לחתום בידו השמאלית, באותיות שאינן מדוייקות בצורתן. לשם כך היה חובש את ידו בתחבושת, וטוען שהיא כואבת. פעם אמר לו הפקיד, שהוא מבחין שבכל פעם שיום החתימה חל בשבת - כואבת ידו... הזהירו איפוא הפקיד לבל ישכח מי הוא ומה מעמדו, וכי במקום זה לא יוכל להנהיג חוקים משלו, ואם ימשיך לנהוג כך - יוגלה לכפר מהסוג הנקרא "אאול"¹, הרחק ממקום יישוב, בין קאזאכים פראיים למחצה. אזהרה זו, מטבע הדברים, הפחידה אותו כהוגן.

המבנה שאליו היו צריכים ללכת כדי להירשם היה במרחק ארבעה קילומטרים מהחדר שבו גרנו. בעלי נאלץ לצעוד מרחק זה ביום, דרך שדות חשופים, תחת השמש הקופחת. בשונו מן ההרשמה היה בעלי כושל אל תוך הבית כל עוד נפשו בו, ומיד היה שוכב לנוח. בתקופת האחד במאי², וכן ב"ימי אוקטובר"³, היה בעלי צריך ללכת לשם במשך שלושה ימים ברציפות, ללא הפסק, ובכל הליכה היה עליו להיזהר בתשובות שנתן על השאלות שהוצגו בפניו.

(1) כינוי לכפר פרימיטיבי בארצות הקווקז ומרכז אסיה.

(2) חג הפועלים.

(3) ימי חג לזכר מהפכת אוקטובר.

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה ישראל מאיר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מו' אייר, ר"פ בקיצור הכי נמרץ בהנוגע להתעודות באחרון של פסח, ורוצה אני לקוות שגם בענין דחלוקת מצה שמורה פעלו בה באופן המתאים ובאופן הרצוי, וכן אשר סו"ס יחדיר גם במחנח הטי' הרעיון, שהלשון יפוצו מעינותיך חוצה, מדויק הוא לכל פרטיו, ז.א. שצ"ל הפצה, דוקא, ושיפוצו יוגיעו גם חוצה, ומובן שמילוי התפקיד מוטל על אלו היודעים מאגה"ק של הבעש"ט האמורה, ובעיקר שזכו לשמעו מרבנו וללמוד תורתו ושיחותיו ע"ד גודל והכרח הדבר, וא"ת למה לא נודע הכרח זה כ"כ בזמניהם, הנה מה תועלת בקושיות ותירוצים, כי העיקר הוא המעשה בפועל, וק"ל.

אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגיליתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתך להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ותי' ואעדת חוביכון.

וזהו ענין יום כפורים לשון כסוי שמסיר עוונותינו הפך וגיליתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם.

אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בןך היא לא תגלה ערותה

ג. בזוהר פרשתינו (עא:) אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דע"י מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה. וי"ל דהטעם דהזוהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזוהר דאדרבה ע"י מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התיר יהודה לבוא על כלתו, וי"ל דמרומו בפ' גופא התירוק, דהכתוב מדויק "אשת בןך", ולא "ערות בןך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפני רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל. ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד וישמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא, וישראל קראת

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצח ענפי הקדושה וכו'.

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

טז (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן
בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמָתוּ:

א ומליל יי עם משה בחר דמיתו תרין בני
 אהרן בקרוביהו אשתא נוכריא קדם יי
 ומיתו:

ה"י וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וגו'. מה תלמוד לומר? הֲיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ מִשָּׁל לַחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֵצְלוֹ רוּפָא. אָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּנוֹ וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב. בָּא אַחֵר וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּנוֹ וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי. זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, לִכְךָ נֶאֱמַר: "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 117)

פְּרַשְׁת אַחֲרֵי סֵדֶר הַפְּרָשִׁיּוֹת מִתַּחֲלַת חֲמִשָּׁ וַיִּקְרָא וְעַד פְּרַשְׁת אַחֲרֵי, הוּא בְּסֵדֶר מְלֻמַּעְלָה לְמִטָּה: רִאשִׁית מַגִּיעוֹת וַיִּקְרָא, צוֹ וְחֻלָּק מִפ' שְׁמִינִי - בְּהֵם מִדְּבַר עַל עֲנִינֵי קִדְשָׁה בְּלִבָּד, הַמִּשְׁכָּן, בְּגֵדֵי הַקְּהִינָה, הַקְּרִבָּנוֹת וכו'. לְאַחֲרֵי־מִכֵּן שְׁמִינִי, תִּזְרִיעַ וּמִצְרַע - פְּרָשִׁיּוֹת שְׁעוֹסָקוֹת בְּהַבְדֵּלָה שֶׁבֵּין עֲנִינֵי קִדְשָׁה, לְעֲנִינֵי הָעוֹלָם - לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא לְטָהוֹר. וְלִאחֲרֵי־מִכֵּן מַגִּיעָה פְּרַשְׁת אַחֲרֵי - הָעוֹסָקוֹת בְּדִינֵי יוֹם־כְּפוּר - לְאַחֲרֵי שְׁאֵדָם שְׁמַע אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְנִכְשַׁל בָּהֶם, אֵל לוֹ לְהִתְנַאֵשׁ, בְּגִלָּל שִׁישְׁנוּ יוֹם הַכְּפוּר, בְּיוֹם זֶה "כִּכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶּם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 117)

וַיִּדְבֹּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן (טז, א) מִשָּׁל לַחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֵצְלָה רוּפָא . . וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּנוֹ וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי . . לִכְךָ נֶאֱמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן' שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמָתוֹ בְּנִי. (רש"י)
 בְּדֶרֶךְ כָּל אֵדָם חוּלָה, סוּבָל מִחֵם גְּבוּהָ, וְלִכְנָן יֵשׁ לוֹ תַּשׁוּקָה גְּדוּלָה לְצַנֵּן אֶת גּוּפוֹ ע"י אֲכִילַת דְּבָרִים צוּנִינִים, וְשִׁוּהוֹת בְּמִקְוֵמוֹת קָרִים. אֲזַהֲרָה לְבַד שֶׁלֹּא יֹאכַל צוּנוֹ וְלֹא יִשְׁכַּב בְּמִקְוֵמוֹת קָרִים, לֹא תוֹעִיל, כִּי תַשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַחוּלָה לְקַרֵּר אֶת גּוּפוֹ. רַק אֲזַהֲרָה וּפְחַד שֶׁאִם יַעֲשֶׂה כֵּךְ יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי, גּוֹרֶמֶת לַחוּלָה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים אֵלּוּ.
 עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּעִנְיַן אֶהֱרֹן וְהַכֹּהֲנִים, תַּשׁוּקָתָם הַטְּבָעִית שֶׁל הַכֹּהֲנִים לְהִתְעַלֵּוֹת וּלְהִתְקַרֵּב אֶל ה' הִיא כְּלִכְךָ עֲצוּמָה, שֶׁאֲזַהֲרָה לְבַדָּה לֹא תוֹעִיל. רַק הַפְּחַד שֶׁהֵם יָמוּתוּ כְּדֶרֶךְ שְׁמָתוֹ בְּנֵי אֶהֱרֹן, הִיא תִּגְרָם לָהֶם לְהִתְגַּבֵּר עַל תַּשׁוּקָתָם הַטְּבָעִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 117)

אַל תֹּאכַל צוּנוֹ וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב (רש"י טז, א) אֲכִילַת צוּנוֹ - כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהִכָּנֵס לְקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים בְּכָל יוֹם (מְלֻבָּד יוֹם כְּפוּר) אֶפְלוּ לְשֵׁם הַקְּרִבָּת קִרְבָּנוֹת. כִּי הַקְּרִבָּנוֹת נִמְשָׁלִים לְלֶחֶם וּלְמֵאֲכָל, וְהַקְּרִבָּתָם שֶׁלֹּא כְּדִין כְּמוֹהוּ כְּאִילַת מֵאֲכָל צוּנוֹ. **שְׁכִיבָה בְּטַחֲב** - כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהִכָּנֵס לְקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים לְלֹא קִרְבָּנוֹת (אֶפְלוּ בְּיוֹם כְּפוּר). כִּי הַשְׁהִיָּה שֶׁם לְלֹא הַקְּרִבָּת קִרְבָּנוֹת דּוּמָה לְשִׁהִיָּה שֶׁל חוּלָה בְּמִקְוֵם קָר, לְלֹא אֲכִילַת מֵאֲכָל צוּנוֹ. רַמְבַּ"ן

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אַחִיךָ וְאַל־יָבֵא בְּכַל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל־פְּנֵי הַבִּפְתָּר אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת בִּי בְּעִנְיַן אֶרְאֶה עַל־הַבִּפְתָּר:

ב ואמר יי למשה מלל עם אהרן אחיו ולא
 יהי עלל בכל עדן לקודשא מגיו לפרכתא
 לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי
 בעננא אנא מתגלי על בית פפרתא:

ה"י וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אַחִיךָ וְאַל־יָבֵא . . שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמָתוֹ בְּנִי. וְלֹא יָמוּת . . שֶׁאִם בָּא, הוּא מָת. כִּי בְּעִנְיַן אֶרְאֶה . . כִּי תָמִיד אֲנִי נִרְאֶה שָׁם עִם עַמּוּד עֲנָנִי. וּלְפִי שְׁגָלוֹי שְׁכִינָתִי שָׁם, יִזְהַר שֶׁלֹּא יִגְדִּיל לְבָא, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ; וּמִדְּרָשׁוֹ: לֹא יָבֵא כִּי־אִם בְּעִנְיַן הַקְּטָרֶת בְּיוֹם הַכְּפוּרִים. רַמְבַּ"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּהֵן, וְלִכְךָ אָמַר בְּכָאֵן: אַחֲרֵי מוֹת, לְהוֹדִיעַ כִּי הִיָּה זֶה אַחֲרֵי מוֹתָם מִיָּד.
 וְעַל דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ (בַּת"כ כָּאֵן) שֶׁאֲמָרוּ: שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי, זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, הֲיָה טַעַם הַכְּתוּב, שֶׁאֲמַר הַשֵּׁם לְמֹשֶׁה בְּלִשׁוֹן הַזֶּה: אַחֲרֵי שְׁמָתוֹ שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' אָמַר אֵלָיו שֶׁלֹּא יָבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָמוּת. (ב) וְטַעַם אַחִיךָ, שְׁתַּזְהִירוֹנוּ כִּי אַחִיךָ הוּא,

אֲבָל הַקָּרִים הַכְּתוּב הַאֲזַהֲרוֹת שֶׁהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בְּטַמְאָתָם בְּטַמְאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם (לְעִיל טו לֹא), וְאַחֲרֵי כֵן כְּתוּב אֲזַהֲרַת הִיחִיד.
 וְעַל דַּעֲתִי כָל הַתּוֹרָה בְּפִסְדָּה, שֶׁכָּל הַמִּקְוֵמוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם יֵאָחַר הַמִּקְדָּשׁ וְפָרַשׁ בּוֹ, כְּגוֹן: וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינִי (לְהֵלֵךְ כֹּה א) בְּסִפְרָה הַזֶּה, וּכְגוֹן: וַיְהִי בְּיוֹם כְּלוֹת מֹשֶׁה לְהִקְדִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן (בְּמִדְבָּר ז א) בְּסִפְרָה הַשְּׁנִי, וְכִי־צִא

(א) טַעַם אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן, כִּי מִיָּד בְּאֲשֶׁר מָתוּ בְּנֵי הַזִּהִיר אֶת אֶהֱרֹן מִן הַיַּיִן וּמִן הַשִּׁכָּר שֶׁלֹּא יָמוּת (לְעִיל י ח"ט), וְאָמַר עוֹד לְמֹשֶׁה שִׁזְהִיר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָמוּת בְּקִרְבָּתוֹ לִפְנֵי ה'.
 וְהַקְּרִיב, שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה בְּיוֹם הַמִּתְקַרֵּת לְמִיתָתָם, כִּי בּוֹ בְּיוֹם אוֹנֵן הִיָּה, וְאֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת (שְׁבַת ל:), וְאַזְהִירָת הַיַּיִן, הַדְּבִיר לְאַהֲרֹן הִיָּה, וּבְאֹתוֹ הַיּוֹם הִיָּתָה גַּם זֹאת הַמִּצְוָה לְמֹשֶׁה,

(א) בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בַּפֶּרֶךְ בֶּן־בֶּקֶר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה:

כ"י • בָּזָאת • גִּמְטְרִיא שֶׁלֹּא אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמַז לְבֵית רֵאשׁוֹן. בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו' • וְאֵל לְעֹלָה, לֹא בָכָל עֵת, כִּי אִם בְּיוֹם־הַכַּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוֹף הַפָּרָשָׁה: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 215)

בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טז, ג) בְּכָל שָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְכַנֵּס וְכַנֵּס, רַק שִׁכְנָס בַּסֹּדֶר הַזֶּה (ויקרא רבה) מְשֻׁמָּע, שֶׁמִּקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי שֶׁל אֶהְרֹן הוּא בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. וְהֵנָּה, כָּל יְהוּדֵי הוּא 'כֹּהֵן גָּדוֹל', כְּדֹאִיתָא בְּבֶעַל הַטּוֹרִים עַל הַפֶּסוּק "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכַת כֹּהֲנִים", וְאִם כֵּן, מִקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, וְהוּא שִׁיר לְקֹדֶשׁ ז. וְכַפֶּסֶק הַרְמַב"ם: "כָּל אִישׁ . . אֲשֶׁר נִדְּבָה רוּחוֹ . . נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים" (וְיִמְתַּק עַל פִּי הַמִּסְפָּר בְּנִבְיָא, שֶׁהִתְבְּיֵאוּ אֶת יוֹאֵשׁ בְּעֻלִּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים שֶׁשׁ שָׁנִים). רַמְבַּ"ן

(ד) כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו' • קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסֵי־בֶד יִהְיוּ עַל־בִּשְׂרוֹ וּבִאֲכָנֶט בֶּד יַחְגֹּר וּבִמְצַנֶּפֶת בֶּד יַצְנֹף בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֲץ בַּמַּיִם אֶת־בִּשְׂרוֹ וּלְבָשֵׁם:

כ"י • כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו' • מִגִּיד שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ לְפָנִים בְּשִׁמּוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בַּחוּץ שִׁשִּׁי בָהֶם זָהָב, לְפִי שֶׁאֵין קִטְגוֹר נַעֲשֶׂה סָגוֹר (ר"ה כז), אֲלֹא בְּאַרְבָּעָה, כִּכְהֵן הַדְּיוּט, וְכֵלֶן שֶׁל בּוּץ. קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ • (ת"י) שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ הַקֹּדֶשׁ. יַצְנֹף • כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו': יַחַת בְּרִישָׁה, יָנִיחַ בְּרִאשׁוֹ, כְּמוֹ (בְּרִאשִׁית ל טז): "וַתַּנַּח בְּגָדוֹ", וְאַחֲתָתָהּ. וְרַחֲץ בַּמַּיִם • אוֹתוֹ הַיּוֹם טְעוֹן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹתָיו (וימא ל), וְחִמֵּשׁ פְּעָמִים הִזָּה מִחֲלִיף מַעֲבֹדֶת פָּנִים לַעֲבֹדֶת חוּץ, וּמִחוּץ לְפָנִים, וּמִשְׁנֵה מִבְּגָדֵי זָהָב לְבָגְדֵי לָבָן וּמִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב, וּבְכָל חֲלִיפָה טְעוֹן טְבִילָה וּשְׁנֵי קִדּוּשֵׁי יָדִים וְרִגְלִים מִן הַכִּיּוֹר. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מַחֲדוּת בְּלוּם. אֲבִרְמוּבִיץ

יַעֲשֶׂה זֹאת (יִשְׁעִיָּה נו ב), בְּזִכּוֹת יְרוּשָׁלַיִם, זֹאת יְרוּשָׁלַיִם (יִחְזָקָאל ה ה), בְּזִכּוֹת שְׂבָטִים, וְזֹאת אֲשֶׁר דָּבָר לָהֶם אֲבִיהֶם (בְּרִאשִׁית מט כח), בְּזִכּוֹת יְהוּדָה, וְזֹאת לַיהוּדָה (דְּבָרִים לג ז), בְּזִכּוֹת כְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל, זֹאת קוֹמַתָּה דְּמִתָּה לְתַמָּר (ש"ה ז ח), בְּזִכּוֹת הַתְּרוּמָה, וְזֹאת הַתְּרוּמָה (שְׁמוֹת כה ג), בְּזִכּוֹת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, וּבִכְהוֹנֵי נָא בָּזָאת (מִלְאֲכִי ג י), בְּזִכּוֹת הַקְּרָבָנוֹת, בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן. וְהָ צִירָף פְּרוּשׁ אֶרֶץ, אֲכָל כָּבֵד הַכֹּל מִבְּאֵר בְּדִבְרֵינוּ.

(ד) כְּתִנֶּת בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ. שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ. לְשׁוֹן רַש"י. וְיֹאמַר: בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם, שִׁיְהִיו כֵּן כָּלֵם שֶׁל קֹדֶשׁ. וּבִתְרוֹת כֹּהֲנִים (כָּאן): קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ, שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ, אֵין לִי אֲלֹא אֵלוֹ בְּלִבִּי, מִנֵּין לְרִבּוֹת שֶׁאֵר בְּגָדֵי כֹהֵנָה גָּדוֹלָה וּבְגָדֵי אֲחֵי הַכֹּהֲנִים, תִּלְמִיד לֹמֵר לֹמֵר בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם, בְּנֵין אֵב לְכָל הַבְּגָדִים שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ. וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, כֶּאֱשֶׁר אָמַר: וְעֵשׂוֹ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאֶהְרֹן אֶחָד (שְׁמוֹת כח ד) בְּשִׁמּוֹנָה הַבְּגָדִים, יֹאמַר שֶׁגַם אֵלֶּה בְּגָדֵי קֹדֶשׁ. וְסוֹדֶם כְּמוֹ: הָאִישׁ הַלֵּבֶשׁ הַבְּדִים (יִחְזָקָאל ט ג, דְּנִיָּאֵל י ה), וְלִכְף הוֹדִיעוּ כִּי בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וּבְיִקְרָא רַבָּה (כא יא): כְּשֵׁרוֹת שֶׁל מַעֲלָן כֶּף שְׁרוֹת שֶׁל מִטָּן, מֵה שְׁרוֹת שֶׁל מַעֲלָן אִישׁ אֶחָד בְּחוּכֶם לְבוּשׁ בְּדִים, כֶּף שְׁרוֹת שֶׁל מִטָּן כְּתִנֶּת בֶּד קֹדֶשׁ.

כִּי הוּא יִקְרַב יוֹתֵר מִקֵּדֶם אֶל ה' בְּקִטְרֶת, וְנִמְתָּת אִם יָבֵא אֶל הַקֹּדֶשׁ וְזִלְתִּי הַקִּטְרֶת, כִּי בּוֹ יִכְנֹס תְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: וְהִבֵּיָא מִבֵּית לְפָרְכָת (פֶּסוּק יב), וְכִסָּה עֲנַן הַקִּטְרֶת אֶת הַפֶּרֶךְ אֲשֶׁר עַל הַעֲדוֹת וְלֹא יָמוֹת (פֶּסוּק יג). וְהָ טַעַם: כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַפֶּרֶךְ (כָּאן), שֶׁלֹּא יִכְנֹס רַק בְּקִטְרֶת שֶׁיַּעֲלֶה עֲנָנוֹ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בְּפֶסוּק יב): וְכִסָּה עֲנַן הַקִּטְרֶת אֶת הַפֶּרֶךְ.

וְטַעַם בְּכָל עֵת, בַּעֲבוּר שְׂפָכֵי הַזִּיקִי יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ל י): וְכִפֹּר אֶהְרֹן עַל קִרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה, אָמַר כָּאֵן לֹא יָבֵא בְּשׁוּם עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ רַק בָּזָאת, כְּלוֹמֵר בַּיּוֹם אֲשֶׁר יִקְרִיב הַקְּרָבָנוֹת הָאֵלֶּה לְכַפּוּרִים, וְאַחֲרֵי כֵן יִפְרֹשׁ בְּפָרָשָׁה כְּמוֹ יִכְנֹס, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (פֶּסוּק יב): וְהִבֵּיָא מִבֵּית לְפָרְכָת, וְיִפְרֹשׁ הַיּוֹם שִׁיְהִיָּה בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי (פֶּסוּק כט), וְיִחְזֹר וְיֹאמַר כִּי יִהְיֶה אַחַת בַּשָּׁנָה (פֶּסוּק לד).

(ג) וְסוֹד בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, כְּסוֹד: זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְדַּמְתִּי (בְּרִאשִׁית ט יז), וְכִבְר פְּרָשִׁי (שְׁמוֹת לא יג). וְרַבּוּתֵינוּ רָמַזוּ בּוֹ, אָמַר וְיִקְרָא רַבָּה (כא ו): רַבִּי יוֹדֵן פֶּתֶר קָרָאִי כִכְהֵן גָּדוֹל, בְּכִנְסִיתוֹ לְבֵית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת בְּיָדוֹ, בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה, וְזֹאת הַתּוֹרָה (דְּבָרִים ד מד), וּבְזִכּוֹת מִלָּה, זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ (בְּרִאשִׁית יז י), בְּזִכּוֹת שְׂבָת, אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ

וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵתָּה אֵינְךָ כָּבֵל יָבֵא, אֶהְרֹן אֶחָד כָּבֵל יָבֵא.

וְאָמַר רַבִּי אֲבִירָם שֶׁזֹּאת הַפָּרָשָׁה לְאוֹת כִּי בְּנֵי אֶהְרֹן הַכְּנִיסוּ אֶשׁ הַקִּטְרֶת לְפָנִים. וְאֵינוֹ כֵּן עַל דִּעְתִּי, כִּי הַתּוֹב שֶׁמִּפְּדִיר תְּמִיד הָעוֹן אוֹמַר (בְּמִדְבָּר ד ג): כִּהֲקָרִיבֶם אֶשׁ זָרָה. וְאִם תִּהְיֶה רִאֲיָה שֶׁנִּכְנְסוּ לְפָנִים בַּעֲבוּר הָאֶהְרֹן שֶׁהִזְהִיר לְמַשָּׁה עַל אֲבִיהֶם שֶׁלֹּא יָמוֹת, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּהְיֶה רִאֲיָה שֶׁנִּכְנְסוּ שְׁתּוּנֵי בְּעַבּוּר הָאֶהְרֹן שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶהְרֹן עֲצֻמוֹ מִיָּד, וְעוֹד, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דִּעְתָּם לְבֵא הַיּוֹם אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר לֹא נִכְנָס שָׁם אֲבִיהֶם, כִּי אֶהְרֹן הַקִּטְרִי הַקִּטְרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וְלִמָּה יִכְנִיסוּ הֵם הַקִּטְרֶת שֶׁלָּהֶם לְפָנִים מִשְׁלֵ. וְכִבְר רַמְבַּ"ן (לְעִיל י ב) עַל חֶטְאִים, וְלִשׁוֹן הַכְּתוּבִים יוֹרָה עֲלֵיו.

אֲכָל מִלֵּת בְּקָרְבָנָם כְּפִי הַפֶּשֶׁט, כְּמוֹ: אוֹ בְּקָרְבָנָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ (שְׁמוֹת מ לב), לְשָׁרֵת. יֹאמַר, כִּי בְּשָׁרֵתָם לְפָנֵי ה' מֵתוֹ. אִם כֵּן יִזְהִיר אֶהְרֹן שֶׁלֹּא יִשְׁרֹת אֲלֵא בְּמִקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִצְוֶה וּבַעֲתָ אֲשֶׁר יִצְוֶה.

וְיִתְכַן שִׁיְהִיָּה טַעַמוֹ כְּטַעַם שֶׁאָמַר רַבּוּתֵינוּ (מִכְלֵלָה בְּשִׁלַּח וַיִּסַּע ו) שֶׁהִיוּ מְלִיצוֹן אֲחֵרֵי הַקִּטְרֶת שֶׁעַל יָדוֹ מֵתוֹ נִדָּב וְאֲבִיהוּא וְכו', וְיֹאמַר הַתּוֹב כִּי אֲחֵרֵי מוֹת שְׁנֵי בְּנֵי אֶהְרֹן בְּקָרְבָנָם לְפָנֵי ה' בְּקִטְרֶת, אָמַר ה' לְאֶהְרֹן

(1) וְהִקְרִיב אֹהֶלֶן אֶת־כֹּפֶר הַחֹטִאֹת אֲשֶׁר־לּוֹ וְכִפֶּר בַּעֲדוֹ
וְיִקְרַב אֹהֶלֶן יְת תּוֹרָא דְחֹטֵאֹתָא דִּי לֵה
וְיִכְפֹּר עַל־וְהִי וְעַל אֲנֹש בֵּיתָהּ:
וּבַעַד בֵּיתוֹ:

(ז) וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד:

(ח) וַיִּתֵּן אֶהָרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִם גְּרִלּוֹת גֹּרֶל אֶחָד לַיהוָה
וְגֹרֶל אֶחָד לַעֲזָאזִל:

[illegible]

הַמִּקְדָּשׁ וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקָּהָל, שֶׁנֶּאֱמַר (פִּסּוּק לֵג): וְכִפֹּר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְגו', עַל כֵּן אֲנִידָה זֶה. וְהִנֵּה הוֹדִיעֵנו שְׁמוֹ וּמַעֲשָׂהוּ.

וְזֶה סוּד הָעֵינָן, כִּי הָיוּ עוֹבְדִים לְאֱלֹהִים
 אֲחֵרִים, הֵם הַמְלָאכִים, עוֹשִׂים לָהֶם
 קַרְבָּנוֹת, וְהֵם לָהֶם לְרִיחַ נִיחּוֹחַ, כַּעֲנָן שֶׁנֶּאֱמַר
 (וַיִּקְרָא לֵאמֹר טוֹ יָחִיט): וְשִׁמְנִי וְקִטְרִית נִתַּתְּ
 לַפְנִימִים, וְלִחְמִי אֲשֶׁר נִתַּתִּי לָךְ סֶלֶת וְשִׁמֶן
 וַיִּדְבֹשׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְתִּיחֵהוּ לַפְנִימִים לְרִיחַ נִיחּוֹחַ
 וַיְהִי וְאֵם ה' אֱלֹהִים. וְאַתָּה צָרִיד הַתְּהַבּוֹנָן
 בַּכְּתוּב בַּמָּקָרָא וּבַמִּסֻּרָת.

וְהָיָה הַחֹרֶב אֲסֻרָה לְגַמְרֵי קִבְלָתָא אֱלֹהֵינוּ
וְכָל עֲבוּדָה לָהֶם, אֲבָל צִוָּה הַקְדֻשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם הַפְּפוּרִים שֶׁנִּשְׁלַח שְׁעִיר
בַּמִּדְבָּר לִשְׂרַם הַמוֹשֵׁל בַּמְקוֹמוֹת הַחֶרֶב, וְהוּא
הִקְרָאֵי לוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעָלָיו, וּמֵאַצִּילוֹת כַּחוֹ
לִבָּא חֶרֶב וְשִׁמּוֹן, כִּי הוּא הָעֵלָה לְכוֹכְבֵי
הַחֶרֶב וְהַדְמִים וְהַמְלָחֻמוֹת וְהַמִּיּוֹבוֹת
וְהַפְּעָעִים וְהַמְכוֹת וְהַפְּרוֹד וְהַחֶרֶב, וְהַפֶּלֶל,
גִּשְׁף לְגַלְגַל מַאֲדִים. וְחִלְקוּ מִן הָאֲמוֹת הוּא
עֲשׂוֹ שֶׁהוּא עִם הַיּוֹרֵשׁ חֶרֶב וְהַמְלָחֻמוֹת, וּמִן
הַבְּהֵמוֹת הַשְּׂעִירִים וְהַעֲזִים. וּבְחִלְקוֹ עוֹד
הַשָּׂדִים הַנֶּקְרָאִים מִזִּיקִין בַּלְשׁוֹן רְבוּתֵינוּ,
וּבַלְשׁוֹן הַכְּתוּב (לְהֵלֵן יוֹ ז'): שְׂעִירִים, כִּי כֵן
יִקְרָא הוּא וְאִמּוֹת שְׂעִיר.

וַאֲזַי הַכּוֹנֵה בַּשְּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּם שְׂהִיָּה קָרָן
מֵאֲתָנוּ אֵלָיו חֲלִילָה, אָבָל שְׂתִּהִיָּה בּוֹנְתָנוּ
לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן בּוֹרְאָנוּ שְׁצֻנּוֹ כֶּף. וְהַמֶּשֶׁל בָּזָה,
לְמִי שֶׁעָשָׂה סִעְדָּה לְמַלְךְ, וְצִוָּה הַמֶּלֶךְ אֶת

בְּהִיתָךְ בֶּן שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ (אַחֲרֵי ל"ג פְּסוּקִים
יז, ז) תִּדְעֶנּוּ.

וַיְהִי רַבִּי אֲבָרְהָם נֶאֱמָן רוּחַ מְכַסֶּה דָּבָר, וְאֵינִי הֹרְכִיל מִגְלֵה סוֹדוֹ, שֶׁכָּבֹד גָּלוּ אוֹתוֹ וּרְבוּתוֹ יִנְיָ ז"ל בְּמִקְוֵמוֹת רַבִּים. אֲמָרוּ בְּבִרְאשִׁית רַבָּה (סו"ה י'): וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו (לְהֵלֵךְ פְּסוּק כ"ב), זֶה עָשׂו, שֶׁנֶּאֱמָר (בְּרִאשִׁית כז יא): הֵן עָשׂו אָחִי אִישׁ שְׁעִיר. אֵת כָּל עֲוֹנוֹתָם, עֲוֹנוֹת תָּם, שֶׁנֶּאֱמָר: וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם (שם כז).

וּמִפְּרֹשׁ מִזֶּה בְּפָרָק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל (פֶּרֶק
מו'): לִפְרִיָּךְ הָיוּ נוֹתְנִין לוֹ לִסְמָל
שֶׁחַד בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁלֹּא לִבְשָׁל אֶת קַרְבָּנָם,
שֶׁנֶּאֱמַר: גּוֹרֵל אֶחָד לָהּ וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֶזְרָא,
וְגוֹרְלוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַרְבֵּן עוֹלָה,
וְגוֹרְלוֹ שֶׁל עֶזְרָא שֶׁעִיר הַחֲסִיטָה, וְכָל
עֲוֹנוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (פָּסוּק
כב): וְנֹשָׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו.

רָאָה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אָמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבוץ כל העולמים, יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השָׁרֵת שבשמים, מה מלאכי השָׁרֵת יחפי רגל, כָּךְ הֵן יִשְׂרָאֵל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השָׁרֵת אין בהם אכילה ושתיה, כָּךְ יִשְׂרָאֵל אין בהם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השָׁרֵת אין להם קפיצה, כָּךְ יִשְׂרָאֵל עומדיו על רגליהן ביום הכפורים. מה מלאכי השָׁרֵת נקיים מכל חטא, כָּךְ הֵן יִשְׂרָאֵל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקדוש ברוך הוא שומע צוותן של יִשְׂרָאֵל מן הקטגור שלהם ומכפר על המזבח ועל

יִלְבַּשׁ, יַחְגֹּר, יִצְנֹף. נִדְרַשׁ כְּתוּרַת כְּתָנִים
(כָּאן): לְפִי שְׁסוּפֵנוּ לְרִבּוֹת לֹא כְלִים
אַחֲרֵים בֶּן הָעָרֻבִים, אֵין לוֹ, כִּי לֹא יִלְבַּשׁ
שֶׁל שְׁחִירָת, תִּלְמֹד לֹא־מֵר: יִלְבַּשׁ יַחְגֹּר יִצְנֹף.
וְכַתֵּב רִשׁ״י ז״ל: יִצְנֹף, יַחֲזִית בְּרִישִׁיה, יִיחַ
בְּרִאשׁוֹ, כְּמוֹ: וַתַּחַח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ (בְּרִאשִׁית לט
טז), וְאַחֲתִיחָהּ.

וְלֹא נִתְקַבֵּר לִי דַעַת אֲנָקְלוֹס בָּזָה, כִּי הֶעֱצִיפָה סָבּוּב, שֶׁיִּגְלַגְלֶנָה בְּרָאשׁוֹ כְּצִנְיָה, וְלִמָּה יִתְרָגֵם אוֹתָהּ בְּהִנָּחָה בְּלִבָּהּ, וְלֹא יִתְרָגֵם בַּהּ הֶלְשׁוֹן שֶׁמִּיָּחֵד לוֹ לְצִנְיָה מִמֶּשׁ. וְאוּלַי אֵינָנו בְּלִשׁוֹן הָעֲרָמִית, כִּי גַם הֶעֱצִיפּוֹת וְהִרְדִּידִים שֶׁבִישְׁעֶיהָ (ג כג) תִּרְגֵּם יוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיאוֹל: כְּתִירָא, וְאֵין לְשִׁנְיָהם לִשׁוֹן בְּצִנְיָה וּבִמְצֻנְפָּת רַק לִשׁוֹן הַקָּדָשׁ מִצְנֻפְתָּא.

(ח) וגורל אחד לעֲזוּזֵל. הר בבוֹה צוֹק קָשָׁה, שְׁנֶאֱמַר (בַּפְסוֹק כב): אֲרֵץ גְּזֵרָה. לְשׁוֹן רַש"י. וּבִתְרוֹת כְּהִנִּים (כָּאן): לְעֲזוּזֵל, לְמִקּוֹם הַקָּשָׁה שֶׁבְּהָרִים, כִּי כֹל בִּישׁוּב, תִּלְמֹד לומר: הַמְדַּבֵּרָה (לְחֹלן פְּסוֹק כא), וּמִיָּין שִׁיחָה צוֹק, תִּלְמֹד לומר (שֶׁם פְּסוֹק כב): אֶל אֲרֵץ גְּזֵרָה. וּלְפִי זֶה יִהְיֶה פְרוּשׁ מִלֵּת לְעֲזוּזֵל לְקָשָׁה, וְהוּא כְּפוֹל הַצִּי"ן כְּמוֹ: עֲזוּז וְגִבּוֹר (תְּהִלִּים כד ח). וְרַבִּי אֲבָרְהָם כֹּתֵב: אָמַר רַב שְׁמוּאֵל אֵף עַל פִּי שִׁכְתוּב בְּשִׁעֲרֵי הַחֲשָׁאֵת שְׁהוּא לְשֵׁם,

גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח איננו קרבו, שלא ישחט. ואם יכלת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – טז – פרשת אחרי-קדושים
 (ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּדֶל
 עֲדָבָה לְשֹׂמֵא דָּיִי וְנִעְבְּדָה חֲטָאתָּא:
 לִיהוֹה וְעֲשֵׂהוּ חֲטָאתָּא:
 כז"י וְעֲשֵׂהוּ חֲטָאתָּא • כְּשִׁמְנִית הַגֹּדֶל עָלָיו, קֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֹה' חֲטָאתָּא".

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּדֶל לְעֹזָאזֶל יַעֲמַד־חֵי לִפְנֵי
 יְהוֹה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאזֶל הַמִּדְבָּרָה:
 כז"י יַעֲמַד־חֵי • כְּמוֹ "יַעֲמַד חֵי", עַל־יְדֵי אַחֲרִים; וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם כַּד חֵי". (ת"כ) מַה תִּלְמוּד לומר? לִפְנֵי שְׁנָאֵמַר:
 "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאזֶל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכַךְ נֵאֶמַר: "יַעֲמַד־חֵי" – עֲמִידָתוֹ חֵי עַד
 שִׁישְׁתַּלַּח; מִכָּאן, שֶׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו • שִׁיתוּדָה עָלָיו, כְּדַכְתִּיב: "וְהִתוּדָה עָלָיו וְגו'".

(יא) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־כֹּפֶר הַחֲטָאתָּא אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ
 וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וְשִׁחַט אֶת־כֹּפֶר הַחֲטָאתָּא אֲשֶׁר־לוֹ:
 כז"י וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וְגו' • (ת"כ) וְדוּי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אַחֲיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כָּלֵם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שְׁנָאֵמַר: (תהלים קלה) "בֵּית
 אֶהָרֶן בָּרְכוּ אֶת־ה' וְגו'". מִכָּאן, שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִים בּוֹ, וְכָל כַּפֶּרֶת אֵינָה אֵלָּא עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו,
 כְּמוֹ שְׁנָאֵמַר: "וְכֹפֶר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאת וְגו'".

(יב) וְלָקַח מִלֹּא־הַמִּחְתָּה נַחֲלִי־אֵשׁ מִעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
 יְהוֹה וּמִלֹּא חֲפָנָיו קִטְרֶת סַמִּים דִּקָּה וְהִבִּיא מִבֵּית
 לַפָּרֶכֶת:
 כז"י מִעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן • (יזמא מה) • מִלִּפְנֵי ה' • מִצַּד שְׁלִפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צַד מַעֲרִבִי. דִּקָּה • (יזמא שם) מַה תִּלְמוּד
 לומר "דִּקָּה", וְהִלָּא כָּל הַקִּטְרֶת דִּקָּה הִיא, שְׁנָאֵמַר (שמות ל לו'): "וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה דִּקָּה"? אֵלָּא שֶׁתִּהְיֶה דִּקָּה מִן הַדִּקָּה,
 שֶׁמַּעֲרֵב יוֹם־הַכִּפּוּרִים הִיא מִחֲזִירָה לַמִּכְתָּשֶׁת.

(יג) וְנָתַן אֶת־הַקִּטְרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוֹה וְכֹפֶה עֵנָן
 הַקִּטְרֶת אֶת־הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:
 כז"י עַל־הָאֵשׁ • שֶׁבִּתּוֹף הַמִּחְתָּה. וְלֹא יָמוּת • הָאֵשׁ לֹא עֲשָׂאָה כְּתֻבָּה, חֵיב מִיתָה.
 יג וְיִתֵּן יָת קִטְרֶת בּוֹסְמֵיָא עַל אֲשָׁתָא לְקִדְשׁ
 יי וְחִפִּי עֲנָנָא קִטְרֶתָא יָת כִּפְרֶתָא דִּי עַל
 סִדְרוּתָא וְלֹא יָמוּת:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ
 שְׁלוֹ, וְאֵין אֲנַחְנוּ מְכַנִּים בְּשִׁלּוּחוֹ אֵלָּא לְרִצּוֹן
 לְשֵׁם, כְּמוֹ שְׁאָמַר (פסוק י'): יַעֲמַד חֵי לִפְנֵי
 ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ וְגו', וְלִכְךָ לֹא
 נִשְׁחַט אֹתוֹ אֲנַחְנוּ כָּלֵל. וְתַרְגּוּם אֲנָקְלוֹס (כָּאן):
 לְשֵׁמָּה דִּהֲשֵׁם וְלְעֹזָאזֶל, כִּי הָאֶחָד לְשֵׁם ה'
 וְלֹא לוֹ, וְהַשְּׁנִי לְעֹזָאזֶל וְלֹא לְשֵׁמוֹ שֶׁל עֹזָאזֶל.
 וּמִפְּנֵי זֶה אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (ת"כ לִהְלֵן יח ד):
 וְאֵת חֲקִמִי, דְּבָרִים שְׂיִצֵּר הִרַע מִקְטֹרֶג
 בָּהֶם וְאִמּוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶם, לְבִישַׁת
 שְׁעֻטָּו וּפְרָה אֲדָמָה וְשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. וְלֹא
 מִצָּאוּ בְּקִרְבָּנוֹת תְּשׁוּבָה לְאִמּוֹת הָעוֹלָם עֲלֵינוּ,
 כִּי הֵם עַל אֲשֵׁי ה', אֲבָל בְּשַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלֵּחַ
 יָשִׁיבוּ עֲלֵינוּ, כִּי יִחְשְׁבוּ שְׂאָנוּ עוֹשִׂים
 כְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן בְּפָרָה אֲדָמָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
 נַעֲשִׂית מִחוּץ לַמִּחְתָּה, וְעֲנִינָהּ דּוּמָה לְעֵנִין
 שַׁעֲרֵי הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְהַעֲבִיר רֹחַ הַטְּמֵאָה, כַּעֲנִין
 שְׁנָאֵמַר בַּעֲתִיד (זכְרִיָּה יג ב): אֵת הַנְּבִיאִים
 הָאֵשׁ הָעוֹשֶׂה הַסַּעֲדָה: מִן מִנָּה אַחַת לְעַבְדִּי
 פְּלוֹנִי, שְׂאִין הָעוֹשֶׂה הַסַּעֲדָה נוֹתֵן כְּלוֹם לְעַבְדִּי
 הַהוּא, וְלֹא לְכַבֹּדוֹ יַעֲשֶׂה עִמּוֹ, בִּקְ הַכֵּל נִתֵּן
 לְמִלָּךְ, וְהַמִּלָּךְ נוֹתֵן פָּרָס לְעַבְדּוֹ, וְשֹׁמֵר זֶה
 מִצְוָתוֹ וְעֹשֶׂה לְכַבֹּד הַמִּלָּךְ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ,
 וְאִמָּנֶם הַמִּלָּךְ לְחִמְלָתוֹ עַל בַּעַל הַסַּעֲדָה רָצָה
 שִׁיְהִי כָּל עַבְדּוֹ נִתָּיִן מִמֶּנָּה שִׁסְפֹּר בְּשִׁבְחוֹ
 וְלֹא בִגְבוּלוֹ.
 וְזֶה טַעַם הַגֹּדֶלּוֹת, כִּי אֵלּוּ הֵיךְ הִכְתֵּן מִקְדִּישׁ
 אוֹתָם בִּפְהָ לֹה' וְלְעֹזָאזֶל, הִיךְ כְּעוֹבֵד
 אֵלָיו וְנוֹדֵר לְשֵׁמוֹ, אֲבָל הִיךְ מַעֲמִיד אוֹתָם
 לִפְנֵי ה' פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד (פסוק ז), כִּי שְׁנֵיהֶם
 מִתְּנֵה לֹה', וְהוּא נִתֵּן מִהֶם לְעַבְדּוֹ הַחֵלֶק אֲשֶׁר
 יָבֹא לוֹ מֵאֵת הַשֵּׁם, הוּא הַפִּיל לָהֶם גֹּדֶל וְיָדוּ
 חֵלֶק לָהֶם, כַּעֲנִין שְׁנָאֵמַר (מִשְׁלִי טז לג):
 בַּחֲקִי יוֹטֵל אֶת הַגֹּדֶל וּמָה' כָּל מִשְׁפָּטוֹ. וְגַם
 אַחֲרֵי הַגֹּדֶל הִיךְ מַעֲמִידוֹ לִפְנֵי ה' לומר שֶׁהוּא

וְאֵת רֹחַ הַטְּמֵאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ. וּמָה
 תִּבִּין טַעַם כְּבוֹס בְּגָדֵי הַמִּשְׁלַח אֶת הַשְּׁעִיר
 לְעֹזָאזֶל וְהַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, וּמָה שֶׁהִזְכִּירוּ
 רַבּוֹתֵינוּ (זְכָרִים קד). כְּבוֹס הַבְּגָדִים שֶׁל
 פָּרִים הַנִּשְׁרָפִים וְשַׁעֲרֵי הַנִּשְׁרָפִים.
 וְהִנֵּה רָמַז לָךְ רַבִּי אֲבָרְהָם שֶׁתַּדַּע סוּדוֹ כְּשֶׁתִּגְעִי
 לְפָסוּק: וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם
 לְשַׁעֲרֵירִים (לִהְלֵן יז ז), וְהַמִּלָּה מְרַכֶּבֶת, וְהַבְּרִיָּה
 רַבִּים. וְהִנֵּה הַעֲנָן מְבַאֵר, וְזוֹלָתִי אִם תִּחְקֹר מָה
 עֲנָן לְשִׁכְלִים הַנִּבְדָּלִים וְלְרוּחוֹת בִּשְׁרָבָן. וְזֶה
 יוֹדֵעַ בְּרוּחוֹת, בְּחֻקְתָּ נִגְוִי מִנְּסִי"א, וְיִוָּדַע גַּם
 בְּשִׁכְלִים בְּרָמְזֵי הַחוּרָה לְמִכְבִּין סוּדָם, וְלֹא אוּכַל
 לְפָרֵשׁ. כִּי הֵינּוּ צָרִיכִים לְחֹסֶם פִּי הַמִּתְחַנְקִים
 בְּטֻבֵּעַ הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרֵי הֵינּוּ אֲשֶׁר הִכְחִישׁ כָּל
 דְּבָר וְזוֹלָתִי הַמְרַגֵּשׁ לוֹ, וְהִגִּיס דַּעְתּוֹ לְחֹשֵׁב הוּא
 וְתַלְמִידָיו הַרְשָׁעִים, כִּי כָּל עֲנָן שֶׁלֹּא הִשְׁיֵג
 אֵלָיו הוּא בִּסְבָּרָתוֹ אֵינָנו אֲמַת.

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת קִדְּמָה וְלִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת יִזָּה שִׁבְע־פַּעְמִים מִן־הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ:

(טו) וַיִּשְׁלַח אֶת־שַׁעֲרֵי הַחֲטָאתָא אֲשֶׁר לָעָם וַהֲבִיֵּא אֶת־דָּמָם
אֶל־מִבֵּית לַפָּרֶכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמָם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם
הַפָּר וְהִזָּה אֹתָם עַל־הַכַּפֹּרֶת וּלְפָנֵי הַכַּפֹּרֶת:

(ז) וּכְפָר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטָּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲלֵ מוֹעֵד הַשָּׁבֹן אַתֶּם בְּתוֹךְ טַמְאֹתֵיכֶם:

(י) וְכִלְאֲדָם לֹא־יִהְיֶה׃ בְּאֶהֱל מוֹעֵד בְּבָאוּ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ
עַד־צֵאתוֹ וְכֹפֶר פְּעוּדוֹ וְעֵדוֹ בֵּיתוֹ וְעֵדוֹ בְּלִקְהֹל יִשְׂרָאֵל׃

(יח) וַיֵּצֵא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וַכַּפֵּר עָלָיו וַלָּקֶחַ מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וַיִּתֵּן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

(יט) וְהָיָה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פַּעֲמִים וַיִּטְהַר
וְקִדְּשׁוּ מִטְמְאֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל:

(יח) וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְגו'.
הַזֹּאת שְׁלֹפְנֵי הַפֶּתַח מִכַּפְרוֹת עַל טְמֵאת
מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי שָׁל לִפְנֵי לִפְנֵים, וְהַזֹּאת שֶׁעַל
הַפֶּתַח בְּאֵהָל מוֹעֵד מִכַּפְרוֹת עַל טְמֵאת הַיֵּקֶל
וְקִדְשֵׁי, כְּגוֹן מִנוֹרָה וְשִׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים
וּפִרְכַּת עֲצֻמָּה, וּמִתְנוֹת מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַזֹּאת
שֶׁעָלָיו מִכַּפְרוֹת עַל טְמֵאת מִזְבֵּחַ עֲצֻמוֹ

(כא) ונתן אתם על ראש השעיר. לא נאמר בפרו של אהרן, ולא בשעיר החטאת של שם, ולא בשום סמיכה שבקרבנות כלשון הנה, מפני שהקרבנות לרצון על אשי ה' והנם מרצים ומכפרים, אבל זה שאינו לשם, והמקבולו אינו מכפר ולא מרצה, אינו אלא נושא עונותם, ועונה אמן בעל פרחו. ובהיות ישראל נקיים מכל חטא ופשע הוא ישא חטאתם, כאשר בא בפסוקים רבים בתורה

ובנביאים. וזהו: ונשא השעיר עליו. ולכן לשון של זהוית מלבין בשעת שלוחו של שעיר בדחיתו לצוק כשנעשה אברים אברים, כמו שמוזכר בדברי חזקוני (יומא טז). (כג) ובא אהרן אל אהל מועד. אמרו רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא (לב), ונאמרו: כל הפרשה כלה נאמרה על הסדר חוץ מביאה זו שהיא אחר עשית עולתו ועולת העם והקטרת

אמורי פר ושעיר שנעשין בחוץ בבגדי זהב, וטובל ומקדש ופושטן, ולובש בגדי לבן לכן נאמר אהל מועד להוציא את הכהן ואת המחתה שהקטיר בה את הקטרת לפני לפני, ופשט את בגדי הכהן אחר שהוציאם, ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערבים. לשון רש"י. ובאמת שהכתוב הזה אומר לנו דרשני, שלא יתכן בשום פנים שיצוה שיבא אהרן אל אהל מועד ללא דבר, רק לפשט שם

כד וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ
וַיִּלְבֹּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיִּפּוֹק וַיַּעֲבֹד יָת עֲלֵתָהּ
וַיֵּת עֲלֵת עֲמָא וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהִי וְעַל עֲמָא:

(כד) וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ וַיִּלְבֹּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיִּפּוֹק וַיַּעֲבֹד יָת עֲלֵתָהּ וַיֵּת עֲלֵת עֲמָא וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהִי וְעַל עֲמָא:
הָעֵם:

כ"י" וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ וַיִּלְבֹּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיִּפּוֹק וַיַּעֲבֹד יָת עֲלֵתָהּ וַיֵּת עֲלֵת עֲמָא וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהִי וְעַל עֲמָא:
הָעֵם: (יזמא לב) לְמַעַלָּה לְמַדְנֹה מִ"וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ" שֶׁכָּשֶׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגָדֵי זָהָב לְבָגְדֵי לָבָן, טַעוֹן טְבִילָה. שְׂבָאוֹתָהּ טְבִילָה פֶּשֶׁט בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בָּהֶן עֲבוֹדַת תְּמִיד שֶׁל שָׁחַר, וְלִבְשׁ בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאן לְמַדְנֹה, שֶׁכָּשֶׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב, טַעוֹן טְבִילָה. בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. (ת"כ, יזמא שם)
הַמְקַדֵּשׁ בַּקִּדְשָׁת עֲזָרָה, וְהִיא הָיְתָה בְּגַג בֵּית הַפָּרוּהָ, וְכֵן אֲרָבַע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוֹבָה לַיּוֹם, אָבֵל הָרֹאשׁוֹנָה הָיְתָה בַּחֲמִיל. וְלִבְשׁ אֶת-בְּגָדָיו. שְׂמוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא. מִן הַהִיכָל אֶל הַחֲצֵר שֶׁמִּזְבַּח הָעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלֵתוֹ. אֵיל לְעוֹלָה הָאֲמֹר לְמַעַלָּה: "בְּזֹאת יָבֹא אֲהָרֹן וְגו'". וְאֶת-עֲלֵת הָעֵם. (יזמא עג)
"וְאֵיל אֶחָד לְעֵלָה" הָאֲמֹר לְמַעַלָּה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'".

♦ יום שני א' אייר ♦

כה וַיֵּת תְּרַבָּא דְחִטָּאָתָא יִסְק לְמַדְבָּחָא:

(כה) וַיֵּת תְּרַבָּא דְחִטָּאָתָא יִסְק לְמַדְבָּחָהּ:

כ"י" וַיֵּת תְּרַבָּא דְחִטָּאָתָא יִסְק לְמַדְבָּחָהּ. עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאָלוּ בְּפָנֵימִי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קִטְרֹת זֶרֶחַ וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שְׁמוֹת ל ט). ♦

כו וּדְמִוְבִּיל יָת צִפְרִיָּא לְעֻזְאֹל יַעֲבֹד
לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא וַיִּכְתֹּר פֶּן
יַעֲוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כו) וְהַמְשִׁלָּה אֶת-הַשְּׁעִיר לְעֻזְאֹל יִכְבֶּם בְּגָדָיו וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא וַיִּכְתֹּר פֶּן יַעֲוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

כו וַיֵּת תְּרַבָּא דְחִטָּאָתָא יִסְק לְמַדְבָּחָהּ
דִּי אֲתַעֲלֵל מִדְּמִהוֹן לְכַפֵּרָא בְּקוּדְשָׁא יִתְפָּקוֹן
לְמַכְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּקְדֹּדֵן בְּנוֹרָא יָת
מִשְׁכִּיחֹן וַיֵּת בְּסֵרָהוֹן וַיֵּת אֲכָלִיהוֹן:

(כו) וַיֵּת פֶּר הַחִטָּאָתָא וְאֶת שְׁעִיר הַחִטָּאָתָא אֲשֶׁר הוּבָא אֶת-דָּמָם לְכַפֵּר בַּקִּדְשׁ וַיֵּצֵא אֶל-מִחוּץ לַמִּחֲנֶה וַיִּשְׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת-עֲרֹתָם וְאֶת-בִּשְׂרָם וְאֶת-פְּרִשָּׁם:

כ"י" אֲשֶׁר הוּבָא אֶת-דָּמָם. לְהִיכָל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

כָּל הַגְּאוּנִים, וְכֵן יִרְאֶה מִן הַבְּרִיתָא הַשְּׁנוּיָה
בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (פָּאן) כְּפִשׁוּטָה.

אָבֵל אֲנוּ מְצָאנוּ בִּירוּשָׁלַיִם (יִמָּא פ"ו ה"ב):
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכַּל מוֹדִים בְּהוֹצָאתָ הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שֶׁהִיא לְאַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים.
וְכֵן כְּתִב הַרְבֵּי מִשָּׁה (ה' עֲבוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים
פ"ב ה"ב), וְכֵן הַסֵּדֶר הַשְּׁנוּי מְשַׁנְתָּנוּ (יִמָּא
פ"ז מ"ב): קִדְּשׁ וּפִשֵּׁט וַיִּרְדּוּ וְטָבֵל, הִבְיָאוּ לוֹ
בְּגָדֵי זָהָב וְכֵסֶם לְהַקְטִיר אֶת הַקִּטְרֹת.

אֵלָּא כִּף הוּא הַסֵּדֶר. סֵדֶר הַיּוֹם בְּבָגְדֵי לָבָן,
וְאֵילוּ וְאֵיל הָעֵם וְהַמּוֹסְפִין וְאֲמֹרֵי
הַחִטָּאָתָא וְתִמְיִד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים בְּבָגְדֵי זָהָב
בְּטְבִילָה שְׁלִישִׁית, וְהוֹצָאתָ כֹּהֵן וּמִתְחַתֵּה בְּבָגְדֵי
לָבָן בְּטְבִילָה רְבִיעִית, קִטְרֹת חֲבִיתִים וְנִסְכִּים
וְנִירוֹת בְּבָגְדֵי זָהָב בְּטְבִילָה חֲמִשִּׁית.

וְהַטַּעַם בְּזֹה, לְפִי שְׂאִינָה עֲבוֹדָה וְאֲחֵרוֹ אוֹתָהּ
לְאַחַר כָּל מַעֲשֵׂה הַיּוֹם, וּבִלְבָד שְׁנָקִים
כֹּה חֲמֵשׁ טְבִילוֹת. וְלִכְּךָ הַפְסִיק בְּסֵדֶר הַתְּמִיד
שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים, וּמוֹצִיאֵין כֹּהֵן וּמִתְחַתֵּה בֵּין
הַתְּמִיד לְקִטְרֹת.

(כז) וַיֵּצֵא אֶל מִחוּץ לַמִּחֲנֶה. וַיֵּצֵא אֲהָרֹן הַנּוֹדֵר
(בְּפִסְקִים כג-כה) בְּצוּרֵי, עַל דַּעַת רַבִּי

אָמַר: וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד בְּבָגְדִים הָאֵלֶּה
לְהַשְׁלִים עֲבוֹדוֹתָיו בָּהֶם, וְהִיא הוֹצָאתָ הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שֶׁהוּא צָרִיף לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, וּפִשֵּׁט
אֲחֵרֵי צִאתוֹ אֶת בְּגָדָיו אֲשֶׁר לִבְשׁ בְּכָכֶר בַּעַת
בָּאוּ אֶל הַקִּדְשׁ, וְהִנֵּיחָם שָׁם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
יִפְשִׁיטֵם, לְלַמֵּד שֶׁלֹּא יִלְבֹּשׁ אוֹתָם בְּיוֹם
הַכַּפּוּרִים אַחֵר, וְהִנֵּה נִשְׁלֵם כָּל הַנַּעֲשֵׂה בְּבָגְדֵי
לָבָן בְּכָל הַיּוֹם בְּסֵדֶר אֶחָד.

וְחִזּוֹר וְאָמַר: וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא וַיִּכְתֹּר פֶּן
יַעֲוֹל לְמִשְׁרִיתָא לֹא שֶׁבָּהֶם יַעֲבֹד כָּל
הַשָּׁנָה, לְלַמֵּד שֶׁהוּא טַעוֹן טְבִילָה בֵּין בְּגָדִים
לְבָגְדִים. וְאָמַר: וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה אֶת עֲלֵתוֹ, כִּי כָּל
הַנַּעֲשֵׂה קוֹדֵם לָזֶה בְּבָגְדֵי הַלָּבָן הַכֹּהֵן מַעֲשֵׂה
פָּנִים, וְאֵילוּ וְאֵיל הָעֵם שֶׁיִּזְכֹּר הֵם נַעֲשִׂים
עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. וְהִנֵּה הַזִּכְרָה הַפְּרִשָּׁה
(בְּפִסְקֵי ד) הַלְבִּישָׁה הָרֹאשׁוֹנָה שֶׁל בְּגָדֵי הַלָּבָן
וְהַצִּרִּיף בָּהּ טְבִילָה, וְהַזִּכְרָה (בְּפִסְקֵי כד)
הַפְּשִׁיטָה הָאֲחֵרוֹנָה וְהַצִּרִּיף בָּהּ טְבִילָה, וְלַמְדְּנוּ
שֶׁהוּא טַעוֹן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹת בְּגָדִים.
וְעַל דַּעַת רַש"י תִּתִּיבָה הַטְבִּילָה הַזֹּאת שֶׁל
הוֹצָאתָ כֹּהֵן וּמִתְחַתֵּה אֲחֵרֵי אֵילוּ וְאֵיל הָעֵם,
בֵּין הַמּוֹסְפִין לְתִמְיִד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים. וְכֵן דַּעַת

בְּבָגְדֵי וְלִהְיוֹתוֹ עֵרֶם בְּהִיכָל ה', וְלִהְיוֹתָם שָׁם
לְקַבּוֹן, אָבֵל עַל קִרְחָנוּ וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל
מוֹעֵד לְעַבֵּד עֲבוֹדָה, לֹא הִצְרִיף הַכֹּתוּב
לְהִזְכִּירָהּ, וְהִיא הוֹצָאתָ הַכֹּהֵן וְהַמִּתְחַתֵּה.
וְטַעַם הַכֹּתוּב, כִּי הַזִּכְרָה בְּתַחֲלָה: וְנָתַן אֶת
הַקִּטְרֹת עַל הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' וְכִסָּה עֲנַן
הַקִּטְרֹת אֶת הַכִּפְּתָר אֲשֶׁר עַל הַעֲדוֹת וְלֹא יָמוּת
(לְעֵיל פִּסְקֵי יג), לֹמַר שֶׁיִּתֵּן הַקִּטְרֹת עַל הָאֵשׁ
עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲנַן הַקִּטְרֹת וַיֵּצֵא מִזֶּד, וְהִנֵּה הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שָׁם, וְעַל כָּל פָּנִים יִצְרִיף לְהוֹצִיאָם,
וְלִכְךָ אָמַר: וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד, לְבֹא
אֶל מִבֵּית לְפָרֹכֶת לְמַה שֶׁהִנִּיחַ שָׁם.

וְהִנֵּה הַפְּרִשָּׁה לֹא הַזִּכְרָה כָּלִל מִה שֶׁיַּעֲשֵׂה הַכֹּהֵן
בְּתַחֲלָה בְּבָגְדֵי זָהָב, כְּגוֹן תְּמִיד שֶׁל שָׁחַר,
אָבֵל הַתְּחִילָה בְּעֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּבָגְדֵי לָבָן, וְסִדְרָה
הַפְּרִשָּׁה שֶׁיַּעֲשֵׂה בָּהֶם קִטְרֹת שֶׁלִּפְנֵי פָּנִים וּפֶר
שְׁעִיר הַפָּנִימִי וְעֲנַן הַשְּׁעִיר הַמְשַׁתְּלֵם. וְכָל זֶה
עָשׂוּ בְּסֵדֶר אֶחָד וְלֹא נִשְׁאָר לַעֲשׂוֹת בְּבָגְדִים
הָאֵלוּ כָּלִל לְבֹד הוֹצָאתָ הַכֹּהֵן וְהַמִּתְחַתֵּה.
וְדִרְךָ הַכֹּתוּבִים בְּכָל מָקוֹם לְהַשְׁלִים הָעֲנָן
אֲשֶׁר הַתְּחִיל בּוֹ אֶף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ
קָצַת עֲנָן מֵאֲחֵר לְמַה שֶׁיִּזְכֹּר אַחֵר כֵּן, וְלִכְךָ

(כח) וְהִשְׁרַף אֹתָם יַכְבֵּם בְּגִדֵי וְרֹחַץ אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחֲנֶה:

(כט) וְהִיתָה לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בַּעֲשׂוֹר
לַחֲדָשׁ תַּעֲנֶוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכֹל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
הָאֲזָרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: רמב"ן

(ל) כִּי־בָיִוִם הִזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְמַתָּהר אֶתְכֶם מִכָּל־
חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 338)

לפני ה' תטהרו (טז, ל)
כתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרובות". ויש לומר, שרמז רמז לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקר עם התחלת שם הוי' ופנימיותו, האותיות "יה, מספר ט"; ומתכלית העלוי של שם הוי' נמשך לדגה הנמוכה ביותר - 'חמש עשרה בהמות'.

(לא) שִׁבְתַּ שִׁבְתֹּן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֲקַת
עוֹלָם:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו
לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וּלְבָשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַבֵּר בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ:

יש"י וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח וְגו' • (ט"ז) כפרה זו של יום־הכפורים אינה כפרה אלא כהן גדול, לפי שנאמר כל הפרשה באהרן, הצרף לומר כהן גדול הבא אחרי שיהא כמשהו. ואשר ימלא את־ידו • (ט"ח) אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים מניין? תלמוד לומר: "ואשר ימלא את ידו וְגו'", והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לכהן תחת אביו • (ט"ח) ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם. רמב"ן

(לג) וְכִפֹּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ
יִכְפֹּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יִכְפֹּר:

(לד) וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְכַפֹּר עַל־בְּגֵי יִשְׂרָאֵל
מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ

יש"י וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' • כשהגיע יום־הכפורים עשה פסדר הזה; וילהגיד שבחו של אהרן, שלא היה לובשן לגדלתו, אלא כמקנים גזרת המלך (ט"ח).

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אברהם. והנכון, יוציא המוציא, וכן ושרפו, השורפים. ואמר הכתוב ושרפו בלשון רבים, ללמד שאם נתעסקו רבים בשרפה, אחד מביא את האור ואחד מסדר עצי המערבה ואחד מכביר את האש, לא יטמאו בגדים, אלא המציא את האור בפרים עצמם משיציתו ברבו, ולכך חזר ואמר בלשון יחיד: והשרף אתם.

(כט) תענו את נפשתיכם. כבר באר רבי אברהם כי כל ענוי שימצא במקרא דבק עם הנפש הוא הצום, לסתם פיהם של הקראים מחקי שם.

(לב) ואשר ימלא את ידו. שכול אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים מניין, תלמוד לומר ואשר ימלא את ידו ולבש

את הבגדים, והן כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימיו נגנזה הצלוחית של שמן המשחה. לשון יש"י.

ואין הכונה לרב, שלא יהא במקדש כהן גדול מרבה בבגדים אלא מיאשיהו ואילך, שהרי במקרא (הוריות יג.) אמרו: משוח בשמן המשחה ומרבה בבגדים אינה מהן קודם,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז' עמ' 131)

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע נאמר שבח זה בבגדי הלכן, לא בבגדי הזקב. ויש לומר, דהנה לגבי בגדי הזקב אין חדוש בכך שלא לבשם לגדלתו, שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הכהן הגדול הבא אחריו יכול ללבש אותם). אף לגבי בגדי הלכן, שהיו מיוחדים לו ליום כפור זה (רש"י פסוק כג), היה עלול לחשוב שנועדו לצנן את גדלתו, ולכן ביום כפור הבא יש צורך בחדשים, בהתאם לדרגתו אז. רמב"ן

א ומליל יי עם משה למימר:

יז (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם בנאיה ועם כל בני ישראל ותימר להון דין פתגמא די פקיד יי למימר:

(ב) דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר: רמב"ן

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או אמר או עזא במשריתא או די כוס מכרא למשריתא:

(ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או-כשב או-עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה:

ד אשר ישחט שור או-כשב. במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר: "להקריב קרבן". (במחנה • (זכחים ק) חוץ לעזרה.

ה אשר ישחט שור או-כשב. שפופ דם האדם, שמתחייב בנפשו. דם שפוף • (ח"ט) לרבות את הזורק דמים בחוץ. רמב"ן

ו ולתער משפן זמנא לא איתיה לקרבא קרבנא קדם יי קדם משפנא דיי דמא יתחשב לגברא שהוא דמא אשד וישפתיצי אנשא שהוא מגו עמה:

(ד) ואלפתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש שהוא דם שפוף ונכרת האיש שהוא מקרב עמו:

ה אשר ישחט שור או-כשב. שפופ דם האדם, שמתחייב בנפשו. דם שפוף • (ח"ט) לרבות את הזורק דמים בחוץ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה, יזכיר גם השוחטים מחוץ למחנה שהיו חייבים להביא אותם אל פתח אהל מועד, כי אף על פי שיתיר בשר תאנה כשנחייב השם גבולם מפני שאינם במקום המקדש, לא יתיר בן במדבר אפילו חוץ למחנה, לפי שאינם רחוקים מן המזבח כאשר יהיו בארץ שרחיב השם גבולם כי אז יתיר להם בשר תאנה. וזהו דעתו של רבי ישמעאל (חלין טז): בפרשיות הללו, ומכאן אמר (שם): דמעקרא איתסר להו בשר תאנה, והוא הנאות בכתוב על דרך הפשט. וזהו מאמרם בהגדה (דברים רבא ד 1): רבני אמרין תרבה דברים אסר אותם הקדוש ברוך הוא וחרו והתירם במקום אחר, תדע לך, אסר הקדוש ברוך הוא לשחט ולאכל לאשראל עד שיביאנו פתח אהל מועד, מנין, שנאמר (בפסוק ד): ואל פתח אהל מועד וגו', מה כתיב שם: דם יחשב לאיש שהוא וגו', וכאן חזר והתירו להם, שנאמר (דברים יב כ): בכל אתה נפשך תאכל בשר, מנין, ממה שקראו בענין: כי ירחיב ה' אליהם. ומה שכתב רש"י (בפסוק ג): במקדשין הכתוב מדבר וכו', הוא מדרשו של האומר (חלין טז): בשר תאנה לא איתסר כלל, ועל דעתו נשנית הבריתא שבתורת כהנים (פאן), אכל דרך ישוב המקראות על אפניהם ודרך חכמים בהגדות וזכר המקומות כמו שפרשנו.

(ד) וטעם דם יחשב, ממשעה בראשית. יאמר,

והקורב בלשון הכתוב, כי מתחלה חייב כרת בכל שוחט בחוץ אפילו חלין, והוא האסור בבשר תאנה, ונתן הטעם בעבור שיקדשוים לה' ויזרק הכהן הדם על מזבח ה' ויקטיר עליו החלב, ואחרי כן (בפסוקים ח"ט) הזהיר שלא יעשה מזבח לה' בחוץ ויקריב עליו השלמים הנזקרים או עולה, כענין הנעשה במקדשים בשעת החרב הכמות, רק בפתח אהל מועד יעלה אותם לשם. והנה רקן כל השחיטות בחלין ובמקדשין להיות כלן בפנים. ולכך אמר במשנה תורה (דברים יב י"א): ועברתם את הירד וישבתם בארץ וגו', והנה המקום אשר יבחר ה' שמה תביאו עולתיכם וזבחיכם, ואמר (שם פסוקים יג יד): השמר לך פן תעלה עלתך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום וגו', להיות אסור שחוט חוץ במקדשין עומד במקומו בשעת בית הבחירה, אכל התיר אותו בחלין, וזה שאמר (שם פסוק טו): רק בכל אתה נפשך תזבח ואכלת בשר וגו', לומר שלא תתנהג בארץ המניעה הנאמרת כאן שלא ישחט חלין כלל ושיעשה הכל זבחי שלמים על מזבח ה'. ופרש' שם (פסוק כ') השעם, כי ירחיב ה' אליהם את גבול וגו', לומר כי הנה האסור מתחלה בהיותם במדבר שנקל עליהם להביא כל זבחייהם אל פתח אהל מועד, אבל אחרי שרחיב גבולם יאכלו בשר תאנה וישחטו בשעריהם, אף לא המקדשין. וזה טעם מה שהזכיר בכאן: אשר ישחט

ואמר (מכות יא): במיתת כלן הוא חוזר או במיתת אחד מהן הוא חוזר, שכלן נמצאים בזמן אחד. אבל בכל הזמנים אם נתרבה בבגדים כשר לעבודת יום הכפורים, שהרי לעולם מתקנין כהן אחר ביום הכפורים (יומא ב). ואין מושחין אותו, ואם ארע פסול בכהן גדול משמש זה תחתיו, שהוא כשר ברבוי הכהנים בלא משיחה.

(לד) וטעם ויעש כאשר צוה ה' את משה, שקים אהרן כל מה שנוצטה, ונזהר כל ימיו שלא יבא אל מבית לפרקת, וזולת ביום הכפורים, ויעשה ביום הכפורים קרבנותיו ככל אשר צוה ה' את משה.

(ב) אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל. בעבור היות הפרשה אזהרה להקריב כל הקרבנות באהל מועד, יזהיר הכהנים שהם המקריבים הקרבן שלא יקריבו בחוץ, ויזהיר גם ישראל שיביאום להם שם ולא יקריבו אותם בחוץ על ידי עצמם.

והנכון בפרשה, מה שהזכירו רבותינו (חלין טז): שאסר בשר תאנה לישראל במדבר, ולא יאכלו רק שלמים שיעשו על מזבח ה', ולכך אמר שכל מי שישחט משלשת מיני בהמות אשר מהן יביאו כל הקרבנות, שהם שור וכשב ועז, שיביאום כלם אל פתח אהל מועד, ויעשו אותם זבחי שלמים ולהקריב החלב והדם על מזבח ה', ואז יאכל הוא הבשר כמשפט. ואמר שאם ישחט במקום אחר יהיה חייב כרת.

ה בדיל די זיתון בגי ישראל ית דבחיזון די
אנון דבחיזון על אפי חקלא וזיתון לקדם
זי לתרע משפן זמנא לזת פהנא ויפסון
נקסת קודשין קדם זי יתהון :

ו זירוק פהנא ית דמא על מדבחה דזי
בתרע משפן זמנא ויסק תרפא לאתקבלא
ברענא קדם זי :

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קמנד)

וזרק הפתח את הדם (יז, ו)

דם מסמל חיות וחמימות ("כי נפש הבשר בדם היא"), והוא קרב על המזבח לרמוז שהלהט וההתלהבות יש לשמור רק לדברים שבקדושה. ולכן הדם אסור באכילה, היינו שלא נתן להפך אותו לדם ובשר כבשרו של גוף יהודי, שקדוש הוא, כיון שהלהט וההתלהבות בעניני העולם אינו מקרחת. מה שאין כן הבשר עצמו מקרחת הוא, שכן נתן להפך אותו לקדושה.

ו לא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירם אשר הם זנים
אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם:

כ"א לשעירים • לשדים, כמו (ישעיה יג כא): "ושעירים ירקדו-שם". רמב"ן

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

ח וזלחון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן
גיוזא דיתגורין ביניכון די יסק עלתא או
נקסת קודשין :

ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר
אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה אוזבחה:

כ"א אשר יעלה עלה • לחיב על המקטיר איברים בחוץ [עין ברא"ם] כשוחט בחוץ, שאם שחט אחד והעלה חבירו,
שניהן חייבין (ת"כ. חולין קט).

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

אדם, אוכלין ושותין כבני אדם, פריין ורביין
כבני אדם, ומתים כבני אדם.

וסבת המיתה פורד החבור, היא הסבה בכל
המקצבים. וסבת הטיסה בקלות
יסודותם, כאשר נראה גם בעוף, כי מפני
שגברו עליו האש והאוויר, והיסודות האחרים
בו מעטים, הוא טס ופורח, וכל שכן אלו
שאין בהם מן היסודות הקבדים כלום שטיסתן
גדולה, ועופו לא ייגעו.

וענין האכילה לחץ מן המים והאש הריחות
והלחות, בענין האש שתלחץ המים
אשר בתעלה (מלקי"א יח לח). והוא ענין
ההקטרת שיעשו בעלי הגרומנסא"ה לשדים.
וסבתה, היבש אשר תיבש האש אשר באויר
בגופו, וצריך להחזירה, כאשר היא האכילה
באדם לצורך מה שהוא נתן ממנו.

וענין מה שאמר: שומעין מה שעתיד להיות,
כי בטיסתן באויר השמים יקבלו
העתידות משרי המזלות השוכנים באויר, והם
נגידי התלי. ומשם יגידו גם בעלי הקנפים
העתידות, כאשר הוא מנסה בנחשים, וכאשר

בראשית בגוף האדם ובכל בעלי הנפש
והצמחים והמפסדים מארבע יסודות, ונתחברו
ארבעתם בכח אלהי להיות מהן גוף גם נרגש
לכל חמשת ההרגשות, לעביו ולגסותו, כך
היתה יצירה משני יסודות, מן האש והאוויר,
והיה מהם גוף אינו נרגש ולא משג לאחת
מן ההרגשות, כאשר נפש הבהמה איננה
משגת להרגשות לדקותה, והגוף הזה הוא
רוחני, טטס לדקותו וקלותו באש ובאוויר.
וכאשר ההרגשה בכל דבר סבת ההרגה
וההפסד במקצבים מארבע יסודות, כך היא
במקצבים האלו משני היסודות, כי
בהתחברותם יהיה בעל הגוף חי, ובהתפזרם
יהיה כמת.

ולכך אמרו רבותינו (תגינה טז): ששה
דברים נאמרו בשדים, שלשה כמלאכי
השרת, ושלשה כבני אדם. שלשה כמלאכי
השרת, יש להם גופים כמלאכי השרת, וטסים
כמלאכי השרת, ויודעין מה שעתיד לבא
כמלאכי השרת. ויודעין סלקא דעתך, אלא
אימא שומעין מה שעתיד להיות. שלשה כבני

הנה בכל בעלי חיים וזלתי אדם עשיתי דמים
פמים ולחומם כגללים, כמו שאמר (שם ט
ג): כירק עשב נתתי לכם את כל, אבל אם
ישחט מחוץ למחנה יחשב כשופך דמים.

ו לשעירים. לשדים. וכן הוא אומר (ישעיה
יג כא): ושעירים ירקדו שם. לשון רש"י
מתורת כהנים (פאן). ואמר רבי אברהם
שנקראו השדים בן בעבור שישפער הגוף
הרואה אותם. והקרוב, בעבור שיצאו אותם
המשגעים כדמות שעירים. ומלת עוד תורה
שכן היו ישראל עושים במצרים. אשר הם
זנים, כי כל מבקש אותם ומאמין בהם הוא
זונה מתחת אלהיו, שיהושב כי יש מי שמיטיב
או ירע חוץ מהשם הנכבד והנורא.

וכבר רמז רבי אברהם במלת עוד האמת
כאשר כתבתי למעלה (לעיל טז ח).

וכן שם השעירים יתברר לך משם. ויקראו
שדים בעבור שמשפנם במקום שדוד כגון
המדבר, ועקר מציאותם בקצוות, כגון פאת
צפון הקרב מפני הקר.

ודע כי כאשר הבריא מתחלה במעשה

(ט) וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לִיהוָה
וּנְכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:

כ"ז • וְנִכְרְתָה • וְרָעוּ נִכְרְתָה וְיָמִיו נִכְרְתִין.

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר
יֹאכַל בְּלֶדֶם וְנִתְּתִי פָנָיו בְּנֶפֶשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת-הָדָם וְהִכְרַתִּי
אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

ט וְלִתְרַע מִשְׁכַּן זְמַנָּה לֹא אֵיתָנָה לְמַעַבְד
יְתָה קָדָם יְיָ וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנִשָּׂא הַהוּא מֵעַמּוֹ:

י וְגִבֵּר גִּבֵּר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גֵּיּוֹרָא
דִּיתְגִּיּוֹרִין בִּינִיכּוֹן דִּי יִיכּוֹל כָּל דְּמָא וְאִתָּן
רוּגְזִי בְּאֲנִשָּׂא דִּיכּוֹל יְת דְּמָא וְאִשְׁיַצִּי יְתָה
מִגּוּ עַמּוֹ:

כ"ז • כָּל-דָּם • לְפִי שְׁנֵאמַר: "בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר", יָכוֹל לֹא יִהְיֶה חַיִּב אֲלָא עַל דָּם הַמְקַדְּשִׁים? תִּלְמוּד לומר: "כָּל-דָּם".
וְנִתְּתִי פָנָיו • פָּנָיו שְׁלִי, פֻּנְהָ אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִי לָכֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ
לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הֵדָם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר:

כ"ז • כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, בְּדָם הִיא תְלוּיָה, וְלִפְיֶכָּךְ נִתְּתִי עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם; תְּבֵא נֶפֶשׁ
וּתְכַפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הפועל התנוצץ זיו וזהר צח מאד ובהיר, וממנו יצא ניצוץ נפש הבהמה. והנה היא נפש גמורה בצד מן הפנים, ולכך יש בה דעת לברר מן הנזק וללכת אחרי הנאות לה, והכר ברגילים, ואהבה להם, כהקבת הפלכים לבצליהן, והכר מפלא באנשי בית בצליהם, וכן ליונים דעת והכרה. מן הידוע עוד, כי הנאכל לשוב בגוף האוכל והיו לבשר אחד, ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתחבר בדמו והיו לאחדים בלב תהיה עבי וגסות בנפש האדם, ותשוב קרוב לטבע הנפש הבהמית אשר בנאכל, כי הדם לא יצטרף עכול כשאר הנאכלים שישתנו בעכולם, ויתלה בו נפש האדם בדם בהמה. והכתוב אומר (שם שם כא): מי יודע רוח בגי האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ. ולכך אמר (כאן): כי נפש הבשר בדם הוא. כי לכל בשר באדם ובבהמה נפש בדם, ואין ראוי לערב הנפש הנקרת בנפש הקצת, אבל תהיה לה פירה על המזבח לרצון לפני ה'. וזה טעם: על כן אמרתי לבני ישראל (פסוק יב), בעבור שהדם הוא הנפש, ואין ראוי שתאכל הנפש את הנפש, ואני חמלתי על נפש האדם ונתתיו לכם על המזבח שתהיה נפש הבהמה מכפרת על נפשו.

ושנו בספרי (ראה יב כג): רק חזק בלתי אכל הדם (שם), רבי יהודה אומר מגיד שהיו שטופים בדם וכו'. כי הדם הוא הנפש (שם), להגיד מה גרם. ולא תאכל הנפש עם הבשר (שם), זה אבר מן החי. זה רמז וראה למה שפרשנו.

לכפרה, ולכך אמר (פסוק י): ונתתי פני בנפש האכלת את הדם, כמו שאמר בנותן מזרעו למלך (להלן כ ו), שהוא מביא למין ממני עבודה זרה, כי לא נאמר כן במצוה אחרת. ואלו דברים מנשכים, אבל כתיובים לא יורו כן, שהם יאמרו תמיד בטעם האסור: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (פסוק יד), כי נפש הבשר בדם הוא (כאן), והחזיר במשנה תורה (דברים יב כג): רק חזק בלתי אכל הדם, כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר.

והראוי שנפרש בטעם אסורו, כי השם ברא כל הנבראים התחתונים לצורך האדם, כי הוא לבדו בהם מכיר את בוראו, ואף על פי כן לא התיר להם באכילה מתחלה רק הצומח לא בעלי הנפש, כאשר בא בפרשת בראשית, שנאמר (בראשית א כט): והנה נתתי לכם את כל עשב ירע וירע וגו'. וכאשר היה במבול שנוצלו בזכותו של נח, והקריב מהם קרבן, והיה לרצון לו, התיר להם השחיטה, כמו שאמר (שם ט ג): כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל, כי חיתם בעבור האדם. והנה התיר גופם אשר הוא חי בעבור האדם, שיהיה להנאתו ולצרכו של אדם, ושתהיה הנפש שבהם לכפרה לאדם, בקרבים לפניו יתברך, לא שיאכלוהו. כי אין ראוי לבעל נפש שיאכל נפש, כי הנפשות פלן לאל הנה, כנפש האדם וכנפש הבהמה לו הנה, ומקרה אחד להם, כמות זה כן מות זה, ורוח אחד לכל (קהלת ג ט). ועל הדרך שראוהו חוקרי הנגנים, מן השכל

אפרש במקומו (דברים יח ט) בעזרת השם. ואלו אינם יודעים כמה שעתיד להיות לזמנים רבים ולעתים רחוקות, רק יודיענו בעתיד להיות בקרוב, כי ידענו בנסיונותם שקיבלו מן השדים בנגזר לבא. ולכך תרגם אנקלוס וזבחו לשדים לא אלה (דברים לב יז) וזבחו לשדין דלית בהון צורף, יאמר שאין בהם שום צורף, כי לא ימנעו הנזק העתיד, ולא יעשו שום תועלת, וגם לא יודיעו ברחוק שישתמר ממנו האדם בדעתו.

והוא לשון הכתוב גם כן: לא אלה, כאלו אמר "לא כח וממשלה", כי אלהים לשון אילות וכח, אל הם, יאמר שאין בשדים אילות ושום כח, ולכך אין צורך בהם, כי לא ידעו וגם היטב אין אותם.

(יא) כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתי לכם על המזבח. משמעות הכתוב הנה שיאמר, שיאסר לנו הדם מפני שנתנו לנו להיות על המזבח לכפר על נפשותינו, והוא חלק השם, בטעם החלב. ואם נקשה למה אסר דם החיה והעוף אשר לא יקרב, נדחה את השואל, שרצה להרחיקנו מכל דם, שלא נשנה בו, אף על פי שלא עשה כן בחלב כי נכר הוא.

והרב כתב במורה הנבוכים (ג מו), כי היו הכשדים מואסים הדם ויחשבוהו להם לטמאה, אבל יאכלו ממנו הרועים להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, והתורה תכנן לעולם להרס בגיני סכלותם בהפך מחשבותיהם, ולכך אסרה הדם באכילה ובקורה בו להסתר בהנאות ולזרקו על המזבח

(יב) **עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל כָּל־נַפֶּשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:**
כִּי־כָּל־נַפֶּשׁ מִכֶּם • לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים.

(יג) **וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ אֶת־דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:**

כִּי־אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אגוזין ותרנגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מפל מקום. אם כן, למה נאמר: "אשר יצוד"? שלא יאכל בשר, אלא בהזמנה זאת. אשר יאכל. פרט לטמאים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 50)

אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ אֶת דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר (יז, יח) **לְכִסּוֹת כָּל דָּם בְּחַיָּה וְעוֹף, כִּי לֹא יִתְקַבַּל דָּמֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ . . אֲבָל בְּהֵמֹת - רַב הַמִּצְוִיִּים נִשְׁחָטִים לְשֵׁם הַנִּכְבֵּד, וְדָמָם לְכַפֵּר, וְאִין רָאוּי לְכִסּוֹתוֹ** (רמב"ן) יש לבאר דברים אלו בעבודת ה': הדם מסמל את ההתלהבות והחיות שבאדם, וזריקת הדם על המזבח, מסמל את נצול ההתלהבות לענינים שבקדשה בלבד. אף כאשר מדבר בדם שאינו יכול לעלות על המזבח, כחיה ועוף - שזה מסמל על ההתלהבות שבעניני החלין - צריך לכסותו בעפר. דהינו לעשות את דברי החלין ללא התלהבות, ואת ההתלהבות לשמור אף ורק לקדשה.

(יד) **כִּי־נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמֹו הוּא כָּל־אֲכָלֹו יִכָּרֵת:**

כִּי־דָמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא • דָּמֹו הוּא לוֹ בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ. כִּי־נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמֹו הוּא • הַנֶּפֶשׁ הִיא הַדָּם. 'דָּם' ו'בֶּשָׂר' לְשׁוֹן זָכָר. 'נֶפֶשׁ' לְשׁוֹן נִקְבָּה. וּמִבִּי

(טו) **וְכָל־נַפֶּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה בְּאֹזְרָה וּבִגְדֶךָ וְכִכְסֶם בְּגָדֶיךָ וְרִחֵן בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:**

כִּי־אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה • בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר דָּבָר הַכְּתוּב, שָׁאִין לָהּ טָמְאָה אֲלֹא בִשְׁעָה שֶׁנִּבְלַעַת בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וְלִמְדוּךָ כָּאן, שֶׁמִּטְמָאָה בְּאִכְלִיתָהּ וְאִינָה מִטְמָאָה בְּמַגֵּעַ, ו"טִרְפָּה" הָאִמּוּרָה כָּאן, לֹא נִכְתְּבָה אֲלֹא לְדָרֵשׁ. וְכֵן שָׁנִינוּ: יָכוֹל תִּהְיֶה נִבְלַת עוֹף טָמֵא מִטְמָאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תִּלְמוּד לומר "טִרְפָּה" - מִי שֶׁיֵּשׁ בְּמִינוֹ טִרְפָּה, יֵצֵא עוֹף טָמֵא, שָׁאִין בְּמִינוֹ טִרְפָּה.

(טז) **וְאִם לֹא יִכָּסֶם וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עוֹנוֹ: פ**

כִּי־וְנִשָּׂא עוֹנוֹ • אִם יֹאכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִכָּסֶם לְמַקְדָּשׁ, חַיֵּב עַל טְמָאָה זוֹ כָּכָל שְׂאֵר טְמָאוֹת. וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ וְנִשָּׂא עוֹנוֹ • עַל רְחִיצַת גּוֹפּוֹ עֲנוּשׁ כִּרְת, וְעַל כְּבוֹס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת.

רמב"ן על התורה - מהדורות ב' ו'ס. אברמוביץ

וְלָקַח צֹנָה עוֹד (בפסוק יג): לְכִסּוֹת כָּל דָּם בְּחַיָּה וְעוֹף, כִּי לֹא יִתְקַבַּל דָּמָם עַל הַמִּזְבֵּחַ, כִּי גַם בְּעוֹפוֹת לֹא יִקְרַב מִקֵּד רַק שְׁנֵי מִיָּנִין בִּלְבַד, וְגַם הֵם אֵינֶם נִשְׁחָטִים, אֲבָל בְּהֵמֹת רַב הַמִּצְוִיִּים נִשְׁחָטִים לְשֵׁם הַנִּכְבֵּד וְדָמָם לְכַפֵּר, וְאִין רָאוּי לְכִסּוֹתוֹ, וְלֹא חָשַׁשׁ לְכִסּוֹת דָּם הַחֲלִין בְּהֵמָה, כִּי אִין חֲלִין בְּמִדְבָּר, וְגַם אֲחֵרֵי כֵן עַל הָרֵב יִצְוָה. (יד) דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא. דָּמֹו לוֹ בְּמָקוֹם נֶפֶשׁ, כִּי הַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ. לְשׁוֹן רִשְׁי. וְאִינָנוּ וְלָקַח צֹנָה עוֹד (בפסוק יג): לְכִסּוֹת כָּל דָּם בְּחַיָּה וְעוֹף, כִּי לֹא יִתְקַבַּל דָּמָם עַל הַמִּזְבֵּחַ, כִּי גַם בְּעוֹפוֹת לֹא יִקְרַב מִקֵּד רַק שְׁנֵי מִיָּנִין בִּלְבַד, וְגַם הֵם אֵינֶם נִשְׁחָטִים, אֲבָל בְּהֵמֹת רַב הַמִּצְוִיִּים נִשְׁחָטִים לְשֵׁם הַנִּכְבֵּד וְדָמָם לְכַפֵּר, וְאִין רָאוּי לְכִסּוֹתוֹ, וְלֹא חָשַׁשׁ לְכִסּוֹת דָּם הַחֲלִין בְּהֵמָה, כִּי אִין חֲלִין בְּמִדְבָּר, וְגַם אֲחֵרֵי כֵן עַל הָרֵב יִצְוָה. (יד) דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא. דָּמֹו לוֹ בְּמָקוֹם נֶפֶשׁ, כִּי הַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ. לְשׁוֹן רִשְׁי. וְאִינָנוּ נָכוֹן. אֲבָל אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ שִׁיחָה בְּנִפְשׁוֹ כְּכָאן בְּגוֹפּוֹ. יֹאמַר, כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשָׂר דָּמֹו בְּגוֹפּוֹ הוּא. וְכֵן: בְּרִזָּל בָּאָה נִפְשׁוֹ (תהלים קה יח), שִׁבְעִים נֶפֶשׁ (שְׁמוֹת א ה), עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֵא (במדבר ו ו), הַגּוֹף, כִּי גוֹף בְּעַל נֶפֶשׁ יִקְרָא נֶפֶשׁ. וְעַל דַּעֲתִי, הַזְכִּיר הַכְּתוּב בְּדָם שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְהֵם טַעַם אֶחָד. אָמַר תַּחֲלָה (פסוק יא): כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשָׂר בְּדָם הוּא. אֶחָד כִּי הִפָּךְ וְאָמַר: כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא, (כָּאן) לומר כִּי הֵדֶם הוּא בְּנֶפֶשׁ וְהַנֶּפֶשׁ הִיא בְּדָם, שֶׁשְׁנֵיהֶם מְעַרְבִין יַחַד, וְיִהְיֶה זֶה כְּעֵנֶן יָזֵן הַמְּזוּג בְּמִים, שֶׁהַמִּים בֵּינָן וְהַיָּן בְּמִים כָּל אֶחָד בְּחִבּוֹ. וְאַחֵר כִּי פָרַשׁ (כָּאן) כִּי הֵדֶם הוּא הַנֶּפֶשׁ עֲצָמוֹ, לומר שְׁהִיוּ לְבֶשֶׂר אֶחָד לֹא יִתְפָּרְדוּ, לֹא יִמָּצֵא דָם בְּלֹא נֶפֶשׁ וְלֹא נֶפֶשׁ בְּלֹא דָם, כִּידוּעַ בְּרוּחַ אֲשֶׁר תַּחֲלֹתוֹ מִן הַלֵּב, שֶׁהוּא הַיּוֹלֵי לְרוּחוֹת כָּלָן, וּמִמֶּנּוּ יָבֵא הַיָּן שְׁעוֹשֶׂה הֵדֶם, וְהֵדֶם הוּא הַמּוֹלִיד וְהַמְקַיֵּם, כְּעֵנֶן הַגֹּלֵם וְהַצּוֹנֶה בְּכָל בְּעִלֵּי הַגּוֹף שֶׁלֹּא יִמָּצֵא הָאֶחָד בְּלִתִּי הָאֶחָר.

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמָּר לְהוֹן אָנָּה יִי אֱלֹהֵכֶן:

רש"י אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֲנִי הוּא שְׁמִי בְּסִינִי (שמות כ): "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתֶּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גִזְרוֹתִי. רַבִּי אֹמֵר: גְּלוּי וְדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפֶן לְנֶתֶק בַּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָף בָּא עָלֵיהֶם בְּגִזְרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" – דָּעוּ מִי גִזְרֵי עָלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרֵעַ וְנֶאֱמַן לְשֵׁלָם שָׁכָר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 83)

וְקִבַּלְתֶּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גִזְרוֹתִי (רש"י יח, ב) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מַה בֵּין 'קִבַּלְתָּ הַמַּלְכוּת' ל'קִבַּלְתָּ הַגִּזְרוֹת'. וַיֵּשׁ לֵאמֹר, שֶׁקִּבַּלְתָּ הַמַּלְכוּת חֵלָה בִּיחֹס לְמִצְוֹת שֶׁהִדַּעַת סוּבַלְתָּ, וְקִבַּלְתָּ הַגִּזְרוֹת כּוֹלֶלֶת גַּם מִצְוֹת הַמִּנְגְּדוֹת לְשִׁכָּל. וְאִסּוּרֵי עֲרִיּוֹת מִנְגְּדִים לְהִגְיוֹן, שֶׁכֵּן נִשְׁוֹאֵין דּוֹרְשִׁים הַתַּאֲמָה בֵּין שְׁנֵי הַצִּדִּדִּים, וְכִי מוֹתָאִים יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בֵּן מִשְׁפָּחָה? לָכֵן פּוֹתֵחַ הַכְּתוּב אִסּוּרִים אֵלֶּה וְאֹמֵר: עַד עַתָּה קִבַּלְתֶּם מַלְכוּתִי, מַעֲשֹׂו וְתִקְבְּלוּ גַם גִּזְרוֹתִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 89)

רַבִּי אֹמֵר . . שְׁסוּפֶן לְנֶתֶק בַּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא (רש"י יח, ב) בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט קִשָּׁה לֹמֵר שֶׁכּוֹנֶנֶת הַכְּתוּב הִיא לְמֵאֲרַע שֶׁיֵּאָרַע זְמַן רַב אַחֵר כִּף, וְכִדִּי לְתַרְץ קֶצֶת קָשִׁי זֶה אֹמֵר רִש"י דִּבֶּר בְּשֵׁם אֹמְרוֹ. דְּהֵנָּה, רַבִּי סִדֵּר וְכָתַב אֶת הַמִּשְׁנָה, וְאָף שֶׁדְּבָרִים שֶׁבָּעַל פֶּה אִסּוּר לְאִמְרוֹן בְּכַתְּבָהּ, הִתִּירוּ זֹאת מִשּׁוּם "עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ" הִפְרוּ תוֹרָתָךְ". הִרִי שְׂרָבִי מִפֶּרֶשׁ פְּסוּק שֶׁאִמֵּר דָּוִד עַל זְמַן כְּתִיבַת הַמִּשְׁנָה; וְאָף כָּאֵן אֲזִיל לְשִׁיטָתָהּ וּמִפֶּרֶשׁ שֶׁכּוֹנֶנֶת הַכְּתוּב הִיא לְזְמַן עֲזָרָא. רַמְבַּ"ן

(ג) בְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתְּמָהּ לֹא תַעֲשֶׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשֶׂוּ וּבַחֲקִיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ:

רש"י בְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם • (ח"ט) מְגִיד שֶׁמַּעֲשִׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל כְּנַעֲנִיִּים מְקַלְקְלִים מִכָּל הָאֲמֻת, וְאִתּוֹ מְקוֹם שֶׁיִּשְׁכְּבוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקֵל מִן הַכָּל. אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה • מְגִיד שְׁאוֹתָן עִמָּמִין שֶׁכָּבְשׁוּ יִשְׂרָאֵל, מְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִכָּלֶם • (ח"ט) . וּבַחֲקִיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ • מַה הֵנִיחַ הַכְּתוּב שֶׁלֹּא אָמַר? אֵלֶּה אֵלֶּה נִימוּסוֹת שֶׁלָּהֶן, דְּבָרִים הַחֲקִינִין לָהֶם, כְּגוֹן טִרְטִיאוֹת וְאַצְטִידִיאוֹת. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֵלֶּה דְרָכֵי הָאֲמֻרִי שֶׁמִּנּוּ חֲכָמִים. רַמְבַּ"ן

(ד) אֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתִי תִשְׁמְרוּ לִלְכַת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י אֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשֶׂוּ • אֵלֶּה דְבָרִים הָאֲמֻרִים בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שֶׁאֵלֶּה לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵיוּ כְּדֹא לְאִמְרוֹן. וְאֶת־חֻקֹּתִי

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוֹרֵת בְּלוֹם, אֲבֵרֵמוּבִיץ

(ג) וְעַל דַּעַת רַבִּי אַבְרָהָם (לְעִיל יז טז) הַזְכִּיר בְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל הַשְּׁעִירִים הַנּוֹצְרִים, וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן עַל הַעֲרִיּוֹת שֶׁהָיוּ הַכְּנַעֲנִים בָּהֶם רָעִים וְחִטָּאִים, כֹּאֲשֶׁר אָמַר בְּסוֹף (פְּסוּק כז): כִּי אֵת כָּל הַתּוֹעֵבֶת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאָרֶץ.

וְעַל דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ בַּתּוֹרָה כְּהִנִּים (כָּאֵן) הֵיוּ גַם הַמִּצְרַיִם שְׁטוּפִים בְּזִמָּה בְּכָל הַעֲרִיּוֹת וּבְזִכּוֹר וּבְכַהֲנָה, וְהוּא הָאֲמָת, כִּי גַם קִדַּשׁ הָיָה בְּאֶרֶץ בְּזִכּוֹר מֵאֶז וְעַד עַתָּה, וְהַכְּתוּב מַעֲדִי בָהֶן: בְּנֵי מִצְרַיִם שֶׁכָּנְיָה גְּדִיל בְּשׂוֹר (יְחִזְקֵאל טז כ), וְאֹמֵר: אֲשֶׁר בְּשׂוֹר חֲמוּרִים בְּשָׂרָם וְזִמָּת סוֹסִים וְזִמָּת (שָׁם כג כ), וְהַכְּתוּב כִּנּוּי, וְכֵן: זָב מִבְּשָׂרוֹ (לְעִיל טו ב), דָּם יִהְיֶה זָבָה בְּכַשְׂרָה (שָׁם פְּסוּק יט).

כֹּל מִסְנָה וְנֶאֱמַר וְדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יֵצְאָה (שְׁמוֹת לד לד), אֵינֶנּוּ צָרִיף לֹמֵר לָהֶם "כֹּה אָמַר ה'" כִּי יְדוּעַ לָהֶם כִּי רִוְחוֹ יִדְבֵּר בּוֹ וּמִלְתּוֹ עַל לְשׁוֹנוֹ, לֹא יִדְבֵּר מִעַצְמוֹ. וְכֵן בְּמִקּוּמוֹת רַבִּים בְּמִשְׁנָה תּוֹרָה כִּף יִדְבֵּר, כְּמוֹ: וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוָה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, וְנִתְחַי מִטֶּר אֲרָצְכֶם, וְנִתְחַי עֲשֵׂב בְּשֶׁדֶךְ (דְּבָרִים יא יג-ט), וְאִין מֹשֶׁה הִנּוּחַן מִטֶּר עַל פִּנֵּי אֶרֶץ וְשׁוֹלַח מִים עַל פִּנֵּי חֻצוֹת וּמִצְמִיחַ עֲשֵׂב בְּשֶׁדֶךְ אֵלֶּה אֵלֶּה דְבָרֵי ה' יְחַבְּרֶהוּ. וְכֵן: וְלֹא יִנָּח ה' לָכֶם לִבְדַּעַת, וְאִלּוּף אֲתֶכֶם בְּמִדְבָּר, לָחֶם לֹא אֶכְלֶתֶם וְיִין וְשִׁכָּר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן תִּדְּעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (שָׁם כט ג-ה). וְטַעַם: לֹא־תִבְהַךְ אֵת ה' אֱלֹהֵיכֶם (דְּבָרִים יא יג) כִּכָּר נִתְפָּרֵשׁ (שְׁמוֹת כד א).

וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ (כְּרִיתוֹת ד:): שְׁלֹשָׁה כְּרִיתוֹת בָּדָם, אַחַת לְדָם הַנֶּפֶשׁ, וְאַחַת לְדָם שְׁחִיטָה, וְאַחַת לְדָם כְּסִי. וְזֶה טַעַם לְכְּרִיתוֹת, אֲכָל הַטֶּעַם בְּשִׁנּוּי הַלָּשׁוֹן בְּנֶפֶשׁ וּבָדָם כֹּאֲשֶׁר פִּרְשִׁיתִי.

(ב) אָמַר בַּעֲרִיּוֹת דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּהּ, בַּעֲבוּר הֵיחַת אֲחֵרֵת הַעֲרִיּוֹת שֶׁנָּה בְּכָל יִשְׂרָאֵל, לֹא יִתְחַדּוּ בָּהּ הַכְּהִנִּים, וְלָכֵן כָּלֶלם כְּאֶחָד. וְאֹמֵר בַּחֲחֵלָה אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כְּטַעַם בַּעֲשֻׁרֵת הַדְּבָרוֹת (שְׁמוֹת כ ב).

וְטַעַם דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כֹּאֲלוֹ אָמַר "וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁמִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" וְכֵן: קִדְּשִׁים תִּהְיֶה כִּי קִדּוּשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (לְעִיל יט ב). וְאִפְשָׁר כִּי הַטַּעַם, כִּי בְּצִאת מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים
מה
תשמרו • דברים שהם גזרת המלך, שיצור הרע משיב עליהם: 'למה לנו לשמרן? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר! • ללכת בהם • אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האמות. רמב"ן

(ה) ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ם
ה ותשרון ית קנמי ית דיני די יעבד תהוין
אנשא ויחי בהוין לחיי עלמא אנא יי:

כז"י • ושמרתם את חקתי • לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ח"ט). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים. וחי בהם • לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת! • אני ה' • נאמן לשלם שכר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועודיות ח"ב ע' 288, ע"פ ביאורי החומש)

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה)
וחי בהם - לא שימיות בהם (תורת כהנים)
יש לתמה: מאחר שנאמר בכתוב במפרש "וחי בהם" - מה מוסיף על כך המדרש במילים "לא שימיות בהם"? ויש לפרש, שפונת המדרש להזהיר את האדם ש"לא ימות" אפילו מרב התלהבות ודבקות בקב"ה עד כלות הנפש - כפי שארע לבני אהרן.

(ו) איש איש אל-בל-שאר בשורו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ם
ו גבר גבר לכל קריב בסרה לא תקרבו
לגלאה עריא אנא יי:

כז"י • לא תקרבו • להזהיר הנקבה בזכר, לכך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שכר. רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מט) כי הוא למעט המשגל ולמאס אותו ולהסתפק ממנו במעט, והנשים האלה אשר אסר הכתוב בשאר האשה הן המציות עמו תמיד, וכן בשאר עצמו מציות לו והוא נסתר עמקן. וכשעם הזה יגיד הרב על כלן.
וכבר כתב רבי אברהם גם כן כי בעבור היות יצר לב האדם פכהמות לא יתכן לאסור כל הנקבות. והנה אסר כל הנמצאות עמו בכל שעה. וזה טעם חלוש מאד, שיחייב הכתוב כרת על אלה בעבור המצאן עמו לפעמים, ותתיר שישא אדם נשים רבות למאות ולאלפים. ומה יזיק אם ישא את בתו לבדה כמתר לבני נח (סנהדרין נח:), וישא שתי אחיות כיעקב אבינו, ואין לאדם נשואים הגונים כמו ששיא את בתו לבנו הגדול ממנה, וינחילים בנחלתו ויפרו וירבו בביתו, כי הארץ לא תהו בראה לשבת יצרה. (ישעיה מה יח) ואין בגדינו דבר מקבל בזה, אבל כפי הסבך יש בענין סוד מסודות הציורה דבק בנפש והוא מקבל סוד העבור שנקבר רמזנו לו:

ודע כי המשגל דבר מרחק ונמאס בתורה וזולתי לקיום המין, ואשר לא יגדל ממנו הוא אסור, וכן אשר איננו טוב בקיום ולא יצלח בו תאסור אותו התורה. זה טעם: אל כל שאר בשורו (כאן), כי את שאר הערה (להלן כ יט), ירחיק הדבר מפני השאר,

ג טז): בשמאלה עשר וכבוד, ופרשו (שבת סג.): למשמאילים בה עשר וכבוד. וכן אותם אשר הם מתעסקין במצות על מנת לזכות בהן לעולם הבא שהם העובדים מיראה, זוכים בכונתם להנצל ממשפטי הרשעים, ונפשים בטוב תלין.

והעוסקין במצות מאהבה פדיו וקראוי, עם עסקי העולם הזה, כענין הנזכר בתורה בפרשת אם בחקתי (להלן כו ה): והשיג לכם דיש את בציר וגו', וזכו בעולם הזה לחיים טובים כמנהג העולם, ולחיי העולם הבא וזכותם שלמה שם.

והעוברים כל עניני העולם הזה ואינם משגיחים עליו כאלו אינם בעלי גוף, וכל מה שבתם וכוונתם בכוראם בלבד, כאשר היה הענין באלהיה, בהדבק נפשם בשם הנבדק יחיו לעד בגופם ובנפשם, בנראה בכתוב באלהיה, וכידוע ממנו בקבלה, וכמו שקבא במדרשים בהנוד ובבני העולם הבא העומדים בתחית המתים. ולכך יאמרו הכתובים בשכר המצות למען יאריכון ימיהם (שמות כ יב), למען תחיה (דברים טז כ), והארבת ימים (שם כב ז), כי הלשון יכלל מיני החיים כלם כפי הראוי לכל אחר.

(ו) אל כל שאר בשורו לא תקרבו לגלות ערוה. טעם אסור העריות בשאר הבשר איננו מפרש. והרב אמר במורה הנבוכים (ג

ד) את משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה שאלו לא נאמרו בדין הזה לאמרן. לשון רש"י. ובתורת כהנים (כאן): אלו דברים הכתובים בתורה שאלולי לא נכתבו בדין הזה לכתבן, כגון הגזלות והעריות ועבודה זרה ושפיכות דמים וקללת השם.

ועל דרך הפשט, משפטי כמשמען, הדינין האמורים בפרשת ואלה המשפטים ובכל התורה, ולכך יאמר: אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, כי הדינים נתנו לחיי האדם בישוב המדינות ושלום האדם, ושלם יזיק איש את רעהו ולא ימיתנו. וכן יחזקאל הזכיר פעמים רבות במשפטים: אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, (יחזקאל כ יא יג כא) ובשבתות אומר (שם פסוק יב): להיות לאות ביני וביניהם, וכן בהנחיה (ט כט): ובמשפטי חטאו כם אשר יעשה אדם וחי בהם.

ורבותינו אמרו (ימא פה:): וחי בהם, ולא שימיות בהם, ללמד על פקוח נפש שדוהה את השבת והמצות. ומדרשו עוד (ת"כ כאן): וחי בהם, לעולם הבא, אם תאמר בעולם הזה והלא סופו הוא מת. ואם כן, יחזר אשר יעשה אתם האדם גם על חקתי. ודע כי חיי האדם במצות כפי הנכונות להם. כי העושה המצות שלא לשמן על מנת לקבל פרס יחיה בהן בעולם הזה ימים רבים בעשר ובנכסים וכבוד, ועל זה נאמר (משלי

כֹּה"ק • עֲרוֹת אֲבִיךָ • (פסוקים נד) זו אֵשֶׁת אֲבִיךָ. אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא כְּמִשְׁמָעוֹ? נֹאמַר כָּאן: "עֲרוֹת אֲבִיךָ", וְנֹאמַר לְהֵלֶן (לקמן כ): "עֲרוֹת אֲבִיו גִּלְהָ". מֵה לְהֵלֶן אֵשֶׁת אֲבִיו, אֵף כָּאן אֵשֶׁת אֲבִיו. וְעֲרוֹת אִמָּה • לְהַבִּיא אִמּוֹ שְׂאִינָהּ אֵשֶׁת אֲבִיו. רַמְבַּן

(ט) עֲרֹת אֲחֻתְךָ בַּת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ
מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגָּלֶה עִרְוָתָן: ׀

כִּי בֵּית־אֲבִיךָ • אָף בֵּת אֲנוּסָה בְּמִשְׁמַע. מוֹלְדֵת בֵּית אוֹ מוֹלְדֵת חוּץ • בֵּין שְׁנוּלְדָה מֵאוֹתָהּ שְׂאוּמֵרִים לוֹ לְאֲבִיךָ:
קִיָּם אֶת אִמָּהּ, וּבֵין שְׂאוּמֵרִים לוֹ: הוֹצֵא אֶת אִמָּהּ, כְּגוֹן: מִמְּזֵרֶת אוֹ נִתְיָנָה. וּמִבֶּן

(י) עֲרוֹת בַּת־בְּנֵי אוֹ בַת־בָּתְּרָךְ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן כִּי עֲרוֹתָךְ
הִנֵּה: ׀

כֹּה־אָמַר יְהוָה • (יִבְמוֹת צו) בָּבֶלְתוּ מֵאֲנוּסָתוֹ הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וּבָתּוֹ וּבְתוֹ מֵאֲשֶׁתוֹ אָנּוּ לְמַדִּין מִ"עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ" שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שֶׁהֵיא מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁהֵיא מֵאִישׁ אַחֵר. עֲרוֹת בַּת-בֶּנֶךְ • קָל וְחֹמֶר לְבִתָּהּ, אֵלָּא לְפִי שְׂאִין מִזֵּהִירִין מִן הַדִּין, לְמַדּוּהָ מִגְזֵרָה שְׂוֵה (מִכְסֵּת יִבְמוֹת ג. סוּדָרְדִּין עח).

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(פֶּאן): עָרֹת אַחוּתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ, בֵּין שְׂאוֹמְרִין לְאָבִיךָ קַיָּם בֵּין שְׂאוֹמְרִין לְאָבִיךָ הוֹצֵא, וְאָמַר רַחֲמֵנָא אַחוּתְךָ הִיא.

והנה פרשו שאומרים לו הוצא, שתוציאנה
מביתך שאינה אשתך, ואין קדושין
תופסין בה, שהם חביבי ריחות ומיתות בית
דין, ואף על פי כן חייב עליה משום אחרות.
אבל אחרותו מן השפחה ומן הנקבית אינה
בכלל האסור הזה מפני שהולך כמוה.

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט יֹאמַר: עֲרוֹת אֲחוּתְךָ בֵּת אָבִיךָ אוֹ בֵּת אִמְךָ מוֹלֶדֶת מִן הַנִּשְׁוֹאִין, שֶׁהַכְּנִיסָה הָאִישׁ לֹו לְבֵית, אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ, שֶׁמֵּצֵא אִישׁ אוֹתָהּ בַּחוּץ וּתְפֹשֶׁה וְשֹׁכֵב עִמָּה וַיֵּלֶד לָּהּ, לֹא תִגְלֶה עֲרוּתָהּ.

הַזִּכִּיר כִּבַּת אִמּוֹ בֵּין שְׁתוּלָה מִן הַנְּשׂוּאִין אוֹ
מִן הַנְּנוּת, כִּי אִף עַל פִּי שְׁכָל אַחַת
מִשְׁתִּיחֶן בַּת אִמּוֹ וְלֹא בַת אָבִיו, יַעֲלֶה עַל
הַדַּעַת שְׂרָאִי לִנְהַג כְּבוֹד הָאֶחָדָה בְּמוֹלֶדֶת מִן
הַנְּשׂוּאִין וְלֹא בְּבָאִין מִן הַנְּנוּת שֶׁהֵכֵל הַפֶּקֶר,
וְלִכְךָ הֵצַר הַכְּתוּב לְהוֹזִיר עַל הַכֹּל.

ועוד הזכיר בנחותו מן הקב כתוב אחר (פסוק יא): עָרֹת בַּת אִשֶּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, וְהִיא אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו מִן הַנְּשׂוּאִים. וְהֶעָרָה לְהַזְכִּיר זֶה, בְּעֵבֶר שֶׁהַזְכִּיר (כאן): עָרֹת אֲחֹתְךָ בַּת אָבִיךָ סָתֵם, וּפְרָשׁ בְּבַת אִמּוֹ (כאן) מוֹלֶדֶת בֵּית, בְּנְשׂוּאִין, או מוֹלֶדֶת חוּץ,

וְעֵרֹת אִמָּךְ לֹא אָחִיד הוּא וְאִזְהָרָה אַחַת, יִמְנַע שְׂלֵא יָבֵא עַל אִמּוֹ, כִּי בִבְאוֹ עָלֶיהָ יִגְלֶה עֲרֹת אָבִיו וְעֵרֹת אִמּוֹ. וְזֶה שְׁאָמַר (כֶּאֱ): אִמָּךְ הוּא, כִּי עֲשִׂיתָ בָּהּ שְׁמִים רַעוֹת, שְׁגָלִית עֲרֹת אִם וְעֵרֹת אָבִי.

וְאַחֲרֵי שֶׁהִזְהִיר עַל עֲרוֹת אָבִיו שֶׁהָיָה אִמּוֹ חֹזֵר וְהִזְהִיר עַל עֲרוֹת אִשְׁתּוֹ אָבִיו שֶׁאֵינָהּ אִמּוֹ, וְאָמַר (בַּפְּסוֹק הַבָּא): עֲרוֹת אִשְׁתּוֹ אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אָבִיךָ הוּא. וְכֵן: עֲרוֹת אִמִּי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה (פְּסוֹק יד) פִּירוּשׁוֹ: אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב, וְלִכֵּן לֹא אָמַר "וְאֵל".

(ט) מוֹלֶדֶת בֵּית אֹהֶל מוֹלֶדֶת חוּץ בֵּין שְׁאוּמְרִים
לְאִיִּךְ קָם אֶת אִמָּה בֵּין שְׁאוּמְרִים לְאִיִּךְ
הוֹצֵא אֶת אִמָּה, כְּגוֹן מִקְוֶה וְאֶת נְתִינָה. לְשׁוֹן
רִשִׁי. וְאִינוּ נִכּוֹן, כִּי יֵצֵא מִזֶּה שְׁאֻחָתוֹ מִן
הָעִירֹת לֹא תִהְיֶה בְּכָלל הָאֶסוּרִי הַזֶּה, וְהֵן כֻּלָּן
בְּכֹרֶת, חוּץ מִן הַנּוֹלֶדֶת מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית.

וְאֵיךְ תִּמְצָא עַל הָרֶב, שֶׁהֵי בִּקְרָא בְּמִסְכָּת
בְּמִתָּה בְּפָרֶךְ שְׁנֵי (כג.) מִפְּרֹשׁ: וְאִמָּא
פִּרְט לְאַחֲתוֹ מִחִיבֵי לְאִוִּין, אֲמַר רַב פֶּפֶא
חִיבֵי לְאִוִּין תִּפְסִי בְּהָא קִדְוִשִׁין, וְדַחֲיָב (דְּכִרִים
כא טו): כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ שְׁמֵי נָשִׁים הָאֶחָת
אֶהוּבָה וְהָאֶחָת שְׁנוּאָה, וְכִי יֵשׁ אֶהוּבָה לְפָנֶי
הַמָּקוֹם וְיֵשׁ שְׁנוּאָה לְפָנֶי הַמָּקוֹם, אֲלֵא אֶהוּבָה
אֶהוּבָה בְּנִשְׁוֹאִיָּה שְׁנוּאָה בְּנִשְׁוֹאִיָּה, בְּנִשְׁוֹאִיָּה,
וְאִמָּר רַחֲמָנָא כִּי תִהְיֶינָה לְאִישׁ. וְאִמָּא פִּרְט
לְאַחֲתוֹ מִחִיבֵי בְרִיתוֹת, אֲמַר רַבָּא אֲמַר קִרָּא

וְהִלְשׁוֹן נִגְזֹר מִן: הַשְׁאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתֵר
בִּירוּשָׁלַיִם (יִשְׁעִיָּה ד ג). וּלְכֹךְ יֵאמֹר: שְׂאֵרָה
הִנֵּה זִמָּה הוּא (לְהֵלֵךְ פְּסוּק יז), כְּלוּמַר אֵינָם
נִשְׁאָוִין וְאִישׁוֹת כִּי לֹא יֵצְלִית, אֲבָל הִיא זִמָּה
מַחֲשַׁבֶּת תַּאֲוָה בְּלִבָּהּ.

והנה העריות מכלל החקים, דברים שהם
גזרות מלך, והגזרה הוא הדבר העולה
על דעת המלך שהוא החכם בהנהגת מלכותו
והוא היודע הצורך והתועלת במצוה, הריא
שמצוה בה, ולא יגיד אותו לעם וזלתי לחכמי
יועציו.

(ז) עֲרוֹת אֲבִיר וְעֲרוֹת אֶמֶד. לְשׁוֹן רִשְׁיָה:
עֲרוֹת אֲבִיר, זֶה אֵשֶׁת אֲבִיר. וְעֲרוֹת אֶמֶד,
לְהִיבֵא אִמּוֹ שְׂאִינָה אֵשֶׁת אֲבִיו. עֲרוֹת אֵשֶׁת
אֲבִיר (פְּסוּק ח), לְרִבּוֹת לְאִמֵּר מִיָּתֶה. וְכֵן
פִּרְשִׁי: עֲרוֹת אֲחִי אֲבִיר לֹא תִגְלֶה (פְּסוּק יד),
וַיִּמְהוּ עֲרוֹתָי, אֵל אֲשֶׁמּוֹ לֹא תִקְרֶב. וְכֵן הוּא
בִּאֲמַת כְּפִי מִשְׁמַעוֹתָי הַכּוֹזֵן.

אָבֶל בִּגְמָרָא בְּמַסְכַּת סְנִידְרִין (נר). הָעֵלֹו פִּי עֲרוֹת אֲבִיד וְעֲרוֹת אַחֵי אֲבִיד עַל הַזְּכָרִים מִמֶּשׁ, וּלְחִיבוֹ בִּשְׁוֹג שְׁתִּים. וְאֵי תַמָּה לְדַעֲמָה, לָמָּה לֹא זָהִיר כֵּן כֵּבֵן וּבָאָח עִם עֲרוֹת נָשִׁים, וְאוּלֵי חֲשֵׁשָׁה הַתּוֹרָה בְּכַבּוֹד הַזְּקֵנִים יוֹתֵר. אָבֶל כָּל פְּסוּק וּפְסוּק בְּפִרְשָׁה אֶזְהָרָה אַחַת, לֹא בָּאוּ בְּפִרְשָׁה שְׁתֵּי אֶזְהָרוֹת בְּלֹא אַחֵד, כִּי הִלְאוּ בְּאַחִיוֹת בְּלֹן וְכֵן הַבְּנוֹת אַחַת הֵנָּה. וְהַנִּכּוֹץ בְּעֵינֵי עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, כִּי עֲרוֹת אֲבִיד

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יח – פרשת אחרי-קדושים מז

(יא) עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחֻתְךָ הִוא יא עֲרִיַת בַּת אִמְתְּ אָבִיךָ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ אַחֻתְךָ הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיַתָּה: **לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ם**

כז"י עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁה אָבִיךָ • לִמָּד שְׂאִינוּ חֵיב עַל אַחֻתּוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר: בַּת־אִשָּׁה אָבִיךָ, בְּרִאיוֹהָ לְקַדוּשִׁין.

(יב) עֲרוֹת אַחֻת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אָבִיךָ הִוא: ם יב עֲרִיַת אִמְתְּ אָבִיךָ לֹא תִגְלִי קְרִיבַת אָבִיךָ הִיא:

(יג) עֲרוֹת אַחֻת־אִמְךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אִמְךָ הִוא: ם יג עֲרִיַת אִמְתְּ אִמְךָ לֹא תִגְלִי אֲרִי קְרִיבַת אִמְךָ הִיא:

(יד) עֲרוֹת אַחִי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב וְדִרְתָּ הִוא: ם יד עֲרִיַת אַח אָבִיךָ לֹא תִגְלִי לְאִמְתָּהּ לֹא תִקְרַב אִמְתְּ אַח אָבִיךָ הִיא:

כז"י עֲרוֹת אַחִי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וּמָה הִיא עֲרוֹתוֹ? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

(טו) עֲרוֹת בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלֶה אִשָּׁה בְּנֶךְ הִוא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ם טו עֲרִיַת בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלִי אִמְתְּ בְּרֶךְ הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיַתָּה:

כז"י אִשָּׁה בְּנֶךְ הִוא • לֹא אִמְרַתִּי אֶלָּא בְּשִׁישׁ לְבָנֶךְ אִישׁוֹת בָּהּ, פֶּרֶט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עה).

(טז) עֲרוֹת אִשָּׁת־אִחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אִחִיךָ הִוא: ם טז עֲרִיַת אִמְתְּ אַחֻתְךָ לֹא תִגְלִי עֲרִיַת אַחֻתְךָ הִיא:

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בִּתְּכָה וְאֶת־בִּתְּךָ בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זִמָּה הִוא: יז עֲרִיַת אִמְתָּהּ וּבִתָּהּ לֹא תִגְלִי יַת בַּת בְּרָהּ וְיַת בַּת בִּרְתָּהּ לֹא תִסַּב לְגִלּוֹתָהּ עֲרִיַתָּהּ קְרִיבִין אֲנִין עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

כז"י עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות צז) לֹא אָסַר הַפֶּתוּב אֶלָּא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרֵאשׁוֹנָה, לְכָךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיָּה, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ" (לקמן ט), לְשׁוֹן קִיָּה, אֲכַל אָנֹס אִשָּׁה, מִתֵּר לְשֵׁא בִּתְּהָ. שְׂאֵרָה הִנֵּה • קְרוּבוֹת זֹ לִזֹּ. זִמָּה • עֲצָה, כְּתִרְגוּמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין", שִׁיִּצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא. רַמְבַּ"ם

רמב"ם על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

בזנות, ויחשב מזה בבת האב מן הזנות שתהיה מותרת, כי אולי לא תחוש התורה לשאר האיש הבא מן הזנות בעבור שאין הנולדים ידועים לו, ולכך באר ואמר (פסוק יא): עֲרוֹת בַּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, להגיד כי בת אביו הנזכרת בתחלה אינה בת אשת אביו. ובעבור שהיה בכני נח אסור באחיה מן האם ולא מן האב (סנהדרין נח), יפרש הפתוב כי בישאל כלן שוות באסור. והנכון בפשט הפתוב הזה, מה שאמרו חכמים בגמרא במסכת יבמות (כב:): הבא על אחותו והיא בת אשת אביו שאינה אמו, חייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו, ומפרש שם: מכדי קתיב (פאן): עֲרוֹת אַחֻתְךָ בַּת אָבִיךָ, בַּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ (פסוק יא) למה לי, שמע מינה לחיוב משום אחותו ומשום בת אשת אביו. ויכפל הפתוב בלאוין, לחייב על כל שם ושם, כי אפלו בשרצים יכפל לאוין רבים בשם אחד ללקת עליהם.

היא. וכתב רש"י: שיצרך יועצך לחטא. ולא ידעתי טעם לזה, שכל העריות גם העברות האחרות יעצו לחטא. אבל הענין הוא, כי שם זמה גזרו מן: באשר זמם לעשות לאחיו (דברים יט יט), ומחשבה ההגונה יקראו מזמה, ולא יבצר ממך מזמה (איוב מב ב), ולזנות העשוי במחשבה בסתר יקרא זמה, כענין: אם נפתה לבי על אשה (שם לא ט), וקתיב (שם פסוק יא): כי היא זמה והוא צון פלילים, וכן: וזמתך ותננותיך (יחזקאל כג ט), וזמת וננותך (ירמיה יג כז), הנאות בסתר ובגלוי.

ולפי דעתי, אמר הפתוב זמה באשה ובבתה (פאן) ואשה ואמה (להלן כ יד). לגנות הענין, לומר כי כשישכב עם אחת שהיא אשתו יחשב באחרת בעבור קרבתם ודמיונם, והנה תהיה שכבת שתייהן לו זמה. והוא הענין שהזכירו רבותנו (גדרים כ:): וברתי מקם המורדים והפושעים בי (יחזקאל כ לח), אלו בגי תשע מדות וכו'. ולכך אמר הפתוב (פאן):

וטעם הפתוב, כי מתחלת הפרשה (פסוק ו) אמר: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו, כי אסר הקרובות לו משום שארו, ונתן בהם טעם (פסוק י): כי ערוךך הנה, ועלשו (בפסוקים יד-יח) כשאסר קרובות אשתו אמר: שארה הנה, לומר שגם הנה אסורות מפני שהן שאר זו לזו ותהיה משכבן בשתייהן זמה כמו שפרשתי. וכן אמר הפתוב (יחזקאל כב יא): ואיש את כלתו טמא בזמה, שטמאה לבצלה, כי גם בהיותה עמו תחשב באביו בעבור דמיונם.

וקרא הפתוב שכבת בהמה: תכל הוא (פסוק כג), שיכלכל ירע אדם וירע בהמה, וכן אמר (להלן יב) בשכבת הכלה: תכל הוא, שיתערב האב והבן להיות לה כאיש אחד, תשכב עם שניהם יחד במחשבה.

(יז) זמה היא. תרגום אנקלוס עצת חטאין

(יח) וְאִשָּׁה אֶל-אָחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עִרּוּתָהּ יח וְאִתָּתָא עִם אָחֻתָּהּ לֹא תִסְבֵּי לְאַעְקָא לְגִלְגָּא עִרְיָתָהּ עֲלֵהּ בְּחֵייהָ:
עֲלֵיהָ בְּחֵייהָ:

כז"י אֶל-אָחֻתָּהּ • (קידושין ט) שְׂתִיתֶּן כְּאֻחָתָּה. לְצֹרֵר • לְשׁוֹן צָרָה, לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לָזוּ. בְּחֵייהָ • לְמַדְךָ שְׁאֵם גִּרְשָׁה לֹא יִשָּׂא אֶת אָחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אָחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ הַכְּתוּב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רְאוּיוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה אוֹהֲבוֹת זוֹ אֶת זוֹ, לֹא שֶׁתִּהְיֶינָה צָרוֹת" (רמב"ן), "וְלֹכֵן לֹא אִסְרָה זֹלָתִי בְּחֵי אָחֻתָּהּ" (ספרורו). וְאוֹלֵי יֵשׁ לּוֹמֵר, שֶׁמִּטַּעַם זֶה הָאִסּוּר הוּא - לְפִי דֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט - גַּם בְּבִנְיָנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הָדִין גַּם לְפִי דֶרֶךְ הַהֲלָכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א). רמב"ן

(יט) וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת יט וְלֹאִתָּתָא בְּרַחוּק סוֹכְתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלְגָּא עִרְיָתָהּ:
עִרּוּתָהּ: רמב"ן

(כ) וְאֶל-אִשְׁתִּי עֲמִיתִי לֹא-תִתֵּן שְׂכֵבֶתָּה לְזָרַע כו וְכִאֲתָתָהּ חֲבֵרָךְ לֹא תִתֵּן שְׂכֵבֶתָּה לְזָרַע לְאַסְתָּאבָא בֵּה:
לְטִמְאָתָהּ-בֵּה: רמב"ן

(כא) וּמִזִּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת-שְׁמִי כא וּמִבְּנִיךָ לֹא תִתֵּן לְאַעְבְּרָא לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל יְת שְׁמֵא דְאַלְהֵךְ אֲנָא יי:
אַלְהֵיךָ אֲנִי יְהוָה:

כז"י לְמַלְךְ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׁשֻׁמָּה 'מַלְךְ', וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתָהּ, שְׁמוּסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זוֹ הִיא מְסִירָתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ • זוֹ הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ. רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מִזֶּה תוֹעֲבֹת גְּדוּלוֹת וְרַעוּת לְשִׁנְיָהּ. וְלֹא הִזְכִּיר זֶה בְּעִנְשׁ (לְחֵלֶן כ'), כִּי אֶפְלוּ הָעֶרְהָ בֵּה וְלֹא הוֹצִיא זָרַע יְחִיב, וְלֹכֵךְ אָמַר בְּסוּטָה (בַּמִּדְבָּר ה' יג): וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שְׂכֵבֶת זָרַע, כִּי בַעֲבוּר הַזָּרַע תִּהְיֶה קִנְאָתוֹ. וְכֵן בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה (לְחֵלֶן יט כ) הִזְכִּיר שְׂכֵבֶת זָרַע, כִּי הָאִסּוּר בַּעֲבוּר שִׁילִיד זָרַע מִן הַשְּׂפָחָה. וְהַנִּכּוֹן בְּעִינֵי, כִּי בַעֲבוּר הִיּוֹת אִשְׁתִּי עֲמִיתוֹ אִסּוּרָה לוֹ לְגַמְרִי, לֹא יִנָּקֶה כָּל הַנוֹגֵעַ בֵּה (מִשְׁלֵי י' כט), הַצָּרֵךְ לּוֹמֵר לְזָרַע, שְׁאֵם אָמַר "לֹא תִתֵּן שְׂכֵבֶתָּה" בְּלִבְךָ, הִנֵּה נִרְאָה שִׁיחִיר אֶפְלוּ הַשׁוֹכֵב עִמָּה לְחַבֵּק וּלְנָשֵׁק, וְכֵן בְּחִיבֵי כְרִיתוֹת זִנְהִיר, עַל כֵּן הַצָּרֵךְ לְהִזְכִּיר שְׂכִיבָה לְזָרַע, לְפָרֹשׁ כִּי בְּמִשְׁגֵּל זִנְהִיר. וְהוּא הַטַּעַם בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה שֶׁהִיא כְּאִשְׁתִּי אִישׁ. וְכֵן יֹאמַר בְּאִשְׁתִּי אִישׁ (לְחֵלֶן כ'): אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתִּי רַעוּהָ, וְלֹא אָמַר יִשְׁכַּב, כִּי לֹא בְּשִׁכְיָה לְבַד זִנְהִיר. וְלֹא אָמַר בְּכָאן "לְגִלּוֹת עִרּוּתָהּ", כִּי לֹא יִזְכִּיר כֵּן רַק בְּשֹׂאֵר הַבְּשׂוּר וּבְנִדָּה, וְשֶׁהָאִסּוּר בֵּהּ בַּעֲבוּר הַגְּלוּי, כְּמוֹ שְׁאָמַר (שֵׁם פְּסוּק יט): כִּי אֶת שְׂאִיר הָעֶרְהָ וּרְבוּתֶיהָ דָּרְשׁוּ בְּאִשְׁתִּי אִישׁ לְמַעַט מִשְׁמֵשׁ בְּאֶבְרַתָּה, וְאָמְרוּ בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה שְׂאִירָהּ חִיב אֵלָּא בְּגוֹמֵר בִּיאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ בִּיבְמוֹת (נח).

(כא) לְמַלְךְ. עֲבוֹדָה זָרָה שְׁשֻׁמָּה מַלְךְ. וְהִזְכִּירוּ הַכְּתוּב בְּשֵׁם הַיִּדְיָעָה, כִּי הִנֵּה בְּמַעֲרִים

זוֹכֵה אִם תִּבְיֹט בְּמִרְקָא וְתִאֲרִיף לְרֹאשׁוֹ בֵּה יִרְאוּ בְּמִרְקָא טְפוֹת אֲדָמוֹת כְּטַפוֹת דָּם, וְכָל שָׁכֵן בְּמִרְקָא שֶׁל בְּרִזָּל הַקְּהִיר, כִּי הַשֹּׁכֵב הָרַע הַמְזִיק שָׁכָה תוֹלִיד גְּנָאִי, וְרַע הָאִוִּיר יִדְבֹּק בְּמִרְקָא. וְהִנֵּה הִיא כְּאִפְסָה הַמְּמִית בְּהַבְטָתוֹ, וְכָל שָׁכֵן שֶׁתִּזְקֵק לְשׁוֹכֵב עִמָּה אֲשֶׁר תִּדְבֹּק גּוֹפָה וּמַחְשָׁבָתָהּ בּוֹ וּבְמַחְשָׁבָתוֹ. וְלֹכֵךְ גִּזְרָה עָלָיו הַכְּתוּב (לְעִיל טו כד): וְתִהְיֶה נִדָּתָה עָלָיו, כִּי רַעְיָתָה רַע מִדְּבֹק. וְהוּא שְׁאָמַר (כָּאן): בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ, וְיֹאמַר טִמְאָתָהּ הַנִּדָּה (יְחִזְקֵאל לו יז), כִּי יִזְכִּיר בֵּה לְעוֹלָם טִמְאָה, שֶׁהִיא כְּשִׂרְץ וְכִאִישׁ הַמַּצְרֵעַ שֶׁמִּמָּאָה לָהֶם בְּגוֹפָם. וְיִתְבָּן שְׁנֵהוּ טַעַם: אֶת מִקְרָה הָעֶרְהָ וְהוּא גִלְתָּה אֶת מִקְוֵה דְמִיָּה (לְחֵלֶן כ' יח), כִּי הַמִּקְוֵה הַמְּשַׁחֵת הֵהוּא רְאוּי לְהַסְתֵּם, לֹא שִׁינְגָּלָה וְיִשְׁאָבוּ מִמֶּנּוּ מִיָּם הַרְעִים הַמְּזִיקִים מְאֹד. וְהִנֵּה נֶאֱסָר לְזָרַע הַקֹּדֶשׁ כָּל יְמֵי טִמְאָתָהּ עַד שֶׁתִּטְבֹּל בְּמִים, כִּי אִזּוֹ תִּשְׁתַּחֲרֵם גַּם בְּמַחְשָׁבָתָהּ וְתִהְיֶה נִקְיָה לְגַמְרִי.

(כ) וְלֹא אִשְׁתִּי עֲמִיתָה לֹא תִתֵּן שְׂכֵבֶתָּה לְזָרַע. אָמַר רַבִּי אֲבִרָהָם כִּי הַמִּשְׁגֵּל לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים נִחְלָק, הָאֶחָד לְפָרִיָּה וּרְבִיָּה, וְהַשְּׁנִי לְהַקֵּל מַלְחוֹת הַגּוֹף, וְהַשְּׁלִישִׁי לְתַאֲוָה הַנִּמְשָׁלֶת לְתַאֲוָה הַבְּהִמּוּת. וְאָמַר הַכְּתוּב: לְזָרַע, וְטַעַמּוֹ אֶפְלוּ לְזָרַע, וְהִנֵּה הִיא אִסּוּרָה לְגַמְרִי. וְאֲבִשְׁרָא שְׁאָמַר לְזָרַע, הַזְכִּיר טַעַם הָאִסּוּר, כִּי לֹא יִזְדַּע הַזָּרַע לְמִי הוּא, וְיִבְאֹו

(יח) לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עִרּוּתָהּ עָלֶיהָ בְּחֵייהָ. וּבְכָאן יִפְרֹשׁ הַכְּתוּב טַעַם הָאִסּוּר, יֹאמַר שְׂאִירָה רְאוּי שֶׁתִּקַּח אִשָּׁה אֶל אָחֻתָּהּ לְצֹרֵר אוֹתָהּ זֶה לָזוֹ, כִּי הֵן רְאוּיוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה אוֹהֲבוֹת זוֹ אֶת זוֹ, לֹא שֶׁתִּהְיֶינָה צָרוֹת. וְלֹא אָמַר כֵּן בְּאִשָּׁה וּבִתָּה (בַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם) וְאִשָּׁה וְאָמָה (לְחֵלֶן כ' יד), כִּי הִנֵּה שְׂאִיר, וְאִסּוּרוֹת אֶפְלוּ לְאַחֵר מִיָּתָהּ. (יט) וְלֹא אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ. אִסּוּר הַכְּתוּב הַנִּדָּה מִפְּנֵי טַעַם שֶׁהַזְכָּרִית (לְעִיל בַּפְּסוּק ו'), שֶׁלֹּא הִתִּירָה הַתּוֹרָה הַמְּשַׁבֵּב רַק לְקִיּוֹם הַזָּרַע. וְהִנֵּה הַזָּרַע נּוֹצֵר מִדָּם הָאִשָּׁה כְּלוֹ אוֹ רְבוֹ, כְּאֲשֶׁר הַזְכָּרִית כָּכָה (לְעִיל יב ב), וּמִדָּת הַנִּדָּה לֹא יִהְיֶה נּוֹצֵר כְּלוֹ, וְאִיךָ יַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ וְלָד, וְהוּא סֵם הַמָּוֶת, יְמִית כָּל בַּעַל חַיִּים שִׁיִּשְׁתָּה אוֹתוֹ אוֹ יִאֲכָלֶנּוּ.

וְהִנֵּה בְּהִיּוֹת בְּרָחֵם דָּם נִדָּה הַרְבֵּה, לֹא תִתְעַבֵּר מִמֶּנּוּ, כִּי לֹא יִצָּר כְּלוֹ, וְאִךָ אִם תִּתְעַבֵּר מִדָּם אַחֵר וְיִהְיֶה נֶזֶק מִזֶּה הוּא מִיָּתָנוּ. וְכָכָה הַזְכִּירוּ הַרְפוֹאִים עוֹד, שְׁאֵם יִהְיֶה נֶזֶק מִדָּם מְשֻׁבָּח, וְכָל מִזוֹנוֹ מִדָּם טוֹב, אֵלָּא שֶׁנִּשְׁתַּמֵּעַ בְּתוֹכּוֹ מִדָּם הַנִּדָּה וְיִחְמִיץ אוֹתוֹ וְיוֹלִיד בְּוָלָד שְׁחִין וְאֲבַעְבוּעוֹת לְמִינֵיהֶם, וְעַל דַּעַת רְבוּתֵיהֶם (תַּנְחוּמָא מַצְרַע א) אִם יִשָּׂאֵר מִמֶּנּוּ בְּגוֹפּוֹ קֶצֶת יִהְיֶה הַזָּרַע מַצְרַע. וּמִכָּל הַפְּנִים הָאֵלוּ רְאוּי שֶׁתִּרְחִיק הַתּוֹרָה מִשְׁכַּב הַנִּדָּה. וְעוֹד הִגִּידוּ בּוֹ נִסְיוֹן אֲמִתִּי, וְהוּא מִמְּפִלְאוֹת תַּמִּים דַּעִים בְּתוֹלְדָה, כִּי הַנִּדָּה בְּתַחֲלֹת

והשרפה היא מיתתם באש כאשר פרשתי. ואם נאמר שהשקוצים האלה אינם המלך, יתכן כי בעבור היות עבודתם בבנים ובכנות להביאם באש, כענין שאמר במלך, ישתפו בהם שמו מלך ובעל, ואין עבודתם שנה, כי המלך בהעברה, ואלהי ספרים בשרפה, והבעל בשחיטה ושרפה כעולות. ונאמר שהיו במקום התפת אשר בגיא בן הנם כמות לבעל, ושם עוד מולך. ומה שאמר הפתוב (ירמיה לב לה): ויבנו את כמות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם למלך, יתה פרושו: ולהעביר את בניהם למלך.

ורבותינו אמרו (סנהדרין טז): אף חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות לו כן, שישרף אותו באש, אלא ששכתו אמו בשמן סלמנדרא. והנה איתו למלך העביר אותו, כדכתיב (מלכים ב טז ג): וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל, וזהו הלשון הפתוב במלך, אם כן היא הכערה שתמשל בו האור וימות, ונצל הצדיק בסלמנדרא הזו שבראה הקדוש ברוך הוא בעבורו.

ועל דרך הפשט אמרו כי מעביר בנו ובתו באש מין ממניי הקשפים, כי בענין הפשוט נאמר (דברים יח י): לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף. ואמר במנשה (ד"ה ב לג): והוא העביר את בנו באש בגי בן הנם ועונן ונחש וכשף ועשה אוב וידעוני. וכתוב (מלכים ב יז יז): ויעבירו את בניהם ואת בנותיהם באש ויקסמו קסמים וינחשו, והמלך היא עבודה זרה שמקריבין לו הקטנים. אבל אחר שמצאנו כתוב (שם כג י): לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למלך, נאמנו דברי רבותינו שהכל למלך באש. אבל יתכן שהיתה העבודה ההיא להם לקסם שוא, והיו מתנבאים בה כפי סכלותם, והם נביאי הבעל המקריבים לו הבנים והבנות ויוראו להם חלומות שוא ומקסם כזב, ולכן תיחס התורה ענין המלך בענין הקסמים, כי בכאן (להלן כ ו) סוף אל: הנפש אשר תפנה אל האבת ואל הדיענים, ובמנשה תורה כל הפרשה (יח ט"ב) במתנבאים לדעת העתידות בשקר.

והנה הזכיר הפתוב כי העבירה הנזרע למלך הוא חילול השם, ובפרשה האחרת (להלן כ ג) הוסיף: למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי, ואולי טעמו, למען טמא את העם המקדש לשמי שצויתי (לעיל יא מד): והתקדשתם והייתם קדשים כי קדש אני ה' מקדשכם (להלן כא ח), ולחלל את שם קדשי, בעברם על העבירה החמורה לפני, כי כן יאמר בעבירות החמורות: ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי (עמוס ב ז).

על הדרך שהוא בוחר באש ואינו אפל, מפני שנותנים אותו באש ומעבירים אותו ממנו ואינו נעשה אפר בנשרפים, כענין כלי הגוים שמלבנין אותו באש שנאמר בהן (במדבר לא כג): תעבירו באש וטהרו. ואמר בכני עמון (שמואל ב יב לא): והעביר אותם במלכן, לומר ששרף אותן כאשר יעשו הלבנים במלכן. אם כן מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) היא נתינתו באש שתמשל בו האור, לא העבירה בעלמא, והיא העבירה הנזכרת במלך, שהיא באש על דעת רבותינו (סנהדרין סד:), שלמדו בגזרה שנה העבירה העבירה, מה להלן (דברים יח י) באש אף כאן באש, מה כאן למלך אף להלן למלך.

וראיה לדבריהם, שכתוב בראשונה (מלכים ב כג י): וטמא את התפת אשר בגיא בן הנם לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למלך, אם כן העבירה הנזכרת במלך היא באש, וכן כתוב במנשה (ד"ה ב לג): והוא העביר את בנו באש בגיא בן הנם. ומצאתי שכתוב באחר (מלכים ב טז ג): וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' אתם מפני בני ישראל. ובדברי הימים (ב כח ג) נאמר: ויבצר את בניו באש כתועבות הגוים אשר הריש, אם כן ההעברה היא הכערה באש ממש.

ומה שאמר הפתוב (מלכים ב יז לא): והספרנים שרפים את בניהם באש לאדרמלך ונעמלך אליהי ספרים, היא עבודה זרה אחרת שעבודתה לשרף אותם לגמרי כעולה. וכן היו עושין לבעל, כמו שכתוב בירמיהו (יט ב): ויצאת אל גיא בן הנם, ושם (פסוקים ד ה) כתיב: ומלאו את המקום הזה דם נקים, ובנו את כמות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי. ועוד כתיב (שם לב לה): ויבנו את כמות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא צויתם ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת.

אבל מפני ששני הפסוקים האלה בכמות הבעל, ושניהם בגיא בן הנם, והאזהרה בשניהם: אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, ושם במקום ההוא הטמא היה שם מלך, כמו שכתוב בראשונה: נראה מכל זה שהיו שורפין את בניהם עולות למלך, והוא הבעל, ושניהם לשון קרוב, כמלכות ואדנות. ואינו בעל פועל ובעל זכוב, כי זה יקרא הבעל סתם כאשר יקרא המלך.

אבל הזכיר בו הפתוב העבירה, כי עקר עבודתו בהעברה משתמשל בו האור, והקרא שרפה כי ימותו שם, ולכך יקראו עולות. וכן אני סובר, כי אליהי ספרים הוא המלך, כי הכוונה בהם מלך, אבל היו שניהם נעבדים, כגוי לאחד אדר בלשון כבוד, ולשני מלשון עונה, ושתפו בשניהם מלך והוא כמו מלך.

ידוע להם. ורבי אברהם אמר כי יתכן שהוא מלכם תועבת בני עמון (מלכים ב כג יג). וכן נראה, כי כתוב (מלכים ב יא ז): אז יבנה שלמה במה לכמל ששן מואב ולמלך ששן בני עמון, וגם הוא היה ידוע להם. וכתב רש"י: וזהו היא עבודתה, שמוסר בנו לכפרים והפכרים עושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש. לא תתן, זהו מסיירתו לכפרים. להעביר למלך, זהו העבירה מדורת האש. וזה אינו נכון, שהרי אמרו בגמרא סנהדרין (סד:): העבירו ברגל פטור, אלא כמשורתא דפוריא שהוא מעבירו בתוך האש ממש. והזכיר בו הפתוב נתינה והעברה באש, שאינו חייב עד שימסרנו לכפרים והעבירו באש, כמו שמפרש בסנהדרין (שם).

וכן מה שאמר הרב שמוסר לכפרים והם מעבירין אותו, וכך כתב אף בפרושי במסכת סנהדרין (שם סד), אינו נראה כן מלשונם שם בגמרא, ועוד, אף יתחייב הוא מיתה בעבודת אחרים, ולשון הפתוב עצמו: מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) כן נדרש שהאב בעצמו מעבירו.

אבל הענין כן הוא, שהאב עצמו מוסר לכפרים לשם שקוצם, וזהו שכתוב: נתן למלך (להלן כ ג), כעין שעושים בפנים, כדכתיב: ונתנם אל הכהן (לעיל טו יד). ואולי הכפרים עושין בו תנופה או הגשה לפני המלך, והם מחזירין אותו לידי האב, והוא לוקחו ומעבירו בלהב האש, וזהו: מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י).

וכך אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ז ה"י): לעולם אינו חייב עד שימסרנו לכפרים ויטלנו ויעבירונו, כלומר שישלנו מהם ויעבירונו הוא. אבל לא היה שורפו, שהרי אמרו (סנהדרין סד:): המעביר את עצמו פטור, שהוא חי אף לאחר העברה וכך פרש רש"י. ועם כל זה הנראה בעיני מהכרע הפסוקים כי היה הבן למאכלת האש, שהכתוב אומר (יחזקאל כג לו): וגם את בניהם אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה, ושם (פסוק לט) נאמר: ובשחטם את בניהם לגלוליהם, שהיו מעבירין אותו באש עד שישרף או שגמות באש, והיא שחיטתו, כי הלשון הזה "העבירו להם" במלך הוא, ואמר בו הפתוב "לאכלה", והזכיר בו שחיטה, אם כן מה שאמר "כמשורתא דפוריא" לומר שהיו מעבירין אותו על השלחכת פעמים רבות והוא מת בלהב האש.

והנה הוא חייב בדין התורה משעת העבירה הראשונה משתמשל בו האור, כגון שנתפס האש באחד מאבריו, ולכך הצרכו לומר (סנהדרין סד:): שהמעביר עצמו פטור, אבל היה האש אוכלת בו כי זה היה קרבנם למלך. ולשון "מעביר באש" יאמר בכל מקום

♦ יום רביעי ג' אייר ♦

כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִתָּתָא
תוֹעֲבָתָא הִיא:

כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָּךְ לְאַסְתָּאבָא
בֵּה וְאַתָּתָא לֹא תָקוּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט
בֵּה תִבְלָא הוּא:

כד "תִּבְלָא הוּא" • לְשׁוֹן קָדֵשׁ וְעִרְוָה וְנֹאֵף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל-תִּבְלִיתָם" (ישעיה י כה). דְּבָר אַחֵר: "תִּבְלָא הוּא", לְשׁוֹן
בְּלִילָה וְעֶרְבּוּב זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה.

כד לֹא תִסְתַּאֲבֹן בְּכָל אֵלִין אַרִי בְּכָל אֵלִין
אִסְתָּאבֹן עֲמִמָּיָא דִּי אֲנָא מִגְלִי מִן
קֳדָמִיכוֹן:

כה וְאַסְתָּאֲבַת אַרְעָא וְאַסְעִרִית חוֹבָה עֲלֶיהָ
וְרוֹקִינַת אַרְעָא יֵת יִתְבָּהָא:

(כב) וְאַתָּא-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֲבָה הִוא: רמב"ן

(כג) וּבְכָל-בְּהֵמָה לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ לְטַמְאָה-בֵּה וְאַשָּׁה
לֹא-תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לְרִבְעָה תִּבְלָא הוּא:

(כד) אֶל-טַמְאָו בְּכָל-אֵלֶּה כִּי בְכָל-אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר-אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם:

(כה) וְהַטְמָא הָאָרֶץ וְאַפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וְתִקָּא הָאָרֶץ
אֶת-יִשְׂרָאֵל: רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לאלהים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים
כלל.

והנה קדש העם היושב בארצו בקדושת
העצירות ובקדושת המצוות, להיותם לשמו,
ולכך אמר (להלן כ כב): ושמרתם את כל
חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא
תקיא אתכם הארץ, כתיב (שם פסוק כד):
ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני
אתננה לכם לרשת אתה אני ה' אלהיכם אשר
הבדלתי אתכם מן העמים. יאמר כי הבדיל
אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים
ואלהים אחרים, בתתו לנו את הארץ שיהיו
הוא יתברך לנו לאלהים וננהיה מיוחדים לשמו.
והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיא
כל מטמא אותה, ולא תסבל עובדי עבודה
זרה ומגלים צריות.

והפרשה הזאת הזכירה המלך לכלל עבודה
זרה עם זכרון העצירות. ועל כלם
אמר (פאן): אל תטמאו בכל אלה כי בכל
אלה נטמאו הגוים, ותקיא הארץ את יושביה.
וכן אמר בפרשה השנייה (להלן כ כו): ואבדל
אתכם מן העמים להיות לי, שהוא חזק אסור
עבודה זרה. ולכך אמר כי מפני שהם מיוחדים
לשמו בעבור בן נתן להם הארץ, שגאמר
(שם פסוק כד): ואמר לכם אתם תירשו את
אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה אני ה'
אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים.

והנה בחוזה לארץ, אף על פי שהכל לשם
הנכבד, אין הסתירה בה שלמה, בעבור
המשרשים המושלים עליה, והעמים תועים
אחרי שריהם לעבד גם אותם. ולכך יאמר
הכתוב (ישעיה נד ה): אלהי כל הארץ יקרא,
כי הוא אלהי האלהים המושל על הכל. והוא

השוכבות כדי שיצא ממנו הנזע, כינודע
שהנזע בא מן התנועה, או מן הגוף כלו,
כמו שיתנהג הקצף בפיות הסוסים במרוצתם,
או שיתלד בגידים הקרובים משם, ויאסף
שם בחמום התנועה ויצא, ואם לא שכתבו
אותו לא יצא ממנו נזע, כי היה כאבן דומם
בשכרותו.

(כה) ותטמא הארץ ואפקד עוניה עליה ותקיא
הארץ. הקמיר הכתוב בעצירות, בעבור
הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות.
והנה העצירות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ,
אבל סוד הדבר בכתוב שאמר (דברים לב
ח ט): בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם
יצב גבלת עמים וגו', כי חלק ה' עמו וגו'.
והענין, כי השם הנכבד ברא הכל, ושם כל
התחתונים בעליונים, ונתן על כל
עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע
כאשר נודע באסטגוניות. וזה שגאמר (דברים
ד יט): אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים,
כי חלק לכלם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם
מלאכי עליון, נתנם להיותם שרים עליהם,
כענין שכתוב (דניאל י יג): ושר מזלות פרס
עמד לנגדי, וכתבי: (שם פסוק כ) והנה שר
גון בא, ונקראים מלכים, בכתבי (שם פסוק
יג): ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס.

והנה השם הנכבד הוא אלהי האלהים ואדוני
האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל
אמצעות הישוב היא נחלת ה' מיוחדת לשמו,
לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל
בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו וזע אוהביו,
וזהו שאמר (שמות יט ה): והייתם לי סגלה
מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתבי (ירמיה
יא ד): והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם

ויתכן שיאמר כן, מפני שהמקריב מזרעו
למלך ואחר כן בא אל מקדש ה'
להקריב קרבן מטמא את המקדש, כי
קרבנותיו טמאים ותועבה לשם, והוא עצמו
טמא לעולם שנטמא ברעה שעשה, כמו
שאמר באוב וידעוני: לטמאה בהם (להלן
יט לא), וכתבי ובגלוליהם טמאה (והזקאל
לו יח).

והזכיר בו חלול השם, כי כאשר ישמעו
הגוים שכתב את המלך בנזעו,
והקריב מבהמתו קרבן לשם, הוא חלול השם,
וזהו שאמר הנביא (שם כג לו-לח): וגם את
בניהם אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה,
עוד זאת עשו לי טמאו את מקדשי ביום
ההוא. ואמר (שם פסוק לט): ובשחתם את
בניהם לגלוליהם ויבאו אל מקדשי ביום ההוא
לחללו והנה כה עשו בתוך ביתי.
ועל דרך האמת ישראל זרע הקדש נולדים
בבית ה', וזה טעם "אשר ילדו לי", והנה
המקריב אותו למלך מטמא מקדשו ומחלל
שמו הגדול, כלשון: ולא יחלל זרעו בעמיו
(להלן כא טו), ולכך אמר בו, ואני אתן את
פני באיש ההוא (שם כ ג), ושמתי אני את
פני באיש ההוא (שם פסוק ה). והמשכיל יבין.
(ככ-כג) וטעם הזכור והבהמה מפרסם, כי
הוא דבר נתעב ואיננו בקיום המינין,
כי אדם ובהמה לא יולדו. וכתב ר' אברהם,
אחר שמצאנו: הן שכתבי אמש את אבי
(בראשית יט לו), הנה לא תשכב אהררה
לשוכב ולנשכב. ואם פדבריו, למה לא היתה
האשה בכלל: ובכל בהמה לא נתן שכתבך,
כי הנשים בכלל האזהרות שכתב התורה. אבל
טעם: הן שכתבי אמש את אבי, בעבור שהן

כִּוְתַשְׁרוּן אַתֶּן יָת קִנְיִי וְיָת דִּינִי וְלֹא
תַעֲבֹדֶנּוּ מִכָּל תּוֹעֲבֹתָא הָאֵלִין יַצִּיבָא וְגִיזְרָא
דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן:

כִּוְאֲרִי יָת כָּל תּוֹעֲבֹתָא הָאֵלִין עֲבָדוּ אֲנָשִׁי
אַרְעָא דִּי קְדָמִיכּוֹן וְאַסְתָּאבַת אַרְעָא:

כח וְלֹא תְרוֹקֵן אַרְעָא יִתְכוֹן בְּסֻבְּיָכּוֹן יָתָה
בְּמָא דְרוֹקִינַת יָת עֲמֻמָּא דִּי קְדָמִיכּוֹן:

(כו) וְשִׁמְרֹתֶם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ
מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה הָאֻזֹּת וְהָגֵר הָגֵר בְּתוֹכְכֶם:

(כו) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ:

(כח) וְלֹא־תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַתָּהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה
אֶת־הֶגְיוֹ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

נא וְלֹא־תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם • מִשָּׁל לָבָן מִלֶּךְ שְׁהֶאֱכִילוּהוּ דְבַר מָאוֹס שְׁאִין עוֹמֵד בְּמַעְיו אֱלָא מְקִיאוּ, כִּף אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, אִינָה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וַתִּתְגַּדֵּל: 'וְלֹא תְרוֹקֵן', לְשׁוֹן רִקּוֹן, מְרִיקָה עֲצֻמָּה מִמֶּה.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְזוֹ הִיא מִצְוַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְבִיתוֹ וּלְכָל אֲשֶׁר
עָמָו בִּשְׁעַת בִּיאָתָם לְאָרֶץ (בְּרִאשִׁית ל) לה
(ב): הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַגֹּבֵר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם
וְהִשְׁתַּחֲוּוּ. וְהִשָּׂם לוֹ לְבָדוּ נִתְכַּנּוּ עֲלִילוֹת שְׁמָתָה
רַחֵל בְּדֶרֶךְ בְּתַחֲלַת בָּאָם בְּאָרֶץ, כִּי בִזְכוּתָהּ
לֹא מָתָה בַּחֲצוּצָה לְאָרֶץ, וּבִזְכוּתוֹ לֹא יָשַׁב
בְּאָרֶץ עִם שְׁמֵי אֲחִיוֹת, וְהִיא הִתְהַוְּהָה נִשְׁמָתָה
בְּאִסּוּר הַתְּחִינָה. וְנִרְאֶה שְׁנֵתִיבָהּ מִבְּנֵימִין
קִדְּם בָּאָם בְּשִׁכְסָם וְלֹא נִגַּע בָּהּ בְּאָרֶץ כָּלָל,
מִפְּנֵי הַעֲנָן שֶׁהִזְכִּירָנוּ. וְאָמַר הַנְּבִיא (יִרְמְיָה
טז יח): 'וְשָׁלַמְתִּי רִאשׁוֹנָה מִשְׁנֵה עֲוֹנָם
וְחִשַּׁבְתֶּם עַל חֻלְלָם אֶת אֶרֶץ, בְּגִבְלַת שְׁקוּצִיָּה
וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מִלֹּאזֵּז אֶת נַחֲלָתִי. וְהַעֲנֵן הַזֶּה
הוּא בְּמִקְוֹמוֹת רַבִּים בְּתוֹבֵיבִים, וְתִרְאֻנוּ מִפְּדֹשׁ
בָּהֶם אַחֵר שְׁפָקֻחִתִּי בּוֹ עֲנִידָה.

וְכַתֵּב רַבִּי אֶבְרָהָם בְּפִרְשַׁת וַיִּלָּךְ (דְּבָרִים ל) לא
טז): 'יִדְעֻנוּ כִּי הִשָּׂם אֶחָד וְהַשְׁנוּי יָבֵא
מִהַמְקַבְּלִים, וְהִשָּׂם לֹא יִשְׁנֶה מַעֲשֵׂיו כִּי כָלָם
הֵם בְּחֻקָּה, וּמִעֲבֹדֹת הִשָּׂם לְשִׁמּוֹר כֹּחַ הַקְּבוּל
כְּפִי הַמְּקוֹם. עַל כֵּן כְּתוּב (מְלָכִים ב יז כו):
אֶת מִשְׁפֵּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, וְאָמַר בְּיַעֲקֹב: הִסְרִי
אֶת אֱלֹהֵי הַגֹּבֵר, וְהִפֵּךְ הַמְּקוֹם הַדְּבִק בְּעִרְיוֹת
שֶׁהֵם שָׂאָר. וְהַמְשַׁכֵּל יִבִּין. אֵלֹו דְּבָרֵינוּ ז"ל.
וְאֵל תִּשְׁבֵּי עָלֵי מִפְּסוּק: מִיכָאֵל שָׂרְכֶם (דְּנִיָּאל
י כא): כִּי הוּא שֶׁר מִשְׁתַּת לְבָקֶשׁ רַחֲמִים
עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא שֶׁר מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה. וְכֵן הָיָה
שֶׁר צָבָא הִנְרָאָה לִיהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ (יְהוֹשֻׁעַ ה
יג): הִרְאָה לוֹ כִּי הִשָּׂם שְׁלָחוֹ לְלַחֵם
מִלְחָמוֹתֵיהֶם, כְּעֵנֶן בַּחֲזָקָהוֹ (מְלָכִים ב יט
לח). וְגַם שֶׁהָיָה זֶה בְּהִתְנַחוּ בַּחֲצוּצָה לְאָרֶץ.
וְאִין רְשׁוֹת לְפָרֶשׁ כְּעֵנֶן הָאָרֶץ יוֹתֵר מִזֶּה.
אֲבָל אִם תִּזְכֶּה לְהִבִּין הָאָרֶץ הִרְאֵשׁוֹנָה הַנִּזְכָּרָה
בְּפִסּוּק בְּרִאשִׁית, וְהַנִּזְכָּרָה בְּפִרְשַׁת אִם
בְּחֻקֹּתֶי (לְהֵלֵךְ כז כב), תִּדַּע סוֹד נִשְׁגָּב וְנִעְלָם,
וְתִבִּין מִה שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (תַּנְחוּמָא וַיִּקְהֵל
ז): בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שָׁל מַעְלָה מִכּוֹן כְּנָגַד בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ שָׁל מַטָּה. וְכַךְ רְמִזְתִּי לָךְ בְּפִסּוּק
כִּי לִי הָאָרֶץ (שְׁמוֹת יט ה).

וְהָיָה הַזְכִּיר הַכְּתוּב כִּי אֲנָשִׁי אֶרֶץ כְּנַעַן וְנִעְשׂוּ

(שְׁמוּאֵל א כ יט): כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהִסְתַּפֵּחַ
בְּנַחֲלַת ה' לֹא מָמַר לָךְ עֲבַד אֱלֹהִים אַחֲרִים.
וְאָמְרוּ בְּתוֹסֶפֶת דְּעִבּוּדָה זָרָה (פ"ה ה"ה):
הָרִי הוּא אוֹמֵר: (בְּרִאשִׁית כח כא)
וְשָׁבַתִּי בְּשִׁלּוֹם אֶל בֵּית אֲבִי וְהָיָה ה' לִי
לְאֱלֹהִים, וְאוֹמֵר: לְתַת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן
(לְהֵלֵךְ כח לח), כָּל זְמַן שְׁאֲתֶם בְּאָרֶץ כְּנַעַן
הָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים, אִין אֲתֶם בְּאָרֶץ כְּנַעַן
כְּבִיכּוֹל אִין אֲנִי לָכֶם לְאֱלֹהִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר
(יְהוֹשֻׁעַ ד יג): כְּאֶרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא
עָבְרוּ לִפְנֵי ה'. וְאוֹמֵר (ד"ה א כב יח): וְנִכְבְּשָׁה
הָאָרֶץ לִפְנֵי הָשָׁם וְלִפְנֵי עָמּוֹ, וְכִי תַעֲלֶה עַל
דְּעִתְךָ שִׁישְׁרָאֵל מִכְּבָשִׁין אֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי
הַמְּקוֹם, אֱלָא כָּל זְמַן שֶׁהֵן עֲלִיָּה כָּאֵלֹו הִיא
מִכְּבָשָׁת, הָא אִינֵם עֲלִיָּה אִינָה מִכְּבָשָׁת.

וּמִן הַעֲנָן הַזֶּה אָמְרוּ בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יא יז):
וְאֲבָדְתֶּם מִהֲרָה, אִף עַל פִּי שְׁאֵנִי מִגְּלָה
אֲתֶם מִן הָאָרֶץ לְחוּצָה לְאָרֶץ הָיוּ מִצִּינִין
בְּמִצְוֹת שֶׁשִּׁתְּפוּזוּ לֹא יָהּ עֲלֵיכֶם חֲדָשִׁים,
מִשָּׁל לְאֹדוֹן שֶׁכַּעַס עַל אִשְׁתּוֹ וּשְׁלָחָה לְבֵית
אֲבִיהָ, אָמַר לָהּ הָיוּ מִתְקַשְּׁטִים מִכִּשְׁטִים
שֶׁשִּׁתְּפוּזוּ לֹא יָהּ עֲלֵיכֶם חֲדָשִׁים, וְכֵן אָמַר
יִרְמְיָה (לא כ): הַצִּיבִי לָךְ צִנִּים, אֵלֹו הַמִּצְוֹת
שִׁישְׁרָאֵל מִצִּינִין בָּהֶם.

וְהָיָה הַכְּתוּב שְׁאָמַר (דְּבָרִים יא יז-יח):
וְאֲבָדְתֶּם מִהֲרָה וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי
וְגו' אִינוּ מְחִיב בְּגִלּוֹת אֱלֹא בַּחֲבוּבַת הַגּוֹף
כְּתַפְלִין וּמִזְוֹזוֹת, וּפָרְשׁוּ בֵּהֶן כְּדִי שְׁלֹא יָהּ
חֲדָשִׁים עֲלֵינוּ כְּשֶׁנִּחְזָר לְאָרֶץ, כִּי עָקַר כָּל
הַמִּצְוֹת לִישׁוּבִים בְּאָרֶץ ה'. וְלִפְקֶךָ אָמְרוּ
בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יא לא-לב): וִירָשְׁתֶּם אֹתָהּ
וְיִשְׁכַּתֶּם בָּהּ וְשִׁמְרֹתֶם לַעֲשׂוֹת, יִשְׁיבַת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלָה כְּנָגַד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְכֵן
הוּא בְּתוֹסֶפֶת דְּעִבּוּדָה זָרָה (פ"ה ה"ב). וְזוֹ
הִיא מִחֻשְׁבַּת הַרְשָׁעִים (סְנִיֵּהֲרִין קה). שְׁאָמְרוּ
לִיחְזָקָל, רַבְּנוּ יִחְזָקָל עָבַד שְׁמִכְרוּ רַבּוֹ יֵשׁ
עָלֵינוּ כְּלוֹם, שְׁאָמַר (יִחְזָקָל כ לב): וְהַעֲלֶה
עַל רוּחְכֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אֲתֶם אֲמָרִים
נִהְיָה כְּגוֹיִם מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה לְשִׁרְתָּ עֵץ וְאֲבָן.

יִפְקֹד בְּסוֹף עַל צָבָא הַמְּרוֹם בְּמְרוֹם (שָׁם כד
כא) לְהִסִּיר מִמְשָׁלַת הַעֲלִיוֹנִים וְלְהִרְסַת מַעֲרַכַת
הַמְּשֻׁרָתִים, וְאַחֲרֵי כֵן יִפְקֹד עַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה
בְּאֲדָמָה (שָׁם).

וְהָיָה עֲנָן הַכְּתוּב שְׁאָמַר (דְּנִיָּאל ד יד): בְּגִזְרַת
עִירִין פְּתֻגָּמָא וּמִאֲמַר קְדִישִׁין שְׁאֲלָתָא.
יִאֲמַר כִּי הַדְּבַר הַהוּא הַגִּזְרָה עַל נְבוּכַדְנֶצַּר
הִיא גִזְרַת עִירִין פְּתֻגָּמָא וּמִאֲמַר קְדִישִׁין
שְׁאֲלָתָא, שְׁגִזְרוּ עַל הַכְּחוֹת הַנֶּאֱצִלִין מִהֵן
לַעֲשׂוֹת כִּף. וְיִקְרָאוּ "עִירִין" כִּי מִצִּלּוֹתֵיהֶן
יִתְעוֹרְרוּ הַכְּחוֹת בְּכָל הַפְּעֻלוֹת, כְּמוֹ שְׁאָמַר
(שָׁם שָׁם י"א): וְאֵלֹו עִיר וְקְדִישִׁין מִן שְׁמִינָא
נִחַת קָרָא בְּחִיל וְכֵן אָמַר גְּדוֹ אֵילָנָא וְגו'.

וּמִאֲמַר קְדִישִׁין שְׁאֲלָתָא, כְּלוּמַר שֶׁשְׁאֲלֹו מִה
הַרְצוֹן הַעֲלִיוֹן עָלֵינוּ, וְאַחֲרֵי כֵן גִּזְרוּ לַעֲשׂוֹת
כֵּן, וְהָיָה שְׁאָמַר לוֹ דְּנִיָּאל (שָׁם פְּסוּק כא):
וְגִזְרַת עֲלָאָה הִיא, כִּי הִכַּל מֵאֲתוֹ יִתְבַּרֵךְ.
וְהָיָה הָשָׁם הַנִּזְכָּר יִתְבַּרֵךְ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
בַּחוּץ לְאָרֶץ, וְאֱלֹהֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא
נִחַלַת ה'. וְהָיָה טַעַם: וְהָיָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי גֹבֵר
הָאָרֶץ (דְּבָרִים לא טז), כִּי הָאֱלֹהִים נִזְכָּרִים
בְּאָרֶץ הָשָׁם וּבְנִחַלָתוֹ. וְהָיָה שְׁאָמַר (מְלָכִים ב
יז כו): לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפֵּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ
וְיִשְׁלַח בָּם אֶת הָאֲרִיֹוֹת וְהֵנָּם מִמִּיתִים אוֹתָם
כַּאֲשֶׁר אִינֵם יָדְעִים אֶת מִשְׁפֵּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ,
וְהָיָה הַכְּחוֹתִים לֹא הָיוּ נִעְשִׂים בְּאָרֶץ בְּעִבְדָם
אֶת אֱלֹהֵיהֶם לְשַׁלַּח בָּהֶם אֶת הָאֲרִיֹוֹת, וּבְכַאֵם
בְּאָרֶץ הָשָׁם וְעָשׂוּ שָׁם כְּמַעֲשֵׂיהֶם הִרְאֵשׁוֹנִים
שִׁלַּח בָּהֶם הָאֲרִיֹוֹת הַמְּמִיתִים אוֹתָם.

וְכֵן שָׁנוּ בְּסִפְרָא (לְהֵלֵךְ כ כב): וְלֹא תִקְיֵא
הָאָרֶץ אֶתְכֶם וְגו', אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִינָה
כְּשֶׁאֲרָ אֲרֻצּוֹת, אִינָה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה.
וּבְסִפְרֵי (דְּבָרִים לב יב): וְאִין עָמּוֹ אֵל גֹּבֵר,
שְׁלֹא תִהְיֶה רְשׁוֹת לְאֶחָד מִשְׁרֵי הָאֲמוֹת לְבֹא
לְשַׁלֵּט בָּכֶם, כְּעֵנֶן שְׁאָמַר (דְּנִיָּאל י כ): וְאִנִּי
יֹוצֵא וְהָיָה שֶׁר יִנּוּ וְגו'. וְהוּא מִאֲמָרָם (כְּתוּבָה
ק י): כָּל הַדָּר בַּחֲצוּצָה לְאָרֶץ דּוּמָה כְּמִי שְׁאִין
לוֹ אֱלֹהֵי שְׁאָמַר: (לְהֵלֵךְ כח לח) לְתַת לָכֶם
אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לְהִית לָכֶם לְאֱלֹהִים, וְאוֹמַר

(כט) **בִּי בְּלֹא־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עִמָּם:**

כז"י הנפשות העשות • הזכר והנקבה במשמע. רמב"ן

(ל) **וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לַפְּנִיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ**

כז"י ושמרתם את-משמרתִי • להזהיר בית-דין על כך. ולא תטמאו בהם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הא אם תטמאו אני אֱלֹהֵיכֶם ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כלִיה? לִכך נאמר: "אני ה' אֱלֹהֵיכֶם":

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 100)

וְאִתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כלִיה (רש"י יח, ל) וְשִׁי" קַתב לעיל "דעו מי גוזר עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שכר". נפסלים (מבדלים) – הוא הנגוד של "מי גוזר", כי העבדה שה' גוזר עלינו גזרות מוכיחה שהוא קרוב לנו ומתעסק אִתָּנוּ. הנאה – הנגוד של שכר, שמורה על הנאה מעבודת ישראל. כלִיה – הנגוד של פרעון, שמורה על קשר בין ה' לישראל ("רק אתכם ידעתי... על כן אֶפְקֹד... את כל עוונותיכם"); פֶּאֶשֶׁר מִתְבַּטֵּל קִשְׁר זֶה, שהוא חיינו, התוצאה היא כלִיה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 101)

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם... ומה הנאה יש לי בכם (רש"י) יש לשאל, מדוע נקט לשון שאלה, ולא כתב "ואין לי הנאה בכם". ויש לומר: גם מי שהקב"ה אומר עליו "אני אֱלֹקֵיכֶם" – אל לו להתנאש ולחשב שאין לו עוד תקנה לגרם נחת רוח לה' ("אין לי הנאה בכם"). אלא, עליו להתבונן בכך שהקב"ה שואל אותו, כפי־כּוֹל: "מה הנאה יש לי בכם?" ולחפש דרך לשוב ולהתקרב אליו ולגרם לו נחת רוח.

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

רבתינו (ר"ה יז): אַכֵּל מִי שְׁעוֹנוֹתַי מִרְבִּין מִזְכִּיּוֹתַי וּבִכְלָלֶן עוֹן פּוֹשְׁעֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם בְּגוֹפֶן, וְאָמַר רַב פֶּאֶר בַּעֲבָדָה, כְּלוּמַר בְּעָרְוָה מִן הָעֲרִיּוֹת, יוֹדִינִן לִגְיוֹנָם וְנִדְוִינִן שְׁנֵים עֶשֶׂר חֲדָשׁ, לְאַחַר שְׁנֵים עֶשֶׂר חֲדָשׁ גּוֹפֶן כָּלָה וְנִשְׁמָתָן נִשְׂרָפָת, וְרוּחַ מִפְּנֵי תַחַת פְּפוֹת רִגְלֵי הַצַּדִּיקִים וְכו'.

וְיֵשׁ כֶּרֶת חֲמוּר שְׁנִכְרַת גּוֹפוֹ וְנִפְשׁוֹ, וְהוּא הַנֶּאֱמָר בּוֹ (בַּמִּדְבָּר טו לא): כִּי דָבַר ה' בֵּינָה וְאֵת מִצְוָתוֹ הִפֵּר הַכֶּרֶת תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עוֹנָה בָּהּ, וְדָרָשׁוּ (שְׁבוּעוֹת יג): הַכֶּרֶת, בְּעוֹלָם הַזֶּה, תִּכְרַת, לְעוֹלָם הַבָּא, לוֹמַר שְׁהוּא זְמוּת בְּנֵעַר וְחִיתוּ בִּקְדוּשִׁים, שְׁלֹא תִחַהֵן נִפְשׁוֹ בַּתְּחִיַּת הַמֵּתִים וְאֵין לָהּ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְאֵין כֶּסֶל הַכֶּרֶת הַזֶּה הַנֶּאֱמָר בַּחוּרָה אֵלָּא בְּעִנְיַי עֲבוּדָה זָרָה וּמִגִּדֵּף.

וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרָשׁוּ בּוֹ עוֹד בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (שם): כִּי דָבַר ה' בֵּינָה, זֶה הַפּוֹרֶק עַל וּמִגִּלָּה פָּנִים בַּחוּרָה, וְאֵת מִצְוָתוֹ הִפֵּר, זֶה הַמִּפְּרֵי בְרִית בָּשָׂר, אַכֵּל אֵינוֹ כָּלִל הַכְּרִיּוֹת. וְשֵׁם מִבְּאֵר זֶה בְּגִמְרָא שְׁאֵין הַכֶּסֶל שֶׁל הַכֶּרֶת תִּכְרַת בִּשְׂאֵר חִבֵּי כְּרִיּוֹת שֶׁבַחוּרָה אֵלָּא בְּאֵלוֹ הַנִּדְרָשִׁים מִן הַכְּתוּב הַזֶּה, כִּי הַכְּתוּב הוּא בְּמִגִּדֵּף וְעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְהֵם הוֹסִיפוּ

וְהַאֲבִדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמָּה, וְאָמַר בְּסִפְרָא (שם): לִפִּי שְׁהוּא אֹמֵר כֶּרֶת בְּכָל מָקוֹם וְאֵינִי יוֹדֵעַ מַה הוּא, וּכְשֶׁהוּא אֹמֵר וְהַאֲבִדְתִּי, לִמַּד עַל הַכֶּרֶת שְׁאֵינוֹ אֵלָּא אֲבָדָן. וּבְאֹר הַעֲנִיָּן, כִּי הָאוֹכֵל חֶלֶב אוֹ דָּם וְהוּא צָדִיק וְרַבּוֹ זְכוּיָה, אַכֵּל גְּבִירָה תִּאֲנֹתוֹ עָלָיו וְנִכְשֵׁל בַּעֲבָדָה הַהִיא, יִכְרְתוּ לִמּוֹ וְזִמּוֹת בְּנֵעוּרִים קִדְּם שְׂגִיעֵי לִימֵי זְקֵנָה, וְהֵם שְׂשִׁים שָׁנָה, וְאֵין נִפְשׁוֹ בַּהֲכֶרֶת, אַכֵּל יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּעוֹלָם הַנִּשְׁמוֹת כִּפִּי הָרָאוּ לְמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים, כִּי צָדִיק הֵיחָד, וְיִהְיֶה לוֹ עוֹד חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, הוּא הָעוֹלָם שְׂאֲחֲרֵי הַתְּחִיָּה, וּבִזְהָ אָמַר: וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא.

וְאֲשֶׁר עִם הַחֶסֶד הַחֲמוּר הַהוּא יִהְיוּ עוֹנוֹתַי מִרְבִּין מִזְכִּיּוֹתַי, עוֹשֵׁת הַכֶּרֶת שֶׁבַּעֲבָדָה הַחֲמוּרָה מְגִיעַ לְנֶפֶשׁ הַחוּטָאָה לְאַחַר שֶׁתִּפְרַד מִן הַגּוֹף, וְהִיא נִכְרַת מִחַי עוֹלָם הַנִּשְׁמוֹת, וּבְמִחְיָי הַכֶּרֶת הַזֶּה רִמּוֹ הַכְּתוּב בְּאָמְרוֹ: וְנִכְרַתָּ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלִּפְנֵי (לְהֵלֶן כב ג), וּכְתִיב: וְהַאֲבִדְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמָּה (לְהֵלֶן כג ל). וְאֵלוֹ אֵין לָהֶם כֶּרֶת בְּגוֹפָם, אֵלָּא פְּעָמִים שְׂחִיחֵי וְיִגְעֵנוּ לִזְמִים רַבִּים, וְגַם עַד זְקֵנָה וְשִׁיבָה, כְּעִנְיַן שֶׁכְּתוּב (קִהְלָת טו ט): וְיֵשׁ דָּשַׁע מֵאֲרִיף בְּרַעְתּוֹ. וְזֶה מַה שְּׂאָמְרוּ

בַּעֲבוּר הָעֲרִיּוֹת, וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ (סִנְהֶדְרִין גו): שְׁהָזָהְרוּ עֲלֵיהֶן מֵעַת הַיְצִיָּה לְאָדָם וְלִנְחָ, שְׁלֹא עֲנֵשׁ אִם כֵּן הַזְּהִיר, אַכֵּל הַכְּתוּב לֹא יִזְכִּיר הַאֲזָהְרָה, אַכֵּל יֹאמַר כִּי הָאֲרֵץ תִּקִּיא אוֹתָם כִּי הָאֲרֵץ תִּתְעַב כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל. וְהִנֵּה לֹא אֲנִשִּׁי אֲרֵץ כְּעֵנֶן בְּלִבָּד הִיוּ מִן הַמְּזֻהָרִים, וְהַפְּרָשָׁה הַזִּכִּיר: כְּמַעֲשֶׂה אֲרֵץ מִצְרַיִם (לְעִיל פְּסוּק ג), שֶׁהִיוּ גַם הֵם עוֹשִׂים כָּלִל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה, וְלֹא תִקִּיא אוֹתָם אֲרֵץ מִצְרַיִם וְלֹא שְׂאֵר אֲרָצוֹת הַגּוֹיִם אֶת גּוֹיֵיהֶם, אַכֵּל הַעֲנִיָּן כָּלוּ לְמַעַלְת הָאֲרֵץ וְקִדְּשָׁתָהּ. וְאָמַר הַכְּתוּב (כָּאן): וְתִקִּיא הָאֲרֵץ, כִּי מֵעַת שֶׁפִּקֵּד עוֹנָה עָלֶיהָ שְׁנֵי עוֹלָם הַנִּשְׁמָנוֹת לְהַכְרַת כָּאֵלוֹ כְּכִי הַקִּיאָה אוֹתָם, אוֹ "וְתִקִּיא", לְמַעַלָּה, כְּעִנְיַן סֵר צֵלִם מִעֲלֵיהֶם (בַּמִּדְבָּר יד ט).

(כט) וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעֹשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם. וְרָעוּ נִכְרַת וְיָמִיו נִכְרְתִים. לְשׁוֹן רִשִׁי" (לְעִיל יז ט). וְהִנֵּה בְּכְרִיּוֹת בַּחוּרָה שְׁלֹשָׁה עֲנִיָּנִים. הָאֶחָד, שְׁנֶאֱמַר בּוֹ: וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא (שֵׁם ד ט), וְהַשְּׁנִי שְׁנֶאֱמַר בָּהֶן: וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעֹשׂוֹת (כָּאן), וְנִכְרַתָּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִלִּפְנֵי (לְהֵלֶן כב ג), וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁנֶאֱמַר בָּהֶן: הַכֶּרֶת תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עוֹנָה בָּהּ (בַּמִּדְבָּר טו לא). וְאָמַר בְּיוֹם הַפְּפוּרִים (לְהֵלֶן כג ל):

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים
יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
א וּמִלִּיל יָי עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ב) וַיֹּבֶן אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָת אֲלֵהֶם קְדָשִׁים
תְּהִיוּ כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
כ מִלֵּל עִם כָּל כְּנֻשָּׁת דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמָּר
לְהוֹן קְדִישִׁין תְּהוֹן אָרִי קְדִישׁ אָנָּה יֵי
אֲלֵהֶכֶן:

כס"י **דְּבַר אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל •** (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרבו גופי תורה תלויין בה. **קְדָשִׁים תְּהִיוּ •** הוון פרושים מן העריות ומן העבירה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמה מוצא גדר ערוה, אמה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" – "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י ע' 322)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)
בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)
אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדרגא רוחנית גבוהה, ומקום קבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

מפני שרבו גופי תורה תלויין בה (רש"י יט, ב)
אמרו רז"ל, שיש ג' פרשיות המקילות ששים מצות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקהל, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני התורה **תלויים** בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותו כל מה שצויתו עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל כרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב) **מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרבו גופי תורה תלויין בה** (רש"י)
יש ללמוד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: כאשר מקהילים יהודים כדי

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בכאן בכרת שהוא ענין נסי, ולא תבטיח בקיים שהוא ראוי.
והנה הכריתות שבתורה הם שלשים נפש (כריתות א א), ומהם רבים באסורי הערוה רצוני לומר על בעילה האסורה, וכן מיתות בית דין בענין הבעילה שש עשרה ואין באסורי המאכלים מיתה כלל. והשעם בהיות הענישין הגדולים כמיתת בית דין והכרת בעניני הבעילה, מפני שגלוי העריות דבר נמאס מאד אצל התורה, כנזכר בזאת הפרשה ובמקומות רבים בכתוב, וזכרים מזכירין לעולם (סנהדרין ער. ועוד): עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, וזכרו אותה אחר עבודה זרה וקדם שפיכות דמים, וכמו שאמרו (סנהדרין קו.): אלהיהם של אלו שונא זמה הוא. ויש לענין סוד גדול בסוד היצירה.

והרב אמר במורה הנבוכים (ג מא) בעבור היות יצר האדם גדול בענין המשגל והתאנה בו רבה, והדברים שהם רבי המכשולות צריכים ענין גדול ליסור אותם. וגם זה אמר.

הוא מפרש: הנפש ההיא עונה בה (במדבר טו לא), כי העון אשר בה הוא זכריתה. וטעם הענין, כי נשמת האדם נר ה' אשר נפחה באפנו מפי עליון ונשמת שדי, כמו שנאמר (בראשית ב ז): ויפח באפיו נשמת חיים, והנה היא בענינה ולא תמות, ואיננה מרפכת שתפד הרבקה ותהיה לה סבת הנה והפסד פמרכבים, אבל קיומה ראוי, והוא עומד לעד, בקיים השכלים הנבדלים. ולכך לא יצטרף הכתוב לומר כי בזכות המצות יהיה קיומה, אבל יאמר כי בענין העבירות התנאל ותשמה ותכרת מן הקיום הראוי, והוא הלשון שתפסה בהן התורה "כרת", כענין הנכרת מן האילן שממנו יהיה שרשו. והוא מה שאמרו רבותינו (ספרי במדבר טו ל): מקרב עמה, ועמה שלום, כי הכרת של הנפש החוטאת יורה על קיום שאר הנפשות שלא חטאו, והן עמה שהן בשלום. וכבר פירשו (שמות ו ב) כי כל היעודים שבתורה בהבטחות או בהתראות כלם מופתיים מן הנסים הנסתרם, שדבר מופתי תבטיח ומוהיר התורה לעולם, ולכן הזהיר

במדברים הכופרים בעקר והרשעים המחלטים, וכמו שנאמר בהם בקבלה (ישעיה סו כד): כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, והם אותם שמונו במשנה (סנהדרין יא א) ובבריתא (שם): ואלו שאין להם חלק לעולם הבא.

וכן נראה שאין כל חייבי כריתות בערירות, ואין כרת בורעם, אלא באותן שכתוב בהן "צריכים". ויתכן שהקשו כל העריות זו לזו, אבל בשאר הכריתות כגון חלב ודם אין לנו. כתב רבי אברהם (להלן כג ל): יש הפרש בין והאבדתי ובין ונכרתה, ולא אוכל לפרש. יחשב החכם כי האובדת תאבד והנכרתה תכחד, ולא ישא אלהים נפש.

ותדע ותשפיל, כי הכריתות הנזכרות בנפש בשחון גדול בקיים הנפשות אחרי המיתה ובמתן השכר בעולם הנשמות, כי באמרו יחברך: ונכרתה הנפש ההוא מלפני (להלן כב ג), ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה (במדבר טו ל), יורה כי הנפש החוטאת היא תכרת בעונה, ושאר הנפשות אשר לא חטאו תהינה קיימות לפניו בזיו העליון. ולכך

לזרזם בקיים התורה והמצוות ("גופי תורה") - הדרך לך אינה באמצעות אזהרות ונעשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתן של ישראל - "קדושים תהיו, כי קדוש אני!" רמב"ן

(ג) **אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה**
אלהיכם:
ג' גבר מן אמה ומן אביו תהיו דחלין וית יומי שביא דילי תטרון אנא יי אלהכון:

כש"א **איש אמו ואביו תיראו** • כל אחד מהם תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט) אין לי אלא איש, אשה מניין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. **אמו ואביו תיראו** • כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. **ואת-שבתתי תשמרו** • סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. **אני ה' אלהיכם** • (יבמות ה) אתה ואביך חביבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

(ד) **אל-תפנו אל-האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם**
אני יהוה אלהיכם:
ד לא תתפנו פתר טעון ודחלין דמתקא לא תעבדון לכוון אנא יי אלהכון:

כש"א **אל-תפנו אל-האלילים** • לעבדם (ת"כ). אלילים לשון 'אל' – כלא הוא חשוב. **ואלהי מסכה** • תחלתן אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות. **לא תעשו לכם** • לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם? ! הרי כבר נאמר (שמות כ א): "לא יהיה לך" – לא שלך ולא של אחרים. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מדבריהם, עקר הכתוב בכיצא בזה זיהוי, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במוותרות ובכעורים.

וזו דרך התורה לפרט ולכלל בכיצא בזה, כי אחרי אזהרת פרטי דינין בכל משא ומתן שבין בני אדם, לא תגב ולא תגול ולא תונו ושאר האזהרות, אמר בכלל: וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב (דברים ו יח), שיתקיים בעשה הישר והטהור וכל לפניו משורת הדין לרצון חבריו, באשר אפשר (שם) בהגיעו למקומו ברצון הקדוש ברוך הוא. וכן בענין השבת, אסר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי, שנאמר תשבת. ועוד אפשר זה (להלן כג כד) בעזרת השם.

וטעם הכתוב שאמר: כי קדוש אני ה' אלהיכם, לומר שאנחנו נזכה לדרגה בו בהיותנו קדושים. והנה זה בענין הדבור הראשון בעשרת הדברות (שמות כ ב). וצוה איש אמו ואביו תיראו (פסוק ג), כי שם (שמות כ יב) צוה על הכבוד וכאן יצוה על המורא. ואמר ואת שבתתי תשמרו, כי שם (פסוק ח) צוה על הזכירה וכאן על השמירה. ובכך פרשנו (שמות כ ח) ענין שניהם.

(ד) ואמר אל תפנו אל האלילים, והוא מלשון: ואם יפנה לך (דברים ל יז), אשר לבבו פנה היום (שם כט יז), יאמר שלא יפנה לבו

ולפיכך בא הכתוב, אחרי שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות, ימצט במשגל, כענין שאמרו (ברכות כב): שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן בתנגולין, ולא ישתמש בו אלא כפי הצורך בקיום המצוה ממנו. ויקדש עצמו מן היין במעוטו, כמו שקרא הכתוב (במדבר ו ה) הנזיר קדוש, ויזכר הרעות הנזירות ממנו בתורה בנח (בראשית ט כא) ובלוט (שם יט ג).

וכן יפרש עצמו מן הטמאה אף על פי שלא הזהירו ממנה בתורה, כמו שהזכירו (חגיגה יח): בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, וכמו שנקרא הנזיר קדוש (במדבר ו ח) בשמרו מטמאת המת גם כן. וגם ישמר פיו ולשונו מהתגאל ברבוי האכילה הגסה ומן הדבור הנמאס, כענין שהזכיר הכתוב (ישעיה ט טז): וְכָל פֶּה דֹבֵר נִבְלָה, ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפריוש, כמה שאמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מקמיו.

באלו ובכיצא בהן באה המצוה הזאת הכללית, אחרי שפרט כל העברות שהן אסורות לגמרי, עד שיבסס בכלל זאת הצוה הנקית בידיו וגופו, כמו שאמרו (ברכות ג): והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב, כי אף על פי שאלו מצות

(ב) אל כל עדת בני ישראל. כבר אמרו רבותינו (ת"כ כאן) שהפרשה הזו נאמרה בהקלה מפני שרב גופי תורה תלוין בה. וזה טעם: אל כל עדת בני ישראל. אבל הזכרה כאן בתורת הכהנים, מפני שידבר בה על קרבן השלמים, ומפני שזכיר בה המשפט שיצוה לעשות בעושי התועבות הנזכרות והעצירות, והתועבות הנזכרות בספר הזה מפני השעם שכתבנו בתחלת הספר.

קדושים תהיו. הן פרושים מן העצירות ומן העברה, שכל מקום שאתה מוצא גדר צורה אתה מוצא קדשה. לשון רש"י. אבל בתורת כהנים (כאן) ראיתי סתם: פרושים תהיו וכן שנו שם (לעיל יא מד): והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, בשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, בשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. ולפי דעתי אין הפרשות הזו לפרש מן העצירות בדברי הרב, אבל הפרשות היא המזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים.

והענין כי התורה הזהירה בעצירות ובמאכלים האסורים, והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והזיין, אם כן ימצא בעל התאנה מקום להיות שטוף בזמאת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסוכאי זין בוללי בשר למו, וידבר פרצונו בכל הנבלות, שלא הזכיר אסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה.

נה
(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבֶחַ שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: הַוָּאֲרִי תַפְסוֹן נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁי־קָדָם יִי לְרִצְוֹא לְכוֹן תַּפְסֻנָּה:

כז"י וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו' • לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על-מנת להאכל בתוך הזמן הזה, שאם לקבע להם זמן אכילה הרי כבר נאמר (לעיל 1 טז): "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'". לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תחלת זביחתו תהא על-מנת נחת-רות, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת פסול, לא ירצה עליכם לפני. לְרִצְוֹנְכֶם • אפיצימנט"ו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו (חולין יג) מכאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתפנון לשחט. רמב"ן

(ו) בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתֵר עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֹאֵשׁ יִשְׂרָף: וּבְיוֹמָא דִּיתְנַכֵּם יִתְאַכַּל וּבְיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּדְאִשְׁתָּאֵר עַד יוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוֹרָא יִתְקַד:

כז"י בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל • כשתזבחוהו תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוֹל הוּא לֹא יִרְצָה: וְאִם אֵתְאַכְלָא יִתְאַכַּל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מִרְחַק הוּא לֹא יִהְיֶה לְרִצְוֹא:

כז"י וְאִם הָאָכַל יֹאכַל וְגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל 1 טז) "ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו וגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חייבים כרת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מחברו, נצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול • מתעב, כמו (ישעיה סה ד): "ומרק פגלים כליהם".

(ח) וְאֹכְלֵיוּ עֹנֵוּ יֵשָׂא פִּי-אֶת-קֹדֶשׁ יְהוָה חָלָל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ: ח וַיִּדְיִכְלָנָה חֻבָּה קָבַל אֲרִי יֵת קוֹדֶשָׁא דִּי אַחַל וַיִּשְׁתַּיִּצִי אֲנָשָׁא הֵהִיא מַעֲמָה:

כז"י וְאֹכְלֵיוּ עֹנֵוּ יֵשָׂא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש כרת על הנשחט חוץ למקומו, (ובחים כא) שִׁכְבָּר מַעֲטוֹ הַכֶּתוּב. וְזֶהוּ בְּנוֹתֵר גָּמוֹר מְדַבֵּר. וּבְמַסַּכַּת כְּרִתוֹת לְמַדוּהוּ מִגְזֵרָה שְׁוֵה.

(ט) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרִצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ לִקְצֹר וּלְקַט קִצִּירָךְ לֹא תִלְקַט: ט וּבִמְחֻצְדִּכּוֹן יֵת חֻצָּא דְאַרְעִכּוֹן לֹא תִשְׁיִצִי פֶּאֶתָא דְחֻצְלָךְ לְמַחְצֵד וּלְקַטָּא דְחֻצְדָּךְ לֹא תִלְקַט:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לו אלא לרצונכם, שתהיה עבודתכם לרצון לפניו וירצה בכם כעבד יתרוצה אל אדניו בעשותו כל אשר יצונו, כלשון: וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו (לעיל א ד), ואור פניו כי רציתם (תהלים מד ד). והטעם, שלא תחשבו שיהיה בעבודה נרה שום תועלת, ולא תעשו עבודת ה' הנכבד על מנת לקבל פרס, אלא לעשות רצונו, כי רצונו הפשוט הוא הראוי והמחייב.

ואומר זה בשלמים, שהם הקדשים קלים הנאכלים לבדלים בעצמם, שישמרו במחשבתם להיותם כבונה רצויה, וכל שכן בקדשי הקדשים. או מפני שהשלמים מדתן של ישראל, כמו שאמרו רבותינו (ובחים קטז): לא הקריבו בני נח שלמים, והמשכיל יבין, ורבותינו אמרו (חולין יג): לרצונכם וזכו, שתזבחו לדעתכם, שהמתעסק בקדשים פסול.

הכא: (פסוק יב) ולא תשבעו בשמי לשקר. וזכור את יום השבת (שם כ ח), וכתוב הכא: וְאֵת שַׁבְּתוֹתֵי תִשְׁמְרוּ. כבד את אביך ואת אמך (שם כ יב), וכתוב הכא: אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. לא תרצה (שם כ יג), וכתוב הכא (פסוק טז): לא תעמד על דם רעך. לא תנאף (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק כט): אֵל תִּחַלֵּל אֵל בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ. לא תגב (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק יא): לא תגנבו. לא תענה (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק טז): לא תלך רכיל בעמך. לא תחמד (שמות כ יד), וכתוב הכא: וְאֶהְבֵּת לְרֵעֶךָ כָּמוֹךָ (להלן פסוק יח), עד כאן במדרש.

(ה) ואמר וכי תזבחו זבח שלמים, כי אחרי שאסור הזביחה וכל עבודה לאֱלִילִים ולאֱלֹהִים מסכה ורקן כל העבודות קלן לשם המיחד, אִמּוֹר כִּי פֶּאֶשֶׁר תִּזְבְּחוּ לִשְׁם לֹא תִזְבְּחוּ

באלילים להאמין שיהיה בהם תועלת או שיבאו העתידות אשר יתנבאו מהם, אבל יהיו הם וכל מעשיהם אִפְסוּ וְתָהוּ בְּעִינֵי, ולא תבא עתידות רק בגזרת עליון. וכן אמרו רבותינו (שבת קמט): דְּיוֹקְנוֹת עֲצָמָן אֲסוּר לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶן, משום שצאמר: אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים, הַכְּנִיסוּ אֶפְלוֹ הִסְתַּפְּכוֹת בָּהֶן בְּכָלֵל הָאֲסוּר, שֶׁלֹּא יִתֵּן דַּעְתּוֹ בְּעִינֵיכֶם כָּלֵל. ואמר ואלהי מסכה לא תעשו לכם, להזהיר עליהם משעת עשיה. והאזהרות בעבודה נרה יבאו בתורה במקומות רבים.

ובמדרש ויקרא ובה (כד ה) הזכירו על הפרשה הזו: רבי לוי אומר, מפני שעשרת הדברות כלולין בתוכה. אנכי ה' אלהיך (שמות כ ב), וכתוב הכא אני ה' אלהיכם. לא יהיה לך (שם כ ג), וכתוב הכא: אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים ואלהי מסכה לא תעשו לכם. לא תשא (שם כ ז), וכתוב

נו שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים
 כז"א לא תכלה פאת שדך • שניית פאה בסוף שדהו (ת"כ). ולקט קצירך • שבילים הנושרים בשעת קצירה, אחת
 או שתיים, אבל שלש אינן לקט. (ת"כ. פאה ח) •

(י) וברמך לא תעולל ופרט ברמך לא תלקט לעני ולגר
 • וברמך לא תעולל ונתרם דברמך לא תלקט
 לעני ולגירי תשובוק יתהון אנא יי
 אלהכון:

כז"א לא תעולל • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתף ולא נטף (פאה ז) • ופרט
 ברמך • גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה. אני ה' אלהיכם • דין להפרע. ואני גובה מכם אלא נפשות,
 שגאמר (משלי כב): "אל תגזל דל וגו'... כי ה' יריב ריבם וגו'".

(יא) לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו:
 יא לא תגנבו ולא תכדכו ולא תשקרו
 אנש בחברה:

כז"א לא תגנבו • אזהרה לגונב ממון, אבל "לא תגנב" שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד
 מענינו, דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין. ולא תכחשו • (ב"ק קט) לפי שגאמר (ויקרא ה כב): "וכחש-בה", משלם קרן
 וחמש. למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו". ולא תשקרו • לפי שגאמר (שם): "ונשבע
 על-שקר", ישלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו".

יח-יט לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו • אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע
 לשקר.

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך
 אני יהוה:
 יב ולא תשבעו בשמי לשקרא ותחל ית
 שקא דאלהך אנא יי:

כז"א ולא תשבעו בשמי • למה נאמר? לפי שגאמר (שמות כ ז): "לא תשא את שם-ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חייב
 אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל הפנויין? תלמוד לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר" – כל שם שיש לי. ומבין

(יג) לא תעשק את-רעך ולא תגזל לא-תלין פעלת שכיר
 אתך עד-בקר:
 יג לא תעשוק ית חברך ולא תגזל לא תבית
 אגרא דאגידא לותך עד צפרא:

כז"א לא-תעשק • (ת"כ) זה הכובש שכר שכיר. לא-תלין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד-בקר • בשכיר יום
 הפתוב מדבר, שיציאתו משקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא אומר (דברים כד טו):
 "ולא-תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (ב"מ ק) לפיכך זמן גבוי
 שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית, עונה לבקש מעות.

(יד) לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת
 מאלהיך אני יהוה:
 יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא
 תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי:

כז"א לא-תקלל חרש • אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם
 כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). ולפני
 עור לא תתן מכשל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצמה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכר שדך וקח לך
 חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך • לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר. למה נאמר, לפי שגאמר (שמות כ ז): לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, יכול לא יהא חייב על השם המיוחד, מנין לרבות כל הפנויין, תלמוד לומר לא תשבעו בשמי לשקר, כל שם שיש לי. לשון רש"י מתורת כהנים (פאן). ועל דרך הגמא, לא תשבעו בשמי, הוא השם המיוחד, וחללת את שם אלהיך, הוא

האלהים שממנו נתרבו כל הפנויין. ושם נאמר תחלה: את שם ה' אלהיך, וכי לא ינקה ה', בשמו הגדול המיוחד. וזה טעם וחללת. כי כאשר ישבע בשם המיוחד לשקר יהיה מחלל שם אלהיו.

שיעור יומי ליום חמישי ד' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים
 של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המכיר
 מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת
 מאלהיך". רמב"ן

♦ יום חמישי ד' אייר ♦

(טו) לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:
 טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי
 מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא
 תדינא לחברך:

כ"א לא-תעשו עול במשפט • מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, שהעול
 קרוי תועבה, שנאמר (דברים כה טו): "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול". והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר (שם י כו)
 "ולא-תביא תועבה אל-ביתך והיית חרם כמהו. שקץ תשקצנו וגו'". לא-תשא פני-דל • (ת"כ) שלא תאמר: עני
 הוא זה והעשיר חייב לפרנסו, וזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות. ולא תהדר פני גדול • שלא תאמר: עשיר
 הוא זה, בן גדולים הוא זה, היאך אבישנו ואראה בכשתו? ענש יש בדבר! לכה נאמר: "ולא תהדר פני גדול".
 בצדק תשפט עמיתך • כמשמעו. דבר אחר: הוי דן את חברך לכה זכות (סנהדרין לב) •

(טז) לא-תלך רכיל בעמיתך לא תעמד על-דם רעהו אני יהוה:
 טז לא תיכול קורצין בעמך לא תקום על
 דמא דחברך אנא יי:

כ"א לא-תלך רכיל • אני אומר על-שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעיהם לרגל מה
 יראו רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל', הולכי רגילה, אשפיימנט בלע"ז. וראיה לדברי,
 שלא מצינו 'רכילות' שאין כתוב בלשון 'הליכה': "לא תלך רכיל", "הלכי רכיל נחשת וברזל" (ירמיה י כח); ושאר
 לשון הרע אין כתוב בו הליכה, (תהלים קא ה) "מלשני בסתר רעהו", (שם קכ ג): "לשון רמיה", (שם יב ד): "לשון מדברת
 גדלות". לכה אני אומר: שהלשון הולך ומרגל, שהכ"ף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד
 מתחלפות זו בזו; ב"ית בפ"א, גימ"ל בכ"ף, וקו"ף בכ"ף, ונו"ן בלמ"ד, וזי"ן בצד"י. וכן (שמואל ב יט כח): "וירגל
 בעבדך", רגל במרמה לאמר עלי רעה, וכן (תהלים טו ג): "לא רגל על-לשנו", וכן רוכל, הסוחר ומרגל אחר כל
 סחורה, וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים, על-שם שמחזר תמיד בעצירות, נקרא 'רוכל' לשון רוגל.
 ותרגומו: "לא תיכול קורצין", כמו (דניאל ג ח): "ואכלו קרציהון די יהודיא"; "אכל בה קרצא בי מלכא". נראה
 בעיני, שהיה משפטם לאכל בבית המקדל דבריהם שום הלעטה, והוא גמר חזוק, שדבריו מקימים ומעמידים על
 האמת, ואותה הלעטה נקראת: "אכילת קורצין", לשון "קרץ בעיניו" (משלי י ג), שכן דרך כל הולכי רכיל לקרץ
 בעיניהם ולרמוז דברי רכילותם, שלא יבינו שאר השומעים. לא תעמד על-דם רעה • לראות במיתתו ואתה יכול
 להצילו (ת"כ), כגון: טובע בנהר, וחיה או לסטים באים עליו. אני ה' • נאמן לשלם שכר, ונאמן להפרע.

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות חז"ל ע' 125)

לא תעמד על דם רעה (יט, טז) לראות במיתתו ואתה יכול להצילו (רש"י) עצם העבדה שנוזמן לך "לראות במיתתו" של
 אדם - מוכיחה ש"אתה יכול להצילו", ורק לשם כך זמן לך הקב"ה לראות זאת. ומכאן יש ללמד הוראה לדורנו: בדורנו נמצאים

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בשומעים שיתבישו ויחר להם מאד. ועוד,
 כי יזהיר בהנה, שאדם מקלל החרש ומכשיל
 העור שלא יירא מהם כי לא ידעו ולא יבינו,
 על בן: ויראת מאלהיך (כאן), שהוא רואה
 הנסתרות.
 והוסיף לאו אחר במושלים, הנשיא והדין,
 בעבור שדרך האנשים לקללם בחדרי
 משכבם כאשר השפטו יצא רשע. ובקללת
 הנשיא והדין תקלות רבות, כי המון העם

תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ויחר והזהיר
 (כאן) באמללים שבעם והוא החרש, ומהם
 ילמדו בנין אב כל שאר העם, כי מן הראש
 ועד הסוף הכל בכלל האזהרה. ומלת "בעמך"
 נדרש (בסנהדרין פה). בעושה מעשה עמך
 להוציא הרשעים.
 ועל דרך הפשט, הזכיר החרש בקללה, כי
 אף על פי שלא ישמע ולא יתקצף
 בקללתו הזהירה התורה עליו, ואין צריך לומר

(יד) לא תקלל חרש. אין לי אלא חרש, מנזן
 לרבות כל אדם, תלמוד לומר: בעמך
 לא תאר (שמות כב כז), אם בן למה נאמר
 חרש, מה חרש מיוחד שהוא בחיים, יצא המת
 שאינו בחיים. לשון רש"י, והוא שנוי בתורת
 פהגים (כאן).
 אבל המדרש בנמא (סנהדרין טו) אינו בן,
 אלא הזהיר הכתוב בנכבדים בעם, הדין
 והנשיא, שאמר (שמות כב כז): אלהים לא

רבים מבני ישראל בסכנת טביעה רוחנית. יש לדעת, איפוא, שעל כל אחד ואחת חלה החובה לעסוק בהצלחתם של יהודים אלו - שכן עצם העבודה שנודמן לו לראות ולדעת שישנם יהודים הנמצאים בסכנה שקפו, מוכיחה שנתנו לו הכחות הדרושים להצילם! רמב"ן

(יח) **לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְכָּךְ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:**
 יז **לֹא תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְכָּךְ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:**
 יח **לֹא תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְכָּךְ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:**

כז"י • **לֹא־תִשָּׂא עָלָיו חָטָא •** לא תלבין את פניו בריב. רמב"ן

(יח) **לֹא־תִקֹּם וְלֹא־תִטַּר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹד אֲנִי יְהוָה:**
 יח **לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטַּר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹד אֲנִי יְהוָה:**
 יח **לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטַּר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹד אֲנִי יְהוָה:**

כז"י • **לֹא־תִקֹּם •** (יח) **לֹא־תִקֹּם •** אמר לו: השאילני מגלך! אמר לו: לא. למחר אמר לו: השאילני קרדמך! אמר לו: איני משאילך, בדרך שלא השאלתני – זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאילני קרדמך! אמר לו: לא. למחר אמר לו: השאילני מגלך! אמר לו: לא, ואיני כמותך שלא השאלתני – זו היא נטירה, שנוטר האיבה בלבד, אף-על-פי שאינו נוקם. **וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כַּמּוֹד •** (ט) אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות י"ז עמ' 215)

זה כלל גדול בתורה (רש"י יט, יח) לרש"י הקשה: א. איך אפשר לאדם לאהב את רעהו כמו שאוהב את עצמו, דבר המנגד לטבע האדם. ב. מדוע נכתבו בתורה המצוות שבין אדם לחברו, והרי מצוה זו פוללת גם אותן. ומתוך שהמצוה היא כלל, הפוללת את כל המצוות שבין אדם לחברו, ואין היא דורשת רגש אלא קיום המצוות הללו במעשה. והתורה מפרטת, בדרךה, הן את הכלל והן את פרטיו.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וזה טעם: בעמך, כי הוא הולך בריב. ולהבדיל בין שניהם היה שם זה "רוכל", פועל, ושם זה רכיל, שם תאר בעצמו, כמו סרס נזיר, ירמו השם כי בנפשו הוא, ועליו תשוב.

(יז) לא תשא את אחיך בלבבך. בעבור שדרך השונאים לכסות את שונאתם בלבם כמו שאמר (משלי כו כד): בשפתו יזכר שונא, הזכיר הכתוב בהנה. ואמר הוכח תוכיח את עמיתך, מצוה אחרת, ללמדו תוכחת מוסר. ולא תשא עליו חטא שיהיה עליו אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו. ולזה יטה לשון אנקלוס שאמר: ולא תקבל על דיליה חובא, שלא תקבל אתה ענש בחטא שלו. ואחרי כן צוה שתאחב אותו. והנה השונא את רעהו עובר בלאו, והאוהב לו מקים עשה.

והנכון בעיני, כי הוכח תוכיח כמו: והוכח אברהם את אבימלך (בראשית כא כה). ויאמר הכתוב, אל תשא את אחיך בלבבך בעשותו לך שלא פרצונך, אבל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמך, ולא תשא עליו חטא לכסות שונאתו בלבבך ולא תגיד לו, כי בהוכיחך אותו יתנצל לך, או ישוב ויתודה על חטאו ותכפר לו.

ואחרי כן נהיר שלא ינקם ממנו ולא תטר בלבבך מה שעשה לך, כי יתכן שלא ישנא אותו אבל יזכר החטא בלבד, ולפיכך נהירנו שיקחה פשע אחי וחטאתו מלבד. ואחרי כן יצוה שיאהב לו כמוהו.

אם אמת הדרך שיעשה בן בזמנים ההם, אחר שהכתוב אמר: לא תלך רכיל בעמך למה יזכיר אנקלוס מנהג השטות ההוא, ואין לאזהרה ענין בו.

אבל עקר לשון הארמית ככאן אינו אלא לשון השמעת קול, והוא מרגל בדברי חכמים (ב"ב ה): ועזא לאו אכלווי מכלוליה ולא גברא בעיו לאכלווי, ומרגום יונתן קרא בגרון (ושעיה נח א): אכלי ושרק לו מקצה הארץ (שם ה כו): וכלי ליה, וינהם עליו בנהמת ים (שם שם ל): וכלי צליהון, וכן במקומות רבים. והנה הוא לשון כל משמיע קול שיוצא חפצו בלא חתוך מלות, ולכן יאמר בן (בגמ' שם) בצוועק לעזים הנכנסות בשדה, ויתרגם בן השורק והנוהם והצוועק ודרך הרכילים לבא בריב או לפני המושל וינהמו בגרונם ויקרצו בעיניהם לרמו כי שמעו דברים עד שיפצרו בהם ויגידו אותן, על בן נקראים אוכלי קרצין, נוהמים ברמזים. ואנקלוס תרגם רכילות ענינו, וכן שמו בלשון הארמית, ולא חשש לפרש לשון הכתוב, וכן דרכו תמיד, כי להבין הענין הוא מתכוון. אבל בלשון הקדש היו קורין אותם "הולכי רכיל", מן אבקת רוכל (שה"ש ו), רכלתך (יחזקאל כו יב), כי הרכיל הולך כל היום קונה מקאן ומקאן והולך ומוכר במקומות אחרים לקאן ולקאן, כמו שפירשין חכמים (מעשרות פ"ב מ"ג): ורכילין המחזירין בעצרות.

בסלוחתם ישנאו אותם ויתעוררו לקום עליהם, והם במשפטם יצמידו ארץ.

(טז) לא תלך רכיל בעמך. אומר אני על שם שכל משלחי מדינים ומספרי לשון הרע הולכים בבית רעיהם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים הולכי רכיל, הולכי רגילה וכו'. וכן תרגם אנקלוס: לא תיכול קורצין, אכלו קרצין דיהודיא (דניאל ג ח), אכלו קרצא בי מלכא (ב"מ פו). נראה בעיני, שהיה משפטם לאכל בבית המקדש דבריהם שום הלעטה והוא גמר חזק שדבריו מקמים ויעמידם על האמת, ואותה הלעטה נקראת אכילת קרצין, לשון קרץ בעיניו (משלי ו יג), שכן דרך הולך רכיל לקרץ בעיניו ולרמוז דברי רכילות שלא יבינו השומעים. כל זה לשון הרב.

ואין במה שפרש בתרגום הזה טעם או ריח, כי השומע מן הרכיל לא ישבע לו שיאמין דבריו ולא יתן לו אות ומופת, גם המלשין עבר אל אדוניו לא יבטיחנו האדון שישמע אליו, ומה טעם לאכילה הזאת. ונבוכדנאצר בהודאת הצדיקים עשה מה שעשה, לא האכילם למלשינים ולא נשבע להם, וגם לא האמין להם, אבל שאל: הצדא שדרך מישך וגו' (דניאל ג יד), וצוה שישתחוו מקאן ואילך, והיה מעביר על מה שעברו. ודרוש לא היה מאכיל לו למלשיני דניאל רק לענה וראש, וכתוב בהן: די אכלו קרצויה די דניאל (שם ו כה), ואפלו

(יט) אֶת־חֻקְתֵּי תִשְׁמְרוּ בְּהַמִּתְדָּה לֹא־תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים שְׂדֵה; לֹא־תִזְרַע בְּלֵאִים וּבְגֵד בְּלֵאִים שְׁעִטָּנוֹ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

יט ית קנמי תשרון בעירך לא תרכב ערובין חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין שעטנא לא יסק עלך:

כ"ט אֶת־חֻקְתֵּי תִשְׁמְרוּ • ואלו הן: בְּהַמִּתְדָּה לֹא תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. וּבְגֵד בְּלֵאִים • למה נאמר? לפי שנאמר: "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנוֹ צֹמֵר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו". יכול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מניין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנא". דבר שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: נוז לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישטי"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק יב) 'חזין לנאזי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישטר"א. ולשון "שעטנא", פרש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 227)

שְׂדֵה לֹא תִזְרַע בְּלֵאִים (יט, יט) וקשה, למה הקדים פאה ולקט לכלאים, אף שזריעה קודמת לקצירה. ויש לומר, דהנה הצדיק השונה בין פאה ולקט וכלאים הוא - שמירה על הבדלה שקבע ה'. פאה ולקט - ה' הבדיל את יבול השדה לשני חלקים; אחד שיק לבעל השדה ואחד שיק לעניים. בלאים - ה' הבדיל את הצמחים למינים שונים. וההבדלה הרוחנית של פאה ולקט היא המקור והסבה להבדלה הגשמית של בלאים. ומבין

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

גם בצורתם בהיותם יונקים זה מזה, ויהיה כל גרעין ממונו כאלו הרבב משני מיניו. ואסור לחרש בשור ובחמור (דברים כב י) מפני שדורך כל עובד אדמתו להביא צמרו ברפת אחת, ויבאו לידי הרבבה.

ומחברנו מי שמוסיף בטעם הפלאים, כי הוא שלא לערבב הכחות המגדלים הצמחים להיות יונקים זה מזה, ממה שאמרו בבבא שבי רבה (י ו): אמר רבי סימון, אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ברקיע ומפה אותו ואומר לו גדל, הלא הוא דכתיב (איוב לח לג): הַיַּדְעַת חֲקוֹת שָׁמַיִם אִם תִּשִּׂים מִשְׁטָרוֹ בְּאָרֶץ.

והנה המרכיב בלאים או זורץ בכדי שינקו זה מזה מבטל חקות שמים. ולכן אמר בהם: את חקותי תשמרו, כי הם חקות שמים. וכן אמר רבי חנינא משום רבי פנחס: משום חקים שחקקתי בהם את עולמי (ירושלמי בלאים פ"א ה"ז). וכבר כתבתי בסדר בראשית (א כו) שהצמחים כלם יסודותם בעליונים, ומשם צוה להם השם את הברכה חיים עד העולם. והנה המרכיב בלאים מכחיש ומערבב מעשה בראשית.

ובגד בלאים שעטנא. למה נאמר, לפי שנאמר (דברים כב יא) לא תלבש שעטנא צמר ופשתים יחדו, יכול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן, תלמוד לומר בגד, מניין לרבות את הלכדים, תלמוד לומר שעטנא, דבר שהוא שוע טווי ונוז (ת"כ). ואומר אני נוז לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, שהלכדים אין אסורם מדברי תורה אלא מדברי סופרים, שאין אלא שוע בלבד, וכן שנינו (בלאים פ"ט מ"ט) הלכדים אסורין מפני שהן שוע. ובגמרא אמרו (גדה סא:): ואימא או שוע או טווי או נוז, והעלו: והלקתא כמר וזוטרא מדאפקינהו רחמנא בחד לישנא.

הזכירו רבותינו שיהיה הטעם נעלם ושיהיה יצר הרע ואמות העולם משיבים עליהם אלא בלבשת שעטנא, לא בכלאי בהמה. ואין הפונה בהם שתהיה גזרת מלך מלכי המלכים בשום מקום בלא טעם, כי כל אמרת אלוה צרופה (משלי ל ה). רק החקים הם גזרת המלך אשר יחל במלכותו בלי שיגלה תועלתם לעם, ואין העם נהנים בהם, אבל מהרהרין אחריהם בלבם ומקבלים אותם ליראת המלכות. וכן חקי הקדוש ברוך הוא הם הסודות אשר לו בתורה שאין העם במחשבתם נהנים בהם כמשפטים, אבל כלם בטעם נכון ותועלת שלמה.

והטעם בכלאים, כי השם ברא המינים בעולם, בכל בעלי הנפשות, בצמחים ובבעלי נפש התנועה, ונתן בהם כח התולדה שיתקיימו המינים בהם לעד כל זמן שירצה הוא תבדור בקיום העולם. וצוה בהם שיזייאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם, שנאמר בכלם: למיניהם (בראשית א). והנה צוה סבת המשפט שצריבע בהמות זו עם זו לקיים המינין כאשר באים האנשים על הנשים לפריה ורביה. והמרכיב שני מינין משנה ומכחיש במעשה בראשית, כאלו יחשב שלא השלים הקדוש ברוך הוא בעולמו כל הצורך, ויחפץ הוא לעזר בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות.

והמינים בבעלי חיים לא יולידו מין משאינו מינו, וגם הקרובים בטבע שיולדו מהם, כגון הפגרים, יבנת זרעם כי הם לא יולידו. והנה מצד שני הדברים האלה, פעלת ההרבה במינים דבר נמאס ובטל. וגם הצמחים אשר ירכיבו מין בשאינו מינו אין פרים צומח אחרי כן, ויהי באסורם שני טעמים הנזכרים. וזה טעם: שדך לא תזרע בלאים, שהוא בהרבה על דעת רבותינו (קדושין לט).

ואסר אף בלאי זרעים, מפני שישתנו בטבעם

וטעם ואהבת לרעך כמוך, הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו באהבתו את נפשו. ועוד, שכבר בא רבי עקיבא ולמד: חז"ל קודמין לחיי חברך (ב"מ סב.). אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר יאהב את נפשו בכל הטוב.

ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשנה אותם במלת לרעך, וכן: ואהבת לו כמוך (פסוק לד) דגרי, שיהיה פרושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים רבים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים, להיטיבו בעשר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל, יחפץ שיזכה רעהו האהוב לו בעשר ובחכמים וכבוד ודעת ובחכמה, ולא שישנה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכותב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו כאשר אדם עושה לנפשו, ולא יתן שעורין באהבה. ועל כן אמר ביהונתן (שמואל א כ יז): כי אהבת נפשו אהבו, בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז): ואתה תמלך על ישראל וגו'.

וענין הנקימה והנטייה, כבר פרשנוהו רבותינו (ת"כ כאן) שהוא בדבר שאין בו חיוב ממון, השאילני מגלך השאילני קרדמך. כי בדבר שנתחייב לו חברו ממון כגון בניקין וכיוצא בהן, אינו מחייב להניח לו, אבל יתבענו בבית דין וישלם ממנו, מפסוק: כאשר עשה כן יעשה לו (להלן כד יט), והוא מעצמו חייב לשלם כאשר ישלם מה שלנה או מה שגזל. וכל שכן בענין נפש, שיהיה נוקם ונוטר לו עד שיגאל דמי אחיו מידו, על פי בית דין המורים במשפטי התורה.

(יט) את חקותי תשמרו. ואלו הן בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך שאין טעם לדבר. לשון רש"י. ולא

(ב) וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהוֹ שְׁכֶבֶת־זָרָה וְהוּא שֹׁפֵחַה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָהּ לָהּ בַּקֶּרֶת תִּהְיֶה לֹא יוֹמָתוֹ כִּי־לֹא חֲפָשָׁה:

כ וגבר ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפריקת בכספא או חרותא לא אתהיבת לה בשטר בקרתא תהי לא יומתון ארי לא אתחרת:

כז"ל נחרפת לאיש • מיעדת ומיחדת לאיש, ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה כנענית (קידושין ו) שחציה שפחה וחציה בת חורין המאוסת לעבד עברי שמתר בשפחה, הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה • פדויה ואינה פדויה, וסתם 'פדיון' בקסף (ח"כ גיטין לט). או חפשה • בשטר. בקרת תהיה • היא לוקה ולא הוא. יש על בית-דין לבקר את הדבר, שלא לחיבו מיתה, כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. ורבותינו (כריתות יא) למדו מאן, שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (דברים כח נח"ט): "אם-לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מכתך וגו'". כי-לא חפשה • (מכות כג) לפיכך אין חיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא אם חפשה – קדושיה קדושין וחיב מיתה. ומב':

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וזה ולשדים תרחיק אותו התורה מכל אדם, כי התורה תבא למחות מעשיהם ולהכחיד זכרם.

(כ) והיא שפחה נחרפת לאיש. מיעדת לאיש. ואיני יודע לו דמיון במקרא. לשון רש"י. והנראה אלי כי הוא מלשון: באשר הייתי בימי חרפי (איוב כט ד), בימי נעורי, וכן: לא יחרף לבבי למי (שם כז ו), שלא יהיה לי לב נער. ויקראו מי הנעורים מי חרף, כי החרף בראשית השנים, וימי הזקנה כנגד הקצין שהם מי האסיר.

יאמר הכתוב, שהיא שפחה נצרה לאיש דויע, כי הפילגש אשר היא משרת את האיש וישכב עמה תקרא נצרה לו, כי גם כל משרת האדם יקרא נצרה, ומרגל בלשון חכמים לאמר על השוככת עם האיש משמשת עמו. והיא נחרפת, שנעשית נצרה לאיש וידועה לו, מנסיפד"ה בלע"ז, וכן בלשון חכמים (סנהדרין נח:): דקרו לה רביתא דפלגנא. והענין, שאינה אשתו לגמרי, אבל נתן לה קדושין והיא לו לנצרה משמשת.

בקרת תהיה. יש על בית דין לבקר הדבר שלא לחיבו מיתה. כי לא חפשה, ואין קדושיה קדושין גמורין. לשון רש"י. וכן אמרו כל המפרשים. ואם בן זיהיר הכתוב בבקור הזה, מפני שהיא דומה לאשת איש, אולי יטעו בה. ואין פרושם מתוך בפי, כי בידוע שזבקר הדבר ולא ימיתו האדם חנם, וכן יבקרו בכל חייב המיתות.

ואני סובר שהיא מלה יחידית בכתוב, אבל היא מרגלת בלשון ארמית ובדברי רבותינו, מלשון הפקר. כי עקר הלשון הבקר, כמו שאמרו (פאה פ"ו מ"א): בית שמאי אומרים הבקר לעניים הבקר, ובית הלל אומרים עד שיבקר אף לעשירים בשמטה. ונתן נמי (שביעית פ"ט מ"ז): אוכלין על המבקר אבל לא על השמור. ותרגם יונתן אנשים ריקים ופחזים (שופטים ט ד): סריקין

שאין אריה, וכענין ששינוי (פלאים פ"ט מ"ט): לא יקשר סרט של צמר בשל פשתן לחגר בו את מתניו.

ולשון "נזו" מלה מקצרת בתבה המקרכת הזאת, כמו הטווי שאין ממנו בה אלא הטי"ת, וענינה לפי דעתי נלזו, מלשון: תועבת ה' נלזו (משלי ג לב), מטה ומעקם דרכיו. ונלזוים במעגלותם (שם ב טו), פתלתולים ומטים, כי בן הדבר השזור פתול ומעקם, וכמו ששינוי (פלאים פ"ט מ"ח): רבי שמעון אומר נלזו ומלזו אביו שבשמים עליו, מטה השם הנכבד מדרך רחמיו עליו, כענין שגאמר: ועם עקש תתפתל (תהלים יח כז).

ובלשון חכמים משמין בו בקצר, משל לבן מלכים שזו לבו עליו ונטל את הצפרן לחת על אביו (שמו"ר לו ב), שנטה לבו לדרך רעה. ומזה אמרו בתלמוד במסכת סנהדרין (מא:): מפניייתה דמר לא אמרי ביה ולא מידי, כלומר אם היית רוצה להתעקם ולהטות הדברים לא היינו יודעים לנגדך כלום. נזייתיה כמו נזייתיה, כלומר הטייתו.

וזהו האמת והנכון בענין הזה. ולפיכך הצריך להתיר פלאים בציצית אף על פי שאין הציצית ארוג ואינו בגד. וזהו דין תורה, אבל חכמים אסרו אפלו מה שאינו עשוי אלא באחד מהם, או שזע או טווי או נזו, ולפיכך שנינו (פלאים ט ט): הלכדים אסורין מפני שהן שועים, פיה של צמר בשל פשתן אסורין מפני שהן חוגרין בארוג. והכל מדרבנן.

וטעם פלאי הבגדים, להרחיק התעורבות במינין, ואסר הרגילים להעשות מהן בגד. והרב אמר במורה הנבוכים (ג לו) כי טעם השעטנו, מפני שהיה בזמן ההוא בגד ידוע לכמרי צבודה וזה בעלי הכפשים שבהם היו עושים כל מעשיהם, ואמר שמצא זה כתוב בספריהם. ולפי שהיה ענין גדול ורצוי להם מאד שיעצבו בו פעולתם הנרועה לעבודה

אבל הכריתא השנויה בתורת כהנים (פאן): אין לי אלא בגד, ומינין לרבות הלכדים, תלמוד לומר שעטנו, בא לרבות הדברים שאין בגד מ"לא תלבש שעטנו", שלא יזכר בגד. והמדרש הוא עקר, שאפלו דבר שאינו בגד אסור בכלאים מן התורה, כגון הקולע חוטין ועושה מהן חגורה וכיוצא בזה, ובלבד שיהא שזע וטווי ונזו. ותפס לו הלכדים לאסמכתא בעלמא, שהם אסורים מדבריהם ואינן בגד.

וכן מה שפרש הרב בשזע שהוא דבר הנמלל ושזור זה עם זה, ובפרוש הזה כתב עוד בפרושו בגמרא (יבמות ה:; נדה סא:), כבר השיבו עליו שאין פרושו עולה, ממה שאמרו (מנחות לט): שזע מינה קשר העליון בציצית דאורייתא, דאי סלקא דעתך לא דאורייתא, כלאים דשרא רחמנא בציצית למה לי, הא קמיא לן התוכף תכיפה אחת אינו חבור. והנה גלו לנו שהבגד שהוא מפשטים ונקשר בו ציצית של צמר בשני קשרים הוא כלאים מן התורה, אף על פי שאינו נמלל ושזור זה עם זה.

אבל הענין כך הוא, שאמר הכתוב: ובגד כלאים שעטנו, לומר שכל בגד הנעשה מחוט שהוא שזע וטווי ושזור לא נלבש אותו כלאים שהוא ערוכים. ובמשנה תורה (דברים כב יא) הוסיף לבאר, שלא נלבש שזע וטווי ונזו מצמר ופשטים שיהיו יחדו, כלומר מחברים יחד בשתי תכיפות, לומר שהצמר והפשטים שכל מין מהם שזע וטווי ונזו בפני עצמו לא נחברם יחדו, כי "יחדו" הוא הכלאים כמו שאמר (דברים כב י): לא תחרש בשור ובחמור יחדו, כלומר קשורים ומחברים יחד, והחבור בבגדים הוא בשתי תכיפות, כי מלשון "יחדו" למדו פו, כי שתי תכיפות הן חבור, ומשם למדו שהכלאים אסורין אף על פי שאינן בגד, אלא אפלו בקולע החוטין מעשה עבות ועושה מהן אבגטים אף על פי

(כא) וְהָבִיִּא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל
אֲשָׁם:

(כב) וּכְפַר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ
אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

רש"י – וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גישין לט. כריתות ט) לְרַבּוֹת אֶת הַמִּזֵּיד כְּשׁוֹגֵג.

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֹכֵל וְעֵרְלֶתֶם
עֵרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

רש"י – וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ • וְאִטְמַתֶּם אִטְמִיתוֹ; יְהֵא אָטוּם וְנִסְתָּם מִלְּהֵנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים •
מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (ת"י). יְכוּל, אִם הִצְנִיעוֹ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהֵא מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "יִהְיֶה",
בְּהִנְיָתוֹ יְהֵא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ, מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (רש"י יט, כג) וְקִשָּׁה, אוֹלִי מִתְחִילָה הַסְפִּירָה מֵעַת שֶׁהָעֵץ מִתְחִיל לְהִנְיָב פְּרוֹת. וְיֵשׁ לומר,
דְּהֵנָּה "יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים" מִיֵּתֵר לְכַאוֹרָה, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמָר "וְעֵרְלֶתֶם . . אֶת פְּרִיֹו". וּמוֹנָה לְמַד רִש"י שֶׁיֵּשׁ כָּאן שְׁנֵי דִּינִים. וְעֵרְלֶתֶם
. . אֶת פְּרִיֹו – אֲסוּר עַל הַפְּרוֹת. יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים – חוֹבָה עַל הָאָדָם לְסַפֵּר שְׁלֹשׁ שָׁנִים לִפְנֵי אֲכִילַת הַפְּרוֹת. וּמֵאַחַר שֶׁהַסְפִּירָה
מְטֹלַת עָלָיו, הִיא מִתְחִילָה מִשְׁעַת פְּעֻלָּתוֹ – הַנְטִיעָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שְׁלֹשׁ שָׁנִים . . הִרְבִּיעִית . . הַחֲמִישִׁית (יט, כג) שְׁלֹשׁ שָׁנִים – בְּהֵן הַפְּרוֹת אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה, רוֹמְזוֹת לַעֲבוֹדַת הַתִּפְלָה,
שֶׁעֲקָרָה תִּפְלַת הַעֲמִידָה, שְׁבָה עוֹמֵד אָדָם כְּעִבְדָּא קַמִּי מְרִיָּה וְאֵין לוֹ קִשֵּׁר לְמוֹה שֶׁסִּבִּיבוֹ. רְבִיעִית – שְׁבָה אוֹכְלִים אֶת הַפְּרוֹת
בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה, רוֹמְזוֹת לְצִיָּאָה מִבֵּית הַכִּנְסַת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, שְׂאֵז מִתְקַשֵּׁר הָאָדָם עִם סִבִּיבָתוֹ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִמְצוֹת. חֲמִישִׁית
– שְׁבָה הַפְּרוֹת הֵם חֲלִין, רוֹמְזוֹת לַעֲסוּק בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם בְּעִנְיָנֵי הַרְשוּת. רַמְבַּ"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כָּלל עַד הַשָּׁנָה הִרְבִּיעִית. וּלְקַדֵּם נִמְתִּין לְכָל
וְלֹא נֹאכַל מִהֶם עַד שֶׁנִּבְיָא מִן הַנְּטִיעָה שֶׁנִּטְעָנוּ
כָּל פְּרִי הָרֵאשׁוֹן הַטוֹב קִדֵּשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם, וְשֵׁם
יֵאָכְלוּהוּ וְיִחַלְלוּ אֶת שֵׁם ה', וְהַמְצָנָה הַזֹּאת
דוֹמָה לְמִצְוַת הַבְּכוֹרִים.

וְאָמַת הַדָּבָר עוֹד, כִּי הַפְּרִי בְּתַחֲלַת נְטִיעָת
הָאֵילָנוֹת רַב הַלְחָוֹת דְּבִק מְאֹד מִזִּיק
לְגוֹף, וְאֵינָנו טוֹב לְאֲכִילָה, כְּדָג שֶׁאֵין לוֹ
קִשְׁקֶשֶׁת (לְעִיל יא י'), וְהַמְאָכְלִים הַנֶּאֱסָרִים
בְּתוֹרָה שֶׁהֵם רָעִים גַּם לְגוֹף.

וְהָרֵב נִתֵּן גַּם כִּנּוּחַ טַעַם בְּמוֹרָה הַנְּבוֹכִים
(ג לו') כְּטַעַמוֹ בְּרַב הַמִּצְוֹת, כִּי הֵיוּ
לְחֻרְטָמִים וְלִמְכַשְׁשִׁים בְּזִמְנָה הַזֹּאת מִיָּנִי כְּשׁוֹף
יַעֲשׂוּ אוֹתָם בְּעַת נְטִיעַת הָאֵילָנוֹת, וְיִחַשְׁבוּ
כִּי בֵּהֶם יִמְהַר הָאֵלֶּן לְהוֹצִיא פְּרִיֹו קֹדֶם
זְמַנּוֹ הַיָּדוּעַ בְּמִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִבְאוֹ יִקְרִיבוּ
אֶת הַפְּרִי לִפְנֵי הַעֲבוּדָה וְיִרָה שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּשִׁמְהָ
הַכְּשׁוֹף הַהוּא, וְלִקְדֹּף צִוְּתָהּ הַתּוֹרָה בְּאֲסוּר
הַפְּרִי הַבָּא קֹדֶם שְׁלֹשׁ שָׁנִים, שֶׁלֹּא יִבְאוּ
לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשִׂים הַרְעִים הָהֵם, כִּי רַבִּי
הָאֵילָנוֹת יִבְיִאוּ פְּרוֹת בְּשָׁנָה הִרְבִּיעִית,
וְשֶׁנִּאֲכָלוּהוּ לִפְנֵי הַשֵּׁם, הִפָּךְ אֶקְלָם אוֹתוֹ לִפְנֵי
עֲבוּדָה וְיִרָה.

וְאֶקְרַע סְגוּר לָכֶם (הוֹשַׁע יג ח), וְכֵן עֲרֵלָה
אֲזַנִּים (יִרְמְיָה ו י'), שֶׁהִיא סְגוּרָה וְאִטְמוּמָה אֵין
הַקּוֹל נִכְנָס בָּהּ, וְעֲרֵל שְׁפָתַיִם (שְׁמוּת ו יב),
סְגוּר שְׁפָתַיִם. כִּי הַעֲלָגוֹת אִטְסוּ וּסְגִירוֹת בְּגִידֵי
הַלְשׁוֹן וּפְעָמִים בְּגִידֵי הַשְּׁפָתַיִם שֶׁלֹּא יִפְתָּחוּ
כְּרֹאוֹי, וְהַדְּבֹור יִקְרָא פְתִיחָה, פֶּתַח פִּיָּךְ לֹאֵלֶם
(מְשִׁלִּי לא ח), פֶּתַח אֵיבֹב אֶת פִּיהוּ (אֵיבֹב
ב יד), וּמִפְּתַח שְׁפָתַי מִשְׁרִים (מְשִׁלִּי ח ו),
מִשְׁכַּבַּת חִיקָךְ שִׁמּוֹר פֶּתַחִי פִּיָּךְ (מִיכָה ז ה).
וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב אִטְמִימוֹת בְּפִרֵּי הַבָּא בְּתוֹךְ
שְׁלֹשׁ שָׁנִים לְאֲסוּרֵי בְּהִנְיָה, וְלֹא יֵאָמַר
כֵּן בְּשֶׁאֵר אֲסוּרֵי בְּהִנְיָה, כִּי בִיָּאֵת הַפְּרִי בְּתַחֲלָתוֹ
יִקְרָא פְתִיחָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: פֶּתַח הַסְּמִדָּר
(שֶׁה"ש ז יג), וְלִקְדֹּף אָמַר: שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה
לָכֶם עֵרְלִים, כְּאֵלּוֹ הַפְּרוֹת סְגוּרִים בְּאֵילָנוֹת,
לֹא הוֹצִיאֻהוּ פֶּתַח וְלֹא פִתְחוּ סְמִדָּר.

וְטַעַם הַמְצָנָה הַזֹּאת, לְכַבֵּד אֶת ה' מִרְאשִׁית
כָּל תְּבוּאָתָנוּ מִפְּרִי הָעֵץ וּתְבוּאֹת הַכֶּרֶם,
וְלֹא נֹאכַל מִהֶם עַד שֶׁנִּבְיָא כָּל פְּרִי שָׁנָה אַחַת
הַלּוּלִים לַה'. וְהִנֵּה אֵין הַפְּרִי בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים
רְאוּי לְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם הַנְּכֹבֵד, לְפִי שֶׁהוּא
מוֹעֵט, וְאֵין הָאֵילֶן נוֹתֵן בְּפְרִיֹו טַעַם אוֹ רִיחַ
טוֹב בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְרַבֵּן לֹא יוֹצִיאֻהוּ פְּרוֹת

וּבִקְרִין, כְּלוּמַר בְּעֵלִי הַפָּקֶר, בְּשִׁקְרִיָּהם
וּבְפִחְזוּתָם (יִרְמְיָה כג לב): וּבִקְרוֹתֵהוּן, וְאָמַר
כִּי תִשְׁמָטְנָה וְנִטְשָׁתָה (שְׁמוּת כג יא) תִּרְגָּמוּ
הִירוּשָׁלַיִם: וּתְבַקְרָנָה, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם בְּמִשְׁנָה
הַלְשׁוֹן בְּבִי"ת. אֲבָל הַרְגִּילוּ בְּהִנְיָה לומר
מִמֶּנּוּ הַפָּקֶר, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה מִתְחַלְּפוֹת
אֶצְלֵם תְּמִיד, כְּאֲשֶׁר אוֹמְרִים (פְּסָחִים מה):
מִן עֲבָשׁוּ פְּרֻדוֹת (יִזְאֵל א יז): עֲפוּשׁ, וְכֵן
בְּכַתוּב בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּיר
בְּפִסּוּק: נִשְׁפָּת בְּרוּחָךְ (שְׁמוּת טו י').

וּפְרִישׁ הַפִּסּוּק הַזֶּה, שֶׁאָמַר בְּשִׁפְחָה הַזֹּאת,
אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נִחְרַפֶּת לֹאִישׁ לֹא
תִּהְיֶה לוֹ לֵאמֹה כִּי בִקְרַת תִּהְיֶה לוֹ, כְּלוּמַר
מִפְּקַרְתָּ תִּחְשַׁב אֶצְלוֹ, וְלֹא יוֹמַתוּ כְּמִשְׁפֵּט
הַנוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת בְּאִשְׁתִּי אִישׁ, כִּי לֹא חִפְשָׁה
לְהִיֵּת אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה, אֲבָל יִבְיֵא וְהָ עָלֶיהָ
אֲשָׁם בְּעִבּוּר שֶׁהִיא נִחְרַפֶּת אֵלָיו. וְאֶנְקֻלוֹס
שֶׁאָמַר בְּקוֹרְתָּהּ תִּהְיֶה, לְשׁוֹנוֹ כְּלִשׁוֹן יוֹנָתָן בֶּן
עוֹזִיָּאל (שׁוֹפְטִים ט ד) בְּמִלַּת בְּקָרִין.

(כג) וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיֹו. וְאִטְמַתֶּם
אִטְמִיתוֹ, יְהֵא אָטוּם וְנִסְתָּם מִלְּהֵנוֹת בּוֹ.
לִשׁוֹן רִש"י. וְיִפָּה פִּרְשׁ, וְאִם כֵּן, יִהְיֶה עֵרְלִי
לִב (וְיִקְרָא מִד ט), סְגוּר לִב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָר:

(כד) **וּבַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל־פָּרִי קֹדֶשׁ הַלֹּלִים לַיהוָה:** כד וּבַשָּׁנָה רְבִיעִיתָא יְהִי כָּל אַבָּה קֹדֶשׁ תְּשַׁבְּחוּ קֳדָם יְיָ:
 כז"י יִהְיֶה כָּל־פָּרִי קֹדֶשׁ • כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שֶׁכְּתוּב בו' (ויקרא כד ל): "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה'". מִה מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אֵינּוּ נֹאכֵל חוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין כד) אֲלָא בְּפִדְיוֹן, אִף זֶה כֵּן. וְדָבָר זֶה "הַלֹּלִים לַה'" הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֶׁם לְשִׁבְחָהּ וְלִהְלֵל לְשָׁמַיִם.

(כה) **וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁתַּת תֹּאכְלוּ אֶת־פָּרִי לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:** כה וּבַשָּׁנָה חֲמִשִּׁיתָא תִּמְשַׁתָּא תִּיכְלוּן יִת אַבָּה לְאוֹסְפָא לְכוּן עֲלֵיתָה אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
 כז"י לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמַּצּוֹה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵךְ לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִזִּיה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבִרָה תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֵאמַר אָדָם: הֲרִי אֲרֻבַּע שָׁנִים אֲנִי מַצְטַעֵר בוֹ חֲנָם, לְפִיכָךְ נֹאמַר: "לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' • אֲנִי ה', הַמְּבַטֵּחַ עַל כָּךְ וְנֹאמֵן לְשִׁמּוֹר הַבְּטָחָתִי.

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:** כו לֹא תִיכְלוּן עַל דָּמָא לֹא תִנְחָשׁוּן וְלֹא תַעֲוֹנוּן:
 כז"י לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם • לַהֲרַבָּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (ס) אֲזִהְרָה שֶׁלֹּא יֵאכַל מִבְּשָׂר קֳדָשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזִהְרָה לֹאֲכֹל מִבְּהֵמַת חֲלִין טָרֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֵּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין ס) כְּגוֹן אֵלּוּ הַמִּנְחָשִׁין בְּחִלְדָּה וּבַעֲפוֹת; פֶּתוֹ נִפְלָה מִפּוֹ, צָבִי הַפְּסִיקוֹ בְּדֶרֶךְ. לֹא תַעֲוֹנוּ • לְשׁוֹן עֲוֹנוֹת וְשַׁעוֹת, שְׂאוֹמֵר: יוֹם פְּלוּנִי יָפָה לְהַתְחִיל מִלְּאֲכָה. שַׁעָה פְּלוּנִית קָשָׁה לְצִאתָה. רַמְבַּ"ן

(כז) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִקְנְךָ:** כז לֹא תִקְפוּן פֶּאתָא רֹאשְׁכוֹן וְלֹא תִשְׁחִיכוּן וְלֹא תִחַבֵּל יִת פֶּאתָא זִדְקְנְךָ:
 כז"י לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם • (מכות ב) זֶה הַמַּשְׁוֶּה צִדְעֵי לְאַחֲוֵי אֲזִנּוֹ וּלְפִדְחָתוֹ, וְנִמְצָא הֶקֶף רֹאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲוֵי אֲזִינוֹ עֲקָרִי שְׁעָרוֹ לְמַעַלָּה מִצִּדְעֵי הִרְבֵּה. פֶּאת זִקְנְךָ • (מכות כא) סוֹף הַזִּקֵּן וּגְבוּלָיו וְהֵן חֲמֵשׁ: שְׁתֵּים בְּכָל לַחִי וְלַחִי לְמַעַלָּה אֲצֵל הָרֹאשׁ, שֶׁהוּא רָחֵב וְיֵשׁ בוֹ שְׁתֵּי פִאות, וְאַחַת לְמַטָּה בְּסִנְטֵרוֹ – מְקוֹם חֲבוּר שְׁתֵּי הַלְחִיִּים יַחַד.

(כח) **וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָכֶם אֲנִי יְהוָה:** כח וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּן בְּכוֹן אֲנָא יְיָ:
 כז"י וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ • בֶּן דִּרְנָן שֶׁל אֲמֹרִיִּים, לְהִיּוֹת מִשְׁרָטִין בְּשָׂרָם כְּשִׁמְתָה לָהֶם מֵת. וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע • (מכות כא) כְּתַב הַמִּחְקָה וְשִׁקּוּעַ, שְׂאִינוֹ נִמְחָק לְעוֹלָם, שֶׁמִּקְעָקְעוֹ בְּמַחַט וְהוּא מִשְׁחִיר לְעוֹלָם. קַעֲקַע • לְשׁוֹן (במדבר כה ד): "וְהוֹקַע אוֹתָם"; (שמואל ב כא ו) "וְהוֹקַעְנוּם", תוֹחֲבִין עֵץ בְּאֶרֶץ וְתוֹלִין אוֹתָם עֲלֵיהֶם, וְנִמְצָאוּ מִחֻקִּין וְתוֹחֲבִין בְּקֶרֶקַע, פּוֹרְפוּיִינ"ט בְּלַע"ז.

(כט) **אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:** כט לֹא תַחֲלִל יִת בִּיתְךָ לְאַטְעִיּוּתָהּ וְלֹא תִטְעִי אֶרֶצָא וְתַתְּמִלִּי אֶרֶצָא עֲצַת חֲטָאִין:
 כז"י אֶל־תַּחֲלִל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסֵר בְּתוֹ פְּנוּיָה לְבִיאַה שֶׁלֹּא לְשֵׁם קְדוּשִׁין. וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ • אִם אִתָּה

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוּרוֹת בְּלוֹם, אֲבֵרֶמְבֵּיץ

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, הוּא מִין מִמִּינֵי הַכִּשּׁוּף אוֹ הַקְּסָמִים, כִּי הוּא דָּבָר לְמַד מִעֲיָנוֹ. וְהִיוּ שׁוֹפְכִים הַדָּם וּמֵאֲסָפִים אוֹתוֹ בְּגִמָּא, וְהַשְׁדִּים מִתְּקַבְּצִים שָׁם כְּפִי דַעְתָּם, וְאוֹכְלִין עַל שְׁלֹחָנָם לְהִגִּיד לָהֶם הַעֲתִידוֹת. וְכַאֲשֶׁר הִיוּ יִשְׂרָאֵל עִם שְׂאוֹל בְּמִתְּנָה הָיָה הִיוּ מִתְּפַחְדִּים מֵאֵד מִן הַפְּלִשְׁתִּים,

כִּי הָיוּ אוֹכְלִים מִן הַבְּהֵמָה קֳדָם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה. וְהוּא מִה שְׂאֵמֵר (שֶׁם פְּסוּק לֵב): וַיַּעַז הָעַם אֶל הַשָּׁלָל, שֶׁהוּא כְּעֵיט הַדּוֹרֵס וְאוֹכֵל, וְיִקְחוּ צֵאן וּבָקָר וְגו' וַיִּשְׁחֲטוּ אֶרְצָה וַיֵּאכַל הָעַם עַל הַדָּם, מֵרֵב הַשָּׁלָל בְּהֵמָה שֶׁהִיוּ שׁוֹפְכִים דָּמָם אֶרְצָה הָיוּ תוֹלְשִׁים אֲבִרְיָהֶם וְאוֹכְלִים קֳדָם שְׁמִימוֹת.

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. לַהֲרַבָּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (ס). לְשׁוֹן רַש"י. וְהַעֲלֵה מִשֵּׁם לְפִי הַסְּגִיָּא שֶׁהֵם בָּלֵם מִן הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַכְּתוּב כָּל אֲכִילַת הַדָּם בְּלֹא אֶחָד. וְאִם כֵּן מִה שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב כְּשִׂאוֹל (שְׂמוּאֵל־א יד לג): הִנֵּה הָעַם חוֹטְאִים לַה' לֵאכֹל עַל הַדָּם, שֶׁהִיוּ חוֹטְאִים בְּאֶחָד מִן הַשְּׁמוֹת הַנִּקְלָלִים בְּלֹא הִזָּה,

עושה כן, הארץ מזנה את פרותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבכים וגו'". רמב"ן

(ב) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:

כח"י ומקדשי תיראו • (יבמות ה) לא יכנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק ששל רגליו; ואף-על-פי שאני מזהירכם על המקדש – "את שבתתי תשמרו" – אין בגן בית המקדש דוחה שבת. רמב"ן

(לא) אל-תפנו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם:

כח"י אל-תפנו אל-האבת • אזהרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני, מכניס עצם חיה ששמה 'ידוע' לתוך פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו • להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם • דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה: ס

כח"י מפני שיבה תקום • (ת"כ, קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת פני זקן • איזהו הדור? לא ישב במקומו ולא יסתר את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו שלא ראהו? לכך נאמר:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ואחרי אזהרת האב הזהיר גם הזונים עצמם האיש והאשה.

ורש"י כתב בפרשת אמר אל הכהנים (להלן כא ז). זונה, שנבעלה בעילת ישראל האסור לה, כגון חכי כריתות או נתין או ממזר. וזו הודאה ממנו שאין זנות בכשרין, אלא שהוא מרבה בה אף חכי לאוין. וזה דעתו גם בפרושי בגמרא (יבמות סא). וגם זה איננו נכון, אלא מחיבי כריתות וכותי ועבד שאין קדושים בה היא נעשית זונה, וכהן לוקה עליה משום זונה, אבל מחיבי לאוין ממזר וגר נעמוני ומואבי אינה זונה ואינו לוקה עליה, אלא שנפסלה מן התרומה ומן הכהנה, דכתיב (להלן כב יב): כי תהיה לאיש זר, כיון שנבעלה לפסול לה פסולה (יבמות סח), ומחיבי לאוין שבכהנה נעשית חללה.

(ל) את שבתתי תשמרו. האזהרות בשבת רבות בתורה כמו בעבודה זרה, מפני שגם היא שקולה כנגד כל המצוות, כי מי שאינו משמר אותה מוכיח במעשה בראשית ואין לו תורה כלל.

ולרבותינו בזה מדגש, אמרו בראי: יכול יהא בגין בית המקדש דוחה שבת, תלמוד לומר את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'. בתורת כהנים (פאן).

ועל דרך האמת, יצנה בשבת הגדול ובשבת שהוא מקדשו, וצנה בו שמירה ומזר, והנה אין מלאכת בית המקדש דוחה השבת והמקדש. ואם תשכיל חבי.

(שם) ובספרא (להלן כא ז): אשה זונה, ר' יהודה אומר זו אילונית, וחכמים אומרים אין זונה אלא הגיורת ומשחררת ושנבעלה בעילת זנות. ר' אליעזר אומר אף פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות. וכך אמרו (תמורה כט:): לענין לא תביא אתנן זונה (דברים כג יט) שאינו בפנויה כלל.

אבל הכריתת השנויה בתורת כהנים (פאן) והנזקת במסכת סנהדרין (עו), או שהיא כרבי אליעזר ואינה חללה, או שהיא במוסר את בתו למי שאין לו אישות, כגון כותי ועבד וחכי כריתות ומיתות בית דין, שזה נקרא זנות לדעת חכמים, וזהו שאמרו: במוסר את בתו פנויה שלא לשם אישות, כלומר למי שאי אפשר להיות אישות ביניהם. וכן מה ששינוי שם בספרא (פאן): ולא תזנה הארץ, מונים הם הפרות, והוא דרך אגדה, נדרש מליל הארץ, מדלא כתיב ולא יזנו אנשי הארץ. אבל עקר הכתוב שהוא לאו שני, וכבר מנאו בעל הלכות גדולות בחשבון הלאוין, והיא אזהרה לאיש הזונה ולבת עצמה שלא תמסר עצמה לשם זנות, ומכאן הוא שאמרו שם בכריתת (ת"כ פאן): וכן היא המוסרת עצמה שלא לשם אישות.

וטעם הכתוב, כי בעבור שהבת ברשות אביה והוא רשאי בנעוריה לקדש אותה ולהכניסה לחפה, והאונס והמפתה אותה נותן קנסה לאביה, פרש הכתוב שאינו רשאי למסרה למי שיהיה זנות, והזהירו מזה בלאו.

ולא היה שאל עושה דבר בלתי שאלת אורים ותומים, כמו שגאמר (שם פסוק לו): נקרה הלם אל האלהים, והעם היו שואלים בשרים או בכשפים לדעת דרכם ומעשיהם, ואוכלים על הדם לעשות המעשה ההוא. ולכך אמר הכתוב (שם פסוק לג): ויגידו לשאול לאמר הנה העם חוטאים לה' לאכל על הדם ויאמר בגדתם, לומר הנה השם עשה לכם תשובה גדולה היום ואתם שואלים ללא אלהים, בגידה היא זו. ועוד אפשר אסור מעונן ומנחש (דברים יח ט).

(כט) אל תחלל את בתך להזנותה. במוסר בתו פנויה שלא לשם קדושים. ולא תזנה הארץ, אם אתה עושה כן הארץ מזנה את פרותיה לעשותם במקום אחר ולא בארצכם, וכן הוא אומר (ירמיה ג א): וימנעו רבכים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו'. לשון רש"י.

ולא תבינוי דעתו, שאין זנות בתורה בפנויה, שחללה פסוקה היא (יבמות סא): פנוי הבא על פנויה שלא לשם אישות לא עשה זונה. ומפרש אמרו בסנהדרין (נ): ובה איש כהן כי תחל לזנות (ולהלן כא ט), יכול אפלו פנויה, והקשו (בגמ' שם נא). והא לזנות כתיב, ותצרו: כרבי אליעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשה זונה.

וכן אמרו. אשה זונה וחללה לא יקחו (להלן כא ז), שאינו בפנויה, אלא גיורת ומשחררת או שנבעלה בעילת זנות ממי שאין קדושין תופסין בה, כמו שמפרש ביבמות

"וַיִּרְאֵת מַאֲלֵהֶיךָ", שְׁהָרִי דְּכָר זֶה מְסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל עוֹשֶׂהוּ, שְׁאִין מְפִיר בּוֹ אֶלָּא הוּא, וְכָל דְּכָר הַמְסוּר לְלִבּ נֶאֱמָר בּוֹ: "וַיִּרְאֵת מַאֲלֵהֶיךָ". רמב"ן

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:

לג וְאִרִי יִתְגַּדֵּר עִמָּךְ גִּירָא בְּאַרְעִיכֶן לֹא תוֹנוּן יִתֵּה:

כז"י - לֹא תוֹנוּ. אוֹנָאת דְּכָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אִמָּשׁ הֵייתָ עוֹבֵד עֲבוֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אַתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לֹא כְמוֹךְ כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לד כִּי־יִצְיָבָא מִכֻּן יִהְיִי לְכֻן גִּירָא דִּיתְגַּדֵּר כִּי־יִכְוֹן וְתִרְחֵם לֵה כְּוִתָּךְ אִרִי דִּירִין הַנִּיתוֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶן:

כז"י - כִּי־גֵרִים הֵייתֶם. מוֹם שֶׁבָּךְ אֵל תֹּאמַר לְחִבְרָךְ. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אֱלֹהֶיךָ וְאֵלֵהֶיו אֲנִי.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה:

לה לֹא תַעֲבִידוֹן שְׁקָר בְּדִין בַּמִּשְׁחָתָא בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא:

כז"י - לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט. אִם לְדִין, הָרִי כְּכֹר נֶאֱמָר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט", וּמֵהוּ "מִשְׁפָּט" הַשְּׁנוּי כָּאן? הִיא הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשְׁוֹרָה; מִלְּמַד שֶׁהַמּוֹדֵד נִקְרָא דִּין, שְׁאִם שְׁקָר בַּמִּדָּה, הָרִי הוּא כְּמִקְלָקֵל אֶת הַדִּין, וְקָרוֹי עוֹל, שְׁנֵאוֹי וּמִשְׁקָן, חֶרֶם וְתוֹעֵבָה, וְגוֹרֵם לְחִמּוּשֵׁי דְּכָרִים הָאֲמוּרִים בְּדִין: מִטְּמֵא אֶת הָאֶרֶץ וּמַחֲלֵל אֶת הַשֵּׁם וּמַסְלֵק אֶת הַשְּׂכִינָה וּמְפִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב וּמַגֵּלָה אוֹתָם מֵאַרְצָם. בַּמִּדָּה. זֶה מִדַּת הָאֶרֶץ (ב"מ סא. ב"ב כט). בַּמִּשְׁקָל. כְּמִשְׁמָעוֹ. וּבַמִּשְׁוֹרָה. הִיא מִדַּת הַלֵּחַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 150)

לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט, בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה (יט, לה) מִצְוֹת עֲשֵׂה לְצַדֵּק הַמֵּאֲזִינִים. . וּלְדַקְדָּק בְּחִשְׁבוֹנוֹ בִּשְׁעַת עֲשִׂיתוֹ (רמב"ם) בַּמִּדָּה חֲסֵדָה יֵשׁ שְׁתֵּי תְּנוּעוֹת מְנַגְדּוֹת. מַחֲד גִּיסָא - עֲצֵם פְּעֻלַּת הַמִּדָּה מוֹרָה עַל הַתְּחַשְׁבוֹת בְּזִלְתָּ; אִף הַמִּדָּה הַחֲסֵדָה גִּרְמָת לֹא עוֹל. לְכֹן אֲסֵרָה הַתּוֹרָה לֹא רַק אֶת הַשְּׂמִינִי בַּמִּדָּה זֶה, אֶלָּא אִף אֶת עֲשִׂיתָה וְהַחֲזָקָתָה בְּבִית, שְׁכֹן יֵשׁ בְּהֵן מִשׁוּם עֲרֻמּוּיּוֹת שֶׁל הָאָדָם בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ.

(לו) מֵאֲזִינִי צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

לו מֵאֲזִינֵן דְּקָשׁוּט מִתְקָלֵן דְּקָשׁוּט מְכִילֵן דְּקָשׁוּט וְהִינֵן דְּקָשׁוּט יְהוֹן לְכֻן אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶן דִּי אֲפִקֵּית יִתְכֻן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

כז"י - אֲבִי־צֶדֶק. הֵם הַמִּשְׁקוּלוֹת שֶׁשׁוֹקֵלִין כִּנְגָדָן. אֵיפֹת. הִיא מִדַּת הַיָּבֶשׁ. הִין. זֶה הִיא מִדַּת הַלֵּחַ. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם. עַל מִנַּת כֹּן. דְּכָר אַחֵר: אֲנִי הַבְּחִנֵּתִי בַּמִּצְוִים בֵּין טָפָה שֶׁל כְּכֹר לְטָפָה שְׂאִינָה שֶׁל כְּכֹר, וְאֲנִי הַנֶּאֱמָן לְהַפְרַע מִמִּי שְׁטוּמָן מִשְׁקָלוֹתָיו בְּמַלְחָה לְהוֹנוֹת אֶת הַכְּרִיּוֹת שְׁאִין מְפִירִים בְּהֵם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לג עמ' 187)

אֵיפֹת צֶדֶק. . יְהִי לָכֶם (יט, לו) וְכֹן כְּתִיב בְּפֶרֶשֶׁת תִּצְאָ: "לֹא יְהִי לָךְ. . אֵיפָה וְאֵיפָה". וְיֵשׁ לְפָרֶשׁ, שֶׁאֲסוּר שִׁיחִיו לְאָדָם שְׁתֵּי 'מִדּוֹת': בְּצִרְכֵי הַגּוֹף - אִם יֵשׁ לוֹ מִנֵּה רוּחָה מֵאֲתִים, אִף בְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ - נִתֵּן לְהַסְתַּפֵּק בְּמוּעֵט. וְהִנֵּה, כֹּל אֲסוּר יֵשׁ דְּגִמָּתוֹ בְּהִתֵּר, כְּמֹאמֶר "כֹּל דְּאָסֵר לָן רַחֲמֵנָא שְׂרָא לָן כְּוֹתִיחָה". וְאִף כָּאן יִשְׁנֵן 'אֵיפָה וְאֵיפָה' גַּם בְּקִדְשָׁה: יֵשׁ לְהַחֲשִׁיב אֶת צִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִצִּרְכֵי הַגּוֹף.

רמב"ן על התורה - מהדורות בלוס, אברמוביץ

(לב) מִפְּנֵי שִׂיבָה תְּקוּם. יָכוֹל מִפְּנֵי זָקֵן אֲשָׁמָי, תִּלְמוּד לומר זָקֵן, אִין זָקֵן אֶלָּא שְׁקָנָה חֲכָמָה. לְשׁוֹן רִש"י. וּלְשׁוֹן תּוֹרַת כְּהִנִּים (כָּאן), וְהוּא הַשְּׁנוּי בַּגִּמְרָא בַּמִּסְכָּת קְדוּשִׁין (לב:); תִּלְמוּד לומר זָקֵן, אִין זָקֵן אֶלָּא חֲכָם, שְׁנֵאמֶר (במדבר יא טז): אֲסָפָה לִי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אִין זָקֵן אֶלָּא שְׁקָנָה חֲכָמָה, שְׁנֵאמֶר (משלי ח כב): ה' קִנְיִי רִאשִׁית דְּרוּכִי. וְהִנֵּה לְדַבְרֵי שְׁנֵיהֶם אִין הַמִּצְוָה אֶלָּא בְּחֶכֶם. וְאֶנְקִלוֹס תִּרְגָּם: מִן קִדְם דְּסִבְרָא

בְּאֻרִּיתָא תְּקוּם וְתִתְּדֵר אִפִּי סָבָא, וּמִשְׁמַעוֹת דְּכָרִיו שְׁגָם הוּא סוֹבֵר כֹּן. וְעַם כָּל זֶה, הָעוֹלָה מִן הַגִּמְרָא לְפִי פֶסֶק הַהֲלָכָה אִינוּ כֹן, שְׁהָרִי אֲקָרוּ (קדושין לב:); אִיסִי כֹן יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שִׂיבָה בְּמִשְׁמָע,

(ז) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי וְעַשִּׂיתֶם
אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב ונעם בני ישראל תימר גבר גבר מבני
ישראל ומן גיורא דיתגירון בישראל די יתן
מזרעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית
ישראל ירגמנה באבנא:

(ב) ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל
ומן-הגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לַמֶּלֶךְ מוֹת
יומת עם הארץ ירגמהו באבן:

כז"י ואל-בני ישראל תאמר. ענשין על האזהרות. מות יומת. (ח"כ) בבית דין; ואם אין כח לבית דין, עם
הארץ מסייעין אותן. עם הארץ. (ח"כ) עם שבגינו נבראת הארץ. דבר אחר: עם שעתידין לירש את הארץ על-ידי
מצוות הללו.

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא ואשיצי
יתו מגו עמה ארי מזרעה יחב למלך בדיל
לסאבא ית מקדשי וילאחלא ית שמא
דקדשי:

(ג) ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב
עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל
את-שם קדשי:

כז"י אתן את-פני. (ח"כ) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו. באיש. ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין.
כי מזרעו נתן למלך. (ח"כ, סנהדרין סד) לפי שנתאמר: "מעביר בנו-ובתו באש", בן-בנו ובן-בתו מנין? תלמוד לומר:
"כי מזרעו נתן למלך". זרע פסול מנין? תלמוד לומר: "בתתו מזרעו למלך". למען טמא את-מקדשי. את
בגסט ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (לקמן כא כג): "ולא יחלל את-מקדשי".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פונה אני מפל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) בן פרש גם בפרשת אחרי על "ונתתי את פני בגפשי האוכלת את הדם". והצרף לחזר
על זה כאן, כי בפרשת אחרי מדבר ב'עסקו' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדשו לריח ניחוח לפניו ("אשר יביאו... את זבחייהם
... אל פתח אהל מועד... לריח ניחוח"); ומובן שנתן לפרש "פונה אני מפל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו,
שאינה מדברת על 'עסק' מיוחד של ה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 322)

ואני אתן את פני באיש ההוא (כ, ג) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו (רש"י) משמע, ש"פני" הוא רק לשון 'פנאי'
ולא לשון 'פנים'. ולא פרש "רוגזי" (פתרגומי), וכפירושו על הפסוק (וישלח לב, כא) "אכפרה פניו" ("אבטל רגזו") - כי שם נאמר
"אכפרה". ולהעיר מפירושו על הפסוק (תהלים לד, יז) "פני ה' בעושי רע" ("פני, פנים של זעם"). אבל פירושו לנ"ף אינו בדיק גמור
על פי פשוטו של מקרא כמו פירושו על התורה. רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לומר שכל אנשי הארץ כל ישראל חבין
להקדים ולסקלו, כי לכלם זיך, כי גורם
לשכינה שתסתלק מישראל. לך תרגם
אנקלוס: עמא בית ישראל, כי הארץ ירמו
לכל ארץ ישראל, לא לארץ אשר העובר
יושב בה. וענין: כי לי הארץ (להלן כה
כג).

ועוד תוכל להבין סודו, ממה שהזכיר הכתוב
בכרת המלך: ואני אתן את פני באיש
ההוא (כאן), וכן: ושמתי אני את פני (פסוק
ה'), כי שמי הגדול הנוצא זכרית אותו, ולא
הזכיר בכרת אוב וידעוני מלת "אני" ולא
בשום פרת אחר, וכבר הודעתי טעם זה לכל
מבין.

הנה בלא ברכה כאלו גזל להקדוש ברוך הוא
וכנסת ישראל, שנתאמר (משלי כח כד): גזל
אביו ואמו וגו', אין אביו אלא הקדוש ברוך
הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל, חבר הוא
לאיש משחית, חבר הוא ליורב עם בן נכט
שהחטיא את ישראל לאביהם שבשמים. כי
החפץ ביצירה שיברכו עליה לשמו הגדול,
משם יהיה קיום העולם, ואם לאו יתעלה
בשמו הגדול ומסתלקת השכינה מישראל,
וכל שכן כשיקריב הפרי למלך שהוא מתעב
את גאון יעקב ומשכנו.

וזה טעם: עם הארץ ירגמהו באבן (פסוק
ב), כי לא אמר מות יומת באבן ירגמו
אותו באשר אמר בכלן, אלא הזכיר עם הארץ,

ואמר רבי יוחנן (שם לג.): הלכה באיסי בן
יהודה. והנה יצנה בכל שיבה אפלו על
אשמאי שהוא הבור, ויחזור ויצנה על הדין
שהוא הקונה חכמה, ואפלו יניק ומכים. ויתכן
שיהיה גם בן דעת אנקלוס, אבל תרגם יניק
ומכים בשיבה, דאמא זקן וגלי בשיבה
שבכללה כל השיבות, בין שיבת התורה בין
שיבת הימים.

(ג) למען טמא את מקדשי. לשון רש"י: את
בגסט ישראל שהיא מקדשת לי. וכבר
רמזתי זה (לעיל יח כא) איך תטמא בגסט
ישראל שהיא מקדשת לשמו הגדול באיש
אחד אשר יחטא. וכבר רמזו זה במדרשים,
שאמרו (ברכות לה:): כל הנהנה מן העולם

(ד) וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזְרָעוֹ לַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי הִמִּית אוֹתוֹ:

כ"י וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.

(ה) וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל־הַזָּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם:

כ"י וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מֶה חֲטָאָה? אֵלָּא לְלַמֶּדֶךָ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שֵׁשׁ בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין בָּלָם מוֹכְסִין, שְׁכָלָם מִחֲפִין עָלָיו. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ • לְמָה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ", יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרָתָהּ? תִּלְמוּד לומר: "אוֹתוֹ" – אוֹתוֹ בְּהִכְרָתָהּ וְלֹא כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרָתָהּ אֵלָּא בְּיִסּוּרֶיהָ. לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ • (ח"ט) לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁעָבְדָה בָּכָךְ, וְאִפְלוּ אִין זֹ עֲבוֹדָתָהּ. וּמִבִּין

(ו) וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֻעִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְתִּי אֶת־פָּנַי בִּנְפֹשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

(ז) וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתָם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ"י וְהִתְקַדְּשְׁתָּם • זֶה פְּרִישׁוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

כך, הַזְכִּיר הַכְּתוּב אוֹתָהּ עֲבוֹדָה וְהָאֵל בְּשָׂלָא כְּדִרְכָּהּ, וְהוּא הָיִין לְכַלֵּן, שֶׁחֲמִיר הִנֵּה הוּא בַּעֲבוּר הָעֲבוֹדָה הַזֶּה הוּא. וְכֵן מוֹכִיחַ כָּל זֶה בְּגִמְרָא בְּמִסְכַּת סִנְהֶדְרִין (סד). לְפִי הַדְּעָת הוּא שֶׁכֵּתֵב הָרַב שֶׁהַמֶּלֶךְ עֲבוֹדָה וְהָאֵל אֵבֶל מִשְׁנִתְּנוּ הֵיא שְׁנוֹנָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר מֶלֶךְ לֹא עֲבוֹדָה וְהָאֵל הֵיא, כְּלוּמַר שְׂאִינוּ נִעְבֵּד שִׁיקְבֵּל עֲלֵיהֶם בְּאֵלָה כָּלֵל, אֵבֶל הוּא כְּמַעֲשֵׂה כְּשׁוֹף לְדַרְשׁ בְּעַד הַחִיִּים אֵל הַכָּלֵב הַמֵּת הַהוּא. וְלִפִּי הַדְּעָת הוּא הָעֵבֶר בְּנוֹ לַפְּעוֹר אוֹ לַמְּקוֹלִים פְּטוּר. גַּם דְּבָרֵי רִשִׁי בְּפִירוּשֵׁי בְּסִנְהֶדְרִין כִּף הֵם כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְנוּ. וְהַכְּרִיתָּהּ הַשְּׁנוּיָה בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (כָּאן): וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזָּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ, לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה וְהָאֵל בְּהִכְרָתָהּ, אֵינוּ מִתִּירוֹ "לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ" כְּמַשְׁמַע מְדַבְּרֵי הָרַב, אֵבֶל יֹאמַר כִּי הִכְרַת הִנֵּה כְּלוּ מִתֵּיר הוּא, וְנִדְרַשׁ אוֹתוֹ לִשְׂאָר עֲבוֹדָה וְהָאֵל הוּא מֶה שְׂאִמְרוּ בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין סד): שְׁלֹשׁ כְּרִיתוֹת בַּעֲבוֹדָה וְהָאֵל לְמָה, אַחַת כְּדִרְכָּהּ, וְאַחַת לְשָׂלָא כְּדִרְכָּהּ (שֵׁם ס): כְּלוּמַר לִזְבֹּחַ קִטְטוֹר וְנִסּוֹף וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה שֶׁנִּתְּרַבּוּ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ לְמִיתָה וּמִחִיב אוֹתוֹ כְּכָאן בְּהִכְרָתָהּ, וְאַחַת לְמֶלֶךְ. וְלִמָּאן דְּאָמַר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה וְהָאֵל, לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ, כְּלוּמַר כָּל עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁחֲזַרְנוּ.

בְּכָלֵם, כָּל שֶׁמְלִיכָהוּ וְהַתְּכַלְּנוּ עָלֶיךָ לֹאֵלָהּ. וְהַנֵּה כְּפִי הַדְּעָת הוּא יִקְרָאוּ בְּנֵי עַמּוֹן לְשַׁקּוֹץ שְׁלֵקוֹן "מֶלֶךְ" (מְלָכִים-א יא ז) כִּי הוּא מְלָכָם, וְהוּא שֵׁם כּוֹלָל לְכָל נִעְבֵּד, כִּי הוּא מְלִשׁוֹן מְלָכּוֹת. וְלֹא כְּדִבְרֵי הָרַב ז"ל שֶׁאָמַר שֶׁהֵיא עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁשְׂמָה מֶלֶךְ וְעֲבוֹדָתָהּ בְּכָךְ. וְכֵן מֶה שֶׁכְּתִב פֶּה שֶׁחֲזַרְךָ "לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ" לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁעָבְדָה בְּכָךְ וְאִפְלוּ אִין זֹ דְרָךְ עֲבוֹדָתָהּ, גַּם כֵּן אִי אִפְשָׁר מִן הַטֵּעַם שֶׁחֲזַרְנוּ, שֶׁכָּל עֲצָמוֹ לֹא נֶאֱמַר הִכְרַת בְּמֶלֶךְ אֵלָּא לְחִיבּוֹ בְּשָׂאִין דְּרָכּוֹ, וְכָל עֲבוֹדָה וְהָאֵל בְּמַשְׁמַע. וְלֹא יִתְכַּן שֶׁתֹּאמַר חֵיב הַכְּתוּב כְּרַת בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁשְׂמָה מֶלֶךְ בְּמַעֲבִיר לוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכּוֹ, וְחִזּוֹר וְרָכָה בּוֹ אִף פְּעוֹר וּמִקְוִלִּים לְכְרַת, וְכִי לְמָה יִצְטָרֵף הַכְּתוּב לָכֵךְ, מֵאִי שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתָהּ עֲבוֹדָה וְהָאֵל מִשְׂאָר כָּל עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁעוֹלָם. וְעוֹד, שֶׁאִם כֵּן הִנֵּה צָרִיךְ לְרִבּוֹת עוֹד מַעֲבִיר בְּנוֹ לַפְּעוֹר וּמִקְוִלִּים בְּסִקְלָה כְּשֵׁם שֶׁרָכָה אוֹתוֹ לְכְרַת. אֵלָּא לֹא הִזְכִּיר הַכְּתוּב מֶלֶךְ כָּל עַקֵּר בֵּין בְּאִזְהָרָה (לְעִיל יח כא) בֵּין בְּעֶנֶשׁ כְּרַת וּסְקִילָה (כָּאן), אֵלָּא לְמַעֲבִיר בְּנוֹ בְּשָׂלָא כְּדִרְכָּהּ לְכָל עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁעוֹלָם. וְכֵן שֶׁתֹּאמַר שֶׁהַמֶּלֶךְ הוּא שֵׁם כָּל עֲבוֹדָה וְהָאֵל כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁנוּ, אוֹ שֶׁתֹּאמַר שֶׁהֵיא עֲבוֹדָה וְהָאֵל יְדוּעָה שֶׁתֹּאמַר

(ח) לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ. לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁעָבְדָה בְּכָךְ וְאִפְלוּ אִין זֹ דְרָךְ עֲבוֹדָתָהּ. לְשׁוֹן רִשִׁי. וְכִכָּר כְּתִב עוֹד בְּסִדֵּר אַחֲרֵי מוֹת (לְעִיל יח כא) שֶׁהַמֶּלֶךְ הֵיא עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁשְׂמָה מֶלֶךְ, וְזֹ הֵיא עֲבוֹדָתָהּ שֶׁמוֹסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים וְכוּ'. וְכָל זֶה אֵינוֹ עוֹלָה וּמִתְקַן כַּהֲנָן לְפִי הָעֵינִין בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין סד). כִּי לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה וְהָאֵל הוּא, אִין עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֲבוֹדָה וְהָאֵל בְּהִעֲבָרַת הַכְּהֻנִּים לָהּ, שֶׁאִם כֵּן לֹא הָיִינוּ הַכְּתוּב הַזֶּה לְהַזְכִּיר זֶה כָּלֵל, שֶׁהָיָה הוּא בְּאִזְהָרָת עוֹבֵד עֲבוֹדָה וְהָאֵל שֶׁבָּאוּ בָּהּ כְּמָה אִזְהָרוֹת בְּתוֹרָה כְּלִלִית, וְהוּא גַּם כֵּן בְּכָלֵל הָעֶנֶשׁ הַנֶּאֱמָר בְּפִרְשֵׁת: כִּי יִמָּצֵא בְּקֶרֶבְךָ אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינָיו ה' אֱלֹהֶיךָ לְעֵבֶר בְּרִיתוֹ וְיִלָּךְ וְיִעְבֵּד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם (דְּבָרִים יז ב-ב). אֵבֶל עַל כְּרַחֲנוּ נִדְרַשׁ שֶׁכָּל עַקֵּר לֹא בָּא הַכְּתוּב אֵלָּא לְחִיבּוֹ עַל הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת שֶׁל הָעֲבָרַת הָרַע בְּשָׂלָא כְּדִרְכָּהּ, וְכֵן אָמְרוּ בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין שֵׁם): וְלִמָּאן דְּאָמַר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה וְהָאֵל הוּא כְּרַת מֶלֶךְ לְמָה לִי, לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ, וְהוּא הָיִין לְעֶנֶשׁ וְהַזְכָּרָה הַקָּמוּרִין בּוֹ שְׁלֹשׁ הַזְכָּרָה אֵלָּא לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ. וְנִדְרַשׁ שְׁלִפִּי הַדְּעָת הוּא לְשׁוֹן מֶלֶךְ אֵינוֹ שֵׁם לְפָסֵל וְעָלָם מִתֵּיר, אֵלָּא שֵׁם לְכָל נִעְבֵּד

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה
מקדשכם:
ח ותשרון ית קימי ותעבדון יהוה אנא יי
מקדשכון:

(ט) בִּי-אִישׁ אִישׁ אִשׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ מוֹת
יומַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ:
ט ארי גבר גבר די לויט ית אבוי וית אמה
יתקטלא יתקטל אבוי ומה לט קטלא
חיב:

כש"י אביו ואמו קלל • (ת"כ, סנהדרין פה) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו • זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר: "דמיו
בו", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". ופשוטו של מקרא:
כמו "דמו בראשו" אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג. ומבין

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ
רעהו מוֹת-יוּמַת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת:
י וגבר די יגוף ית אמת גבר די יגוף ית אמת
חברה יתקטלא יתקטל גיפא וגיפא:

כש"י ואיש • פרט לקטן. אשר ינאף את-אשת איש • (קידושין יט. סנהדרין נב) פרט לאשת קטן. למדנו שאין לקטן
קדושין. ועל איזו אשת-איש חיבתי לד? • אשר ינאף את אשת-רעהו • פרט לאשת עובד גלולים. למדנו, שאין
קדושין לעובד גלולים. מוֹת-יוּמַת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת • כל מיתה האמורה בתורה סתם, אינה אלא חנק.

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה
מוֹת-יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:
יא וגבר די ישכב עם אמת אבוי ערימת
דאבוי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון
קטלא חיבין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-כַּלְתּוֹ מוֹת יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל
עשו דְּמִיהֶם בָּם:
יב וגבר די ישכב ית כלתה יתקטלא
יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חיבין:

כש"י תבול עשו • גנאי. לשון אחר: מבבלין זרע האב בזרע הבן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ . . תָּבַל עָשׂוּ דְּמִיהֶם בָּם (כ, יב) וְנָשָׂא, אִיף נָשָׂא יְהוּדָה אֶת תָּמָר כַּלְתּוֹ (ראה רש"י וישב לח,
כו: "ולא יסף, לא פסק"). ויש לומר, דהנה טעם האסור הוא "תבול עשו", "מבבלין זרע האב בזרע הבן". הסברא נותנת, אפוא,
שללאחר מיתת הבן, כאשר אין טעם זה, מתרת האשה לאביו. יתר על כן: ער ואונן הרי השחיתות את זרעם, ואם כן לא שייך כאן
כל הענין של "תבול".

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

והנכרת הבא באחותו (פסוק יז) הוא מיתר,
ונדרש לרבותינו (מכות יד.): למה יצא כרת
באחותו וכו'.
ועל דרך הפשט הוסיף בכרת: לעיני בני
עמם (פסוק יז), לומר שתמות בנער
נפשים, בענין שיראו ויבינו וישפילו יחד כי
יד ה' עשתה זאת וקדוש ישראל בראה.
וטעם: עונו ישא (שם), שיהיה החטא שהוא
דבק בו מן העת ההיא, מעשיו לא
יצליחו ויבדל בו האלה, כי יפהו השם
בתולדות רעים עד השמידו בכרת, כענין
שאמר (שבת לג.): סימן לעברה הדרוקן.
ולא הצריך להזכיר חיב הכרת האחרים כגון
אמו (לעיל יח ז) ואחות אשה (שם יח יח),
שקבר למדנו מן הנזכרים כל הצריך.

והנ אשת איש ואשת אב והפלה והזכר ואשה
ואמה (פסוקים ייד), והוא הדין אשה ובתה
ובת בתה, כי הזכיר קצת שאר האשה, והוא
הדין לכל הנזכרים שם (לעיל יח יז) באזהרה,
וכל שכן שאר עצמו בת בנו ובת בתו הנזכרים
(לעיל יח י), ואין צריך לומר בתו. ובכל זה
עוד מדרשים לחיב אותן.
וכן הזכיר חיוב הרביעה במיתה (פסוקים
טו-טז). וחסר והזכיר כרת אחר הנדה
(פסוק יח), לחיבו בהעראה בלא גמר ביאה
(יבמות נד), הוא שאמר: את מקנה הערה
(פסוק יח), וכן באחות אם ואחות אב (פסוק
טז): כי את שארו הערה (פסוק יט). והזכיר
דודתו וכן אשת אחיו (פסוקים כ-כא), לחיבם
בעריות בין שלא היו לו בנים או היו לו.

(ט) וטעם כי איש איש אשר יקלל את אביו
ואת אמו, יחזר לראש הפרשה שאמר:
איש אמו ואביו תיראו. (לעיל יט ג). ואמר
כאן כי איש איש אשר לא ישמע וכו' ומקלל
אביו ואמו מוֹת יומַת.
ועל דרך האמת, בעבור שאמר (פסוק ז):
והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה'
אלהיכם, ואמר (בפסוק ח): אני ה' מקדשכם,
כי השם הנכבד הוא המקדש אותו, כי הוא
אבינו וגואלנו מעולם הוא שמו, אם כן
המקלל את המשתתפין ביצירה חיב מיתה.
וזה טעם משפט הנואף והנאפא אשר סמך
לכאן, והקדמו לכל העריות, וכבר רמזתי זה
למעלה (שמות כ ג).
והזכיר הפתוח קצת העריות לחיב בהן מיתה,

(יג) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-זָכָר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשָׂו
שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם:
כז"י מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנִּים כְּמִכְחֹל בְּשׁוֹפָרָת.

(יד) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה וְאֶת-אִמָּהּ זִמָּה הוּא בְּאִשׁ
יִשְׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא-תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם:
כז"י יִשְׁרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֶן • (סנהדרין עה) אִי אִתָּה יָכוֹל לִזְמַר אֲשֶׁתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה יִשְׁרְפוּ, שְׁהָרִי נִשְׁאַה בְּהִתֵּר וְלֹא נֶאֱסָרָה
עָלָיו, אֲלֵא אִשָּׁה וְאִמָּה הַפְּתוּבִין כָּאֵן שְׁתִּיחֶן לְאִסּוּר, שְׁנִשְׁאַ אֶת חֲמוּתוֹ וְאִמָּהּ. וְיֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ שְׁאוּמָרִים: אֵין כָּאֵן
אֲלֵא חֲמוּתוֹ, וּמִהוּ "אֶתְהֶן"? אֶת אַחַת מֵהֶן; וְלִשׁוֹן יִנְיָ הוּא: "הֵן", אַחַת.

(טו) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָתוֹ וְאֶת-
הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:
טו וַיִּגְבַּר דִּי יִתֵּן שְׁכָבְתָּהּ בְּבַעֲרָא יִתְקַטֵּל אִתָּהּ וְיִתֵּן בְּעִירָא תִקְטָלוּן:

כז"י וְאֶת-הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה מִזֶּה חָטָא? אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ, לְפִיכָךְ
אָמַר הַכֶּתוּב: תִּסְקַל. קַל-וְחֹמֶר לְאָדָם, שִׁיּוּדַע לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרָע וְגוֹרֵם רָעָה לְחֻבְרוֹ לְעֹבֵר עֲבָרָה. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר
אִתָּהּ אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבָד תִּאֲבֹדוּן אֶת-כָּל-הַמִּקְדָּמוֹת", הָרִי דְבָרִים קַל וְחֹמֶר: וּמִזֶּה אֵילָנוֹת, שְׁאֵינֶן רוֹאִין וְאֵינֶן
שׁוֹמְעִין, עַל שְׁבָאָה תִקְלָה עַל יָדָם, אֲמָרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת, שְׂרָף וְכֹלָה, הַמַּטָּה אֶת חֻבְרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מִיתָה,
עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אִתָּהּ
וְהִרְגִתָּ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם:
טז וְאִתְמַת דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמַשְׁלַט בִּיהַ
וְתִקְטָלוּ יִתֵּן אִתְמַת וְיִתֵּן בְּעִירָא יִתְקַטֵּל אִתָּהּ:
וְתִקְטָלוּן קָטָלָא חֲזִיבִין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

מִפְּנֵי שְׁבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) וְהִנֵּנוּ, שְׁאֵין זֶה בְּגֵדָר עֲנֵשׁ, אֲלֵא הַבְּהֵמָה נִבְרָאָה לְשִׁמְשׁ אֶת הָאָדָם, וְכֹאֲשֶׁר
אֵינָנָה מְשַׁמֶּשֶׁת אוֹתוֹ אֲלֵא גוֹרָמַת לוֹ תִקְלָה - אֵין מְקוֹם לְמַצִּיאוֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבִּי הַשֶּׁכֶּר בְּ"תוֹעֵלַת וְתִקּוּן" שְׁמִיגִיעַ לְסוֹס
מִמָּה שֶׁהוּא מְרַבֵּה לְאָדָם: "בְּרִיאַת הַסוֹס". אֵינוֹ בְּשִׁבִּיל הַתוֹעֵלַת הַמִּגִּיעַ לוֹ, כִּי אִם זֶהוּ דֶּרֶךְ טָפֵל, כְּדִי שֶׁלֹּא לְקַפֵּחַ שֹׁכֵר כָּל
בְּרִיָּה, אֲלֵא... בְּשִׁבִּיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֶחָתָו בִּתְּאֻבּוֹ אוֹ-בִתְּאֻמּוֹ
וְרָאָה אֶת-עֲרוּתָהּ וְהִיא-תִּרְאָה אֶת-עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא
וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמּוֹ עֲרוֹת אֶחָתוֹ גִּלָּה עוֹנֵו יִשְׂא:
יז וַיִּגְבַּר דִּי יִסַּב יִתֵּן אֶחָתָהּ בִּתְּאֻבָּהּ אוֹ בִּתְּאֻמָּהּ
אִמָּה וְיִחְזִי יִתֵּן עֲרִימָהּ וְהִיא תִּחְזִי יִתֵּן עֲרִימָהּ
קָלָנָה הוּא וְיִשְׁתַּיְצוּן לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּהוֹן עֲרִימָה
אֶחָתָה גִּלָּה חוֹבָה יִקְבֵּל:

כז"י חֶסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרָמִי: חֶרְפָּה, 'חֶסֶדָא'. וּמִדֶּרֶשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשְׂא אֶחָתוֹ? ! חֶסֶד עֲשֵׂה הַמְּקוֹם
לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנִאָמַר (תהלים פט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה". רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִהֲדוּרַת בְּלוֹם, אֲבֵרָמוּבִיץ

בִּידִיעָה, כְּלָשׁוֹן: וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲנוּהָ אֲשֶׁתוֹ
(שם ד א), וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ (שם לח
כו), בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָה (שם כד טז).
וְאָמַר וְהִיא תִּרְאָה אֶת עֲרוּתוֹ, שְׁגָם הִיא
חֲמִידָה בְּלִבָּהּ עֲרוּתוֹ וְרָצוֹנָה לְעִשׂוֹת
כֵּן. וְהִזְכִּיר זֶה בְּאֲחֻת בְּלִבָּהּ, בְּעִבּוּר כִּי כָל
הָעֲרִיּוֹת כְּאֲשֶׁר יִקְרַב הָאִישׁ לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ
לְרָצוֹנָה הוּא, כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לְרָצוֹנָה תִּתְרַחֵק
מִמֶּנּוּ וְתִצָּעֵק, אֲבָל בְּאֵחַ הַיֵּשֶׁן עֲמָה אוֹלִי
שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּהּ יִעָרָה בָּהּ, עַל כֵּן הִזְכִּיר שֶׁהִיא
גַּם הִיא תִּרְאָה עֲרוּתוֹ.

וְאָמַר וְרָאָה אֶת עֲרוּתָהּ דֶּרֶךְ מוֹסֵר, כִּי הַכֶּתוּב
יִבְנֶה בְּעֲרִיּוֹת, פַּעַם יִקְרָא הַבְּעִילָה גְלוּי
עֲרוּהָ, כְּאֲשֶׁר יֵאמַר בְּרַבֵּן: לֹא תִגְלָה אֶת עֲרוּתָהּ.
וְזֶה מִמֶּנְהָ הַזִּנּוּיִם שֶׁהֵם מְגִלִּים שְׁלִיָּה, כְּעִנְיָן
שְׁנִאָמַר: וְגִלְתִּי שׁוֹלִיךְ עַל פִּנְיָ (נחום ג
ה), וּפַעַם יִבְנֶה אוֹתָהּ בִּיָּאָה: וְכֹא אֵלֶיהָ
וְשִׁנְאָה (דְּבָרִים כב יג), לְבֹא עֲלֵינוּ (בְּרֵאשִׁית
יט לא), וְיִבֹּא אֵלֶיהָ וְתִתֵּר לוֹ (שם לח יח),
וּפַעַמִּים רַבִּים יִקְרָאָהּ שְׁכִיבָהּ, וּבִכְאֵן יִבְנֶה
אוֹתָהּ בְּרֵאשִׁיָּה, כִּי הָאֵחַ עִם אֶחָתוֹ שְׁנֵי
יַחַד וְאֵין צָרִיךְ לְגִלּוֹת שׁוֹלֵם. וְכֵן יִבְנֶה אוֹתָהּ

(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָתָו. הַזְכִּיר הַכֶּתוּב
קִיחָה בְּאֶחָתוֹ אַף עַל פִּי שְׁאֵין לוֹ בָּהּ
קְדוּשִׁין, בְּעִבּוּר כִּי הָאֵחַ עִם אֶחָתוֹ בְּבִית
אֶחָד שׁוֹכְנִים יַחַד, וְכֹאֲשֶׁר יִגְבַּר עָלָיו תִּתְּנוֹ
יִקְחָהּ וְיִמְשֹׁף אוֹתָהּ אֵלָיו, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְבֹא
אֵלֶיהָ כְּבֹא אֶל אִשָּׁה זֹנָה. וְכֵן דֶּרֶךְ הַכֶּתוּב
לְהִזְכִּיר קִיחָה בְּכָל הַמִּתְיָחָדִים, כִּי אִשָּׁה וְאִמָּה
(בְּפִסּוּק יד), וּבֵת בְּנָה וּבֵת בִּתָּה (לְעִיל יח
יז), וְאִשָּׁה וְאֶחָתָהּ (שם פִּסּוּק יח), וְאִשָּׁה
אֶחָי (פִּסּוּק כא), כָּל עַמּוֹ בְּבִית. וְכֵן: לֹא
יִקַּח אִישׁ אֶת אִשָּׁת אָבִיו (דְּבָרִים כג א).

יח' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ וְגִלָּה אֶת־עֲרוּתָהּ
אֶת־מִקְרָהּ הָעֶרְהָ וְהָיָה גִלְתָּהּ אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּהּ וְנִכְרְתוּ
שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:

כש"י הָעֶרְהָ • גִלָּה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוּהָ", גְּלוּי הוּא, וְהָיָה יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "וְעוֹהָ" מִגְזֵרֶת (אסתר ה ט): "וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע", וְכֵן "אֶחָהּ" מִגְזֵרֶת אֶת. וְהָעֶרְהָ זֶה נִחְלָקוּ בֵּה רַבּוֹתֵינוּ (יבמות נד). יֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה נִשְׁקֵית שְׁמֶשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַכִּנְסֶת עֶטְרָה.

יט' וְעֲרוֹת אֲחֻת אִמֶּךָ וְאֲחֻת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת־שְׂאֵרֹי הָעֶרְהָ עִוָּם יִשְׂאוּ:

כש"י וְעֲרוֹת אֲחֻת אִמֶּךָ • שְׁנֵה הַכְּתוּב בְּאֶזְהָרָתוֹ. לֹא־מֵרָחֵק עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אֲחֻת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאָב, בֵּין עַל אֲחֻתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אֲחִי אָבִיו לֹא הִזָּהֵר, אֲלֵא עַל אִשֶּׁת אָחִי אָבִיו מִן הָאָב.

כ' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאָה
יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

כש"י אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ • (יבמות נד) הַמִּקְרָא הִזָּה בֹּא לְלַמֵּד עַל 'כֶּרֶת' הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בַּעֲנֵשׁ הִלִּיכֶת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתוּבָמוֹ: בְּלֹא וָלֶד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים – קוֹבְרֵן, אֵין לוֹ בָּנִים – מֵת בְּלֹא בָנִים. לְכָף שְׁנֵה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלוֹ: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בְּשִׁמּוֹת, לְפִי שְׁקוּבָרָן בְּחֵיו; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׂאֵם אֵין לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁ.

כא' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲחִיו נָדָה הִוא עֲרוֹת
אֲחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:

כש"י נָדָה הִוא • הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת מִנְדָּה הִיא וּמֵאֻסָּה. וּרְבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ לְאַסֵּר הָעֲרָאָה בֵּה כְּנָדָה, שֶׁהָעֲרָאָה מִפְּרִשֶׁת בֵּה: "אֵת מִקְוֶה הָעֶרְהָ".

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְכֵן עַל דַּעֲתִי: פֶּן יִחְסְדֶךָ שׁוֹמֵעַ (מִשְׁלִי כה י'), יִסֵּר מִמֶּךָ כָּל חֶסֶד, שְׁלֹא שְׁמֵרָת חֶסֶדְךָ אֶת רֵעֶךָ שְׁמֵרָת לֶךְ סוּדוֹ, כְּמִלַּת: לְדַשְׁנוּ (שְׁמוֹת כז ג), וּבְכָל תְּבוּאָתִי תִשְׂרֹשׁ (איוב לא יב), וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, כִּי רַחֵק הוּא אֲצִלִּי לְהִיטֵל מִלַּת חֶסֶד בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מִשְׁמֶשׁ בַּהֲפֻכִים הָאֵלֶּה, וְהַכְּתוּבִים מִשְׁבָּחִים וּמִתְפַּלְלִים בְּמִלַּת חֶסֶד. אֲבָל חֲסוּדָה בְּלִשׁוֹן אֲרָמִית לִשׁוֹן אֲחֵרָה, וְגַם אוֹתוֹ הַלִּשׁוֹן מְבָדִיל בִּינֵיהֶם, זֶה מִתְרַגֵּם (תִּיבוּ"ע) חֲסָדָה וְזֶה מִתְרַגֵּם חֲסוּדָה.

וְכַתֵּב רַבְּנוּ תַנְחֵאֵל, כִּי: חֶסֶד לְאִמִּים חֲשָׂא (מִשְׁלִי יד לד) לִשׁוֹן חֲרָפָה. וּלְפִי דַעֲתִי גַם זֶה לִשׁוֹן תְּהוֹפּוּכוֹת. כִּי צִדְקָה וְחֶסֶד נִזְכָּרִים בְּפִסְקֵי הַהוּא, וְהֵם הָאִמִּים הַתְּאוּמִים הַנִּזְכָּרִים בְּכָל מְקוֹם, כְּמוֹ רֹדֶף צִדְקָה וְחֶסֶד (שָׁם כא כא), אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד וּמִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאָרֶץ (יִרְמְיָה ט כג). אֲבָל פָּשֵׁט הַכְּתוּב עַל דַּעֲתִי צִדְקָה תְּרוֹמָם גוֹי בְּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, וְחֶסֶד לְאִמִּים

וְהַנִּכּוֹן בְּעִינֵי בְּמִלַּת חֶסֶד שֶׁהוּא כְּמִשְׁמַעוֹ, וְכֵן דַּעֲת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ת"כ כאן וְסִנְהֶדְרִין נח): יֵאמֹר, כִּי שָׂאֵר הָאִמִּים חֶסֶד הוּא, וְאֵין רֵאוּיָן לְגִלּוּי עֲרוּהָ, כִּי בְּקֻרְבָּיִם יִזְכִּיר טַעַם מִפְּנֵי שֶׁאֵר הַבָּשָׂר, וּבְאִמִּים יִזְכִּיר חֶסֶד אֲשֶׁר בִּינֵיהֶם. וְיִהְיֶה אִישׁ מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחֵר עֲמוֹ. אוֹ הוּא כְּדָרְךָ וְאֲנִי תַפְלָה (תְּהִלִּים קט ד), כִּי תַמּוּדוֹת אֵתָּה (דְּנִיָּאל ט כג), הַנִּגִּי אֲלֵיךְ וְדוֹן (יִרְמְיָה נ לא), שֶׁיִּחְסֹר מִתֵּן מִלַּת אִישׁ.

אוֹ שִׁכְנָה הָאִישׁ בְּתֵאֲרוֹ. יֵאמֹר, וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֻתוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוּתָהּ אִישׁ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ כִּי עֲרוֹת אֲחֻתוֹ גִּלָּה עִוָּו יִשָּׂא, הַזְכִּיר כִּי הִזָּה רֵאוּיָ לְהִיטֵל גּוֹמֵל נִכְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד, וְהוּא עוֹכֵר שְׂאֵרוֹ אֲבָרִי. כִּי הִזָּה רֵאוּיָ שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּה חֶסֶד שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאִמִּים לְהַשִּׂיָּא לְבַעַל, וְהוּא פּוֹגֵם וְעוֹכֵר אוֹתָהּ, וְהַכְּתוּב יִתֵּל הַסִּפְרוֹן בְּדָרְךָ, כְּמוֹ: עֲרוֹת אֲחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ (פְּסִיק כא).

וְטַעַם חֶסֶד הוּא, עַל דַּעֲת הַמִּפְרָשִׁים, חֲרָפָה, כִּי הָאֲנָשִׁים כָּלֵם בְּטַעַם יִהְיֶה לָהֶם בִּשְׁתּוֹת וְכִלְיָמָה בְּחֶטֶא הַמְּכַעֵר הַזֶּה. וְהוּא כְּלִשׁוֹן אֲרָמִית שֶׁתְּרַגֵּם אֲנָקְלוּס כִּי חֲרָפָה הִיא לָנוּ (בְּרַאשִׁית לד יד): אֲרִי חֲסוּדָה הִיא. וְיוֹנָתָן תְּרַגֵּם וְשִׁמְתִּיהָ חֲרָפָה (שְׁמוּאֵל־א יא ב): חֲסוּדָה. וּבְלִשׁוֹן חֲכָמִים (רוֹת רַבָּה ז יא): מִפְּנֵי שֶׁחֲסִדוֹ בְּרָבִים. וְכֵן: פֶּן יִחְסְדֶךָ שְׁמֵעַ (מִשְׁלִי כה י'). יַעֲשֶׂה לֶךְ חֲרָפָה בְּגִלּוֹתֶךָ סוּד אֲחֵר. וְטַעַם וְנִכְרְתוֹ לְעִינֵי בְנֵי עַמָּם, לֵאמֹר אֵתָּה תַעֲשֶׂה זֶה בְּסִתְרֵי וְה' יִגְלֶה עֲוֹנְךָ בְּהִבְיֹא עֲלֶיךָ עֲנֵשׁ לְעִינֵי כָּל בְּנֵי עַמֶּךָ, וְהַזְכִּיר כֵּן בְּחֶטֶא הַנַּעֲשֶׂה בְּחִדְרֵי חֲדָרִים, וְהוּא הִדִּין בְּכָל הַקְּרִיאוֹת בְּאֲשֶׁר הִזְכִּירָתִי (לְעִיל יח כט). וְטַעַם עֲרוֹת אֲחֻתוֹ גִּלָּה עִוָּו יִשָּׂא, וְאִם גִּלָּה עֲרוֹת אֲחֻתוֹ בְּאִנְס עִוָּו יִשָּׂא הוּא לְבָדוֹ, כְּדַבְּרֵי רַבִּי אֲבָרָהָם. וְעַל דַּעֲתִי טַעַמוֹ, כִּי עֲרוֹת אֲחֻתוֹ גִּלָּה עִוָּו יִשָּׂא כָּל אֶחָד מִן הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ: כִּי אֵת שְׂאֵרוֹ הָעֶרְהָ עִוָּם יִשָּׂאוּ (פְּסִיק יט).

כב ותשרון ית כל קימי וית כל דיני ומעבדון
יתהון ולא תרוקן יתכון ארעא די אנא מעל
יתכון תמן למתב בה:

(כב) ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם
אתם ולא תקיאו אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם
שמה לשבת בה:

כג ולא תהכון בנימוסי עממיא די אנא מגלי
מן קדמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק
מימרי יתהון:

(כג) ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי
את כל אלה עשו ואקץ בם:

כ"ד ואקץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כז): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

כד ואמרית לכון אתון תירתון ית ארעהון
ואנא אתננה לכון למירת יתה ארעא עבדא
חלב ודבש אנא יי אלהכון די אפרשית
יתכון מן עממיא:

(כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה
לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם
אשר הבדלתי אתכם מן העמים:

כה ומפרשון בין בעירא דכיא למסאבא ובין
עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית
נפשתיכון בבעירא ובעופא ובכל די תרש
ארעא די אפרשית לכון לסאבא:

(כה) והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף
הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף
ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא:

כ"ו והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונכריין הם, אלא
בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שצרה.
אשר הבדלתי לכם לטמא • לאסר.

כו ותהון קדמי קדישין ארי קדיש אנא יי
ואפרשית יתכון מן עממיא למיהוי פלחין
קדמי:

(כו) והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם
מן העמים להיות לי:

כ"ז ואבדל אתכם מן העמים להיות לי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של
נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר'! "אי אפשי
ללבש כלאים! אכל יאמר: 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי'?" תלמוד לומר: "ואבדל אתכם מן העמים
להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות ז עמ' 18)

ואבדל אתכם מן העמים להיות לי (כ. כו) פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים (רש"י כ. כו) מבאר בחסידות,
שגם משפטים יש לקיים בקבלת על, כמו החקים. לפי זה עלול אדם לחשב, שאם פגע בזולתו, די לו לבקש מחילה מתוך קבלת
על גרידא. אבל מובן מאליו, שאסור שיהיו לאדם מדות רעות, וצריך להיות אכפת לו כל ענין של ישר בין אדם לחברו, וכפי
שכתב הרמב"ם שעל דבר שהוא רע מצד השכל יש לומר "אי אפשי". אלא שכל זה יש לעשות מתוך קבלת על.

כו וגבר או אתתא ארי יהי בהון בדין או
דכור יתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון
יתהון קטלא חיבין פפפ

(כו) ואיש או-אשה ביהיה בהם אוב או ידעני מות
יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם:

כ"ח ביהיה בהם אוב וגו' • פאן נאמר בהם 'מיתה' ולמעלה 'כרת': עדים והתראה - בסקילה, מזיד בלא
התראה - בהכרת, ושגגתם - חטאת. וכן בכל חיבי מיתות שנאמר בהם 'כרת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"ז זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

תנודע, שפרשו תנודע שאינה בקרבם, כי כל
רואיהם יכירום במעשיהם כי פסילים הם ואין
בהם תבונה, והם שניהם בשלילות הענין.

ולאמים רבים חוטאים בקסד ואינם עושים
אותו. ודמיון הפסוק הזה הוא סמוך לו (משלי
יד לג): בלב נבון תנוח חכמה ובקרב פסילים

חטאת כאשר לא יעשהו. יאמר, כי בצדקה
ובקסד רוממות כל גוי ומכשולם.
או יאמר, צדקה תרומם תגוי המיוחד שיעשנה,

הפטרה לפרשת אחרי מות־קדושים לשנים מקרא ואחד תרגום ביחזקאל פרק כ

כ בַּיּוֹמִי דְּבִרְיָהּ אֵלַי לֵאמֹר: גִּבְרָאָדָם דְּפָר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִלְדִּרְשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חֵי־אֲנִי אִם־אֲדִרְשׁ לָכֵם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: דְּהַתְּשַׁפֵּט אֹתָם הַתְּשַׁפֹּט בֶּן־אָדָם אֶת־תּוֹעֵבַת אֲבוֹתָם הַדִּירָעִים: הוֹאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה בְּיוֹם בַּחֲרֵי בְיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יְדֵי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדֵי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וּבְיוֹם הַהוּא נִשְׂאֲתִי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זִבְתָּ חֶלֶב וּדְבַשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: וְנֹאמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תִּטְמְאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ לִשְׁמָע אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֹפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעִשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָבֵאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאָתַן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדִּיעָתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקֻדָּשׁ: יג וַיִּמְרוּ־בִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי מֹאָסוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לְשַׁפֵּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעִשׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֲתִי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתָּ חֶלֶב וּדְבַשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מֹאָסוֹ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם לָכֵם הִלָּךְ: יז וְתַחַם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כֹּלָּה בַּמִּדְבָּר: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֵּי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תִּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגִלּוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי שְׁמֹרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

הפטרה לפרשת אחרי־קדושים לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' רד

אגרות קודש

ב"ה, ל"ג בעומר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה להדיעה הטלפונית ע"ד הטפול הרפואי שהתחילו. יהי רצון שיהי בהצלחה גדולה לרפוי"ק.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, הילולא דרשב"י אשר יום שמחה גדולה הוא, וכמבואר בכ"מ, וענינו הרי ה' להביא מן הסתים דאורייתא אל הגליא דאורייתא, שהתוצאות מזה, להביא מהסתים דישראל להגליא דישראל ומפני החיות להגליא דחיות, חיות כל אחד מהאברים, כמצוה עלינו בתורתנו תורת חיים, שהיות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחריי־קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ל' ניסן פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ	יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב
יום שני - א' אייר פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט	יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח
יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז	יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

כל עולם ונברא שהיא מחיה, וכלל קמיה בלא ממש חשיב, -
הכל לגבי הקב"ה, אינו נחשב לכלום ממש, וכבטול דבור אחר
בנפש המשפלת בעודו במחשבתה - בשעה שהדיבור נמצא
עדיין במחשבת הנפש, או בחמדת הלב בנזכר לעיל¹³, אשר על

ידי התבוננות זו ממילא

תתפשט מדת האהבה

שנפשו מלבושה, - בהם

היא מלוכשת, כלומר:

שיותר לא תהיה לו אהבה

לדברים שאותם אהב

(שבאהבתו לאותם דברים,

היתה מדת האהבה שבנפשו

מלוכשת בהם), וכל אהבתו

תהיה להקב"ה בלבד, דהיינו

שלא תתלבש - מדת

האהבה, בשום דבר הנאה

ותענוג גשמי או רוחני

לאהבה אותו, - את

ה"דבר גשמי או רוחני", ולא

להפין כלל - "חפץ" משמעו

רצון פנימי, שום דבר

בעולם, בלתי לה' לבדו, -

כל אהבתו ורצונו הפנימי

יהיו להקב"ה בלבד, שהוא

מקור החיים של כל

התענוגים, שכלם - כל

התענוגים, בטלים

במציאות וכלל ממש

קמיה חשיב, - לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל התענוגים

בטלים במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, ואין ערך ודמיון

כלל ביניהם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים"

של כל התענוגים, הם ושלום, כמו שאין ערך לאין ואפס

המחלט לגבי חיים נצחיים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין כל

תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים

שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את הרצון, שלא

לרצות בכל התענוגים, כי אם לרצות במקור כל התענוגים, שהוא:

אלקות, וכמו שכתוב¹⁴: "מי לי בשמים, ועמד לא חפצתי

בארץ", - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל דבר שהוא טפל ובטל

לך - אין חפצי בו, בלא שארי ולבבי, צור לבבי וגו'", וכמו

שכתוב¹⁵ לקמן: "פרטי אפני האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי

ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה

לדברים מסוימים, וההתבוננות פועלת בו שמדת האהבה "תתפשט"

מעניני העולם, ותהיה לאלקות בלבד. אך, מי שבטבעו הוא קר, ואין

בו שום רגש של אהבה לאיזה דבר שהוא, כדי להעביר את מדת

1 והנה, באהבה יש גם כן שתי מדרגות: - כלליות: "אהבה רבה"

2 ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה בתענוגים", -

3 אהבה ותענוג מאלקות - לא שהאהבה מייצגת "מבוקש" מסויים,

4 שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד עם הקב"ה או להכלות

5 באלקות, אלא האהבה

6 עצמה משמעה תענוג

7 ודביקות באלקות, והיא 1

8 שללכת העולה מאלה, - 2

9 לא שהאדם יוצר ומדליק 3

10 בקרבו אהבה זו, אלא אהבה 4

11 זו באה אליו מעצמה, וכאשר 5

12 מלמעלה בבחינת מתנה 6

13 למי שהוא שלם ביראה, - 7

14 מי שהיראה אצלו 8

15 בשלימות, נותנים לו מתנה 9

16 מלמעלה, שיגיע ל"אהבה 10

17 בתענוגים"; בנזק - כידוע 11

18 הפירוש על מאמר רבותינו 12

19 ו"ל"ו: "דברו של איש 13

20 לחזר אחר אשה", - 14

21 שפירושו בעבודת ה', הוא: 15

22 שאהבה נקראת "איש" 16

23 ו"זכר", כמו שכתוב¹⁷: 17

24 "זכר - חסדו", - שבדרך 18

25 רמז משמעו, שבחינת חסד 19

26 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת 20

27 "זכר", ו"אשה" היא בחינת 21

28 ויראת ה'¹², - שבלשון

29 הפסוק "אשה יראת ה'" - מרומזת השייכות של "אשה" ל"יראה",

30 בנזק; - וזהו "דרכו של איש לחזר אחר אשה", בחינת האהבה

31 ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזר") במקום שבחינת

32 יראה ("אשה") היא בשלימות, ובלי קדימת היראה אי אפשר

33 להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא מבחינת אצילות,

34 דלית תמן קצוץ ופרוד חס ושלום. - שאין בו בעולם האצילות

35 שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק

36 מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא, הכל שם בטל

37 במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה שמ"אצילות" איננה

38 יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין

39 מרגיש את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות.

40 אך "אהבת עולם" - המדרגה השניה באהבה, היא תפא

41 מהתבוננות ודעת בגדלות ה' אין-סוף ברוך-הוא, המלא כל

42 עלמין - המלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית ומצומצמת

43 בהתאם להרכבו של כל נברא, וסובב כל עלמין, - ומחיה את כל

44 העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה מצומצמת לפי ערך

1 האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו בהרבה לעורר בקרבו
2 רגש של אהבה – אף על פי כן יכול גם הוא ליצור בקרבו אהבה
3 לזהות להקב"ה, על ידי
4 ההתבוננות האמורה.
5 ובלשון ה"תניא": וְגַם מִי
6 שֶׁאֵין מִדַּת אֱהָבָה
7 שֶׁבִּנְפִשׁוֹ מְלַבֶּשֶׁת כָּלֵל
8 בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גִּשְׁמִי אוֹ
9 רוּחָנִי – יָכוֹל – גַּם הוּא,
10 לְהִלָּחֵב נַפְשׁוֹ בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֵזָה וְלַהֲבֵה הָעוֹלָה
11 הַשְּׂמִימָה, עַל יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת הַנּוֹכְרֹת לְעִיל, – עַל יְדֵי

ליקוטי אמרים

אהבה שבנפשו מלובשת כלל בשום תענוג גשמי או
רוחני יכול להלהיב נפשו כרשפי אש ושלהבת עזה
ולחב העולה השמימה ע"י התבוננו' הנ"ל כמ"ש לקמן
ולאחריה אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע
לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, לי"ח]:

23 וְהֵנָּה, בְּחִינַת אֱהָבָה זו, פְּעָמִים שְׁקוּדֶמֶת לִירָאָה, כִּפִּי בְּחִינַת
24 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, – אֶת הָאֱהָבָה, בְּנוֹדַע [שֶׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסָדִים
25 וְגִבּוּרִים, שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירָאָה, – חֶסֶד – אֱהָבָה, וְגִבּוּרָה – יִרְאָה,
26 וְ"דַעַת" כּוֹלֵל בְּתוֹכָהּ אֶת שְׁתֵּיהֶן וּמְבִיאָה לַהֲתַגְלוֹת שְׁתֵּיהֶן; כְּלוּמֹר:
27 הַהֲתַקְשְׁרוֹת הַחוּקָה שֶׁל
28 הַ"דַּעַת" שֶׁלּוּ בְּגִדּוֹת ה',

ליקוטי אמרים

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי'
הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות
שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד
ולתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה
תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלהיו ומ"מ
היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות
והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא
בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה
בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א
בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה
בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה
והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור
מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה
ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
בגמטריא כ"פ אור כידוע לי"ח]:

29 מעוררת באדם ומגלה את
30 שני הרגשות של יראה
31 ואהבה, ופְּעָמִים שֶׁהַחֲסָדִים
32 קוֹדְמִים לִירָד וְלַהֲתַגְלוֹת,
33 – מֵאִשֶּׁר הַגִּבּוּרִים, וּבִנְפֶשׁ
34 הַיְינוּ, שֶׁלְּפַעֲמִים מִתְּגַלֶּה
35 מִהֲתַקְשְׁרוֹת הַדַּעַת, אֱהָבָה
36 לִפְנֵי יִרְאָה. וְלִכֵּן אֶפְשָׁר
37 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת
38 שִׁיעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה
39 הַנּוֹלָדָה בְּלִבּוֹ, בְּזִכְרוֹ אֶת
40 ה' אֱלֹהָיו. – שֶׁלְּמִרְוֵת שַׁעַד
41 עֵתָה הִיא רִשְׁעוֹ וּבַעַל
42 עֲבֵירוֹת וְלֹא הִיטָה לִּי יִרְאָה
43 ה' – בְּכָל זֹאת נִוצֵרֶת בּוֹ
44 אֱהָבָה לַהֲקַב"ה הַמְּבִיאָה
45 אוֹתוֹ לַתְּשׁוּבָה; וּמִכָּל מְקוֹם, הִירָאָה גַּם בִּן בְּלוּלָה בָּהּ – בִּאֱהָבָה
46 זֹו עֲצֻמָּה, מִמִּילָא, רַק שֶׁהִיא – הִירָאָה, בְּבְּחִינַת קִטְנוֹת וְהַעֲלָם,
47 – בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה, דִּהְיִינוּ יִרְאָה חֲטָא – בְּלִבּוֹ, לְמַרְדּ בּוֹ חֶסֶם וְשִׁלּוּם,
48 וְהָאֱהָבָה הִיא בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמוֹחוֹ. – בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ
49 רַק בִּאֱהָבָה לַהֲקַב"ה. אֵךְ – עֵנִין זֶה שֶׁהָאֱהָבָה בִּאֵה לִפְנֵי הִירָאָה, זֶהוּ
50 – רַק, דֶּרֶךְ מְקַרָּה וְהִירָאָה שְׂעָה, בְּהִשְׁתַּחֲוֶה פְּרִטִית מֵאֵת ה',

12 התבוננותו בענינים האמורים, יעורר גם הוא בקרבו אהבה לזהות
13 להקב"ה, כְּמֹו שִׁיתְּבָאָר לְקָמָן. – בִּיחֹס לַמְּדִרְיָגָה הָעֲלִינָה יוֹתֵר
14 שֶׁל אֱהָבָה, לַמְּדוּנָה, שֶׁהִיא
15 יְכוּלָה לַהֲיִיט רַק בְּמִי
16 שֶׁהִירָאָה הִיא בְּשִׁלְמוֹת,
17 וְאִילוּ בִּיחֹס לַמְּדִרְיָגָה
18 הַשְּׁנִיָּה שְׁבִאֲהָבָה (לַמְּרוֹת
19 שֶׁעַל פִּי סֹדֵר, צָרִיךְ גַּם כֵּן
20 לַהֲיִיט קוּדֶם יִרְאָה
21 וְלֹאֲחִרְיָה אֱהָבָה) יוֹסֵבֵר לַהֲלֵן, עַל יוֹצֵא מִן הַכֹּלֵל, שִׁיוּכֵל לַהֲגִיעַ
22 לַאֲהָבָה זֹו בְּלִי הַקְּדֵמַת הִירָאָה. וְכֵן אֹמֵר רַבְּנוּ הַזֶּקֶן:

51 לְצִדֵּךְ שְׂעָה, – כִּדִּי שֶׁהֲרַשְׁעוּ וּבַעַל הָעֲבֵירוֹת יִתְעוֹרֵר בִּאֱהָבָה לַהֲקַב"ה
52 וְלַהֲיִחַפֵּךְ לְבַעַל תְּשׁוּבָה, כְּמַעֲשֶׂה דְרָבִי אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא¹⁶. –
53 שֶׁהִיא רִשְׁעוֹ וּבַעַל עֲבֵירוֹת – לַפֶּתַע חֹזֵר בְּתְשׁוּבָה מִתּוֹךְ אֱהָבָה
54 לַהֲקַב"ה, עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יֵצֵאָה בְּתְשׁוּבָתוֹ. הִרִי שֶׁהִיטָה בְּכָךְ מִשׁוּם
55 הוֹרָאת שְׂעָה. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁷,
56 שֶׁר' אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא הִיָּה
57 גִּלְגּוּל שֶׁל יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל,
58 שֶׁשִּׁמַּשׁ שְׁמוֹנִים שָׁנָה כְּכֹהֵן
59 גָּדוֹל וְנַעֲשֶׂה צְדוּקִי¹⁸ – וְעַל
60 יְדֵי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ גִּלְגְּלָה בִּר' –
61 אֶלְעָזָר בֶּן דּוֹרְדִיָּא (שֶׁהִיָּה
62 מְקוּדֶם, כְּאִמּוֹר, רִשְׁעוֹ וּבַעַל
63 עֲבֵירוֹת, וְלֹאֲחֵר מִכֵּן חֹזֵר
64 בְּתְשׁוּבָה מִתּוֹךְ אֱהָבָה
65 לַהֲקַב"ה) – נִתְעַלּוּ כָּל תּוֹרָתוֹ
66 וּמִצְוֹתָיו שֶׁל יוֹחָנָן כֹּהֵן
67 גָּדוֹל¹⁹. אֲכָל סֵדֵר הָעֲבֵירוֹת
68 הַקְּבֻעָה וְתִלּוּיָהּ בְּבְּחִינַת
69 הָאָדָם – צָרִיךְ לְהַקְדִּים
70 תְּחִלָּה קִיּוּם הַתּוֹרָה
71 וְהַמְצִוֹת עַל יְדֵי יִרְאָה
72 תְּחִלָּה בְּבְּחִינַת קִטְנוֹת,
73 עַל כָּל פְּנִים, בְּ"סוּר מֵרַע וְעֲשֵׂה טוֹב", – לַהֲיִנַּע מִכָּל עֲבִירָה
74 וּלְקִיִּים כָּל מִצְוָה, לְהֵאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאֹר הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ,
75 וְאַחֵר בְּךְ יֵאִיר עֲלֶיהָ אֹר הָאֱהָבָה [כִּי "וְאֱהָבָה" בְּגִמְטְרִיא ב' –
76 פְּעָמִים "אוֹר", בְּיִדּוּעַ לִיִּדּוּעֵי חֵן; – חֲכָמָה נִסְתָּרָה] – כְּלוּמֹר
77 בְּתִחְלָה נִדְרַשׁ אֹר שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת בִּנְפֶשׁ הָאָדָם, וְרַק לֹאֲחֵר מִכֵּן
78 בִּיכּוּלֵת הָאָדָם לַהֲגִיעַ לְאֹר הָאֱהָבָה.

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבזה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (ז, א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בבכ"י – דאין שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה."

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

ליקוטי אמרים

פרק מד והנה כל מדרגת אהבה מב' מדרגות

אלו אהבה רבה ואהבת עולם

נחלקת לכמה בחי' ומדרגות לאין קץ כל חד לפום שיעורא דיליה כמ"ש בז"הק ע"פ נודע בשערים בעלה דא קב"ה דאיהו אטידיע ואתדבק לכל חד לפום מה דמשער בלביה וכו' ולכן נקרא' דחילו ורחימו הנסתרות לה' אלהינו ותורה ומצות הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות כו'. כי תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצות בבחי' מעשה משא"כ בדחילו ורחימו שהם לפי הדעת את ה' שבמוח ולב כנ"ל. אך אחת היא אהבה הכלולה מכל בחי' ומדרגות אהבה רבה ואהבת עולם והיא שוה לכל נפש מישראל וירושה לנו מאבותינו. והיינו מ"ש הוהר ע"פ נפשי איותך בלילה וגו' דירחים לקב"ה רחימותא דנפשא ורוחא כמה דאתדבקו אילין בגופא וגופא רחים לון וכו'. וז"ש נפשי איותך כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמיתים לכך איותך פי' שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו וכשהוא חלש ומעונה מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליו וכן כשהוא הולך לישן מתאוה

1 פרק מד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות הכלליות
2 שבאהבה: – "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. – אדם בכוחות עצמו, אינו מסוגל
3 להגיע על ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא
4 זוכה לכך – הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך של מתנה; – "אהבת עולם",
5 הבאה על ידי התבוננות בגדלות
6 ה', על ידי שיהודי מתעמק ומבין
7 גדלות ה' – הוא מגיע לאותה
8 אהבה.
9 והנה, כל מדרגת אהבה
10 מב' מדרגות אלו: "אהבה
11 רבה" ו"אהבת עולם" –
12 נחלקת לכמה בחינות
13 ומדרגות לאין קץ, – ישנן
14 אין-סוף מדרגות של אהבה,
15 גם במדרגת "אהבה רבה"
16 וגם במדרגת "אהבת עולם",
17 כל חד לפום שיעורא
18 דיליה, – כל אחד לפי
19 שיעורו, מדרגת האהבה
20 בכל אחד היא בהתאם
21 לדרגתו הרוחנית; כמו
22 שכתוב בזהר הקדוש על
23 פסוק: "נודע בשערים
24 בעלה"² – ש"בעלה" דא
25 קדשא בריה דהוא, –
26 הקב"ה נקרא "בעל" של

27 כנסת ישראל – ר"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" – דאיהו אטידיע
28 ואתדבק – הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" – לכל חד לפום
29 מה דמשער בלביה וכו'". – לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס"
30 בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של
31 אהבה, ובכל זאת קיים הבדל בדרגות הפרטיות. ולכן נקראים
32 דחילו ורחימו – יראה ואהבה, "הנסתרות לה' אלהינו", – כי
33 מדרגת האהבה של יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות
34 ואין הוא עומד באותה מדרגה, ותורה ומצות – הן "הנגלות לנו
35 ולבנינו לעשות כו'", – ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל
36 אחד, כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה
37 ומצות בבחינת מעשה, – בעשיית וקיום כל התורה והמצוות,
38 משתווים כל בני ישראל – אותה צורה של תפילין ואותו אופן של
39 הנחה שוה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות
40 ביותר בישראל. מה שאין בן דחילו ורחימו – שונה הדבר ביחס
41 ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבמוח ולב, – בכך שונה
42 אחד מן השני: יש מי שידעוהו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן
43 יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר,
44 ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, בנזכר

45 לעיל. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה"
46 ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה,
47 והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת
48 עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על ידי העבודה של השגה
49 והתבוננות בגדלות ה'. כאן
50 מוסיף רבנו הזקן שקיימת
51 אהבה כזו הכוללת בתוכה
52 את שתי המדרגות
53 האמורות: יש בה מדרגת
54 "אהבה רבה", בכך שהיא
55 באה לכל יהודי בנשמתו
56 מלמעלה בתור ירושה מן
57 האבות, אך, כדי לגלות
58 אהבה זו, יש להזדקק
59 להבנה ולהתבוננות בגדלות
60 ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת
61 "אהבת עולם", שכאמור,
62 מתגלה על ידי עבודת
63 האדם. ובלשון ה"תניא": אך
64 אחת היא אהבה הכלולה
65 מכל בחינות ומדרגות
66 "אהבה רבה" ו"אהבת
67 עולם", – ישנה אהבה
68 יחידה ומיוחדת, הכוללת
69 בתוכה כל בחינות ומדרגות
70 "אהבה רבה" ו"אהבת

עולם", והיא שוה לכל נפש מישראל, וירשה לנו מאבותינו; –
72 בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה
73 זו. והיינו, מה שכתב בזהר על פסוק: "נפשי איותך בלילה
74 וגו'" – וה"זהר"⁵ מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין
75 הלשון מדויקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה
76 עליו לומר "נפשי איותך", כלומר: נפשי תאב לך, ואם לא היה
77 צריך לומר: "אני איותך" – אני תאב לך, כיצד הוא, מתחיל ב"נפשי",
78 ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "איותך" – כלומר: אני
79 תאב לך? – ומפרש ה"זהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה,
80 שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" – מפני
81 שאתה הוא הנפש שלי, לכן – "איותך" – אני תאב לך. "דירחים
82 לקדשא בריה דהוא רחימותא דנפשא ורוחא" – על יהודי לאהוב
83 את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאתדבקו אילין בגופא וגופא
84 רחים לון וכו'". – כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב
85 אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי איותך", כלומר מפני שאתה ה'
86 "נפשי" וחיי האמיתיים, לכך "איותך", – אני תאב לך; פרוש
87 שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו, וכשהוא
88 חלש ומעונה מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליו, – שלאמתו של

1 דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו
2 רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר,
3 שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא,
4 היות ו"תענוג תמידי" – אינו תענוג, אדם אינו חש ומרגיש בתענוג
5 תמידי, לכן אין הוא מרגיש
6 בתענוג הגדול שבחיים. אך,
7 בשעה שהוא חלש או עייף,
8 ואין החיות אז אצלו
9 בהתגלות כמו שצריך להיות
10 – אז הוא חש בתשוקה
11 לחיים. וכן בשהוא חלש
12 לישן – שאז החיות היא
13 בהתעלמות, שכן "שינה" –
14 אחד מששים במיתה⁶, ולכן
15 האדם אז, מתאנה וּחֲפִיץ שֶׁתִּשְׁכַּח אֵלָיו בְּשִׁיעוֹר מִשְׁנָתוֹ – כִּךְ אֵנִי
16 מִתְאַנֶּה וְתֹאב לְאוֹר אֵינִי סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, – שהוא, חֲנִי תַחִיִּים
17 הָאֱמִתִּיִּים, לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקִרְבִּי עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה בְּתִקְצֵי
18 מִשְׁנָתִי בְּלִילָה, – את אור אֵינִי סוֹף, חֲנִי תַחִיִּים הָאֱמִתִּיִּים, תֹּאב אֵנִי
19 לְהַמְשִׁיךְ בְּקִרְבִּי עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, דְּאוֹרֵיָא וְקִרְשָׁא־בְּרִיָּה־הוּא בְּלֹא
20 חֵד, – שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל ידי לימוד תורה
21 אמשיך בקרבי אור אין סוף – כלומר: דרגת האהבה הנידונה עתה

ליקוטי אמרים

וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו כך אני
מתאוה ותאב לאור א"ס ב"ה חיי החיים האמיתיים
להמשיכו בקרבי ע"י עסק התורה בהקיצו משנתי
בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הזהר שם
דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למיקם בכל לילא
לאשתדלא בפולחניה עד צפרא כו'.

הוא למיקם בכל לילא, לאשתדלא בפולחניה עד צפרא כו'. –
מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק
בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
אויתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש
שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו
של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה
ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

43 וְאַהֲבָה רַבָּה וְגִדּוּלָה מוֹז, – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה
44 מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה להקב"ה
45 בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור,
46 היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות – ובכן: קיימת
47 אהבה גדולה מוֹז – וְהִיא
48 מְסֻתֶּרֶת גַּם בֵּן בְּכָל נֶפֶשׁ
49 מִיִּשְׂרָאֵל בִּירְשָׁה
50 מֵאֲבוֹתֵינוּ, הִיא, מֵה
51 שְׁכָתוֹב בְּרַעֲיָא מְהִימָנָא⁷:
52 "בְּבִרָא דְּאַשְׁתְּדִל בְּתֵר
53 אֲבוֹי וְאִמִּיה, דְּרַחֲמִים לֹן
54 יְתִיר מִנְּרַמִּיה וְנִפְשִׁיה
55 וְרוּחִיה כו'", – עבודתו של
56 משה רבנו להקב"ה היתה,
57 כעבודת בן לאביו ואמו,
58 שהוא אוהב אותם יותר

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה
וגדולה מוֹז והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כבא דאשתדל
בתר אביו ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה
ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא
זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי
אפס קצהו ושמן מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה

59 מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם:
60 הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משבויים – עבודה
61 ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו
62 אהבה מסותרת כזו – בִּי "הָלֹא אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ. – כלומר: כמו
63 במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל

מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל ידו מתאחדים ומתדבקים
בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את העולם בכלל, ישנה
התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה
בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" –
הרי שהאהבה והתשוקה
לחיות האלקית שאדם
ממשיך בקרבו על ידי לימוד
התורה, צריכה להיות, כמו
זו של אדם החש שהוא זקוק
לחיות מיוחדת, שאז
התשוקה לחיות היא חזקה
וגלויה. בְּמֹז שְׁכָתוֹב הַזֶּה
שָׁם: "דְּבִעֵי בְּרַ נֶשׁ
מְרַחֲמוּתָא דְּקִרְשָׁא־בְּרִיָּה
הוּא לְמִיקָם בְּכָל לִילָה, לְאַשְׁתְּדִלָּה בְּפִלְחָנָה עַד צִפְרָא כו'". –
מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק
בעבודתו, עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי
אויתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש
שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו
של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה
ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. – אהבה
זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי, אהבת "נפשי אויתך",
שבחיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה
לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו,
האהבה, אודותה אנו
לומדים כעת, מחייבת גם
מסירות נפש, כמו אהבת בן
לאביו ולאמו שאינה מדודה
באופן שחיי קודמים
לחיהם, אלא אהבתו
אליהם איננה מוגבלת, והוא
מוכן גם למסור את נפשו
עבור אביו ואמו. וְאִם בִּי מִי
הוּא זֶה וְאִיזְהוּ אֲשֶׁר עֶרַב
לְבֹ לְגִשְׁתָּ לְהַשִּׁיג אֶפְסוֹ
חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף
מִמְּדֻרְגַּת אֲהֲבָה "רַעֲיָא מְהִימָנָא", – מאהבת משה רבנו, כיצד,
איפוא, אומרים, שלכל יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה
למשה רבנו? – התשובה לכך היא: מִכָּל מְקוֹם חֲרִי אֶפְסוֹ קֶצֶהוּ
וְשִׁמְיָן מִנְּהוּ מֶרֶב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ – של משה רבנו, מֵאִיר לְכָלֵנוּ
יִשְׂרָאֵל בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בְּמֹז שְׁכָתוֹב בְּתִקְוִינִים⁸, דְּאַתְּפִשְׁטוּתִיה

- 1 כָּבֵל דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכו'. - התפשטותו של משה רבנו
2 ישנה בכל דור דור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל
3 דור ישנה התפשטות ממשה
4 רבנו המאירה בכל יהודי,
5 הרי שמהתפשטות הטוב
6 והאור ממשה רבנו, מתהווה
7 אהבה, שישנה בכל יהודי
8 בירושלם מאבותינו, כאופן
9 אהבתו של משה רבנו.¹ רק
10 שְׁהֶאֱרָה זו - מנשמת משה
11 רבנו לכל אחד מישראל
12 בכל דור, היא בְּבִחִינָה
13 הַסֵּתֶר וְהַעֲלָם גָּדוֹל
14 בְּנִפְשוֹת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
15 וְלְהוֹצִיא אֶהְבָּה זו
16 הַמִּסְתָּרֶת מִתְּהַעֲלָם וְהַסֵּתֶר אֶל הַגִּלּוּי, לְהוֹיֹת בְּהַתְגַּלּוּת לְבו
17 וּמַחֹ - שאהבה זו תהיה מורגשת במוח - לֹא נִפְלְאָת וְלֹא רְחוּקָה
- 18 הִיא, אֲלֵא קְרוֹב הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְךָ. - מהי משמעות
19 הקירבה על ידי הפה ועל ידי הלב? - דְּהִינֵנּוּ, לְהוֹיֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ
20 וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּוִנָּת לְבו
21 וּמַחֹ, - שהרי, "קול מעורר
22 הכוונה" - הדיבור והקול
23 מעוררים את כוונת הלב
24 והמוח, לְהַעֲמִיק מַחְשְׁבָתוֹ
25 בְּחִינֵי חַיִּים אֵינֶם-סוֹף
26 בְּרוּךְ-הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ
27 מִמֶּשׁ הָאֱמִתִּי וּמִקּוֹר
28 חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר אֵלָיו
29 הָאֱהָבָה בְּאֶהְבָּת הֵבֵן אֶל
30 הָאֵב. וּבְשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ בֵּן
31 תָּמִיד - חֲרִי הַתְּרִגֵּל נַעֲשֶׂה
32 מִכָּע. - אותו רגש, שהקב"ה
33 הוא אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אוהב את אביו - נעשה
34 בו דבר טבעי.

ליקוטי אמרים

יום חמישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

- 57 מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל
58 זֶה אָמְרוּ - חכמינו ז"ל¹⁰: "מִחֲשָׁבָה טוֹבָה - תִּקְרֹא שְׁפָרְדֵּי-הוּא
59 מִצְרָפָה לְמַעֲשֶׂה", - הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה
60 למעשה, לְהוֹיֹת גְּדִפִּין לְפָרְחָא - להיות "נפיים" לפרוח בהן,
61 להעלות את התורה
62 והמצוות למעלה, בְּנִזְכָּר
63 לְעִיל. - בפרק ט"ז. כלומר:
64 אם המשמעות של "מחשבה
65 טובה הקב"ה מצרפה
66 למעשה" היא כמו
67 שמפרשים בפשטות -
68 שכשאחד חשב לעשות
69 מצוה, ובגלל סיבה (שאין
70 הוא אשם בה) לא היה בידו
71 לעשותה - נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו
72 חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה".
73 מהלשון "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין
74 למחשבה הטובה בעצם שום שייכות למעשה - והקב"ה מצרף
75 ומאחד את המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסיף
76 שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן
77 אהבה גלויה נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש,
78 כשאחד עושה דבר מתוך אהבה - הוא עושה זאת בחיות. ואילו,
- 35 וְאֵפֶי אֵם נְדָמָה לוֹ לְכַאֲוֶרָה שְׁהוּא בְּחֵ דְמִיּוֹנִי - שבאמת אין בו
36 אהבה זו, הוא רק נדמה כך, והרי בעבודת ה' יש להתרחק
37 מדמיונות, בכל זאת - לֹא יְחוּשׁ, - אל יחושש מכך, מֵאַחֵר שְׁהוּא
38 אֱמֶת לְאֱמֶתוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ - בלעדי עבודתו, בְּבִחִינָת "אֶהְבָּה
39 מִסְתָּרֶת". - מבחינת
40 הנשמה הרי טבועה בה
41 אהבה זו באמת לאמיתה,¹¹
42 רק שְׁתוּעָלָה - עבודתו
43 המביאה את יְצִיאָתָהּ אֶל
44 הַגִּלּוּי - הרי זה, כְּרִי
45 לְהִבְיָאָה לְיָדִי מַעֲשֶׂה, -
46 להביא לידי כך שהאהבה
47 תעורר את המעשים
48 שבאדם, שבהיותה מוסתרת
49 ונעלמת אין בכוחה להביא לידי מעשה, שְׁהוּא - המעשה הוא עֶסֶק
50 הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת שְׁלֹמֶד וּמְקִיָּם עַל יְדֵי הַתְּגַלּוּת
51 האהבה, וזאת כְּרִי לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכֵן הַעוֹבֵד
52 אֶת אֲבִיו. - כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו,
53 ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא
54 אביו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי
55 גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית
56 כדמיונית בלבד - אין הוא צריך לחשוש מכך, מכיוון שגם היא, הרי,

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוכין ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) - ובזה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמין ממנה) אהבתו - הו"ל כבאר כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה ממשך דעת (ואתפשטות) - ג"כ בזה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם". 10. קדושין מ, א.

1 כשהאבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון
2 המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד
3 עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו
4 לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אבה לאותו דבר,

5 הרי הוא אכן עושה את
6 הדבר, אלא שחסרה בה

7 החיות, כי המחשבה
8 מנותקת מאד מלתת חיות
9 באותו מעשה) – ולכן, על
10 הקב"ה לצרף ולאחד את
11 ה"מחשבה טובה" למעשה,
12 וזה פועל שה"מחשבה
13 טובה", האבה והיראה
14 שבמחשבה, תעלה את
15 התורה והמצוות (הבאות

16 בסיבתה), לעולם ולמדרגה של ה"מחשבה טובה". וְהַנִּתְחַת רוּחַ –
17 שהוא גורם להקב"ה בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוא, בְּמִשְׁלַ
18 שְׁמִתָּה הַמֶּלֶךְ מִבְּנֵי שְׂפָא אֱלֹי בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֱסוּרִים בְּנוֹכַר
19 לְעֵיל¹¹, – שכן, בהיותה לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו
20 של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה
21 ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת
22 רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו
23 ושב אל אביו המלך. אִלּוּ לְחִיּוֹת לֹא הָיְתָה בְּתַחְתּוֹנִים בְּנוֹכַר לְעֵיל.
24 – הנחת"רוח באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות,
25 מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה
26 בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו
27 תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשאדם
28 מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאבה
29 בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אבה להקב"ה כאהבת הבן
30 לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול"
31 שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האבה לאביו
32 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האבה של "נפשי אויתיק",
33 שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אבה כמו אהבת הנפש
34 לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן
35 שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון
36 ה"תניא": וְהֵנָּה, גַּם – ביחס לְבַחֲנִית – האבה האמורה, של "נִפְשִׁי
37 אֱוִיתִיד" הַנּוֹכַר לְעֵיל – קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָה מִתַּחְתּוֹנִים
38 אֶל הַגִּלּוּי, עַל יְדֵי הַתְּהַלֵּל תְּמִיד בְּפִיו וּלְבֹ שׁוֹן. – שגם הלב
39 ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו

ליקוטי אמרים

כנ"ל. והנחת רוח הוא כמשל שמחת המלך מבנו
שבא אליו בצאתו מבית האסורים כנ"ל או להיות לו
דירה בתחתונים כנ"ל והנה גם לבחי' נפשי אויתיק
הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מההעלם אל הגילוי
ע"י ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. אך אם אינו יכול
להוציאה אל הגילוי כלכו אעפ"כ יכול לעסוק בתורה
ומצוות לשמן ע"י ציור ענין אבה זו במחשבה שבמוחו
ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה כו':

האמיתיים¹². אך אם אינו יכול להוציאה – את האבה, אֶל
הַגִּלּוּי בְּלִבּוֹ, אֵפֶּךָ עַל פִּי בֶן – מצד האבה הוא יָכוֹל לְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹן, עַל יְדֵי צִיּוֹר אֶהְבָּה זֶה בְּמַחְשָׁבָה
שְׂבִמְחוֹ, – כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האבה – ו"מַחְשָׁבָה
מִזְכָּה הַקְּרוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
מְצַרְפָּה כו'": – למעשה,
ועל ידי כך יכולות תורתו
ומצוותיו לעלות למעלה
בספירות העליונות, כמו
שדן עולות כשהוא מקיים
תורה ומצוות מתוך אבה
גלויה בלב. בהתאם למה
שלמדנו בפרקים הקודמים,
הרי שהאבה והיראה
המביאות לקיום התורה
והמצוות, מעלות את התורה והמצוות לספירות של העולמות
העליונים. אלא שבכך קיים הבדל: אם היראה והאבה הן
"טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה
ישנן בטבע אבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדידת יראה
ואבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך
מעלות היראה והאבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם
היצירה"; ואם היראה והאבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל
וההבנה בגדלות ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה",
שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה)
– עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן
יסביר רבנו הזקן, שהאבה של "נפשי אויתיק" והאבה של "כברא
דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו
של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה
היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האבה והיראה
(הכלולה באבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר
באבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן
נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו,
בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את
התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות
שאהבות אלו הן כמו טבעיות, הן באות אבל, לידי התגלות, דוקא
על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו
והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו
אבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות
ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אביו – ענין שבהרגש
ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באבה דנפשי אויתיק) צריך להיות נעשה כטבע שזהו
חיינו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחר שיהי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?"

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

ליקוטי אמרים

46 המְחַשְׁבֶּה בְּחֶזֶק וְהַתְּבוּנָה עֲצוּמָה מְעַמְקָא דְלִבָּא יְתִיר וְתִדְרִיר
47 – מתוך עומק הלב במדה מרובה ותדירה בְּאִי-סוּף בְּרוּךְ-הוּא אֵיךְ
48 הוּא – הקב"ה, חֲיִינוּ מִמֶּשׁ וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ הוּא. – ומכיון
49 שזה בא על ידי התבוננות עמוקה וחזקה כזו – וּמִדַּעַת זֹאת –
50 וידוע הרי, מִה שְׁכָתוֹב
51 בְּתַקְוִינִים¹³: כִּי בְּעוֹלָם
52 הַבְּרִיאָה מְקַנָּא תִמְן
53 אִימָא עֲלָאָה, – שוררת
54 ומאירה בו בחינת "אימא
55 עילאה" שהוא ספירת
56 ה"בינה" של "עולם
57 האצילות", שְׁהִיא –
58 בעבודת ה', הַתְּתַבּוּנָה
59 בְּאִי-סוּף תִּיִּתְחַיִּים
60 בְּרוּךְ-הוּא, וּכְמֵאֲמַר
61 אֱלֹהֵינוּ: – ב"פתח אליהו"
62 שֶׁב־תִּקְוִי זֹהֲרָה¹⁴: "בִּינָה –
63 לִבָּא וְכָה חֲלָב מִבִּינָה". –
64 "בינה" היא לב, ובה הלב
65 מבין. כלומר: ההתבוננות
66 והשגת המוח מאירות בלב,
67 הרי שההשגה וההתבוננות
68 באור אין סוף הן ענין שיש
69 לו שייכות "לעולם
70 הבריאה", בו מאירה ספירת
71 הבינה של "עולם האצילות"
72 – ולכן מקומן של אהבות
73 אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה",
74 ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו חזקן, שלא
75 זו בלבד שבאהבות "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל" (כבן
76 המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש
77 בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה",
78 היות שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיון שהן באות,
79 כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, יכול הרי יהודי,
80 להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות
81 (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה
82 מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת
83 כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן.
84 וְלֹא עוֹד, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתך" ו"כברא
85 דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות,
86 אֲלָא – יתירה מזו, שֶׁב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ הַנּוֹכְרִים לְעִיל –
87 הֵן בְּלוּלוֹת מִן בְּחִינַת "אֲהָבָה רַבָּה", וְגִדּוּלָה וּמְעָלָה מִ"דְּחִילוֹ
88 וְרַחֲמוֹ שְׁכָלִים", – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל
89 והתבוננות בגדלות ה', אֲשֶׁר הָאֲהָבָה – הבאה מהתבוננות, נִקְרָאת
90 לְעִיל בְּשֵׁם "אֲהָבַת עוֹלָם". – כלומר – לשתי האהבות האמורות

1 וְהֵנָּה, ב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֵלּוּ, – אהבת "נפשי אויתך" – מה
2 שיהודי אודה את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו האמיתיים,
3 ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אודה את הקב"ה מתוך רגש
4 שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אֵף שֶׁהֵן יִרְשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְכִמוֹ
5 מִכֵּעַ בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן
6 תִּירָאָה תְּכַלּוּלָה בְּהֵן, –
7 היא גם כן ירושה לנו
8 מאבותינו וכמו טבע בנו,
9 שְׁהִיא לִירָא מְלַפֵּד חֵם
10 וְשִׁלּוֹם מְקַדֵּר חֲיִינוּ
11 וְאֲבִינוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ-הוּא
12 – מתוך הרגש שהקב"ה
13 הוא מקור חיינו – קיים
14 מורא, המונע את האדם
15 מלעשות עבירות, כדי שלא
16 יהיה נבדל מהקב"ה, מקור
17 חיינו. ומתוך הרגש שהקב"ה
18 הוא אבינו האמיתי – קיים
19 המורא, שלא לעשות
20 עבירה, כדי שלא יכרת
21 מהקב"ה שהוא אבינו
22 האמיתי – הרי למרות ששתי
23 האהבות והיראה האמורות,
24 הן כמו "טבע" אצלנו – אֵף
25 עַל־פִּיִּבְּנוּ אֵינָן נִקְרָאוֹת
26 בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ
27 מִכֵּעִיִּים", – יראה ואהבה
28 טבעיות, אֲלָא בְּשֶׁהֵן בְּמַחוֹ וּמְחַשְׁבֶּתוֹ לְבָד וְתַעֲלוּמוֹת לָבֹד, –
29 בטרם באו לידי גילוי, וְאִזּוּ – רק אז כשהן בהעלם הלב, מְקַוֵּינָן בִּי
30 סְפִירוֹת דִּיצִירָה, – שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות
31 הטבעיות, וְלִשְׁם – לעשר ספירות "עולם היצירה", הֵן מַעֲלֹת
32 עֲמָהֵן הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הַבְּאֹת מִחֻמְתָּן וּבְסִפְתָּן. – כלומר: כאשר
33 האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות, שמכיון
34 שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך שיקיים את
35 התורה והמצוות, או גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך
36 עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור,
37 אֲבָל בְּשֶׁהֵן – שתי האהבות, בְּהַתְּגַלּוּת לָבֹד – שההתבוננות
38 מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, נִקְרָא – או,
39 "רְעִיטָא דְלִבָּא" בְּזִוְהָר, – לא אהבה טבעית, כי אם "רצון הלב" –
40 דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, וּמְקוֹמָן בִּי סְפִירוֹת דִּבְרִיאָה,
41 ששם מקום המדות השכליות, וְלִשְׁם הֵן מַעֲלֹת עֲמָהֵן הַתּוֹרָה
42 וְהַמִּצְוֹת הַבְּאֹת מִחֻמְתָּן, – שקיים אותן מתוך אהבה זו. טעמו
43 של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות שכאמור, הן בעצם כמו
44 "טבע" שנשמתם של בני ישראל? – מִפְּנֵי שִׁיִּצִּיאָתָן מִתַּחַת
45 וְהַתְּחַת הַלֵּב אֵל בְּחִינַת גִּלּוּי הִיא עַל יְדֵי תַדְעָת וְתַקִּיעָת

1 ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת
2 עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א, מתבטאת המעלה
3 בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות"
4 שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת
5 עולם"; זוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה
6 זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם מ"אהבת עולם" – שלא זו

בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא "בעולם הבריאה", מחמת שהיא
7 מתגלה על ידי התבוננות, כי אם יש בה ענין נעלה בהרבה,
8 שמחמתו, מקומה היא ב"עולם האצילות" – ובכל זאת, יסביר רבנו
9 הזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות,
10 מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון
11 ה"תניא":
12

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

13 רק שאף על פי כן צריך לפרוץ בשכלו ולהגיע גם
14 לבחינת "אהבת עולם" הנזכרת לעיל, הנפא מהתבונה ודעת
15 בגדלות ה', – אהבה זו נוצרת כולה מהתבוננותו של יהודי בגדלות
16 ה', ולא כמו בשתי האהבות האמורות הבאות בעצם בירושה מן
17 האבות, ורק התגלותו היא
18 על ידי התבוננות, וזאת –

יצרת עד לידי כלות הנפש – זהו יתרונה של אהבה זו. – זהו טעם
47 אחד, מדוע אין לו לאדם להסתפק בשתי האהבות האמורות, שכן
48 בעצם בירושה מן האבות – אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת
49 כולה מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין
50 זה רק מצד האהבה עצמה,
51 רק מצד ההתבוננות
52 המביאה אהבה זו, כי
53 התבוננות זו היא "תכלית"
54 כשלעצמה, שכן בכך
55 מתבצעת כוונת הקב"ה
56 בבריאת העולמות,
57 שהנבראים ישיגו ויכירו
58 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון
59 ה"תניא": "וְגַם כִּי זֶה כָּל
60 הָאָדָם וְתַכְלִיתוֹ, – כל
61 תכלית בריאתו של אדם,
62 היא הרי, לְמַעַן יֵדַע אֵת
63 כְּבוֹד ה' וְיִקְרַת תַּפְאֶרֶת
64 גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אִשְׁרוֹ
65 יוֹכֵל שָׂאתָ, – להבין את
66 גדלות ה', כְּמוֹ שְׂתוּכָה פְּרַעֲיָא מְהִימָנָא פְּרַשְׁתָּ בָּא: "בְּגִין
67 דְּיִשְׁתַּמְדְּעוּן לִיָּה וְכוּ'", וְכַנּוּדָּע: – תכלית בריאתו של האדם היא,
68 כדי שיכירו וידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי שבהתבוננות
69 עצמה יש משום מעלה ותכלית, והתבוננות בגדלות ה' ישנה במדה
70 מרובה יותר באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת
71 התעוררות שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי האהבות
72 האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא
73 החיים האמיתיים – או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא
74 אבינו האמיתי, ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות – נדרשת
75 התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'. עד שבכך
76 מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בְּגִין דְּיִשְׁתַּמְדְּעוּן לִיָּה" – שנבראים
77 תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם נוסף, מדוע שלא
78 להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות, אלא לטרוח להגיע
79 לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.
80

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לפרוץ בשכלו
להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה
מהתבונה ודעת בגדלות ה' כדי להגדיל מדורת אש
האהבה ברשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה
השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות
לא ישטפו וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה
כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
בגדלות א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר
אינן כרשפי אש ושלחבת כו' כיתרון ומעלת הוזהב
על הכסף וכו' כמ"ש לקמן וגם כי זה כל האדם
ותכליתו למען דעת את כבוד ה' ויקר תפארת גדולתו
איש איש כפי אשר יוכל שאת כמ"ש בר"מ פ' בא בגין
דישתמודעון ליה וכו' וכנודע:

התגלותה באה על ידי התבוננות; כִּי יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעְלָה לְבַחֲנִית
33 אַהֲבָה כְּרַשְׁפֵּי אֵשׁ וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָּה וְכוּ', הַנֶּפֶא מִהַתְּבוּנָה וְדַעַת
34 בְּגִדְלַת אִינְסוֹף בְּרוּךְ הוּא, – כלומר: בהפלאת גדלות ה', על
35 שְׁתֵּי בַחֲנִינֹת אַהֲבָה הַנֶּזְכְּרוֹת לְעֵיל כְּרַשְׁפֵּי אֵשׁ
36 וְשִׁלְהֶבֶת כו', – אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת
37 הקב"ה לישראל, בדחיתו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶, ומעלה זו
38 של אהבה כרשפי אש, היא: פִּיתְרוֹן וּמַעְלָה תוֹהֵב עַל הַכֶּסֶף וְכוּ',
39 כְּמוֹ שִׁיתְּפָאָר לְקַמְּנוּ¹⁷. – מעלת הזהב כנגד הכסף אינה מתבטאת רק
40 בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של
41 הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש האדם – כך גם האהבה
42 הנוצרת מהתבוננות, שמעלתה מתבטאת בלהב השלהבת וברשפי
43 האש שבה – אין זה אומר שהיא מודריגה נעלה יותר באהבה – שהרי,
44 להיפך, האהבה הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" –
45 אלא, עצם ענין להב השלהבת שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא
46

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א", ב" ו-1, 2 – נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, בכלל: א) בהפלאה – ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) – מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי – תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקונ' עה"ח פ"ב. 17. בפרק נ.

יום ראשון יום רביעי ל ניסן, ר"ח, טו לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י.

תהלים: קמה-קנ.

תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.

ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מברכים, ויומי דפגרא - בראשי חדשים ומועדי אנ"ש - צריכים להתקיים בבית הכנסת. ההתועדות דמלנה מלכה - אצל אנ"ש שיחיו בבתיהם הפרטיים.

יום שני יום חמישי א אייר, ב דר"ח, טז לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י.

תהלים: א"ט.

תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.

מען האט געזאגט אמאל פאר'ן טאטען - אין א פארבריינגען ספירה-צייט אין די יאהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאל ציילען. דער ווארט איז דעם טאטען זייער געפעלען געווארען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאג, דארף מען וויסען וואס מ'האט אויפגעטאן און וואס מ'דארף ווייטער טאן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מארגען זאל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אמרו בנזכחות אבא - בהתועדות של ימי הספירה בשנים תרנ"א-ג - חסידי אדמו"ר הנזקן היו תמיד סופרים. הפתגם מאד מצא חן בעיני אבא, ואמר: זוהי ענינה של "עבודה"; השעות צריכות להיות ספורות, ואז הימים ספורים. כשעובר יום, צריך לדעת מה פעלו ומה יש לפעל בעתיד.. יש להשתדל תמיד שהמחר יהיה הרבה יותר "יפה" מאשר היום.

יום שלישי יום ששי ב אייר, יז לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.

תהלים: י"ז.

תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] - בשנת תקצ"ג.

בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

יום
רביעי

שבת

ג אייר, יח לעומר

ה'תש"ג

הפטרה: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.

תהלים: יחכב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שותים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תארום ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: א) הצנע לכת ב) מעמיד עצמו בסכנה ג) דבר היותר קטן חשוב בדבר גדול ד) עמל בטרחא גדולה, ה) זריזות ו) בוטח ומקנה ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

יום
חמישי

יום ראשון

ד אייר, יט לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.

תהלים: כגכח.

תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלש שנים. גזיות השערות – אפשרענעש [=תספרת] (של תינוק) – הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקרו הוא בהחנוך דהשאת פאות הראש. ומיום הגזיזה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

יום
שישי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.

תהלים: כטלד.

תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבנו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל שם טוב: יורדת נשמה לעולם ותייה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט ברוחניות.

שבת
קורש

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.

תהלים: להילח.

תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך. ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות

המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמרו רבוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָה: "אַל יִפְטָר אָדָם מִחִבְרוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָה", וּפְרָשׁוֹ הוּד כְּבוֹד קִדְשֵׁת אֲבוֹתֵינוּ רְבוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוּשָׁה אוֹתוֹ – אֶת הַמַּאֲזִין – ל'מַהֲלָךְ'. עֲנִין הַהֲלוֹךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְרָגָא לְדְרָגָא בְּעֲלוֹי אַחֵר עֲלוֹי, מַעֲלַת הַנְּשָׁמוֹת עַל מַעֲלוֹת הַמַּלְאכִים, דְּעֲלִיָּה זוֹ הִיא בְּיֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפַעַל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכָל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפֶרֶט.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

'אוכל נפש' למי שמתענה

'נפקא-מינה' בין שני האופנים במי שמתענה ביו"ט: לפי הסברא ש'אוכל נפש' הוא סיבה להיתר המלאכה, הרי במי שצם ולגביו הצורך באכילה לא קיים, מלאכות האכילה באיסורן עומדות, אבל לפי הסברא שמלאכות אלו לא נאסרו מלכתחילה, גם המתענה מותר (מן התורה) במלאכות אלו.

וכתבו מפרשי הרמב"ם (מגיד משנה. וראה גם לח"ט) שלדעתו 'אוכל נפש' הוא סימן לכך שמלאכות אלו לא נאסרו מלכתחילה, אלא שלפי זה 'לא הוצרך רבינו להביא מקרא להיתר מלאכת אוכל נפש' שהרי מעולם לא נאסרה!

ומבאר ה'מגיד משנה' שהפסוק שהביא הרמב"ם מתייחס רק ליום טוב של פסח בו אמרה התורה (בא יב, טז): "כל מלאכה לא יעשה בהם" – "ולכך הוצרך להזכיר כתוב של היתר אוכל נפש האמור שם: אך אשר יאכל לכל נפש הוא יעשה לכם".

(המועדים בהלכה עמ' ג: לקור'ש י"א עמ' 34)

הלכות יום טוב פרק א, הלכה א: ששית הימים האלו שאסרן הכתוב בעשיית מלאכה... הן הנקראין 'מים טובים'. ושבתית בלן שנה, שהן אסורין בכל מלאכת עבודה, חוץ ממלאכה שחייא לצורך אכילה.

את ההיתר לעשות ביום טוב "מלאכה שהיא לצורך אכילה" יש לפרש בשני אופנים:

א. 'אוכל נפש' הוא סיבה להיתר. כלומר, מעיקר הדין כל המלאכות אסורות ביום טוב, כולל מלאכות האכילה, רק שלצורך האכילה ביו"ט התורה הוציאה את מלאכות האכילה מכלל שאר המלאכות והתירה אותן.

ב. 'אוכל נפש' הוא סימן להיתר. כלומר, מלכתחילה התורה אסרה ביו"ט מלאכות שהן בגדר 'מלאכת עבודה', ואילו "מלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה, לא מלאכת עבודה" (רמב"ן עה"ת, אמור כג, ז) ולא נאסרה מלכתחילה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

כבוד ועונג יו"ט – מן התורה או מדרבנן?

ה' מכוּבד" שובנביא, ואם כן חיובם בכבוד ועונג הוא מדברי סופרים (המועדים בהלכה עמ' יא).

וה'חתם סופר' (חידושים למס' שבת דף קיא) כתב, שלדעת הרמב"ם החיוב בכבוד ועונג הוא מדברי תורה: "ואין כוונתו שהוא מדברי דרבנן או דברי קבלה כו' אלא דאורייתא ממש נאמר בעל פה, הלכה למשה מסיני", רק ש"אתא ישעיה ואסמכיה אקרא". אבל אדמו"ר הזקן כתב שלדעת הרמב"ם החיוב הוא מדברי סופרים (אורח סי' רמב סעי' א). והוסיף (בקור"א סק"א) שהרמב"ם יפרש ש"מקרא קודש" האמור בתורה לא בא ללמד על כבוד ועונג, אלא על איסור מלאכה, ולדעתו דרשת הספרא היא אסמכתא בעלמא. והוכחה לכך "שהרי במנין המצות (בריש ספר היד) מנה שש מצות לשבות ממלאכה בששת ימים טובים, מדכתיב מקרא קודש בכל חד וחד".

הלכות יום טוב פרק ו, הלכה טז: בְּשֵׁם שְׁמִצּוֹה לְכַבֵּד שְׁכֶת וּלְעֻנָּה, כִּד כָּל יָמִים טוֹבִים – שְׁנֵאמַר: "לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד", וְכָל יָמִים טוֹבִים נֵאמַר כִּהֵן "מְקַרָּא קֹדֶשׁ", וְכִבְר פֶּאֶרְנוּ הַכְּבוֹד וְהַעֲנוּגָה בְּהִלְכוֹת שְׁכֶת.

לדעת המדרש, החיוב בכבוד ובעונג יום טוב הוא מן התורה. וכך נאמר בספרא (אמור פי"ב. וראה ספרי פנחס סי' קמז): "ביום הראשון מקרא קודש וביום השמיני מקרא קודש – במה אתה מקדשו? במאכל ובמשתה [עונג] ובכסות נקיה [כבוד]".

ואילו לדעת הרמב"ם, החיוב בכבוד ועונג שבת נלמד מן הפסוק "וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכוּבד", שנאמר בנביא (ישעיה נח, יג). ומכאן, שמקור החיוב הוא מדברי סופרים (ראה לעיל הלכות שבת פ"ל ה"א). והוא הדין בנוגע ל"ימים טובים שנאמר בהם 'מקרא קודש'", והכבוד ועונג שבהם נלמד מן הפסוק "לקדוש

האם 'לא יראה' הוא 'לאו הניתק לעשה'?

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

ביעור חמץ ומצה פרק א, הלכה ג: אינו לוקה משום "לא יראה" ו"לא ימצא", אלא אם כן קנה חמץ בפסח, או חמץ - בדי שיעשה מעשה. אבל אם היה לו חמץ קדם הפסח, ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו בראשיתו - אף על פי שעבר על שני לאוין - אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה מעשה.

וצריך ביאור:

כיצד ניתן בכלל לחייב מלקות על "לא יראה ולא ימצא", אפילו אם קנה חמץ בפסח או חמץ, והרי מפורש בגמרא (פסחים זח, א) שהלאוין "לא יראה ולא ימצא" הם 'לאו הניתק לעשה' של 'תשבייתו', ואין לוקין על "לאו הניתק לעשה"!

ומבאר הגר"ח מבריסק:

את גדר 'תשבייתו' יש לפרש בשני אופנים: א. חיוב על ה'גברא' לעשות הכל שלא יהיה לו חמץ. ב. חיוב ביעור גם על ה'חפצא' של החמץ.

והנפקא-מינה בין שני האופנים היא מחלוקת רבי יהודה וחכמים בביעור חמץ (פסחים פ"ב מ"א): "רבי יהודה אומר אין

ולפי זה, יש ביניהם הבדל נוסף: לפי רבי יהודה העשה' של 'תשבייתו' הוא פעולה חיובית שיכולה 'לנתק' את הלאו של 'לא יראה', ואילו לדעת חכמים שמצות 'תשבייתו' היא שלא יראה חמץ. נמצא ש'תשבייתו' הוא איסור שלא יהיה חמץ (היינו שחמץ אסור הן בעשה והן בלא תעשה) אבל אין זו פעולה חיובית שבגללה הלאו יהא ניתק לעשה.

ולפי זה יש לבאר את דברי הרמב"ם שלוקין על "לא יראה ולא ימצא":

הרמב"ם פסק (לקמן פ"ג ה"א) כחכמים ולדבריהם אין זה 'לאו הניתק לעשה', ודברי הגמרא שזהו 'לאו הניתק לעשה' נאמרו בסוגיא ההולכת בשיטת רבי יהודה.

(תוספות רבינו חיים הגוי)

ביטול חמץ

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

היא 'חיובית', לעשות מעשה ולהשבית את החמץ או 'שלילית', שלא יהיה בראשיתו חמץ בשעה השישית. ונפקא-מינה: אם המצווה היא שלא ימצא חמץ החל מזמן האיסור, ניתן לסלקו מן העולם גם קודם לכן, אך אם המצווה 'חיובית', להשבית חמץ בפועל, יש לקיימה בזמנה בדיוק. ואף כי מי שהשבית את חמצו קודם לכן לא עבר על העשה, אך הוא גם לא קיים אותו.

והוא תולה את החקירה במחלוקת הראשונים האמורה: אחת הראיות שמביאים התוספות נגד שיטת רש"י היא, שזמנה של מצות תשבייתו הוא מחצות היום, וכיון שבשעה זו החמץ כבר אסור, השבתה בלב לא תועיל. ואם כן לשיטת התוס' תשבייתו היא מצוה 'חיובית', כי אם היא מצווה 'שלילית', ניתן לבטל את החמץ בלב קודם, כך שבחצות יום י"ד כבר יהיה מבוטל. ומאחר שהתוס' מקשים על רש"י שבשעה זו כבר אי-אפשר להשבית את החמץ בלב, ברור שלדעתם זו מצווה 'חיובית'.

הלכות חמץ ומצה פרק ב, הלכה ב: ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שישביל החמץ מלבו ויחשב אותו כעפר, וישים בלבו שאין בראשיתו חמץ כלל, ושכל חמץ שבראשיתו, הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל.

אמרו בגמרא (פסחים ד, ב) שבדיקת החמץ היא מדרבנן כי מן התורה די בביטול.

וכתבו התוספות (ד"ה מדאורייתא) שהביטול היינו שהאדם יפקיר את חמצו, יחדל להיות בעליו ולא יעבור עליו ב"בל יראה ובל ימצא" ולשיטתם בביטול אין מקיימים את מצות העשה "תשבייתו שאור מבתיכם". אבל לשיטת רש"י (ד"ה בביטול) הביטול מועיל גם לקיים את מצות העשה של 'תשבייתו', וכלשונו: "דכתיב 'תשבייתו', ולא כתיב 'תבערו', והשבתה דלב היא השבתה". וכן תרגם אונקלוס את הפסוק "תשבייתו שאור מבתיכם": "תבטלון חמיע מבתיכון". ומשמעות הביטול היא, כדברי רש"י, "מסיח דעתיה מיניה ומשוי ליה כעפרא". וכן משמעות לשון הרמב"ם כאן.

והנה, ה'מנחת חינוך' (מצווה ט) חוקר האם מצוות תשבייתו

גדר החיוב בהסיבה

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

האלו". וצריך ביאור: א. למה כפל הרמב"ם את דבריו בנוגע לחיוב זמני ההסיבה? ב. מדוע חילק זאת לשתי הלכות נפרדות, במקום לקצר ולכתוב בפעם אחת: "לפיכך כשסועד בלילה זה צריך להסב בשעת אכילת כזית מצה..."?

ויש לבאר:

בחיוב הסיבה יש שני דינים: א. מצוה כללית בפני-עצמה –

הלכות חמץ ומצה פרק ז, הלכות וז: ככל דור ודור, חב אדם להראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים... לפיכך, כשסועד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות והוא מסב דרך חרות.

ובסוף ההלכה הבאה (הלכה ח) מוסיף הרמב"ם: "ואימתי צריכין הסיבה? בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כוסות

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פה

עצמו כאילו הוא בעצמו יצא ממצרים... לפיכך כשסועד... מיסב דרך חירות". וכשם שהחיוב "להראות את עצמו" הוא חיוב בפני עצמו, כך גם דין הסיבה הנובע ממנו הוא חיוב בפני עצמו. ואילו בהלכה הבאה (ה"ח) כוונת הרמב"ם לחיוב הסיבה כתנאי במצוות אחרות שבלילה זה. ולכן כתב זאת בסיום ההלכה, לאחר פירוט שאר דיני הסיבה, כהקדמה לפרטי המצוות שבהמשך הפרק: "ואימתי צריכין הסיבה..." – וכאן כוונתו להסיבה בתור תנאי במצוות האחרות שבלילה זה.

(לקוטי שיחות ר"א עמ' 15, ל"א עמ' 55)

להראות בליל פסח הנהגה של דרך חירות, אלא שהחיוב הוא רק בשעת אכילת מצה ושתיית ד' כוסות. ב. כפרט ותנאי במצוות אחרות של לילה זה, אכילת מצה ושתיית ד' כוסות – שהאכילה והשתיה שלהם צריכה להיות בדרך הסיבה, והחיוב הוא (לא מצד עצמו, אלא) מצד המצות האחרות שבלילה זה. ומעתה מובן החילוק בין שתי ההלכות:

בהלכה הראשונה (ה"ח) מבאר הרמב"ם את דין ההסיבה כחיוב בפני עצמו ולכן מבאר גם את טעם החיוב: "להראות את

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

זכר לחירות וזכר לעבדות

מרור הוא רק משום 'זכר לעבדות' ולכן אינו נאכל בהסיבה. וגם הטבילה בחרוסת היא משום זכר לעבדות, כי החרוסת היא 'זכר לטיט' (שם קטז א).

והנה, בזמן בית המקדש גם לדעת הראב"ד הטבילו את המצה בחרוסת (ראה לעיל ה"ו) אך בזמן הזה, כיון שאכילת המרור תלויה באכילת הפסח (לעיל פ"ז ה"ב) וחיובה מדברי סופרים, סובר הראב"ד שבזמן הגלות מן התורה בטל ענין ה'זכר לעבדות', ורק חכמים תיקנו 'זכר לעבדות' באכילת המרור, ומטעם זה תיקנו גם לטבול בחרוסת 'זכר לעבדות'. מה שאין כן אכילת מצה, הרי גם אם ה'זכר לעבדות' שבו התבטל, עדיין חיובו מן התורה משום 'זכר לחירות', וכיון שלא הוצרך לתקנת חכמים משום 'זכר לעבדות', אין כל ענין בטיבול בחרוסת.

ואילו הרמב"ם סבור שאף שישנו חיוב מדאורייתא בזמן הזה באכילת מצה, יכולים חכמים להוסיף תקנה משום 'זכר לעבדות', ולכן "מטבל מצה בחזרת ואוכל".

(צפנת פננת)

הלכות חמץ ומצה פרק ח, הלכה ח: בְּזֶמַן הָהָא שְׁאִין שָׁם קֶרֶן... מְכַרְךָ 'עַל אֲכִילַת מִצָּה', וּמְטַבֵּל מִצָּה בְּחָרֹסֶת וְאוֹכֵל. וְחוֹזֵר וּמְכַרְךָ 'עַל אֲכִילַת מְרֹר', וּמְטַבֵּל מְרֹר בְּחָרֹסֶת וְאוֹכֵל... וְחוֹזֵר וְכוֹרֵךְ מִצָּה וּמְרֹר, וּמְטַבֵּל בְּחָרֹסֶת, וְאוֹכֵל.

הראב"ד השיג על דברי הרמב"ם שגם באכילת מצה לבדה טובל אותה בחרוסת, ולדעתו אינו טובל בחרוסת אלא את המצה שכורך עם מרור, אך לא ביאר מדוע אינו סובר כשיטת הרמב"ם (מגיד משנה).

והגאון הרוג'צ'ובי מבאר את טעמיהם של הרמב"ם והראב"ד:

במצוות אכילת מצה יש שני טעמים: א. זכר לעבדות, כמו שכתב הרמב"ן (דברים טז, ג) "זכר במצה שתהיה לחם עוני... כי היו במצרים בלחם צר ומים לחץ". ב. זכר לחירות, וכמובא בגמרא (פסחים קח, א) שאכילת מצה צריכה להיות בהסיבה "כבני חורין שהוא זכר לגאולה" (רש"י שם ד"ה מצה). ואילו הטעם לאכילת

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

מנין התקיעות בראש השנה

לכאורה, מאחר והצורך בכל סוגי התקיעות נובע מחמת הספק מהי ה'תרועה' האמורה בתורה ו'ספיקא דאורייתא לחומרא' חייבים לעשות את כולם, אך בגמרא (ר"ה לז, א) נאמר שדבר זה הוא מתקנת רבי אבהו. וצריך ביאור: מה נוסף בתקנתו של רבי אבהו, והרי בלאו הכי יש לנהוג כן מדין 'ספיקא דאורייתא לחומרא'?

ונראה כי מדין 'ספיקא דאורייתא לחומרא' אין התקיעות אלא מספק ולא בתור חיוב וודאי, אך לאחר תקנת רבי אבהו נעשה חיוב גמור מדרבנן בתורת וודאי לשמוע שלושים קולות בראש השנה. וזהו שסיים הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים", היינו שאין החיוב רק תשע תקיעות בלבד אלא שמחמת הספק יש לתקוע יותר, אלא שמצד תקנת רבי אבהו חל חיוב של שלושים תקיעות דוקא, ולכן לא יועיל התנאי שמציע הרמ"א, כי אף שאם יעשה כן יקיים את החיוב של תשע תקיעות מדאורייתא, יחסר לו החיוב של שלושים תקיעות מדרבנן.

(הררי קודש) (סולביצ'יק) ח"א, כא)

הלכות שופר פרק ג, הלכה ג: נִמְצָא סֵדֶר הַתְּקִיעוֹת כֹּךְ הוּא: א. מְכַרְךָ, וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים וְאַחֲרֶיהָ תְּרֻעָה... נִמְצָא מִנֵּין הַתְּקִיעוֹת שְׁלוּשִׁים.

לכאורה, דברי הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים" נראים מיותרים: הלוא ברור שמי שיתקע ככל הסדר הזה יעלו בידו שלושים קולות!

ונראה לבאר:

הרמ"א כתב (או"ח סי' תקצ ס"ו) שלמעשה אין צורך לתקוע ככל סדר זה, היינו תקיעה בראש כל סדר תקיעות ובסופן, אלא יכול לתקוע תקיעה אחת בין שני סדרים (כגון: תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה, שברים, תקיעה) ולהתנות שתעלה לאותו סדר שהוא הנכון. ולכן כתב הרמב"ם "נמצא מנין התקיעות שלושים" להורות שאין להיפטר בתקיעה אחת בין שני סדרים כי אם יעשה תנאי שכזה לא יגיע למנין שלושים תקיעות. ובטעם הדבר יש לומר:

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

הלכות שביתת יום טוב

ולמה אסרו דבר זה? גזירה שמה יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מבערב ליום טוב, ונמצא יום טוב פלו הולך בעשיית אותן מלאכות, וימנע משמחת יום טוב, ולא יהיה לו פנאי לאכל ולשתות.

ו. ומזה הטעם עצמו, לא אסרו ההוצאה ביום טוב, ואף על פי שכל הוצאה היא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יום טוב. ולמה לא אסרוה? כדי להרבות בשמחת יום טוב, ויוליך ויביא כל מה שירצה, וישלים חפציו, ולא יהא כמי שידי אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מבערב - הואיל ויש בהן עסק (התעסקות), אין עושין אותן ביום טוב.

ז. ביצד? אין קוצרין, ולא דשין, ולא זורין, ולא בוררין, ולא טוחנין את החטים, ולא מרקדין [בנפה] ביום טוב - שכל אלו וכיוצא בהן, אפשר לעשותן מבערב, ואין בכך הפסד ולא חסרון.

ח. אבל לשין, ואופין, ושוחרטין, ומבשלין ביום טוב - שאם עשה אלו מבערב, יש בכך הפסד או חסרון; שאין להם חם או תבשיל שבשל היום, כלחם שנאפה מאמש [מערב יו"ט] וכתבשיל שנתבשל מאמש; ולא בשר שנשחט היום, כבשר שנשחט מאמש. וכן כל פיוצא באלו. וכן מכשירי אכל נפש שיש בהן חסרון אם נעשו מבערב - עושין אותן ביום טוב, כגון שחיקת [כתישת] תבלין וכיוצא בהן.

ט. אין אופין ומבשלין ביום טוב, מה שאיכל בחל; ולא התרה מלאכה שהיא לצרף אכילה, אלא כדי להנות בה ביום טוב. עשה כדי לאכל ביום טוב, והותר - מתיר לאכל המותר בחל.

י. ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. וממלא נחתום חבית של מים, אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. וממלאה אשה תנור פת, אף על פי שאינה צריכה אלא לכפר אחד - שבזמן שהפת מרבקה, היא נאפית לפה. ומולח אדם כמה חתיכות בבת אחת, אף על פי שאינו צריך אלא לחתיכה אחת. וכן כל פיוצא בזה.

יא. המבשל או האופה ביום טוב כדי לאכל בו ביום, או שזמן אורחים ולא באו, ונשאר התבשיל והפת - הרי זה מתיר לאכלו למחר בין בחל בין בשבת, וכלבד שלא יערים [נירבה מתוך כוונה לשייר]. ואם הערים - הרי זה אסור, ואפלו בשבת שאחר יום טוב; מפני שהחמירו במערים יותר מן המזיר.

יב. מי שהיתה לו בהמה מסכנת [נוטה למות] - לא ישחט אותה ביום טוב, אלא אם כן יודע שיכול לאכל ממנה פזית צלי מבעוד יום; כדי שלא ישחט ביום טוב מה שיהיה צריך לאכל. וכן כל פיוצא בזה.

יג. אין אופין ומבשלין ביום טוב, כדי להאכיל גוים או

יש בכללן שתיים עשרה מצוות - שש מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשבת בראשון של פסח; (ב) שלא לעשות בו מלאכה; (ג) לשבת בשביעי של פסח; (ד) שלא לעשות בו מלאכה; (ה) לשבת ביום חג השבועות; (ו) שלא לעשות בו מלאכה; (ז) לשבת בראש השנה; (ח) שלא לעשות בו מלאכה; (ט) לשבת בראשון של חג הסוכות; (י) שלא לעשות בו מלאכה; (יא) לשבת בשמיני של חג הסוכות; (יב) שלא לעשות בו מלאכה. ובאור שביתת ימים אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. ששת הימים האלו שאסרן הכתוב בעשיית מלאכה - שהן ראשון ושביעי של פסח, וראשון ושמיני של חג הסוכות, וביום חג השבועות, ובאחד לחדש השביעי - הן הנקראין 'ימים טובים'. ושביתת כלן שנה, שהן אסורין בכל מלאכת עבודה, חוץ ממלאכה שהיא לצרף אכילה, שנאמר: "אף אשר יאכל לכל נפש".

ב. כל השוכת ממלאכת עבודה באחד מהן, הרי קים מצות עשה, שהרי נאמר בהם "שבתון", כלומר: שבות. וכל העושה באחד מהן מלאכה שאינה לצרף אכילה, כגון שבינה או הרס או ארג וכיוצא באלו - הרי בטל מצות עשה; ועבר על לא תעשה, שנאמר: "כל מלאכת עבודה לא תעשו", כל מלאכה, לא יעשה בהם. ואם עשה בעדים והתראה, לוקה מן התורה.

ג. העושה אבות מלאכות הרבה ביום טוב בהתראה אחת, כגון שזרע ובנה וסתר וארג בהתראה אחת - אינו לוקה אלא אחת; [משום ש] חלוק מלאכות לשבת [לחייב על כל מלאכה ומלאכה], ואין חלוק מלאכות ליום טוב.

ד. כל מלאכה שחייבין עליה בשבת - אם עשה אותה ביום טוב שלא לצרף אכילה - לוקה, חוץ מההוצאה מרשות לרשות וההבערה; שמתוך שהתרה הוצאה ביום טוב לצרף אכילה, התרה שלא לצרף אכילה; לפיכך, מתיר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו, מרשות לרשות. וכן מתיר להבעיר, אף על פי שאינו לצרף אכילה. ושאיר מלאכות - כל שיש בו צרף אכילה - מתיר, כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן; וכל שאין בהן צרף אכילה - אסור, כגון אריגה וכתיבה ובגדן וכיוצא בהן.

ה. כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב יום טוב, ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשת מבערב - אסרו חכמים לעשות אותה ביום טוב, אף על פי שהיא לצרף אכילה.

שנולדה בכל שבת, אסורה - גזרה משום שבת שאחר יום
טוב.
כ. וכשם שאסור לאכלה, כך אסור לטלטלה. ואפלו
נתערכה בארץ - פלן אסורות; שהרי למחר יתרו הכל, וכל
דבר שיש לו מתירין [שיש אפשרות להתירו], אפלו בארץ
אלפים אינו בטל. השוחט תרנגולת ביום טוב, ומצא בה
ביצים גמורות [מוכנות] - הרי אלו מתרות; שאין זה דבר
מצוי תמיד; ודבר שאינו מצוי אלא קרי [מקרה קרה], לא
גזרו בו.
כא. זה שאנו עושין בחוצה לארץ, כל יום טוב מאלו, שני
ימים - מנהג הוא; ויום טוב שני מדברי סופרים הוא,
ומדברים שנתחדשו בגלות. ואין עושין בני ארץ ישראל
שני ימים, אלא בראש השנה בלבד. ובהלכות קדוש החדש
מספר זה, נבאר עקר מנהג זה, ומאי זה טעם עושין ראש
השנה שני ימים בכל מקום.
כב. יום טוב שני - אף על פי שהוא מדברי סופרים - כל
שאסור בראשון, אסור בשני. וכל המחלל יום טוב שני,
ואפלו של ראש השנה - בין בדבר שהוא משום שבות, בין
במלאכה, בין שיצא חוץ לתחום - מפני אותו מפת מרדות
[מלקות מדברנן], או מנדין אותו, אם לא היה מן התלמידים
[של החכמים]. וכשם שהראשון אסור בספד ותענית וחיוב
בשמחה, כך השני; ואין ביניהן הפרש, אלא לענין המת
בלבד.
כג. כיצד? המת ביום טוב ראשון, יתעסקו בקבורתו גוים;
וביום טוב שני, יתעסקו בו ישראל; ועושין לו כל צרכיו,
כגון עשית המטה ותפירת תכריכין וקציצת הפשמים וכן
כל פיוצא בזה - שיום טוב שני לגבי המת כחל הוא חשוב,
ואפלו בשני ימים טובים של ראש השנה.
כד. שני ימים טובים אלו של גליות - שתי קדשות הן,
ואינן ביום אחד; לפיכך, דבר שהיה מקצה ביום טוב
ראשון, או שנולד בראשון - אם הכין אותו לשני, הרי זה
מתר. כיצד? ביצה שנולדה בראשון, תאכל בשני; חיה
ועוף שנצודו בראשון, יאכלו בשני; דבר המחבר לקרקע
שנעקר בראשון, יאכל בשני. וכן מתר לבחל את העין ביום
טוב שני, ואף על פי שאין שם חלי. במה דברים אמורים?
בשני ימים טובים של גליות; אבל שני ימים טובים של
ראש השנה - קדשה אחת הן, וכיום אחד הן חשובים לכל
אלו הדברים, אלא לענין המת בלבד. אבל ביצה שנולדה
בראשון של ראש השנה, אסורה בשני; וכן כל פיוצא בזה.
שבת הסמוכה ליום טוב, ונולדה ביצה באחד מהן - אסורה
בשני; וכן כל פיוצא בבירה. ואפלו נולדה ביום טוב שני,
לא תאכל בשבת הסמוכה לו.

פרק ב

א. אפרות שנולד ביום טוב - אסור, מפני שהוא מקצה -
מופרש מדעתו, כי לא תכנו לאוכלו. ועגל שנולד ביום טוב
- אם היתה אמו עומדת לאכילה, מתר; מפני שהוא מוכן

כלבים, שנאמר: "הוא לבדו יעשה לכם" - "לכם", ולא
לגוים; "לכם", ולא לבהמה. לפיכך, מזמנין [לסעודה] את
הגוי בשבת, ואין מזמנין אותו ביום טוב - גזרה, שמה
ירפה בשבילו. אבל אם בא הגוי מאליה - אוכל עמהם מה
שהם אוכלין, שפכר הכינוהו.
יד. בהמה שחציה של גוי וחציה של ישראל - מתר
לשחטה ביום טוב; שאי אפשר לאכל ממנה בזה בשר
בלא שחיטה. אבל עסה שחציה לגוי וחציה לישראל -
אסור לאפות אותה, מפני שיכול לחלק הפצק. בני החיל
[חילולים] שנתנו קמח לישראל לעשות להן פת ביום טוב
- אם כשנותנין ממנה פת לתינוק אין מקפידין, מתר
לאפותו להם ביום טוב; שכל פת ופת ואיה לתינוק. עסת
הכלבים - בזמן שהרועים אוכלין ממנה, נאפית ביום טוב.
טו. המכשל ביום טוב לגוים או לבהמה או להניח לחל -
אינו לוקה; שאלו באו לו אורחים, היה אותו תכשיל ראוי
להם. עשה לנפשו והותר, מתר להאכיל ממנו לגוים
ולבהמה.
טז. רחיצה וסיכה - הרי הן בכלל אכילה ושתיה, ועושין
אותן ביום טוב, שנאמר: "אשר יאכל לכל נפש", לכל
שבצרך הגוף. לפיכך, מחמין חמין ביום טוב, ורוחץ בהם
פניו ודיו ורגליו; אבל כל גופו, אסור משום גזרת מרחץ
[שמא יחס שלא לצורך]. וחמין שהוחמו מערב יום טוב,
רוחץ בהן כל גופו ביום טוב - שלא גזרו על דבר זה, אלא
בשבת בלבד.
יז. כל שאסור בשבת - בין משום שהוא דומה למלאכה
או מביא לידי מלאכה, בין שהוא משום שבות [שחכמים
הוסיפו חומרה והשבתה] - הרי זה אסור ביום טוב, אלא אם
כן היה בו צרך אכילה וכיוצא בה, או דברים שהן מתירין
ביום טוב, כמו שיתבאר בהלכות אלו. וכל שאסור לטלטלו
בשבת, אסור לטלטלו ביום טוב, אלא לצרך אכילה,
וכיוצא בה. וכל שמתר בשבת, מתר ביום טוב. ויש ביום
טוב מה שאין בשבת, אסור מקצה [כדלקמן] - שהמקצה
אסור ביום טוב, ומתר בשבת; מפני שיום טוב קל משבת,
אסרו בו המקצה - שמה יבואו לזלזל בו.
יח. כיצד? תרנגולת העומדת [המיועדת] לגדל ביצים, ושור
העומד לחרישה, ויוגי שוכה, ופרות העומדין לסחורה - כל
אלו וכיוצא בהן מקצה הן, ואסור לאכל מהן ביום טוב,
עד שיכין אותן מבערב [החג], ויחשב עליהן לאכילה. אבל
בשבת - הכל מוכן אצל שבת, ואינו צריך הכנה. וכשם
שהמקצה אסור ביום טוב, כך הנולד [שנוצר מצב חדש
בריוט, כגון כלי שנשבר] - אסור.
יט. חל מכין לשבת, וחל מכין ליום טוב; אבל אין יום
טוב מכין לשבת, ולא שבת מכינה ליום טוב. לפיכך, ביצה
שנולדה ביום טוב [שחל] - אחר השבת - אסורה, אף על
פי שהתרנגולת עומדת לאכילה; הואיל ומאמש [אתמול]
נמקה הביצה, נמצא שבת מכין אותה ליום טוב. ואסורה
בכל יום טוב - גזרה משום יום טוב שאחר שבת. וכן ביצה

1 על גב [- אגב] אמו; ואלו שחט אמו - ה'ה זה ש'במ'ק'ה
2 מתר ביום טוב, אף על פי שלא נולד.
3 ב. בהמות ש'י'צ'אות ורועות חוץ לתחום, ובאות ולנות
4 בתוך התחום - ה'רי אלו מוכנין, ולוקחין מהן ושוחטין
5 אותן ביום טוב. אכל שרועות ולנות חוץ לתחום - אם באו
6 ביום טוב, אין שוחטין אותן; מפני שהן מקצה, ואין דעת
7 אנשי העיר עליהן.
8 ג. וכן בהמת קדשים שנולד בה מום ביום טוב [ומותרת
9 באכילה] - הואיל ולא היתה דעתו עליה מערב יום טוב,
10 אסור לשחטה ביום טוב. לפיכך, אסור [לדב] לראות מומי
11 קדשים ביום טוב [במטרה לחוות דעתו] - ג'ורה ש'מ'א יתירן
12 ה'חכם במומן, ויבוא זה לשחט בו ביום. אכל רואה הוא
13 המום מערב יום טוב, ולמחר מתיר או אסור.
14 ד. בכור שנולד ומומו עמו - ה'רי זה מוכן, ואין מבקרין
15 [בדוקין] אותו [אם המום קבוע] ביום טוב; ואם עבר ור'אה
16 מומו ובקרו והתירו, ה'רי זה שוחט ואוכל. בכור שנפל
17 לבור, עושה לו פרנסה [מאכילו] במקומו - ש'ה'רי אינו יכול
18 להעלותו, מפני שאינו ראוי לשחטה ביום טוב. "אותו ואת
19 בנו" [-בהמה וולדה] ש'נפלו לבור [שאסור לשחטם ביום אחד]
20 - מ'עלה את ה'ראשון על מנת לשחטו ואינו שוחט, ומערים
21 [מתחכם] ומ'עלה את השני על מנת לשחטו, ושוחט את אי
22 זה מהן ש'י'רצה; משום צער בעלי חיים, התירו לה'ערים.
23 בהמת חלין ש'נפלה מן הגג, וה'רי היא צריכה בדיקה [אם
24 כשרה היא] - שוחטין אותה ביום טוב, ותבדק; אפ'שר
25 שתמצא כשרה, ותאכל.
26 ה. אגוזין ותרגולין ויונים ש'בפית - ה'רי אלו מוכנין, ואין
27 צריכין זמון [מעבר יו"ט]. אכל יוני שוכף יוני עליה וצ'פרים
28 ש'קננו בטפ'יחין [כלי חדס הבנויים בכתלים] או בכירה
29 [בבנין] - ה'רי אלו מקצה, וצריך לזמן מבערב ולומר: 'אלו
30 ואלו אני נוטל'; ואינו צריך לנענע [את קיניהם].
31 ו. זמן [חישוב לאכול] שחורים ולבנים, ומצא שחורים במקום
32 לבנים ולבנים במקום שחורים - אסורים; ש'אני אומר:
33 'ש'מא אותן שזמן פרחו להן, ואלו אחרים הן, וכל ספק
34 מוכן, אסור. זמן שנים ומצא שלשה, הכל אסור; שלשה
35 ומצא שנים, מתירן. זמן בתוך השן, ומצא לפני השן - אם
36 אין שם קן אלא הן ואינן יכולין לפרח, ואף על פי שיש
37 שם קן אחר בקרן זוית בתוך חמשים אמה - ה'רי אלו
38 מתירן; ש'אין המדדה [מקפץ] מדדה אלא כנגד קנו בשוה.
39 ז. דגים ש'בביכרין [בריכות] גדולים, וכן חיה ועוף
40 ש'בביכרין [מקומות מגודרים] גדולים - כל שהוא מחסר
41 צידה, עד שאומרים [החפצים לצודו]: 'הבא מצודה ונצודנו'
42 - ה'רי זה מקצה, ואין צדין אותם ביום טוב; ואם צד, לא
43 יאכלו. וכל שאינו צריך מצודה - ה'רי זה מוכן, וצדין אותו
44 ביום טוב ואוכלין אותו. וכן חיה ש'קננה [בנתה קן לבניה]
45 בפרדס הסמוך לעיר - ל'דיה כשהן קטנים שאינן צריכין
46 צידה, אינן צריכים זמון, מפני שדעתו עליהן.
47 ח. מצודות חיה ועופות ודגים ש'פדסן מערב יום טוב - לא

1 יטל מהן ביום טוב, אלא אם כן יודע שנצודו מערב יום
2 טוב. הסוכר אמת המים מערב יום טוב, ולמחר השפים
3 ומצא בה דגים - ה'רי אלו מתירן; ש'בכר נצודו מערב יום
4 טוב, וה'רי הן מוכנין.
5 ט. בית [אטום] שהוא מלא פרות מוכנין [לאכילה] ונפחת
6 [נשבר הכותל], נוטל במקום הפחת. העומד על המקצה
7 מערב יום טוב בשנה שביעית, שכל הפרות הפקר - צריך
8 ש'י'רשם [יסמן] ויאמר: 'מכאן ועד כאן אני נוטל'; ואם לא
9 רשם, לא יטל.
10 י. גוי ש'הביא תשורה ל'ישראל ביום טוב - אם יש מאותו
11 המין במחבר לקרקע, או ש'הביא חיה או עופות או דגים
12 שאפ'שר לצודן בו ביום - ה'רי אלו אסורין עד לערב, וימתין
13 בכדי ש'יעשו [שיעור זמן שמספיק לביצוע המלאכה]; אפ'לו
14 הדס וכיוצא בו - אינו מריח בו לערב, עד ש'ימתין בכדי
15 ש'יעשו. ואם אין מאותו המין במחבר לקרקע, או ש'היתה
16 צורתו מוכחת עליו ש'מאתמול נ'עקר או נצוד - אם הביאו
17 מתוך התחום, מתר; ואם הביאו מחוץ לתחום, ה'רי זה
18 אסור לו. והבא בשביל 'ישראל זה מחוץ לתחום, מתר
19 ל'ישראל אחר.
20 יא. עצים ש'נשרו מן הדקל ביום טוב - אסור להסיקן, מפני
21 שהן נולד [- כעת באו לעולם]; ואם נשרו לתוך התנור,
22 מרבה עליהן עצים מוכנים ומסיקן. ערמת התבן ואוצר
23 [מחסן] של עצים - אין מתחילין בהן ביום טוב אלא אם
24 כן הכין מבערב, מפני שהן מקצה; ואם היה התבן מערב
25 בקוצים, ש'הרי אינו ראוי אלא לאש - ה'רי זה מוכן.
26 יב. אין מבקעין עצים מצ'נאר [שורה] של קורות [העמודות
27 לבניה], מפני שהן מקצה. ולא מן הקורה ש'נשברה ביום
28 טוב, מפני שהוא נולד. וכן כלים ש'נשברו ביום טוב - אין
29 מסיקין בהן, מפני שהן נולד; אכל מסיקין בכלים שלמים
30 או בכלים ש'נשברו מערב יום טוב, ש'הרי הוכנו למלאכה
31 אחרת מבערב. פיוצא בו, אגוזין ושקדין שאכלן מערב יום
32 טוב, מסיקין בקלפיהן ביום טוב; ואם אכלן ביום טוב, אין
33 מסיקין בקלפיהן. ויש נסחאות ש'יש בהן, ש'אם אכלן
34 מבערב, אין מסיקין בקלפיהן, ש'הרי הקצו; ואם אכלן ביום
35 טוב - מסיקין, מפני שהן מוכנין על גב האכל.
36 יג. קוץ רטב - ה'רי הוא מקצה, מפני שאינו ראוי להסקה;
37 לפיכך אסור לו לעשותו כמו שפוד לצלות בו ב'שר. וכן כל
38 פיוצא בזה.
39 יד. נוטלין עצים הסמוכין לדפני סכה, ומסיקין בהן. אכל
40 אין מביאין עצים מן השדה, אפ'לו היו מכנסין שם מבערב;
41 אכל מגבב הוא בשדה [מלקט עצים] מלפניו, ומדליק שם.
42 ומביאין מן המכנסין שברשות היחיד, ואפ'לו היתה
43 [הרשות] מקפת שלא לשם דירה; ובכלב ש'היה לה פותחת
44 [- סגירה], ותהיה בתוך תחום השבת; ואם חסר אחד מכל
45 אלו, ה'רי הן מקצה.
46 טו. עלי קנים ועלי גפנים - אף על פי שהן מכנסין בקרפף
47 [מקום מחוץ לעיר המוקף גדר] - בינן ש'היה מפורת אותן,

46 [מתחכמים] בדבר זה; כיצד? מולח מעט פשר מכאן ומעט
47 מכאן, עד שימלח העור פלו.
48 ה. כמה דברים אמורים? במולח לצלי שאינו צריך מלח
49 הרבה; אבל לקדחה, אסור למלח על העור. וכן אין מולחין
50 את החלבים, ואין מהפכין בהן, ואין שוטחין אותן ברוח
51 על גבי יתדות - מפני שאינן ראויין לאכילה.
52 ו. המפשיט את הבהמה, לא ירגיל ביום טוב. כיצד הוא
53 המרגיל? זה שיוציא כל הבשר מרגל אחת, כדי שיוציא כל
54 העור שלם ולא יקרע; מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול,
55 ואין בו צורך למועד. וכן אסור לעשות בית ד' [כעין ידיה]
56 בפשר; והוא, שיעשה בפסין - שלא יעשה כדרך שהוא
57 עושה בחל. ומתיר לעשות סימן בפשר.
58 ז. מולגין [שורין בחמים] את הראש ואת הרגלים, ומהבהבין
59 [חורכים מעט] אותן באור; אבל אין טופלין [מורחים] אותן
60 בחרשית ולא באדמה [שהם חומרים מסירי שער], ואין גוזזין
61 אותן במספרים. וכן אין גוזזין את הירק, בתספורת [כלי]
62 שלו; אבל מתקנין את האכל שיש בו קוצים, כגון קנרס
63 ועכביות [צמח עוקצני], בתספורת.
64 ח. מתיר ללוש עסה גדולה ביום טוב. והלש עסה מערב
65 יום טוב, אין מפריש ממנה חלה ביום טוב; ואם לשה ביום
66 טוב, מפריש ממנה חלה ונותנה לכהן. ואם היתה עסה
67 טמאה, או שנטמאת החלה - לא יבשל את החלה; שאין
68 מבשלין ביום טוב אלא לאכל, וזו לשרפה עומדת. וכן אין
69 שורפין אותה ביום טוב, שאין שורפין קדשים שנטמאו
70 ביום טוב - ששרפת קדשים שנטמאו מצות עשה, שנאמר:
71 "באש ישרף", ועשית מלאכה שאינה לצורך אכילה וכיוצא
72 בה, עשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה את לא תעשה
73 ועשה.
74 ט. כיצד יעשה בה? יניחנה עד הערב, וישרף אותה. היתה
75 יום טוב של פסח, שאם יניחנה תחמין - לא יפריש את
76 החלה בצק, אלא יאפה את כל העסה השמאה, ואחר כך
77 יפריש החלה לחם.
78 י. אין אופין בפורני [תנור חרס] תדשה - גזרה שמא תפחת
79 [יפול גגו] ותפסיד [תקלקל] הלחם, וימנע משמחת יום טוב.
80 אין גורפין [טיט שנפל ב-] תנור וכירים, אבל מכבשין
81 [ממרחים] את האפר שבהן; ואם אי אפשר לאפות בו או
82 לצלות בו אלא אם כן גרף, מתיר. וסותמין פי התנור בטיט
83 ורפש שבסביבות הנחר - והוא, שרפכו מאמש. אבל לגבל
84 [לערבב] טיט ביום טוב, אסור; ומתיר לגבל את האפר,
85 לסתם בו פי התנור.
86 יא. תנור וכירים חדשים - אין סכין אותן בשמן ביום טוב,
87 ואין שטין אותן במטלית. ואין מפגיגין [מקדרים] אותן בצונו
88 כדי לחסמן [לחזקם]; ואם בשביל לאפות בהן, מתיר. אין
89 מלבנין את האבנים [באש] לצלות או לאפות עליהן, מפני
90 שמחסמן. ומסיקין ואופין בפורני [תנור חרס], ומחמין חמין
91 באנטיכי [יורה גדולה].

1 הרי הן כמפורין ואסורין; ואם הניח עליהן כלי כבד מערב
2 יום טוב, הרי אלו מוכנין.
3 טז. בהמה שמתה ביום טוב - אם היתה מספנת [נוטה
4 למות] מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לכלבים; ואם לאו,
5 הואיל ולא היתה דעתו עליה, הרי זה מקצה, ולא יזינה
6 ממקומה. בהמת קדשים שמתה, ותרומה שנטמאת - לא
7 יזינה ממקומה.
8 יז. דגים ועופות וחייה שהן מקצה - אין משקין אותן ביום
9 טוב, ואין נותנין לפניהן מזונות, שמא יבוא לקח מהן. וכל
10 שאסור לאכלו או להשתמש בו ביום טוב מפני שהוא
11 מקצה, אסור לטלטלו.
12 יח. המכניס עפר מערב יום טוב - אם יחד לו בחצרו קרן
13 נזית - הרי זה מוכן, ומתיר לטלטלו ולעשות בו כל צרכיו.
14 וכן אפר שהסק מערב יום טוב, הרי זה מוכן. ושהסק ביום
15 טוב - כל זמן שהוא חם כדי לצלות בו ביצה - מתיר
16 לטלטלו, שעדין אש הוא; ואם לאו - אסור לטלטלו, מפני
17 שהוא נולד. מי שהיה לו דקר [יטד] נעוץ [במקומו] מערב
18 יום טוב, ונתקו [עקרו] ביום טוב והעלה עפר - אם היה
19 אותו עפר תחם [ר], הרי זה מכסה בו ומטלטלו; אבל אם
20 העלה גוש עפר, הרי זה לא יכתש אותו ביום טוב.

פרק ג

21
22 א. מי שהיה לו עפר מוכן, או אפר שמתיר לטלטלו - הרי
23 זה שוחט תיה ועוף, ומכסה דמם. ואם אין לו עפר מוכן
24 או אפר הראוי - הרי זה לא ישחט; ואם עבר ושחט, לא
25 יכסה דמם עד הערב. וכן בריה שהיא ספק אם תיה היא
26 אם בהמה, אין שוחטין אותה ביום טוב; ואם שחט - לא
27 יכסה דמו עד לערב, אפלו היה לו עפר מוכן או אפר, שמא
28 יאמר הרואה: 'תיה ודאית היא, ולפיכך כסה דמו ביום
29 טוב', ויבוא הרואה להתיר חלבו.
30 ב. וכן השוחט תיה ועוף מערב יום טוב, לא יכסה דמם
31 ביום טוב. שחט בהמה תיה ועוף ביום טוב ונתערב דמם
32 [זה בזה], לא יכסה אותן עד לערב; ואם היה לו עפר מוכן
33 או אפר, ויכול לכסות הכל בדקירה [בבת -] אחת - הרי זה
34 יכסהו.
35 ג. השוחט בהמה ביום טוב, מתיר לו לחלש צמר למקום
36 הספין בידו [שהוא שינוי מצורת הגזיזה הרגילה] - וכלבד
37 שלא יזיננו [ישלפנו] ממקומו [- את הצמר שתלש], אלא
38 ישאר שם מסבך בשאר צמר הצואר; אבל בעוף - לא
39 ימרט, מפני שהוא דרכו [למרוט ביד], ונמצא תולש ביום
40 טוב.
41 ד. המפשיט עור הבהמה ביום טוב, לא ימלחנו - שזה
42 עבוד הוא, ונמצא עושה מלאכה שלא לצורך אכילה. אבל
43 נותנו לפני בית הדרסה, כדי שידרסו עליו ולא יפסד; ולא
44 התירו דבר זה אלא מפני שמחת יום טוב, כדי שלא ימנע
45 מלשחט. ומתיר למלח פשר לצלי על גבי העור, ומערימין

יב. אין עושין גבינה ביום טוב - שאם גבן מערב יום טוב, אין בזה חסרון טעם. אבל דכין [כוחות] את התבלין כדרך - שאם ידוף אותם מבערב, יפוג טעמן. אבל מלח - אינו ידוף ביום טוב אלא אם בן הטה המכתש או שידוך בקערה וכיוצא בה, כדי שישנה; שאם שחק המלח מערב יום טוב, לא יפוג טעמו. ואין שוחקין את הפלפלין ברחים שלהן, אלא דף אותן במדוכה ככל התבלין.

יג. אין כותשין את הריפות [גרגרי תבואה] במכתשת גדולה; אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השוני שלה. ובארץ ישראל, אפלו בקטנה אסור; שהתבואה שלהן, טובה היא; ואם כותשין אותה מערב יום טוב, אין בזה הפסד.

יד. הקמח - אף על פי שרקדו [בנפה] מערב יום טוב והסיר ממנו הסבין - אין מרקדין אותו פעם שניה ביום טוב, אלא אם בן נפל בתוכו צרור [רגב אדמה] או קיסם [נסורת עץ] וכיוצא בהן. ואם שנה, מתר, כגון שרקד מאחורי הנפה או שרקד על גבי השלקן, וכיוצא בשוני זה.

טו. מוללין מלילות [מקלפים שבליים באמצעות שפופים באצבעות] ומפרקין [מקלפים] קטניות ביום טוב, ומנפח [מוציא בכח אויר מפיו] על יד על יד [מעט מעט] בכל כחו ואוכל - ואפלו בקנון [כלי כעין נפה] או בתמחוי [קערה גדולה], אבל לא בנפה ולא בכברה. וכן הבורר קטניות ביום טוב - בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, אבל לא בנפה ולא בטבלא ולא בכברה.

טז. במה דברים אמורים? כשהאכל מרבה על הפסלת; אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל, בורר את האכל ומניח את הפסלת. ואם היה טרח בבירית הפסלת מן האכל יתר מטרח ברירת האכל מן הפסלת - אף על פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת.

יז. אין מסננין את התרדל במסננת שלו, מפני שגורא כבורר; אבל נוטנין ביצה במסננת של חרדל, והוא מסתנן מאליו. ואם היתה המשמרת [מסננת לשמרים] תלויה, מתר לתן לה זין ביום טוב; אבל לא יתלה בתחלה [ביו"ט], שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל. ומערים ותולה את המשמרת לתלות בה רמונים, ותולה בה רמונים; ואחר כך נותן לתוכה שמרים.

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

פרק ד

א. אין מוציאין את האש לא מן העצים, ולא מן האבנים, ולא מן המתכות - כגון שחוככין אותן זו בזו או מפין זו בזו, עד שתצא האש; וכן הנפץ החד ביותר שהוא במים, שמנידין אותו עד שידלק, או פלי יף קשה או זכוכית מלאה מים, שמניחין אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נגהה [קורנה] לפשתן וכיוצא בו וידלק - כל זה וכיוצא בו אסור

ביום טוב; שלא התר ביום טוב אלא להבעיר מאש מצויה, אבל להמציא אש אסור, שהרי אפשר להמציא אותו מערב יום טוב.

ב. אף על פי שהתרה הבערה ביום טוב שלא לצורך, אסור לכבות את האש אפלו הבערה לצורך אכילה - שהפבוי מלאכה, ואין בו צורך אכילה כלל; וכשם שאין מכבין את האש, כך אין מכבין את הנר. ואם כבה - לוקה, כמי שארג או כנה.

ג. אין מסלקין [נוטלים] את פי הנר [- הפתילה] למעלה כדי שתכבה, ואין מסירין את השמן ממנה. ואינו חותך את ראש הפתילה בכלי, אבל נופץ [מוערך] את ראשה בידו. אגדה של עצים שהדלקה במדורה - כל עץ שלא אהנה בו האש מתר לשמטו, ואינו דומה למסיר שמן מן הנר.

ד. אין מכבין את הדלקה כדי להציל ממנו ביום טוב, כדרך שאין מכבין בשבת; אלא מניחה, ויוצא. ואין מכבין את הנר מפני תשמיש המטה, אלא כופה עליו כלי, או עושה מחיצה בינו לבין הנר, או מוציאו לבית אחר. ואם אינו יכול לעשות אחת מכל אלו, הרי זה אסור לכבות; ואסור לשמש, עד שתכבה מאליה.

ה. מתר לטלטל את הנר והוא דולק, ואין גוזרין שמא יכבה. ואסור להניח את הנר על גבי הדקל וכיוצא בו ביום טוב, שמא יבוא להשתמש במחבר ביום טוב.

ו. אין מעשנין בקטרת [ע"י פיזור בשמים על גחלים] ביום טוב, מפני שהוא מכבה - ואפלו להריח בה; ואין צריך לומר לגמר [לבשם] את הבית ואת הכלים [ע"י העשן], שהוא אסור. ומתיר לעשן תחת הפרות כדי שיקשרו לאכילה, כמו שמתיר לצלות בשר על האש. ומתקין את החרדל בגחלת של מתכת - אבל לא בגחלת של עץ, מפני שהוא מכבה. ואין מכבין את העץ כדי שלא תתעשן הקדירה או הבית.

ז. אין נופחין במפוח [להגדיל האש] ביום טוב, כדי שלא יעשה כדרך שהאמנין עושין; אבל נופחין בשפופרת [קנה]. אין עושין פחמין, ואין גודלין [שחורים] את הפתילה, ולא מהבהבין [חורכים מעט] אותה, ולא חותכין אותה לשנים בכלי; אבל ממעכה ביד ושורה אותה בשמן ומניחין אותה בין שני גרות ומדליק באמצע, ונמצאת הפתילה נחלקת בפי שני גרות.

ח. אין שוכרין את החרש ואין חותכין את הנר לצלות עליהן, ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפורר לצלות בו [בשר] מליח. שפורר שגורצף [התעקם] - אף על פי שהוא יכול לפשוטו בידו, אין מתקנין אותו. שני כלים שהן מחברין בתחלת עשייתן, כגון שני גרות או שני כוסות - אין פוחתין אותן לשנים, מפני שהוא מתקן כלי.

ט. אין משחיתין את הסבין במשחות שלה, אבל מתדדה על גבי העץ או על גבי חרש או אבן; ואין מורין דבר זה לרבים, כדי שלא יבואו לחדדה במשחות. במה דברים אמורים? בשכולה לחתך בדחק או שגפגפה; אבל אם

לזלף [לשפוך] משליתה עליו, ולתן בול [מלא אגרוף] מלח
ברחמה, כדי שתרחם עליו; אבל הטמאה - אסור לעשות
לה בן, לפי שאינה צריכה [אינה מקרבתו עוד אחר שריחקה
הוולד].
יז. כלי שנטמא מערב יום טוב, אין מטבילין אותו ביום
טוב - גזירה, שמא ישהה אותו בטמאתו [להטבילו ביום טוב];
ואם היה צריך להטביל מים שבו - מטביל את הכלי
במימיו, ואינו חושש. כלי שהיה טהור לתרומה ורצה
להטבילו לקדש, מתיר להטבילו; וכן כל פיוצא בזה,
מטבילות שאר המצלות [חומרות].
יח. כלי שנטמא ביום טוב, מטבילין אותו ביום טוב.
נטמא הכלי במשקין טמאין שהן ולד הטמאה מערב יום
טוב - מטבילין אותו ביום טוב, לפי שהוא טהור מן
התורה, כמו שיתבאר במקומו. ומדלין [שואבין מים] בכלי
טמא, והוא טהור מאליו. נדה שאין לה בגדים להחליף,
מעצמת וטובלת בבגדיה.
יט. דברים רבים אסור ביום טוב, משום גזרת מקח
ומכר. כיצד? אין פוסקים דמים [מסכמים מחיר] בפתילה
על הבקעה ביום טוב, אלא מביא שתי בקעות שוות זו
לזו, ושוחטין את אחת מהן ומחלקין ביניהן; ולמחר יודעין
במה דמי שניה, וכל אחד ואחד נותן דמי חלקו. וכשהן
מחלקין ביניהן, לא יאמר זה: 'אני בסלע ואתה בשתיים' -
שאין מזכירין שם דמים; אלא זה נוטל שלישי, וזה רביעי.
כ. כשהן מחלקין, לא ישקלו במאזנים, שאין משגיחין
[משתמשים] בכף מאזנים כל עקר; אפלו לתן בו בשר
לשקרו מן העכברים אסור, אם היו המאזנים תלויין, מפני
שנראה בשוקל בכף מאזנים. וטבח אמן [מומחה], אסור
לשקל בידו. ואסור לשקל בכלי מלא מים. ואין מטבילין
חלשים [גורלות] על המנות; אבל מטבילין חלשים על בשר
הקדשים ביום טוב, כדי לחבב המצוה.
כא. לא יאמר אדם לטבח: 'תן לי בדינר בשר', אלא: 'תן
לי חלק' או 'חצי חלק'; ולמחר עושין חשבון על שויו. וכן
לא יקח מבצל המנות במדה, או במשקל; אלא כיצד הוא
עושה? אומר לחנוני: 'מלא לי כלי זה', ולמחר נותן לו
שויו. ואפלו היה כלי המיחד למידה, למלאנו - והוא, שלא
יזכר לו שם מדה.
כב. הנחתום מודד תבלין ונותן לקדירה, בשביל שלא
יפסיד תבשילו; אבל האשה, לא תמד קמח לעספה. וכן לא
ימד אדם שעורים לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה.
כג. ומתיר לקח מן החנוני ביצים ואגוזים במנזן, וכן כל
פיוצא בהן - ובלבד שלא יזכר לו שם דמים, ולא סכום
מנזן. כיצד סכום המנזן? הרי שהיה נושה בו [החנוני]
עשרה רמונים או עשרה אגוזים - לא יאמר לו ביום טוב:
'תן לי עשרה כדי שיהיה לך אצלי עשרים'; אלא לוקח
סתם, ולמחר עושה חשבון.
כד. הולך אדם אצל רופא הרגיל אצלו, או אצל הפטם

אינה יכולה לחתך כלל - אין משחזין אותה אפלו על
העץ, שמא יבוא להשחיתה במשחזת. ומפני זה אסור
לראות [לבדוק] סכין לעם הארץ ביום טוב, שמא תהיה
פגומה, ויאמר לו: 'זו אסור לשחוט בה, משום פגומתה',
וילך ויחדדנה במשחזת. וחכם שראה הסכין לעצמו, הרי
זה משאילה לעם הארץ.
י. אין מבקעין עצים ביום טוב, לא בקרדם [גרזן] ולא
במגל ולא במגרה [משור], אלא בקפס [סכין קצבים]; ובצד
החד שלו, אבל לא בצד הרחב מפני שהוא קרדם. ולמה
אסור בקרדם וכיוצא בו? שלא יעשה כדרך שהוא עושה
בחל, שהרי אפשר היה לו לבקע מערב יום טוב. ולמה לא
נאסר הבקוע כלל? מפני שאפשר שיפגע בעץ עבה ולא
יכול להבעירו, וימנע מלבשל; לפיכך התירו לבקע בשנוי.
וכל הדברים הדומין לזה - מזה הטעם התירו בהן מה
שהתירו, ואסרו מה שאסרו.
יא. לא תפנס אשה בין העצים לטל מהן אור [קדש לגריפת
התנור] לצלות בו. ואין סומכין את הקדירה ולא הדלת
בבקעת [חתיכה] של קורה; שלא התירו לטלטל עצים ביום
טוב, אלא להסקה בלבד.
יב. מסלקין [פותחין] תריסי חניות ומחזירין אותן ביום
טוב, כדי שיציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות, ולא
ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים? בשליש להן
ציר באמצע; אבל יש להן ציר מן הצד - אסור, גזירה שמא
יתקע [בחוזק]. ושאין להן ציר כל עקר, אפלו בבית מתיר
להחזיר.
יג. כלים שהן מפצלין [מורכבים מכה חלקים], כגון מנורה
של חליות וכסא ושלחן שהם חתיכות חתיכות - מעמידין
[מרכיבים] אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע [בחוזק]; לפי
שאין בגן כללים. אבנים של בית הפסא, מתיר לצדדן
[לסדור] ביום טוב; בגן עראי הוא, ומשום כבודו לא גזרו.
יד. העושה מנורה ביום טוב - כשהוא עורך העצים, אינו
מניח זה על גבי זה עד שיעד המערכה, מפני שנראה
כבונה; אף על פי שהוא בגן עראי, אסור; אלא או שופך
העצים בערבוב, או עורך בשנוי. כיצד? מניח עץ למעלה,
ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו, עד שהוא מגיע לארץ.
טו. וכן הקדירה - אוזו אותה, ומכניס האבנים תחתיה;
אבל לא יניחנה על גבי האבנים. וכן המטה - אוזו
הקרשים למעלה, ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים -
לא יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו
מגדל, אלא ישנה ויתחיל ממעלה למטה. וכן כל פיוצא
בזה, צריך שנוי.
טז. מסירין ובוכין הנחלין בבקעה, אף על פי שהן עושין
חבורה [בבהמה בהסרתם]. ואין מילדין את הבקעה ביום
טוב, אבל מסעדין [מסייעים אותה]. כיצד? אוזו בולד שלא
יפל לארץ, ונופח לו בחטמו [לפוחתו מסתימתו], ונותן דד
לתוף פיו. היתה בבקעה טהורה, ורחקה את הולד - מתיר

1 [מפטם בעלי חיים] הרגיל אצלו, ולוקח ממנו בהמה ועופות,
2 וכל מה שירצה - והוא שלא יזכר לו שם דמים, ולא סכום
3 מנין.

4 **כה.** הלואת יום טוב, תובעין אותה בדין; שאם תאמר לא
5 נתנה להתבצע - אינו נותן לו פלוג, ונמצא נמנע משמחת
6 יום טוב.

7 **כו.** אף על פי שאין מגביהין תרומה ומעשרות ביום טוב
8 בשבת, אם היו לו תרומות ומעשרות שהגביהן מאמ"ש, הרי
9 זה מוליכין לפניה ביום טוב; ואין צריך לומר חלה וזרוע
10 ולחיים וקבה, שמוליכין לפניה ביום טוב. וגבאי צדקה
11 גובין מן התצרות ביום טוב; ולא יהיו מכריזין בדרך
12 שמכריזין בחל, אלא גובין בצנעה, ונותנין לתוך חיקן,
13 ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה.

פרק ה

15 **א.** אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב, אפלו שלא לצורך,
16 לא ישא משאות גדולות בדרך שהוא עושה בחל, אלא
17 צריך לשנות; ואם אי אפשר לשנות, מתר. ביצד? המביא
18 בדי זין ממקום למקום - לא יביאם בסל ובקפה [שק], אכל
19 מביא הוא על כתפו או לפניו [בידיו]. המוליך את התבן -
20 לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אכל מוליכה בידו.

21 **ב.** וכן משאות שדרךן לשא אותן במוט, ישא אותן על גבו
22 מאחוריו; ושידרךן לשא אותן מאחוריו, ישא אותן על
23 כתפו; ושידרךן להנשא על הכתף, ישא אותן בידיו לפניו,
24 או יפרש עליהן בגד. וכן כל פיוצא בזה משנוי המשא. ואם
25 אי אפשר לשנות, נושא ומביא בדרך. במה דברים
26 אמורים? בנושא על האדם; אכל על גבי בהמה - לא יביא
27 כלל, שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל.

28 **ג.** אין מנהיגין את הבהמה במקל, ואין הסומא יוצא
29 במקלו, ולא הרועה בתורמלו [ילקוט]. ואין יוצאין בכסא
30 אחר האיש ואחר האשה [לא נושאים אותם עם הכסא], שלא
31 יעשה בדרך שהוא עושה בחל; ואיש שהיו רבים צריכין
32 לו [לשמוע דברו בבית המדרש], יוצאין בכסא אחריה,
33 ומוציאין אותו על הכתף, אפלו באפיון [כסא מכוסה
34 ביריעות].

35 **ד.** אין מוליכין את הסלם של שוכף משוכף לשוכף,
36 ברשות הרבים - שמה יאמרו: 'לתקן גגו הוא מוליכו';
37 אכל ברשות היחיד, מוליכו. אף על פי שכל מקום שאסרו
38 תכמים מפני מראית העין, אפלו בתדרי תדרים אסור, כאן
39 התיירו, מפני שמחת יום טוב.

40 **ה.** מי שהיו לו פרות על גגו, וצריך לפנותם למקום אחר -
41 לא יושיטם מגג לגג, ואפלו בגגין השוין, ולא ישלשלם
42 בחבל מן החלונות, ולא יורידם בסלמות; שלא יעשה בדרך
43 שהוא עושה בחל. אכל משילן אפלו דרך ארבה, ממקום
44 למקום באותו הגג. שחט בהמה בשדה - לא יביאנה לעיר
45 במוט או במטה, אכל מביאה אברים אברים.

46 **ו.** כל שנאותין [ננהים] בו אפלו בחל - אף על פי שאין

נאותין בו ביום טוב, כגון תפלין - מתר לשלחן לחברו
ביום טוב; ואין צריך לומר דבר שנאותין בו ביום טוב,
כגון יינות שמנים וסלחות, שמתר לשלחן לחברו ביום טוב.
וכל דבר שאין נאותין בו בחל עד שייעשה בו מעשה
שאסור לעשותו ביום טוב, אין משלחין אותו ביום טוב.
ז. ביצד? אין משלחין ביום טוב תבואה, לפי שאין נאותין
בה בחל אלא אם כן טחן, ואסור לטחן ביום טוב; אכל
משלחין קטניות, מפני שמבשלן ביום טוב או קולה אותן
ואוכלן. ומשלחין בהמה חיה ועופות אפלו חיים, מפני
שמותר לשחט ביום טוב. וכן כל פיוצא בזה.

ח. כל דבר שמותר לשלחו ביום טוב - כשישלחנו לחברו
תשוה, לא ישלחנו בשורה; ואין שורה פחותה משלשה
בני אדם. ביצד? הרי ששלח לחברו בהמות או יינות ביד
שלשה או ארבעה בני אדם כאחד זה אחר זה, וכלן הולכין
בשורה אחת - הרי זה אסור, שלא יעשה בדרך שהוא
עושה בחל; שלח שלשה מינין ביד שלשה בני אדם כאחד,
הרי זה מתר.

ט. המערב ערובי תחומין ליום טוב - הרי בהמתו וכליו
ופרותיו כמותו, ואין מוליכין אותן אלא בתוך אלפים אמה
לכל רוח ממקום ערובו.

י. חפצי הפקר, הרי הן כרגלי מי שזכה בהן [- עד היכן
שמוותר לזוכה לילך מותר להוליך הפקר]. וחפצי הגוי קונין
שביתה במקומן, ויש להן אלפים אמה רוח ממקומן
- גזרה, בעלים גוי משום בעלים ישראל. פרות שניצאו חוץ
לתחומן וחוורו, אפלו במזיד - לא הפסידו את מקומן, מפני
שהן כאדם שניצא באנס וחזר באנס.

יא. המוסר בהמתו לבנו, הרי היא כרגלי האב. מסרה
לרועה, ואפלו נתנה לו ביום טוב - הרי היא כרגלי הרועה.
מסרה לשני רועים - הרי היא כרגלי בעליה, מפני שלא
קנה אחד מהן.

יב. מי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בידם
מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילף בו, שכל
הסעודה כרגלי בעל הסעודה, לא כרגלי האורחין - אלא
אם כן זכה להן [ע"י] אחר במנות אלו מערב יום טוב.

יג. וכן מי שהיו פרותיו מפקדין בעיר אחרת, וערבו בני
אותה העיר [ערוב תחומין בשביל] לבוא אצלו - לא יביאו
לו מפרותיו, שפרותיו כמותו [והם מחוץ לתחום שלו, כיון
שלא עירב], אף על פי שהן ביד אלו שערבו. במה דברים
אמורים? בשיחד להם [לפריות] קרן זוית [והקנה לו אותה
זוית]; אכל אם לא יחד להן, הרי הן כרגלי זה שהן
מפקדין אצלו.

יד. בור של יחיד, כרגלי בעליו; ושל אותה העיר, כרגלי
אנשי אותה העיר; ושל עולי ככל שהן מסורין לכל, כרגלי
הממלא - שכל מי שמלא מהן, מוליכין למקום שהוא מהלך.
נהרות המושכין [זורמים] ומעינות הנובעין, כרגלי כל אדם;
ואם היו באין מחוץ לתחום לתוך התחום, ממלאין מהן
בשבת, ואין צריך לומר ביום טוב.

פרק ו

47

א. יום טוב שחל להיות ערב שבת, אין אופין ומבשלין
ביום טוב מה שהוא אוכל למחר בשבת; ואסור זה מדברי
סופרים, כדי שלא יבוא לבשל ביום טוב לחל; שקל וחמר
הוא - לשבת אינו מבשל, כל שכן לחל. לפיכך, אם עשה
תבשיל מערב יום טוב שיהיה סומך עליו ומבשל ואופה
ביום טוב לשבת, הרי זה מתר [כי עשה היכר]; ותבשיל זה
שסומך עליו, הוא הנקרא 'ערוכי תבשילין'.
ב. ולמה נקרא שמו 'ערוכי'? שפשם שהערוכ שפושין
במצות ובמבואות מערב שבת משום הכי, כדי שלא יעלה
על דעתן שמתר להוציא מן השות לשבות בשבת - כך זה
התבשיל משום הכי וזכרון, כדי שלא ידמו ויחשבו שמתר
לאפות ביום טוב מה שאינו נאכל בו; ולפיכך נקרא תבשיל
זה 'ערוכי תבשילין'.
ג. ערוכי תבשילין - שעורו אין פחות מבינת, בין לאחד
בין לאלפים. ואין עושין ערוכ זה לא בפת ולא בריפות
[גרגרים כתושים] וכיוצא בהן, אלא בתבשיל שהוא פופרת
[שאוכלים איתו לחם], כגון בשר ודגים וביצים וכיוצא בהן.
ואפלו עדשים שבשולי קדרה, ואפלו שמנונית שעל גבי
הספין שחורכין בה הצלי - גורדו; אם יש בו בינת, סומך
עליו משום ערוכי תבשילין.
ד. תבשיל שאמרו לענין ערוכ זה - אפלו צלי או שלוק
[מבושל הרבה], אפלו כבוש או מעשן; אפלו דגים קטנים
שהדיחן בחמין, והדחתן היא בשולן לאכילה - הרי הוא
סומך עליהן.
ה. וצריך שיהיה ערוכ זה מצוי [קיים], עד שיאפה כל
שהוא צריך לאפות ויבשל כל שהוא צריך לבשל ויחם חמין
כל שהוא צריך. ואם נאכל הערוכ או אבד או נשרף קדם
שיבשל או יאפה - הרי זה אסור לאפות ולבשל או להחם
אלא מה שהוא אוכל ביום טוב בלבד. התחיל בעסתו או
בתבשילו, ונאכל הערוכ או אבד - הרי זה גומר.
ו. המניח ערוכי תבשילין כדי שישמך עליהם הוא ואחרים,
צריך לזכות להן בדרך שמנחה בערוכי שבת. וכל שזוכה
בערוכי שבת, זוכה בערוכי תבשילין; וכל שאינו זוכה
באותו ערוכ, אינו זוכה בזה.
ז. ואינו צריך להודיע לאלו שזכה להן, מערב יום טוב;
אבל הן צריכין לידע שכבר זכה להן אחר וערב להן, ואחר
כך יסמכו עליו ויבשלו ויאפו; אף על פי שלא ידעו אלא
ביום טוב, הרי אלו מתרין. ויש לו לאדם לערב על כל העיר
ועל כל הקרוב אליה בתוך התחום, ולמחר מכריו ואומר:
'כל מי שלא הניח ערוכי תבשילין, יסמך על ערוכי'.
ח. המניח ערוכי תבשילין, חייב לברך: 'ברוך אתה ה'
אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות
ערוכ'. ואומר: 'בערוכ זה יתר לי לאפות ולבשל מיום טוב
שלמחר לשבת'; ואם זכה בו לאחרים, אומר: 'יתר לי

טו. שור [מצוי] של רעי [שניזון ממרעה, כרגיל], כרגלי
אנשי אותה העיר [כי בדרך כלל נמכר לאנשי העיר בלבד].
ושור [מפוסס] של פטם, כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום
טוב - מפני שדעת בעליו למכרו [גם] לאנשים אחרים חוץ
מאנשי אותה העיר; מפני שהוא מפטם, והכל שומעין
שמעו ובאין לקחתו. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר
בשרו, כל אחד ואחד מן הלוקחים מוליך מנתו למקום
שהוא הולך; מפני שדעת בעליו מערב יום טוב כך הוא,
שיקחו ממנו אנשי עירות אחרות, ונמצא שור זה כבור של
עולי ככל, שהוא מסור לכל.
טז. הגחלת - כרגלי בעליה, לא כרגלי שואלה [זה ששאל
אותה ביום טוב]; והשלהבת [שאינו בה ממשות], כרגלי מי שהיא
בדוד. לפיכך, המדליק גר או עץ מחברו, מוליכו לכל מקום
שהוא הולך.
יז. השואל כלי מחברו מערב יום טוב - אף על פי שלא
נתנו לו אלא ביום טוב, הרי הוא כרגלי השואל. שאלו
ממנו ביום טוב - אף על פי שדרכו תמיד לשאל ממנו כלי
בכל יום טוב, הרי הוא כרגלי המשאיל.
יח. שנים ששאלו חלוק אחד, האחד שאלו ממנו שיתנו לו
שחרית, והשני שאלו ממנו שיתנו לו ערבית - הרי כלי זה
כרגלי שני השואלין, ואין מוליכין אותו אלא למקום
ששניהן יכולין להלך בו.
יט. כיצד? הרי שערב הראשון ברחוק אלף אמה ממקום
החלוק למזרח, וערב השני ברחוק חמש מאות אמה ממקום
החלוק למערב - בשלוקת הראשון החלוק, אינו מוליכו
במזרח אלא עד אלף וחמש מאות אמה ממקום החלוק,
שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במערב להלך בו;
ולשיקח השני כלי זה, אינו מוליכו במערב אלא עד אלף
אמה ממקום הכלי, שהוא סוף התחום שיכול זה שערב
במזרח להלך בו. לפיכך, אם ערב זה ברחוק אלפים אמה
מן החלוק למזרח, וזה ברחוק אלפים למערב - הרי אלו
לא יזיווהו ממקומו.
כ. וכן האשה ששאלה מחברתה מים או מלח, ולשה בהן
עסטה או בשלה בהן תבשיל - הרי העסה או התבשיל
כרגלי שתייהן. וכן שנים שלקחו בהמה בשתפות, ושחתוה
ביום טוב - אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר
כרגלי שניהן.
כא. אבל אם לקחו חבית בשתפות, וחקלו אותה ביום טוב
- הרי חקלו של כל אחד כרגלי; והאיל ותחומין מדברי
סופרים, יש בררה בהן, ונחשב כאלו חלק שהגיע לזה היה
ברור לו ומבדל בחבית מערב יום טוב, וכאלו לא היה
מערב. ואין אתה יכול לומר כן בבקמה, שחלק זה שהגיעו,
אפלו נחשב אותו שהיה מבדל בבקמה מבפער, וכאלו היה
ברור - הרי ינק מחלקו של חברו בשתייה הבקמה קימת,
שכל אבריה יונקין זה מזה, ונמצא כל אבר ואבר מערב
מחלקו וחלק חברו; לפיכך הן כרגלי שניהן.

1 - שגאמר: "לקדוש ה' מכבד", וכל ימים טובים נאמר בהן
2 "מקרא קדש"; וכבר בארנו הפסוק והענוג בהלכות שבת.
3 וכן ראוי לאדם שלא יסעד בערבי ימים טובים מן המנחה
4 ומעלה בערב שבת, שדבר זה בכלל הפסוק. וכל המבזה
5 את המועדות, כאלו נטפל [נתחבר] לעבודה זרה.
6 יז. שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם שאר ימים
7 טובים, כלן אסורים בספד ותענית. וחיב אדם להיות בהן
8 שמח וטוב לב, הוא ובניו ואשתו ובניו וכל הנלוים
9 עליו, שגאמר: "ושמחת בחדך, אתה ובנך ובתך ועבדך
10 ואמתך". אף על פי שהשמחה האמורה כאן היא קרבן
11 שלמים, כמו שאנו מבארין בהלכות חגיגה, יש בכלל אותה
12 שמחה, לשמח הוא ובניו ובניו ביתו, כל אחד בראוי לו.
13 יח. כיצד? הקטנים, נותן להם קליות ואגוזים ומגדנות;
14 והנשים, קונה להן בגדים ותכשיט כפי ממונו; והאנשים,
15 אוכלין בשר ושותין יין, שאין שמחה אלא בכשר, ואין
16 שמחה אלא ביין. וכשהוא אוכל ושותה, חיב להאכיל לגר
17 ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים. אבל מי
18 שנוצל דלתות וחרוץ ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו, ואינו
19 מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש - אין זו שמחת מצוה,
20 אלא שמחת כרשו [- כריס]. ועל אלו נאמר: "ובחיהם
21 כלחם אונים להם, כל אכליו ישמאו, כי לחםם לנפשם";
22 ושמחה כזו קלון היא להם, שגאמר: "ווריתי פרש על
23 פניכם, פרש חגיכם".
24 יט. אף על פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה,
25 לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו, אלא כף היא הדת
26 [הדין]: בבקר משפמינן כל העם לבתי כנסיות ולבתי
27 מדרשות, ומתפללין וקוראין בתורה בענין היום, וחוזרין
28 לבתיהם ואוכלין. והולכין לבתי מדרשות, קורין ושותין עד
29 חצי היום, ואחר חצי היום מתפללין תפלת המנחה, וחוזרין
30 לבתיהן לאכל ולשתות שאר היום עם הלילה.
31 כ. כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא ימשך ביין
32 ובשחוק ובקלות ראש, ויאמר שכל שיוסיף בזה ירבה
33 במצוה; שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש, אינה
34 שמחה אלא הוללות וסכלות. ולא נצטוינו על ההוללות
35 והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל,
36 שגאמר: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה
37 ובטוב לבב"; הא למדת, שהעבודה בשמחה. ואי אפשר
38 לעבד את ה' לא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא
39 מתוך שכרות.
40 כא. חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים, שיהיו
41 מסבין ומחפשינן בגנות ובפרדסים ועל הנהרות, כדי שלא
42 יתקבצו לאכל ולשתות שם אנשים ונשים, ויבואו לידי
43 עברה. וכן יזהירו על דבר זה לכל העם, כדי שלא יתעברו
44 אנשים ונשים בבתים לשמחה, ולא ימשכו ביין, שמא
45 יבואו לידי עברה.
46 כב. ימים שבין ראשון ושביעי של פסח וראשון ושמיני
47 של חג הסוכות, והם בגולה ארבעה בתוך הפסח והמשנה

1 ולפלוני ולפלוני או 'לאנשי העיר כלן לאפות ולבשל מיום
2 טוב לשבת'.
3 ט. מי שלא הניח ערובי תבשילין, ולא הניחו לו אחרים -
4 כשם שאסור לו לבשל ולאפות, כך קמחו ומאכלו אסור
5 [אפילו לזה שערב]. ואסור לאחר שהניח לעצמו לבשל
6 ולאפות לזה שלא הניח, עד שיקנה לו, שנמצא זה מבשל
7 ואופה שלו, שהרי קנהו; ואם רצה, יתן אחר כך לזה שלא
8 הניח, במתנה.
9 י. מי שלא הניח ערובי תבשילין, ובשל ואפה לאכל בו
10 ביום והותיר, או שזמן אחרים ולא באו - הרי זה אוכל
11 המותר למחר [בשבת]. ואם הערים [התחכם בכוונה], הרי
12 זה אסור לאכלו; עבר ואפה ובשל לשבת, אין אוסרין עליו.
13 ולמה התמירו ואסרו על המערים, ולא אסרו על המזיד?
14 שאם תתיר למערים, נמצאו הכל מערימין, וישתקע שם
15 ערובי תבשילין. אבל המזיד אינו מצוי; ואם עבר היום, לא
16 יעבר פסח אחרת.
17 יא. שני ימים טובים של גליות שחלו בחמישי וערב שבת,
18 עושה ערובי תבשילין מיום רביעי שהוא ערב יום טוב;
19 שבת ולא הניח, מניחו בראשון ומתנה. כיצד? מניח ערובי
20 תבשילין ביום חמישי, ואומר: 'אם היום יום טוב ולמחר
21 חל, למחר אבשל ואופה לשבת ואיני צריך כלום; ואם
22 היום חל ולמחר יום טוב, בערוב זה יתר לי לאפות ולבשל
23 למחר מיום טוב לשבת'.
24 יב. כיוצא בו, היו לפניו שתי כפלות [סלים] של טבל
25 [פירות שלא הופרשו] - ביום טוב ראשון ואמר: 'אם היום
26 חל, תהיה זו תרומה על זו, ואם היום קדש, אין בדברי
27 כלום'; וקורא עליה שם [תרומה], ומניחה. ולמחר בשני,
28 חוזר ואומר: 'אם היום קדש, אין בדברי כלום, ואם היום
29 חל, תהיה זו תרומה על זו'; וקורא עליה שם ומניחה,
30 כדרך שקרא עליה בראשון, ומניח את זו שקרא עליה שם
31 תרומה, ואוכל את השניה.
32 יג. כמה דברים אמורים? בשני ימים טובים של גליות.
33 אבל בשני ימים טובים של ראש השנה - אם שכח ולא
34 הניח ביום רביעי, שוב אינו מניח; אלא סומך על אחרים,
35 אם ערכו עליו, או מקנה [מאכילין] למי שערכב, או יהיה
36 אסור לאפות ולבשל לשבת. וכן אם שכח ולא הפריש
37 תרומה מיום רביעי, שוב אינו מפריש עד מוצאי שבת.
38 יד. כל הדברים האלו שאמרנו, היו בזמן שהיו בית דין
39 של ארץ ישראל מקדשין על הראיה, והיו בני הגליות
40 עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק, לפי שלא היו
41 יודעין יום שקדשו בו בני ארץ ישראל. אבל היום, שבני
42 ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו, אין יום
43 טוב שני להסתלק מן הספק, אלא מנהג בלבד. טו. ולפיכך
44 אני אומר, שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה, לא ערובי
45 תבשילין ולא ערובי תצרות ולא שתופי מבואות, ואינו
46 מעשר הטבל על הנאי, אלא הכל מערב יום טוב בלבד.
47 טז. כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה, כך כל ימים טובים

במועד, וטוחן אותן ודורף אותן, וממלא החביות וגף
 [סוטים] אותן, כדרך שהוא עושה בחל; שכל שיש בו הפסד
 אם לא נעשה - עושהו כדרך, ואינו צריך שנוי. וכן מכנים
 אדם פרותיו מפני הגנבים, ובלבד שיקניסם בצנעה. ושולה
 פשתנו מן המשרה [שריה במים], בשביל שלא תאבד. וכן
 כרם שהגיע זמנו להבצר במועד, בוצרין אותו.
 ד. ואסור לאדם שיתפון, ויאחר מלאכות אלו וכיוצא בהן,
 ויניחם כדי לעשותן במועד, מפני שהוא פנוי; וכל המכונן
 מלאכתו והניחה למועד, ועשה במועד - בית דין מאבדין
 אותה, ומפקדין אותה לכל. ואם פון מלאכתו, ומת - אין
 קונסין בנו אחריו, ואין מאבדין את ממונו; ואין מונעין הבן
 מלעשות אותה מלאכה במועד, שלא תאבד.
 ה. מי שצריך לתפור לו בגד, או לבנות לו מקום במועד -
 אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה, הרי זה עושה
 אותה כדרך; ואם היה אמן מהיר, הרי זה עושה אותה
 מעשה הדיוט. כיצד? בתפירה מכלב [מרחיק התפירות],
 ובכנף מניח אבנים ואינו טח בטיט עליהן, ויש [טיט] סדקי
 הקרקע [של גג] ומעגילים [מחליקם] בידי וברגל כעין
 שמעגילין במחלצים [כלי החלקה]; וכן כל פיוצא בזה.
 ו. מי שהיתה לו תבואה מחברת לקרקע, ואין לו מה יאכל
 במועד אלא ממנה - אף על פי שאין כאן הפסד, אין
 מצריכין אותו לקנות מה יאכל מן השוק עד שיקצר אחר
 המועד, אלא קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן מה
 שהוא צריך, ובלבד שלא ידוש בפרות; שכל דבר שאין בו
 הפסד, צריך לשנות. וכן כל פיוצא בזה.
 ז. כבשים [מאכלים הנשרים במים וחומץ] שהוא יכול לאכל
 מהן במועד, כובשן; ושאין ראויין אלא לאחר המועד,
 אסור לכבשן. וצד אדם דגים כל שיכול לצוד, ומולח הכל
 במועד, שהרי אפשר שיאכל מהן במועד, אם יסחט אותן
 בידי פעמים רבות עד שיתרפכו.
 ח. מטילין [- פירות במים ליצירת] שר במועד לצרף
 המועד, ושלל לצרף המועד - אסור; אחד שבר תמרים,
 ואחד שבר שעורים. אף על פי שיש לו לשון, מערים ושותה
 מן החדש, שאין הערמה זו נכרת לרואה; וכן כל פיוצא
 בזה.
 ט. כל מלאכות שהן לצרף המועד - כשעושין אותן
 אמניהן, עושין בצנעה. כיצד? הצידים והטוחנים והבוצרים
 למפר בשוק, הרי אלו עושין בצנעה לצרף המועד; והעושה
 שלא לצרף המועד, אסור. ואם עשה לצרף המועד, והותיר
 - הרי זה מותר.
 י. עושין כל צרכי הרבים במועד. כיצד? מתקנין את
 קלקולי המים שבבשרות הרבים, ומתקנין את הדרכים ואת
 הרחובות, וחופרים לרבים בורות שיחין ומערות, וכורין
 להן נהרות כדי שישתו מימיהן, וכונסין מים לבורות
 ומערות של רבים, ומתקנין את סדקיהן, ומסירין הקוצים
 מן הדרכים. ומודדין את המקוות; וכל מקוה שנמצא חסר
 - מרגילין [ממשיכים] לו מים, ומשלימין שעורו.

בתוך החג [- סוכות] - הן הנקראין 'חלו של מועד', ונקראין
 'מועד'. ואף על פי שהן חבין בשמחה ואסורין בספד
 ותענית, מותר לספד בהן תלמיד חכמים בפניו; אבל אחר
 שיקבר, אסור לספד בהן. ואין צריך לומר בראשי חודשים
 ותענית ופורים, שסופדין בהם תלמיד חכמים בפניו, אף על
 פי שמים אלו אסורין בספד ותענית; אבל לאחר קבורה,
 אסור לספד בהן.
 כג. אין מניחין משת המת ברחוב במועד, שלא להרגיל
 את הספד, אלא מביתו לקברו. ואין מתאבלין במועד; וכן
 אין קורעין ולא מכרין [מאכילין האבל ביום הראשון משלהם]
 ולא חולצין חתף [החדרת היד דרך קרע, לאות אבלות -]
 במועד על המת, אלא קורבין שהן חבין להתאבל עליו.
 ואם היה [תלמיד] חכם או אדם כשר, או שהיה עומד
 בשענת גטילת נשמה - הרי זה קורע עליו במועד, אף על
 פי שאינו קרובו. ואין קורעין ביום טוב שני כלל, ואפילו
 קרוביו של מת.
 כד. נשים במועד - לפני המת, מענות; אבל לא מטפחות
 [כף אל כף] ולא מקוננות. נקבר המת, אינן מענות. בראשי
 חודשים ותענית ופורים - בפני המת מענות ומטפחות, אבל
 לא מקוננות. אי זה הוא ענוי? שכלן עונות כאחת; קינה,
 אחת אומרת וכלן עונות [בוכות]. ואסור לאדם שיעורר
 [אבלו] על מתו [ע"י סודו] קדם לרגל שלשים יום, כדי שלא
 יבוא הרגל והוא נעצב ולבו דואג מזכרון הצער; אלא יסיר
 הדאגה מלבו, ויכונן דעתו לשמחה.
 יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב
 פרק ז
 א. חלו של מועד, אף על פי שלא נאמר בו 'שבתון',
 הואיל ונקרא 'מקרא קדש', והרי הוא זמן [קרבן] חגיגה
 במקדש - אסור בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיה כשאר ימי
 החל שאין בהן קדשה כלל; והעושה בו מלאכה האסורה
 - מפין אותו מפת מדהות [מלקות מדברנן], מפני שאסורין
 מדברי סופרים. ולא כל מלאכת עבודה אסורה בו, כיום
 טוב, שסוף הענין [- הכוונה] בדיכרין שנגאסו בו, כדי שלא
 יהיה ביום חל לכל דבר. לפיכך, יש מלאכות אסורות בו,
 ויש מלאכות מותרות בו;
 ב. ואילו הן: כל מלאכה שאם לא יעשה אותה במועד, יהיה
 שם הפסד הרבה - עושין אותה; ובלבד שלא יהיה בה טרח
 הרבה. כיצד? משקין בית השלהין [שדה הזקוקה להשקיה]
 במועד, אבל לא בית המשקה [שדה המסתפקת מגשם] -
 שאם לא ישקה בית השלהין, והיא הארץ הצמאה, יפסדו
 כל האילנות שבה. וכשהוא משקה אותה, לא ידלה וישקה
 מן הברכה או ממי הגשמים, מפני שהוא טרח גדול; אבל
 משקה הוא מן המעין, בין שהיה [מאד] בין שיצא בתחלה
 [היום], ממשיכו [ע"י תעלות] ומשקה בו. וכן כל פיוצא בזה.
 ג. הופך אדם את זיתיו [כחלק מתהליך חייוי בהבשלתם]

יא. ויוצאין שלוחי בית דין להפקיר את הפלאים, ופודין את השבויים ואת הערכין ואת התרמים ואת ההקדשות, ומשקין את הסוטות, ושורפין את הפרה [אדומה], ועורפין את העגלה [- כשנמצא מת מוטל בין העיירות], ורוצעין [אחז] - עבד עברי, ומטהרין את המצרע, ומציגין [מסמנים] על הקברות שמחו הגשמים את ציונם כדי שיפרשו מהן כהנים - שכל אלו צרכי רבים הן.

יב. ודנים דיני ממונות ודיני מכות [מלקות] ודיני נפשות במועד; ומי שלא קבל עליו הדין, משמתין אותו במועד. וכשם שדנין במועד, כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו. כיצד? כותבין הדינין אגרות שום ששמו [קרקע הלווה] לבעל חוב, ואגרות שמכרו בהן [קרקע הבעל] למזון האשה והבנות, ושטרי חליצה ומאוינין [קטנה יתומה שהשיאה אחיה "ממאנת" ודיה]; וכל הדומה להן מדברים שצריכין הדינין לכתבם כדי שיזכרו, כגון טענות בעלי דינין, או דברים שקבלו עליהן, כגון איש פלוני נאמן עלי, או איש פלוני ידון לי. מי שצריך ללוות במועד, ולא האמינו המלוה - הרי זה כותב שטר. וכן כותבין גטי נשים וקדושי נשים ושוכרין [שטרי פרעון] ומתנות, שכל אלו צרכי רבים הן.

יג. ואסור לכתב במועד, אפלו ספרים תפלין ומזוזות. ואין מגיהין אפלו אות אחת בספר העזרה, מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד. אבל כותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו, וטוהר תכלת לבגדו. ואם אין לו מה יאכל, כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו.

יד. ומתיר לכתב אגרות של שאלת שלום במועד, וכותב חשבונותיו ומחשב ומציאותיו; שכתובת אלו אין אדם נזהר [מדייק] בתקינה, ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות.

טו. עושין כל צרכי המת במועד: גוזזין שער, ומכבסין כסותו, ועושין לו ארון. ואם לא היו להם נסרים, מביאין לו קורות ונוסרים מהן נסרים בצנעה בתוך הבית; ואם היה אדם מפרסם, עושין אפלו בשוק. אבל אין כותבין עץ מן היער לנסר ממנו לוחות לארון, ואין חוצבין אבנים לבנות בהן קבר.

טז. אין רואין את הנגעים במועד - שמא ימצא טמא, ונמצא חגו נהפך לאכל. ואין נושאים נשים ולא מיבמין במועד, כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנשואין; אבל מחזיר את גרושתו ומארסין נשים במועד - ובלבד שלא יעשה סעודת ארוסין ולא סעודת נשואין, שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג.

יז. אין מגלחין ואין מכבסין במועד - גזרה שמא ישהה אדם עצמו לתוך המועד, ויבוא יום טוב הראשון והוא מגול; לפיכך, כל מי שאי אפשר לו לגלח או לכבס בערב יום טוב, הרי זה מתיר לכבס ולגלח.

יח. כיצד? אבל שחל שביעי שלו להיות ביום טוב, או שחל להיות בערב יום טוב והרי הוא שבת שאי אפשר לגלח, הבא ממדינת הים, והוא שלא יצא להטיל אלא

לסחורה וכיוצא בה, והיוצא מבית השביה ומבית האסורים, ומי שהיה מנדה ולא התירוהו אלא במועד, ומי שנשבע שלא לגלח ולא לכבס, ולא נשאל לחכם והתיר נדרו אלא במועד - הרי אלו מגלחין ומכבסין במועד. יט. וכלן שהיה להן פנאי לגלח קדם הרגל ולא גלחו - אסורין. אבל הנזיר והמצרע שהגיע זמן תגלחתן, בין בתוך המועד בין קדם הרגל - אף על פי שהיה להם פנאי, מתירין לגלח במועד; שלא לשהו [יעכבו] קרבתותיהן. וכל היוצא מטמאתו לטהרתו, מתיר לגלח במועד. וקטן שגולד, בין במועד בין לפני המועד - מתיר לגלחו במועד. ואנשי משמר ששלמה משמרתן בתוך המועד - מתירין לגלח, מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבת [שבוע] שלהם. כ. מתיר לטל שפה [שפם] בחלו של מועד, ולטל צפרנים, ואפלו בכלי. ומעברת האשה שער מבית השחי ומבית העזרה, בין ביד בין בכלי; ועושה כל תכשיטיה במועד, כוחלת [מאפרת העין] ופוקסת [אודם הלחיים] ומעברת סרק על פניה; וטופלת [מורחת] עצמה בסיד [להשיר שער] וכיוצא בו - והוא שתוכל לקלפו במועד.

כא. הנזרים והנזבות והנדות והילדות וכל העולים משמאה לטהרה בתוך המועד, הרי אלו מתירין לכבס. ומי שאין לו אלא חלוק אחד, הרי זה מכבסו. מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספוג [מגבות], הרי אלו מתירין לכבס; וכן כלי פשתן, מתיר לכבסן במועד, מפני שהן צריכין כבוס תמיד, אפלו נתכבסו ערב יום טוב.

כב. אין עושין סחורה במועד, בין למכר בין לקנות; ואם היה דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון ספינות או שירות שבאו או שהן מבקשים לצאת, ומכרו בזול או לקחו בליק - הרי זה מתיר למכר או לקנות. ואין לזקחין [קונים] בתים ואבנים ועבדים ובהמות, אלא לצורך המועד.

כג. מוכרי פרות כסות וכלים, מוכרין בצנעה לצורך המועד. כיצד? אם היתה התנות פתוחה לזוית או למבוי, פותח בדרבן; ואם היתה פתוחה לרשות הרבים, פותח [דלת] אחת ונועל אחת. וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות, מוציא ומעטר את השוק בפרות בשביל כבוד יום טוב. מוכרי תבלין - מוכרין בדרבן, בפרהסיא.

כד. כל שאסור לעשותו במועד, אינו אומר לגוי לעשותו. וכל שאסור לעשותו במועד - אם אין לו מה יאכל, הרי זה עושה כדי פרנסתו; וכן עושה סחורה בכדי פרנסתו. ומתיר לעשיר לשכר פועל עני שאין לו מה יאכל, לעשות מלאכה שהיא אסורה במועד, כדי שיטל שכרו להתפרנס בו. וכן לזקחין דברים שאינם לצורך המועד, מפני צורך המוכר שאין לו מה יאכל.

כה. שוכרין השכיר על המלאכה במועד, לעשותה לאחר המועד, ובלבד שלא ישקל ולא ימדד ולא ימנה בדרך שהוא עושה בחלו. וגוי שקבל קבלת [עבודת קבלנות] מישראל, אפלו היה חוץ לתחום - אינו מניחו לעשות

מאבד כל מה שיש בבית; וכבר בארנו, שכל שיש בו הפסד, אינו צריך שנוי.
 ח. אין חופרין קבר להיותו מוכן למת שומות, ואין בונים אותו. אבל אם היה עשוי, הרי זה מתקנו במועד; כיצד? מוסיף במדתו או מקצר במדתו, כדי שיהיה נכון [מוכן] לעת שיגבר בו.
 ט. אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר לקבר, לא ממקבד לבזוי ולא מבזוי למקבד; ואסור לעשות כן לעולם בשאר הימים, אלא אם כן היה [הקבר השני] בתוך שלו [בשדה של מת] - מפניהו בשאר הימים, אפלו ממקבד לבזוי.
 י. אין מתלעין [- מוציאים תולעים] את [מן] האילנות, ולא מזהמין את הנטיעות [מדביקין זבל בקילוף הגזע], ולא מגזמין; אבל סכין את האילנות ואת הפרות שבהן בשמן. ועוקרין את הפשתה, מפני שהיא ראויה לחפף בה במועד; וקוצרין את הכשות [מין צמח], מפני שהיא ראויה להטילה לשכר במועד. וכן כל פיוצא בזה.
 יא. אין מכניסין את הצאן לדיר [בשדה] כדי שיזבלו את הקרקע [בגלליהם], שהרי הוא מדיר [מזבל] שדהו במועד; ואם באו מאליהן, מתר. ואין מסייעין אותן, ואין מוסיפין להן שומר לנער את צאנם [להעבירם ממקום למקום לפזר זבלם]. היה שכיר שבת [שבוע], שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע [שבע שנים] - מסייעין אותן; ושוכרין שומר לנער הצאן ממקום למקום, כדי שיזבלו כל השדה. הנהל שבחצר, מסלקין אותו לצדדין; ואם נעשה חצר כרפת בקר, מוציאים אותו לאשפה.
 יב. המשוה פני הקרקע - אם נתפנו לתקן מקום שיעמיד בו כרי של תבואה או שידוש בו, מתר; ואם נתפנו לעבודת הארץ, אסור. וכן המלקט עצים מתוך שדהו - אם לצורך העצים, מתר; ואם לתקן הקרקע, אסור. וכן הפותק [פוחת דום] מים לשדהו - אם נתפנו שייכנסו הדגים, מתר; ואם להשקות הארץ, אסור. וכן הקוצץ תריות [ענפים] מן הדקל - אם נתפנו להאכיל לבהמתו, מתר; ואם נתפנו לעבודת האילן, אסור. וממעשיו זכר, לאי זה דבר הוא מתפנו.
 יג. תנור וכירים שאפשו שייכשו [ייתבשו] ויאפה בהן במועד, עושין [מייצרים] אותן; ואם לאו, אין עושין אותן. ובין כף ובין כף, בונים [טחים] על חרש של תנור ועל הכירה הטפלה [שכבת הטיט] שלהן. ומסרגין [בונים] את המטות, ונוקרין [מנקים] את הרחים, ופוחתין להן עין [חור], ומעמידין אותן, ובונים אמת המים של רחים [זרם המים מגלגל את הרחיים].
 יד. זופתין את החבית, כדי שלא יפסד היין; וזופתין את הפקבוק, מפני שאין בו טרח. וסותמין פי החבית של שכר, כדי שלא תפסד. ומחפין [מכסים] את הקציעות [פירות שטוחים ליבוש] בקש, כדי שלא יאבדו. ומרכיבין [משפשים] את הבגדים בידיים, מפני שהוא מעשה הדייט; אבל אין עושין קשרי בית הידים [קמטי השרוולים], מפני שהוא מעשה אמן. וכן כל פיוצא בזה.

במועד; שהכל יודעין שמלאכה זו לישראל, ויחשדו אותו שמא שכר את הגוי לעשות לו במועד - שאין הכל יודעין הפרש שיש בין השכיר ובין הקבלן; ולפיכך אסור.

פרק ח

א. נהרות המושכין [זורמים] מן האגמים, מתר להשקות מהן בית השלהין [שדה הזקוקה להשקיה] במועד - והוא שלא פסקו [שנמשכים תמיד]; וכן הברכות שאמת [תעלת] המים עוברת ביניהן, מתר להשקות מהן; וכן ברכה שנטפפה מבית השלהין ועדין היא נוטפת, מתר להשקות ממנה בית השלהין אחרת - והוא, שלא פסק המעין המשקה בית השלהין העליונה.
 ב. צרונה שחציה נמוף וחציה גבוה - לא ידלה ממקום נמוף להשקות מקום גבוה, מפני שהוא טרח גדול. ומתר לדלות מים להשקות הירקות, כדי לאכלן במועד; ואם בשביל ליפותן, אסור.
 ג. אין עושין עוגיות בעקרי הגפנים [חפירות סביב הגזע], כדי שיתמלאו מים. ואם היו עשויות ונתקלקלו, הרי זה מתקנן במועד; וכן אמת המים שנתקלקלה, מתקנן אותה במועד. כיצד? היתה עמקה טפח, חופר בה עד ששה; היתה טפחים, מעמיקה עד שבעה. ומושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את כל השדה; ואם היתה שדה לחה, מתר להשקות את כלה. ומרביצין [משקים מעט] את השדה במועד. שכל הדברים האלו, אין בהם טרח יתר. וזרעים שלא שתו מלפני המועד, לא ישקם במועד, מפני שהן צריכין מים רבים, וכבא לידי טרח יתר. ומתר להסב את הנהר ממקום למקום, ולפתח נהר שנסתם. בורות שיחין ומערות של יחיד - אם היה צריך להם - חוטטין [מנקים] אותן ושפין את סדקיהן, אבל אין חופרין אותן לכתחלה; וכוונסין לתוכן מים, אף על פי שאינו צריך להן. ועושין נכרכת [בריכה לכביסה] במועד.
 ה. עכברים שהם מפסידין [מקלקלים] את האילנות, צדין אותן במועד. בשדה האילן, צד כדרך; כיצד? חופר, ותולה המצודה. ואם היה שדה לבן [- תבואה] סמוכה לשדה האילן - צדין אותן בשדה הלבן בשנוי, כדי שלא יכנסו לשדה האילן ויחרבוהו. וכיצד צד בשנוי? נועץ שפוד [ברזל] בארץ, ומכה [עליו] בקרדם, ואחר כך ינתקנו [יוציאו]; ונמצא מקומו גמיה.
 ו. כהל גנה שנפל - בונהו מעשה הדייט [ולא טיט], או גודר אותו בקנים וגמא [צמח] וכיוצא בהן. וכן אם עשה מעקה לגג, בונה אותו מעשה הדייט. אבל כהל חצר שנפל, בונהו כדרך; ואם היה גוהה [מט ליפול] - סותרו מפני הסכנה, ובונהו כדרך.
 ז. בונה אדם אצטבא [ספסל] לישוב או לישן עליה. הצייר [של דלת] והצנור והקורה והמפתח שנושברו - מתקנן במועד כדרך, בין של ברזל בין של עץ; שזה הפסד גדול הוא - שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות, נמצא

1 טו. קוצצין צפרגין חמור של רחים [המטייע בטחינה - כדי
2 שיוכלו להרכיב על דגליו "פרסות" ויוכל ללכת], וכוונין אבוס
3 [סל אכילה] לבהמה. וסוס שרוב עליו - מתר לטל צפרגיו
4 ולסרקו כדי לפרותו. ואין מרביעין בהמה במועד; אבל
5 מקזין לה דם, ואין מונעין ממנה רפואה. וכל מאכלות
6 ומשקין שאינן מאכל בריאין אלא לרפואה, מתר לאדם
7 לאכלן ולשתותן במועד.

8 טז. אין מפנין [כלים] מחצר לחצר במועד, לא מקעורה
9 לנאה ולא מנאה לבעורה; אבל מפנה הוא מבית לבית
10 באותה חצר. ומביאין כלים שהן לצורך המועד מבית האמן,
11 כגון פרים וכסותות וכוסות וצלוחיות; אבל כלים שאינן
12 צריכין, כגון מחרשה מן הלוטש או צמר מבית הצבע - אין
13 מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שכרו ומניחן
14 אצלו; ואם אינו מאמנו, מניחן בבית הסמוך לו; ואם חשש
15 להן שמא יגנבו - מפנין לחצר אחרת, אבל לא יביא לביתו.
16 יז. אסור לעשות מלאכה בערבי ימים טובים מן המנחה
17 ולמעלה, כמו ערבי שבתות. וכל העושה מלאכה בהן, אינו
18 רואה סימן ברכה; וגזעין בו, ומבטלין אותו בעל פרחו,
19 אבל אין מכין אותו מכת מרדות [מלקות מדרבנן], ואין צריך
20 לומר שאין מנדין אותו - חוץ מערב הפסח אחר חצות;
21 שהעושה בו מלאכה אחר חצות מנדין אותו, ואין צריך
22 לומר שמפנין אותו מכת מרדות אם לא נדוהו - לפי שיום
23 ארבעה עשר בניסן אינו כשאר ערבי ימים טובים, מפני
24 שיש בו [קרבן] חגיגה ושחיטת קרבן.

25 יח. לפיכך, יום ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה מדברי
26 סופרים, כמו חלו של מועד; והוא קל מחלו של מועד,
27 ואינו אסור אלא מחצי היום ומעלה, שהוא זמן השחיטה.
28 אבל מהנץ החמה עד חצי היום, תלוי במנהג - מקום
29 שנוהגין לעשות, עושין; מקום שנהגו שלא לעשות, אין
30 עושין.

31 יט. ואפלו במקום שנהגו לעשות - לא יתחיל בפתילה
32 לעשות מלאכה בארבעה עשר, אף על פי שהוא יכול
33 לגמרה קדם חצות; אלא שלש אפניות בלבד הן שמתחילין
34 במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות, ואלו הן: החיטין
35 והספרין והכובסין. אבל שאר אפניות - אם התחיל בה קדם
36 ארבעה עשר, הוא שגומר עד חצות; שאין העם צריכין
37 לשאר אפניות צורך הרבה.

38 כ. ההולך במקום שעושין למקום שאין עושין - לא יעשה
39 בשוב, מפני המחלוקות, אבל עושה הוא במדבר; וההולך
40 במקום שאין עושין למקום שעושין - לא יעשה; נותנין
41 עליו חמרי מקום שיצא משם, וחמרי מקום שהלך לשם.
42 ואף על פי כן, לא יתראה בפניהם שהוא בטל מפני האסור
43 - לעולם אל ישנה אדם, מפני המחלוקות. וכן מי שדעתו
44 לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין להחמיר
45 - והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו, מפני
46 המחלוקות.

47 כא. מוליכין ומביאין כלים מבית האמן בארבעה עשר

48 אחר חצות, אף על פי שאינן לצורך המועד. וגורפין זבל
49 [במגרפה] מתחת רגלי בהמה, ומוציאין אותו לאשפה.
50 ומושיבין שוכין לתרגולין; ותרגלת שישבה שלשת ימים
51 או יתר על הביצים, ומתה - מושיבין אחרת תחתיה
52 בארבעה עשר, כדי שלא יפסדו הביצים. ובמועד, אין
53 מושיבין; אבל אם ברחה במועד מעל הביצים, מחזירין
54 אותה למקומה.

55 בריך רחמנא דסייען

הלכות חמץ ומצה

56 יש בכללן שמונה מצוות - שלש מצוות עשה, וחמש
57 מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל חמץ
58 ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה; (ב) להשבית
59 שאור מארבעה עשר; (ג) שלא לאכל חמץ כל שבועה;
60 (ד) שלא לאכל תערובת חמץ כל שבועה; (ה) שלא יראה
61 חמץ כל שבועה; (ו) שלא ימצא חמץ כל שבועה; (ז) לאכל
62 מצה בלילי הפסח; (ח) לספר ביציאת מצרים באותו
63 הלילה. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

64 א. כל האוכל ביום חמץ בפסח, מתחלת ליל חמשה עשר
65 עד סוף יום אחד ועשרים בניסן - במזיד, חיב כרת,
66 שנאמר: "כי כל אכל חמץ, ונכרתה"; בשוגג, חיב קרבן
67 חטאת קבועה [בין עני בין עשיר מביא בהמה לקרבן] - אחד
68 האוכל, ואחד הממחה [ממיס] ושותה.
69 ב. החמץ בפסח, אסור בהנזה - שנאמר: "לא יאכל חמץ",
70 לא יהא בו [שום] התר אכילה. והמניח חמץ ברשותו בפסח
71 - אף על פי שלא אכלו, עובר בשני לאוין, שנאמר: "לא
72 יראה לך שאר בכל גבלך", ונאמר: "שאר לא ימצא
73 בכתיכם"; ואסור החמץ ואסור השאור שבו מחמצין [בצק
74 אחר], אחד הוא.

75 ג. אינו לוקה משום "לא יראה" ו"לא ימצא", אלא אם כן
76 קנה חמץ בפסח, או חמץ - כדי שיעשה מעשה. אבל אם
77 היה לו חמץ קדם הפסח, ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו
78 ברשותו - אף על פי שעבר על שני לאוין - אינו לוקה מן
79 התורה, מפני שלא עשה מעשה; ומפנין אותו מכת מרדות
80 [מלקות מדרבנן].

81 ד. חמץ שעבר עליו הפסח, אסור בהנזה לעולם; ודבר זה
82 - קנס מדברי סופרים: מפני שעבר על "כל יראה" ו"כל
83 ימצא", אסרוהו, ואפלו הניחו בשגגה או באנס - כדי שלא
84 יניח אדם חמץ ברשותו, כדי שיהנה בו אחר הפסח.

85 ה. חמץ שנתערב בדבר אחר בפסח, בין במינו בין שלא
86 במינו - הרי זה אוסר בכל שהוא. וחמץ של ישראל שעבר
87 עליו הפסח - אף על פי שהוא אסור בהנזה - אם נתערב
88 בין במינו בין שלא במינו, הרי זה מתר לאכלו אחר הפסח;
89 שלא קנסו ואסרו אלא בחמץ עצמו, אבל התערבות מתרת
90 באכילה לאחר הפסח.

ג. ומדברי סופרים, לחפש אחר החמץ במחבואות ובחורים, ולבדק ולהוציאו מכל גבולו. וכן מדברי סופרים, שבדקין ומשביתין החמץ בלילה מתחלת ליל ארבעה עשר, לאור הנר, מפני שבפילה כל העם מצויין בכתיקהם, ואור הנר יפה לבדיקה; ואין קובעין מדרש [שיעור] בסוף יום שלשה עשר, וכן החכם לא יתחיל לקרות [ללמוד תורה] בבעת זו - שמה? משו' וימנע מבדיקה, בתחלת זמנה.

ד. אין בודקין לא לאור הלכנה, ולא לאור החמה, ולא לאור האבוקה - אלא לאור הנר. במה דברים אמורים? בחורים ובמחבואות; אבל אכסדרה [מרפסת] שאורה רב - אם בדקה לאור החמה, דיו. ואמצע החצר, אינו צריך בדיקה, מפני שהעופות מצויים שם, והן אוכלין כל חמץ שיפל שם.

ה. חר שבאמצע הבית שבין אדם לחברו - זה בודק עד מקום שיצא מנעת, וזה בודק עד מקום שיצא מנעת, והשאר מבטלו בלבד; וכל מקום שאין מכניסין לו חמץ, אינו צריך בדיקה.

ו. חרי הבית התחתונים והעליונים, וגג הציצ [חדרון שגגו משופע], ורפת בקר, ולילין, ומתבן [בית התבן], ואוצרות [מחסני] יין ואוצרות שמן שאין מסתפק מהן, ובית דגים גדולים - אינן צריכין בדיקה, אלא אם בן הכניס להן חמץ. אבל אוצרות שחר ואוצרות יין שמסתפק מהן, ובית המלח, ובית השעורה, ובית דגים קטנים, ובית העצים, ובית המוריס [שומן דג מלוח], וחרי הבית האמצעיים, וכיוצא באלו - צריכין בדיקה, שסתמן שמכניסין להן חמץ; ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ, אינו צריך בדיקה. וכשבדק המרתף, בודק ממנו שתי שורות [של חביות] החיצונות, שהן העליונה ושלמטה ממנה.

ז. אין חוששין שמה גררה חלדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ; שאם נחוש מבית לבית, נחוש מעיר לעיר, ואין לדבר סוף. בדק ליל ארבעה עשר, והניח עשר חלות ומצא תשע - הרי זה חושש, וצריך לבדק פעם שנייה; שהרי גררה חלדה או עכבר בודאי.

ח. וכן אם ראה עכבר שנוכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה - צריך לבדק פעם שנייה. אף על פי שמצא פוררין באמצע הבית, אין אומרים: 'כבר אכל אותה הפת במקום זה, והרי הפוררין', אלא חוששין שמה הניחה בחר או בחלון, ואלו הפוררין שם היו; ולפיכך חוזר ובודק. אם לא מצא כלום, הרי זה בודק כל הבית; ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס, אינו צריך בדיקה.

ט. ראה תינוק שנוכנס לבית בדוק, ובידו כפר, ונכנס אחריו, ומצא פוררין - אינו צריך בדיקה; שחזקתו שאכלה, ואלו הפוררין שנטלו ממנו בשעת אכילה - שדרך התינוק לפרר בעת אכילתו, ואין דרך עכבר לפרר. ואם לא מצא פוררין כלל, צריך לבדק.

י. הניח תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ, וכא עכבר ונטל, ולא ידענו אם חמץ או מצה נטל, ונכנס לבית בדוק

ו. אין חייבין פרת, אלא על אכילת עצמו של חמץ. אבל ערב חמץ, כגון פתח הבבלי [טיבול עשוי מחלב חמוץ ולחם] ושכר המדי [עשוי משעורה], וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מערב בהן - אם אכלן בפסח, לוקה ואין בו פרת, שנאמר: "כל מתמצת לא תאכלו". במה דברים אמורים? בשאכל פזית חמץ בתוך התערבת, בכדי אכילת שלש ביצים - הוא שלוקה מן התורה; אבל אם אין בתערבת פזית [שמצטרף] בכדי [תוך כדי] אכילת שלש ביצים - אף על פי שאסור לו לאכל - אם אכל, אינו לוקה אלא מפת מרדות.

ז. האוכל מן החמץ עצמו בפסח, כל שהוא - הרי זה אסור מן התורה, שנאמר: "לא יאכל חמץ". ואף על פי כן, אינו חייב פרת או קרבן, אלא על כשעור שהוא פזית; והאוכל פחות מפזית במזיד, מכין אותו מפת מרדות.

ח. אסור לאכל חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה, שהוא מתחלת שעה שביעית ביום. וכל האוכל בזמן זה, לוקה מן התורה, שנאמר: "לא תאכל עליו חמץ", כלומר על קרבן הפסח; כך למדו מפי השמועה [ממרע"ה] בפרוש דבר זה: לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח, שהוא "בין הערבים", והוא חצי היום.

ט. ואסרו חכמים לאכל חמץ מתחלת שעה ששית, כדי שלא יגע [יכשל] באסור תורה. ומתחלת שעה ששית יהיה החמץ אסור באכילה ובנהיגה: שעה ששית מדברי סופרים, ושאר היום משביעית ומעלה, מן התורה. שעה חמישית, אין אוכלין בה חמץ - גזירה משום יום המעצן, שמה יטעה בין חמישית וששית. ואינו אסור בהנהיגה בשעה חמישית. לפיכך, תולין בה תרומה ולחם תודה וכיוצא בהן מחמץ שהוא קדש, לא אוכלין ולא שורפין עד שתגיע שעה ששית, שורפין הכל.

י. הא למדת, שמתר לאכל חמץ ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית; ואין אוכלין בשעה חמישית, אלא נהנין בו; והאוכל בשעה ששית, מכין אותו מפת מרדות. והאוכל מתחלת שעה שביעית, לוקה.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

פרק ב

א. מצות עשה מן התורה, להשבית החמץ קדם זמן אסור אכילתו, שנאמר: "ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם"; מפי השמועה [שמסר משה רבנו] למדו, שראשון זה הוא יום ארבעה עשר. וראיה לדבר זה, מה שכתוב בתורה: "לא תשחט על חמץ דם זכחי", כלומר לא תשחט הפסח והחמץ קים; ושחיטת הפסח, הוא יום ארבעה עשר אחר חצות.

ב. ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שיבטל החמץ מלבו ויחשב אותו כעפר, וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו, הרי הוא כעפר ויבדק שאין בו צורך כלל.

1 - צריך לבדק; שפל [איטור] הקבוע [ידוע מקומו], כמחצה
2 על מחצה.
3 יא. שני צבורין, אחד חמץ ואחד מצה, ושני בתים, אחד
4 בדוק ואחד שאינו בדוק, ובאו שני עכברים, זה נטל חמץ
5 וזה נטל מצה, ואין ידוע לאי זה בית נכנס זה שנטל החמץ;
6 וכן שני בתים בדוקין, וצבור אחד חמץ, ובא עכבר ונטל,
7 ואין ידוע לאי זה בית נכנס; או שידע שנכנס לאחד מהן,
8 ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום; או שבדק, ומצא כפר
9 - בכל אלו, אינו צריך לבדק פעם שניה; שאין כאן קבוע.
10 יב. הניח החמץ בזית זו, ומצאו בזית אחרת; או שהניח
11 תשע חלות, ומצא עשר; או שהיו תשעה צבורין {מצה}
12 {חמץ} ואחד {חמץ} {מצה}, ופרש כפר מהן, ואין ידוע אם
13 חמץ או מצה, ובא עכבר ונטל הכפר שפרש, ונכנס לבית
14 בדוק; או שבא עכבר ונטל חמץ, וספק נכנס לבית זה או
15 לא נכנס - בכל אלו, צריך לבדק.
16 יג. נכנס עכבר לבית וכפר בפיו, ויצא עכבר משם וכפר
17 בפיו - אומרים: 'הוא הראשון שנכנס, הוא האחרון שיצא',
18 ואינו צריך לבדק; הנה הראשון שחר וזה שיצא לכן, צריך
19 לבדק. נכנס עכבר וכפר בפיו, ויצאת משם חלדה וכפר
20 בפיה - צריך לבדק; יצאת ועכבר וכפר בפיה, אינו צריך
21 לבדק - שזה הכפר, הוא שהיה פיו העכבר. נחש שנכנס
22 לחור ופת בפיו, אין חיב להביא חפר [ציידי נחשים] להוציאו.
23 יד. בזית חמץ בשמי קורה, מחיבין אותו להביא סלם
24 להורידו; שפעמים יפל משמי קורה. הנה חמץ בכור, אין
25 מחיבין אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבד, ודיו.
26 טו. כפת [חתית] שאור שיתדה לשיכיה - אם טח פניה
27 בטיט - הרי זו בטלה, ומתר לקימה. בצק שבסדקי הערכה
28 [קערה] - אם יש בזית במקום אחד, חיב לבכר. ואם לאו
29 - אם היה עשוי לחזק בו שכרי הערכה, או לסתם בו נגב
30 - בטל במעוטו; ואם לאו, חיב לבכר. היו שני חצי זיתים
31 בשני מקומות, וחוט של בצק ביניהן - רואין: כל שאלו
32 ינטל החוט נטלין עמו, חיב לבכר; ואם לאו, אינו חיב
33 לבכר.
34 טז. במה דברים אמורים? בערכה; אבל בבית - אף על
35 פי שאם ינטל החוט אין נטלין עמו - חיב לבכר, מפני
36 שפעמים מקבץ אותן. היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה,
37 חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה [מרפסת], חצי זית בבית
38 וחצי זית בבית שלפנים ממנו - הואיל ואלו החצי זיתים
39 דבוקין בכתלים, או בקורות, או בקרקעות - אינו חיב
40 לבכר, אלא מבטל בלבד ודיו.
41 זז. המשפיר בית סתם בארבעה עשר [- לא פירש אם בדקו]
42 - הרי זה בחזקת בדוק, ואינו צריך לשאל; ואם החזק זה
43 המשפיר שלא בדק, ואמרה אשה או קטן, 'אנו בדקנוהו' -
44 הרי אלו נאמנין; שהכל נאמנים על בעור חמץ, והכל
45 כשרין לבדיקה, ואפלו נשים ועבדים וקטנים - והוא,
46 שיהיה קטן שיש בו דעת לבדק.

47 יח. המשפיר בית לחברו - אם עד שלא מסר המפתח חל
48 ארבעה עשר, על המשפיר לבדק; ואם משמסר המפתח חל
49 ארבעה עשר, על השוכר לבדק. המשפיר בית בחזקת
50 שהוא בדוק, ונמצא שאינו בדוק - על השוכר לבדק; ואינו
51 מקח טעות, ואפלו במקום שבדקין בשכר [בתשלום],
52 שהרי מצוה הוא עושה.
53 יט. המפרש בים והיוצא בשירה, תוף שלשים יום - זקוק
54 לבדק. קדם שלשים יום - אם דעתו לחזור קדם הפסח, צריך
55 לבדק ואחר כך יצא, שמא יחזר ערב הפסח בין השמשות,
56 ולא יהיה לו פנאי לבכר; ואם אין דעתו לחזור, אינו צריך
57 לבדק. וכן העושה ביתו אוצר [מחטן תבואה], תוף שלשים
58 יום - זקוק לבדק, ואחר כך כונס אוצרו לתוכו. קדם
59 שלשים יום - אם דעתו לפנותו קדם הפסח, צריך לבדק
60 ואחר כך עושה אוצר; ואם אין דעתו לפנותו קדם הפסח,
61 אינו צריך לבדק.

פרק ג

62 א. כשבדק אדם ומחפש בלילי ארבעה עשר, מוציא את
63 החמץ מן החרים ומן המחבואות ומן הזויות, ומקבץ הכל,
64 ומניחו במקום אחד. עד תחלת שעה ששית ביום, מבכרו;
65 ואם רצה לבכרו בלילי ארבעה עשר, מבכרו.
66 ב. החמץ שמניח בלילי ארבעה עשר, כדי שיאכל ממנו
67 למחר עד ארבע שעות - אינו מניחו מפרד בכל
68 מקום, אלא מצניעו בכלי או בזית ידועה, ונוהר בו; שאם
69 לא נוהר בו ומצאו חסר - צריך לחפש אחריו ולבדק פעם
70 אחרת, שמא גררוהו העכברים.
71 ג. חל ארבעה עשר להיות בשבת - בודקין את החמץ
72 בלילי ערב שבת [ליל שישי], שהוא ליל שלשה עשר;
73 ומניח מן החמץ כדי לאכל ממנו, עד ארבע שעות ביום
74 השבת, ומניחו במקום מצנע, והשאר מבכרו מלפני השבת.
75 ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע שעות,
76 מבטלו; וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון,
77 ומבכרו.
78 ד. היו לו כפרות רבות של תרומה, וצדף לשרפה ערב שבת
79 - לא יערב הסהורה עם הטמאה, וישרף; אלא שורף
80 סהורה לעצמה, וטמאה לעצמה, ותלויה [פסוק טמאה]
81 לעצמה. ומניח מן הסהורה כדי לאכל, עד ארבע שעות
82 ביום השבת בלבד.
83 ה. מי ששכח או הזיר ולא בדק בליל ארבעה עשר, בודק
84 בארבעה עשר בשחרית; לא בדק בשחרית, בודק בשעת
85 הבכור [שעה שישי]; לא בדק בשעת הבכור, בודק בתוך
86 החג. עבר הרגל ולא בדק - בודק אחר הרגל, כדי שיכער
87 מה שימצא מחמץ שעבר עליו הפסח, מפני שהוא אסור
88 בהנחה.
89 ו. כשבדק החמץ בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה
90 עשר, או בתוך הרגל - מברך קדם שיתחיל לבדק: 'ברוך

פרק ד

48

א. פתוב בתורה: "לא יראה לך חמץ". יכול אם טמן אותו, או הפקיד אותו ביד גוים, לא יהיה עובר? תלמוד לומר: "שאר לא ימצא בכתיכם", אפלו הפקידו או הטמינו. יכול לא יהיה עובר אלא אם כן היה החמץ בביתו, אבל אם היה רחוק מביתו בפשטה או בעיר אחרת, לא יהיה עובר? תלמוד לומר: "בכל גבלך", בכל רשותך. יכול יהיה חייב לבער מרשותו חמץ של גוי, או של הקדש? תלמוד לומר: "לא יראה לך", שלך אי אתה רואה; אבל אתה רואה של אחרים, או של גבה [הקדש].

ב. הא למדת, שחמץ של ישראל - אם הניחו ברשותו, אפלו טמון, ואפלו בעיר אחרת, ואפלו מפקד ביד גוים - הרי זה עובר משום "לא יראה" ו"לא ימצא"; וחמץ של הקדש או של גוי שהיה אצל ישראל - אפלו היה עמו בבית - הרי זה מתר, מפני שאינו שלו. ואפלו היה של גר תושב [גוי שקיבל ד' מצוות] שיד ישראל שולטת עליו, אין כופין אותו להוציא החמץ מרשותו בפסח. אבל צריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים בפני חמצו של גוי, שמא יבוא להסתפק ממנו; אבל של הקדש, אינו צריך, מפני שהכל פורשין [מובדלים] מן הקדש, כדי שלא יבואו לידי מעילה.

ג. גוי שהפקיד חמצו אצל ישראל - אם קבל עליו ישראל אחריות, שאם אבד או נגנב ישלם לו דמיו - הרי זה חייב לבערו; הואיל וקבל עליו אחריות, נעשה כשלו. ואם לא קבל אחריות - מתר לקימו אצלו, ומתר לאכל ממנו אחר הפסח, שברשות הגוי הוא.

ד. גוי אלם שהפקיד חמצו אצל ישראל - אם יודע הישראלי שאם אבד או נגנב מחיבו לשלמו וכופהו ואונסו לשלם, ואף על פי שלא קבל אחריות - הרי זה חייב לבערו; שהרי נחשב כאלו הוא שלו, מפני שמחיבו האנס באחריותו.

ה. ישראל שהרהין [משכון] חמצו אצל הגוי - אם אמר לו: 'אם לא הבאתי לך מעות מכאן ועד יום פלוני, קנה חמץ זה מעכשו' - הרי זה ברשות הגוי, ואותו החמץ מתר לאחר הפסח; והוא שיהיה הזמן שקבע לו [שיקנהו] קדם הפסח. ואם לא אמר לו 'קנה מעכשו' - נמצא אותו החמץ כאלו הוא פקדון אצל הגוי, ואסור בהנחה לאחר הפסח. ו. ישראל וגוי שהיו באין בספינה, והיה החמץ ביד ישראל, והגיעה שעה חמישית - הרי זה מוכרו לגוי או נותנו לו במתנה, וחוזר ולוקחו ממנו אחר הפסח; ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה.

ז. אומר ישראל לגוי: 'עד שאתה לוקח [קונה חמץ] ממנה, בוא וקח במאתים' [כמות יותר גדולה, ורומז לו שיקנה ממנו בחזרה את החמץ], 'עד שאתה לוקח מגוי, בוא וקח מישראל' - שמא אצטרף ואקח ממך אחר הפסח. אבל לא ימכר לו ולא יתן לו על תנאי; ואם עשה כן, הרי זה עובר על "בל יראה" ו"בל ימצא".

א. ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על בעור חמץ; ובדרך ומחפש בכל המקומות שמכניסין להם חמץ, כמו שבארנו. ואם בדיק לאחר הרגל, אינו מברך. ז. כשגומר לבדק - אם בדיק בליל ארבעה עשר, או ביום ארבעה עשר קדם שש שעות - צריך לבטל כל חמץ שנשארו ברשותו, ואינו רואהו; ויאמר: 'כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו ולא ידעתי, הרי הוא בטל, והרי הוא כעפר'. אבל אם בדיק מתחלת שעה ששית ולמעלה, אינו צריך לבטל - שהרי אינו ברשותו, שפכר נאסר בהנחה.

ח. לפיכך, אם לא בטל קדם שש, ומשש שעות ומעלה (ו)מצא חמץ שהיה דעתו עליו [בעת הבדיקה] והיה בלבו [לבשרו], ושכחו בשעת הבעור ולא בערו - הרי זה עובר על "לא יראה" ו"לא ימצא", שהרי לא בער ולא בטל; ואין הבטול עתה מועיל לו כלום, לפי שאינו ברשותו, והכתוב עשהו כאלו הוא ברשותו, לחיבו משום "לא יראה" ו"לא ימצא". וחייב לבערו בכל עת שימצאנו. ואם מצא ביום טוב - כופה עליו כלי עד לערב, ומבערו; ואם של הקדש הוא - אינו צריך לכפות עליו, שהכל פורשין [מובדלים] ממנו.

ט. מי שיצא מביתו קדם שעת הבעור לעשות מצוה, או לאכל בסעודה של מצוה כגון סעודת ארוסין ונשואין, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו - אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצוה, יחזר; ואם לאו, יבטל בלבו. יצא להציל מיד הגיס [שנודדים], מן הנקה, מן הדלקה, ומן המפלת - יבטל בלבו, וידיו. יצא לצרף עצמו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו - יחזר מיד. ועד כמה הוא חוזר? עד כביצה; היה פחות מכביצה, מבטלו בלבו וידיו.

י. מי שהניח עסה מגלגלת [שנילושה] בתוך ביתו ויצא, ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפני רבו, והיה ירא שמא תחמיץ קדם שיבוא - הרי זה מבטלה בלבו קדם שתחמיץ; אבל אם התחמיצה, אין הבטול מועיל כלום, אלא כבר עבר על "לא יראה" ו"לא ימצא", וחייב לבער מיד כשיחזר לביתו.

יא. כיצד בעור חמץ? שורפו, או פורר וזורה לרוח, או זורקו לים; ואם היה החמץ קשה, ואין הים מתחכו במהרה - הרי זה מפררו, ואחר כך זורקו לים. וחמץ שנפלה עליו מפלת, ונמצא עליו עפר שלשה טפחים או יתר - הרי הוא כמבער; וצריך לבטל בלבו, אם עדין לא נכנסה שעה ששית.

יב. נתנו לנכרי קדם שעה ששית, אינו צריך לבער. ואם שרפו קדם שעה ששית, הרי זה מתר להנות בפחמין שלו בתוך הפסח. אבל אם שרפו משעה ששית ולמעלה - הואיל והוא אסור בהנחה, הרי זה לא יסיק בו תנור וכירים, ולא יאפה בו, ולא יבשל; ואם אפה או בשל - אותה הפת ואותו התבשיל אסור בהנחה. וכן הפחמין שלו אסורין בהנחה, הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנחה.

ח. תערכת חמץ, עוברין עליה משום "בל יראה" ו"בל ימצא" - כגון המוריס [שומן דג מלוח עם קמח] וכתחב הבבלי [טיבול עשוי מחלב חמוץ ולחם] ושכר המדי, שעושין אותו מן הקמח, וכל פיוצא באלו מדברים הנאכלים; אבל דבר שיש בו תערכת חמץ, ואינו ראוי לאכילה - הרי זה מתר לקימו בפסח.

ט. כיצד? ערכת [קערת] העבדנין [מעבדי עורות] שנתן לתוכה קמח ועורות, אפלו נתנו שעה אחת קדם שעת הבעור - הרי זה מתר לקימו. ואם לא נתן העורות, ונתן הקמח קדם שלשה ימים לשעת הבעור - מתר, שהרי נפסד והבאיש; תוף שלשה ימים, חייב לבער.

י. וכן הקילור [משחה לעין] והרטיה והאספלונית והתריאק [מיני תחבושות] שנתן לתוך חמץ - מתר לקימן בפסח, שהרי נפסדה צורת החמץ.

יא. הפת עצמה שעפשה [התעפשה] ונפסלה מלאכל הכלב, ומלגמה [מין תחבושת מעורבת קמח] שנסרקה - אינו צריך לבער. בגדים שכבסו אותן בחלב חטה, וכן גירות שדבקו אותן בחמץ, וכל פיוצא באלו - מתר לקימן בפסח, ואין בהן משום "לא יראה" ו"לא ימצא"; שאין צורת החמץ עומדת.

יב. דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם, כגון התריאק וכיוצא בו - אף על פי שמתר לקימו, אסור לאכלו עד אחר הפסח; ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

פרק ה

א. אין אסור משום חמץ בפסח, אלא חמשת מיני הדגן בלבד - והם שני מיני החטים, שהן החטה והפסמית, ושלשה מיני השעורים, שהן השעורה ושבילת שועל והשפון. אבל הקטניות, כגון ארז ודחן ופולים ועדשים וכיוצא בהן - אין בהן משום חמץ; אלא אפלו לש קמח ארז וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק שהחמיץ, הרי זה מתר באכילה - שאין זה חמוץ, אלא סרחון.

ב. חמשת מיני דגן אלו - אם לשן במי פרות בלבד, בלא שם מים בעולם - אינם באין לידי חמוץ; אלא אפלו הניחן כל היום עד שנתפח כל הצק, הרי זה מתר באכילה; שאין מי פרות מחמיצין, אלא מסריחין. ומי פרות, הן כגון: זין, וחלב, ודבש, וזית [שמן], ומי תפוחים, ומי רמונים, וכל פיוצא בהן משאר יינות ושמינים ומשקין - והוא, שלא יתערב בהן שם מים בעולם; ואם נתערב בהן מים כל שהוא, הרי אלו מחמיצין.

ג. אין מבשלין חטים במים - כגון ריפות [גרגרי חיטה], ולא קמח - כגון לביבות; ואם בשל, הרי זה חמץ גמור - והוא, שיתבקעו בתבשיל [מנפחותם]. אין קולין [מטגנים]

את הצק בשמן על המחבת, אבל מבשלין את הפת ואת הקמח הקלוי. ואם הרתיח המים הרבה, ואחר כך השליך לתוך הקמח - הרי זה מתר, מפני שהוא מתבשל מיד קדם שיחמיץ; וכבר נהגו בשנער [בבל] ובספרד ובכל המערב, לאסר דבר זה - גזרה, שמא לא ירתיח המים יפה יפה. ד. מתר לבשל הדגן או הקמח במי פרות. וכן בצק שלשו במי פרות - אם בשלו במי פרות, או קלהו על המחבת בשמן - הרי זה מתר; שמי פרות אינן מחמיצין.

ה. כרקל [שיבולים] שמתבשלין אותו [שורפין קצת] באור וטוחנין אותו, אין מבשלין הקמח שלו במים - שמא לא נקלה באור יפה, ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו. וכן כשמוזלים הקדרות החדשות [מבשלים בהם קמח עם מים לחזקם], אין מבשלין בהן אלא מצה אפוייה שחזרו וטחנו אותה; אבל קמח קלי [קלוי] אסור - שמא לא קלהו יפה, ויבוא לידי חמוץ.

ו. אין בוללין [מרטיבים] את השעורין במים בפסח, מפני שהן רפין [מתבקעים] ומחמיצין במהרה. ואם בלל - אם רפו כדי שאם הניחן על פי הכיב [כלי מנוקב] שאופין עליו החלות יתבקעו, הרי אלו אסורין; ואם לא הגיעו לרפיון זה, הרי אלו מתריין.

ז. החטים - מתר לבלל אותן במים, כדי להסיר סבן, וטוחנין אותן מיד, בדרך שטוחנין הסלת; וכבר נהגו כל ישראל בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובערי המערב, שלא יבללו החטים במים - גזרה, שמא ישהו ויחמיצו.

ח. תבשיל שנתבשל, ונמצאו בו שעורים או חטים - אם נתבקעו - הרי כל התבשיל אסור, שהרי נתערב בו החמץ. ואם לא נתבקעו - מוציאין אותן, ושורפין אותן, ואוכלין שאר התבשיל; שאין הדגן שנבלל או נתבשל ולא נתבקע, חמץ גמור של תורה, ואינו אלא מדברי סופרים.

ט. משום שנאמר: "ושמרתם את המצות", פלומר: הנהירו במצה ושמרו אותה מפל צד חמוץ; לפיכך אמרו חכמים: צריך אדם לזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח, שלא יבוא עליו מים אחר שנקצר, עד שלא יהיה בו שם [קשר כלשהו] לחמוץ. דגן שנטבע בנהר, או שנפל עליו מים - כשם שאסור לאכלו, כך אסור לקימו; אלא מוכרו לישראל ומודיעו, כדי שיאכלנו קדם הפסח; ואם מכרו לגוים קדם הפסח, מוכר מעט מעט לכל אחד ואחד, כדי שיכלה קדם הפסח, שמא יחזר הגוי וימכרנו לישראל.

י. דגן שנפל עליו דלף [ספסוף מים] - כל זמן שהוא טורד טפה אחר טפה, אפלו כל היום בלו - אינו בא לידי חמוץ; אבל כשפוסק - אם נשתקה פשעור [חימוץ], הרי זה אסור. יא. אין לשין בפסח עסה גדולה, שמא תחמיץ - אלא שעור חלה בלבד. ואין לשין לא בחמין, ולא בחמי חמה [שמח], ולא במים שנשאבו בו ביום - אלא במים שלנו [עבר עליהם הלילה]; ואם עבר ולש באחד מכל אלו, הרי הפת אסורה.

יב. לא תשב אשה תחת השמש, ותלוש; ולא תחת הרקיע

הראשון, אסור ללוש ולקטף אלא במים בלבד - לא משום
חמץ, אלא כדי שיהיה "לחם עני"; ובראשון בלבד הוא
שצריך להיות זכרון "לחם עני".
כא. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בצונן, מתר
להשתמש בהן מצה בצונן - חוץ מכלי שמניחין בו השאור
[בצק המחמיץ אחרים] וכלי שמניחין בו חרסת, מפני
שחמוצן קשה; וכן ערבות שלשין בהן החמץ, ומניחין
אותו שם עד שיחמיץ - הרי הן כבית שאור, ואין
משתמשין בהן בפסח.
כב. ביב [שקט] של חרש שאופין עליו חלות חמץ כל
השנה, אין אופין עליו מצה בפסח; ואם מלאו גחלים
והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ, מתר לבשל עליו
מצה.
כג. כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן חמץ ברותחין
בכלי ראשון, כגון קדרות ואפסין [קערות גדולות] - נותן
אותן לתוף כלי גדול, וממלא עליהן מים, ומרתיחן בתוכו;
ואחר כך שוטף אותן, ומשתמש בהן במצה. וכן הספינין,
מרתים את הלהב ואת הנצב [- קת] בכלי ראשון, ואחר כך
משתמש בהן במצה.
כד. כלי מתכות ואבנים וכלי עצים שנשתמש בהן חמץ
בכלי שני, כגון קערות וכוסות - נותן אותן לתוף כלי גדול,
ונותן עליהן מים רותחין, ומניחן בתוכו עד שיפלטו; ואחר
כך שוטפן, ומשתמש בהן במצה.
כה. כל כלי חרש שנשתמש בהן חמץ בחמין - בין כלי
ראשון כגון קדרות, בין כלי שני כגון קערות, בין שהיו
משוחין ושועין [מרוחים] באבר שעושין אותן כעין זכוכית,
בין שהיו חרש כמה שהן - אין משתמשין בהן במצה, אלא
מניחן לאחר הפסח ומבשל בהן.
כו. כלי ראשון שרצה להרתיחו [להכשירו לפסח], ולא מצא
כלי אחר גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו - הרי זה מקיף
לו שפה של טיט על שפתו מבחוץ, וממלאהו מים עד
שיגברו המים על שפתו, ומרתיח המים בתוכו, ודיו; ואחר
כך שוטף אותו, ומשתמש בו במצה.

פרק ו

א. מצות עשה מן התורה לאכל מצה בליל חמשה עשר,
שנאמר: "בערב תאכלו מצת" - בכל מקום, ובכל זמן. ולא
תלה אכילה זו בקרבן הפסח, אלא זו מצוה בפני עצמה;
ומצותה כל הלילה. אבל בשאר הרגל, אכילת מצה רשות
- רצה, אוכל מצה; רצה, אוכל ארו או דחן או קליות או
פרות. אבל בליל חמשה עשר בלבד, חובה; ומשאכל פזית,
יצא ידי חובתו.
ב. בלע מצה, יצא; בלע מרור, יצא. בלע מצה ומרור כאחד
- ידי מצה יצא, ידי מרור לא יצא; שהמרור בטפלה למצה.
כרכן בסיב [של עץ] וכיוצא בו ובלען, אף ידי מצה לא יצא.
ג. אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו גוים לאכל - יצא

ביום העבים, אפלו במקום שאין השמש זורחת בו. ולא
תניח את העסה, ותתעסק בדבר אחר. ואם היתה לשה
ואופה, צריכה שני כלים של מים, אחד שמקטפת בו
[מזלפת על העיסה טרם אפיה], ואחד שמצננת בו ידה [מחום
התנור]. ואם עברה ולשה תחת השמש, או שלא צננה ידה,
או שעשת עסה יתר משעור חלה - הפת מתרת. וכמה שעור
חלה? כמו שלש וארבעים וחמש ביצה - כגוף [כמידת]
הביצה הבינונית, לא כמשקלה.
יג. כל זמן שאדם עוסק בבצק, אפלו כל היום פלו - אינו
בא לידי חמוץ. ואם הגביה ידו והניחו, ושהה הבצק עד
שהגיע להשמיץ הקול בזמן שאדם מכה בידו עליו - כבר
החמיץ, וישורף מיד; ואם אין קולו נשמע - אם שהה כדי
שיהלף אדם מיל - כבר החמיץ, וישורף מיד. וכן אם
הכסיפו פניו, כאדם שעמדו שערותיו - הרי זה אסור
לאכלו, ואין חיבין עליו כרת.
יד. היו שתי עסות שהגביהו היד מהן בעת אחת, ונשתהו,
והאחת מהן יש לה קול, והאחרת אין לה קול - שתיהן
ישורפו, והרי הן חמץ גמור.
טו. אין עושין סריקין המצדיין [פת עם ציורים] בפסח,
מפני שהאשה שוהה עליהן [מתעכבת בעשייתן], ומתחמצין
בעת עשייתן. לפיכך הנהחומין מתרין לעשותם, מפני שהן
בקיאות באמנותן, וממהרין לעשותן; אבל בעלי בתים
אסורין, ואפלו צרו אותן בדפוס [מסגרת בצורת הצירור] -
שמה יבואו אחרים לעשותן שלא בדפוס, וישהו בעשייתן
ויחמיצו.
טז. מים שרוחצין בו הידים והערכה אחר שלשין, וכן מים
שמשתמשין בו בשעת לישה - הרי זה ישפך במקום מדרון,
כדי שלא יתקבץ במקום אחד ויחמיץ.
יז. אין שורין את המרסן [קליפות תבואה] ומניחין לפני
התרנגולין, שמה יחמיץ. אבל חולטין להן המרסן ברותחין,
ומניחין לפניהן; וכבר נהגו רב העולם שלא לחלט - גזירה,
שמה לא ירתיח המים פה פה.
יח. ומתר ללוש לתרנגולין מרסן או קמח, ומאכילן מיד,
או נותן לפנינה, והוא עומד עליהן - עד שלא ישהה לפנינה
כדי הלוח מיל. וכל זמן שהן מנקרין בו, או שהוא מהפך
בו בידו - אינו מחמיץ; וכשיפסקו מלאכל - ישטף הכלי
במים, וישפך במקום מדרון.
יט. לא תשרה אשה את המרסן, שתוליד בידה למרחץ;
אבל שפה [משפופת במורסן] היא על בשרה, יבש. ולא
ילעס אדם חטין ויתן על מכתו [לרפואה], מפני שהן
מחמיצות. אין נותנין את הקמח לתוף החרסת; ואם נתן -
ישורף מיד, מפני שהוא ממהר להחמיץ. אין נותנין את
הקמח לתוף החרדל; ואם נתן, יאכל מיד.
כ. מתר לתן התבלין והשמשיין והקצח [מיו תבלין] וכיוצא
בהן, לתוף הבצק; וכן מתר ללוש העסה במים ושמן, או
דבש וחלב, או לקטף בהן [למרח מהם העיסה]. וביום

בדעתו שאם לא ימכרו יאכל אותו, ונמצא בשעת עשייתו, 47
שמן לשם מצה. 48
י. הכל חביבין באכילת מצה, אפלו נשים ועבדים. קטן 49
היכול לאכל פת - מחנכין אותו במצות, ומאכילין אותו 50
בזית מצה. חולה או זקן שאינו יכול לאכל מצה, שורין לו 51
רקיק במים ומאכילין אותו - והוא, שלא נמות. 52
יא. מדברי סופרים, שאין מפטירין [מסיימים הסעודה] אחר 53
מצה כלום, ואפלו קליות ואגוזים וכיוצא בהן; אלא אף 54
על פי שאכל מצה, ואכל אחריה מאכלות אחרות ופרות 55
וכיוצא בהן - חוזר ואוכל בזית מצה באחרונה, ופוסק. 56
יב. אסרו חכמים לאכל מצה בערב הפסח, כדי שיהיה הכר 57
לאכילתה בערב; ומי שאכל מצה בערב הפסח, מכין אותו 58
מפת מרדות [מלקות מדרבנן]. וכן אסור לאכל ערב הפסח 59
מקדם המנחה במעט, כדי שיכנס לאכילת מצה בתאנה; 60
אבל אוכל הוא מעט פרות או ירקות, ולא ימלא כרשו 61
[כרסו] מהן. וחכמים הראשונים היו מרעיבין עצמן ערב 62
הפסח, כדי לאכל מצה בתאנה ויהיו מצוות חביבים עלי; 63
אבל בשאר ערבי ימים טובים, אוכל והולך עד שתחשך. 64

פרק ז

א. מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו 66
לאבותינו במצרים, כליל חמשה עשר בניסן - שנאמר: 67
"זכור את היום הזה", כמו שנאמר: "זכור את יום השבת". 68
ומניין שכליל חמשה עשר? תלמוד לומר: "והגדת לבנך 69
ביום ההוא לאמר: בעבור זה", בשעה שיש מצה ומרור 70
מנחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפלו חכמים גדולים 71
- חביבין לספר ביציאת מצרים; וכל המאריך בדברים 72
שארעו ושהיו, הרי זה משבח. 73
ב. מצוה להודיע לבנים, ואפלו לא שאלו - שנאמר: 74
"והגדת לבנך". לפי דעתו של בן, אביו מלמדו. כיצד? אם 75
היה קטן או טפש - אומר לו: 'בני, כלנו היינו עבדים כמו 76
שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, וכלילה הנה פדה אותנו 77
הקדוש ברוך הוא, ויצאנו לחרות'; ואם היה הבן גדול 78
וחכם - מודיעו מה שארע לנו במצרים, ונסים שנעשו לנו 79
על ידי משה ורבונו, לפי דעתו של בן. 80
ג. וצריך לעשות שנוי בלילה הזה - כדי שיקראו הבנים 81
וישאלו ויאמרו: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?' עד 82
שישיב להם ויאמר להם: 'כך וכך ארע, וכך וכך היה'. 83
וכיצד משנה? מחלק להם קליות ואגוזים, ועוקרין [מסירין] 84
השלחן מלפניהם קדם שיאכלו, וחוטפין מצה זה מיד זה, 85
וכיוצא בדברים האלו. אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו 86
אשה - שואלין זה את זה 'מה נשתנה הלילה הזה, ואפלו 87
היו כלן חכמים. היה לבדו, שואל לעצמו 'מה נשתנה 88
הלילה הזה'. 89
ד. וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח. כיצד? מתחיל 90
ומספר, שבתחלה היו אבותינו - בימי תרח ומלפניו - 91

ידי חובתו; אכל בזית מצה והוא נכפה בעת שטותו, ואחר 1
כך נתרפא - חביב לאכל אחר שנתרפא; לפי שאותה אכילה 2
היתה בשעה שהיה פטור מכל המצוות. 3
ד. אין אדם יוצא ידי חובת אכילת מצה, אלא אם בן אכלה 4
מאחד מחמשת המינים - שנאמר: "לא יאכל חמץ", ונאמר: 5
"תאכלו מצות": דברים הבאים לידי חמוץ - אם אכלן 6
מצה, יצא בהן ידי חובתו; אבל שאר הדברים, כגון ארז 7
ודחן וקטניות - אין בהן [מצות] מצה, לפי שאין בהן חמץ. 8
ה. העושה עשה מן החטים ומן הארז - אם יש בה טעם 9
דגן, יוצא בה ידי חובתו. עשרת הכלבים [לאכילת כלבים] - 10
בזמן שהרועים אוכלין ממנה, יוצא בה ידי חובתו; אין 11
הרועים אוכלין ממנה, אינו יוצא בה, שאין זו משמרת לשם 12
מצה. מצה שלשה במי פרות, יוצא בה ידי חובתו בפסח. 13
אבל אין לשין אותה ביין, או שמן, או דבש, או חלב - 14
משום "לחם עני", כמו שבארנו; ואם לש ואכל, לא יצא 15
ידי חובתו. ואין יוצאין לא בפת מרסן, ולא בפת סבין 16
[מורסן וסובין - קליפות תבואה]; אבל לש הוא את הקמח 17
בסבין שלו ובמורסנו ועושהו פת, ויוצא בה ידי חובתו. 18
וכן פת סלת נקיה ביותר - הרי זו מתרת, ויוצא בה ידי 19
חובתו בפסח; ואין אומרים בה, 'אין זה לחם עני'. 20
ו. אחד מצה שנאפית בתנור, או באלפס [קערה גדולה], בין 21
שהדביק בצק באלפס ואחר כך הרתיח, בין שהרתיח 22
ואחר כך הדביק, אפלו אפיה [אפאה] בקרקע - הרי זה 23
יוצא בה ידי חובתו. וכן אם לא נאפית אפיה גמורה, יוצאין 24
בה - והוא, שלא יהיו חוטין של בצק נמשכין ממנה בעת 25
שפורסה. ויוצאין ברקיק השרוי [מצה שרויה במים] - והוא, 26
שלא נמות; אבל מצה שבשלה - אינו יוצא בה ידי חובתו, 27
שהרי אין בה טעם פת. 28
ז. אין אדם יוצא ידי חובתו באכילת מצה שהיא אסורה 29
לו, כגון שאכלה טבל [מתבואה שלא הופרשה], או מעשר 30
ראשון שלא נטלה תרומתו, או שגזלה. זה הפלל: כל 31
שמברכין עליו ברפת המזון, יוצא בה ידי חובתו; וכל שאין 32
מברכין עליו ברפת המזון, אין יוצא בה ידי חובתו. 33
ח. הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה, אף על פי שהיא מצה 34
שאניה ראויה לכל אדם; וכן יוצאין במצה של מעשר שני, 35
בירושלים. אבל אין יוצאין במצה של בכורים, אפלו 36
בירושלים; מפני שהבכורים, אין בהן התר [אכילה] בכל 37
המושבות [אלא בירושלים], ומעשר שני, אפשר שיפדה 38
ויאכל בכל מקום, וכתוב: "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" 39
- מצה הראויה להאכל בכל המושבות, היא שיוצאין בה 40
ידי חובה. 41
ט. חלות תורה ורקיני [חלות] נזיר שעשה אותן לעצמו, 42
אין יוצאין בהן, שנאמר: "ושמרתם את המצות" - מצה 43
המשמרת [שלא תחמין] לענין מצה בלבד, היא שיוצאין 44
בה; אבל זו, משמרת לענין הובח. ואם עשין למכר 45
בשוק, הרי זה יוצא בה ידי חובתו; שהעושה למכר בשוק, 46

גורגרות [תאנים] או צמוקין וכיוצא בהן, ודורסין [מועכים] 48
אותן, ונותנין לתוכן חמץ, ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט 49
בתבן; ומביאין אותן על השלחן בלילי הפסח. 50
יב. אכילת מרור - אינה מצוה מן התורה בפני עצמה, אלא 51
תלויה היא באכילת הפסח; שמצות עשה אחת לאכל בשר 52
הפסח, על מצה ומרורים. ומדברי סופרים, לאכל המרור 53
לבדו בליל זה, אפלו אין שם קרבן פסח. 54
יג. מרורים האמורים בתורה, הן החצרת והעלשין והתמכה 55
והחרתבינה והמרור; כל אחד מחמשת מיני ירק אלו, נקרא 56
'מרור'. ואם אכל מאחד מהן או מתמשתן כזית, יצא - 57
והוא, שיהיו לחין; ויוצאין בקלח [שורש] שלחן, אפלו 58
יבש. ואם שלחן [בישול הרבה], או כבשן [בחומץ, או זמן רב] 59
במים, או בשלן - אין יוצא בהן. 60

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

פרק ח

א. סדור עשיית מצות אלו בליל חמשה עשר, כך הוא: 63
בתחלה מביאין כוס לכל אחד ואחד, ומברך 'בזאת פרי 64
הגפן', ואומר עליו קדוש היום, וזמן [שהחיינו], ושוטה. 65
ואחר כך מברך 'על נטילת ידים', ונוטל ידיו. ומביאין 66
שלחן צרוף, ועליו מרור ירק אחר, ומצה וחרסת, וגופו 67
של כבש הפסח, ובשר חגיגה של יום ארבעה עשר; ובזמן 68
הזה, מביאין על השלחן שני מיני בשר - אחד זכר לפסח, 69
ואחד זכר לחגיגה. 70
ב. מתחיל ומברך 'בזאת פרי האדמה', ולוקח ירק ומטבל 71
אותו בחרסת, ואוכל כזית, הוא וכל המסבין עמו - כל אחד 72
ואחד, אין פחות מכוזית. ואחר כך עוקרין את השלחן 73
מלפני קורא ההגדה לבדו, ומזוגין הכוס השני, וזמן הבן 74
שואל. ואומר הקורא: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל 75
הלילות? שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם אחת, 76
והלילה הזה שתי פעמים; שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ 77
ומצה, והלילה הזה בלוי מצה; שבכל הלילות אנו אוכלין 78
בשר צלי שלוק [מבושל הרבה] ומבשל, והלילה הזה בלוי 79
צלי; שבכל הלילות אנו אוכלין שער ירקות, והלילה הזה 80
מרורים; שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, 81
והלילה הזה בלוי מסבין'. 82
ג. בזמן הזה, אינו אומר 'והלילה הזה בלוי צלי' - שאין 83
לנו קרבן. ומתחיל בגנות [מתחילה עו"ז היו אבותינו וכו'], 84
וקורא עד שגומר דרש פרשת "ארמי אבד אבי" בלה. 85
ד. ומחזיר השלחן לפניו, ואומר: 'פסח זה שאנו אוכלין, 86
על שם שפסח המקום ברוך הוא על בתי אבותינו במצרים, 87
שנאמר: וזמרתם זבח פסח הוא לה'; ומגביה המרור בידו 88
ואומר: 'מרור זה שאנו אוכלין, על שם שמררו המצרים 89
את בני אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו את בנייהם; 90
ומגביה המצה בידו ואומר: 'מצה זו שאנו אוכלין, על שם 91
שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמין עד שנגלה עליהם 92

כופרין וטועין אחרי ההבל, ורודפין עבודה זרה; ומסים 1
בדת האמת, שנקרנו הקדוש ברוך הוא לה, והבדילנו מן 2
התועים, ונקרנו ליחודו. וכן מתחיל ומודיע, שעבדים היינו 3
לפרעה במצרים, וכל הרעה שגמלנו; ומסים בנסים 4
ונפלאות שנעשו לנו, ובחרותנו. והוא שידרש מ"ארמי אבד 5
אבי", עד שיגמר כל הפרשה; וכל המוסיף ומאריך בדרש 6
פרשה זו, הרי זה משבח. 7
ה. כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר, 8
לא יצא ידי חובתו [לפני ביציאת מצרים]; ואלו הן: פסח, 9
מצה, ומרורים. פסח, על שם שפסח המקום ברוך הוא על 10
בתי אבותינו במצרים, שנאמר: 'וזמרתם זבח פסח הוא 11
לה'; מרורים, על שם שמררו המצרים את בני אבותינו 12
במצרים; מצה, על שם שנגאלו. ודברים האלו פלן, הן 13
הנקראין 'הגדה'. 14
ו. בכל דור ודור, חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא 15
במצוה יצא עתה משעבוד מצרים, שנאמר: 'ואותנו הוציא 16
משם'. ועל דבר זה צוה בתורה: 'וזכרת, כי עבד היית'; 17
כלומר, כאלו אתה בעצמך היית עבד, ויצאת לחרות 18
ונפדיה. 19
ז. לפיכך, כשסועד אדם בלילה הזה, צריך לאכל ולשתות 20
והוא מסב דרך חרות. וכל אחד ואחד, בין אנשים בין נשים, 21
חייב לשתות בלילה הזה, ארבעה כוסות של יין - אין פחות 22
מהן; ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה, לא יפחתו לו [גבאי 23
הצדקה] מארבעה כוסות; שעור כל כוס מהן, רביעית. 24
ח. אפלו עני שבישראל, לא יאכל עד שיסב. אשה אינה 25
צריכה הסבה; ואם אשה חשובה היא, צריכה הסבה. וכן 26
אצל אביו והשמש בפני רבו, צריכין הסבה; אצל תלמיד 27
בפני רבו, אינו מסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות. והסבת 28
זמין, אינה הסבה; וכן המסב על ערפו, או על פניו - אין 29
זו הסבה. ואימתי צריכין הסבה? בשעת אכילת כזית מצה, 30
ובשתיית ארבעה כוסות האלו. ושאר אכילתו ושתייתו - אם 31
הסב, הרי זה משבח; ואם לאו, אינו צריך. 32
ט. ארבעה כוסות האלו - צריך למזג אותן [לערבב עם מים], 33
כדי שתהיה שתיה צרכה; הכל לפי היין, ולפי דעת 34
השוטה. ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי - בכל כוס 35
יהא רבע רביעית יין. שתי ארבעה כוסות אלו מיין שאינו 36
מזוג - יצא ידי ארבעה כוסות, ולא יצא ידי חרות; שתי 37
ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת - ידי חרות יצא, ולא יצא 38
ידי ארבעה כוסות. ואם שתי מכל כוס מהן רבו, יצא. 39
י. כל כוס וכוס מארבעה כוסות האלו, מברך עליו ברכה 40
בפני עצמו. וכוס ראשון, אומר עליו קדוש היום; וכוס שני, 41
קורא עליו את ההגדה; כוס שלישי, מברך עליו ברכת 42
המזון; כוס רביעי, גומר עליו את ההלל, ומברך עליו ברכת 43
השיר [יהללוך]. ובין הכוסות האלו - אם רצה לשתות, 44
שוטה; בין שלישי לרביעי, אינו שוטה. 45
יא. החרסת - מצוה מדברי סופרים, וזכר לטיט שהיו 46
עובדין בו במצרים. וכיצד עושין אותה? לוקחין תמרים או 47

ושותהו. ואחר כך מוזג כוס רביעי, וגומר עליו את ההלל; 48
ואומר עליו ברכת השיר, והיא 'ההלל הזה' כל מעשיך וכו', 49
ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה, חוץ מן המים. ויש 50
לו למוזג כוס חמישי, ולומר עליו הלל הגדול - והוא 51
מ"הודו לה', כי טוב", עד "על נהרות בבל"; וכוס זה אינו 52
חובה כמו ארבעה כוסות. ויש לו לגמר את ההלל בכל 53
מקום שירצה, אף על פי שאינו מקום סעודה. 54
יא. מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים, אוכלין; מקום 55
שנהגו שלא לאכל, אין אוכלין - גזירה שמא יאמרו בשר 56
הפסח הוא. ובכל מקום אסור לאכל שם צלוי כלו כאחד 57
בליל זה, מפני שנהגה כאוכל קדשים בחוץ; ואם היה 58
מחתך, או שחסר ממנו אבר, או שלק [בישל] בו אבר והוא 59
מחבר - הרי זה מתיר, במקום שנהגו. 60
יב. מי שאין לו זין בלילי הפסח - מקדש על הפת דרך 61
שעושה בשבת, ועושה כל הדברים על הסדר הזה; מי 62
שארץ לו ירק אלא מרור בלבד, בתחלה מברך על המרור 63
שתי ברכות - 'בורא פרי האדמה', ו'על אכילת מרור' - 64
ואוכל; וכשיגמר ההגדה, מברך על המצה ואוכלה, וחוזר 65
ואוכל מן המרור, בלא ברכה. 66
יג. מי שאין לו מצה משמרת [לשם מצה] אלא פזית, 67
כשגומר סעודתו ממצה שאינה משמרת, מברך 'על אכילת 68
מצה', ואוכל אותה פזית; ואינו טועם אחריו כלום. 69
יד. מי שישן בתוך הסעודה והקיץ, אינו חוזר ואוכל. בני 70
חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה, חוזרין ואוכלין; 71
נרדמו כלן ונעורו, לא יאכלו; נתנמנמו כלן, יאכלו. 72

נסח ההגדה

נסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות, כך הוא: 74
מתחיל על כוס שני ואומר: בבהילו יצאנו ממצרים. הא 75
לחמא עניא, דאכלו אבהתנא דנפקו מארעא דמצרים. כל 76
דכפין, ייתי ויכול; וכל דצריך לפסח, ייתי ויפסח. הא 77
שתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישׂראל; השתא הכא 78
עבדי, לשתא דאתיא - בני חור. מזה נשתנה הלילה הזה 79
מכל הלילות. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפלו פעם 80
אחת; והלילה הזה, שתי פעמים. שבכל הלילות אנו 81
אוכלים חמץ ומצה; והלילה הזה, כלו מצה. שבכל הלילות 82
אנו אוכלים שאר דברים; והלילה הזה, מרורים. שבכל 83
הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין; והלילה הזה, 84
כלנו מסבין. עבדים היינו לפרעה במצרים; ויוציאנו ה' 85
אלהינו משם, ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא 86
הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, עדן אנו ובנינו 87
ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפלו כלנו 88
חכמים, כלנו נבונים, כלנו יודעים את התורה - מצוה עלינו 89
לספור ביציאת מצרים; וכל המאריך ביציאת מצרים, הרי 90
זה משבח. מעשה ברבי אליעזר רבי יהושע ורבי אלעזר 91
בן עזריה ורבי עקיבה ורבי טרפון, שהיו מסבין בכני ברק; 92
והיו מספרין ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו 93

הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, שנאמר: ויאפו את הפצק 1
אשר הוציאו ממצרים וכו'. ובזמן הזה אומר: 'פסח שהיו 2
אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים, על שם שפסח 3
הקדוש ברוך הוא על בתי אבותינו' וכו'. 4
ה. ואומר: 'לפיקך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר 5
לרומם לגדל ולהדר ולנצח למי שעשה לנו את כל הנסים 6
האלו, והוציאנו מעבדות לחרות, ונאמר לפניו, הללו יה. 7
"הללו יה, הללו עבדי ה'" וגו', עד "חלמיש, למעיני 8
מים"; וחותם: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר 9
גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה 10
לאכל בו מצה ומרורים'. ובזמן הזה מוסיף: 'בן ה' אלהינו 11
ואלהי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים 12
לקראתנו לשלום, שמחים בכנין עירך וישיש בעבודתך, 13
ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים שגייע דמם על קיר 14
מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות 15
נפשנו. ברוך אתה ה', גאל ישראל'. ומברך על הגפן, 16
ושותה הכוס השני. 17
ו. ואחר כך מברך 'על נטילת ידים', ונוטל ידיו שניה - 18
שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה; ולוקח שני ריקין 19
[מצות], חולק אחד מהן ומניח פרוס לתוך שלם, ומברך 20
'המוציא לחם מן הארץ'. ומפני מה אינו מברך על שתי 21
כפרות [מצות], כשאר ימים טובים? משום שנאמר: 'לחם 22
עני' - מה דרכו של עני בפרוסה [חתיכה], אף כאן בפרוסה. 23
ואחר כך [כורף] {לוקח} מצה ומרור {כאחד, ומטבל} 24
{ומטבל כאחד} בחרסת, ומברך 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך 25
העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה 26
ומרורים', ואוכלין. ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני 27
עצמו, מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. 28
ז. ואחר כך מברך: 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, 29
אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת הזבח', ואוכל 30
מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה. ומברך: 'ברוך אתה ה' 31
אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על 32
אכילת הפסח', ואוכל מגופו של פסח. ולא ברכת הפסח 33
פוטרת של זבח, ולא של זבח פוטרת של פסח. 34
ח. בזמן הזה שאין שם קרבן, אחר שמברך 'המוציא, חוזר 35
ומברך 'על אכילת מצה', ומטבל מצה בחרסת ואוכל. וחוזר 36
ומברך 'על אכילת מרור', ומטבל מרור בחרסת ואוכל; ולא 37
ישקה אותו בחרסת, שמא יבטל טעמו. וזה מצוה מדברי 38
סופרים. וחוזר וכורף מצה ומרור, ומטבל בחרסת, ואוכלין 39
בלא ברכה, וזכר למקדש. 40
ט. ואחר כך נמשך בסעודה, ואוכל כל שהוא רוצה לאכל, 41
ושותה כל שהוא רוצה לשתות. ובאחרונה אוכל מבשר 42
הפסח, ואפלו פזית, ואינו טועם אחריו מאכל אחר כלל; 43
ובזמן הזה אוכל פזית מצה, ואינו טועם אחריה כלום, כדי 44
שיהיה הפסח סעודתו, וטעם בשר הפסח או המצה בפיו - 45
שאכילתן היא המצוה. 46
י. ואחר כך נוטל ידיו, ומברך ברכת המזון על כוס שליש, 47

אבותיך מצרימה, ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמים
 לרב". ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצניין שם.
 גדול ועצום - כמו שנאמר: "ובני ישראל פרו וישרצו ויבדו
 ויעצמו במדמדמד, ותמלא הארץ אתם". ור"ב 37 - כמו
 שנאמר: "ורבקה כצמח השדה נתתיך, ותרבי ותגדלי, ותבאי
 בעדי עדנים; שדים נכנו, וישעך צמח, ואת ערם וערה".
 וירעו אותנו המצרים - כמו שנאמר: "הבה נתחנמך לו;
 פן ירבה - והיה כי תקראנה מלחמה, ונוסף גם הוא על
 שנאינו, ונלחם בנו, ועלה מן הארץ". ויענונו - כמו
 שנאמר: "וישימו עליו שרי מסים, למען ענתו בסבלתם;
 ויבן ערי מסכנות לפרעה - את פתם ואת רעמסס". ויתנו
 עלינו עבודה קשה - כמו שנאמר: "ויעבדו מצרים את בני
 ישראל בפרך". ונצחק אל ה' אלהי אבותינו - כמו
 שנאמר: "ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים,
 ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו; ותעל שועתם אל
 האלהים מן העבודה". וישמע ה' את קלנו - כמו
 שנאמר: "וישמע אלהים את נאקתם, ויזכר אלהים את
 בריתו, את אברהם את יצחק ואת יעקב". וירא את ענינו
 - זו פרישות דרך ארץ, כמו שנאמר: "וירא אלהים את בני
 ישראל, וידע אלהים". ואת עמלנו - אלו הבנים, כמו
 שנאמר: "כל הבן הילוד, היאורה תשליכוהו; וכל הבת,
 תחיון". ואת לחצנו - זה הדחק, כמו שנאמר: "וגם ראיתי
 את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם". ויוציאנו ה'
 ממצרים - לא על ידי מלאך, לא על ידי שרף, ולא על ידי
 שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו, שנאמר: "ויעברתי
 בארץ מצרים בלילה הזה, והפיתי כל בכור בארץ מצרים,
 מאדם ועד בהמה; ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני
 ה'". ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדול, ובאותות
 ובמפתים. ביד חזקה - זה הדבר, כמו שנאמר: "הנה יד ה'
 הויה במקנך אשר בשדה, בפוסים בתמורים בגמלים, בפקר
 ובצאן - דבר כבד מאד". ובזרע נטויה - זו החרב, כמו
 שנאמר: "ויתרבו שלופה בידו, נטויה על ירושלים".
 ובמרא גדול - זה גלוי שכנה, כמו שנאמר: "או הנסה
 אלהים, לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסות באתת
 ובמופתים ובמלחמה, וביד חזקה ובזרע נטויה ובמוראים
 גדלים - ככל אשר עשה לך ה' אלהיכם במצרים לעיניך".
 ובאותות - זה המטה, שנאמר: "ואת המטה הזה תקח
 בידך, אשר תעשה בו את האותות". ובמפתים - זה הדם,
 כמו שנאמר: "ונתתי מופתים בשמים ובארץ - דם ואש
 ותמרות עשן". דבר אחר: ביד חזקה, שמים; ובזרע
 נטויה, שמים; ובמרא גדול, שמים; ובאותות, שמים;
 ובמפתים, שמים - אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך
 הוא על המצרים במצרים, ואלו הן: דם, צפרדע, בנים,
 ערוב, דבר, שחין, כרד, ארבה, חשך, מכת בכורות. רבי
 יהודה היה נוהג בהם סימן, דצ"ף עד"ש באת"ב. רבן
 גמליאל אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח,

תלמידיהן ואמרו להן: רבותינו, הגיע זמן קרית שמע של
 שחרית. אמר להם רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן
 שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד
 שדרשה בן זומא, שנאמר: "למען תזכר את יום צאתך
 מארץ מצרים, כל ימי חייך" - "ימי חייך", הימים; "כל
 ימי חייך", הלילות. וחכמים אומרים: "ימי חייך", העולם
 הזה; "כל ימי חייך", להביא לימות המשיח. ברוך
 המקום שנתן תורה לישראל עמו, ברוך הוא. כנגד ארבעה
 בנים דברה תורה - אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד
 שאינו יודע לשאל. חכם, מה הוא אומר? - "מה העדות
 והחקים והמשפטים, אשר צוה ה' אלהינו אתכם". אף אתה
 אמר לו כהלכת הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.
 רשע, מה הוא אומר? - "מה העבודה הזאת לכם" -
 "לכם", ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל וכפר
 בעקר, אף אתה הקהה את שניו ואמר לו: "בעבור זה עשה
 ה' לי בצאתי ממצרים" - "לי", ולא לו; ואלו היה שם, לא
 היה נגאל. תם, מה הוא אומר? - "מה זאת". ואמר
 אליו: בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, מבית עבדים.
 ושאנו יודע לשאל - את פתח לו, שנאמר: "והגדת לבנך
 ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".
 "והגדת לבנך", יכול מראש החדש? תלמוד לומר: "ביום
 ההוא". אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? תלמוד לומר:
 "בעבור זה"; לא אמרתי, אלא בשעה שיש מצה ומרור
 מנחין לפניך. מתחלה, עובדי עבודה זרה היו אבותינו;
 ועכשו, קרבנו המקום ברוך הוא לעבודתו, שנאמר: "ויאמר
 יהושע אל כל העם: כה אמר ה' אלהי ישראל, בעבר הנהר
 ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור;
 ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר
 הנהר, ואולף אותו בכל ארץ כנען; וארפה את זרעו, ואתן
 לו את יצחק. ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו; ואתן לעשו
 את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים".
 ברוך שומר הבטחתו לישראל עמו, ברוך הוא; שהקדוש
 ברוך הוא מחשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם
 אבינו בין הבתרים, שנאמר: "ויאמר לאברהם: ידוע תדע כי
 גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים, וענו אותם - ארבע
 מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחר כן
 יצאו ברכש גדול". היא שעמדה לאבותינו ולנו - שלא
 אחד בלבד עמד עלינו, אלא ככל דור ודור עומדים עלינו
 לכולתנו; והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. צא ולמד,
 מה בקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו - שפרעה
 הרשע, לא גזר אלא על הזכרים; ולכן בקש לעקר את הכל,
 שנאמר: "ארמי אבד אבי, וירד מצרימה, ויגר שם". מלמד
 שלא ירד להשתקע אלא לגור שם, שנאמר: "ויאמרו אל
 פרעה: לגור בארץ כנען, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך,
 כי כבד הרעב בארץ כנען; ועתה ישובו נא עבדיך בארץ
 גשן". במתי מעט - כמו שנאמר: "בשבעים נפש ירדו

1 לא יצא ידי חובתו - פסח, מצה, ומרורים. פסח שהיו
2 אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קים, על שם מה? על
3 שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, שנאמר:
4 "ואמרתם זבח פסח הוא לה", אשר פסח על בתי בני
5 ישראל במצרים, בגגפו את מצרים, ואת בתינו הציל; ויקד
6 העם, וישתחוו". מצה זו שאנחנו אוכלין, על שם מה?
7 על שם שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ, עד
8 שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא,
9 וגאלם מיד, שנאמר: "ויאפו את הבצק אשר הוציאו
10 ממצרים, עגת מצות - כי לא חמץ; כי גרשו ממצרים, ולא
11 יכלו להתממה, וגם צדה לא עשו להם". מרורים אלו
12 שאנחנו אוכלין, על שם מה? על שם שמררו המצרים את
13 בני אבותינו במצרים, שנאמר: "וימררו את חייהם בעבדה
14 קשה, בחמר ובלבנים, ובכל עבדה בשדה - את כל עבדתם
15 אשר עבדו בהם בפרך". ובכל דור ודור חיב אדם לראות
16 את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים; שלא את אבותינו בלבד
17 גאל, אלא אף אותנו גאל - שנאמר: "ואותנו הוציא משם
18 - למען הביא אותנו, לתת לנו את הארץ אשר נשבע
19 לאבותינו". לפיכך אנו חבים להודות להלל לשבח
20 לפאר לרומם לגדל ולהדר, ולנצח ולברך למי שעשה לנו
21 ולאבותינו את כל הנסים האלו, והוציאנו מעבדות לחרות,
22 ומשעבוד לגאולה, ומגנון לשמחה, ומאכל ליום טוב,
23 ומאפלה לאור גדול; ונאמר לפנינו, הללו יה. "הללו יה:
24 הללו, עבדי ה', הללו את שם ה'. יהי שם ה' מברך וכו'",
25 עד "חלמיש, למעינו מים". ברוך אתה ה' אלהינו מלך
26 העולם, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו
27 ללילה הזה לאכל בו מצה ומרורים. כן ה' אלהינו ואלהי
28 אבותינו, גיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
29 לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם
30 מן הזבחים ומן הפסחים שגיע דמם על קיר מזבחך לרצון,
31 ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל פדות נפשנו. ברוך
32 אתה ה', גאל ישראל. בסדר שמברכין וקוראים ההגדה
33 בליל יום טוב ראשון של פסח, כף מברכים וקוראים בליל
34 השני של גלויות; וכן חביב בליל השני בארבעה כוסות,
35 ובשאר הדברים שנעשו בלילה הראשון.
36 עד כאן נוסח ההגדה ללומדי ספר המצוות
37 בריך רחמנא דסייען

הלכות שופר וסוכה ולולב

39 יש בכללן שלש מצוות עשה; וזה הוא פרטן: (א) לשמע
40 קול שופר באחד בתשרי; (ב) לישב בסוכה שבעת ימי החג;
41 (ג) לטל לולב במקדש כל שבעת ימי החג. ובאור מצוות
42 אלו - בפרקים אלו.

פרק א

43
44 א. מצות עשה של תורה, לשמע תרועת השופר בראש
45 השנה, שנאמר: "יום תרועה יהיה לכם". ושופר שתוקעין

46 בו, בין בראש השנה בין ביובל - הוא קרן הכבשים
47 הפפוף; וכל השופרות חוץ מקרן הכבש, פסולין. ואף על
48 פי שלא נתפרש בתורה תרועה בשופר בראש השנה, הרי
49 הוא אומר ביובל: "והעברת שופר תרועה". תעבירו
50 שופר", ומפי השמועה (שנמסרה על ידי משה רבנו) למדו:
51 מה תרועת יובל בשופר, אף תרועת ראש השנה בשופר.
52 ב. במקדש, היו תוקעין בראש השנה בשופר אחד, ושתי
53 חצוצרות מן הצדדין - השופר מאריך (את קולו)
54 והחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר. ולמה תוקעין
55 עמו בחצוצרות? משום שנאמר: "בחצוצרות וקול שופר -
56 הריעו לפני המלך ה'". אבל בשאר מקומות, אין תוקעין
57 בראש השנה אלא בשופר בלבד.
58 ג. שופר של עבודה זרה - אין תוקעין בו, לכתחלה; ואם
59 תקע בו, יצא. ושל עיר הנדחת - אם תקע, לא יצא. שופר
60 הגזול שתקע בו, יצא ידי חובתו - שאין המצוה אלא
61 בשמיעת הקול, אף על פי שלא נגע בו ולא הגביהו
62 השומע, ואין בקול דין גזול. וכן שופר של עולה, לא יתקע;
63 ואם תקע - יצא, שאין בקול דין מעילה. ואם תאמר: והלא
64 נהנה בשמיעת הקול? מצוות לא להנות נתנו [- אין כאן
65 הנאה]; לפיכך, המדר הגיה משופר, מתר לתקע בו תקיעה
66 של מצוה.
67 ד. שופר של ראש השנה - אין מחללין עליו את יום טוב,
68 ואפלו בדרך שהוא משום שבות [איסור מדברנן להרבות
69 השביתה]. כיצד? היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר
70 ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ולא שט על פני
71 המים כדי להביאו; ואין צריך לומר שאין חותכין אותו,
72 ואין עושין בו מלאכה, מפני שתקיעת שופר מצות עשה,
73 ויום טוב עשה ולא תעשה. ומתיר לתן לתוכו מים או זין
74 או חמץ ביום טוב, כדי לצחצחו; ולא יתן לתוכו מי רגלים
75 לעולם, מפני הכבוד - שלא יהיו מצוות בזויות עליו.
76 ח. שעור השופר - כדי שיאחזנו בידו, ויראה לכאן ולכאן.
77 נסדק לארכו, פסול; לרחבו - אם נשתרר בו בשעור [ממקום
78 הסדק עד לפיו] - פשר, וכאלו נכרת ממקום הסדק. נקב -
79 אם סתמו שלא במינו, פסול; סתמו במינו - אם נשתרר רבו
80 שלם, ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה - הרי זה
81 פשר. קדחו בזכרותו [עם הבשר שבקרן] - פשר, שמין במינו
82 אינו חוצץ. דבק שכרי שופרות עד שהשלימו לאחד, פסול.
83 ו. הוסיף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו - פסול.
84 צפהו זרב מבפנים, או במקום הנחת פה - פסול. צפהו
85 מבחוץ - אם נשתנה קולו ממצות שהיה, פסול; ואם לא
86 נשתנה, פשר. נתן שופר בתוף שופר - אם קול פנימי שמע,
87 יצא; ואם קול חיצון שמע, לא יצא. הרחיב את [החלק -]
88 הקצר [- מקום התקיעה], וקצר את [הרחב] - פסול.
89 ז. היה ארוך וקצרו, פשר. גדרו [ועשאו דק] - בין מבפנים
90 בין מבחוץ, אפלו העמידו על גלדו [עשה כולו שכבה דקה]
91 - פשר. היה קולו עבה או דק או צרוד - פשר, שפול הקולות
92 בשרין בשופר.

בו בית דין; וְאֵכָל בְּזֶמֶן שֶׁהָיָה הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, וְהָיָה בֵּית דִּין
הַגָּדוֹל בִּירוּשָׁלַם - הָיוּ הַכָּל תּוֹקְעִין בִּירוּשָׁלַם בְּשַׁבָּת, כָּל
זֶמֶן שֶׁבֵּית דִּין יוֹשְׁבֵינוּ. וְלֹא אֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַם בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא כָּל
עִיר שֶׁהָיְתָה בְּתוֹךְ תַּחֲסוּם יְרוּשָׁלַם, וְהָיְתָה רוֹאֶה יְרוּשָׁלַם -
לֹא שֶׁתְּהִיָּה בְּתוֹךְ הַנַּחֲל [בעמק] - וְהָיְתָה שׁוֹמַעַת קוֹל
תְּקִיעַת יְרוּשָׁלַם - לֹא שֶׁתְּהִיָּה בְּרֹאשׁ הָהָר - וְהָיְתָה יְכוּלָּה
לְבֹא לִירוּשָׁלַם - לֹא שֶׁתְּהִיָּה נֶהָר מִפְּסִיק בִּיגִיחָן - אֲנָשִׁי
אוֹתָהּ הָעִיר הָיוּ תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת בִּירוּשָׁלַם; וְאֵכָל בְּשָׂאָר עָרֵי
יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיוּ תּוֹקְעִין.

ט. וּבְזֶמֶן הַזֶּה שֶׁחֹרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בוֹ בֵּית
דִּין קְבוּעַ - וְהוּא, שֶׁהָיָה סְמוּךְ [מוסמך] בְּאַרְץ - תּוֹקְעִין בוֹ
בְּשַׁבָּת. וְאֵין תּוֹקְעִין בְּשַׁבָּת, אֲלֵא בְּבֵית דִּין שֶׁקָּדְשׁוֹ אֶת
הַחֹדֶשׁ; וְאֵכָל שָׂאָר בְּתֵי דִינֵין, אֵין תּוֹקְעִין בִּהֶן אֶף עַל פִּי
שֶׁהֵן סְמוּכִין. וְאֵין תּוֹקְעִין אֲלֵא בְּפָנֵי בֵּית דִּין בְּלִבְדּוֹ, כָּל זֶמֶן
שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵינוּ, וְאֶפְלוּ נִנְעָרוּ לַעֲמֹד וְלֹא עָמְדוּ, תּוֹקְעִין
בְּפָנֵיהֶן; וְאֵכָל חוּץ לְבֵית דִּין, אֵין תּוֹקְעִין. וְלִמָּה תּוֹקְעִין
בְּפָנֵי בֵּית דִּין? מִפְּנֵי שֶׁבֵּית דִּין זִרְזִין [זחירין] הֵן, וְלֹא יְבֹאוּ
הַתּוֹקְעִין לְהַעֲבִיר הַשּׁוֹפָר בְּפָנֵיהֶן בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים, שֶׁבֵּית דִּין
מְזַהְרִין אֶת הָעָם וּמוֹדִיעִין אוֹתָן.

י. בְּזֶמֶן הַזֶּה, שָׂאֵנוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים בְּגָלִיּוֹת - בְּדֶרֶךְ
שֶׁתּוֹקְעִין בְּרֹאשׁוֹן, תּוֹקְעִין בְּשֵׁנִי; וְאֵם חָל יוֹם רִאשׁוֹן לְהִיּוֹת
בְּשַׁבָּת וְלֹא הָיָה בְּמָקוֹם בֵּית דִּין הָרְאוּיִן לְתַקֵּעַ, תּוֹקְעִין
בְּשֵׁנִי בְּלִבְדּוֹ.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

פרק ג

א. כְּמָה תְּקִיעוֹת חֵיב אָדָם לְשֹׁמַע בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ
הַשָּׁנָה? תִּשְׁעַת תְּקִיעוֹת. לְפִי שֶׁנֶּאֱמָרָה תְּרוּעָה בַּיּוֹבֵל וּבְרֹאשׁ
הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, וְכָל תְּרוּעָה - [תקיעה] פְּשׁוּטָה
לְפָנֶיהָ וּפְשׁוּטָה לְאַחֶיהָ; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [ממרט"ה] לְמֹדוֹ,
שֶׁכָּל תְּרוּעוֹת שֶׁל חֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, אֶחָד הֵן, בֵּין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
בֵּין בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים שֶׁל יוֹבֵל, תִּשְׁעַת תְּקִיעוֹת תּוֹקְעִין בְּכָל
אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן - תְּקִיעָה וּתְרוּעָה וּתְקִיעָה, תְּקִיעָה וּתְרוּעָה
וּתְקִיעָה.

ב. תְּרוּעָה זוֹ הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה, נִסְתַּפֵּק לָנוּ בָּהּ סֶפֶק לְפִי נֶ-
מִפְּנֵי אֲרֹף הַשָּׁנִים רַב הַגָּלִיּוֹת, וְאֵין אֲנוּ יוֹדְעִין הֵיאָף הֵיאָ:
אִם הִיא הִלְלָה [קולות קצרים תכופים] - שֶׁמִּילְלִין הַנָּשִׁים
בְּהִיחָתָן בְּשָׁעָה שְׁמִיבְכִין [על מתן], אוֹ הָאֲנָחָה בְּדֶרֶךְ שֶׁיֵּאָנַח
הָאָדָם פַּעַם אַחֵר פַּעַם שֶׁיֵּדְאָג לְבוֹ מְדָבָר גָּדוֹל, אוֹ שְׁנִיָּהּ
כְּאַחֵד - הָאֲנָחָה וְהִלְלָה שֶׁדְּרָכָה לְבֹא אַחֲרֶיהָ - הֵן הַנִּקְרָאִין
'תְּרוּעָה'; שֶׁכָּף דֶּרֶךְ הַדּוּאָג, מִתְאַנֵּחַ תַּחֲלָה, וְאַחֵר כָּף מִלָּל;
לְפִיכָף אֲנוּ עוֹשִׂין הַכָּל, הָאֲנָחָה וְהִלְלָה.

ג. וְהִלְלָה, הִיא שָׂאֵנוּ קוֹרְאִין 'תְּרוּעָה'; וְהָאֲנָחָה זוֹ אַחֵר
זוֹ, הִיא שָׂאֵנוּ קוֹרְאִין אוֹתָהּ 'שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים'. נִמְצָא סֵדֶר
הַתְּקִיעוֹת כָּךְ הוּא: מְבָרָךְ, וְתוֹקְעַת תְּקִיעָה וְאַחֲרֶיהָ שְׁלֹשָׁה
שְׁבָרִים וְאַחֲרֶיהָ תְּרוּעָה וְאַחֲרֶיהָ תְּקִיעָה, וְחוֹזֵר כְּפָסֶדֶר הַזֶּה

ח. הַתּוֹקְעַת בְּתוֹךְ הַבּוֹר אוֹ בְּתוֹךְ הַמַּעְרָה - אוֹתָם הַעוֹמְדִים
בְּתוֹךְ הַבּוֹר וְהַמַּעְרָה, יֵצְאוּ. וְהַעוֹמְדִים בַּחוּץ - אִם קוֹל
שׁוֹפָר שָׁמְעוּ, יֵצְאוּ; וְאִם קוֹל הַכֶּרֶה [תה] שָׁמְעוּ, לֹא יֵצְאוּ.
וְכֵן הַתּוֹקְעַת לְתוֹךְ הַחֲבִית הַגָּדוֹלָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ - אִם קוֹל
שׁוֹפָר שָׁמְעוּ, יֵצְאוּ; וְאִם קוֹל הַכֶּרֶה שָׁמְעוּ, לֹא יֵצְאוּ.

פרק ב

א. הַכָּל חֵיבִין לְשֹׁמַע קוֹל שׁוֹפָר, כִּהְיִים לְיָמִים וְיִשְׂרָאֵלִים
וְגֵרִים וְעַבְדִּים מִשְׁחֻרָרִים; וְאֵכָל נָשִׁים וְעַבְדִּים וְקַטְנִים,
פְּטוּרִין. מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, וְטַמְטוּם
וְאַנְדְּרוֹגִינִס [ספקי זכר ספקי נקבה] - חֵיבִין.

ב. כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ חֵיב בְּדָבָר, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת הַחֵיב יָדִי
חוּבְתוֹ; לְפִיכָף, אִשָּׁה אוֹ קָטָן שֶׁתַּקְעוּ בַּשּׁוֹפָר, הַשּׁוֹמֵעַ מֵהֶן
לֹא יֵצֵא. אֲנִדְּרוֹגִינִס [שיש בו כל הסימנים, והוא מין בפני
עצמו] מוֹצִיא אֶת מִינוֹ, וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶת שְׁאֵינוֹ מִינוֹ;
טַמְטוּם [שלא ניכר בו סימנים] אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ, וְלֹא
אֶת שְׁאֵינוֹ מִינוֹ - שֶׁהַטַּמְטוּם שֶׁנִּקְרָע [- נותח], אֶפְשָׁר
שִׁימָצֵא זָכָר וְאֶפְשָׁר שִׁימָצֵא נִקְבָּה.

ג. וְכֵן מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, אֵינוֹ מוֹצִיא אֶפְלוּ
לַעֲצָמוֹ, שְׁאֵין צַד עֲבָדוֹת שָׁבוּ מוֹצִיא צַד חֲרוּת שָׁבוּ; וְאֵלָּא
כִּי צַד יוֹצֵא יָדִי חוּבְתוֹ? שִׁישְׁמַע מִכֵּן חוֹרִין שִׁיתַּקַּע לוֹ.
ד. הַמִּתְעַסֵּק בַּתְּקִיעַת שׁוֹפָר לְהַתְלַמֵּד, לֹא יֵצֵא יָדִי חוּבְתוֹ;
וְכֵן הַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמִּתְעַסֵּק, לֹא יֵצֵא. נִתְּפֵן שׁוֹמֵעַ לְצֹאת יָדִי
חוּבְתוֹ וְלֹא נִתְּפֵן הַתּוֹקְעַת לְהוֹצִיא, אוֹ שֶׁנִּתְּפֵן הַתּוֹקְעַת
לְהוֹצִיא וְלֹא נִתְּפֵן הַשּׁוֹמֵעַ לְצֹאת - לֹא יֵצֵא יָדִי חוּבְתוֹ; עַד
שִׁיתְּפֵן שׁוֹמֵעַ וּמִשְׁמִיעַ.

ה. מִי שֶׁתַּקַּע וְנִתְּפֵן לְהוֹצִיא כָּל הַשּׁוֹמֵעַ תְּקִיעָתוֹ, וְשָׁמַע
הַשּׁוֹמֵעַ וְנִתְּפֵן לְצֹאת יָדִי חוּבְתוֹ - יֵצֵא, אֶף עַל פִּי שְׁאֵין
הַתּוֹקְעַת מִתְּפֵן לְזֶה פְּלוּנִי שֶׁשָּׁמַע תְּקִיעָתוֹ, וְאֵינוֹ יוֹדְעוֹ;
שֶׁהִי נִתְּפֵן לְכָל מִי שִׁישְׁמַעֲנוּ. לְפִיכָף, מִי שֶׁהָיָה מִהֲלֹךְ
בְּדֶרֶךְ אוֹ יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְשָׁמַע הַתְּקִיעוֹת מִשְׁלִית צָבוּר
- יֵצֵא, אִם נִתְּפֵן לְצֹאת; שֶׁהִי שְׁלִית צָבוּר מִתְּפֵן לְהוֹצִיא
אֶת הַרְבֵּים יָדִי חוּבְתָן.

ו. יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת, אֵין תּוֹקְעִין
בַּשּׁוֹפָר בְּכָל מְקוֹם, אֶף עַל פִּי שֶׁהַתְּקִיעָה מִשּׁוּם שְׁבוּת
[איסור מדברנן להרבות השביתה]. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁתּוֹקְעִין -
יְבֹא עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה, וְיִדְחָה שְׁבוּת שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - וְלִמָּה
אֵין תּוֹקְעִין? גִּזְרָה, שֶׁמָּא יִטְלְנוּ בִּידּוֹ, וְיוֹלִיכוּ לְמִי שִׁיתַּקַּע
לוֹ, וְיַעֲבִירוּ אֲרַבַּע אֲמוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים אוֹ מוֹצִיא מִרְשּׁוֹת
לְרִשּׁוֹת, וְיְבֹא לִידֵי אֶסוּר סְקִילָה - שֶׁהַכָּל חֵיבִין בַּתְּקִיעָה,
וְאֵין הַכָּל בְּקִיאִין לְתַקֵּעַ.

ז. הַתֵּינוּקוֹת שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְחֻנוּף - אֵין מְעַכְבִּין אוֹתָן מִלְּתַקֵּעַ
בְּשַׁבָּת שְׁאֵינָה יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדִי שִׁיְלַמְדוּ; וּמִתֵּר
לְגִדּוֹל לְהַתְעַסֵּק עִמָּהֶן כְּדִי לְלַמֵּד בְּיוֹם טוֹב - בֵּין קָטָן
שֶׁהִגִּיעַ לְחֻנוּף, בֵּין קָטָן שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְחֻנוּף; שֶׁהַתְּקִיעָה אֵין
אֶסוּרָה אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁבוּת.

ח. כִּשְׁגָּזְרוּ שֶׁלֹּא לְתַקֵּעַ בְּשַׁבָּת, לֹא גָזְרוּ אֲלֵא בְּמָקוֹם שְׁאֵין

מלכות, וְהָרִי הוּא כְּמוֹ ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד, "וַיְהִי
בַּיּוֹם הַהוּא לְמֶלֶךְ זָכוֹ".
י. הַמְנִיחַ הַפְּשׁוּט בְּסֵדֶר תְּקִיעוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּצַבּוֹר,
כִּן הוּא: אַחֲרֵי שֶׁקִּוְרָאִין בַּתּוֹרָה וּמִחֲזִירֵין הַסֶּפֶר, יוֹשְׁבֵין כָּל
הָעָם, וְאַחֲד עוֹמֵד וּמִכְרָף: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְשַׁמֵּעַ קוֹל שׁוֹפָר,
וְכָל הָעָם עֹנִין 'אָמֵן'; וְחֹזֵר וּמִכְרָף 'שְׁהִינֵנוּ', וְכָל הָעָם
עֹנִין 'אָמֵן'. וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשִׁים תְּקִיעוֹת שְׁאֻמְרָנוּ מִפְּנֵי הַסֶּפֶק,
עַל הַסֶּדֶר. וְאוֹמְרִים קִדִּישׁ, וְעוֹמְדִין וּמִתְפַּלְלִין תְּפִלַּת מוֹסֵף.
וְאַחֲרֵי שֶׁגִּמְרָה שְׁלִיחַ צַבּוֹר בִּרְכָה רַבִּיעִית שֶׁהִיא מְלֻכּוּת,
תוֹקֵעַ תְּקִיעָה שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים תְּרוּעָה וְתִקְיעָה, פַּעַם אַחַת;
וּמִכְרָף בִּרְכָה חֲמִישִׁית שֶׁהִיא זְכוּרֹנוֹת, וְאַחֲרֵי שֶׁגִּמְרָה תוֹקֵעַ
תְּקִיעָה שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים תְּקִיעָה; וּמִכְרָף בִּרְכָה שְׁשִׁית שֶׁהִיא
שׁוֹפְרוֹת, וְאַחֲרֵי שֶׁגִּמְרָה תוֹקֵעַ תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתִקְיעָה פַּעַם
אַחַת, וְגוֹמֵר הַתְּפִלָּה.
יא. זֶה שֶׁתוֹקֵעַ כִּשְׁהֵן יוֹשְׁבֵין, הוּא שֶׁתוֹקֵעַ עַל סֵדֶר בִּרְכּוֹת
כִּשְׁהֵן עוֹמְדִין, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר בֵּין תְּקִיעוֹת שְׁמִיּשָׁב לְתִקְיעוֹת
שֶׁעַל הַסֶּדֶר [- שְׁבַת פִּילַת הַעֲמִידָה]; וְאֵם סֵחַ בִּינִינָה - אֵף
עַל פִּי שְׁעָבֵר, אֵינוֹ חֹזֵר וּמִכְרָף.
יב. בְּדִין הִיא שֶׁיִּתְקַעוּ עַל כָּל בִּרְכָה, כָּל כָּבֵא מִהֵן שְׁלֹשָׁה
פַּעַמִּים בְּדֶרֶךְ שֶׁתִּקְעוּ כִּשְׁהֵן יוֹשְׁבֵין; אֲלֵא בִּינוֹ שִׁינְאוּ מִיָּד
סֶפֶק בַּתְּקִיעוֹת שְׁמִיּשָׁב, אֵין מְטַרְחִין עַל הַצַּבּוֹר לְחֹזֵר בֵּהֵן
כִּלְּן עַל סֵדֶר בִּרְכּוֹת, אֲלֵא דִּי לֵהֵן כָּבֵא אַחַת עַל כָּל בִּרְכָה,
כְּדִי שִׁיִּשְׁמְעוּ תְּקִיעוֹת עַל סֵדֶר בִּרְכּוֹת. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ,
בְּצַבּוֹר; אֲכַל בִּיחִיד - בֵּין שֶׁשְׁמַע עַל סֵדֶר בִּרְכּוֹת בֵּין שְׁלֵא
שִׁמַּע עַל הַסֶּדֶר, בֵּין מַעֲמָד בֵּין מִישָׁב - וְאֵין בְּזֶה מִנְּהֵג.
יג. הַתְּקִיעוֹת אֵינָן מַעֲכָבוֹת אֶת הַבִּרְכּוֹת, וְהַבִּרְכּוֹת אֵינָן
מַעֲכָבוֹת אֶת הַתְּקִיעוֹת. שְׁתֵּי עֲרִיֹת, בְּאַחַת יוֹדֵעַ בְּיָדָיו שִׁישׁ
שֵׁם מִי שֶׁיִּכְרָף לֵהֵן תִּשַּׁע בִּרְכּוֹת וְאֵין שֵׁם תוֹקֵעַ, וּבִשְׁנֵי
סֶפֶק יֵשׁ שֵׁם תוֹקֵעַ סֶפֶק אֵין שֵׁם - הוֹלֵךְ לְשֵׁנִי; שֶׁהַתְּקִיעָה
מְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְהַבִּרְכּוֹת מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים.

פֶּרֶק ד'

א. שְׁעוֹר הַסֶּכָּה - גְּבֻהָה - אֵין פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה טְפָחִים, וְלֹא
יֵתֵר עַל עֶשְׂרִים אֲמָה; וְרַחְבָּה - אֵין פָּחוֹת מִשְׁבַּע טְפָחִים
עַל שְׁבַע טְפָחִים, וְיֵשׁ [- מוֹתָר] לוֹ לְהוֹסִיף בִּרְחֻבָּה אֶפְלוֹ
כְּמֵה מִלִּין. הִיתָה פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֵה, אוֹ מִשְׁבַּע עַל שְׁבַע,
אוֹ גְּבוּהָה עַל עֶשְׂרִים אֲמָה כָּל שְׁהוּא - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.
ב. סֶכָה שְׂאִין לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפָנוֹת, פְּסוּלָה. הִי לָהּ שְׁתֵּי דְּפָנוֹת
גְּמוּרוֹת זֶה בְּצֵד זֶה כְּמִין גַּם [ג' יוֹנוֹת - שְׁהִיא כְּרִ"שׁ שֶׁלֹּנוֹ]
- עוֹשֶׂה דִּפְנֵי שִׁישׁ בִּרְחֻבּוֹ יֵתֵר עַל טְפַח, וּמַעֲמִידוֹ בְּפָחוֹת
מִשְׁלֹשָׁה סֻמוֹף לְאַחַד מִשְׁתֵּי הַדְּפָנוֹת, וְדִי; וְצִרִיף לְעֵשׂוֹת
לָהּ צוּרַת פֶּתַח, מִפְּנֵי שְׂאִין לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפָנוֹת גְּמוּרוֹת. וּכְכֹר
בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכּוֹת שְׁבַת, שְׁצוּרַת פֶּתַח הָאֻמְרָה כָּכֵל מְקוֹם,
אֶפְלוֹ קִנָּה מְכָאן וְקִנָּה מְכָאן, וְקִנָּה עַל גְּבִינָהן אֵף עַל פִּי
שְׂאִינוֹ מְגִיעַ לֵהֵן [אֵינוֹ נוגַע בָּהֶן].
ג. הִי לָהּ שְׁתֵּי דְּפָנוֹת זֶה כְּנֶגֶד זֶה וּבִינֵיהֶן מְפֻלָּשׁ [- פֶּתוּחַ

שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים; וְתוֹקֵעַ תְּקִיעָה וְאַחֲרֵיהָ שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים
וְאַחֲרֵיהָ תְּקִיעָה, וְחֹזֵר בְּסֵדֶר הַזֶּה שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים; וְתוֹקֵעַ
תְּקִיעָה וְאַחֲרֵיהָ תְּרוּעָה וְאַחֲרֵיהָ תְּקִיעָה, וְחֹזֵר בְּסֵדֶר הַזֶּה
שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים. נִמְצָא מִנֵּן הַתְּקִיעוֹת שְׁלֹשִׁים - כְּדִי
לְהַסְתַּלֵּק מִן הַסֶּפֶק.
ד. שְׁעוֹר תְּרוּעָה, כִּשְׁתֵּי תְּקִיעוֹת; שְׁעוֹר שְׁלֹשָׁה שְׁבָרִים,
כְּתְרוּעָה. הָרִי שֶׁתִּקְעַת וְהָרִיעַ וְתִקְעַת תְּקִיעָה אֶרְכָּה, וּמִשָּׁף כֵּה
כְּשֵׁנִים בְּרֹאשׁוֹנָה [- פִּי שְׁנַיִם מִהַתְּקִיעָה] - אֵין אוֹמְרִין:
'תִּתְּשֵׁב כִּשְׁתֵּי תְּקִיעוֹת, וְיָרִיעַ אַחֲרֵיהָ וְיִחֹזֵר וְיִתְּשֵׁב'; אֲלֵא
אֶפְלוֹ מִשָּׁף כֵּה כָּל שְׁעָה, אֵינָה אֲלֵא תְּקִיעָה אַחַת; וְחֹזֵר
וְתוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ, שְׁלֹשָׁה פַּעַמִּים.
ה. שִׁמַּע תְּקִיעָה אַחַת בְּשַׁעָה זֶה, וְשִׁנִּיָּה בְּשַׁעָה שְׁנִיָּה - אֶפְלוֹ
שֶׁהָהּ כָּל הַיּוֹם כָּלוּ - הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין, וְיָצֵא יָדִי חוֹבְתוֹ;
וְהוּא, שִׁיִּשְׁמַע כָּל כָּבֵא מִהֵן עַל סֵדֶר, לֹא שִׁיִּשְׁמַע תְּרוּעָה
וְאַחֲרֵיהָ שְׁתֵּי תְּקִיעוֹת, אוֹ שְׁתֵּי תְּקִיעוֹת וְאַחֲרֵיהֶן תְּרוּעָה
וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה [רַק בְּמַתְכוּנַת שַׁל - תְּקִיעָה תְּרוּעָה וְתִקְיעָה].
ו. שִׁמַּע תִּשַּׁע תְּקִיעוֹת מִתְּשַׁע בְּנֵי אָדָם כְּאַחַד, לֹא יָצֵא
אֶפְלוֹ יָדִי אַחַת; תְּקִיעָה מְזֶה וְתְרוּעָה מְזֶה וְתִקְיעָה מְשָׁלִישִׁי
בְּזֶה אַחֵר זֶה, יָצֵא, וְאֶפְלוֹ בְּסוֹרֵגִין, וְאֶפְלוֹ כָּל הַיּוֹם כָּלוּ.
ז. וְאֵינוֹ יוֹצֵא יָדִי חוֹבְתוֹ, עַד שִׁיִּשְׁמַע כָּל הַתִּשַּׁע תְּקִיעוֹת;
שֶׁכֵּלֵן מְזֶה אַחַת הֵן, וְלִפְיָכֵךְ מַעֲכָבוֹת זֶה אֶת זֶה.
ז. הַצַּבּוֹר, חֲבִיבִין לְשַׁמֵּעַ הַתְּקִיעוֹת עַל סֵדֶר הַבִּרְכּוֹת. בִּיצֵד?
אוֹמֵר שְׁלִיחַ צַבּוֹר אַבּוֹת וּגְבוּרוֹת וּקְדוֹשֵׁת הַשֵּׁם וּמְלָכּוּת,
וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר זְכוּרֹנוֹת, וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר שׁוֹפְרוֹת,
וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ; וְאוֹמֵר עֲבוּדָה וְהוֹדָנָה וּכְרַפָּת כְּהֵנִים.
ח. שְׁלֹשׁ בִּרְכּוֹת אֲמַצְעִיּוֹת אֵלוֹ שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְשֶׁל יוֹם
הַכְּפוּרִים שֶׁל יוֹכֵל - שֶׁהֵן מְלָכּוּת וְזְכוּרֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת -
מַעֲכָבוֹת זֶה אֶת זֶה. וְצִרִיף לֹמֵר כָּכֵל בִּרְכָה מִהֵן עֶשְׂרֵה
פְּסוּקִין מִעֵין הַבִּרְכָּה - שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִין מִן הַתּוֹרָה, וְשְׁלֹשָׁה
מִסֶּפֶר תַּלְמִים, וְשְׁלֹשָׁה מִן הַנְּבִיאִים, וְאַחַד מִן הַתּוֹרָה מִשְׁלִים
בּוֹ. וְאֵם הַשְּׁלִים בְּנְבִיא, יָצֵא. וְאֵם אֲמֵר פְּסוּק אֶחָד מִן
הַתּוֹרָה וְאַחַד מִן הַנְּבִיאִים וְאַחַד מִן הַנְּבִיאִים, יָצֵא; אֶפְלוֹ
אֲמֵר: 'וּבַתּוֹרָתְךָ ה' אֱלֹהֵינוּ כְּתוּב לֹאמֹר', וְאַמֵּר פְּסוּק שֶׁל
תּוֹרָה וְהַפְּסִיק, שׁוּב אֵינוֹ צִרִיף כָּלוֹם.
ט. אֵין מְזַכְרִין זְכוּרֹנוֹת מְלָכּוּת וְשׁוֹפְרוֹת שֶׁל פְּרָעֻנוֹת.
זְכוּרֹנוֹת - כְּגוֹן: 'וַיִּזְכֹּר כִּי בֶּשֶׁר הָמָּה זָכוֹ'; מְלָכּוּת -
כְּגוֹן: 'בְּחִמָּה שְׁפּוּכָה אִמְלֹךְ עָלֵיכֶם'; שׁוֹפְרוֹת - כְּגוֹן:
'תִּקְעוּ שׁוֹפֵר בְּגֻבְעָה, חֲצֹצֶרֶת בְּרִמָּה זָכוֹ'. וְלֹא זְכוּרִין יָחִיד
אֶפְלוֹ לְטוֹבָה - כְּגוֹן "זְכֹרֵנִי, ה', בְּרִצּוֹן עֲמֹךְ", "זְכֹרֵה לִי
אֱלֹהֵי לְטוֹבָה". וּפְקוּדוֹנוֹת אֵינָן בְּזְכוּרֹנוֹת - כְּגוֹן "פִּקְדֵּךְ
פִּקְדָתִי אֶתְכֶם". וְיֵשׁ לוֹ לְחֻזְקִיר פְּרָעֻנוֹת שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם
- כְּגוֹן: "ה' מֶלֶךְ, יִרְגְּזוּ עַמִּים", "זָכֹר, ה', לְכִנִּי אֲדוֹם אֶת
יוֹם יְרוּשָׁלָּיִם", "וְאֶרְצִי ה' בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע, וְהִלֵּךְ בְּסַעֲרוֹת
תִּמְכֵּן". "שִׁמַּע, יִשְׂרָאֵל: ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד", "אַתָּה הָרֹאֶת
לְדַעַת זָכוֹ", "וְיִדְעַת הַיּוֹם, וְהַשְׁבַּת אֶל לְבָבְךָ, כִּי ה' הוּא
הָאֱלֹהִים, בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת, אֵין עוֹד" - כָּל
פְּסוּק מֵאֵלּוּ, מְלָכּוֹת הוּא עֲנִינוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ זְכוֹר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – הלכות שופר וסוכה ולולב קיא

מתוך מהדורת חזק

אָת הַמַּחְצוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, כְּאֵלּוּ הֵן עוֹלוֹת לְמַעַלָּה עַל שְׁפַת
הַסִּכּוּף.

יב. סִכָּה שֵׁשׁ לָהּ פִּתְחִים רַבִּים, וְיֵשׁ בְּכִתְלֶיהָ חֲלוֹנוֹת הֶרְבֵּה
- הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא, וְאָף עַל פִּי שְׁפוּרִין [- פֶּתוּחַ] מִרְבֵּה עַל
הַעוֹמֵד [- הַסִּתּוּם]; וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה שֵׁם פֶּתַח יֵתֵר עַל עֶשֶׂר
[אַמוֹת]. אָבָל אִם הָיָה שֵׁם פֶּתַח יֵתֵר עַל עֶשֶׂר - אָף עַל פִּי
שֵׁשׁ לֹא צוּרַת פֶּתַח, צָרִיךְ שְׁלֹא יִהְיֶה הַפּוּרִין מִרְבֵּה עַל
הַעוֹמֵד.

יג. סִכָּה שְׁאוּרָה [גוֹבֵה חֲלָלָה] גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים אַמָּה,
וּמַעֲטָה בְּכָרִים וּכְסָתוֹת - אֵינוֹ מַעוּט, וְאִפְּלוּ בְטָלָם [- חֲשֵׁב
לְהַשְׁאִירָם שָׁם]. מַעֲטָה בְּתֵכֶן וּבְטָלוֹ - הָרִי זֶה מַעוּט, וְאֵין
צָרִיךְ לֹמַר עֶפֶר וּבְטָלוֹ; אָבָל בְּעֶפֶר סֵתָם [לֹא בִיטוּל],
אֵינוֹ מַעוּט. הֵיתָה גְּבוּהָ מֵעֶשְׂרִים, וְהוֹצִיץ [עַנְפִּים דַּקִּים]
יֹרְדִין לְתוֹךְ עֶשְׂרִים - אִם הֵיתָה צֵלְתָן מִרְבֵּה מִחֲמַתָּן,
יִחָשְׁבוּ כִּגְג עֲבָה וּכְשֶׁרָא.

יד. בְּנֵה אֲצִטְבָּה [סֹפֶט] בֵּה כִּנְגֵד דִּפֵּן הָאֲמָצְעִית [מִג']
הַדְּפוּנוֹת עַל פְּנֵי כְּלָה [מִדּוּפִן לִדּוּפִן] - אִם יֵשׁ בְּאֲצִטְבָּא
שְׁעוֹר רַחֲב הַסִּכָּה, כְּשֶׁרָא. בְּנֵה אֲצִטְבָּה מִן הַצֵּד [בֹּא' מִב']
הַדְּפוּנוֹת - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אַמוֹת,
פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמוֹת, כְּשֶׁרָא. בְּנֵה אֲצִטְבָּה
בְּאֲמָצְעָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת אֲצִטְבָּה וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אַמוֹת לְכָל
רוּחַ, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמוֹת, כְּשֶׁרָא, וּכְאֵלּוּ הַמַּחְצוֹת
נוֹגְעוֹת בְּאֲצִטְבָּה, וְהָרִי מִן הָאֲצִטְבָּה עַד הַסִּכּוּף פָּחוֹת
מֵעֶשְׂרִים אַמָּה. בְּנֵה בֵּה עַמּוּד, וְיֵשׁ בּוֹ הַכֶּשֶׁר סִכָּה [ד']
טַפְחִים עַל ד' טַפְחִים] - פְּסוּלָה, שְׁאֵין אֵלּוּ מִחְצוֹת הַנִּפְרוֹת,
וְנִמְצָא עַל גֵּב הָעַמּוּד סִכּוּף כְּשֶׁר בְּלֹא דְּפוּנוֹת.

טו. הֵיתָה פָּחוֹתָה מֵעֶשְׂרָה, וְחֻקָּה בֵּה [חֹפֶר קוֹרְעִיתָה]
לְהַשְׁלִימָה לְעֶשְׂרָה - אִם יֵשׁ מִשְׁפַּת חֻקָּה וְלִכְתֹּל שְׁלֹשָׁה
טַפְחִים, פְּסוּלָה; פָּחוֹת מִכֵּן, כְּשֶׁרָא, שְׁכַל פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה
הָרִי הוּא כְּדוּק, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת שִׁבְתָּ.

טז. דְּפָנֵי סִכָּה - כְּשֶׁרִין מִן הַכֹּל; שְׁאֵין אָנוּ צָרִיכִין אֲלָא
מִחְצָה מִכָּל מְקוֹם, וְאִפְּלוּ מִבְּעֵלֵי חַיִּים. וְעוֹשֶׂה אֹדָם אֵת
חֲבָרוֹ דִּפֵּן בְּיוֹם טוֹב, כְּדִי שִׁיאֲכַל וְיִשְׁתֶּה וְיִישֵׁן בִּסְכָה
כְּשֶׁרָא שֶׁחֲבָרוֹ דִּפֵּן לָהּ; וְהוּא, שִׁיעֲשֶׂה אוֹתוֹ שְׁלֹא לְדַעַת
זֶה שֶׁנַּעֲשֶׂה דִּפֵּן; אָבָל אִם עֲשֶׂה לְדַעַת, אֲסוּר בְּיוֹם טוֹב,
וּמִתֵּר בְּשָׂאֵר יְמֵי הַחֹג. וְכֵן עוֹשֶׂה בְּכָלִים דִּפֵּן רַבִּיעִית בְּיוֹם
טוֹב; אָבָל דִּפֵּן שְׁלִישִׁית, לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ בְּכָלִים בְּיוֹם
טוֹב, לְפִי שֶׁהוּא מְכַשִּׁיר הַסִּכָּה, וְאֵין עוֹשִׂין אֶהֱל עֲרָאִי
בְּיוֹם טוֹב.

פָּרָק ה'

א. הַסִּכּוּף שֶׁל סִכָּה, אֵינוֹ כְּשֶׁר מִכָּל דְּבָר. אֵין מְסַכְכִּין אֲלָא
בְּדָבָר שְׁגוּדְלִי מִן הָאֶרֶץ, שְׁנֹעֶקֶר מִן הָאֶרֶץ, וְאֵינוֹ מְקַבֵּל
טְמֵאָה, וְאֵין רִיחוֹ רַע, וְאֵינוֹ נוֹשֵׁר וְנוֹבֵל תְּמִיד.

ב. סִכּוּף בְּדָבָר שְׁאֵין גְּדוּלְיוֹ מִן הָאֶרֶץ, אוֹ בְּמַחְבֵּר, אוֹ בְּדָבָר
שֶׁמְקַבֵּל טְמֵאָה - פְּסוּלָה. אָבָל אִם עֶבֶר וְסִכּוּף בְּדָבָר הַנוֹבֵל,
אוֹ בְּדָבָר שֶׁרִיחוֹ רַע - כְּשֶׁרָא; שְׁלֹא אֲמָרוּ אֵין מְסַכְכִּין בְּאֵלּוּ,

1 מִב' צִדְדִים] - עוֹשֶׂה דִּפֵּן שֵׁשׁ בְּרַחְבּוֹ אַרְבַּעַה טַפְחִים
2 וּמַעֲמִידוֹ בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוּף לְאַחַת מִשְׁתֵּי
3 הַדְּפוּנוֹת, וּכְשֶׁרָא; וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת לָהּ צוּרַת פֶּתַח. קָנִים
4 הַיּוֹצֵאִים מִסִּכּוּף הַסִּכָּה לְפָנֵי הַסִּכָּה, וְדִפֵּן אַחַת נִמְשַׁכֶּת עִמָּהֶן
5 - הָרִי הֵן בִּסְכָה.

ד. דְּפוּנוֹת שֶׁהֵיוּ דְּבוּקוֹת בִּגְג [- סִכָּה] הַסִּכָּה, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת
7 לְאֶרֶץ - אִם גְּבוּהוֹת מִן הָאֶרֶץ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, פְּסוּלָה; פָּחוֹת
8 מִכֵּן, כְּשֶׁרָא. הֵיוּ הַדְּפוּנוֹת דְּבוּקוֹת בְּאֶרֶץ, וְלֹא הֵיוּ מְגִיעוֹת
9 לְסִכּוּף - אִם גְּבוּהוֹת עֶשְׂרָה טַפְחִים - אָף עַל פִּי שֶׁהֵן רַחוּקִין
10 מִן הַגֵּג כְּמֵה אַמוֹת, כְּשֶׁרָא, וּבִלְבָד שֶׁהֵיוּ הַדְּפוּנוֹת מְכֻוֹנוֹת
11 תַּחַת שְׁפַת הַגֵּג; הִרְחִיק אֵת הַגֵּג מִן הַדִּפֵּן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים,
12 פְּסוּלָה; פָּחוֹת מִכֵּן, כְּשֶׁרָא. תֵּלָה מִחְצָה שְׁגָבָהָ אַרְבַּעַה
13 [טַפְחִים] וּמַעֲשֶׂה בְּאֲמָצְעָה [- לֹא צְמוּדָה לִגֵּג וְלֹא לְקִרְקָע],
14 בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוּף לְאֶרֶץ, וּבְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה סִמּוּף לִגֵּג -
15 הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא.

ה. הָעוֹשֶׂה סִכָּתוֹ בֵּין הָאֵילָנוֹת, וְהָאֵילָנוֹת דְּפוּנוֹת - אִם הֵיוּ
17 חֻזְקִים, אוֹ שֶׁקָּשֶׁר אוֹתָם וְחֻזַּק אוֹתָם עַד שְׁלֹא תִהְיֶה הָרוּחַ
18 הַמְּצוּיָה מְגִידָה אוֹתָם תְּמִיד, וּמִלֹּא בֵּין הָאֲמִירִים [הָעַנְפִּים]
19 בְּתֵכֶן וּבְקֶשׁ כְּדִי שְׁלֹא תִגִּיד אוֹתָם הָרוּחַ, וְקָשֶׁר אוֹתָם - הָרִי
20 זֶה כְּשֶׁרָא; שְׁכַל מִחְצָה שְׁאֵינָה יְכוּלָה לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה שֶׁל
21 יְבֶשֶׁה, אֵינָה מִחְצָה.

ו. הָעוֹשֶׂה סִכָּתוֹ בְּרֹאשׁ הָעֵצָה, אוֹ בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה - כְּשֶׁרָא,
23 וְעוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב. בְּרֹאשׁ הָאֵילָן, אוֹ עַל גְּבִי הַגָּמֶל -
24 כְּשֶׁרָא, וְאֵין עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב; לְפִי שֶׁאֲסוּר לַעֲלוֹת בְּאֵילָן
25 אוֹ עַל גְּבִי בְּהֵמָה. הֵיוּ מְקַצֵּת הַדְּפוּנוֹת עֲשׂוּיֹת בְּיַד אָדָם,
26 וּמְקַצֵּתֵן אֵילָנוֹת - רוֹאִין: כָּל שְׁאֵלֵי נִטְלוּ הָאֵילָנוֹת, הֵיא
27 יְכוּלָה לַעֲמֹד בְּדְּפוּנוֹת שֶׁבְּיַד אָדָם - עוֹלִין לָהּ בְּיוֹם טוֹב.

ז. סִכָּה שְׁאֵין לָהּ גֵּג, פְּסוּלָה. כִּיצַד? כִּגוֹן שֶׁהֵיוּ רֹאשֵׁי
29 הַדְּפוּנוֹת דְּבוּקוֹת זֶה בְּזֶה כְּמִין [גֵּג] - צָרִיךְ, אוֹ שֶׁסִּמּוּף רֹאשׁ
30 דִּפֵּן הַסִּכָּה לִכְתֹּל; וְאִם הָיָה לָהּ גֵּג אִפְּלוּ טַפַּח, אוֹ שֶׁהִגְבִּיָּה
31 הַדִּפֵּן הַסִּמּוּף לִכְתֹּל מִן הַקֶּרֶקֶט טַפַּח - הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא. סִכָּה
32 עֵגֻלָּה - אִם יֵשׁ בְּהִקְפָּה כְּדִי לְרַבֵּעַ בֵּה שְׁבַעַה טַפְחִים עַל
33 שְׁבַעַה טַפְחִים - אָף עַל פִּי שְׁאֵין לָהּ זְוִיּוֹת, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָא.

ח. סִכּוּף עַל גְּבִי אֲכַסְדָּרָה [מִרְפֶּסֶת בַּעֲלַת ב' דְּפוּנוֹת אַחַת מִזֵּל
35 הַשְּׁנִיָּה] שֵׁשׁ לָהּ פְּצִימִין [עַמּוּדִים בְּקֻצֵּת הַדְּפוּנוֹת] - בֵּין שֶׁהֵיוּ
36 נִרְאִין מִבְּפָנִים וְאֵין נִרְאִין מִבְּחוּץ, בֵּין שֶׁהֵיוּ נִרְאִין מִבְּחוּץ
37 וְאֵין נִרְאִין מִבְּפָנִים - כְּשֶׁרָא.

ט. לֹא הֵיוּ לָהּ פְּצִימִין - פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא סִכָּה הָעֲשׂוּיָה
39 כְּמָבוּי; שֶׁהָרִי אֵין לָהּ אֲלָא שְׁנֵי צִדֵּי הָאֲכַסְדָּרָה, וְאֲמָצְעִי
40 הָאֲכַסְדָּרָה אֵין בּוֹ כְּתֵל, וְשֶׁכִּנְגְּדוֹ אֵין בּוֹ פְּצִימִין.

י. סִכּוּף עַל גְּבִי מָבוּי [שְׁפִתוֹת מִשְׁנֵי צִדְדֵינוּ] שֵׁשׁ לוֹ לְחִי [קוֹרָה]
42 בְּקֻצָּה, אוֹ עַל גְּבִי בָּאֵר שֵׁשׁ לָהּ פְּסִין [קִירוֹת בְּצוּרַת זְוִית
43 מֵאַרְבַּע פִּינוֹת מִסְבִּיב] - הָרִי זֶה סִכָּה כְּשֶׁרָא לְאוֹתָהּ שִׁבְתָּ
44 שְׁבוּתוֹף הַחֹג בְּלִבָּר; מִתּוֹךְ שְׁלֹחֵי זֶה וּפְסִין אֵלּוּ מִחְצוֹת
45 לְעֵנִין שִׁבְתָּ, נִחָשֵׁב אוֹתָן מִמְּחֻצוֹת לְעֵנִין סִכָּה.

יא. נֶעֶץ אַרְבַּעַה קִנְדָּסִים [עַמּוּדִים] עַל אַרְבַּע זְוִיּוֹת הַגֵּג,
47 וְסִכּוּף עַל גְּבִין - הוֹאִיל וְהַסִּכּוּף עַל שְׁפַת הַגֵּג, כְּשֶׁרָא, וְרוֹאִין

47 סכה אלא שלא יניח הספה ויצא. וצריך להזהר שלא יהיו
48 הוצין [סיבים] ועלין של סכך יורדין לתוך עשרה טפחים,
49 כדי שלא יצר לו בישיבתו. סכה במיני מתכות, או
50 בעצמות ועורות – פסולה, מפני שאינן גדולי קרקע. הדלה
51 [היטה] עלי גפנים וכיוצא בהן, עד שנעשו סכה – פסולה,
52 שהרי לא נעקרו. סכה בכלי העץ ובמחצלות העשויות
53 לשכיבה, וכיוצא בהן – פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה.
54 וכן אם סכה בשכרי פלים ובליותיהן [בגדים בלויים] –
55 פסולה; הואיל והיו מקבלין טמאה, שמה לסכך בשכרים
56 שעדין לא טהרו.
57 ג. סכה באכלין – פסולה, מפני שהן מקבלין טמאה. סוכי
58 [- ענפי] תאנים ובהן תאנים, פרילין [זמורות] ובהן ענבים,
59 מכבדות [ענפי דקל] ובהן תמרים, וכן כל פיוצא בהן –
60 רואין: אם פסלת מרבה על האכלין, מסכין בהן; ואם
61 לאו, אין מסכין בהן. סכך בירקות שאם ייבשו ויבולו ולא
62 ישאר בהן ממש – אף על פי שהן עתה לחים – הרי מקומן
63 נחשב כאלו הוא אוריר, וכאלו אינם.
64 ד. סכה בפשטי העץ [- פשתן] שלא דק [כתש] אותן ולא
65 נפצן [- סירוסם] – כשרה, שעדין עץ הוא; ואם דק ונפץ
66 אותן, אין מסכין בו – מפני שנשתנת צורתו, וכאלו אינו
67 מגדולי קרקע. מסכין בתכלים של סיב [סיבי העץ] ושל
68 חלף [מן עשב] וכיוצא בהן, שהרי צורתן עומדת, ואין
69 התכלים פלים.
70 ה. סכה בחצים – בזכרים [סוג חיצים שתוחבים אותם בתוך
71 נקב המצוי ב"ראש" שמברזל], כשרה; בנקבות [- סוג חיצים
72 שחוקקים בתוכם כדי להכניס ראש מברזל], פסולה; אף על
73 פי שהוא עשוי להתמלאת בכרזל, בית קבול הוא ומקבל
74 טמאה ככל כלי קבול.
75 ו. מחצלת קנים או מחצלת גמי או חלף – קטנה – סתמה
76 לשכיבה, לפיכך אין מסכין בה, אלא אם כן עשה אותה
77 לסכוף; גדולה – סתמה לסכוף, לפיכך מסכין בה, אלא
78 אם כן עשה אותה לשכיבה. ואם יש לה קיר [שפה סביב]
79 – אפלו גדולה – אין מסכין בה, שהרי היא ככלי קבול;
80 ואפלו נטל הקיר שלה – אין מסכין בה, מפני שהיא
81 כשכרי פלים.
82 ז. נסרים [גזרי עצים] שאין ברחבן ארבעה טפחים, מסכין
83 בהן אף על פי שהן משפין [משויפים]; ואם יש ברחבן
84 ארבעה, אין מסכין בהן ואף על פי שאינן משפין – גזרה
85 שמה לשב תחת תקרה, וידמה שהיא כסכה. נתן עליה נסר
86 אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים – כשרה, ואין ישנין
87 תחתיו; והישן תחתיו, לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש
88 ברחבן ארבעה, ואין בעבן ארבעה, והפכן על צדיהן שאין
89 בהן ארבעה, וסכך בהן – הרי זו פסולה; שנה נסר פסול,
90 בין שסכך ברחבו, בין שסכך בעביו.
91 ח. תקרה שאין עליה מעזיבה, שהיא הטיט והאבנים, אלא
92 נסרין תקועין בלכד – הרי זו פסולה, שהרי לא נעשו לשם

סכה אלא לשם בית; לפיכך, אם פקפק [רעע] הנסרים
והניד המסמרים [ממקומם] לשם סכה – הרי זו כשרה;
ובלכד שלא יהיה ככל נסר ונסר רחב ארבעה טפחים. וכן
אם נטל [נסר] אחד מבניתיים [מהנסרים] והניח במקומו סכך
כשר לשם סכה, הרי זה כשר.
ט. סכה שנעשת כהלכתה, מכל מקום – כשרה, אף על
פי שלא נעשת לשם מצוה; והוא, שתהיה עשויה לצל,
כגון סכת גוים וסכת בהמה וכל פיוצא בהן. אבל סכה
שנעשת מאליה – פסולה, לפי שלא נעשת לצל. וכן
החוטט בגדיש [חפור בערימת תבואה], ועשהו סכה – אינה
סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל; לפיכך, אם עשה
בתחלה חלל טפח במשוף שבועה לשם סכה, וחטט בה
אחרי כן והשלימה לעשרה – כשרה, שהרי נעשה סכך
שלה לצל.
י. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין – אין מסכין
בהן; וגזרה, שמה נעשה אדם חבילות על גגו כדי ליבשן,
וימלך וישב תחתיהן לשם סכה, והוא מתחלה לא עשה
סכך זה לצל, ונמצאת כסכה שנעשת מאליה. ואם התיין
[התיר הקשר], כשרות. ואין חבילה פחותה מעשרים
וחמשה בדים.
יא. חבילות קטנות שאגדן למנין [למוכרו במנין], מסכין
בהן. וכן החותף ראש הדקל, והחריות אגודות [מחבורות]
בו – מסכין בו, שאגד בידי שמים אינן פתחילה. ואפלו
קשר ראשי החריות כלן מצד האחד, שנמצאו פתחילה,
אחד משני ראשיה בידי שמים, ואחד בידי אדם – מסכין
בהן; שהאגד עץ אחד אינו חבילה, וזו כעץ אחד הוא
שהרי אגודה בידי שמים. וכן כל אגד שאינו עשוי
לטלטלו [- שאם יטלטלו יתפור], אינו אגד.
יב. העושה סכתו תחת האילן, כאלו עשה בתוך הבית.
הדלה [היטה] עליה עלי האילנות ובידיהן, וסכך על גבן,
ואחר כך קצצן – אם היה הסכוף [הכשר] הרבה [רב] מהן,
כשרה; ואם לא היה הסכוף שהיה כשר מתחתלו הרבה
מהן, צריך לנענע אותן אחר קציצתם כדי שתהיה עשויה
לשם סכה.
יג. ערב דבר שמסכין בו בדבר שאין מסכין בו, וסכך
בשניהם – אף על פי שהכשר יתר על הפסול, פסולה.
סכך בה לעצמו וזה לעצמו, זה בצד זה – אם יש בסכך
פסול שלשה טפחים במקום אחד, בין באמצע בין מן הצד
– הרי זו פסולה.
יד. במה דברים אמורים? בקטנה. אבל בסכה גדולה, סכך
פסול באמצע – פוסל בארבעה טפחים, פחות מכאן
כשרה; ומן הצד [צמוד לדפנות] – פוסל בארבע אמות,
ופחות מכאן כשרה. כיצד? בית שנפתח [נפער חור]
באמצעו וסכך על מקום הפתח, וכן חצר המקפת אכסדרה
[מחפסת] שסכך עליה, וכן סכה גדולה שהקיפוה בדבר
שאין מסכין בו בצד [צמוד ל-] הדפנות מלמעלה – אם

כא. דָּרַךְ הַסִּכּוּף לְהִיּוֹת קָל, כְּדִי שִׁירָאוּ מִמֶּנּוּ הַכּוֹכָבִים
הַגְּדוֹלִים; הִיָּתָה מַעֲבָה [בסכר רב] כְּמִין בֵּית - אֶף עַל
פִּי שְׁאִין הַכּוֹכָבִים נִרְאִין מִתּוֹכָהּ, כְּשֶׁרָה. הִיָּה הַסִּכּוּף
מְדַבֵּל, וְהוּא הַסִּכּוּף שִׁיְהִיָּה מִקְצָתוֹ לְמַעַלָּה וּמִקְצָתוֹ
לְמַטָּה - כְּשֶׁרָה; וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה בֵּין הָעוֹלָה וְהַיּוֹרֵד,
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. וְאִם הִיָּה בְּרֹחַב זֶה הָעוֹלָה טַפַּח אוֹ יֵתֵר
- אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא גְבוּהָ יֵתֵר מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים - רוֹאִין
אוֹתוֹ כְּאִלוֹ יֵרֵד לְמַטָּה, וְנִגַּע בְּשִׁפְתָּה זֶה הַיּוֹרֵד; וְהוּא,
שִׁיְהִיָּה מִכּוֹן כְּנֶגֶד שִׁפְתָּה הַיּוֹרֵד.
כב. הָעוֹשֶׂה סִכָּה עַל גְּבִי סִכָּה - הַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה, כְּמִי
שֶׁעָשָׂה סִכָּה בְּתוֹךְ הַבֵּית; וְהָעֲלִיּוֹנָה כְּשֶׁרָה. בְּמָה דְּכָרִים
אֲמֹרִים שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה פְּסוּלָה? בְּשִׁיְהִיָּה גְבוּהָ הָעֲלִיּוֹנָה עֲשָׂרָה
טַפָּחִים אוֹ יֵתֵר, וְהִיָּה גַּם הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹל לְקַבֵּל כָּרִים
וּכְסוּתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה, אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הִדְחָק; אֲבָל אִם אֵין
גְּבוּהָ שֶׁל עֲלִיּוֹנָה עֲשָׂרָה, אוֹ שְׁלֹא הִיָּתָה הַתַּחְתּוֹנָה יָכוֹלָה
לְקַבֵּל כָּרִים וּכְסוּתוֹת שֶׁל עֲלִיּוֹנָה אֲפִלּוּ עַל יְדֵי הִדְחָק - אֶף
הַתַּחְתּוֹנָה כְּשֶׁרָה; וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה גְבוּהָ שִׁתִּיָּהן [יחז] יֵתֵר
עַל עֲשָׂרִים אֲמָה; שֶׁהַתַּחְתּוֹנָה - בְּסִכּוּף הָעֲלִיּוֹנָה הִיא נִתְּרָה.
כג. מָטָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסִּכָּה - אִם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים -
הַיּוֹשֵׁב תַּחְתֶּיהָ לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּכְתּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּסִכָּה בְּתוֹךְ
סִכָּה. וְכֵן כִּילָה [וילון שסביב המיטה] שִׁישׁ לָהּ גַּם, אֲפִלּוּ
טַפַּח - אִם גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אֵין יִשְׁנִים בָּהּ בְּסִכָּה.
וְכֵן הַמַּעֲמִיד אַרְבָּעָה עֲמֻדִים, וּפְרֹשׁ סִדִּין עֲלֶיהָ - אִם
גְּבוּהֶיהָ עֲשָׂרָה, הָרִי זֶה כְּסִכָּה בְּתוֹךְ סִכָּה.
כד. אֲבָל שְׁנֵי עֲמֻדִין שֶׁפְּרֹשׁ עֲלֵיהֶן סִדִּין, וְכֵן כִּילָה שְׁאִין
בְּגִנָּה טַפַּח - אֲפִלּוּ גְבוּהֶיהָ כָּל שֶׁהוּא, מִתֵּר לִישׁן תַּחְתֵּיהֶן
בְּסִכָּה; שְׁאִין כְּסִכָּה בְּתוֹךְ סִכָּה, מִפְּנֵי שְׁאִין לָהּ גַּם.
כה. סִכָּה שְׂאוּלָה, כְּשֶׁרָה; וְכֵן הַגְּזוּלָה, כְּשֶׁרָה. פִּיצֵד? אִם
תִּקַּף עַל חֲבֵרוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִסִּכָּתוֹ, וּגְזוּלָה וְיֹשֵׁב בָּהּ - יֵצֵא;
שְׁאִין הַקֶּרֶקַע נִגְזָלָה. וְאִם גְּזוּלָה עֲצִים, וְעָשָׂה מִתָּן סִכָּה -
יֵצֵא; תִּקְנַת חֲכָמִים הִיא, שְׁאִין לְכַעַל הָעֲצִים אֲלָא דְּמִי
עֲצִים בְּלִבְדוּ. וְאֲפִלּוּ גְזוּלָה נִסְרִים [גזרי עצים], וְהִנִּיחֵן, וְלֹא
חִבְּרָן, וְלֹא שָׁנָה בָּהֶן כְּלוּם - יֵצֵא. הָעוֹשֶׂה סִכָּה בְּרִשּׁוֹת
הַרְבִּים, הָרִי זֶה כְּשֶׁרָה.

יֵשׁ מִשִּׁפְתָּה הַסִּכּוּף הַכָּשֵׁר וְלִכְתֹּל אַרְבַּע אֲמוֹת, פְּסוּלָה; פָּחוֹת
מִכֵּן, רוֹאִין כְּאִלוֹ הַכְּתֹל נֶעְקָם, וְיִחָשֵׁב זֶה הַסִּכּוּף הַפְּסוּל
מִן גּוֹף הַכְּתֹל, וּכְשֶׁרָה. וְדָבָר זֶה - הִלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינִי.
טו. וְאִי זֶה הִיא סִכָּה קְטָנָה? כָּל שְׁאִין בָּהּ אֲלָא שְׁבַעַה
טַפָּחִים עַל שְׁבַעַה טַפָּחִים; וּגְדוּלָה, כָּל שִׁישְׁאָר בָּהּ יֵתֵר
עַל הַסִּכּוּף הַפְּסוּל שְׁבַעַה טַפָּחִים עַל שְׁבַעַה טַפָּחִים סִכּוּף
כָּשֵׁר.
טז. סִכּוּף בְּדָבָר פְּסוּל וְדָבָר כָּשֵׁר זֶה בְּצֵד זֶה, וְאֵין בְּמָקוֹם
אֶחָד מִסִּכּוּף הַפְּסוּל רֹחַב שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים אֲלָא פָּחוֹת - אִם
הִיָּה כָּל הַסִּכּוּף הַכָּשֵׁר יוֹתֵר עַל כָּל הַסִּכּוּף הַפְּסוּל, כְּשֶׁרָה;
וְאִם הִיָּה זֶה כְּמוֹ זֶה בְּצִמְצוּם [בדיוק בשווה] - אֶף עַל פִּי
שְׁאִין בְּמָקוֹם אֶחָד שְׁלֹשָׁה - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁסִּכּוּף
פְּסוּל כְּפֶרוּץ הוּא נִחָשֵׁב.
יז. פֶּרֶשׁ עֲלֶיהָ בְּגֵד מְלֻמָּעָה, אוֹ פֶּרֶשׁ תַּחְתֶּיהָ מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר
- פְּסוּלָה; פֶּרֶשׁוֹ כְּדִי לְנֹאֲוֹתָהּ, כְּשֶׁרָה. וְכֵן אִם סִכָּה
כֹּהֲלִכְתָּהּ, וְעִטָּרָה בְּמִינֵי פְרוֹת וּבְמִינֵי בְּגָדִים וְכִלִּים
שִׁתְּלוּיִין בָּהּ, בֵּין בְּכַתְלֶיהָ בֵּין בְּסִכּוּף, כְּדִי לְנֹאֲוֹתָהּ - כְּשֶׁרָה.
יח. נוֹאִי הַסִּכָּה - אֵין מְמַעֲטִין בְּגִבְהָהּ [להפחיתה מכ'
אמה], אֲבָל מְמַעֲטִין בְּרֹחְבָּהּ [מד' טפחים]. הִיָּה נוֹאִי הַסִּכָּה
מִפְּלָגִין [רחוקים] מִגְּבֹהָ אַרְבָּעָה טַפָּחִים אוֹ יֵתֵר - פְּסוּלָה;
שְׁנִמְצָא הַיּוֹשֵׁב שָׁם כְּאִלוֹ אֵינוֹ תַּחַת הַסִּכּוּף, אֲלָא תַּחַת
הַנוֹאִי, שֶׁהוּא אֲכִלִּין וְכִלִּים שְׁאִין מְסַכְּכִין בָּהֶן.
יט. סִכּוּף שֶׁהִיָּה בּוֹ חֲלוּנוֹת שֶׁהָאֹוִיר נִרְאָה מִתָּן - אִם יֵשׁ
בְּכָל הָאֹוִיר כְּכָל מָקוֹם הַמְּסַכֵּךְ, הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי
שֶׁתַּחְתָּהּ תִּהְיֶה מְרֻבָּה מִצְלָתָהּ, וְכָל שֶׁתַּחְתָּהּ מְרֻבָּה עַל הַצֵּל
אֵינוֹ סִכּוּף; וְאִם הִיָּה הַסִּכּוּף רַב עַל הָאֹוִיר, כְּשֶׁרָה.
כ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁלֹּא הִיָּה בְּמָקוֹם אֶחָד אֹוִיר
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים; אֲבָל אִם הִיָּה אֹוִיר שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, בֵּין
בְּאֲמָצַע בֵּין מִן הַצֵּד - הָרִי זֶה פְּסוּלָה, עַד שִׁיִּמְעֻטְנוּ
מִשְׁלֹשָׁה. מַעֲטוֹ בְּדָבָר הַפְּסוּל, כְּגוֹן כִּלִּים וּכְסוּתוֹ - אִם
סִכָּה גְדוּלָה הִיא, כְּשֶׁרָה; וְאִם בְּסִכָּה קְטָנָה, פְּסוּלָה עַד
שִׁיִּמְעֻטְנוּ בְּדָבָר שֶׁמְסַכְּכִין בּוֹ. הִיָּה רַב הַסִּכּוּף, צִלָּתוֹ מְרֻבָּה
מִחֲמַתּוֹ, וּמַעוּטוֹ, חֲמַתּוֹ מְרֻבָּה מִצִּלָּתוֹ - הוּאִיל וְצִלָּתָהּ הַכָּל
מְרֻבָּה מִחֲמַת הַכָּל, כְּשֶׁרָה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן' אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

הלכות תשובה

פרק ג

על זכיותיו, רשע; מחצה למחצה, בינוני. וכן המדינה - אם
היו זכיות כל יושביה מרבות על עונותיהם, הרי זו צדקת;
ואם היו עונותיהם מרובין, הרי זו רשעה. וכן כל העולם
כלו.

ב. אדם שעונותיו מרובין על זכיותיו - מיד הוא מת
ברשעו, שנאמר: "על רב עונו". וכן מדינה שעונותיה
מרובין - מיד היא אוכזת, שנאמר: "ועקת סדם ועמרה כי

א. כל אחד ואחד מבני האדם, יש לו זכיות ועונות: מי
שזכיותיו יתרות על עונותיו, צדיק; ומי שעונותיו יתרות

1 רבה". וכן כל העולם פלו, אם היו עונותיהם מרבין - מיד
2 הן נשחתין, שנאמר: "וירא ה' כי רבה רעת האדם". ושקול
3 זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות, אלא לפי גדלן: יש זכות
4 שהיא כנגד כמה עונות, שנאמר: "עץ נמצא בו דבר טוב";
5 ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות, שנאמר: "וחוטא אחד,
6 יאבד טובה הרבה". ואין שוקלין אלא בדעתו של אל
7 דעות, והוא היודע היאך עורכין [שוקלים] הזכיות כנגד
8 העונות.

9 ג. כל מי שנחם על המצוות שעשה, ותהה [התחרט] על
10 הזכיות, ואמר בלבו: 'ומה הועילתי בעשייתן? אולי לא
11 עשיתי אותן!' - הרי זה אבד את כלן, ואין מזכירין לו שום
12 זכות בעולם, שנאמר: "צדקת הצדיק לא תצילנו ביום
13 רשעו"; אין זה, אלא בתוהה על הראשונות. כשם ששוקלין
14 עונות אדם וזכיותיו בשעת מיתתו - כך בכל שנה ושנה,
15 שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום
16 טוב של ראש השנה: מי שנמצא צדיק, נחתם לחיים; ומי
17 שנמצא רשע, נחתם למיתה. והבינוני, תולין לו עד יום
18 הכפורים: אם עשה תשובה, נחתם לחיים; ואם לאו, נחתם
19 למיתה.

20 ד. אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב -
21 רמז יש בו, כלומר: עוררו עוררו ישנים משנתכם, והקיצו
22 נרדמים מתרדמתכם; וחפשו במעשיכם וחרו בתשובה,
23 וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן,
24 ושוגים [מתחסרים] כל שנתם בהכל וריק אשר לא יועיל
25 ולא יציל - הביטו לנפשתיכם, והיטיבו דרכיכם
26 ומעלליכם; ויעזבו כל אחד מהם דרכו הרעה, ומחשבתו
27 אשר לא טובה. לפיכך, צריך כל אדם שיראה עצמו כל
28 השנה כלה, כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם
29 (פלו), חציו זכאי וחציו חייב; חטא חטא אחד - הרי הכריע
30 עצמו והכריע את כל העולם פלו לכף חובה, וגרם להן
31 השחתה; עשה מצוה אחת - הרי הכריע את עצמו והכריע
32 את כל העולם פלו לכף זכות, וגרם להן תשועה והצלה.
33 זה הוא שנאמר: "וצדיק, סוד עולם" - זה שצדק עצמו,
34 הכריע את כל העולם פלו והצילו. ומפני ענין זה, נהגו כל
35 בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק
36 במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים, יתר מכל ימות
37 השנה. ונהגו כלם לקום בלילה בעשרת ימים אלו,
38 ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ודברי פבושין
39 [מוטר] עד שיאור היום.

40 ח. בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכיותיו, אין מחשבין
41 עליו תחלת עון שחטא בו ולא שני, אלא משלישי ואילף.
42 אם נמצאו עונותיו משלישי ואילף מרבין על זכיותיו -
43 אותן שני העונות מצטרפין, ודנין אותו על הכל. ואם
44 נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילף -
45 מעבירים [מוחלין] כל עונותיו ראשון ראשון "מוותרים" על
46 הפעמים הראשונות; לפי שהשלישי נחשב ראשון, שפכר
47 נמחלו השנים; וכן הרביעי הרי הוא ראשון, שפכר נמחל

השלישי; וכן עד סופן. כמה דברים אמורים? ביחיד,
שנאמר: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר".
אבל הצבור - תולין להן עון ראשון ושני ושלישי, שנאמר:
"על שלשה פשעי ישראל, ועל ארבעה לא אשיבנו".
וכשמחשבין להם על דרך זו, מחשבין להן מרביעי ואילף.
הבינונים - אם היה בכלל מחצה עונות שלהן שלא הניח
תפלין מעולם - דנין אותו כפי חטאיו, ויש לו חלק לעולם
הבא; וכן כל הרשעים שעונותיהן מרבין - דנין אותן כפי
חטאתיהן, ויש להן חלק לעולם הבא; שכל ישראל יש להן
חלק לעולם הבא, אף על פי שחטאו - שנאמר: "ועמך כלם
צדיקים, לעולם יירשו ארץ"; ארץ זו - משל, כלומר: ארץ
החיים; והוא העולם הבא. וכן חסידי אמות העולם, יש
להן חלק לעולם הבא.

ו. ואלו שאין להן חלק לעולם הבא, אלא נכרתין ואובדין,
ונדונין על גדל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים:
המינים, והאפיקורסים, והכופרים בתורה, והכופרים
בתחית המתים, והכופרים בכיאת הגואל, והמשמידים,
ומחטאי הרבים, והפורשים מדרכי צבור, והעושה עברות
בדבר רמה בפרהסיא פיהו יקרים [מלך יהודה], והמוסרין,
ומטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים, ושופכי דמים,
ובצלי לשון הרע, והמושף ערלתו [שלא יכירו שמהול הוא].
ז. חמשה הן הנקראים 'מינים': האומר שאין שם אלוה,
ואין לעולם מנהיג; והאומר שיש שם מנהיג, אבל הם שנים
או יתר; והאומר שיש שם רבון אחד, אלא שהוא גוף ובעל
תמונה; וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצור לכל; וכן
העובד אלוה זולתו, כדי להיות מליץ [יושר] בינו ובין רבון
העולמים. כל אחד מהמשה אלו, הוא מין.

ח. שלשה הן הנקראין 'אפיקורסים': האומר שאין שם
נבואה כלל, ואין שם מדע [חכמה] שמגיע מהבורא ללב
בני האדם; והמכחיש נבואתו של משה רבנו; והאומר
שאין הבורא יודע מעשה בני אדם. כל אחד משלשה אלו
- הן אפיקורוס. שלשה הן הכופרים בתורה: האומר שאין
התורה מעם ה' - אפלו פסוק אחד, אפלו תבה אחת, אם
אמר: 'משה אמרו מפי עצמו', הרי זה כופר בתורה; וכן
הכופר בפרושה, והיא תורה שבעל פה, והכחיש מגידה
[חכמה], כגון צדוק וביתוס; והאומר שהבורא החליף
מצוה זו במצוה אחרת, וכבר בטלה תורה זו, אף על פי
שהיא היתה מעם ה', כגון הנוצרים וההגרים. כל אחד
משלשה אלו - כופר בתורה.

ט. שנים הם המשמידים: המשמיד לעברה אחת, והמשמיד
לכל התורה כלה. המשמיד לעברה אחת - זה שהחזיק עצמו
לעשות אותה עברה בידון, ונתפרסם בה והרגל, אפלו
היתה מן הקלות, כגון שהחזק תמיד ללבש שעטני או
להקיף פאה, ונמצא כאלו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו
- הרי זה משמיד לאותו דבר; והוא, שיעשה להכעיס
[הקב"ה], ולא למלאות תאוותו בלבד. והמשמיד לכל התורה,
כגון החוזר לדתי הגוים בשעה שגוזרין שמד וידבק בהן,

ואלו הן: (א) המחטיא את הרבים; ובכלל עון זה, המעפב
את הרבים מלעשות מצוה. (ב) והמטה חברו מדרך טובה
לדרך רעה, כגון מסית [יחיד לעבודה זרה] ומדיח [רבים].
(ג) הרואה בנו בתרבות רעה, ואינו ממחה בידו - הואיל
ובנו ברשותו, אלו מחה בו היה פורש, ונמצא כמחטיא
אותו; ובכלל עון זה - כל שאפשר בידו למחות באחרים
בין רבים בין יחידים ולא מחה בהן, אלא יניח אותן
כשלונו. (ד) והאומר: 'אחטא ואשוב'; ובכלל זה, האומר:
'אחטא, ויום הכפורים מכפר'.

ב. ומהם חמשה דברים הנוצלים דרכי התשובה בפני
עושהו; ואלו הן: (א) הפורש מן הצבור - לפי שבזמן
שיעשו תשובה ולא יהיה עמקו, ואינו זוכה עמקו בזכות
שעושו. (ב) והחולק על דברי חכמים - לפי שמחלקתו
גורמת לו לפרש מהן, ואינו יודע דרכי התשובה. (ג)
והמלעיג על המצוות - שפיון שנתבזו בעיניו, אינו רודף
אחריהן ולא עושן; ואם לא יעשה, במה יזכה? (ד)
והמבזה רבותיו - שדבר זה גורם להן לדחפו ולטרדו
כישוע וכגחזי, ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו
דרך האמת. (ה) והשונא את התוכחות - שהרי לא הניח לו
דרך התשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן
שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו, חוזר בתשובה,
כמו שכתוב בתורה: "וכר, אל תשכח", "ממרים הייתם",
"ולא נתן ה' לכם לב", "עם נבל, ולא חכם". וכן ישעיהו
הוכיח את ישראל ואמר: "הוי גוי חוטא", "ידע שור
קוהו", "מדעתי, כי קשה אתה, וגיד ברזל ערפך, ומצחך
נחשה"; וכן צוהו האל להוכיח לחטאים, שנאמר: "קרא
בגרון, אל תחשף". וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל, עד
שחזרו בתשובה. לפיכך, צריך להעמיד בכל קהל וקהל
מישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואוהב להן,
שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה. וזה ששונא את
התוכחות, אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו; לפיכך יעמד
בחסאתיו, שהם בעיניו טובים.

ג. ומהם חמשה דברים, העושה אותן אי אפשר לו שישוב
תשובה גמורה, לפי שהן עונות שבין אדם לחברו, ואינו
יודע חברו שחטא לו, כדי שיחזיר לו או ישאל ממנו למחל
לו; ואלו הן: (א) המקלל את הרבים - ולא קלל אדם ידוע,
כדי שישאל ממנו בפרה. (ב) והחולק עם גנב - לפי שאינו
יודע גנבה זו של מי היא, אלא הגנב גונב רבים ומביא לו
והוא לוקח; ועוד, שהוא מחזק יד הגנב, ומחטיא אותו. (ג)
והמוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה -
לאחר זמן, כשיעשה תשובה, אינו יודע למי יחזיר. (ד)
והאובל {שד} {שור} עניים ויתומים ואלמנות - אלו בני
אדם אמללין הן ואינן ידועין ומפרסמין, וגולין מעיר לעיר,
אין להם מכיר, כדי שידע שד זה של מי הוא ויחזירנו לו.
(ה) והמקבל שחד להטות דין - אינו יודע עד היכן הגיעה
הטעה זו וכמה הוא כחה כדי שיחזיר, שהדבר יש לו רגלים
[יש לו בסיס קל]; ועוד שהוא מחזק יד זה, ומחטיא אותו.

ויאמר: 'מה בצע לו להדבק בישראל שהן שפלים ונרדפים,
טוב לו שידבק באלו שיזון תקיפה' - הרי זה משמד לכל
התורה כלה.

י. מחטיאי הרבים ביצד? אחד שהחטיא בדבר גדול,
כירבעם וצדוק ובינתוס; ואחד שהחטיא בדבר קל, אפלו
לכטל מצות עשה; ואחד האונס אחרים עד שיחטאו -
כמנשה, שהיה הורג ישראל עד שיעבדו עבודה זרה; או
שהטעה אחרים והדיחם - כישוע.

יא. הפורש מדרכי צבור - אף על פי שלא עבר עברות,
אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצוות בכללן, ולא
נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן, אלא הולך בדרך כאחד
מגוי הארץ, וכאלו אינו מהן - אין לו חלק לעולם הבא.
העושה עברות ביד רמה ביהוים - בין שעשה קלות, בין
שעשה חמורות - אין לו חלק לעולם הבא; וזה הוא הנקרא
'מגלה פנים בתורה', מפני שהעז מצחו וגלה פניו ולא בש
מדברי תורה.

יב. שנים הם המוסרין: המוסר חברו ביד גוים להרגו או
להכותו, והמוסר ממון חברו ביד גוים או ביד אנס [בעל
זרע] שהוא כגוי - שניהן, אין להן חלק לעולם הבא.

יג. מטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים - זה הרודה
צבור בחזקה והן יראין ופוחזין ממנו הרבה, וכוונתו לכבוד
עצמו וכל חפציו, לא לכבוד שמים, כגון מלכי הגוים.

יד. כל אחד ואחד מארבעה ועשרים אנשים אלו שמנינו
- אף על פי שהן ישראל, אין להן חלק לעולם הבא. ויש
עברות קלות מאלו, ואף על פי כן אמרו חכמים שהרגיל
בהן אין לו חלק לעולם הבא, כדי להתרחק מהן ולהזהר
מהן. ואלו הן: המכנה את חברו, והקורא לחברו בכנוי,
והמלכין פני חברו ברבים, והמתכבד בקלון חברו, והמבזה
תלמידי חכמים, והמבזה רבותיו, והמבזה את המועדות,
והמחלל את הקדשים. במה דברים אמורים, שכל אחד
מאלו אין לו חלק לעולם הבא? בשמת בלא תשובה. אבל
אם שב מרשעו, ומת והוא בעל תשובה - הרי זה מבני
העולם הבא; שאין לה דבר שעומד בפני התשובה. אפלו
כפר בעקר כל ימיו, ובאחרונה שב - יש לו חלק לעולם
הבא, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב, אמר ה' -
ורפאתיו". כל הרשעים והפושעים והמשמדים וכיוצא בהן
שחזרו בתשובה, בין בגלוי בין שחזרו במטמוניות [בסתור]
- מקבלין אותן, שנאמר: "שובו בנים שובכים"; אף על פי
שעדין שובב הוא, שהרי בסתר בלבד חזר ולא בגלוי -
מקבלין אותו בתשובה.

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

פרק ד

א. עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה. ארבעה
מהן - עון גדול, והעושה אחד מארבעתן, אין הקדוש ברוך
הוא מספיק [מסייע] בידו לעשות תשובה, לפי גדל חטאו.

ד. ומהן חמשה דברים, העושה אותן אין חזקתו לשוב
 מהן, לפי שהן דברים קלים בעיני רב האדם, ונמצא חוטא
 והוא ידמה שאין זה חטא; ואלו הן: (א) האוכל מסעודה
 שאינה מספקת לבעליה [עני המזמין אורח מחמת נימוס אך
 לו עצמו אין ד'] - שזה אבק גזל, והוא מדמה שלא חטא,
 ויאמר: 'כלום אכלתי אלא ברשותי'. (ב) והמשתמש
 בעבוטו [משכונן] של עני - שהעבוט של עני אינו אלא כגון
 קרדס ומחרשה, ויאמר בלבו: 'אינן חסרים, והרי לא גזלתי
 אותו'. (ג) והמסתפל בעריות - מעלה על דעתו שאין בכך
 כלום, שהוא אומר: 'וכי בעלתי? או קרבת? ! והוא אינו
 יודע, שראית העינים עון גדול, שהיא גורמת לגופן של
 עריות, שנאמר: "ולא תהוו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".
 (ד) והמתפכד בקלון חברו - אומר בלבו שאינו חוטא, לפי
 שאין חברו עומד, ולא הגיעה לו בשת, ולא בישו, אלא
 ערף מעשיו הטובים והכמתו למול מעשה חברו או חכמתו,
 כדי שיראה מקללן שהוא מקבד וחברו בוזי. (ה) והחושד
 בשרים - אומר בלבו שאינו חטא, לפי שהוא אומר: 'מה
 עשיתי לו? וכי יש שם אלא חשד שמא עשה או לא עשה',
 והוא אינו יודע שזה עון שמשים אדם פשוט בדעתו כבעל
 עברות.

ה. ומהן חמשה דברים, העושה אותן ימשך אחריהן תמיד,
 והן קשין לפרש מהן; לפיכך, צריך אדם להזהר מהן שמא
 ידבק בהן, והן פלן דעות רעות עד מאד; ואלו הן: (א)
 רכילות. (ב) ולשון הרע. (ג) ובעל חמה. (ד) ובעל מחשבה
 רעה. (ה) והמתחבר לרשע - מפני שהוא למד ממעשיו,
 והם נרשמים בלבו; הוא שאמר שלמה: "ורעה כסילים,
 ירוע". וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם
 לנהוג בהן תמיד, קל וחמר לבעל תשובה.
 ו. כל אלו הדברים וכיוצא בהן - אף על פי שמעבכין את
 התשובה, אין מונעין את התשובה; אלא אם עשה אדם
 תשובה מהן - הרי זה בעל תשובה, ויש לו חלק לעולם
 הבא.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

פרק ה

א. רשות כל אדם נתונה לו: אם רצה להטות עצמו לדרך
 טובה ולהיות צדיק, הרשות בידו; ואם רצה להטות עצמו
 לדרך רעה ולהיות רשע, הרשות בידו. הוא שכתוב בתורה:
 "הן האדם היה כאחד ממנו, לדעת טוב ורע" - כלומר: הן
 מין זה של אדם היה אחד בעולם, ואין מין שני דומה לו
 בזה הענין, שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע
 הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ, ואין לו מי שיעכב
 על ידו מלעשות הטוב או הרע. וכיון שכן הוא, "פן ישלח
 ידו".

ב. אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי האמות
 ורב גלמי [בער] בני ישראל, שהקדוש ברוך הוא גזור על

האדם מתחלת בריתו להיות צדיק או רשע. אין הדבר כן;
 אלא כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו או רשע
 כירבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או כילי
 [קמצן] או שוע [פזור]; וכן שאר כל הדעות [מידות]. ואין
 לו מי שיכפהו ולא גזור עליו, ולא מי שמושכו לאחד משני
 הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזה דרך
 שירצה. הוא שירמיה אומר: "מפי עליון לא תצא הרעות
 והטוב" - כלומר: אין הבדל גזור על האדם לא להיות
 טוב, ולא להיות רע. וכיון שכן הוא, נמצא זה החוטא הוא
 הפסיד על עצמו; ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על מה
 שעשה לנפשו, וגמלה רעה. הוא שכתוב אחריו: "מה
 יתאונן אדם חי, גבר על חטאיו". וחסר ואמר: הואיל
 ורשותנו בידינו, ומדעתנו עשינו כל הרעות, ראוי לנו לחזר
 בתשובה ולעזוב רשענו, שהרשות עתה בידינו. הוא שכתוב
 אחריו: "נחפשה דרכינו ונחקרה, ונשובה עד ה'".
 ג. ועקר זה - עקר גדול הוא, והוא עמוד התורה והמצוה
 - שנאמר: "ראה, נתתי לפניך היום, את החיים ואת הטוב,
 ואת המוות ואת הרע", וכתוב: "ראה, אנכי נותן לפניכם
 היום ברכה וקללה" - כלומר, שהרשות בידיכם; וכל
 שיחפץ האדם לעשות ממעשה בני האדם - עושה, בין
 טובים בין רעים. ומפני זה הענין נאמר: "מי יתן, והיה
 לבכם זה להם" - כלומר, שאין הבדל כופה בני האדם
 ולא גזור עליהם לעשות טובה או רעה, אלא לפס מסור
 להם.

ד. אלו היה האל גזור על האדם להיות צדיק או רשע, או
 אלו היה שם דבר שמושך את האדם בעקר תולדתו לדרך
 מן הדרכים, או למדע מן המדעות [חכמה מן החכמות], או
 לדעה [מידה] מן הדעות, או למעשה מן המעשים, כמו
 שבונים מלבם הטפשים הוברי שמים [החזים בכוכבים] -
 היאך היה מצוה לנו על ידי הנביאים, 'עשה כן, ואל
 תעשה כן', 'הטיבו דרכיכם, ואל תלכו אחרי רשעכם',
 והוא מתחלת בריתו כבר נגזר עליו, או תולדתו תמשך
 אותו לדבר שאי אפשר לו לזוז ממנו? ומה מקום היה לכל
 התורה כלה, ובאיזה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או
 משלם שכר לצדיק? השופט כל הארץ לא יעשה משפט?
 ואל תתמה ותאמר: היאך יהיה האדם עושה כל מה
 שיחפץ, ויהיו מעשיו מסורים לו, וכי יעשה בעולם דבר
 שלא ברשות קונו ובלא חפצו? ! והכתוב אומר: "כל אשר
 חפץ ה' עשה, בשמים ובארץ" ! דע, שהכל בחפצו יעשה,
 ואף על פי שמעשינו מסורין לנו. כיצד? כשם שחפץ ה' יוצר
 להיות האש והרוח עולין למעלה, והמים והארץ יורדים
 למטה, והגלגל סובב בעגול, וכן שאר בריות העולם להיות
 כמנהגן שחפץ בו - ככה חפץ להיות האדם רשועו בידו,
 וכל מעשיו מסורין לו, ולא יהיה לו לא כופה ולא מושך,
 אלא הוא מעצמו ובדעתו שנתן לו האל עושה כל שהאדם
 יכול לעשות. לפיכך דנין את האדם לפי מעשיו: אם עשה
 טובה, מטיבין לו; ואם עשה רעה, מרעין לו. הוא שהנביא

46 אַם עָשָׂה תְּשׁוּבָה, הַתְּשׁוּבָה כְּתוּרִים [מגן] לְפָנַי הַפְּרָעָנוּת.
47 וְכֵשֶׁם שֶׁאָדָם חוֹטֵא בְּרָצוֹנוֹ וּמִדַּעְתּוֹ, כִּף הוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה
48 בְּרָצוֹנוֹ וּמִדַּעְתּוֹ.

49 ג. וְאִפְשָׁר שִׁיחְטֵא הָאָדָם חֲטָא גָדוֹל אוֹ חֲטָאִים הֶרְבֵּה, עַד
50 שִׁיתֵּן הַדִּין לְפָנַי דִּין הָאֵמֶת, שִׁיְהִי הַפְּרָעוֹן מִזֶּה הַחוֹטֵא
51 עַל חֲטָאָיו אֵלּוּ שֶׁעָשָׂה בְּרָצוֹנוֹ וּמִדַּעְתּוֹ, שְׁמוֹנָעִין מִמֶּנּוּ דֶּרֶךְ
52 הַתְּשׁוּבָה וְאִין מְנִיחִין לוֹ רְשׁוּת לָשׁוּב מִרְשָׁעוֹ, כְּדִי שִׁימּוֹת
53 וְיֵאבֵד בְּחֲטָאִים שֶׁעָשָׂה. הוּא שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר עַל
54 יְדִי וְשִׁעְרֵיהֶן: "הַשֶּׁמֶן לֵב הָעָם הֵזֶה. . . וְשֶׁבֶר - וְרָפָא לוֹ".
55 וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיְהִי מִלְעָבִים בְּמִלְאָכֵי הָאֱלֹהִים, וּבִזְוִים
56 דְּכָרִיו, וּמִתַּעֲתָעִים בְּנִבְיָאִיו, עַד עֲלוֹת חֲמַת ה' בְּעַמּוֹ עַד
57 לְאִין מִרְפָּא" - כְּלוּמָר, חֲטָאוּ בְּרָצוֹנָם וְהִרְבּוּ לְפִשָּׁע, עַד
58 שֶׁנִּתְחַיְבוּ לִמְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִיא הַמִּרְפָּא. לְפִיכָךְ כְּתוּב
59 בַּתּוֹרָה: "וְאִנִּי אֲחֻזֵּק אֶת לֵב פְּרָעָה" - לְפִי שֶׁחֲטָא מִעֲצָמוֹ
60 תַּחֲלָה וְהִרַע לְיִשְׂרָאֵל הַגֵּרִים בְּאַרְצוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר: "הִכָּה
61 נִתְחַכְמָה לוֹ", נִתֵּן הַדִּין לִמְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה, עַד שֶׁנִּפְרָעִין
62 מִמֶּנּוּ. לְפִיכָךְ חֻזַּק הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לְבוֹ. וְלָמָּה הִיָּה
63 שׁוֹלֵחַ לוֹ בִּיד מִשָּׁה וְאוֹמֵר לוֹ: 'שָׁלַח, וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה', וּכְבָר
64 אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁאִין אֶתָּה מְשַׁלַּח, שֶׁנֶּאֱמָר:
65 "וְאֶתָּה וְעַבְדֶּיךָ, יִדְעִיתִי וְגוֹ'", "וְאִיִּלָּם, בְּעַבְדּוֹ זֹאת
66 הַעֲמִדְתִּיךָ?" כְּדִי לְהוֹדִיעַ לְבָאֵי הָעוֹלָם, שֶׁבִּזְמַן שְׁמוֹנֶה
67 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּשׁוּבָה לְחוֹטֵא, אֵינוֹ יָכוֹל לָשׁוּב, אֲלָא
68 יָמוּת בְּרִשָּׁעוֹ שֶׁעָשָׂה בַּתְּחִלָּה בְּרָצוֹנוֹ. וְכֵן סִיחּוֹן, לְפִי עֲוֹנוֹת
69 שֶׁהָיוּ לוֹ נִתְחַיְבוּ לִמְנַע הַתְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "כִּי הִקְשָׁה ה'
70 אֱלֹהֶיךָ אֶת רוּחוֹ, וְאָמַץ אֶת לִבּוֹ". וְכֵן הַכְּנַעֲנִים, לְפִי
71 תּוֹעֲבוֹתֵיהֶן מִנֶּעַ מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁעָשׂוּ מִלְחָמָה עִם
72 יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר: "כִּי מָאֵת ה' הִתֵּן לְחֻזֵּק אֶת לִבָּם לְקִרְאֵת
73 הַמִּלְחָמָה אֶת יִשְׂרָאֵל, לְמַעַן הַחֲרִימֵם". וְכֵן יִשְׂרָאֵל בִּימֵי
74 אֱלִיהֵהוּ, לְפִי שֶׁהִרְבּוּ לְפִשָּׁע, מִנֶּעַ מֵאוֹתָן הַמִּרְבִּים לְפִשָּׁע
75 תְּשׁוּבָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאֶתָּה הִסַּבְתָּ אֶת לִבָּם אַחֲרֵינִי", כְּלוּמָר,
76 מִנֶּעַת מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה. נִמְצְאָה אוֹמֵר, שֶׁאִין הָאֵל גּוֹזֵר עַל
77 פְּרָעָה לְהִרַע לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַל סִיחּוֹן לְחֲטֹא בְּאַרְצוֹ, וְלֹא
78 עַל הַכְּנַעֲנִים לְהִתְעַיֵּב, וְלֹא עַל יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד עֲבֹדָה זָרָה;
79 אֲלָא בְּלֹן חֲטָאוּ מִעֲצָמָם, וְכֵלֶן נִתְחַיְבוּ לִמְנַע מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה.
80 ד. וּבִעֲנֵן זֶה שׁוֹאֲלִין הַנִּבְיָאִים וְהַצְדִּיקִים בַּתְּפִלּוֹתֵיהֶן מֵאֵת
81 ה' לְעֻזָּרָם עַל דֶּרֶךְ הָאֵמֶת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד: "הוֹרֵנִי, ה',
82 דֶּרֶכְךָ" - כְּלוּמָר: אֵל יִמְנַעֲנִי חֲטָאֵי דֶּרֶךְ הָאֵמֶת, שֶׁמִּמֶּנָּה
83 אֲדַע דֶּרֶךְ וְיִחַד שְׁמֶךָ. וְכֵן זֶה שֶׁאָמַר: "וְרוּחַ נְדִיבָה
84 תִּסְמְכֵנִי", כְּלוּמָר: תִּנֵּחַ רוּחִי לַעֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ, וְאֵל יִגְרְמוּ לִי
85 חֲטָאֵי לִמְנַעֲנִי הַתְּשׁוּבָה, אֲלָא תִּהְיֶה הַרְשׁוּת בְּיָדִי, עַד
86 שֶׁאֲחֻזֵּר וְאֶבִּין וְאֲדַע דֶּרֶךְ הָאֵמֶת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, כָּל הַדּוּמָה
87 לְפִסּוּקִים אֵלּוּ.

88 ה. וְמָה הוּא זֶה שֶׁאָמַר דָּוִד, "טוֹב וְיִשָּׁר ה'", עַל כֵּן יוֹרָה
89 חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ, יִדְרֶךְ עֲנִיִּים בְּמִשְׁפָּט, וְיִלְמַד עֲנִיִּים דִּרְכוֹ?
90 זֶה שֶׁשָּׁלַח לָהֶן נְבִיאִים מוֹדִיעִים לָהֶם דִּרְכֵי ה', וּמִתְחַזְקִין
91 אוֹתָם בַּתְּשׁוּבָה. וְעוֹד, שֶׁנִּתֵּן בָּהֶם כֹּחַ לְלַמֵּד וְלִהְיוֹת; שֶׁמִּדָּה
92 זֶה בְּכָל אָדָם, שֶׁכָּל זֶמֶן שֶׁהוּא נִמְשָׁךְ בְּדִרְכֵי הַחֲכָמָה וְהַצְדִּיק,

1 אוֹמֵר: "מִיָּדְכֶם הִיָּתָה זֹאת לָכֶם"; גַּם הֵמָּה בָּחֲרוּ
2 בְּדִרְכֵיהֶם". וּבִעֲנֵן זֶה אָמַר שְׁלֹמֹה: "שִׁמַּח בְּחֹר בְּלִדְוִיתְךָ.
3 . . וְדַע, כִּי עַל כָּל אֱלֹהֵי יִבְיָאָךְ הָאֱלֹהִים בְּמִשְׁפָּט" - כְּלוּמָר,
4 דַּע שֶׁיֵּשׁ בְּיָדְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת, וְעַתִּיד אֶתָּה לִתֵּן אֶת הַדִּין.
5 ה. שֶׁמָּא תֹאמַר: וְהִלָּא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ כָּל מָה
6 שִׁיְהִי קֹדֶם שִׁיְהִי! יָדַע שֶׁזֶה צָדִיק אוֹ רָשָׁע, אוֹ לֹא יָדַע?
7 אִם יָדַע שֶׁהוּא יְהִי צָדִיק, אִי אִפְשָׁר שֶׁלֹּא יְהִי צָדִיק! וְאִם
8 תֹאמַר שֶׁיָּדַע שִׁיְהִי צָדִיק וְאִפְשָׁר שִׁיְהִי רָשָׁע, הֲרִי לֹא יָדַע
9 הַדָּבָר עַל בְּרִי. דַּע, שֶׁתְּשׁוּבַת שֶׁאֵלָּה זֶה "אַרְפָּה מֵאַרְץ מִדְּבָר,
10 וְיִתְחַבֶּה מִנֵּי יָם", וְכִמְהָ עֲקָרִים גְּדוֹלִים וְהִרְרִים רַמִּים תְּלוּיִים
11 בָּה; אֲבָל צָרִיךְ אֶתָּה לִידַע וְלִהְיוֹת בְּדָבָר זֶה שֶׁאִין אוֹמֵר.
12 כְּבָר בְּאַרְנוֹ בְּפָרָק שְׁנֵי מַהֲלָכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהַקְדוֹשׁ
13 בְּרוּךְ הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּדַעַה שֶׁהִיא חוּץ מִמֶּנּוּ, כְּכִנֵּי אָדָם
14 שֶׁהֵן וְדַעְתָּן שְׁנֵים, אֲלָא הוּא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְדַעְתּוֹ - אֶתָּה;
15 וְאִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם יָכוֹלָה לְהַשִּׁיג דָּבָר זֶה עַל בְּרִי. וְכֵשֶׁם
16 שֶׁאִין כֹּחַ בְּאָדָם לְהַשִּׁיג וְלִמְצֹא אֱמֶת הַבוּרָא [מִמֵּת],
17 שֶׁנֶּאֱמָר: "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם, וְחִי" - כִּף אִין כֹּחַ בְּאָדָם
18 לְהַשִּׁיג וְלִמְצֹא דַּעְתּוֹ [אוֹפֵן יִידַעְתּוֹ] שֶׁל בּוּרָא. הוּא שֶׁהִנְבִּיא
19 אוֹמֵר: "כִּי לֹא מִחֲשָׁבוֹתֵי מַחֲשָׁבוֹתֶיכֶם, וְלֹא דִרְכֵיכֶם דִּרְכִּי".
20 וְכֵינֵן שֶׁכֵּן הוּא, אִין בְּנוֹ כֹּחַ לִידַע הֵיאָךְ יָדַע הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
21 הוּא כָּל הַבְּרוּאִים וְהַמַּעֲשִׂים. אֲבָל יָדַע בְּלֹא סִפֵּק, שֶׁמַּעֲשֵׂה
22 הָאָדָם בִּיד הָאָדָם; וְאִין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹשִׁכּוֹ, וְלֹא גּוֹזֵר
23 עָלָיו לֹא לַעֲשׂוֹת כִּף וְלֹא שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כִּף. וְלֹא מִפְּנֵי קִבְּלַת
24 הַדָּת בְּלִבָּד גִּדַּע דָּבָר זֶה, אֲלָא בְּרָאיוֹת בְּרוּרוֹת מִדְּבָרֵי
25 הַחֲכָמָה. וּמִפְּנֵי זֶה נֶאֱמַר בְּבוּבָאָה, שֶׁדִּנֵּין אֶת הָאָדָם עַל כָּל
26 מַעֲשָׂיו כְּפִי מַעֲשָׂיו, אִם טוֹב וְאִם רַע. וְזֶה הַעֲקָר שֶׁכָּל דְּבָרֵי
27 הַנְּבוּאָה תְּלוּיִין בּוֹ.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

פרק ו

30 א. פִּסּוּקִים הֶרְבֵּה יֵשׁ בַּתּוֹרָה וּבְדָבְרֵי הַנִּבְיָאִים, שֶׁהֵן נִרְאִין
31 כְּסוֹתֵרִין עֲקָר זֶה, וְנִכְשָׁלִין בָּהֶן רַב הָאָדָם, וְיַעֲלָה עַל דַּעְתָּם
32 מִמֶּנּוּ, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עַל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ
33 רָעָה, וְשֶׁאִין לְבוֹ שֶׁל אָדָם מִסּוֹר לוֹ לְהַטּוֹתוֹ לְכָל אֲשֶׁר
34 יִרְצֶה. וְהִרְיֵנִי מִבְּאֵר עֲקָר גְּדוֹל, שֶׁמִּמֶּנּוּ תִדַּע פְּרוּשׁ כָּל אוֹתָן
35 הַפִּסּוּקִים. בִּזְמַן שֶׁאָדָם אֶחָד חוֹטֵא, אוֹ אִנְשֵׁי מִדִּינָה
36 חוֹטְאִין, וְעוֹשֶׂה הַחוֹטֵא חֲטָא שֶׁעָשָׂה מִדַּעְתּוֹ וּבְרָצוֹנוֹ, כְּמוֹ
37 שֶׁהוֹדַעְנוּ - רִאשִׁי לְהַפְרַע מִמֶּנּוּ; וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ
38 הֵיאָךְ לְפַרַע. יֵשׁ חֲטָא שֶׁהִדִּין נוֹתֵן שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ עַל חֲטָאוֹ
39 בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּגוֹפּוֹ אוֹ בְּמִמוֹנוֹ אוֹ בְּכִנֵּי הַקְּטָנִים; שֶׁכִּנֵּי
40 שֶׁל אָדָם הַקְּטָנִים שֶׁאִין בָּהֶן דַּעַת וְלֹא הִגִּיעוּ לְכָלֵל מִצְוֹת,
41 כְּקִנְיָנוֹ הֵן - כְּתוּב: "אִישׁ בְּחֲטָאוֹ יוֹמֵת", עַד שִׁיַּעֲשֶׂה
42 "אִישׁ". וְיֵשׁ חֲטָא שֶׁהִדִּין נוֹתֵן שֶׁנִּפְרָעִין מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם הַבָּא,
43 וְאִין עוֹבֵר עָלָיו שׁוּם נֹזֵק בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְיֵשׁ חֲטָא שֶׁנִּפְרָעִין
44 מִמֶּנּוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלְעוֹלָם הַבָּא.
45 ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בִּזְמַן שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה; אֲבָל

גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם, מפני שהן כובשין
 45 יצרן יתר מהן.
 46 ה. כל הנביאים כלן צויו על התשובה; ואין ישראל נגאלין,
 47 אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה, שסוף ישראל לעשות
 48 תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין, שנאמר: "והיה כי
 49 יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך וגו' ושב
 50 ה' אלהיך את שבותך וגו'".
 51 ו. גדולה תשובה שמקרכת את האדם לשכינה - שנאמר:
 52 "שובה, ישראל, עד ה' אלהיך", ונאמר: "ולא שבתם עדי,
 53 נאם ה'", ונאמר: "אם תשוב ישראל, נאם ה', אלי תשוב"
 54 - כלומר, אם תחזור בתשובה, בי תדבק. התשובה מקרכת
 55 את הרחוקים: אמר ה' זה שנוי לפני המקום, משקץ
 56 ומרחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד. וכן
 57 אתה מוצא, שבלשון שהקדוש ברוך הוא מרחק את
 58 החטאים (החוטאים) - בה מקרב הוא את השבים, בין יחיד
 59 בין רבים, שנאמר: "והיה במקום אשר נאמר להם, לא עמי
 60 אתם, נאמר להם, בני אל חי", ונאמר ביכניה ברשעתו:
 61 "כתבו את האיש הזה, עירי גבר לא יצלח ביקויו", "אם
 62 יהיה בניהו בן יהוקים מלך יהודה, חותם על ד' ימיני".
 63 וכיון ששב בגלותו, נאמר בנרפכל בנו: "ביום ההוא, נאם
 64 ה' צבאות, אקחך ונרפכל בן שאלתיאל עבדי, נאם ה',
 65 ושמתיך בחותם".
 66 ז. כמה מעלה מעלת התשובה! אמר ה' זה מבדל מה'
 67 אלהי ישראל, שנאמר: "עונותיכם היו מבדילים ביניכם
 68 לבין אלהיכם"; צועק ואינו נענה, שנאמר: "גם כי תרבו
 69 תפלה, איני שומע"; ועושה מצוות וטורפין [זורקים] אותן
 70 בפניו, שנאמר: "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי", "מי גם
 71 בכם ויסגר דלתים", "עלתיכם ספו על זבחיכם, ואכלו
 72 כשור". והיום הוא מדבק בשכינה, שנאמר: "ואתם הדבקים
 73 בה' אלהיכם"; צועק ונענה מיד, שנאמר: "והיה טרם
 74 יקראו, ואני אענה"; ועושה מצוות ומקבלין אותן בנחת
 75 ושמחה, שנאמר: "כי כבר רצה האלהים את מעשיך". ולא
 76 עוד, אלא שמתאווים להם, שנאמר: "וערכה לה' מנחת
 77 יהודה וירושלים, כימי עולם וכשנים קדמוניות".
 78 ח. בעלי תשובה, דרפן להיות שפלים וענוים ביותר; אם
 79 חרפו אותן הפסילים במעשיהם הראשונים, ואמרו להם:
 80 'אמש היית עושה כף וכן, ואמש היית אומר כף וכן' - אל
 81 יגרשו [אל ישימו לב] להן; אלא שומעין ושומחים, ויודעים
 82 שזו זכות להם, ושפל זמן שהם בשים במעשיהם שעברו
 83 ונכלמין מהן, וכותם מרבה ומעלתם מתגדלת. וחטא גדול
 84 הוא לומר לבעל תשובה: 'וכר מעשיך הראשונים', או
 85 להזכירן בפניו כדי לבישו, או להזכיר דברים וענינים
 86 הדומין להם כדי להזכירן מה עשה. הכל אסור, ומזהר עליו
 87 בכלל הונת דברים שהזהירה עליה תורה, שנאמר: "ולא
 88 תונו איש את עמיתו, ויראת מאלהיך [כי] אני ה'".

1 מתאנה להן ורודף אותן. והוא שאמרו חכמים: 'בא לטהר,
 2 מסייעין אותו' - כלומר: ימצא עצמו נעזר על הדבר. והלא
 3 כתוב בתורה: 'ועבדום וענו אתם', הרי גור על המצרים
 4 לעשות רע; וכתוב: 'וקם העם הזה, וזנה אחרי אלהי נכר
 5 הארץ', הרי גור על ישראל לעבד עבודה זרה. ולמה נפרע
 6 מהן? לפי שלא גור על איש פלוני הידוע, שיהיה הוא
 7 הזנה; אלא כל אחד ואחד מאותן הזננים שעבדו עבודה
 8 זרה - אלו לא רצה לעבד, לא היה עובד. ולא הודיעו
 9 הבורא, אלא מנהגו של עולם. הא למה זה דומה? לאומר:
 10 'העם הזה, יהיה בהן צדיקים ורשעים' - לא מפני זה יאמר
 11 הרשע: 'כבר נגזר עליו שיהיה רשע, מפני שהודיע הקדוש
 12 ברוך הוא למשה שיהיו רשעים בישראל'; כענין שנאמר:
 13 "כי לא יחדל אבינו מקרב הארץ" [אין מוכרח שכל אחד
 14 יהיה אביון]. וכן המצרים, כל אחד ואחד מאותן המצרים
 15 והמרעים לישראל, אלו לא רצה להרע להן, הרשות בידו
 16 - שלא גור על איש ידוע, אלא הודיעו שסוף ורעו
 17 להשתעבד בארץ לא להם. וכבר אמרנו, שאין כח באדם
 18 לידע היאך ידע הקדוש ברוך הוא דברים שעתידין להיות.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

פרק ז

21 א. הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו, ישתדל
 22 אדם לעשות תשובה ולנער בפני מחטאיו, כדי שימית והוא
 23 בעל תשובה, כדי שיזכה לחיי העולם הבא.
 24 ב. לעולם יראה אדם את עצמו כאלו הוא נוטה למוות,
 25 ושמא ימות בשעתו [כשעומד בחטאו] ונמצא עומד
 26 בחטאיו; לפיכך, ישוב מחטאיו מיד, ולא יאמר: 'כשאזקין
 27 אשוב' - שמא ימות קדם שיזקין. הוא ששלמה אומר
 28 בקהלתו: "בכל עת יהיו בגדיך לבנים".
 29 ג. ואל תאמר, שאין התשובה אלא מעברות שיש בהן
 30 מעשה, כגון זנות וגזל וגנבה. כשם שצריך אדם לשוב
 31 מאלו - כך הוא צריך לחפש בדעות [מידות] רעות שיש לו,
 32 ולשוב מהן: מן הפעס, ומן האביה, ומן הקנאה, ומן
 33 התחרות, ומן ההתל [ליצנות], ומרדיפת הממון והפבור,
 34 ומרדיפת המאכלות, וכיוצא בהן - מן הכל צריך לחזר
 35 בתשובה. ואלו העונות, קשים מאותן שיש בהן מעשה;
 36 שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרש. וכן הוא
 37 אומר: "יעזב רשע דרכו, ואיש און מחשבותיו".
 38 ד. אל ידמה בעל תשובה, שהוא מרחק ממעלת הצדיקים,
 39 מפני העונות והחטאות שעשה. אין הדבר כן! אלא אהוב
 40 ונחמד הוא לפני הבורא, וכאלו לא חטא מעולם; ולא עוד,
 41 אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופרש ממנו
 42 וכבש יצרו. אמרו חכמים: 'מקום שבעלי תשובה עומדין
 43 בו, אין צדיקים גמורין יכולין לעמד בו'; כלומר, מעלתן

פרק ח

א. הטובה הצפונה לצדיקים, היא חיי העולם הבא; והן החיים שאין עמקן מות, והטובה שאין עמה רעה. הוא שכתוב בתורה: "למען ייטב לך, והארבת ימים" - מפי השמועה [ממדרגה] למדו: "למען ייטב לך", לעולם שכלו טוב; "והארבת ימים", לעולם שכלו ארך; וזה הוא חיי העולם הבא. שכן הצדיקים - הוא שיזכו לנעם זה, ויהיו בטובה זו; ופרעון הרשעים - הוא שלא יזכו לחיים אלו, אלא יכרתו וימותו. וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו, הוא המת שאינו חוזה לעולם, אלא נכרת ברשעו, ואובד כבהמה. וזה הוא הכרת הכתוב בתורה, שנאמר: "הכרת תכרת הנפש ההיא"; מפי השמועה למדו: "הכרת", בעולם הזה, "תכרת", לעולם הבא; כלומר, שאותה הנפש שפרשה מן הגוף בעולם הזה - אינה זוכה לחיי העולם הבא, אלא גם מן העולם הבא נכרתה.

ב. העולם הבא - אין בו גוף וגויה [שלד], אלא נפשות הצדיקים בלבד, בלא גוף במלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות, אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מפל הדברים שגופות בני האדם צריכין להן בעולם הזה. ולא יאירע בו דבר מן הדברים שמאריעין לגופות בעולם הזה, כגון לשיכה ועמידה ושנה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן. כך אמרו חכמים הראשונים: העולם הבא - אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן, ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף, לפי שאין שם אכילה ושתיה. וזה שאמרו צדיקים יושבין, על דרך החידה אמרו - כלומר, נפשות הצדיקים מצויין שם, בלא עמל ולא גע. וכן זה שאמרו 'עטרותיהן בראשיהן' - כלומר, דעה שידעו, שבגללה זכו לחיי העולם הבא, מצויה עמקן, והיא העטרה שלקחו, כענין שאמר שלמה: "בעטרה שעטרה לו אמו". והרי הוא אומר: "ושמחת עולם על ראשם", ואין השמחה גוף כדי שתגות על הראש; כך עטרה שאמרו חכמים כאן, היא הדעה. ומה הוא זה שאמרו, ונהנין מזיו השכינה? שידעין ומשיגין מאמתת [מהות] הקדוש ברוך הוא, מה שאינן יודעין והן בגוף האפל השפל.

ג. כל 'נפש' האמורה בענין זה, אינה הנשמה שהיא צריכה לגוף, אלא צורת הנפש, שהיא הדעה שהשיגה מהבורא כפי כחה, והשיגה הדעות הנפרדות [המלאכים] ושארו המעשים [מעשה בראשית ומרכבה]. והיא הצורה שבאורו ענינה בפרק רביעי מהלכות יסודי התורה; היא הנקראת 'נפש', בענין זה. חיים אלו - לפי שאין עמקן מות, שאין המות אלא ממארעות הגוף ואין שם גוף, נקראו 'צורר החיים', שנאמר: "והיתה נפש אדני צורה בצורר החיים".

וזהו השכן הגדול שאין שכן למעלה ממנו, והטובה שאין אחריה טובה; והיא שהתאוו לה כל הנביאים.

ד. וכמה שמות קראו לה דרך משל: הר ה', ומקום קדשו, ודרך הקדש, ונצרות ה', ואהל ה', ונעם ה', והיכל ה', ובית ה', ושער ה'. והחכמים קראו לה דרך משל לטובה זו המזמנת לצדיקים, 'סעודה'; וקורין לה בכל מקום 'העולם הבא'.

ה. הנקמה [הענישה] שאין נקמה גדולה ממנה - שתכרת הנפש ולא תזכה לאותן החיים, שנאמר: "הכרת תכרת הנפש ההיא, עונה כה". וזה האכזר, הוא שקוראין אותו הנביאים דרך משל, 'באר שחת', ו'אבדון', ו'תפתה' [מדורה], ו'עלוקה'; וכל לשון כליה והשתתה קוראין לו, לפי שהיא הכליה שאין אחריה תקומה לעולם, וההפסד שאינו חוזר לעולם.

ו. שמא תקל בעיניך טובה זו, והדמה שאין שכן המצוות והיות האדם שלם בדרך האמת, אלא להיות אוכל ושותה מאכלות טובות ובוטל צורות נאות ולבוש בגדי שש ורקמה ושובן באהלי שן ומשתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו, כמו שמדמין אלו הערבים הטפשים האוילים השטופים בזמה. אבל החכמים ובעלי דעה ידעו, שכל הדברים האלו דברי הבאי והכל הן, ואין בהם תועלת [תקווה]. ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה, אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה; וכל הדברים האלו, צרכי הגוף הן, ואין הנפש מתאנה להן ומחמדתן אלא מפני צרך הגוף, כדי שימצא חפצו ויעמד על בריו. ובזמן שאין שם גוף, נמצאו כל הדברים האלו בטלין. הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה בה ולידע אותה, שאין אנו יודעין בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולה אנו מתאווין; אבל אותה הטובה גדולה עד מאד, ואין לה ערך [דמיון] בטובות של עולם הזה אלא דרך משל. אבל בדרך האמת, שנערף [נדמה] טובת הנפש בעולם הבא כמו טובת הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה, אינו כן; אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר, ואין ערך ואין דמיון. הוא שאמר דוד: "מה רב טובך אשר צפנת ליראדך, פעלת לחוסים בך".

ז. וכמה המה דוד והתאנה לחיי העולם הבא, שנאמר: "לוא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים". כבר הודיענו חכמים הראשונים, שטובות העולם הבא אין כח באדם להשיגה על בריה, ואין יודע גדלה ויפיה ועצמה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו; ושכל הטובות שמתנבאין בהן הנביאים לישראל, אינן אלא לדברים של גוף, שנהנין בהן ישראל בימות המלך המשיח, בזמן שתחזור הממשלה לישראל. אבל טובות חיי העולם הבא, אין לה ערך ודמיון, ולא דמויה הנביאים, כדי שלא יפתתו אותה [- ערכה] בדמיון. הוא שישעיהו אומר: "עין לא ראתה, אלהים וזולתך - יעשה למחפה לו"; כלומר, הטובה שלא ראתה

1 אותה עין נביא, אלא עשה אותה האלהים לאדם שמחכה
2 לו. אמרו חכמים: "כל הנביאים כלן לא נתנבאו אלא
3 לימות המשיח, אבל העולם הבא - עין לא ראתה, אלהים
4 וולתך".

5 ח. זה שקראו אותו חכמים 'העולם הבא' - לא מפני שאינו
6 מצוי עתה, וזה העולם אובד, ואחר כך יבוא אותו העולם.
7 אין הדבר כן! אלא הרי הוא מצוי ועומד, שנאמר: "מה רב
8 טובך, אשר צפנת ליראיך". ולא קראוהו 'העולם הבא',
9 אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם
10 הזה שאנו קימין בו בגוף ונפש, וזה הוא הנמצא לכל אדם
11 בראשונה.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ב

פרק ט

14 א. מאחר שנודע שמתן שכן של מצוות והטובה שנוקה
15 לה אם שמרנו דרך ה' הכתובה בתורה - היא חיי העולם
16 הבא, שנאמר: "למען ייטב לך, והארבת ימים"; והנקמה
17 שנוקמת מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הפתובות
18 בתורה - היא הפרת, שנאמר: "הפרת תפלת הנפש ההיא,
19 עונה בה"; מה הוא זה שכתוב בכל התורה בלה, אם
20 תשמעו גייע לכם, ואם לא תשמעו יקרה אתכם, וכל אותן
21 הדברים בעולם הזה - כגון שבע ורעב, ומלחמה ושלום,
22 ומלכות ושפלות, ושיבת הארץ וגלות, והצלחת מעשה
23 והפסדו, ושאר כל דברי הברית? כל אותן הדברים אמת
24 היו, ויהיו, ובזמן שאנו עושין כל מצוות התורה, גיעו
25 אלינו טובות העולם הזה כלן; ובזמן שאנו עוברין עליהן,
26 תקרא אותנו הרעות הכתובות. ואף על פי כן, אין אותן
27 הטובות, הן סוף מתן שכן של מצוות; ולא אותן הרעות,
28 הן סוף הנקמה שנוקמת מעובר על כל המצוות. אלא כך
29 הוא הצע [הצעת] הדברים: הקדוש ברוך הוא נתן לנו תורה
30 זו, עץ חיים, וכל העושה כל הכתוב בה, ויודעו [את ה' -
31 ע"י התורה] דעה גמורה נכונה - זוכה בה לחיי העולם
32 הבא; ולפי גדל מעשיו וגדל חכמתו, הוא זוכה. והבטיחנו
33 בתורה, שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש, ונהגה
34 בחכמה תמיד - שנסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו
35 מלעשותה, כגון חלי ומלחמה ורעב וכיצא בהן, וישפיע
36 לנו כל הטובות המתחזקים את ידינו לעשות את התורה,
37 כגון שבע ושלום ורבות כסף וזהב - כדי שלא נעסק כל
38 ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויין ללמד
39 בחכמה, ולעשות המצוה, כדי שנוקה לחיי העולם הבא.

40 וכן הוא אמר בתורה, אחר שהבטיח בטובות העולם הזה:
41 "וצדקה תהיה לנו וגו'". וכן הודיענו בתורה, שאם נעזב
42 התורה מדעתנו ונעסק בהכלי הזמן, כענין שנאמר: "וישמן
43 ישרון ויבעט" - שדין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות
44 העולם הזה, שהן חזקו ידיהם לבעט, ומביא עליהן כל
45 הרעות שמונעין אותן מלקנות העולם הבא, כדי שיאבדו
46 ברשעם. הוא שכתוב בתורה: "תחת אשר לא עבדת את ה'
47 וגו' ועבדת את איביך, אשר ישלחנו ה' בך". נמצא פרוש
48 כל אותן הברכות והקלות, על דרך זו: כלומר, אם עבדתם
49 את ה' בשמחה, ושמרתם דרכו - משפיע לכם הברכות
50 האלו ומרחיק הקלות, עד שתהיו פנויים להתחזק בתורה
51 ולעסוק בה, כדי שתזכו לחיי העולם הבא, וייטב לך לעולם
52 שכלו טוב, ותאריך ימים לעולם שכלו ארך, ונמצאתם זוכין
53 לשני העולמות, לחיים טובים בעולם הזה, המביאים לחיי
54 העולם הבא; שאם לא יקנה היום חכמה ומעשים טובים -
55 אין לו במה יזכה שנאמר: "כי אין מעשה וחשבון ודעת
56 וחכמה בשאול". ואם עזבתם את ה' ושיגיתם במאכל
57 ומשקה וזנות ודומה להן - מביא עליכם כל הקלות האלו
58 ומסיר כל הברכות, עד שיכלו ימכם בבהלה ופחד, ולא
59 יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצוות, כדי
60 שתאבדו מחיי העולם הבא. ונמצאתם שאבדתם שני
61 עולמות: שבזמן שאדם טרוד בעולם הזה בחלי ובמלחמה
62 ורעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוה שבהן זוכין
63 לחיי העולם הבא.

64 ב. ומפני זה התאוו כל ישראל, נביאיהם וחכמיהם, ימות
65 המלך המשיח, כדי שינוחו ממלכות הרשעה שאינה מנחת
66 להן לעסוק בתורה ובמצוות פהגן, וימצאו להם מרגוע וירבו
67 בחכמה, כדי שיזכו לחיי העולם הבא. לפי שבאותן הימים
68 תרבה הדעת והחכמה והאמת - שנאמר: "כי מלאה הארץ
69 דעה את ה'", ונאמר: "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש
70 את אחיו", ונאמר: "והסירתי את לב האבן מבשרכם".
71 מפני שאותו המלך שיעמד מורע דוד, בעל חכמה יהיה יתר
72 משלמה, ונביא גדול הוא קרוב ממש רבנו; ולפיכך, למד
73 כל העם ויורה אותן דרך ה', ויבואו כל הגוים לשמעו,
74 שנאמר: "ויהי באחרית הימים, נכון יהיה הר בית ה'
75 בראש ההרים". וסוף השכר כלו והטובה האחרונה שאין
76 לה הפסק ולא גרעון, הוא חיי העולם הבא; אבל ימות
77 המשיח - הוא העולם הזה, ועולם כמנהגו הולך, אלא
78 שהמלכות תחזור לישראל. וכבר אמרו חכמים הראשונים:
79 'אין בין העולם הזה לימות המשיח, אלא שעבוד מלכיות
80 בלבד'.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ב

1

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ב

2

מצות עשה קנט. מצות לא תעשה שכג.

3

מצות עשה קס. מצות לא תעשה שכד.

4

המצוה הקנ"ט — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום אחד בתשרי, והוא אמרו: "בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון [וגו']" (שם, כד). וכבר קדם לך
לשונם (כבר התעכבנו במצוות עשה צ, קלה, קנט — על לשון
ח"ל) באמנם: "האי שבתון — עשה הוא".
המצוה השכ"ו — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראש השנה, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם, כה).
המצוה הקס"ג — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון מקרא קדש (שמות יב, טז). ודע הקדמה זו, והיא:
שכל-מה-שאמר בו ה' "מקרא קדש" בא בפרושו:
"קדשהו". וענין "קדשהו" — שלא תעשה בו מלאכה
אלא מה שמיוחד לאכילה, כמו שבאר הכתוב. וכבר
הזכרנו מקדם (להלן שיעור קעד) את-דבריהם (מצוות עשה צ,
קלה): "האי שבתון — עשה הוא", כלומר: כל-יום
שאמר בו ה' "שבתון" (או לשון דומה) הוא כאלו אמר
"שבות" או "תשבות" — כל-אלו צווים בשביתה.
ו"שבתה" (ויקרא כג, לח) קרא לימי המועדים בלם,
כלומר: לימים טובים. ובמקומות הרבה בתלמוד (שבת כה,
ביצה ח:; אמרו: "יום טוב עשה ולא-תעשה", כלומר:
השביתה בכל-יום-טוב — מצות עשה היא; ועשית
המלאכה האסורה בו — היא מצות לא-תעשה. לפיכך
כל-העושה-בו מלאכה אסורה, עבר על עשה ולא-תעשה.
וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: השביתה, במסכת יום
טוב (ביצה).

22

המצוה השכ"ג — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון של חג הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה
לא-יעשה בהם" (שמות יב, טז).

25

המצוה הק"ס — הצווי שנגצטינו בשביתה ביום השביעי
של חג הפסח, והוא אמרו: "וביום השביעי מקרא-קדש"
(שם).

28

המצוה השכ"ד — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
בשביעי של הפסח, והוא אמרו: "כל-מלאכה לא-יעשה
בהם" (שם), כלומר: בראשון ובשביעי.

31

יום שני א' אייר ה'תשע"ב

32

מצות עשה קסב. מצות לא תעשה שכה.

33

מצות עשה קסג. מצות לא תעשה שכו.

34

המצוה הקס"ב — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום עצרת, והוא אמרו: "ויקראתם בעצם היום הזה
מקרא-קדש" (ויקרא כג, כא).

37

המצוה השכ"ה — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום עצרת, והוא אמרו: "כל-מלאכת עבודה לא תעשו"
(שם).

40

המצוה הקס"ג — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום אחד בתשרי, והוא אמרו: "בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון [וגו']" (שם, כד). וכבר קדם לך
לשונם (כבר התעכבנו במצוות עשה צ, קלה, קנט — על לשון
ח"ל) באמנם: "האי שבתון — עשה הוא".

המצוה השכ"ו — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראש השנה, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם, כה).

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קסו. מצות לא תעשה שכו.

מצות עשה קסז. מצות לא תעשה שכח. קצט.

המצוה הקס"ו — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום הראשון של חג הסוכות, והוא אמרו: "ביום הראשון
מקרא-קדש" (ויקרא כג, לח).

המצוה השכ"ז — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום ראשון של חג הסוכות, והוא אמרו ביום זה:
"כל-מלאכת עבודה לא תעשו" (שם).

המצוה הקס"ז — הצווי שנגצטינו לשבות ממלאכה
ביום השמיני של חג הסוכות, והוא אמרו: "ביום
השמיני מקרא-קדש יהיה לכם" (שם לו). ודע ששביתה זו
שנגצטינו בה בכל-ליום יום מששת הימים האלה (ראשון
ושביעי של פסח, שבועות, ראש השנה, ראשון ושמיני של סוכות)

דינה בכל-יום-טוב מהם כדן אחד, ואין שום יום מהם
מיוחד בשביתה (שונה דיני השביתה שלו) שאינה בשני, וכן
מתר לנו להתעסק באכל נפש בכל-יום-טוב מהם. לפיכך
הלכת שביתה זו היא הלכה אחת הפוללת כל-יום טוב.
וכבר נתבאר דיני שביתה זו במסכת יום-טוב. אבל
השביתה המצוה בשבת וביום הכפורים היא אותה
השביתה עצמה בתוספות רבות, לפי שלא התיר בשני
ימים אלו אכל נפש. ויש עוד דברים המתירים ביום-טוב
ואסורים בשבת, אף-על-פי שאינם אכל נפש, כמו
שנתבאר במסכת יום-טוב (ביצה יב:).

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם). ודע שששה ימים טובים אלו כל-העושה
איזו מלאכה שתהיה באינה יום מהם שיהיה — לוקה,
אלא-אם היתה המלאכה ממה-שצריך לו באכל נפש, כמו
שאמר הכתוב באחד מהם (בפסח): "אף אשר יאכל לכל-
נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב, טז). והוא הדין לשאר
ימים טובים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת ביצה.

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם).

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם).

המצוה השכ"ח — האזהרה שהזהרנו מלעשות מלאכה
ביום שמיני עצרת, והוא אמרו בו: "כל-מלאכת עבודה לא
תעשו" (שם).

1 המצוה הקצ"ט — האזהרה שהזהרנו מלאכול חמץ אחר
2 חצות יום ארבעה עשר (לניסן), והוא אמרו: "לא-תאכל
3 עליו חמץ" (דברים טז, ג). כנוי זה (תיבת "עליו") מוסב על
4 כבש הפסח, שחובה לשחטו בין הערבים ביום י"ד, אמר
5 (וכנת הכתוב): כי משתחול זמן שחישתו לא-תאכל חמץ.
6 ובגמרא פסחים (כח:): "מנין לאוכל חמץ משש שעות
7 ולמעלה שהוא בלא-תעשה? שנאמר: לא-תאכל עליו
8 חמץ". ושם (ד): אמרו: "דכלי עלמא מיהא (ברם, לכל
9 השיטות) חמץ משש שעות ולמעלה (שעה שביעית ואילך)
10 דאורייתא". כך מצאנו לשון כל-הנסחאות המדיקות
11 שנקראו לפני חכמי התלמוד. ושם (ב): אמרו בטעם אסור
12 אכילת החמץ בפעם ששית (מתחילתה), אמרו: "עבדו
13 רבנן הרחקה יתרה פי היכי דלא לגע באסורא דאורייתא"
14 (תקנו חכמים הרחקה יתרה כדי שלא להגיע לידי איסור מן
15 התורה). ומי שעבר ואכל חמץ אחר חצות — לוקה. וכבר
16 נתבאר דיני מצוה זו בתחלת פסחים.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קנו. מצות לא תעשה קצו. קצח.

19 המצוה הקנ"ו — הצווי שנוצטוינו לבער את-החמץ
20 מרשותנו ביום י"ד בניסן — וזוהי מצות השפכת שאר,
21 והוא אמרו יתעלה: "ביום הראשון תשפיתו שאר
22 מבתיכם" (שמות יב, טו), וחכמים קוראים לה גם כן: מצות
23 בעור, כלומר: בעור חמץ. ובגמרא סנהדרין מגמרא דבני
24 מערבא (תלמוד בני המערב — ירושלמי פרק ה הלכה ג) אמרו:
25 "חמץ חיבין עליו עשה ולא-תעשה: עשה על בעורו,
26 דכתיב "תשפיתו שאר מבתיכם"; לא-תעשה, דכתיב
27 "שאר לא ימצא בבתיכם" (שם יט). וכבר נתבאר דיני
28 מצוה זו בריש פסחים.

29 המצוה הקצ"ז — האזהרה שהזהרנו מלאכול חמץ
30 בפסח, והוא אמרו יתעלה: "ולא יאכל חמץ" (שם יג, א),
31 ובאר שהוא בכרת ואמר: "כי כל-אכל חמץ ונכרתה" (שם
32 יב, טו), אם הוא מזיז; ואם הוא שוגג — חיב חטאת
33 קבועה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פסחים.

34 המצוה הקצ"ח — האזהרה שהזהרנו מלאכול דברים
35 שיש בהם תערובת חמץ, אף-על-פי שאינם לחם, כגון
36 הפותח והמוריס והשכר (מאכלים עם תערובת קמח)
37 ודומיהם, והוא אמרו: "כל-מתקצת לא תאכלו" (שם, כ).
38 ולשון המכלתא: "כל-מתקצת לא תאכלו — לרבות
39 פותח הפבלי ושכר המדי וחמץ האדומי. יכול יהיו חיבין
40 עליהן (כשם שאסורים כך יהיו חייבים עליהם עונשים שנאמרו
41 באיסור חמץ) — תלמוד לומר: "חמץ" — מה חמץ מיוחד
42 שהוא מין (חמץ) גמור, יצאו אלו שאינן מין גמור. למה
43 באו? לעבור עליהן בלא-תעשה". וכבר נתבאר בפסחים
44 (מג), שאף-על-פי שהם אסורים ומזהרים על אכילתם —
45 אין האוכלם חיב מלקות אלא אם יש (מצטבר) בהם כזית

46 חמץ בכדי אכילת פסח (כשאוכלם תוך שיעור זמן של אכילת
47 חצי ככר לחם); אבל אם יש בהם ערוב חמץ פחות משעור
48 זה — אין חיבים על אכילתם מלקות.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ב

מצות לא תעשה ר. רא. מצות עשה קנח.

51 המצוה המשלימה מאתם — האזהרה שהזהרנו שלא
52 יראה חמץ בכל-מושבותינו כל-שבעת הימים, והוא
53 אמרו: "ולא-יראה לך חמץ ולא-יראה לך שאר בכל-
54 גבלך" (שמות יג, ז). ואין אלו שני לאוין בשני ענינים, אלא
55 הם בענין אחד. ובפרוש אמרו (ביצה ז): "פתח הכתוב
56 בחמץ וסיים בשאור — לומר לך: הינו חמץ הינו שאר",
57 כלומר: שאין חלוק בין השאר (המחמץ) עצמו או הדבר
58 שנתחמץ. ומי שעבר והניח חמץ ברשותו — אינו חיב
59 מלקות, אלא אם לקח חמץ בפסח וקנהו שיהא (שאו)
60 עושה מעשה. ולשון התוספתא. "המשיר חמץ בפסח
61 והמקים כלאים בכרם — אינו לוקה".

62 המצוה הר"א — האזהרה שהזהרנו שלא ימצא חמץ
63 ברשותנו, גם אם אינו נראה או אם הוא מפקד, והוא
64 אמרו: "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם" (שם יב, יט).
65 וגם זה לוקין עליו בתנאי שיהא שם מעשה, כמו שהזכרנו
66 לפי הכללים שנתבארו במסכת שבועות (כא). ובפרוש
67 אמרו במקומות שונים: עובר בכל יראה וכל ימצא.
68 ובתחלת מסכת פסחים (ה). נתבאר דיני שתי המצוות
69 האלה, ושם נתבארו הענינים שהזהיר עליהם באמרו:
70 "לא-יראה וגו' בכל-גבלך" (שם יג, ז) והענינים שהזהיר
71 עליהם באמרו: "לא-ימצא בבתיכם". ושם נתבאר שכל-
72 לאו (מהשנים: "כל יראה" ו"כל ימצא") לומד מן-האחר ענין
73 שלא היה בו, ושם מקים חמץ בפסח עובר בשני לאוין:
74 על כל-יראה ועל כל-ימצא.

75 המצוה הקנ"ח — הצווי שנוצטוינו לאכל מצה בליל ט"ו
76 בניסן, בין שיש כבש הפסח ובין שאין, והוא אמרו
77 יתעלה: "בערב תאכלו מצות" (שם יב, יח). ובפרוש אמרו:
78 "בערב תאכלו מצות — הכתוב קבעו חובה". וכבר
79 נתבאר בפסחים, שאכילת מצה בלילה הראשון — חובה;
80 מכאן ואילף — רשות. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
81 במסכת פסחים.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קנו.

נוסח ההגדה (מספר משנה תורה)

מצות עשה קע.

86 המצוה הקנ"ז — הצווי שנוצטוינו לספר ביציאת מצרים
87 בליל ט"ו בניסן בתחלת הלילה כפי צחות לשון המספר
88 (ללא נוסח קבוע ומוגבל). וכל-מה-שיוסיף לספר ולהאריך

19 ההגדה: "אֲפֹלוּ כִּלְנוּ חֲכָמִים, כִּלְנוּ נְבוֹנִים, כִּלְנוּ יוֹדְעִים
20 אֶת-הַתּוֹרָה — מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאת מִצְרָיִם". וְכָכָר
21 נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוּף פְּסָחִים.

22 **נִסַּח הַהֲגָדָה נִדְפַס לְעִיל עַמ' קו**
23 הַמִּצְוָה הַק"ע — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּנוּ לְשִׁמוֹעַ קוֹל שׁוֹפָר
24 בַּיּוֹם הָאֶחָד בְּתִשְׁרִי, וְהוּא אָמְרוּ עָלָיו: "יּוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה
25 לָכֶם" (במדבר כט, א). וְכָכָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכָּת
26 רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאֵין הַנָּשִׁים חַיְבוֹת בָּהּ.

27 **יוֹם שַׁבַּת קוֹדֵשׁ ו' אִייר ה'תשע"ב**

28 **מִצְוֹת עֲשֵׂה קִסח.**
29 הַמִּצְוָה הַקס"ח — הַצּוּי שֶׁנֶּצְטוּנוּ לִישֵׁב בְּסֻכָּה שְׁבַעַת
30 יָמִים בְּכָל-יְמֵי הַחֹג, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "בְּסֻכָּת תֵּשְׁבוּ
31 שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג, מב). וְכָכָר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ
32 בְּמִסְכָּת הַמִּיחָדָת לְכָף, כְּלוּמַר: מִסְכָּת סֻכָּה. וְאֵין הַנָּשִׁים
33 חַיְבוֹת בְּמִצְוָה זוֹ.

1 בְּדָכָרִים בְּהַגְדֵּלֶת מַה שֶּׁעָשָׂה לָנוּ הַשֵּׁם, וְהַעֲוֹל שֶׁעָשָׂה בָנוּ
2 וּמַה שֶּׁעָשָׂה אוֹתָנוּ הַמִּצְרִים וְאֵיךְ נִפְרַע לָנוּ ה' מֵהֶם,
3 וְלַהֲדוֹת לוֹ יִתְעַלֶּה עַל כָּל-הַחֲסֵד אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ — הָרִי זֶה
4 מִשְׁבַּח, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ: "כָּל-הַמִּצְוֹת לְסַפֵּר בִּיצִיאת מִצְרָיִם,
5 הָרִי זֶה מִשְׁבַּח". וְהַפְתִּיב שֶׁבָּא לָנוּ בְּצוּי זֶה הוּא אָמְרוּ
6 יִתְעַלֶּה: "וְהַגְדַּת לְבָנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא" (שמות יג, ח). וְכָא
7 הַפְּרוּשׁ (מכילתא): "וְהַגְדַּת לְבָנְךָ — יָכוֹל מֶרֶאשׁ הַחֹדֶשׁ?
8 תִּלְמוּד לֹמַר: "בַּיּוֹם הַהוּא. אֵי בַּיּוֹם הַהוּא — יָכוֹל
9 מִבְּעוֹד יוֹם? תִּלְמוּד לֹמַר: בְּעֶבֶר זֶה (שם); לֹא אָמְרָתִי
10 אֶלָּא בְּשָׁעָה שֵׁשׁ מִצָּה וּמְרוֹר מִנְחִין לְפָנֶיךָ", כְּלוּמַר:
11 מִתְחַלֶּת הַלֵּילָה חַיִּב לְסַפֵּר. וְלִשְׁוֹן הַמִּכְלָתָא: "מִכְלָל
12 שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כִּי-שִׁאֲלֶךָ בְּנֶךָ (שם יד) יָכוֹל אִם שִׁאֲלֶךָ —
13 אֶתָּה מַגִּיד לוֹ; וְאִם לֹא — אֵין אֶתָּה מַגִּיד לוֹ? תִּלְמוּד
14 לֹמַר: וְהַגְדַּת לְבָנְךָ — אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא שִׁאֲלֶךָ. אֵין לִי
15 אֶלָּא בְּזִמְנֵי שֵׁשׁ לוֹ בֶּן; בִּינוּ לְבִין עֲצָמוֹ, בִּינוּ לְבִין אֲחֵרִים
16 מִנֵּין? תִּלְמוּד לֹמַר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם זָכוֹר אֶת-הַיּוֹם
17 הַזֶּה" (שם ג), כְּלוּמַר: צִוָּה לְזָכוֹר כְּמוֹ שֶׁאָמַר "זָכוֹר אֶת-יּוֹם
18 הַשַּׁבָּת לְקִדְשׁוֹ" (שם כ, ח). וְכָכָר יִדְעָתָ לְשׁוֹנֵם (בנוסח

אגרות קודש

[ב' אייר תשי"ט]

לאחרי הפסק ארוך ביותר, נתקבל מכתבו מכ"ג ניסן, ר"פ מפעולותיו.

ומובן שהפלא והתמי' גדולה ביותר על ההפסק הכי ארוך. ובפרט שהלא מן הצד קבלתי כמה ידיעות מפעולותיו במשך חדשים שעברו, שהיו בהצלחה והשאירו רושם טוב, ולפעמים גם רושם חזק וכו' ולמה ימנע הטוב מלהודיע, ובפרט שזהו טוב לשמים טוב לבריות וטוב עושה פירות, וכדו"ל בקדושין מ' ע"א. מהנ"ל מובן ג"כ, שמה שכותב שבמצב הרוח אין שינוי לטובה מפני כו', בודאי שאין זה מתאים להמציאות.

וכבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאיסור לשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו. וידוע פתגם הוראה מכ"ק (אביו) אדמו"ר: כמו שצריך לדעת חסרונות עצמו, כן צריך לדעת ג"כ מעלות עצמו. ועוד להעיר - שבהנוגע לפעולה עם הזולת, לפעמים הכרת מעלות עצמו נוגעת יותר מאשר הכרת חסרונות עצמו, וק"ל.

בעת רצון יזכירוהו וכל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כאו"א מהם.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דברי האריז"ל, שכשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בענינים הפרטים והכללים, בתכ"י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ומקמירי בבלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה לאחר
שהעלהו בבלי שרת מקמיר ליה, והרי עדיין לא מלחו, ובהמשך
הברייתא מבואר ש'מולחו ונותנו על גבי האשים', ומשמע שאינו מקטירו
אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת הברייתא שמעלהו בבלי
שרת ומיד מקטירו, אלא אטא שמעלהו בבלי שרת על מנת להקמירו
לאחר מכן כשמולחו.

מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונותנו על גבי האשים,
אמרת הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח
וגו'".

עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שרייה נאכלין. שואלת
הגמרא, מנלן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השיריים לכהנים.
ומשיבה, דבתיב "הקמיר הכהן את אופרתה וגו'", ובתיב בפסוק הבא
לאחר מכן, "והנותנת מן המנחה לאהרן ולבניו" – והיינו שלאחר
הקטרת הקומץ הותרה הנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו. מבארת
הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ ומותרים השיריים באכילה, למר
בדאית ליה ולמר בדאית ליה – נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו,
דאיתמר בברייתא, הקומץ, מאימתי נחשב שהקרב לענין שיהיה מותר
את השיריים באכילה, רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור – ממתי
שאחז בו האש אפילו מעט, הותרו השיריים באכילה. רבי יוחנן אמר
אין השיריים מותרים אלא משתיצת האור ברובו.

בהמשך הברייתא מבואר לגבי שיירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
לתוכו יין ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהותר לתת לתוכו
יין ודבש, ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתים למשחה
ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו את
מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אכלין, – ולכן מותר לתת
בשירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.

מה שמבואר בברייתא לגבי השיריים ואין אסורין אלא מלחמין, מבארת
הגמרא שדין זה נלמד מדבתיב "לא תאפה חמין חלקם", ואמר רבי
שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על הנאמר קודם לכן,
כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם לאכילה לא תאפה
חמין.

שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה כו'. שואלת הגמרא, וכי
וכל המנחות טעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה, והאיכא מנחת
חוטא – והיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים, כגון שנכנס למקדש
בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות ושבועת ביטוי, שאף היא אינה
טעונה שמן ולבונה, דרממנא אמר "הביא את קרבנו אשר חטא עשירת
האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה". מתרצת
הגמרא, התנא של משנתינו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר
מנחות, לא מנה כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת
סוטה, אלא הכי קאמר – כרך כל הדינים יחד, ושנה כך – כל המנחות
יש בהן לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, ובאות מן
החמין, ובאות סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי

שאינה טעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין ובאה סלת –
שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת העומר, אף על
פי שהיא באה מן השעורין, מכל מקום יש בה מעלה שמעונה שמן
ולבונה, ובאה נרש – שמנפים היטב את קמח השעורים לבל יהיה מעורב
בו קליפת השעורה. אבל וזו – מנחת סוטה, אין בה אף מעלה מאלו
המעלות, שכן אינה טעונה לא שמן ולא לבונה, ובאה מן השעורין,
ובאה קמח שאינו מנופה.

התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא ברייתא
בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון ברין הוא – היה ראי שתהא מנחת
חוטא טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא נשכר שיקלו
במנחתו. ומפני מה אינה טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו
מהודר. וברין הוא שתהא חטאת חלב – כלומר כל החטאות, שנקראו
חטאת חלב טעונה נסכים כקרבנות נדר ונדבה, כדי שלא יהא חוטא
נשכר. ומפני מה אמרה התורה בפרשת נסכים 'לפלא נדר או בנדבה',
ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת
אינה טעונה נסכים, כדי שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי
הנסכים. וממשיכה הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי
שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו
טעונים להביא עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על
חטא, אלא להכשירו ליטהר, ולכן הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא,
וכי קרבנות המצורע אינם באים על חטא, איני, והאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יוחנן, על שבעה דברים – חטאים, נגעים באין וכו' –
על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגעי מצורע באים מחמת החטא,
וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואין אמרו שאינם באים על
החטא. מתרצת הגמרא, תתם – במצורע, אין הקרבן בא על החטא, כיון
שעל ידי הייסורים והבושה שהיו לו מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא
שמחמתו בא הנגע. ופי' מיתי קרבן – הקרבן שמביא הוא רק כדי
לאשתרוי בקדשים הוא דקא מיתי – שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא
קרבן. שואלת הגמרא, אלא מעתה לדברך, שהטעם שמביאין נסכים על
חטאת מצורע הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר –
שמביא הנזיר חטאת במלאת ימי נזרו תהא טעונה נסכים עם הקרבן,
לפי שלא חטא הנזיר בניירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. עונה
הגמרא, סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, כרבי אלעזר הקפרי,
דאמר שגזירי נמי חוטא הוא – כיון שציער את עצמו מן היין, ואין לאדם
להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש חשש שמא
יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו באה על חטא.
שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשיה מעשה בהמה, כך
קרבנה כו', מביאה הגמרא, תניא, אמר רבן גמליאל להכמים,
סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא מן
השעורים כמין חומר – כמו תכשית שמחברים אותו לשני קצוות צוארי
החלוק לנוי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

תוספות

מעונה נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בגדר ונדבה ד"ל ה"פ
 בד"ן הוא מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל
 בכור ומעשר אינו בד"ן.
סבר לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר
 סבירא להו דאפילו נזיר טהור חוטא הוא
 דהא נזיר טמא היה מביא חטאת העוף
 ועופות אינם טעונים נסכים כדאיתא
 בפרק שתי מדות (מנחות דף כ') והכי איתא
 בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף י')
 ובפרק ג' דנזיר (דף יט.) דאף על גב דקרא
 בנזיר טמא כתיב אגן אפילו נזיר טהור
 קאמרין דקסבר רבי אלעזר הקפר חוטא
 הוא והיינו טעמא דכתב קרא בנזיר טמא
 הואיל ושנה בחטא וקשה משמעא
 קמייתא דנזיר (דף כ') דתנן אהא נאה הרי
 זה נזיר ודלמא אתנאה לפניו במצות
 קאמר אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר
 אתנאה נזירא עביד מילתא דעבידא
 ואמרין דקסבר רבי אלעזר רבי אלעזר
 הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי
 נזיר טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא
 אתי למיעבר על נזירותיה אבל נזיר
 טהור לאו חוטא קרינן ביה ואם תאמר
 שמואל סבירא ליה התם אליבא דרבי
 אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא
 וסתמא דגמרא דהכא ודפ"ג דנזיר (דף יט.)
 לאו כשמואל וסתמא דמתניתין דקרי ליה
 נאה אליבא דרבנן דאמרי לאו חוטא
 לפום סתמא דגמרא אם כן תיקשה
 דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא
 דתענית (דף יט.) כל היושב בתענית נקרא
 חוטא סב"ל לה כרבי אלעזר הקפר
 ותענית כנזיר טהור הוא דאמרין בפ"ק
 דנדרים (דף י') רבי אלעזר הקפר אומר וכו'
 מכאן שיושב בתענית נקרא חוטא והתם
 מייירי בנזיר טהור כדפרישית ומדמי ליה
 יושב בתענית והשתא אית לן למימר
 דסתמא דנדרים נמי דמדמי יושב
 בתענית לנזיר טהור דלא כשמואל דאידו
 הוה מדמי ליה דוקא לנזיר טמא לפי
 שמצער את עצמו מכל דבר שהרי יושב
 בתענית ומתחרט כנזיר טמא שמתחרט
 משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל
 נזיר טהור אינו צער מיהו תיקשה
 דשמואל אדשמואל דאמר בפ"ק (נעלו דף
 יט.) דיושב בתענית נקרא חוטא ובפרק
 החובל (ב"ק דף יט.) פריך ואין אדם רשאי
 לחבול בעצמו והתניא יכול נשבע להרע
 לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה
 דשמעיה

ה"ג ומקטירו ס"ל. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, והכי קא קשיא ליה.
 מקטירו ס"ד ודרי גידיו לא מלחה וסיפא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשם,
 אלמא השתא הוא דמקטר ליה. **אלא אימא מעלהו להקטירו בכלי שרת.**
 כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו לאחר שימלחנה קרב הקמין למר פדאית
 ליה וכו'. קרב הקמין דקתני דמתיר שירים
 באכילה מאימת חשיב קריבה להחירי
 שירים, לרבי יוחנן כדאית ליה משתצת
 האור ברבו, ולרבי חנינא משתשלוט בו
 ואפלו מעט: למשחה. גבי מתנות כהנה
 כתיב (נמקד יח.) לך נתתם למשחה: לא
 תאפה חמין חלקם וגו'. אפלו חלקם
 שירים לא תאפה חמין, דדרשין ליה האי
 חלקם דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת
 חוטא. הבא על חטא דמטמא מקדש
 ושבועת העדות ושבועת פטוי. דכתיב התם
 ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו' (ויקרא כ:
 ח"ק וכו'). כלומר לא קתני מלתא באפי
 נפשיה, אלא כרוך וקני הכי, כל המנחות
 טעונות שמן ולבונה ובאות חשין. כלומר
 ושאנים טעונות באות מיהת חשין ובאות
 סלת, כלומר קרא מהני מעליהא אית בהו.
 כיצד מנחת חוטא אנ"פ שאינה טעונה וכו'.
שלא יהא חוטא נשכר. להקל במנחתו
 יותר משאר מנחות: חטאת חלב. כל
 חטאת סתם קרי חטאת חלב, דבתר חלב
 כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו (דף יט.)
 וכתיב בהריה פרשת חטאת: נסכים. סלת
 למנחה ועשרון לכבש יין ושמן רביעית
 ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים: ומפני
 מה אינם טעונות. דכתיב בפרשת נסכים
 (נמקד טו) לפלא נזיר או בנגדה, הבא בגדר
 ונשכר טעון נסכים, ואין חטאת ואשם
 טעונים נסכים: חטאתו ואשמו של
 מצורע. איתרבו בהדיא לנסכים במשכת
 מנחות בפרק שתי מדות (דף יט.) על שבעה
 דברים נגעים באין. ומפרש להו בערבין
 בפרק של בערבין (דף יט.) מנגיעה איכפר
 ליה. וסוירים ובושת של נגע כפרו לו על
 אותו חטא: וכי קא מייתי קרבן
 לאשחריו בדרשים הוא דמייתי. שיש
 טמאות שהצריך הכותב כפרה לטהרתו, וב
 חובה ויולדת ומצורע ונזיר שנטמא: חטאת
 נזיר. שמכאן במלאת ימי נזרו חטאת ועולה
 ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער עצמו מן
 היין: חומר. בוטרי בלע"ז, והוא של חלב.
 וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי:
 דשמעיה

רשות ומוקי לה שמואל ביושב בתענית דהוא רשות ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף כו.) דאמר [חטא] שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום הכפורים
 מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו יום הכפורים לא נייית דהא כפר עליה יום הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טמאתם ולרבי אלעזר הקפר מאי
 איכא למימר נזיר כי מייתי קרבן לאו לכפרה מייתי אלא לאחולי עליה נזירות טהרה א"ג למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו
 לכפרה אתי והכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה נסכים והכי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף יט.) דחטאת העוף לר' ישמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל
 מעיקר עקר מייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר לר' ישמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר
 טהור ובפרק קמא דשבועות (דף טז.) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי אמאי תלי מילתיה בר'
 אלעזר הקפר והוא איהו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י') אבל בנזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא ו"ל אגב שיטפיה
 דנקט בכל דוחא הכי נקט נמי הכא כי האי לשנא: **במין** חומר. פ"י רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (נמקד דף כט.) בשמים מעורבין
 תרגום בלולא דפילא ענין אחר פ"י רבינו סעדיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה חמרך כלומר מה מעשיך:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

איכא למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (מס' קד' סג.) לרבי ישמעאל כל ג' ש' שאינה מופנה כל עיקר למדיין ונשיבין ולפי המסקנא דיליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למדיין כל עיקר:

מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי ביור מן מי לא עסקין שקדש ממנו כבר יש לומר אפי' אם קידש בהן שיצק מן הדיין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן בפ"ק ידיים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין ואפ"ה קתני (סס מ"ה) מים שנחתום בטבל בהן את הגלוסקין מקואות ושדואו מדיחין בהן ידיו כשירין אלמא דלא חשיב מלאכה הדחת ידים אלא הדחת כלים ומי נחתום כדקתני התם:

ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי ביור הן ומי ביור כשירין במי מקוה ומי מקוה שנשתנו מראיהן כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ז (מ"ג) דמי צבע אין פוסלין המקוה בשינוי מראה ועוד תימה לרבי מאי שנא דהכא אמר מה מים שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת ע"ז (ק"ה) לא מסיק הכי גבי ביטול עובדי כוכבים ונראה דהכא נמי אסמכתא בעלמא הוא וליכא אלא פסולא דרבנן:

נתאכמו והחזירין לתוך כבשן האש מהו. תימה מ"ש דקא מבעיא ליה הכא בנראה דחזר ונראה הוא בפ' לולב הגזול (פסוקי ד"ג) קא מבעיא לן ולא אפשר ועוד מאי שנא מהא דאמר רבא ב"ב (ק"ה) בגדי כהונה שדיו מקורעין ואין מטושטשין ועבר עבודתו פסולה ואפי' הכי אם כיבס טשטוש וגיעול שלחן חזר להתיין כדמיייתי ברייתא פרק המזבח מקדש (סס ק"ה) בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא בנתר ולא באהל ופרכינן הא בנמי מבכסין אמר אביי ד"ק הוועג למים מכבסין אותן בנתר אלמא נתמכבסין אותן ולא אמר דנדרחו. מ"ר:

והא התם הדרי ומפשטי. פרש"י מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה ש"מ אמלאכה לא קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואזוב ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשת בהן מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר גופיה:

לרבות

דשמעיה לרבי מאיר דקאמר, היא האכילתו מעדני עולם, לפיכך קרבנה מאכל בהמה. אמר ליה, התינוח עשירה, עניה מאי איכא למימר. אלא בשם שפמשיה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה: משנה. היה מביא פלי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הפיור. רבי יהודה אומר, רביעית. בשם שמעון בפתח כך ממעט בפנים. נכנס להיכל ופנה לימינו ומקום היה שם אמה על אמה, וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה, בשהוא מנבית ונוטל עפר מתחתיה, ונותן פרי שיראה על הפנים, שנאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים': גמרא. תנא, פלי של חרס חדשה, דברי רבי ישמעאל. מאי טעמא דרבי ישמעאל, גמר פלי פלי ממצורע. מה להלן חרס חדשה, אף כאן חרס חדשה. והתם מנלן, דכתיב 'ושחט את הצפור האחת אל פלי חרש על מים חיים', מה מים חיים, שלא נעשתה בהן מלאכה, אף פלי שלא נעשתה בו מלאכה. אי מה להלן מים חיים אף כאן מים חיים, לרבי ישמעאל הכי נמי, דאמר רבי יוחנן, מי ביור. רבי ישמעאל אומר, מי מעין הן. וחקמים אומרים, משאר מימות הן. איכא למיפרך, מה למצורע שכן מעין עץ ארז ואזוב ושני תולעת. אמר רבא, אמר קרא 'בכלי' (חרס) [חרש], פלי שאמרתי לך בבר. אמר רבא, לא שנו אלא שלא נתאכמו פניו, אבל נתאכמו פניו פסולין. מאי טעמא, דומיא דמים, מה מים שלא נשתנו, אף פלי שלא נשתנה. בעי רבא, נתאכמו, והחזירין לתוך כבשן האש ונתלבנו, מהו. מי אמרינן פיון דאידיהו אידיהו, או דילמא פיון דהדר דהדר. תא שמע, רבי אלעזר אומר, עץ ארז ואזוב ושני תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, הדרי ומפשטי. התם, דאיסקלוף איסקלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פיונות שאמה פונה, לא יהו אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול יתקן מבחוץ ויכניס, תלמוד לומר 'בקרקע המשכן'. אי בקרקע המשכן, יכול יחפור בקרדומות, תלמוד לומר 'אשר יהיה'. הא ביצר, יש שם, הבא. אין שם, תן שם. תניא אידך, 'ומן העפר אשר יהיה' וכו', מלמד מתקן מבחוץ ומכניס בקרקע המשכן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

שילה

דשמעיה לרבי מאיר דאמר בו, בפ"ק (שלי דף ט) גבי במדה שאדם מודה: עניה. לא האכילתו מעדנים, למה מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשיתה מעשה בהמה. שהפקירה עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: מתני' היה מביא. הכהן: פלי. כוס של מים: מן הפיור. דכתיב מים קדושים (פסוקי ד"ג) ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי. הכי נכתב בספרי: בשם שמעון. רבי יהודה בתב המנלה לקח במתני'. כך ממעט כאן במים: ומקום היה שם. נכר מתוך שאר רצפת ההיכל: טבעת קבועה בה. לאחזה בטבעתה ולהגביהה מבין הרצפה שהיא כלה באבני שיש: כדי שיראה. צריך לתן שיעור שיהא נראה ונכר על פני המים: ונתן אל המים. מדלא כתיב ונתן במים אלא אל המים משמע שלא יתא נבלע בתוכן: גמי מאי טעמא דרבי ישמעאל. דבעי חדשה: גמר ממצורע. ושחט את הצפור האחת אל פלי חרש וגו': שלא נעשה בהן מלאכה. דהא חיים כתיב: לר' ישמעאל. דפרכתא הא אלביה: הכי נמי. דבעינן מים חיים לסוטה, דהא מן הפיור הוא נוטל, ושמינן ליה לר' ישמעאל בעלמא דאמר מי ביור מי מעין הן דהיינו חיים: משאר מימות הן. אם רצא לתן לתוכו מי מקוה יתן. איכא למיפרך. דהא גז' דרבי ישמעאל דגמר פלי פלי ממצורע: מה למצורע שכן מעין בו. לפיכך פלי שלו חרש, תאמר בסוטה שו' בה כל אלו: אמר רבא וכו' בכלי שאמרתי לך בבר. הכי משמע ליה לרבה מדלא כתיב ולקח פלי חרש ונתן בו מים וכתב בכלי חרש, משמע שכתב חופר פלי זה במקום אחר. ואמר רחמנא קמא שכתבו בכלי שאמרתי לך במקום אחר קא אוקמו, ומאי ניהו דמצורע: לא שנו. רבנן דמתני' דבעי חרס ומכשרי בישן: אלא שלא נתאכמו. השחרר פניו על ידי האור: דוקיא דמים. אע"ג דלא גמרי ממצורע, מיהו מנה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה, ונהי דמי סוטה לרבנן לא חיי נגידה דמלשרי בשאר מימות מידה לא נשתנה, וכלי נמי בעינן דלא נשתנה: החזירין לבכשן. של יוצר שמעופים בו את הקדרות של חרס חדשות: שהפשיל קפתו לאחוריו. מדלא קתני שנעשה בהן מלאכה, ש"מ אמלאכה לא קפיד. אשנויא קפיד, ואלו נתעקמו במשאוי: והא [התם] דהדר ומפשטי. וקתני פסולין, אלמא פיון דאידיהו אידיהו: דאיסקלוף. שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתן. דשנויא דלא דדר הוא: דאמר מר. בסדר יומא (ק"ה) ובשחיטת קדשים (ק"ה) וזילף לה מפונים פונים דשנים עשר בקר דים שנעשה שלמה: ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. אי לא

היה כתיב בקרקע וד' בעינן מקרקע המשכן ממש, אבל השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד אלא שיכניס העפר להיכל: יכול יתקן. וזמין עפר מבחוץ ויכניס בהיכל דיו בכניסתו: ת"ל בקרקע. בקרקעית: אי בקרקע. קא דרשינן ולא כתיב אשר יהיה, יכול לא מצא שם עפר תיחוח נוח לנטל יחפור שם בקרדומות. ת"ל אשר יהיה, ונדלא כתיב ומקרקע המשכן יקח ש"מ לא הקפיד אלא שיהא מונח בקרקעית המשכן שעה אחת, הא ביצר יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם תן שם. על הקרקעית, וחזר ונוטל ונותנו לתוך המים: תניא אידך. פליגא אדך קמייא, ותנאי היא בדקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא באיסי בן מנחם: [ו]מן העפר אשר יהיה (במשכן). מדלא כתיב ומקרקע המשכן יקח אינו מקפיד אלא שיכניס להיכל, מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס בפנים להיכל ונותן אל המים וא"צ להניחו בקרקע ההיכל: בקרקע המשכן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשכן למאי אתא בין דילפון מאשר יהיה דא"צ לשלו מעל גבי קרקעית: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ד"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה ונב ונבעון ובית עולמים. דשילה משכן הוא ולא צריך לרבויא דהוא עקר הכתוב, ונב ונבעון אין משקן בה טוטה. דהא במה תנאי ולא היה שם ארז אלא מזבח הנחשת לכדו ולא קרבה בהן מנחת סוטה ולא שום חובת יחיד שאין לה זמן קבוע בדאמר בשחיטת קדשים (ק"ה) ובמנלה (ק"ה) אכל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משכן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבירושלים קרי ליה בית עולמים לפי שאין אחר קדשתו הותר במקום אחר ושוב לא שרתה שכינה במקום אחר:

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

יְשַׁמְעִיהָ רבן גמליאל לְרַבִּי מֵאִיר דְּקָאָמֶר לְעִיל שְׁהִטְעַם שְׁמַנְחָת סוּטָה
בִּאֵה מִן הַשְּׁעוּרִין, הוּא מְשׁוּם מִידָה כְּנֻגָּד מִידָה, לִפִּי שְׁהִיא הָאֵלֶּיָּהּ -
אֵת הַבּוֹעַל מְעַדְנֵי עוֹלָם כְּדִי לִפְתּוֹתוֹ, לְפִיכָךְ קָרְבָּנָהּ מִקְדָּם שְׁעוּרִים
שְׁהוּא מֵאֵכֶל בְּהֵמָה. אֲמַר לִיהָ רבן גמליאל לְרַבִּי מֵאִיר לֹא יִתְכַּן לִפְרֹשׁ
שְׁהוּ טַעַם הַדָּבָר, מְשׁוּם שֶׁהִתְיַנַּח עֲשִׂירָה, עֲנִיָּה מֵאִי אֵיכָא לְיִמְרֵי
בְּשִׁלְמָא בִּאֻפֵּן שְׁהִסְטָה עֲשִׂירָה וְהֵאכִילָה אֵת הַבּוֹעַל מְעַדְנֵי עוֹלָם יִתְכַּן
טַעַם זֶה, אֲךָ בִּאֻפֵּן שְׁהִיא עֲנִיָּה וְלֹא נִגְהַה כֵּן מְדוּעַ מֵבִיאָה מֵאֵכֶל בְּהֵמָה.
אֵלֶּא כִּךְ הוּא טַעַם הַדָּבָר, בְּשֵׁם שֶׁמְעִשִּׂיהָ מְעַשֶּׂה בְּהֵמָה, כִּךְ קָרְבָּנָהּ
מֵאֵכֶל בְּהֵמָה - כֵּשֶׁם שֶׁמְעִשִּׂיהָ לִזְנוּת הוּא מְעַשֶּׂה בְּהֵמָה, שִׁמְפִּקְרָה
עֲצָמָה לְתַשְׁמִישׁ לְמִי שְׁאִינוּ בִּן זִוְגָה, לִכְךָ קָרְבָּנָהּ מֵאֵכֶל בְּהֵמָה.

מִשְׁנָה. לֵאמֹר שֶׁהִבְיָאוּ אֵת מִנְחַת הַסּוּטָה, הִנֵּה מִכִּיָּא הִכְהֵן פִּילִי שֶׁל חֶרֶם
- כּוֹס מַחֲרָס, וְנִתְּנָה לְתוֹכָהּ חֲצִי לֹאֵג מִיָּם מִן הַבִּיּוֹר - שְׁהִרְיָה הַתּוֹרָה
אִמְרָה 'מִיָּם קְדוּשִׁים', וְאֵין קְדוּשִׁים אֵלֶּא שֶׁנִּתְקַדְשׁוּ בְּכָלִי. רַבִּי יְהוֹנָתָן
אֹמֵר אֵינוֹ נֹתֵן בְּכָלִי אֵלֶּא רַבִּיעִית מִיָּם, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁמְמַעֲטִים בְּכֶתֶב -
שׁוֹבֵר רִבִּי יְהוּדָה שְׁאֵין כּוֹתֵבִים בְּמִגִּילָת סוּטָה אֵלֶּא מְעַט פְּסוּקִים, כִּךְ
מְמַעֲטִים בְּמִיָּם - שְׂכִינָן שֶׁהִכְתַּב מוֹעֵט אֵין צָרִיךְ מִיָּם מְרֻבִּים לְמַחֲקוֹ, וְדִי
בְּמִיָּם מוֹעֵטִים לִכְךָ. נִכְנָם הִכְהֵן לְהִיכָל וּפְנֵה לְיִמִּינוֹ - לִפִּי דְרָשׁוֹ חֲז"ל
שֶׁכֵּל פְּנִיּוֹת שְׂאֵרֵם פּוֹנֶה לֹא יִהְיֶה אֵלֶּא דֶּרֶךְ יִמִּין, וּמִקּוֹם הִנֵּה שֵׁם שְׂנִיכֵר
וּבִלְטַת מִתּוֹךְ שְׂאֵר רִיצַפַּת הַהִיכָל, וְגוֹדְלוֹ אִמָּה עַל אִמָּה, וּמִכָּלֵּל שֶׁל שֵׁשׁ
וּמִפְּעֵת הִתְיַחַח קְבוּעָה כִּךְ שֶׁעַל יָדִי הִטְבַּעַת יִכּוֹל לֵאחֹזֵן בְּטַבְלָה לְהַרְמִיָּה
מִקְרָקֵעִית הָעוֹרָה שְׁהִיָּתָה כּוֹלָה מְרוּצַפַּת בִּאֲבָנֵי שֵׁשׁ. בְּשִׁהּוּא מִגְבִּיָּה אֵת
הַשֵּׁשׁ וְנִוְטָל עֶפֶר מִתְּתִיקָהּ, וְנִתְּנָה הָעֶפֶר בְּכּוֹס הַמַּיִם כִּרְיָ שִׁירָאָה עַל
הַמַּיִם - שִׁהִיָּה נִיכֵר הָעֶפֶר וְנִרְאָה בְּמַיִם, שְׁנֵאֲמַר 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח חֶבְבָּהּ וְנָתַן אֶל הַמַּיִם' - וְהִינּוּ מִמָּה שְׁנֵאֲמַר 'אֶל
הַמַּיִם, וְלֹא נִאֲמַר 'וְנָתַן בְּמַיִם', מְשִׁמַּע שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּלוּעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, אֵלֶּא
יִהְיֶה נִרְאָה עַל הַמַּיִם.

נִמְרָא. תִּנָּא שְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, פִּילִי שֶׁל חֶרֶם צָרִיךְ שִׁהִיָּה הַכּוֹס שֶׁל חֶרֶם
חֲדָשָׁה - שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בּוֹ כָּל מִלְּאכָה, דְּכִרִּי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. שְׁוֹאֵלָת
הַגְמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל צָרִיךְ הַכִּלִּי לִהְיוֹת חֲדָשָׁה. וּמְשִׁיבָה,
נִמְרָא כִּלִּי כִלִּי מְצוּרָעַת בְּגוּזִירָה שׁוּה, נִאֲמַר לִגְבִּי סוּטָה 'בְּכָלִי חֲרָשׁ/
וּבְמִצְרָעַת נִאֲמַר 'אֶל כָּלִי חֲרָשׁ עַל מִיָּם חַיִּים, וְלִמּוּדִים מִזֶּה לְחֵלְךָ צָרִיךְ
שִׁהִיָּה כָּלִי חֶרֶם חֲדָשָׁה אִם כָּאֵן חֶרֶם חֲדָשָׁה. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא, וְהָתָם -
בְּמִצְרָעַת מִנְּלֵן שְׁצָרִיךְ כָּלִי חֲרָשׁ חֲדָשׁ. עוֹנֶה הַגְמָרָא, דְּכִתְיָב 'וְשִׁחַט אֵת
הַצֶּפֶר הָאֵחָת אֶל כָּלִי חֲרָשׁ עַל מִיָּם חַיִּים' - הוֹקֵשׁ הַכִּלִּי לְמַיִם, מִזֶּה
מִיָּם חַיִּים שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה כִּךְ מִלְּאכָה - שְׁהִרְיָה 'מִיָּם חַיִּים' הֵם מִי מַעֲיִין
שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה, אִם הִכְלִי שְׁנֵאֲמַר בְּמִצְרָעַת, צָרִיךְ לִהְיוֹת
שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בּוֹ מִלְּאכָה, וְלִמּוּדִים בְּגוּזִירָה שׁוּה שְׁאֵף לִגְבִּי סוּטָה צָרִיךְ
שִׁהִיָּה הַכִּלִּי חֲדָשׁ. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא, אִם כֵּן שְׁלֵמִד רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל דִּין סוּטָה
מִדִּין מִצְרָעַת בְּגוּזִירָה שׁוּה לִגְבִּי הַכִּלִּי, אִם כֵּן נִלְמַד דִּין נֹסֶף, מִזֶּה לְחֵלְךָ -
בְּמִצְרָעַת, צָרִיךְ שִׁהִיָּה מִיָּם חַיִּים, אִם כָּאֵן בְּסוּטָה צָרִיךְ מִיָּם חַיִּים - שֶׁלֹּא
נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה. עוֹנֶה הַגְמָרָא, לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הַסּוֹבֵר שֶׁבְּסוּטָה
צָרִיךְ כָּלִי חֲרָשׁ, מְשׁוּם שֶׁלְמִיד בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת, הִכְיָ נִמְיָ - סוֹבֵר גַּם
שְׁמִי הַסּוּטָה הֵם מִי מַעֲיִין שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה בָּהֶם מִלְּאכָה. כִּמוֹ דְּאֲמַר רַבִּי
יְהוֹנָתָן, מִזֶּה הֵם מִי בִּיּוֹר שְׁמַחֲמֵם מִכִּינִים מִי סוּטָה, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֹמֵר מִי
מִצְרָעַת הֵן - כְּפִי שֶׁהִתְבָּאָר שְׁלִמִיד בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת, וְחֻקִּים אֲמָרִים
מִשְׁאָר מִיּוֹמוֹת הֵן - יְכוּלִים לִקְחַת אֶף מִמִּי מִקּוֹדֵה.

מִקְשָׁה הַגְמָרָא עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שְׁלִמִיד דִּין סוּטָה בְּגוּזִירָה שׁוּה מִמִּצְרָעַת,
וְהִרְיָה אֵיכָא לְמִפְּרָךְ גוּזִירָה שׁוּה זֶה, מִזֶּה לְמִצְרָעַת שֶׁהִחְמִירָה הַתּוֹרָה בְּדִינוֹ
שֶׁכֵּן מְעוּן עֵין אִרְי וְאֹזֹב וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת - וְלִכְּן הִחְמִירָה הַתּוֹרָה לְהַצְרִיכֵהוּ
כָּלִי חֲדָשׁ וּמִיָּם חַיִּים, מִזֶּה שְׁאֵין כֵּן בְּסוּטָה שְׁאֵין בָּהּ דְּבָרִים אֵלֶּם. מִתְרַצַּת
הַגְמָרָא, אֲמַר רַבָּה מִכָּר שְׁאֲמַר קָרָא לִגְבִּי סוּטָה 'וְלִקַּח מִיָּם קְדוּשִׁים
בְּכָלִי (חֶרֶם) [חֲרָשׁ]', וְלֹא נִאֲמַר וְלִקַּח כָּלִי חֲרָשׁ וְנָתַן בּוֹ מַיִם, מְשִׁמַּע
שֶׁהַכִּלִּי שְׁנֵאֲמַר כָּאֵן הוּא כָּלִי יְדוּעַ, כְּלוֹמַר כִּלִּי שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ כִּכֵּר -
שֶׁכֵּבֶר דִּיבֵר עֲלֵיו הַכְּתוּב בְּמִקּוֹם אַחֵר, וְהוּא הַכִּלִּי חֲרָשׁ שְׁנֵאֲמַר בְּמִצְרָעַת.

מִבְּאֵרֵת הַגְמָרָא, אֲמַר רַבָּא מִזֶּה שְׁשִׁנּוּ בְּמִשְׁנָה לְדַעַת רַבְנָן שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ
שִׁהִיָּה כָּלִי חֲרָשׁ חֲדָשׁ, אֵלֶּא יִכּוֹל לִיטוֹל כָּלִי שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ מִלְּאכָה, לֹא שְׁנִינוּ
דְּבַר זֶה אֵלֶּא בְּכָלִי שֶׁלֹּא נִתְאָכְמוּ פְּנִיּוֹ - לֹא הוּשָׁחְרוּ פְּנִיּוֹ בְּשִׁמּוּשׁ בָּאֵשׁ,
אֲכָל נִתְאָכְמוּ פְּנִיּוֹ מִחֲמַת שִׁמּוּשׁ בָּאֵשׁ, פְּסוּלִין. שְׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא, מֵאִי
מְעַמָּא שְׁהִדִּין כֵּן לְדַעַת חֲכָמִים, וְהִרְיָה לֹא לְמִדּוֹ דִּין סוּטָה מִמִּצְרָעַת.
וּמְשִׁיבָה, שְׁאֵף שֶׁלֹּא לְמִדּוֹ מִמִּצְרָעַת, מִכָּל סוֹבְרִים שֶׁהַכִּלִּי שֶׁל מִי סוּטָה
צָרִיךְ לִהְיוֹת דְּיוֹמָא דְּמִיָּם שֶׁל סוּטָה, שְׁהִרְיָה נִאֲמַר בְּפִסּוֹק 'וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִיָּם
קְדָשִׁים בְּכָלִי חֲרָשׁ', הוֹקֵשׁ הַכִּלִּי לְמַיִם, מִזֶּה מִיָּם שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה מִרְאִיתָם,
אִם כִּלִּי צָרִיךְ לִהְיוֹת שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂתָה מִרְאִיתָה.

כְּעִי רַבָּא, לִפִּי הַמְבֹאָר שְׁצָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשְׁתַּנָּה מִרְאִיתוֹ שֶׁל הַכִּלִּי, מִזֶּה יִהְיֶה
הַדִּין אִם הַכִּלִּים נִתְאָכְמוּ, וְהַחֲזִירוּ לְתוֹךְ בְּבִשְׁן הָאֵשׁ - הַחֲזִירִי הַכִּלִּים
לְכַבְּשָׁן עַד שֶׁחֲזָרוּ הַכִּלִּים וְנִתְלַבְּנוּ, מִזֶּה, הָאֵם הַכִּלִּי כִּשֵּׁר אוֹ לֹא. מִי
אֲמָרִין בִּין דְּאִידְחוּ - שֶׁנִּפְסַל הַכִּלִּי פַּעַם אַחַת לְהַשְׁקָא הַסּוּטָה, אִידְחוּ
- אֵינוֹ חוֹזֵר שׁוֹב לְהַכְשֵׁרוֹ אִפִּילוֹ אִם נִתְלַבְּנוּ בְּשִׁנִּית, אוֹ דִּילִמָּא בִּין
דְּהִדְרוּ דְּדוֹר - כִּיֵּן שֶׁחֲזָרוּ לְמִרְאִיתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה כִּשֵּׁר כְּבַתְחִילָה. מִבִּיָּאָה
הַגְמָרָא רֵאשִׁיָּה מִמָּה שְׁמַצִּינוּ לִגְבִּי מִצְרָעַת, תָּא שְׁמַע, רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר
עֵין אִרְי וְאֹזֹב וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת שֶׁהִפְשִׁיל כִּךְן קוּפְסָה לְאַחֲזִירֵיהֶן -
שֶׁהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּזֶן וְהִתְעַקְמוּ, פְּסוּלִין לְטַהֲרֵת הַמִּצְרָעַת. מִדִּיקָתָהּ הַגְמָרָא, וְהָא
הָתָם הִדְרִי וּמִפְּשָׁטִי - הִרְיָה אֲפִשֵׁר לְחֹזֵר וְלִישְׁרֵם כְּבַתְחִילָה, אֵלֶּא מוֹכַח
שְׂכִינָן שְׁנִדְחָה פַּעַם אַחַת אֵינוֹ חוֹזֵר לְכַשְׁרוֹתוֹ כְּבַתְחִילָה, וּמִמִּילָא גַם כִּלִּים
שֶׁהוּשָׁחְרוּ אֵינֶם חוֹזְרִים לְכַשְׁרוֹתָם אִם יִתְלַבְּנוּ. דּוּחָה הַגְמָרָא, אֵין
לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם, מְשׁוּם שֶׁהָתָם דְּאִיקְלוּף אִיקְלוּף - בְּבִרְיָתָא מְדוּבֵר בִּאֻפֵּן
שֶׁמִּחֲמַת הַמִּשְׁוִי הִתְקַלַּף הָעֵץ מִקְלִיפּוֹ וְכֵן הָאֹזֹב וְלֹא נִתֵּן לְהַחֲזִירֵם
לְקַדְמוֹתָם, אֲךָ בִּאֻפֵּן שְׁנִיתִן לְהַחֲזִירֵם לְקַדְמוֹתָם כְּגוֹן לִכְּבֹּן אֵת הַכִּלִּים -
יִהְיֶה כִּשֵּׁר כְּבַתְחִילָה.

שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁהִכְהֵן הִיָּה נִכְנָם לְהִיכָל וּפְנֵה לְיִמִּינוֹ וְכוּ'. שְׁוֹאֵלָת
הַגְמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא עָשׂוֹ אֵת הַטְּבַלָּה בְּיָמֵינוּ שֶׁל הַנֶּכְסִים דּוּקָא. עוֹנֶה
הַגְמָרָא, מְשׁוּם דְּאֲמַר מִרְכָּא כָּל פְּנִיּוֹת שְׁאֵתָה פּוֹנֶה, לֹא יִהְיֶה אֵלֶּא דְּרָךְ
יָמִין, וְלִמּוּדוֹ כֵּן מִהִפְסוֹק שְׁנֵאֲמַר לִגְבִּי הֵיִם שְׁעִשָּׂה שְׁלֵמָה שְׁהִיָּה מוֹנֵחַ עַל
יָדִי בִּקֵּר עֲשׂוֹתִים מִנְּחָשָׁה, וְאִמַּר הַכְּתוּב שֶׁם "עַמִּיד עַל שְׁנֵי עֲשָׂר בִּקֵּר
וְשִׁלְשָׁה פָּנִים צִפּוֹנָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים יָמָה וְשִׁלְשָׁה פָּנִים נִגְבָּה, וְשִׁלְשָׁה פָּנִים
מִזְרָחָה וְהֵיִם עֲלֵיהֶם מִלְּמַעְלָה", מִנָּה הַכְּתוּב אֵת סֹדֵר עֲמִידָתָם כְּסֹדֵר
הַפּוֹנֶה דְּרָךְ יָמִין, שֶׁהַנֶּכֶס לְעוֹרָה וְכֹא לְהַקִּיף דְּרָךְ יָמִינוֹ, הוֹלֵךְ תְּחִילָה
לְצִפּוֹן וְאַחֵר כִּךְ לְמַעֲרָב וְלִדְרוֹם וְלִמְזָרָה.

מִקּוֹם הִנֵּה שֵׁם אִמָּה כִּי, וְכִשְׁהוּא מְגַבִּיָּה נֹטֵל עֶפֶר מִתְּתִיקָהּ. תִּנָּא רַבָּנָן
דּוֹרְשָׁת הַבְּרִייתָא אֵת הַפְּסוֹק בְּפִרְשַׁת סוּטָה, 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח חֶבְבָּהּ וְנָתַן אֶל הַמַּיִם, אֵילוֹ לֹא הִיָּה נִאֲמַר 'אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן, אֵלֶּא 'אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּמִשְׁכָּן, יְכוּלִּי יִתְּנֵן מִכָּחִיץ וְיִכְנִים -
הֵינּוּ סְבוּרִים שְׂרָשָׁאֵי לִיטוֹל עֶפֶר מִחֻץ לְמִשְׁכָּן וְלַהֲכַנְסוֹ לְמִשְׁכָּן. תִּלְמוּד
לִיּוֹמֵר - לִכְךָ נִכְתַּב 'בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן', לְלַמֵּד שְׁצָרִיךְ לִיטוֹל עֶפֶר מִקְרָקֵעִית
הַמִּשְׁכָּן וְאֵין דִּי בַּעֲפֵר הַנֶּכֶס לְמִשְׁכָּן. מִמְשִׁיבָה הַבְּרִייתָא, אִם בְּקִרְקַע
הַמִּשְׁכָּן - אֵילוֹ לֹא הִיָּה נִאֲמַר 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן' אֵלֶּא
'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן, יְכוּלִּי יִתְּנֵן מִכָּחִיץ וְיִכְנִים' - הֵינּוּ סְבוּרִים
שֶׁאֵם לֹא מִצָּא שֶׁם עֶפֶר רַךְ שֶׁנּוֹחַ לִיטוֹל, צָרִיךְ לְהִבְיָא קְדוּרָה וְלַחְפּוֹר
בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן לִיטוֹל מִמֶּנָּה הָעֶפֶר. תִּלְמוּד לִיּוֹמֵר 'אֲשֶׁר יִהְיֶה' שְׁאִינוּ
צָרִיךְ לַחְפּוֹר בְּקִרְקַע, אֵלֶּא הָא בִּיצֵד יַעֲשֶׂה, אִם יֵשׁ שֵׁם עֶפֶר רַךְ שְׁנִיתֵן
לְקַחְתּוֹ בְּקִלּוֹת, הָבָא אוֹתוֹ, וְאִם אֵין שֵׁם עֶפֶר תִּיחֹד, תֵּן שֵׁם עֶפֶר וְתִיטְלוּ,
וְנַחֲשֵׁב שֶׁלִּקַּח מִהִקְרָע הַמִּשְׁכָּן. תִּנָּא אִידְךָ - בְּבִרְיָיתָא שְׁנִיָּה נַחֲלָקוּ
נִתְאִים בְּנִידוֹן זֶה. נִאֲמַר בְּפִסּוֹק 'וְמִן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה וְכוּ'', מִכָּר שֶׁלֹּא
נִאֲמַר מִקְרָע הַמִּשְׁכָּן, מִלְּמִיד שְׁהִיָּה מִתְּנָן אֵת הָעֶפֶר מִכָּחִיץ וְיִכְנִים
לְהִיכָל וְנֹתֵן אֶל הַמַּיִם, וְאֵין צָרִיךְ לְהִנִּיחוֹ בְּקִרְקַע הַהִיכָל. בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן
- לְשִׁטָּה זֹאת מְדוּעַ נִאֲמַר בְּקִרְקַע הַמִּשְׁכָּן, וְהִרְיָה כִּשֵּׁר אִם הוֹכֵנס לְמִשְׁכָּן
וְלֹא הוֹנַח שֵׁם, אִיִּסִּי בֵּן יְהוֹנָתָן אֹמֵר מִקְרָא זֶה בֹּא לְהִבְיָא - לְרַבּוֹת,
קְרָקַע

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שילה נזב ונגעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן ללמוד זאת מן חומה, ומה במומחה קלה - איסור כניסה למקדש בטומאה שדינו בכרת, לא חלק הקטוב בין המשכן למקדש. במומחה אשת איש שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי מיתתה בחנק, לא כל שכן שהשווה המשכן ומקדש לבדוקה ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד לומר - לאיזה צורך נכתב 'בקרקע המשכן', אומר איסי בן מנחם, שמקרא זה בא לרבות שלא יביא מתוך קופתו - שלא די בזה שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה הגמרא.

מסתפקת הגמרא, איכא לא, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה, לגבי מצות כיסוי הדם נאמר בתורה ו'כסוהו בעפר', ונחלקו בית שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיסוי או לאו. אומרת הגמרא, אלא אפר שפאי לא תיבעי לך - שודאי אין האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר ואינו כשר לכיסוי הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. כי תיבעי לך אלא אפר דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר שקרוי עפר ולכן כשר לכיסוי הדם, מאי יהא הדין לגבי מי סוטה. האם אף על גב דאמרי עפר, הקא לגבי סוטה ש'בקרקע המשכן' בתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר. או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר, והאי 'בקרקע המשכן' נכתב או לכדאיסי בן יהודה - שבא לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתי - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו למשכן. מביאה הגמרא ראיה לפשוט הספק, תא שבעינינו שנינו בברייתא, דאמר רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל, בשלשה מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר בפירוש במקרא. ואלו הם, התורה אמרה בפרשת כיסוי הדם 'ושפר את דמו וכסוהו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא, והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכסות בכל דבר. כמו כן התורה אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נדר נזיר תער לא יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בפתע, והלכה למשה מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בכל דבר. כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו', וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה מסיני אמרה שראוי לכתוב גט בכל דבר - אף על עלה של זית או על הנזיר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם איתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל ל'השוב נמי תא' - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה, שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושיר - לא מנה עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה בפירוש.

שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא לשייר דבר אחד לבדו, ומאי שירי עוד, מלבד דהאי שירי - ששייר עפר מי סוטה. מתרצת הגמרא ששייר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתניא בברייתא, לגבי התגלחת השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה. נאמר בפסוק 'ויהי ביום השביעי יגלח את כל שעריו' את ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שער יגלחו, דורשים כך, מה שנאמר 'את כל שעריו' הוא כלל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה עליו לגלח, ומה שנאמר 'ואת כל שעריו יגלחו' חזר וכלל. והמידה היא, שכלל ופרט וכלל, אי איתא דן את הכלל האחרון אלא כעין הפרט. ולכן דורשים, מה הפרט שהוזכר בפסוק שחייב לגלחו, מפורש בהם שהם מקום כינוס שער - שיש בהם ריבוי שער, ונראה - שאינם שהם מקום כינוס שער, אף כל מקום בגופו שיש בו כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא, מה רבי הכלל, רבי שיער הנהלים - שיער הערה שחייב לגלחו. ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, מיעט השיער דבית השחי שאינו נראה, ודבוליה גופיה - שער שבזרועותיו ושוקיו שאינו מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלח את כל גופו ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בגלגלת, דתני, בא לו לתקוף את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, וקתני סיפא במשנה שם וביום השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר בה 'מעביר תער על כל בשרו'. ונמצא שההלכה עקרה מה שנלמד מהכלל ופרט וכלל, וחזו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי סוטה. דוחה הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער, משום שבי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה עוקבת הם מקרא מפורש, אבל תא - בתגלחת מצורע, אין ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרגתו היא - עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רב פפא דוחה באופן אחר ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקבת את מה שנאמר בפסוק, כגון כיסוי הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר ילקה אף על שאר אופני גילות, כלומר שההלכה הפותחה ממה שנאמר בתורה, אבל תא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפותחה ממה שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומוקפת היא - שגלח מלבד את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהא מתינתא - הברייתא שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום הנראה וכינוס שיער, כגון - מי הוא התנא ששנאה, רבי ישמעאל היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין, שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

- שצריך לעשות כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עליו', בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך לערבן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן, מדוע דרשו שהנאמר 'אל בלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה ועליו' בא לומר שיערבם יחד, ואימא להיפך, שמה שנאמר 'עליו' דוקא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן את המים, ומה שנאמר 'אל בלי' ללמדנו שתתא חיותן בכלי - ללמדנו שלא יטול המים מהמעין בכלי אחד ויעבירו לכלי שבו עושה את המי חטאת, אלא

צריך ליטול המים מן המעיין באותו כלי שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מה מצינו בכל מקום - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת המבשר - את העפר נותן למעלה. ולכן מסתבר ללמוד שאף כאן - לגבי פרה, דינו כן שמבשר למעלה - שנותן את המים תחילה ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל בלי' לעכב בסדר הנתניה, ומעליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה שמא קלה. לכנס בטמאת הגוף למקדש, שאינה במיתת ב"ד אלא ברת, לא חלק הכתוב בין מקדש למשכן, שגאמרו בפרשת פרה אדמה שני פסוקים, כי את מקדש ה' טמא (כז) את משכן ה' טמא (פמקד יט): לא כל שכן. שהשוו מקדש ומשכן בלכדה ולכערה מתוך:

א"ב מה תל' בןקרקע שלא יביא מתוך

שילה נוב וגבעון ובית עולמים. איסי בן מנחם אומר: אינו צריך ומה בטומאת קלה, לא חלק הכתוב, בטומאת אשת איש המורה, לא כל שכן? אם בן מה תלמוד לומר "בןקרקע המושכן"? שלא יביא מתוך קופתו איבעיא להו אין שם עפר, מהו שיתן אפר? אליבא דבית שמאי לא תיבעי לך דאמרי לא מצינו אפר שקרוי "עפר". כי תיבעי לך אליבא דבית הלל דאמרי מצינו אפר שקרוי "עפר", מאי? אף על גב דאיקרי "עפר", הלא "בןקרקע המושכן" כתיב, או דילמא האי "בןקרקע המושכן" לכדאיסי בן יהודה ולכדאיסי בן מנחם הוא דאיתי תא שמו, דאמר ר' יוחנן משום ר' ינשעמאל: בשלשה מקומות הלכה עוקבת, מקרא. התורה אמרה "בעפר" והלכה בכל דבר, התורה אמרה "ב"תער" והלכה בכל דבר, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר, ואם איתא, ליחשוב נמי האי? תנא ושייר, ומאי שייר דהאי שייר? שייר מצורע, דתניא "היה כיום השביעי יגלח את כל שערו" כלל, "את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו" פרט, "ואת כל שערו יגלח" חזר וכלל! כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא פעין הפרט: מה פרט מפורש מקום כינוס שער ונראה, אף כל מקום כינוס שער ונראה, מה רבי? רבי שער הרגלים. מאי מיעט? מיעט בית השחי ודכוליה גופיה. והלכתא מגלח כדלעת, דתנן בא לו להקריף את המצורע מעביר תער על כל בשרו, וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. אמר רב נחמן בר יצחק: כי קא חשיב, הלכה עוקבת מקרא, הא עוקבת מדרבנן היא. רב פאא אמר כי קא חשיב, הלכה עוקבת ועוקרת, הא עוקבת ומוספת היא. רב אשי אמר, הא מתינתא מני? ר' ינשעמאל היא, דדריש כללי ופרטי, כדלעת

מדרשים רבוין דכל התורה קלה לא חשיב להו ר' ינשעמאל כהלכה עוקבת מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין ירושלמי מצאתי משנה זו ר' ינשעמאל ואין תער מן השלשה אלא מרצע, והכי תניא התם, התורה אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים, התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' סול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער משפת הוא: ואם איתא, דאפר נמי קשר ליחשב נמי דבקה הלכה עוקבת מקרא, דהתורה אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעוניה לא משמע לך, דהא לרי' ינשעמאל עפר לאו ממשמעוניה ממש נפקא ליה לענין כסוי הדם: תנא ושייר. לא חשיבנא לכלו מקומות: שייר מצורע, שהו צריך שני תגלחות דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' בתגלחת ראשונה לא כתב כלל ופרט אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו וזרועותיו ושוקיו ובית השחי, שיהא כל גופו חלק כדלעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבוץ שיער הרבה, למעט וזרועותיו ושוקיו שאינו מכנס ונראה, למעט בית השחי: שייער הרגלים. דאותו מקום, ולשנא מעלייתא נקט: והלכה מגלח כלל כדלעת. אף בתגלחת שניה קתני דמגלח כל גופו: כדלעת. במסכת נגעים (פ"י מ"ב: להקריף) גלחו כלו, לשון לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא יט): מעביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קא: ה"ל וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחנו שתתא תגלחת וכו', דלאו אקריב קאי אלא לשון המשנה ומגלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנן בה, אלקמא שניה נמי כדלעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אמר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שוירא הוא. דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, כגון ספר תער עפר דכתיב בנדריה והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתינתא, דקתני מקום כנוס שער ונראה: דדריש. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרין בשבועות פ"ג (דף טז.) רבי ינשעמאל שמש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גז וזו שהיה דורש כל התורה בפרטי ומיעט, וכבר פירשתי כל משמעוה כלל ופרט ורבי ומיעט וחלוקן במס' סנה' ב"ה (דף טז:)

תוספות

לרבות נוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא קרקע בית עולמים ושיבש הגירסא שילה נוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן סוטות משום דהוי מנחת יידיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (נכחם דף קי.) כל שהציבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו שבראש גגו והשתא הוצרך לרבות נוב וגבעון משום דבמה הוו: ובית העולמים. מקשינן אמאי איצטרך לרבות בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (דף טז.) במשכן מקדש מקדש ומקדש אקרי משכן ואי לא הוה כתיב אלא (כז) את משכן ה' טמא הוה נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת עירובין (דף ג.) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולים במקדש משום דמקדש אקרי משכן ואע"ג דושחו פתח אהל מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הזה אתי שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך אלא משום נוב וגבעון ובית עולמים נקט אנב שיטפיה אבל ר"י פירש האי דאיצטרך הכא לרבות בית עולמים משום דכתיב קרקע משמע היכא דאיכא קרקע לאפוקי בית העולמים דהוא ריפפה ולא מסתברא משום דמריבויא דקרקע מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב קרקע לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה צריך למכתב קרקע כלל ועוד קשיא מפ' טוף בקלף (ויחל דף מ.) דמיתיי ביחל וכל אדם לא יהיה באהל מועד אלא לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית העולמים ובפ"ק דעירובין (דף ג.) אמר דבית העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחו פתח אהל מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק הוציאו לו (ויחל דף מ.) רב ששת אמר קא לי אלא אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל וכסה: ואם איתא ליחשב נמי הא. תימה היכי מצי למיפשט מדר' ינשעמאל והא סבירא ליה בבית שמאי דאפר לא אקרי עפר ואליבא דבית שמאי לא קמיבעי ליה אלא אליבא דב"ה א"כ ה"נ אפר בכלל משמעוה דעפר משום דהבא בקרקע כתיב:

מאי

תנא ושייר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא ושייר והא שלשה קתני ואמר בפ"ק דקידושין (דף טז.) גבי הענקה וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דנחת למנינא דוקא הוא משום דקתני בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתא האב נמי מוציאה היה יכול לומר ארבעה ארבעה: כדלעת

כדלעת

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

תוספות

רש"י

מאי הוה עלה. תימנה מאי קא בעי כיון דלאו שוירא הוה אם כן תפשוט וי"ל דלא איתבריר להו האי דשיירא אי משום טעמא כדפרי' ולא שוירא הוה אי משום דתנא נחת לשיורא: **מביא** מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורבנן ההוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובפ' ג' מינין (פ"ל דף ה.) קא חשיב ליה בהדי עשר רביעיות

מחמש חזירותא וקא פריך התם ותו ליכא
והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא
פיילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא לא קא
מיירי והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא
חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא
דמאי לפלוגתא דמייתי התם כגון נוטלין
לידים לאחד ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג
התם בפ"ק דמסכת דים (מ"ו) ואמר לא סגי
ליה לשנים ברביעית דבעי לאחורן נמי
רביעית וכן במתניתין היה מביא פיילי של
חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה
ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר
תנא קמא כל שהוא אבל הכא רבנן מודו
בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי
ברביעית מידו לכתחילה מביא חצי לוג
כתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד
מטהרין את המצורע היה מביא פיילי של
חרס חדשה ונותן לתוכה חצי לוג מים חיים
והא דתנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פ"ה) רביעית
מה היתה משמשת רביעית מים למצורע ר'
ישמעאל היא: **מביא** מים שדם ניכר בהם
וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר
מרביעית והא תנן בפ"ז דמסכת מקואות
(מ"ט) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי
בשילוח פ"ק דשחיטת חולין (דף כ"ג) ובפ"ק
דמכות (דף כ"ג) ג' לוגין מים שנפל לתוכן
קורטוב יין ומראהו כמראה יין אלמא
דאפילו יין ניכר בג' לוגין וב"ש נדב דסומק
טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולא
בשינוי מראה דעלמא (מ"ד) והשתא לא
תיקשה מה שהיה תמיה רבי נמי מודא
דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ב) ופרק
גיד הנשה (חולין דף ט"ז) לרבי יהודה דיליף למין
במינו דאינו בטל ממנו דכתיב ולקח מים
הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר
מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא
בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את
זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר
ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי
כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר הרי
הוא בעין: **קטנה** ונודחית מפני המים מזה.
תימנה אליבא דמאן קא מביעיא ליה אי
לרבי ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי
שיהא דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי
אדוכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון
ספיקא אלא שהיה תמיה על דברי ר'
ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור
ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים
מדחין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים
ניכרין כגון גדולה והכי קים לרבנן
לשעוריה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם
ברביעית דומיא דפ"ק ד"ה (דף כ"ג) דאמר
ליה רבי ירמיה לרבי יורא מי קים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש אמר ליה לאו אמינא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': **שינה** הכתוב במשמעו. תימנה
לרבי יוחנן דאמר ענקרא אפר עפר והכתוב (מלכים ב' כג) וישרוף אותה בנחל קדרון וידק לעפר: וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (מלכים ב' כג) וי"ל אותו שלא
נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר א"ע"פ שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן
בפ"ג דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: **שינה** הכתוב במשמעו. תימנה וכי מפני כך שינה
והאמר בפרק ביסוי הדם (חולין דף פ"ה) דלכך שינה אליבא דר"ה ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

בדלעת מני. הא דקתני מגלחו תגלחת שניה כראשונה רבי עקיבא היא: **מאי**
הנה עלה. דבעין דלעיל אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר. ה"ג מביא רקובות
י"ק ומקדש. רקובות י"ק הוא דהוי עפר וכו'. ולא גרס ולא היא: **ומקדש**. נותנו
במקום והמקום מקדשו וחזרו ונטלו ונותנו למים: **עפר** **סוטה**. דכתיב (פ"ה) וי"ל
אל המים, שיראה עליהן, מידלא כתיב
ונתנו במים: ורוק **יבמה**. לענין הקנים
דכתיב לענין הקנים ודלצה וירקח (דברים
כ"א) **ואפר פרה**. דגזירה שוה גמירי מהדדי
עפר סוטה ואפר פרה בדללקן: **אף** **דם**
צפור. של מצורע ששוחטו אל כלי חרס
על מים חיים, וצריך שלא יתן מים אלא
כשיעור שיהא דם צפור ניכר בהן: **ת"ל**
מים. גרס, ולא גרס במים, דהא על המים
החיים כתיב בקרא: **יבמה** הן **רביעית**.
כדמפרש לקמן: **בצפור** **דרור**. שיערו
חקמים שאין במינה גדולה שמדחה את
המים ולא קטנה שדחת מפני המים שהן
רביעית: **אטביל** **בדם** **ובמים**. ואפי' אין
נכר: **קרא אחרת** **כתיב**. ששוחט לתוך
המים, והרי הן מעורבין מעקרא:
וליקטניהו לוורידים. יאחזם בין
אצבעותיו שלא יצא מהן דם: **גדולה**
ומדחת את המים. שאין מים נכר מפני רב
הדם: **לא תפיק נפשך לבר מהלכתא**.
כל דברי חכמים שנקבעו אל התורה
אחרת: **הקדים עפר** **למים** **בסוטה**
פסול. כדכתיב ונתן אל המים, אלמא מים
ברישא, וכתיב ועשה לה הכהן את כל
התורה הזאת, דבעין פסול הכתוב
בפרשה: **מה להלן**. בסוטה מצותו לכתחילה
עפר אל המים כדכתיב בה, אף כאן בפרה
עפר אל המים מצותו פן לכתחילה, ולא
תימא נתן עליו דוקא דמשמע עפר
לכתחילה: **ומה כאן**. בפרה הקדים עפר
למים כשר כדמפרש ואזיל: **והתם מגלן**.
גבי פרה דאם הקדים עפר למים כשר: **מים**
חיים **אל כלי**. משמע מים לצד הכלי ולא
עפר חוצץ ביניהם: **ורבנן**. דאמר ליה
בסוטה הקדים עפר למים פסול אמר לך
בפרה נמי פסול, דאל כלי דוקא, דמשמע
מים ברישא. והא דכתיב ונתן עליו מים,
לערבן, לאחר שנתן אפר אל המים צריך
להפר המים עליו ולערבן: ה"ג **ואימא** **עליו**
דוקא **אל כלי** **שהתא חיותו בכלי**.
ואימא עליו דוקא שיהא עפר תחלה, והא
דכתיב מים חיים אל כלי לאו למימרא
שיהו המים לצד הכלי אלא למימר שיהא
חיותו בכלי, שלא יטול מן המעין בכלי
אחר ויתן לתוך זה אלא בכלי זה ישאבם מן
המעין: **מה מצינו בכל מקום**. בסוטה:
מכשיר למעלה. עפר הוא המכשיר את
המים לבדוק אותה, וכן דם צפור של
מצורע שמוכשיר את המים להזאה, אף כאן
עפר מכשיר את המים:

מתני'

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מערבים את הדם במים, אלא יעשה האי' - טבילה אחת לחוריה בדם, 59
והאי' - טבילה נוספת לחוריה במים, לכן כתב רחמנא בדרם ובמים' 60
ללמדנו שצריך לערבן יחדיו. מבאר הגמרא, ורבי ישמעאל סבר שדין 61
זה שצריך לערבן יחד, נלמד מקרא אחר, שכתב 'ושחט את 62
הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים' וגו' - וכיון ששוחט את 63
הציפור על המים, ממילא המים והדם מעורבים. מבאר הגמרא, ורבנן 64
שהוצרכו ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי' נלמד מהחזא - 65
מהפסוק 'ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים, 66
אלא הנה אמינא לישחטיה סמוך למנא - צריך לשחוט את הצפור 67
סמוך לכלי עם המים, ונניקטינהו - יאחז בידיו לוורידין של הצפור 68
השחוטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא ולקבליה לדם 69
במנא אחרת - את הדם מהוורידים יקבל בכלי אחר, ויטבול בכל כלי 70
בנפרד, קא משמע לן - לכך נאמר 'וטבל במים ובדם', להשמיענו שצריך 71
לטבול בשניהם יחד כשהם מעורבים. 72
מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, בעא מיניה רבי ירמיה מרבי 73
יורא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה ויש בה דם מרובה, 74
וכשנשפך דמה לכלי עם הרביעית מים, ומדחת את המים - נראה הכל 75
כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור קטנה שדמה 76
מועט, וכשנשפך דמה אל הכלי עם הרביעית מים, ונדיחת מים המים 77
- לא ניכר בהם במים, מהו - האם כשרים לטהרת המצורע. אמר ליה 78
רבי יורא, לא אמינא לך - וכי לא אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך 79
לבר מהילכתא - אל תהרהר אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק 80
שהסתפקת בו אינו שייך במציאות, משום ששיעור רביעית שאמרו, 81
בציפור דרור שיעורו רבנן, ואין לך צפור דרור גדולה שדמה רב כל עד 82
כדי שמדחת את המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר שיש 83
בתערובת מים, ואין לך צפור דרור קטנה שדמה מועט כל כך, שנדיחת 84
מים המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר הדם במים. 85
סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן את 86
העפר, שכן נאמר 'ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח הכהן ונתן 87
אל המים'. ועל כך שנו בבביתא, הנה רבנן, אם הקדים ונתן את העפר 88
בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקות הסוטה, שנאמר 'ומן העפר וכו' 89
יקח הכהן ונתן אל המים', הרי שנותן את העפר אל המים ולא את המים 90
על העפר, ובסוף הפרשה נאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', 91
ללמד שצריך לעשות כסדר שנאמר בפרשה, ורבי שמעון מכשיר 92
בדיעבד אף אם נתן את העפר קודם שנתן את המים. מבאר הגמרא מאי 93
טעמא דרבי שמעון שהכשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, 94
דכתיב לגבי אפר פרה אדומה 'ולקחו למנא מעפר שרפת החטאת 95
ונתן עליו מים חיים אל כלי', ותניא, אמר רבי שמעון, מפני מה נאמר 96
עפר? וכי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שינה הכתוב במשמעו 97
ובתב עפר במקום אפר, לרין היינו - כדי שנלמד פרה אדומה מסוטה 98
בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה עפר, ונאמר להלן - 99
לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה, צריך שיתן עפר על גבי מים 100
- ולא מים על העפר, אף כאן - באפר פרה אדומה צריך שיתן העפר 101
על גבי מים. ומאותה גזרה שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה 102
אדומה, ומה כאן - באפר פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם 103
הקדים את העפר למים בשר, אף להלן - לגבי סוטה, אם הקדים את 104
העפר למים, בדיעבד בשר. שואלת הגמרא, והתם - באפר פרה, מנלן 105
שאם הקדים את האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, הרי קרא כתיב 106
בפרה אדומה שלכאורה סותרים זה את זה, כתיב 'ונתן עליו מים חיים', 107
אלמא - משמע שנותן את האפר ברישא ועליו נותן את המים, וכתיב 108
'מים חיים אל כלי', אלמא - משמע שנותן את המים ברישא אל הכלי, 109
ואין דבר בכלי החוצץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הא כיצד מקיימים 110
את שתי המשמעויות הללו, אם רצה ליתן תחילה זה - המים נותן, ואם 111
רצה ליתן תחילה זה - האפר, נותן וכשר. אלא שלומדים בגזירה שוה 112
מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו יתן את האפר. מבאר הגמרא, 113
ורבנן הסוברים לגבי מי סוטה שאף בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים 114
פסול, סוברים שגם לגבי אפר פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת 115
הפסוקים באופן זה, שמה שנאמר 'ונתן מים חיים אל כלי' הוא בדיקא 116

והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגולח את כל גופו בלעצא אף 1
בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא מני רבי עקיבא 2
היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל, אלא דרריש 3
רבינו ומיעוטי' - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות אף דברים שאינם 4
כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות שאינם כעין הפרט, 5
כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער. ומצינו שלדעה שדורשת 6
את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל גופו. דתניא בברייתא, נאמר 7
בפסוק 'והיה כיום השביעי יגלח את כל שערו' ריבה הפסוק שיגלח 8
את כל שערו, ולאחר מכן נאמר 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו', 9
מיעט הפסוק שאינו צריך לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר 10
בהמשך 'ואת כל שערו יגלח' חזר הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר 11
מקומות, והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעט וריבה, הריבוי 12
האחרון חזר וריבה חבל, מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה - 13
שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח. ומאי 14
מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעט שיער שבתוך החוטם - 15
שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה, כיון שאינו דומה 16
כלל לפרט. 17
חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, מאי הוי עקלה - האם אפר כשר 18
למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראיה, תא שמע, דאמר 19
רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע המשכן עפר למי 20
הסוטה, מביא רבובית ירק - פירורי ירק שנרקב והתפורר ונעשה כעין 21
עפר, ומקדש בהנחתו על קרקע המשכן ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי 22
סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, ולא היא 23
- אין הדימוי נכון, אלא דוקא רבובית ירק הוא דתנאי עפר ולכן ראוי 24
למי סוטה, אך אפר לא תנאי עפר ואינו ראוי למי סוטה. 25
כדי שיראה על המים. הנה רבנן, שלשה דברים שנינו בהם שצריכין 26
שיראו ויניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר סוטה שצריך לנתן 27
כשיעור שיראה על פני המים. ואמר פרה - כשעושה מי חטאת ומלת 28
את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור שיראה האפר על פני המים. 29
ורוק יבמה - כשממאן היבם ליבם את אשת אחיו וחולצת לו להיות 30
מותרת לינשא, אמרה התורה 'ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה 31
נעלו מעל רגלו וירקה בפניו', וממה שנכתב 'לעניני הזקנים' משמע שהרוק 32
ניכר. משום רבי ישמעאל אמר, אף דם צפור - הנעשה בטהרת 33
מצורע, צריך ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, מאי 34
טעמא דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבאר, דכתיב 35
לגבי טהרת המצורע 'את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת שני 36
התולעת ואת האזוב ויטבל אותם בדם הצפור וגו'', ותניא בברייתא, 37
אם היה נאמר רק בדם, יכול - היינו יכולים לפרש שיתבלם רק בדם 38
ולא במים, תלמוד לומר - לכך נאמר גם 'במים' ואי' היה נאמר רק 39
במים, יכול - היינו יכולים לפרש שיתבלם רק במים ולא בדם, תלמוד 40
לומר - לכך נאמר גם בדם, הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים מערב 41
בהם דם צפור, וצריך שיהיו המים כשיעור שדם ציפור ניכר בהן 42
ומקיים בזה טבילה בדם ובמים. ובמה הוא שיעור המים שדם הציפור 43
ניכר בהם - רביעית. 44
מבאר הגמרא, ורבנן שלא מנא את דם הציפור בכלל הדברים שצריכים 45
שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות ניכר במים, 46
אלא מהוא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין שצריך להטביל בדם 47
ובמים, דהכי קאמר רחמנא במה שאמרה ויטבל אותם ואת הצפור 48
החיה בדם הצפור השחוטה על המים, שאמרינן בדם ובמים יחדיו, אך 49
אין צריך שיהיה ניכר. מבאר הגמרא ורבי ישמעאל, מנין למד שצריך 50
שיהיה ניכר, הרי הוצרך הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרבת הגמרא 51
אם כן - כדעת רבנן, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיתבלם בדם 52
ומים ואף שאין הדם ניכר, לכתוב רחמנא רק 'ויטבל בהם', שהרי כבר 53
נאמר בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב 54
במים, בדם ובמים' למה לי - מדוע הורה התורה וכתבה כן, בהכרח 55
לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבאר הגמרא, 56
ורבנן שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן, משום שאי' כתב 57
רחמנא 'ויטבל בהם' ולא היה נכתב 'בדם ובמים', הנה אמינא שאין 58

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מֵיעֻמָּא - באה למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק 'אם
 לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר בעלמא, שדי
 לומר בלשון לאו, וּנְדַע שֶׁמִּכְלָל שאמר לֹא אֶתָּה שׁוֹמֵעַ את ההיפך -
 הֵן, וממילא מפסוק זה משמעו ברכה, לא נשמעת קללה - שאם שטתה
 לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו במגילת סוטה, שאין כותבים בה
 אלא הקללות שנאמרו לה אם שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְחִינֵם
 יש בפסוק זה משמעות קללה, כיון ש'הִנֵּקוּ' בְּתִיב בכתיב חסר ולא הִנֵּקוּ,
 ונדרש הפסוק בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי -
 מלשון נקיות, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
 דְּרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נשואים שְׂכָנוּ - הולכים שניהם בדרך
 ישרה ואינם נואפים, שְׂכִינָה שְׂרִידָה בְּיָדֵיהֶן, שְׁהֵרִי שְׁמוֹ של הַקֶּבֶה נמצא
 בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים בדרך ישרה,
 הקב"ה מסלק שמו מביניהם, הַיּוֹד מֵהָאִישׁ וְהַיּוֹד מֵהָאִשָּׁה, ונמצא שהם
 אש ואש, והאש אֵשׁ אוֹכֵלֶתָּ, אֲמַר רַבָּא, אם לא זכו, וְהָאִשָּׁה - האש
 של האשה, עֲדִיפָא - קשה יותר וממחרת לאכול, מִדְּאִישׁ מִשַּׁל הָאִישׁ,
 (מֵאִי מַעְיָמָא), משום שְׁהָאִי - אש של האשה מְצַרָּה - גם לפני
 שהסתלקה הַיּוֹד־אִיזו האותיות אש יחד, ולכן נדלקת האש מחד, וְהָאִי -
 אש של האיש, לֹא מְצַרָּה - הַיּוֹד־אִיזו של השכינה הפסיקה באמצע.
 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מַה אֲמָרָה תוֹרָה הָבָא עֲפָר לְסוּמָה, לומר שאם זָכָתָה
 - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִכֶּהֱנָה בֶּן כַּאֲבֵרָהָם אֲבִינוּ, דְּבִתִּיב
 בִּיה 'זֹאנְכִי עֲפָר וְאִפֶּר', ואם לא זָכָתָה - שזינתה, תמות ותחזור
 לַעֲפָרָה. עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרִי שָׁאֲמַר אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ 'זֹאנְכִי עֲפָר
 וְאִפֶּר', והראה את מידת ענוותנותו, וְכֹן בְּנִי לֵב מְצוֹת הַשִּׁיבוֹת לעפר
 ואפר, למצות אֲפֶר פָּרָה אֲרוּמָה, וְעֲפָר כּוֹסָה. שואלת הגמרא וכי רק
 אלו המצוות שייכות בעפר ואפר, וְהָאִיכָא נִמִּי מְצוֹת עֲפָר בִּיפוֹי הָדָם,
 ומדוע לא אמר שזכו לזה בזכות אמירת אברהם 'זֹאנְכִי עֲפָר וְאִפֶּר'.
 מתרצת הגמרא, הָתָם בְּמִצְוֹת כִּסּוּי הָדָם, הִכְשָׁר מְצוֹת אִיכָא - יש בזה
 קיום מצוה, אך הִנָּחָה לִיכָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר
 פרה ועפר סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת
 וכן מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו. וכן
 שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים בישראל,
 ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעז מעל בניה.
 עוד דְּרִישׁ רַבָּא, בְּשִׁכְרִי שָׁאֲמַר אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ, 'אִם מְחוּט וְעַד שְׂרוּךְ
 נָעַל ואם אקח מכל אשר לך' - שנתרחק מן הגזל, וְכֹן בְּנִי כִגְדֵי זֶה לֵב
 מְצוֹת, כִּגְדֵי מִה שֶׁאֲמַר 'מִחוּט' זכו לחטט שֶׁל תִּבְכֶּלֶת, וכגד מה שאמר
 'שְׂרוּךְ נָעַל' זכו לזריצות שֶׁל תִּפְלִין. שואלת הגמרא, בְּשִׁלְמָא רַצְיוּעָה
 שֶׁל תִּפְלִין יש הנאה מעצם קיום המצוה, דְּבִתִּיב 'וִירָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ
 כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶם וִירָאוּ מִמֶּךָ', וְתִנָּא בְּבֵרִיתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל
 אֲמַר כִּיצַד רואים ששם ה' נקרא על ישראל, אֱלֹו תִפְלִין שְׂבָרָאשׁ -
 שיש בהם רוב השם של הקב"ה, שִׁהְשִׁין כְּתוּבָה בְּקֶמֶט הָעוֹר שִׁבְתִּימָם,
 וְהִדְלִית בְּרִצְעוֹת, ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה
 ממצות תפילין. אֱלֹא חוּט שֶׁל תִּבְכֶּלֶת מֵאִי הִיא ההנאה שיש לישראל
 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה שיש
 בהנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו, דְּתִנָּא
 בְּבֵרִיתָא שֶׁל הַמִּקְיִים מְצוֹת צִיצִית כְּאִילוּ הַקֶּבֶל פְּנֵי שְׂכִינָה, שְׁהִיךְ רַבִּי
 מֵאִיר אֲמַר, מַה נִּשְׁתַּנָּה צִבְעַת הַתִּבְכֶּלֶת שֶׁנֶּחֱטָאוּ לִיתָנוּ בְּצִיצוֹת יוֹתֵר מִכָּל
 מִינֵי צִבְעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתִּבְכֶּלֶת דּוֹמָה מֵרֵאשִׁית לָם, וְיֵם דּוֹמָה הוּא
 בְּמֵרָאשׁוֹ לְרִנָּה, וְרִנָּה דּוֹמָה לְכֶסֶף הַתְּכָדוּ. שָׁאֲמַר לִגְבִי הִרְקִיעַ
 "וִירָאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלֵיוּ בְּמַעֲשֵׂה לְבִנְתָּהּ הַסִּפִּיר וּבְעֵצִים
 הַשְּׂמִימִים לְמַהֲרָה", וְכִתִּיב לִגְבִי כִסָּא הַכְּבוֹד "כְּמֵרָאשׁ אֲכֹן סִפִּיר דְּמוֹת
 כְּסֵא", הרי שהספיר שהוא הִרְקִיעַ דומה לכסא הכבוד.
 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר שהוא
 קלף. אִינוּ בּוֹתֵב אותה לֹא עַל הַלּוֹחַ של עץ, וְלֹא עַל הַנִּייר העשוי
 מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה כעור שניתן
 לכתוב עליו, וְלֹא עַל

פרשת סוטה נחלקת לשלושה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים בהם
 מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות', אלות וקללות,
 שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות שיחולו על
 האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם הפסוקים בהם נכתב
 שמקבלת האשה על עצמה את השבועות, האלות והקללות שמחיל
 עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב הכהן במגילת הסוטה ונמחק
 במים.
 משנה. בָּא לוֹ הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה של הסוטה, מֵאִיזָה מְקוֹם -
 פסוק הוּא בּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב ב'אִם' לֹא שִׁכְבַּ
 אִישׁ אוֹתָךְ וגו', וְאֵת כִּי שְׂמִיתָ תַּחַת אִישְׁךָ הַנָּקִי מִמִּי הַמְרִים הַמְאָרְרִים
 הָאֵלֶּה". וְאִינוּ בּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר לאחר מכן, 'וְהִשְׁבִּיעַ
 הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', אלא מדלג על
 חלק זה וְבוֹתֵב את המשך הפסוק 'וְתֵן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבָּעָה בַת
 ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה, וְכֹא הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה
 בְּמַעֲרֵךְ, לְצִבּוֹת מִן וְלִפְלִי יָדָךְ', עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה,
 וְאִינוּ בּוֹתֵב את מה שנאמר בהמשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 רַבִּי יוֹסִי אֲמַר מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הִיָּה
 מִפְּסִיק בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם את
 הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רַבִּי יְהוּדָה אֲמַר
 כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ בּוֹתֵב - יזכר הכהן בעצמו, ולא יכתוב אֱלֹא את האלות
 המפורשות בפסוקים, "וְתֵן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וְלִשְׁבָּעָה וגו'", וְכֹא הַמִּים
 הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרֵךְ וגו', וְאִינוּ בּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק
 "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אָמֵן".
 גמרא. שואלת הגמרא, בְּמֵאִי קָא מִפְּלִגִי - מה טעמים של התנאים
 שנחלקו מדיכן היה כותב. ומשיבה, בְּהָא קָרָא קְמִיפְלִגִי - נחלקו כיצד
 לדרוש המקרא "וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בְּסִפֶּר", רַבִּי מֵאִיר
 סָבַר, אם היה נאמר 'וְכַתֵּב את אֱלֹוֹת', היינו סבורים שאינו כותב אלא
 את הָאֱלֹוֹת מִפֶּשׁ - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר 'הָאֱלֹוֹת', לְרִבּוֹת
 - שכותב גם את הקללות הַבְּאִיֹּת מִחֻמַּת בְּרִבּוֹת. ומה שנאמר 'אֵלֶּה'
 שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות, לְמַעֲוִי - שאינו כותב
 במגילת סוטה את הקללות שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה - קללות שנאמרו בפרשת
 כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֱלֹוֹת' בִּיתוּרָה ה"א, לְמַעֲוִי - שאינו כותב את
 הַצְּוֹאוֹת שציותה התורה לכהן להשביע את האשה, וְקַבְּלוֹת הָאִשָּׁה,
 שאומרת אָמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שלא היה מפסיק, סָבַר שְׂבָלוֹהוּ - כל
 הדרשות נדרשות בְּרִקְקָמִית - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש
 רבי מאיר ממה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי
 יוֹסִי וסָבַר שִׁמְמָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכַתֵּב אֶת הָאֵלֹוֹת הָאֵלֶּה', היתור של 'את' בא
 לְרִבּוֹת שכותב גם צוואות וקבלות. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר שלא
 דרש כן, הוּא מְשׁוּם שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בְּכָל הַתּוֹרָה. וְרַבִּי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר
 שכותב רק מִיתָה ה' אוֹתָךְ, וכן אינו כותב את הקבלה שבסוף הפרשה,
 טַעְמוֹ, שְׂבָלוֹהוּ הַיּוֹד־אִיזו שנאמרו בפסוק בְּמַעֲוִי דְרִישׁ לָהּ - באים
 למעט, וכך דרש, 'אֱלֹוֹת מִפֶּשׁ' - שכותב את האלות המפורשות
 בפסוקים, 'הָאֱלֹוֹת', הַיּוֹד־אִיזו באה לְמַעֲוִי שאינו כותב קְלָלוֹת הַבְּאִיֹּת
 מִחֻמַּת בְּרִבּוֹת - דהיינו 'אם לא שכב וגו', 'אֵלֶּה' בא לְמַעֲוִי שאינו
 כותב את הקללות שְׂבָמִשְׁנָה תוֹרָה, וְהָאֵלֶּה' בא לְמַעֲוִי צוואות
 וקבלות.
 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר שִׁהְיָא של 'האלות' באה לרבות
 שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, וְהַיּוֹד־אִיזו של 'האלה' באה למעט
 שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׁנָא הָאִי ה"י של 'האלות'
 דְּמִרְבִּי בִיה - שדורש שבאה לרבות, וְכֹא שְׁנָא הָאִי ה"י של 'האלה'
 דְּמַעֲוִי בִיה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר כרבי יהודה ששניהם
 באו למעט. מבארת הגמרא, סָבַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁה"י דְּנִבְיָה דְרִיבּוּיָא - ה"א
 שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא מילה שבאה לרבות - שכותב את
 האלות, וְרִיבּוּיָא הִיא - באה לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת
 ברכות, ואילו ה"י דְּנִבְיָה דְמַעֲוִיָּא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה',
 שהיא מילה שבאה למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

תוספות

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהכא דריש ר"מ ה"י
דהאלות ובפ"ק דהוריות (ק"ה ע"ב) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו
איכא למיתמה דר"י דריש הכא ה"י דריבויא למעט והתם דריש קהל הקהל
לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהכא משמע דלא דריש את האלות
ובפ"ק דמנחות (ק"ה ע"ב) אמר ר"י סבר את וכל
הלבונו? לרבות (קריט) אחר:
אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הכא פרש"י
דתרוש הכי טומאה תחת אישך
חינקי אבל בסוף פרק שבעת העדות (פסוק)
ק"ה ע"ב פירש הנקי בלא י"ד כמו חנקי וקאי
אקרא דבתריה ואת כי שטות דמשמע הכי
תנכי ממיה המורים האלה ואת כי בשבית
והתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו
אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה
וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא
ונשאל רבי והא בפ"ק דנדרים (ק"ה ע"ב) אמר
בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא
לקרנן מני מתני' אי ר"מ לא לית ליה מכל
לאו וחכי דייק נמי בסוף הפירק (ס"ג ע"ב) ובשית
פרק שני (ק"ה ע"ב) אע"ג דאיסורא גרידתא הוא
והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה
ממונא הוא שאסר ממונו על חבריו:
מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי
דפ"ק דברכות מגיד שהתכלת
דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים
לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספיר ובתיב
ואראה והנה (על) ואלו הרקיע וגו' (ויחזקאל י"ג)
אינו כותב וכו' על הנייר אלא על
המגילה. תימה בפ' המוציא (פס"ה ע"ב)
דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה
שבחפלין שמה ישראל אמאי לא קתני
פרשת סוטה דשעירא זוטא טפי אורי'
דפרשת סוטה לא שכיח בפרשת תפילין
ואמרין התם (ק"ה ע"ב) כל מילתא דשכיח ולא
שכיח אולר רבנן בחר שכיח לקולא: **לא** על
הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה
אמאי לא מריבין כל מילי מוכתב כדאמרין
פרק דרע"ט (ק"ה ע"ב) ספר אין לי אלא ספר
מנן לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן
מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים
ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל
היכא

מתני' מואם לא שָׁכב איש אותך. ואם לא שָׁטית טְמֵאָה וגו'. שָׁחַן קְלָלוֹת
הַבָּאוֹת מִחֶמֶת בְּרָכוֹת. דְּמִשְׁמַע הָאֵם שָׁטִית לֹא הִנָּקִי, וְאֵת כִּי שָׁטִית טְמֵאָה תַּחַת
אִישְׁךָ וְכִי נִטְמַאת וגו' יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה בְּתוֹךְ עַמְּךָ וגו' וְכֵּן הַמִּים
הַמְאָרְרִים וגו' וְכֵּן הֵן סוֹדֵרִין בְּפִרְשָׁה, אֵלָּא שֶׁהַשְּׂבִיעִי הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁבְעַת
הָאֵלֶּה וְאָמַר הִכְהִן לְאִשְׁתְּךָ מִפְּסִיק בְּרֵאשׁ
יִתֵּן ה' אוֹתָךְ, וְאִינוּ כּוֹתְבֵי דְאִינוּ אֵלָּא
צְוֹנָה שְׁמִצָּה הִכְהִן לְהַשְׂבִּיעָה, וְגַם בְּסוֹף
וְכֵּן הַמִּים הַמְאָרְרִים בְּמַעֲרָךְ לְצִבּוֹת בְּטָן
וְלִנְפִיל יָרֵךְ אִינוּ כּוֹתֵב סוֹף הַמְקָרָא וְאָמַר
הָאִשָּׁה, דְּהֵינּוּ קִבְּלָה שְׁהָאִשָּׁה תִּקְבַּל עֲלֶיהָ
שְׁבֻעָה, וְאֵין זֶה הָאֱלֹהִים: **לֹא הָיָה**
מִפְּסִיק. מִשְׁתַּחֲוִיל אֵם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ
עַד אֲמֵן אָמֵן. שְׁהֵיךָ כּוֹתֵב צְוֹנָה דְּהַשְׂבִּיעִי
הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה וְקִבְּלָה דְּוָמַרְהָ הָאִשָּׁה
אָמֵן אָמֵן: **כָּל עֲצָמוֹ.** לִשְׁנָא בְּעֻלְמָא הוּא.
יָהִר בְּעֻמּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה כּוֹתֵב אֵלָּא אֲלוֹת
לְבָדוֹ, וְאִפְלוֹ אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְהִנָּקִי
לֹא הָיָה כּוֹתֵב, וְכִּי שְׁהֵיךָ הִכְהִן, וְאִינוּ
כּוֹתֵב וְאָמַרְהָ הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן שְׁהוּא סוֹף
הַמְקָרָא הֵנָּה: **נָמוֹ אֲלוֹת מִשָּׁה.** יִתֵּן ה'
אוֹתָךְ, וְכֵּן הַמִּים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲרָךְ
וגו': קְלָלוֹת הַבָּאוֹת וְכו', הִנָּקִי מִמִּי
הַמִּירִים: **אֵלֶּה.** מִיעוּטָא הוּא: **שְׁבֻעָשָׁנָה**
תוֹרָה. דְּאֵי כְּתַב קָרָא וְכַתֵּב אֶת הָאֲלוֹת
בְּסֵפֶר הָהָּן מִשְׁמַע אֲלוֹת שְׁבֻעָשָׁנָה תוֹרָה.
יִכְבֶּה ה' בְּשַׁחֲתָה, דְּאֵלֶּה אִיקוּר דְּכַתִּיב וְהָיָה
בְּשִׁמְעוֹ אֶת דְּבַרִּי הָאֵלֶּה הַזֶּה וְגו' (וְקָרִים
ט"ו): **צְוֹנָאוֹת.** וְהַשְּׂבִיעִי הִכְהִן אֶת הָאִשָּׁה.
דְּלֹא תִּיקָא לֹא יִדְלֵג, הִלָּךְ אִיִּצְטְרִיךְ
לְמַעֲשִׂינָהּ וְקִבְּלָתָּ אָמֵן. וְלִקְמִיָּה פִּרְיָ מִשָּׁ
הָאֵי ה"י דְּמַרְבֵּה בִּיה וּמִשָּׁ הָאֵי ה"י דְּמַמְעֵט
בִּיה: **כִּלְהוֹ.** דְּבִרְיָ כְּדָקְאֻמְרָת, אֲלוֹת אֲלוֹת
מִשָּׁה, אֲלוֹת הַקְּלָלוֹת הַבָּאוֹת מִחֶמֶת
בְּרָכוֹת, אֵלֶּה לְמַעוּטֵי שְׁבֻעָשָׁנָה תוֹרָה
וּשְׁבֻעָשָׁנָה כְּהֵנִים, אֲבָל ה"י דְּהָאֵלֶּה לֹא
דְּתוֹרֵשׁ לְמַעוּטֵי צְוֹנָאוֹת וְקִבְּלוֹת, דְּאֵתָא אֶת
וְרִבִּינָהּ, וְה"י דְּהָאֵלֶּה אוֹרְחִיהָ הוּא: **וְר"י**
כִּלְהוֹ. הִנָּקִי דְּקִיָּה מַעוּטֵי דְּרִישׁ לְהוֹ:
וְלִגְפִי רַבּוּי. דְּהָאֲלוֹת דְּקָאֵי אוֹתְכָה: **וְלִגְפִי**
מַעוּט. אֵלֶּה לְמַעוּטָא הוּא, אֵלֶּה וְלֹא
אֲחֵרוֹת: **וְהָאֵלֶּה לִית לִיה לְר"מ מִכָּלֵל לֹא**
אֵתָה שׁוֹמֵעַ הֵן. דְּשִׁמְעִין לִיה דְּבִיעִי תִּנְאִי
כְּפֹל, דְּתַנן ר"מ אוֹמַר כָּל תִּנְאִי שְׁאִינוּ
כְּתִנְאִי בְּנִי גַּד וְכֵּן וְאִינוּ אִינוּ תִּנְאִי, דְּכַתִּיב
בִּיה אִם יַעֲבֹדוּ וְאִם לֹא יַעֲבֹדוּ, הָאֵל לֹא
כְּפִלְיָה מִכָּלֵל לֹא לֹא תִשְׁמַע הֵן: **א"ר**
תִּנְחֻם הִנָּקִי כְּתִיב. בְּלֹא יוֹד, דְּמִשְׁתַּמַּע
הִנָּקִי אִם לֹא שָׁכַב, וְתוֹרֵשׁ הִכִּי טְמֵאָה
תַּחַת אִישְׁךָ חִנָּקִי: **וְכוּ.** לִלְכַּת בְּדֶרֶךְ וְשָׂרָה
שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא נֹאקָא וְלֹא הִיא נֹאקָתָה:
שְׂכִינָה בִּינִיהֶם. שְׁהֵי חֶלֶק אֶת שְׁמוֹ וְשִׁכְנוּ
בִּינֵיהֶן, יוֹדִי בְּאִישׁ וְה"י בְּאִשָּׁה: **לֹא וְכוּ אִשׁ**
אוֹכְלִתָּה. שְׁהִקְטַח מִסְלַק שְׁמוֹ מִבִּינֵיהֶן וְנִמְצָאוּ אִשׁ וְאִשָּׁה עַדִּיפָא מְדִאִישׁ. אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וּמִמְהֵרָת לֹאכֹל וּלְפָרַע מִשָּׁל אִישׁ: **מִשָּׁמָה הָאֵי מִצְרָה.**
אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה נוֹחַ לְהִדְלִיק מִהָּ, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֵׁם מִפְּסִיק אֵלֶּה מְהֵרָה הוּא וְנִקְרָא אִשׁ, אֲבָל שֶׁל אִישׁ אֵין אוֹתִיּוֹת שֶׁל אִשׁ מִצְרָפוֹת יָהִר, שְׁהֵי יוֹדִי שֶׁל שְׂכִינָה מִפְּסִיקָתָה:
הִנָּה לִיכָא. וְאֵין זֶה קְבוֹל שָׁכַר, אֲבָל כָּאֵן יֵשׁ הִנָּה, בְּסוּטָה לִתּוֹת שְׁלוֹם וְשִׁלָּא יִרְבֶּה מִמְּזוֹרִים בִּישְׂרָאֵל אִם זֹנֶה הִיא, וְאִם נִתְּנָה וְנִקְרָעָה זָרַע, וּמִבְּשִׁלָּת לַעֲזוֹ מַעַל בְּנִיָּה,
וְאִפְרָה לְטִחְרָן וְלִזְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הַעֲגָל: **בְּשָׁכַר אִם מַחוּט וְעַד שְׂרוּךְ נַעַל.** שֶׁהִכְרִיחַ עֲצָמוֹ מִן הַגּוֹל: **חוּט** שֶׁל תְּכֵלֶת. כְּנָגֵד מַחוּט, וְרִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין
כְּנָגֵד שִׁיּוֹר, דְּהֵינּוּ רִצְוִיעָה: **בְּשִׁלְמָא רִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין.** קְבוֹל הוּא דְּאִיכָא הִנָּה דְּכַתִּיב וְכו', אֲבָל חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית מֵאֵי הִנָּה אִיכָא: **מִה תִּשְׁתַּחֲוֶה**
תְּכֵלֶת. שֶׁהוֹקֵדוּ הַכּוֹתֵב לְצִיצִית: **שְׁהִתְכַלֵּת דּוּמָה לִים כּוּ.** כֹּא לְמַדְנֵנוּ שֶׁל הַמְּקוֹם מִצּוֹת צִיצִית כְּאֵלוֹ הַקְּבִיל פְּנֵי שְׂכִינָה, וְהִכִּי תִּנְאִי לֹה בְּסִפְרֵי, וְוָדִאיִצְטְרִיכוּ כָּל
הֵן, מִשּׁוֹם דְּלֹא אִשְׁכְּחָן קָרָאֵי אֵלֶּה בְּרִקְיעַ שְׁדוּמָה לְכַסָּא הַקְּבוֹד, הִלָּךְ תְּכֵלֶת דּוּמָה לִים וְהֵן דּוּמָה לְרִקְיעַ, וְתְּכֵלֶת לֹא דְּמִי לְרִקְיעַ כָּל כֵּךְ אֵלֶּה דּוּמָה לְדוּמָה, כְּמוֹ
תְּכֵלֶת דּוּמָה לְמִרְאָה הֵימָּן, וְאֵין חֻזְקוֹן דִּים דּוּמָה לְמִרְאָה הִרְקִיעַ: **וְרִקְיעַ** דּוּמָה לְכַסָּא הַקְּבוֹד. קָרָא דְּרִישִׁי, דְּכַתִּיב בְּרִקְיעַ מִמַּעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסְּפִיר, וְכַתִּיב בְּכַסָּא הַקְּבוֹד
כְּמִרְאָה אֲבָן סִפִּיר דְּמוּת כַּסָּא: **מִתְנִי' לוח** שֶׁל עֵץ: **גִּיר.** שֶׁל עֲשִׂים שְׁבוּחָשִׁין וּמוֹדֵבִין אוֹתָן בְּדָבָר שְׁקוּרִין גְּלִיד וְנִגְשִׁין כְּמוֹ עוֹר:

והאיכא נמי עפר פיסיו הדים? התם הכִּשֶׁה מִצְוָה אִיכָא, הִנָּה לִיכָא. דְּרִשׁ רָבָא: **בְּשָׁכַר שְׁאִמֹר**
אֲבִירָה אֲבִינוּ אִם מַחוּט וְעַד שְׂרוּךְ נַעַל? וְכוּ בְּנִי לִשְׁתֵּי מִצְוֹת: **חוּט** שֶׁל תְּכֵלֶת וְרִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין.
בְּשִׁלְמָא רִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין. דְּכַתִּיב "וְרָאוּ כָּל עַמִּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיהֶן" וְתִנְאִי, ר' אֲלֵיעֶזֶר
הַגְּדוֹל אוֹמַר: אֵלֶּה תְּפִלִּין שְׁבָרָשׁ. אֵלֶּה חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת מֵאֵי הִיא? דְּתִנְאִי, הִיָּה ר' מֵאִיר אוֹמַר: **מִה**
נִשְׁתַּחֲוֶה תְּכֵלֶת מִכָּל מִינֵי צִבְעוֹנִין? מִכָּנֵי שֶׁהִתְכַלֵּת דּוּמָה לִים, וְהֵן דּוּמָה לְרִקְיעַ, וְרִקְיעַ דּוּמָה לְכַסָּא
הַקְּבוֹד, שְׁנָאִמֹר: "וְרָאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רַגְלֵיוּ מִמַּעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסְּפִיר וּכְעֵצֵם הַשָּׁמַיִם לְמַחֲהֵם"
וְכַתִּיב: "כְּמִרְאָה אֲבָן סִפִּיר דְּמוּת כַּסָּא: **מִתְנִי'** אִינוּ כּוֹתֵב לֹא עַל הַלּוֹחַ וְלֹא עַל הַנִּייר, וְלֹא עַל

הדיפתרא

אוֹכְלִתָּה. שְׁהִקְטַח מִסְלַק שְׁמוֹ מִבִּינֵיהֶן וְנִמְצָאוּ אִשׁ וְאִשָּׁה עַדִּיפָא מְדִאִישׁ. אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה קָשָׁה וּמִמְהֵרָת לֹאכֹל וּלְפָרַע מִשָּׁל אִישׁ: **מִשָּׁמָה הָאֵי מִצְרָה.**
אִשׁ שֶׁל אִשָּׁה נוֹחַ לְהִדְלִיק מִהָּ, שְׁאֵין אוֹת שֶׁל שֵׁם מִפְּסִיק אֵלֶּה מְהֵרָה הוּא וְנִקְרָא אִשׁ, אֲבָל שֶׁל אִישׁ אֵין אוֹתִיּוֹת שֶׁל אִשׁ מִצְרָפוֹת יָהִר, שְׁהֵי יוֹדִי שֶׁל שְׂכִינָה מִפְּסִיקָתָה:
הִנָּה לִיכָא. וְאֵין זֶה קְבוֹל שָׁכַר, אֲבָל כָּאֵן יֵשׁ הִנָּה, בְּסוּטָה לִתּוֹת שְׁלוֹם וְשִׁלָּא יִרְבֶּה מִמְּזוֹרִים בִּישְׂרָאֵל אִם זֹנֶה הִיא, וְאִם נִתְּנָה וְנִקְרָעָה זָרַע, וּמִבְּשִׁלָּת לַעֲזוֹ מַעַל בְּנִיָּה,
וְאִפְרָה לְטִחְרָן וְלִזְכוּת אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּעֲשֵׂה הַעֲגָל: **בְּשָׁכַר אִם מַחוּט וְעַד שְׂרוּךְ נַעַל.** שֶׁהִכְרִיחַ עֲצָמוֹ מִן הַגּוֹל: **חוּט** שֶׁל תְּכֵלֶת. כְּנָגֵד מַחוּט, וְרִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין
כְּנָגֵד שִׁיּוֹר, דְּהֵינּוּ רִצְוִיעָה: **בְּשִׁלְמָא רִצְוִיעָה שֶׁל תְּפִלִּין.** קְבוֹל הוּא דְּאִיכָא הִנָּה דְּכַתִּיב וְכו', אֲבָל חוּט שֶׁל תְּכֵלֶת שֶׁל צִיצִית מֵאֵי הִנָּה אִיכָא: **מִה תִּשְׁתַּחֲוֶה**
תְּכֵלֶת. שֶׁהוֹקֵדוּ הַכּוֹתֵב לְצִיצִית: **שְׁהִתְכַלֵּת דּוּמָה לִים כּוּ.** כֹּא לְמַדְנֵנוּ שֶׁל הַמְּקוֹם מִצּוֹת צִיצִית כְּאֵלוֹ הַקְּבִיל פְּנֵי שְׂכִינָה, וְהִכִּי תִנְאִי לֹה בְּסִפְרֵי, וְוָדִאיִצְטְרִיכוּ כָּל
הֵן, מִשּׁוֹם דְּלֹא אִשְׁכְּחָן קָרָאֵי אֵלֶּה בְּרִקְיעַ שְׁדוּמָה לְכַסָּא הַקְּבוֹד, הִלָּךְ תְּכֵלֶת דּוּמָה לִים וְהֵן דּוּמָה לְרִקְיעַ, וְתְּכֵלֶת לֹא דְּמִי לְרִקְיעַ כָּל כֵּךְ אֵלֶּה דּוּמָה לְדוּמָה, כְּמוֹ
תְּכֵלֶת דּוּמָה לְמִרְאָה הֵימָּן, וְאֵין חֻזְקוֹן דִּים דּוּמָה לְמִרְאָה הִרְקִיעַ: **וְרִקְיעַ** דּוּמָה לְכַסָּא הַקְּבוֹד. קָרָא דְּרִישִׁי, דְּכַתִּיב בְּרִקְיעַ מִמַּעֲשֵׂה לְבָנֵת הַסְּפִיר, וְכַתִּיב בְּכַסָּא הַקְּבוֹד
כְּמִרְאָה אֲבָן סִפִּיר דְּמוּת כַּסָּא: **מִתְנִי' לוח** שֶׁל עֵץ: **גִּיר.** שֶׁל עֲשִׂים שְׁבוּחָשִׁין וּמוֹדֵבִין אוֹתָן בְּדָבָר שְׁקוּרִין גְּלִיד וְנִגְשִׁין כְּמוֹ עוֹר:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רש"י

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי' התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זמני וכתב לה ספר כריתות וביירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והכא כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמוע אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון דאיתמר למחוקה

ניתנה למחא אינו כותב תני ר"א ובר שמועון |
אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמוע |
מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא |
השם נגזר על עור בהמה טמאה ותו התם ר' |
לוי בר סיסבי בעי קמיה רבי מגילת סוטה |
מהו שתטמא את הידים א"ל הרי זו שאלה |
אי' יוסי אינה שאלה כלום גזרו על |
הספרים שיטמאו את הידים לא מפני |
קדושתן ווו למחוקה תננה לא צריכא ודלא |
הואיל ונתנה למחוקה: |
שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. |
בירושלמי אי מחא יכול |
במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כיצד |
כתב שיכול למחוק ואיזו ידיו שאין בו |
קנקנתום והא תני אם מחק מתוך הספר כשר |
תפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהייתי למדין אצל ר' ישמעאל ולא |
היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו:

מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל מעשה סוטה יליפין מהכא בפ"ב דמגילה (ק"ה כ) דהשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מזהה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי דיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי דיני ממונות אלא מוהוקע אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לך דכל דין סוטה בין גמר בין תחילת פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא דיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה: **דכתיב** וכתב את האלות האלה דכתיבא. תימא לר' לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ה כג) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ה יג) ובמסכת מגילה (ק"ה ד) דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטרך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה דכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמרי מרביתו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע איתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו דלרשא אחריית: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה. ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגין ר' יוחנן ור"ל דחי אמר משיבוע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משיבוע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד משיבוע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר וזמאן דאמר כותב ואח"כ משיבוע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימא אי' כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה ב"ה הוציאו לו (ומה' ק"ה ס) דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (פסחים ק"ה מט) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משיבוע סמננין רב פפא סבא משימיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך ההוא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה כמובן כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וזה סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והכלה דלפניו משני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר' בפ"ק דגיטין (ק"ה א) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שנים כותבין שלש אין כותבין ואמרין בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ה ק"א) אמר אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינהו לידידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקף לה מר בר רב אידו והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין עד ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי ואי ולא והא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות ק"ה כג) ובמגילה (ק"ה יח) הלכתא מוזהא שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטוט תפילין דאי לא תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתב בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט אי' הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהא שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טז) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ה ט"ז) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהא ולישנא דאמתה משמע כיחידה של תורה דהיינו מוזהא דיש בה על מלכות שמים וכן עיקר דאי ש"מ ממש משתעי ההוא קרא דאמת א"כ הא דגסיטין בפ"ב דמגילה (ק"ה י"ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהא איצטרך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסיקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ה כג) ובמגילה (ק"ה יח) הילכתא מוזהא צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוזהא לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מילא משני במשורטטין ש"מ דאפי' מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטטן דגרסינן בירושלמי בפרק במה מדליקין (וציאות השבת) כל הפסור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין אבל בר' פיאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא דפירשו לא תירץ מאי איצטרך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פאות מצאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפירוש בשלום בשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק בי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

סוֹמֶה דינה להיעשות דוקא ביום.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה - את המגילת סוטה לְמַפְרַע - מסופה
לתחילתה, הרי היא פְּסוּלָה, דְּכָתִיב "וְכָתַב אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֶּה",
ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה בִּי דְּכָתִיבָא - בסדר
שנכתבה הפרשה במקרא.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה הכהן - את המגילת סוטה קוֹדֶם שֶׁתִּקְבַּל
עֲלֶיהָ הסוטה את הַשְׁבוּעָה שמשביעה הכהן, הרי היא מגילה פְּסוּלָה,
[שְׁנַמְרָא] תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ' הכהן את האשה וגו', ואמרה האשה אמן
אמן, וְאַחֵר כֶּךָ נאמר 'וְכָתַב' את האלת האלה הכהן בספר וגו', הרי
שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את השבועה.
ועוד אמר רבא, אם בַּתְּבָה הכהן - את המגילת סוטה אַחֲרֵי - ללא
שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פְּסוּלָה, שהרי 'בְּסֵפֶר' אָמַר
רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

הַדִּיפְתָּרָא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אֵלֶּה כותבים
עַל הַמְּגִילָה - קלף שעובד כל צרכו. שְׁנַמְרָא "וכתב את האלת האלה
הכהן בְּסֵפֶר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה באה לבאר באיזה
דיו יש לכתוב המגילה, וְאִינוּ בּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹם - שרף אילן שמתכו
במים, וְלֹא בְּקִנְקִנְתָּוִם - שהוא מין מהעפר המשחיר. וְלֹא בְּכָל דְּבָר
שְׂרוּשָׁם - שנבלע בתוך הקלף ואינו נמחק, אֵלֶּה בְּרִיּוֹ של שרף שרישמו
נמחה במים. שְׁנַמְרָא "וכתב את האלת האלה הכהן וּמָחָה אֵל מִי
המרים", שמשמע שכותב על הספר בְּתֵב שֶׁיִּכּוֹל לְמַחֹת במים, ולכן
אין כותבים בקומוס ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
נמרא. אָמַר רַבָּא, מְגִילַת סוֹמֶה שֶׁבַּתְּבָה בְּלִילָה, הרי היא פְּסוּלָה. מֵאִי
טַעֲמָא אֲתֵינָא בגזירה שוה תוֹרָה האמורה במגילת סוטה, מתוֹרָה
האמורה במשפט, בְּתִיב הָכָא - לגבי מגילת סוטה, "וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן
אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וְכָתִיב הָתָם - לגבי זקן ממרא, "עַל פִּי הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר יוֹרֵד וְעַל הַמִּשְׁפָּט", מֵה מִשְׁפָּט אין יונים אלא ביום, אֶת מְגִילַת

המשך ביאור למס' מעילה ליום שלישי עמ' א

שְׁנֵי הַלָּחִם שמביאים בעצרת, מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. קָרָמוּ
בַּתְּנוּרָה, כלומר שכבר נאפו כל כך בתנור עד שעלה עליהם כמין
קרום מחמת האש, ומאז קרויים 'לחם', וְקִרְיָמָה זו היא תחילת
תיקונם, ונחשבת כמו השחיטה של בהמות הקדשים, ולכן הוֹכְשָׁרוּ
לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחוּסָר בְּפוּרִים (וּבְלִינָה). והואיל ומעת
שקרמו פניה קרויים לחם, לכן הוכשרו גם כן בזה, לִישְׁחֹט עֲלֵיהֶן
אֶת הַזֶּבֶחַ, כלומר, את שני כבשי העצרת הבאים עמון. נִזְרָק דָּמָן
שֶׁל כִּבְשִׁים, חֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם בשעת שחיטת
הכבשים חישב לאכול את הלחם חוץ לזמנו, ואחר כך נזרק הדם
כהלכתו, הוקבעו שתי הלחם בפִּיגוּל, והאוכל כזית מהם חייב כרת,
לפי שמחשבת פיגול שהיתה בשעת שחיטת הכבשים מפגלת את
הלחם. וכן, חייבים על שתי הלחם אחרי זריקת דם הכבשים, משום
נִזְרָק, כלומר, שהאוכל כזית ממה שניתותר מן הלחם אחרי סוף זמן
אכילתם, שהוא יום ולילה, חייב כרת משום איסור אכילת נותר.
וְטַמֵּא, כלומר, מי שנטמא ואכל כזית משתי הלחם אחרי זריקת דם
הכבשים, חייב כרת משום אוכל מבשר קדשים בטומאת הגוף. ואחרי
שנזרק דם הכבשים אִין בָּהֶן [-בשתי הלחם] מַעֲלָה, לפי שכבר
הותרו לכהנים על ידי הזריקה.
לָחֶם הַפָּנִים - שתיים עשרה חלות שעורכים בכל שבת על השולחן
שבבית המקדש, מוֹעֲלִין בּוֹ מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. קָרָם בַּתְּנוּרָה, כלומר,
שכבר נאפה כל כך בתנור עד שנתהוו שני הצדדים שלו, העליון
המונח נגד האש, והתחתון המונח כנגד קרקעית התנור, כמין קרום,
הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחוּסָר בְּפוּרִים, לפי שקרימת הלחם
נחשבת כמו שחיטה בבהמות, ומשעה שקרמו פניו בתנור, הוכשר גם
כן לְהִסְדֵּר עַל גְּבִי הַשּׁוֹלְחָן בשבת, כמצותו. ולאחר שִׁקְרְבוּ הַבּוֹיָכִין
[-שני בויכי הלבונה הבאים עם הלחם] על המזבח כהלכתם, חֵיבִין
עֲלָיו [-על הלחם] מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, שאם בשעת הקטרת
הבויכין חישב על מנת לאכול את הלחם לאחר זמנו, הוקבע הלחם
באיסור פיגול והאוכלו חייב כרת. וכמו כן, חייבים על הלחם אחרי
הקטרת הבויכין משום נִזְרָק וְטַמֵּא, שכשם שזריקת הדם בבהמה,
שהיא המתירה את הקרבן, קובעת את הקרבן באיסורי פיגול נותר
וטמא, כך גם הקטרת הבויכין של לחם הפנים, שהיא המתירה את
הלחם, קובעת את הלחם באיסורים אלה. וכמו כן, לאחר הקטרת
הבויכין, אִין בּוֹ [-בלחם] חֵיבִין מַעֲלָה, לפי שכבר נותר לכהנים,
ושוב אינו בכלל 'קדשי ה'.'
הַמְּנַחֲתוֹת, מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בפה. ולאחר שִׁקְרְבוּ [-נתקדשו
המנחות] בְּכָלִי שֶׁרָת, כדינם, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחוּסָר

פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים - פר יום הכיפורים, פר כהן משיח, ופר העלם דבר
של ציבור, וּשְׁעִירֵי הַנִּשְׂרָפִים - שעיר יום הכיפורים, ושעיר עבודה
זרה. כל אלה קדשי קדשים הם, ואין בהם היתר אכילה לכהנים,
אלא אימוריהם נקטרים ובשרם ועורם נשרפים מחוץ לעיר, מוֹעֲלִין
בָּהֶן, משעה שִׁהוּקְדָּשׁוֹ, ומשעה שִׁנְשַׁחְמוּ כדינם, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל
בְּמִכּוּל יוֹם, וּבְמַחוּסָר בְּפוּרִים, וּבְלִינָה - אם לן הדם, והיינו ששהה
אחר השחיטה קודם ההזאה עד ששקעה השמש. ולאחר שהוזה
דָּמָן, חֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם נשחטו במחשבת פיגול,
ולאחר מיכן היוז את דמם כדינם, חייב כרת האוכל כזית מבשרה
משום אוכל פיגול. וכן, חייבים עליהם אחרי הזאת הדם, משום נִזְרָק,
וְטַמֵּא. וּמוֹעֲלִין בָּהֶן בְּבִית הַדָּשָׁן עַד שִׁתִּיף הַקֶּשֶׁר - כלומר, הזאת
דמם אינו מוציאם מדין מעילה, לפי שלא הותרו לאכילה לכהנים
ועדיין הם בכלל 'קדשי ה'', וגם אחרי שהוציאו את בשרם למקום
שריפתם מועלים בהם, עד שיתעכל הבשר מחמת השריפה, שאז
נתקיימה בהם כל מצותם.
הַעוֹלָה - עולת בהמה, מוֹעֲלִין בָּהּ, מִשְׁהוּקְדָּשָׁהּ, ומשעה שִׁנְשַׁחְמָהּ,
הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם, וּבְמַחוּסָר בְּפוּרִים, וּבְלִינָה. נִזְרָק
דָּמָהּ, חֵיבִין עֲלֶיהָ מִשּׁוֹם פִּיגוּל, כלומר, אם נשחטה במחשבת
פיגול, ולאחר מיכן נזרק דמה כדינה, חייב כרת האוכל ממנה כזית
משום אוכל פיגול. וכן חייבים עליה אחרי זריקת הדם, משום נִזְרָק,
וְטַמֵּא. וְאִין מוֹעֲלִין בְּעוֹזוֹת, כלומר, הנהגה מעור העולה אחרי
זריקת הדם, אינו חייב משום מעילה, לפי שהוא ניתן לכהנים, ויצא
מלהיות בכלל 'קדשי ה'', אֲכָל מוֹעֲלִין בְּכֶשֶׁר, לפי שאינו ניתן
לכהנים, אלא עולה כליל על המזבח, ולפיכך עדיין הוא בכלל 'קדשי
ה'', גם לאחר שהוקטר ונעשה אפר, עַד שֶׁתִּצָּא לְבֵית הַדָּשָׁן - עד
שירימו מאפרה 'תרומת הדשן', לפי שאז נתקיימה כל מצותה של
עולה זו, וכל דבר שנעשית כל מצותו אין מועלים בו.
חֲטָאֹת - בהמת חטאת, וְאֲשָׁם, וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צִיבּוֹר - שני כבשי
עצרת הבאים עם שתי הלחם, והם קדשי קדשים, מוֹעֲלִין בָּהֶן
מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ, נִשְׁחָטוּ, הוֹכְשָׁרוּ לִפְסָל בְּמִכּוּל יוֹם וּבְמַחוּסָר בְּפוּרִים
וּבְלִינָה. נִזְרָק דָּמָן, חֵיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוֹם פִּיגוּל, נִזְרָק, כלומר,
שהאוכל כזית ממה שניתותרת מקרבנות אלה אחרי סוף זמן אכילתם,
שהוא יום ולילה, חייב כרת משום איסור אכילת נותר, וְטַמֵּא. אִין
מוֹעֲלִין בְּכָלִי, לפי שהבשר הותר לכהנים על ידי הזריקה, ויצא
מלהיות בכלל 'קדשי ה'', אֲכָל מוֹעֲלִין בְּאִימורֵיהֶן, לפי שאינם
ניתרים לכהנים, אלא נקטרים על המזבח, ולכן הרי הם בכלל 'קדשי
ה'', עַד שֶׁיִּצָּאוּ לְבֵית הַדָּשָׁן.

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ועוד אמר רבא, אם פתכה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפיין -
 עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה פסולה,
 משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון יחיד, ומשמע
 שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים ושלשה ספרים.
 ועוד אמר רבא, אם פתה הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה, ופתח
 את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה בפרשה,
 ופתח את האות אחת השניה, וכן עשה עד סוף הפרשה, פסולה, אף
 שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד מדכתיב "והעמיד
 את האשה לפני ה' ויעשה לה כהן את כל התורה הזאת", שצריך
 שתהיה כולה כתובה יחד.
 פני - הסתפק רבא, אם פתה הכהן ב' מגילות לשתי סומות - לכל
 אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ופתחן - את שתי המגילות לתוך כוס
 אחד, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל אחת מהם לשותת
 מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, שנאמר בפרשה ויעשה
 לה הכהן את כל התורה הזאת, ולומדים שסדר בדיקת הסוטה צריך
 להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש להסתפק האם בתיבה לשמה
 פני - שרק כתיבת המגילה צריכה להיות לשמה, וממילא והאיכא -
 באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדון.
 או דילמא לא די שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא
 פני נמי שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר
 הדבר שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שאכן
 פני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן הקודם יהיו
 המים פסולים. מה יהיה הדין אם פתחן - את שתי המגילות ב' כוסות
 - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה אחת, וחוץ לאחר מיכן
 ופני - את המים של שני הכוסות יחד, מהו - האם מים אלו כשרים
 או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם מחיקה לשמה פני -
 המחיקה עצמה צריכה להיעשות באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו,
 וממילא והאיכא - באופן זה יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את
 המחיקות כדינם, וישתו שתיהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די
 שהכתיבה והמחיקה יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת
 לשתות את המים שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא
 - הסוטה הזו אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם
 מהמים שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי
 שותה אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני, שצריכה
 הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן הקודם יהיו
 המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו דידה קא
 שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים. מה יהיה הדין
 אם לאחר שעירבו את המים שבשני הכוסות, חוץ הכהן ופתחן - את
 המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות מכוס אחת, מהו - האם
 מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם יש
 פנייה - שכשמוחלקם, נחשב הדבר כאילו התברר שהמים שניתנו בכוס
 של האחת הם המים שנעשו עבורה, והמים שניתנו בכוס של השניה הם
 המים שנעשו עבורה, ויהיו המים כשרים לבדיקה. או אין פנייה - אין
 זה נחשב שהתברר שכל אחת מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה -
 ויהיו המים פסולים. מסיקה הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
 פני רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי, אלא

השקה אותה בסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתיה באופן זה
 מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה אותה בפופרת -
 מתוך צינור, מהו - האם שתיה באופן זה מועילה לבדוקה או לאו.
 ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם דרך שתייה בפה ומועילה
 לבדוקה, או אין דרך שתייה בפה ולא מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא,
 תיקון.
 פני רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק לתוכן
 את המגילה, ונשתפזו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה להיבדק
 במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
 אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה הוצרכו,
 ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה הראשונה, משיב
 הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את השבועה השניה משיב
 הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא, מתיקון לה רבא, והרי תרווייהו
 - שני השבועות קודם שנמחקת מגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת
 שתי השבועות משיב עליו המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי
 זירא ומבאר באופן אחר, לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא
 שאחת - השבועה השניה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן
 בשבועה את הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא שלא
 זינתה.
 שואלת הגמרא, תיבי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיב על אותה
 הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם אמר רב,
 שאומר לה משפיעני עליך בשמו של הקב"ה שלא נטמאת, ומוסיף
 לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים לצבות בטן ולנפל ירך,
 והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה זו ומקבלת את האלה עליה.
 דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה
 לחודה קיימא - האלה שאומר לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק
 מהשבועה, ושבועה לחודה קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני
 עצמה ואין מזכיר בה את האלה, ומחלשון 'שבועת האלה', משמע
 שמשביע אותה אף על האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת
 בלשון זו, משפיעני עליך, שאם נטמאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה
 את האלה בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איכא - על הקללה הוא
 משיב על אותה, ואילו שבועה לרבא - על המעשה עצמו אם נטמאת או
 לא, אינו משיב על אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת האלה' נאמרת
 בלשון זו, משפיעני עליך שנכונים הם הדברים שאמרת שלא נטמאת,
 ומוסיף ומשיב על האשה, ואם נטמאת יבואו ביד האלה.
 בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה לקבל
 על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה הטעם שכופלת
 האשה האמן בדבריה.
 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה אמן
 אמן - שני פעמים. ומבאר, ששניה אמן על האלה - מקבלת על עצמה
 את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן אמן על
 השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה הכהן, והרי זה
 כמי שנשבעת בעצמה. וכן אמן מאש זה - נשבעת שלא זינתה עם אותו
 פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאש אחר - נשבעת גם שלא
 זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא שטיתי - נשבעת שלא זינתה
 אף בהיותה ארוסה, ומכאן למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא
 היה עליה קינוי כשהיתה ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

ותוספות

על שני דפין. בדפין של ספר תורה העשוין עמודים: כתב אות אחת ומחקקה. על המים, וחוץ וכתב אות שלאחריה ומחקקה עד שהשלים את כלל פסול, דכתיב את כל התורה עד שתהא כלל באחד: לשמרה. בספר לעצמו, דכתיב ועשה לה לשמרה: מחיקה נמי. כבוס לשמרה לעצמה, שהיא נכר המחיקה שהיא לשמרה השקה בסיב, שהוא חלול בדרך שהתינוקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש היכי דמי: משביעני עליה. בשם, ומזכיר שם: שלא נטמאת. שאת אומר אמת שלא נטמאת, והיינו שבועה שאין עמה אלה: שאם נטמאת יבואו ביד. המים לצבות בטר בו, והיינו אלה: אמר רבא אלה לחוריה קיימא בו, שבועה ואלה יש כאן ושניהן על האשה, וקרא כתיב בשבועת האלה שהשבועה של אלה: משביעני עליה. שאם נטמאת יבואו ביד. דאיכא השתא שבועת האלה, שמשיבוע את האלה שתחול: שבועה ליכא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את האשה: משביעני עליה. שלא נטמאת ואם נטמאת יבואו ביד. משביעני עליה שיהא אמת מה שאמרת כפינו שלא נטמאת, ואם נטמאת יבואו ביד המים, דקיימא שבועה אאשה שלא נטמאת ואאלה שתחול: מתני אמון על האלה וכו'. על לכה הצרכה לכפול: ארוסה ונשואה. על ידי גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונות של אירוסין אע"פ שלא היה בו קנין, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה: שומרת

כתבה על שני דפין פסולה. "ספר" אחד אמר רחמנא ולא שנים אלא צריכא דמעורה ובחוקמין רבה. (מנחות דף נ"ב.) גבי מוזהב אמר נמי אמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשירה ראיה לשני סיפין קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל בנחתין זה מה קאמר שאין מעורין להכי מפרש נמי הכא שני דפין שאין מעורין ופירש ר"י הא דאמר נמי בפ' ראווה ב"ד (ל"ט דף ט"א) אפי' לרבנן דאמרי קרן פרה פסול כיון דאית בה גילדא כשנים ושלוש שופרות דמי ואע"ג דמבחרית התם נמי דרכו להוסיף בכל שנה גלד אחד והוי חורא כמביא משופר אחר ומדבקו להו דרתנן דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא היתה ברייתן בבת אחת וניכר התוספת ולא מהני חיבורו ודומה כאילו גט שכתבו על ב' דפין ותפין יחד דפסול דאזא דוקא כשכתב חצי מגילת סוטה על דף זה ודף זה על דף אחר אמרין דחשיב שני ספרים וד"ה את כתב לה שתי מגילות ומחקן לתוך כוס אחד וכן גבי גט אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד וחד שלם הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ב דף ק"א) כופר אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק לולב הגזול (סוכה דף נ"ה.) לינקוט תרתי תלת פרי אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות ואין להקשות מאי שנא משנת שופר בתוך שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא והוא לא שמע אלא קול הפנימי: חזר וחלקן מהו יש בריה או אין בריה. האי לא דמי לבריה דמולה מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ב דף ק"א) דחתם לא הוכר חלקן של אחד מהן לעולם אבל הכא הוכר הכתב ונתערבו וכן בריה משני לוגגין שאין עתיד להפריש דמיתת בפ' מרובה (נ"ט דף ק"ט) נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברירות חטאת בפ' כל הטעם (נ"ד דף ק"ט) אבל דמי לבריה דמיתת בבבל מערבין (נ"ד דף ק"ט) שתי נשים ששקחו קניהן דמיתת או שנתנו דמי קניין לכוון איהו שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמר' זו מתכפרת במה שנקח מדמי חבירתה או שתי קנינן של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"נ איפכא דאמר' בריה ואע"ג דדחי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברירות אלמא דליכא לאיפלוגין בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ברירות וכן בפ' הוציאו לו (נ"ח דף ק"ט) דמיתת מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום תערבות דמי חטאת שמתו בעליה וקא פריך ונברור ד' זווי ונשדי במאי והנך לישתרו ר' יהודה לית ליה בריה מנלן ומייתי ההיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני איז אלמא דמדמי בריה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לבריה דארבעה זווי דהוכר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא פשטי מהני ומזה נמי דתנן בפ' בריה דמס' מעילה (דף ק"א) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דבר ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי גוונא דאמר בפרוטה ראשונה הוברר הדבר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבריר לן התם במאי פלוגי ומזה נמי ליכא למפשט דמיתת בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף ק"ב) סאה תרומה טמאה שנפלה לק' חולין ר"א אומר תירום ותיקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהמחק של לאה יגיע ללאה דהתם מקילינן בדרבנן דמאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציאו לו (נ"ח דף ק"ט) אהא ונברור ד' זווי דתניא בתוספתא דמעילה (נ"ח דף ק"ט) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו חרי לוקח בן ג' בהמות אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בכי האי גוונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בן בהמה לחטאת ואימא הוברר דהבר דאלו חרי לא חטאת לא אמר' מיהו מכל הזי הוה מצי רבא למיפשט ועוד תימה אי אית לן למימר בריה כי האי גוונא אם כן ובפרק התערבות שבעולם חזור וחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשטי ליה מפרק קמא דראש השנה (נ"ח דף ק"ט) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין בריה דאין בן בהמה לתערבות (נ"ח דף ק"ט) מייתי ליה פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך ולתוכה) מים וכו' ונראה דהבא קא מבעיא ליה מי אמרין לא קפיד קרא אלא אמחיקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלה אבל לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתניא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלקן חרי מים של כל אחת ניכרין מי אמרין בריה וכו' חרי הוברר מימיה אי דילמא אין בריה כלומר ברירת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא מבעיא ליה אי מאי לא בדקי יד משום דלא נמחקה כהלכתה אי משום דטוהרה היא: בעי רבא השקה בסיב מהו. ליכא למפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קט"ו) כרכן בסיב אם יד מצה לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הכי בין המצה ובין בית המביעה אבל הכא דלא מפסיק קא מבעיא ליה: על מה היא אומרת אמר. פהק שליש נטמכת שבועות (דף ק"ט) כל העונה אמן כאילו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (מסכת דף ק"א) אמר יש בו כבלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

רש"י

אמן שלא אטמא. ירושלמי לא שהיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעבשיו
אלא המים פקודים בה כשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת**
יבם שזינתה אסורה ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיבי לאוין
ופליגי אדר"ע הכא מודו כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף כ"ג) דכתיב בה לא תהיה
אשת המת החוצה לאיש זר לא תהא בה
היה לזר אלמא דקרא משוי לה כערוה
ולא תפסו כן קידושין משום דאגידא ביה
והוא אחריותו שזינתה:
אמרי במערבא לית הילכתא כרב
המנונא. בסוף פ"ק דסנהדרין (דף
(ה) מפרש דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה
ונראה אע"ג דפסיק דלית הילכתא כרב
המנונא הילכתא כוותיה דאמר בהאשה
רבה (יבמות דף כ"ג) דרב סבירא ליה דאין
קידושין תופסין ביבמה ושמואל מספקא
ליה ואמר בענייניו צריכה גט ופסיק
אמימר כשמואל ורב גידל אמר רב חייא
בר יוסף אמר רב נישואין יש בה בנות
כדרב המנונא וכן ר' יוחנן ור' ינאי סבירא
לדו ההם דאין קידושין תופסין ביבמה
ופשיט לה ר' יוחנן ממתני' דלאחר שיהיו
ליך יבמך וא"ל רבי ינאי אי לאו דלדאי לך
חספא מי משכחת מרגינא תוהיה וא"ל
ר"ל לר"י אי לאו דקלסך גברא רבה היא
מתני' ר"ע היא ומיהו ר"ל לא פליג אדר'
יוחנן דהא מוקי התם באותו הפרק (דף כ"ג)
הא דקתני ומה במקום שבת על האיסור
נאסר האוסר בשומרת יבם וכדרב המנונא
ובסוף הדיא גמרא ובשולחי החולץ (דף כ"ד)
(מ"ג) אמרין נמי אביי מספקא ליה אי כרב
אי כשמואל ובפ' הוורק בגיטין (דף כ"ה) פליגי
לישני דגמרא אי מתני' הוה תיובתא לרב
המנונא אי הוה סייסיתיה ודהם מצו
למידחי סייסיתיה כי הכא לאוקמייה מתניתין
כר"ע אלא דדחי לה מלישנא דמתני' גופיה
בירושלמי מפרש היאך קילס רבי ינאי לרבי
יוחנן שקרא עליו הולים וזה מכיס בני אל
ליוזו מעניין חכם בני ושמן לבי תן לחכם
ויחכם עוד ישמע חכם ויסוף לקח א"ל ר"ל
בתר כל אלו פסקי דיוסייה ביכול הוא פתר
ליה כר"ע ותו דחי ליה התם ויתבינה מה
איכפת לו ממזר גבי קינוי התורה אמרה
וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו ולפום
מסקנא דהתם משמע דלית הילכתא כרב
המנונא וחכי גרס התם שומרת יבם
שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
יהושע בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר
ינאי שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה
ותני בן נעלמה מעיני אישה ולא מעיני
יבמה רבי יעקב בן ובדי בשם ר' אבהו
מעשה היה וכחנת היתה והותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכוח אין בה
לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר
ינאי בתבורה נמנו ומזרו אין קידושין תופסין ביבמה גרס' הכי בירושלמי א"ר
שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו שלשים וכמה זקנים מנן שאין קדושין תופסין וכו':
מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים. ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל
על קינוי גירש כמי שמוחל הדין עבדיא קנא לה וגירשה החזירה ונסתרה אי
תימא גירש כמי שמוחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא גירש כמי שלא מוחל
אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קנא לה ונסתרה וידע בה וגירשה
והחזירה ונסתרה שנתה לה בדיק אותה המים שחורה היא או מאחר שאין המים
בודקין את האשה טמאה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה.
בשני אנשים. צ"ע בפ"ק דקידושין (דף ק"ח) דמוקמינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר
ונשנה ולפירוש רש"י התם נישא שפיר כיון שנמכר פעם אחת וכו' מווספת רבי: **ורבנן** בראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דכריתות (דף ע"ג) שאדם מביא
קרבן אחד אפילו אם קנא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל דהתם מיירי קודם ששתתה קנא לה מפלוני ונסתרה וקנא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה
בפעם אחת על כולן ומביא מנחה אחת על כולן ונפקא לן מקנאות אבל הכא דרשין תורת לשותה ושונה שחזר וקנא לה לאחר שתיה ונסתרה שחזרת ושונה שנית:
הדרן עלך היה מביא

שומרת יבם וכנוסה. ואם היתה יבמתו וכנוסה וקנא לה ונסתרה, מגלגל עליה
שבועה שלא נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצוה וממתנת ליבם
שזינתה, כמו ואביו שמר את הדבר (בבב"ב דף כ"ג) לא תשמור על חטאתי (ויק' יז) **אמן**
שלא נטמאתי. היינו קבלת שבועה, ואם נטמאתי יבאו בי היינו קבלת אלה כדרך
שהשבועה, כדאמר לעיל בגמרא משיעני
עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך,
והיינו פירשו דאמן על השבועה אמן על
האלה דתניא ברישא: **אמן שלא אטמא**.
שאם תטמא לאחר זמן מים מערערין אותה
לאחר שתטמא, כדתניא בברייתא בגמרא:
ולא על אחר שתתגרש בו, ואפלו לר"מ
דאמר מתנה על העתיד: **ונטמאת**.
בגירושיה, דאניה נאסרת עליו לחזור לו
אלא א"כ נשאת על ידי קדושין, דכי כתיב
(דק"ט כז) לא יוכל בעלה הראשון אשר
שלקה לשוב לקחתה אחר קדושין ונשואין
כתיב, כדכתיב וזהה לאיש אחר ושנאה
האיש האחרון: **גמ' שזינתה**. כשהיא שומרת
יבם: **אסורה ליבמה**. כאשה שזינתה תחת
בעלה שאסורה לבעלה: **מקדשני שומרת**
יבם. שמשביעה על זנות שזינתה כשהיא
שומרת יבם: **אי אסרת בשלמא**. וזתה
נאסרת עליו, משום הכי מתנה ע"י גלגול אף
על אותו זנות, אלא אי אסרת בו: **אין**
קידושין תופסין. לאשה האסורה על
המקדשה בלאו. ורבנן פליגי עליה ואמרי,
בחיבי ברייתו הוא דלא תפסי אכל בחיבי
לאוין תפסי, אלמא לר"ע משוי חיבי לאוין
במורות לענין אסוריהם בחיבי ברייתו
שהולד ממנו, ולגבי לאסור על בעלה נמי כי
חיבי דהקא על אשת איש שהיא בכרת
אסורה על בעלה בן הקא על שומרת יבם
נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת המת
החוצה לאיש זר (דק"ט כ"ג) אסורה על יבמה:
ומשוי לה. לחיבי לאוין: **כי ערוה**. דכרת:
נישואין הראשונים. כגון גרשה והחזירה
וקנא לה ונסתרה: **(על נשואי אחיו) מהו**.
לגלגל זנות שתחת אחיו, דהא דתנן במתני'
ארוסה ונשואה שומרת יבם וכנוסה לאו
בכרת אתתא קנא שישקנה יבם וישביעה
על האירוסין ונשואין של אחיו. אלא מלי
מלי קנני, אם הבעל משקה מתנה עמה על
ארוסה ונשואה, ואם היקם ששקנה משקה
מתנה עמה שומרת יבם וכנוסה: **הא אסירה**
הכי נמי דמתנה. וזו נאסרת עליו בנות
נשואין הראשונים לעולם וכן בנות נשואי
אחיו. כדאמר בפ"ק (בבב"ב דף כ"ג) ואם מת חולצת
ולא מתה: **במת: לא כשאמר ר"מ אמן שלא**
אטמא. עלתה על דעתו שתבדק עכשיו על
העתיד: **מערערין אותה**. חוזרין לה לתוך
גרוה באדם החתן ע"י משקה נראה כשהוא ערער, והוא לשון זעקת שבר יעוערו
(בבב"ב דף כ"ג) **על נשואין אחרונים**. לר"מ דאמר מתנה על העתיד מהו שיתנה עמה
בגלגול שבועה שלא תטמא אם יגרשנה ויחזירה ותטמא: **ואחר** **כך יחזירה**.
טעמא דתשטא בימי גרושיה דלא מיתסרא עליה, הא תשטא לאחר חזרה הכי נמי
דמתני עכשיו: **תורת הקנאות**. תורה אחת לכל הקנאות, ששכלן יעשה לה בתורה
הזאת: **רבי יהודה אומר זאת**. מיעטא דהא. זאת ולא אחרת: **חופר שיתין**. להכניס
מים לעולי גלגלים בשדות ובדרכים: **בשני אנשים**. אם מת בעלה זה שהשקה
ונשאת לאחר וקנא לה ודיא נסתרה, וקבלנו עדותו של נחוניא ששקנה השני,
דרכי

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

הבעל, אינו יכול לגלגל ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו משביעה, **הא אסירה** - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל, **הכי נמי דמתנה** ומגלגל עליה כן. **שמע מינה** - ואם כן יש לפשוט ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו, שהן בעילות שאסורות.

שנינו במשנה, **רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'**. **הנני מבארת** הברייתא כוונת רבי מאיר, **לא כשאמר רבי מאיר** - מה שאמר רבי מאיר שאומרת גם **אמן שלא נטמאתי** - שנשבעת שלא תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, **המים בודקין אותה מעכשיו, אלא** כך היא כוונתו, **לכשתטמא** - אם בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, **המים** ששתנה כשהביאה על מה שנסתרה **מעצמין אותה** - ויחזרו לה לתוך גרונה, **ובודקין אותה** - ויבררו שזינתה.

כע - הסתפק **רב אשי**, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן הנישואין השניים. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן הנישואין הראשונים, **מיהא לא אסירה ליה** - אף אם תזנה בזמן הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. **אז דילמא**, כיון שזימנין דמגרש לה ויחזר ויחזר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה הגמרא ראייה לפשוט הספק, **תא שמע** שנינו במשנתנו, **הכל שוין שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארס, ולא על זנות שתיה לאחור שתתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה גרושה נסתרה לאחור ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחרי כן החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא היה מתנה עמה** - לא השביע אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, **הא יחזירה ותיטמא** - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, **הכי נמי דמתני** - יכול לגלגל עליה שבועה על כך, **שמע מינה** - מוכח כהצד השני של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.

הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים אותה במים המארימין, **תנו רבנן**, נאמר במקרא בפרשת סוטה **"זאת תזרת הקנאות"**, ורתות' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, **שהאשה שותה ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה**. **רבי יהודה חולק ואומר**, מהמילה **"זאת"**, ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. **אמר רבי יהודה, מעשה והעיד לפנינו חנוניא חופר שיחין, שהאשה שותה ושונה פעם שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים** - שאם שתתה פעם אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים אותה שוב. **אבל לא באיש אחד** - אך אם אותו בעל קינא לה פעם שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב.

וחכמים אומרים - שיטה שלישית, **אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים**. שואלת הגמרא, **ותנא קמא נמי** שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי **הכתיב "זאת" למעט, ומה ימעטו מפסוק זה**. וכן קשה, **ורבנן בתרא נמי** - על דעת חכמים שברבייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני אנשים, יש להקשות שהרי **הא כתיב תזרת לרבות, ולדבריהם מה ריבה מקרא זה**. מתרצת הגמרא, **אמר רבא, באיש אחד ובוכל אחד** - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיטת עם אותו פלוני ונסתרה עמו, **דכילי עלמא לא פליגי בזה**, ומודים דאין האשה שותה ושונה אחד שנסתרה עם אותו בועל שנית.

ושומרת יבם וכוונסה - אם נישואיה של אשה זו בתורת יבום הם, שמת אחיו ללא בנים ויבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן שהמתינה ליבום. חזרת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על השבועה פירושו שאומרת **אמן שלא נטמאתי** - מקבלת עליה את השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, **ואם נטמאתי יבואו בי** - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות במקרא. **רבי מאיר חולק ואומר**, שמלבד שאומרת **אמן שלא נטמאתי** - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם **אמן שלא נטמא** - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא, ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה, ומבארת המשנה, **שהכל שוין** - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה - אין מגלגלים עליה שתשבע, **לא על כך שלא זינתה קודם שתתארס לו, ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו**. כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחור ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחרי כן החזירה בעלה הראשון, **לא היה מתנה עמה** - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה נאסרת לחזור אליו. ומבארת המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו, משום שזה הכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתבעל ולא היה אסירה לו - על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם שהתארסה לו, **לא היה מתנה עמה** ומגלגל עליה שבועתה.

גמרא. אמר רב חמנא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם, אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת הגמרא **מאי למדו שנאסרת עליו**, ומשיבה, יש להוכיח כן במשנתנו, **דקתני שומרת יבם וכוונסה** - שאם יבם את אשת אחיו וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בעודה שומרת יבם, **אסירה** - נאסרת להתיבם ליבם, כרב חמנא, **משום הכי מתנה ביה** - מובן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו. **אלא אי אסרת** שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, **לא אסירה** - אינה נאסרת בכך על היבם, **הכי מתנה ביה** - היאך מגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה, **והתנן** - במשנתנו, **זה הכלל, כל שאילו תיבעל ולא תהא אסורה לו** - על זנות שלא אוסרת אותה על בעלה, **לא היה מתנה עמה** - לא היה משביעה. אלא מוכח מהמשנה כרב חמנא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.

מביאה הגמרא, **אמר רב הונא, אמרו בארץ ישראל, לית הילכתא ביה דהמנא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם**. שואלת הגמרא, **ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכוונסה** - ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, **הא מני** - התנא של המשנה **רבי עקיבא היא, דאמר אין קידושין ותוספין בתיבי לאין** - אדם שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן אם תלד לו הולד ממנו. כלומר, **ומשוי לה** - שרבי עקיבא מחשיב אשה שאסורה באיסור לאו, **כי ערוה** - כאשה שאסורה באיסור כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחיבי לאין משום שאינם נחשבים כחיבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה נאסרת על היבם.

כע - הסתפק **רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין הראשונים** - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את היבמה וקינא לה ונסתרה, **על נישואי אחיו מהו** - האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה הגמרא ראייה הגמרא לפשוט הספקות, **תא שמע**, שנינו במשנתנו, **זה הכלל, כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה** - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 ולמדו כן מדכתיב 'זאת'. כמו כן בשני אנשים ושני בועלים - אשה
2 שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר והוא
3 קינא לה שלא תיסתר עם אדם אחר, דכילי עלמא לא פליגי, ומודים
4 דהאשה שותה ושונה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד מדכתיב
5 'ותורת', ומרבים שפעמים אשה אחת שותה כמה פעמים. כי פליגי -
6 התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, באיש אחד ושני בועלים -
7 שהיתה נשואה לאחר, וקינא לה שני פעמים, בכל פעם שלא תיסתר עם
8 אדם אחר. והשני, בשני אנשים ובוכל אחד - שקינא לה בעלה ונסתרה
9 והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיסתר
10 עם אותו אדם. שתנא קמא סבר, 'ותורת' בא לרבויי בוליה - שאף בשני
11 האופנים הללו משקין אותה פעם שניה, ו'זאת' בא למעוטי שאין משקים
12 שני פעמים, רק באופן של איש אחד ובוכל אחד. ורבנן בתראי סברי,
13 ש'זאת' בא למעוטי בוליה - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה
14 פעם שניה, ו'ותורת' בא לרבויי שמשקין פעם שניה, רק באופן של שני
15 אנשים ושני בועלים. ורבי יהודה סבר, ש'זאת' בא למעוטי תרתי
16 אופנים, ו'ותורת' בא לרבות תרתי אופנים. ומבאר הגמרא, ש'זאת' בא
17 למעוטי תרתי האופנים הללו, הראשון, איש אחד ובוכל אחד, והשני,
18 איש אחד ושני בועלים - שבשני אופנים אלו אין משקין אותה פעם
19 שניה. ו'ותורת' בא לרבויי תרתי אופנים הללו, הראשון, שני אנשים
20 ובוכל אחד, והשני, שני אנשים ושני בועלים - שבשני אופנים אלו
21 משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

22 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו ענייני
23 הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים המרים.
24 משנה. אחר השבעת הסוטה, היה הבעל נוטל את מנחתה מתוך
25 בפיפה מצרית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, ונותנה לתוך
26 כלי שרת - כדי לקדשה, ונותנה על ידה - של הסוטה כדי להניף, וכתן
27 מניח ידו מתחתיה - תחת ידי האשה ומניפה - מוליך ומביא מעלה
28 ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הניף והגיש לקרן מערבית
29 דרומית של המזבח, קמן והקטיר את הקומץ על המזבח, והשאר נאכל
30 לכהנים. בסדר הדברים היה, שתחילה היה משקה - את האשה מהמים
31 המרים, ואחר כך מקריב את מנחתה. רבי שמעון חולק ואומר,
32 שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה מקריב את מנחתה, ואחר כך

33 היה משקה - את האשה מהמים, שנאמר "וקמץ הכהן מן המנחה את
34 אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים". ומכל
35 מקום מודה רבי שמעון, שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה,
36 כשרה.
37 גמרא. אמר ליה רבי אלעזר בן פדת לרבי יאשיה דרריה - שהיה בן
38 דור, לא תיתב אכרעך - אל תשב אלא תעמוד על רגליך עד דמפרשת
39 לה להא מילתא עד שתפרש לי דבר זה. מניין למנחת סוטה שמעונה
40 תנופה. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מנא לו, הלא 'והניף' כתיב
41 בה - בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה 'והניף', אמר לו רבי אלעזר
42 בבעלים מניין - שאלתי היא, מנין שצריך שתהא האשה מניפה עם
43 הכהן. ענה לו רב יאשיה, אהניא - דין תנופת מנחת סוטה נלמד בגזירה
44 שווה יד' יד' משלמים - מתנופת חוזה ושוק ואימורים של שלמים. כתיב
45 הבה - לגבי תנופת מנחת סוטה, "ולקח הכהן מיד האשה את מנחת
46 הקנאות והניף וגו'", וכתיב הבה - לגבי תנופת שלמים, "ידיו תביאנה
47 את איש ה' וגו' להניף אותו תנופה לפני ה'". ונלמדים אחד מהשני, מה
48 כאן - בסוטה, נעשית התנופה על ידי כהן, אף להלן - בשלמים, נעשית
49 התנופה גם על ידי כהן, ומה להלן - בשלמים, נעשית התנופה גם על
50 ידי הבעלים אף כאן - בסוטה, נעשית התנופה גם על ידי הבעלים. הא
51 כיצד - תתקיים התנופה על ידי בעלים וכהן גם יחד, מבאר הגמרא, על
52 ידי שהכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף יחד עימו.
53 שנינו במשנה, הניף והגיש קמן וכו' היה משקה ואחר כך מקריב את
54 מנחתה. שואלת הגמרא על תנא קמא שאמר ששתיית המים קודמים
55 להקרבת המנחה, הא אכרבה - הרי מקודם לכן שנה את סדר הקרבת
56 המנחה, ומשמע לכאורה שהתנא שונה את הדברים כסדר עשיתו, ואם
57 כן, ממשמעות דבריו עולה, שהקרבת המנחת קודמת לשתיית. מתרצת
58 הגמרא, הכי קאמר התנא ברישא, סדר מנחות ביצר, הניף והגיש
59 קמן והקטיר והשאר נאכל לכהנים. כלומר, התנא לא הקפיד לסדר
60 את הדברים כסדר עשיתו בפועל, ובכך שונה את סדר הקרבת המנה
61 קודם ההשקאה, לא בא לומר שההקרבא קודמת להשקאה. אלא
62 בתחילה כתב את סדר הקרבת מנחת סוטה, ואמר שכשבא להקריבה היה
63 נוטלה מתוך כפיפה מצרית וכו', ולאחר מכן כתב את סדר הפעולות,
64 תנופה והגשה קמיצה והקטרה. ורק לאחר מכן בא התנא לבאר את סדר
65 הדברים, ואומר, וכהשקאה גופה פליגי - בדיון זה, אם השקאה קודמת
66 או שהקרבת המנחה קודמת, נחלקו רבי שמעון ורבנן, דרבנן סברי,
67 משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ורבי שמעון סבר, מקריב את
68 מנחתה ואחר כך משקה שנאמר 'ואחר ישקה'.
69 שנינו במשנה, ואם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה כשרה.

1 **היה נוטל.** בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי
2 על ידו הוא מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מכאן שהוא נוטלה
3 מתוך כלי חול ונותנה בכלי שרת היינו משמע דלא כפירוש רש"י דפירש דבעל
4 היה נוטל ומצינו למימר דקידוש המנחה כשירה בזה (בבא מציעה פ"ג)
5 לטול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה
6 היה נותנה כמו כן לתוך כלי שרת:

7 **וכהן** מניח את ידו תחתיה. האי
8 דאיצטריך תו למיתני וכהן מניח
9 את ידו תחתיה ולא קתני בסתם ומכניס את
10 ידו לאשמועינן דתנופה בבחן בירושלמי
11 וכהן מניח את ידו תחתיה ואין הדבר כיעור
12 מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן זקן ואפילו
13 תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
14 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים
15 מניפין על ידיה אבל בגמרא דידן אמרינן
16 בסוף פרק ארוסה (לפני דף טז.) דגידמת לא
17 היתה שותה וי"ל דפליגי אי בעינן קרא
18 דכרתיה:

19 **הניף** והגיש. בירושלמי יליף הא דאמר
20 בפרק כל המנחות (דף סז) והבאת
21 לרבות מנחת העומר להגשה והקריבה
22 לרבות מנחת סוטה להגשה וכתיב בתריה
23 והרים והיכן הוא תנופה כבר קדמה ומהם
24 יליף נמי דשירה נאכלין דכתיב בתריה
25 והנותרת מן המנחה לאחר וגי':

26 **ואחר** יסקה מבעי ליה לשרישומו ניכר.
27 פירוש ואע"פ שהקריב מנחתה
28 כבר והוא הדין אי שלא כדון עבוד כהנים
29 דלא מחקו למגילה כלל עד לאחר
30 הקרבה דמוחק לה בטר הכי נראה דלאו
31 דוקא נקט דקרא אתי לרישומי ניכר דכיון
32 דכתיב מנחה ממילא שמעינן אי רישומו
33 ניכר דלא מחוי הוא דהא ממעטיננהו
34 התם דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו
35 משום דרישומי ניכר והוי כתב שאינו יכול
36 למחוק אלא עיקר קרא לאם הקריב
37 מנחתה ואחר כך השקה כשירה כדדרש
38 רבי שמעון והשקה קמא והכי אמרינן
39 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ
40 השקה כשירה והתם דריש אליביתו
41 דרבנן ואחר יסקה למעערין וד"ג התם
42 ואחר יסקה על כרחא שלא בטובתה
43 מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר כך
44 הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים
45 חכמים לר' שמעון שאם הקריב את
46 מנחתה ואח"כ השקה שהיא כשירה מה
47 ביניהן מצוה רבנן אמרי מנחת קנאות
48 היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן

49 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון מזכרת עון מאי טעמא דרבי
50 שמעון ובאו בה רבנן אמרי כותב ומוחק ומשקה ומקריב ר"ש אומר כותב
51 ומקריב ומוחק ומשקה כולי' עלמא מודו שמחוקה סמוך להשקאה ותו גרסינן
52 התם קרבה מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקה אותה בעל
53 כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן כבר שותה השתא אית לך למימרא אף על גב
54 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי דאונס במדקת מגילה תליא
55 מילתא וקרא יתירא קא דרש לאונס:

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא
2 לה, ודריש תורת לרבות ששונה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה
3 דע"י בעל שני חוזרת ושונה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני
4 פעמים, והיינו דפריכין ותנא קמא הא כתיב זאת ומאי קא ממעט מניה. דכתיב
5 זאת. ומסתברא דהא מידת קממעט שלא

6 קנא לה בעל זה פעם אחרת: שני אנשים
7 ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
8 ונשאת לאחר וקנא לה מבוטל אחר:
9 דכתיב תורת. והא מידת אהא לרבינו ור'
10 יהודה. סבירא ליה וכו' דאחר שרבה
11 הכתוב ומיעט ולא פרש מה רבה ומה
12 מיעט, על כרחיך לא מסקן הכתוב אלא
13 לחכמים לפרש לה לפי חכמתם מה רבה
14 ומה מיעט, ומסתברא דרבינא אשני אנשים
15 קאי ואפלו בבוטל אהא ולא אשני בועלים
16 ובעל אהא, כיון דקנא לה כבר ונמצאת
17 נקיה נראה הדבר שאדם קנטרן הוא
18 ומתקן להקנטיה, הלכך לא שניא מחשד
19 ראשון ולא שניא מאחר:

הדרן עלך היה מביא

20 **היה נוטל את מנחתה.** הבעל, דהא
21 אמרינן דאין מצות בהנהגה במנחות אלא
22 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה
23 היא שאין זר קרב למזבח, אבל קדוש כלי
24 ויציקה ובלילה ששענונות שמן כשר בזה:
25 ונותנה על ידה. להניח: ובהן מניח ידו
26 מתחתיה. ובגמרא יליף דתנופה צריכי ד'
27 בעלים ויד כהן, ובעלים דמנחת סוטה היא
28 האשה: והגיש. לקרן מערבית דרומית
29 בדרגתא (א) בפרק ג' בסדר מנחות (דף טז.)
30 וכלהו הנהגה כתיבי במנחת סוטה, תנופה
31 והקריבה קמיצה והקטרה: והשאר נאכל.
32 שכל הנקמצות שרייתן נאכלין דכתיב
33 תורת בסתם מנחה (ויקרא ו.) זאת תורת
34 המנחה כו' עד והנותרת ממנה וגי': ואח"כ
35 מקריב. בגמרא פריך הא תנא ליה והקטיר
36 ומה יקריב עוד לאחר הקטרה: פלוגתא
37 דרבנן ור' שמעון בגמרא יליפין לה מקראי:
38 גמ' לר' יאשיה דדריה. אמורא הוא
39 ובדורו של ר"א בן פדת ויהודה, ועוד היה ר'
40 יאשיה שהיה תנא בר פלוגתא דר' יוחנן
41 בבבליה גמרא, והיינו דקאמר לר' יאשיה
42 דדריה דלא תימא לרבי יאשיה חזקן, דלאו
43 אורח ארעא למימרא ליה הכי, שגדול חזקן
44 ממנו היה: דבעלים מנא לו. שתהא האשה
45 מניפה עם הבתן, דהא קרא בכתן לחודיה
46 כתיב ולקח הבתן מיד האשה וגי':
47 משלמים. מתנופת חזק ושוך ואימורין

48 דשלמים: ידיו תביאנה. בבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב: מה כאן בהן. בסוטה
49 כתיב בהן בתנופת מנחתה: הא אקריבה. קדם השקאה, דקתני קמין והקטיר ויהדר
50 תניא היה משקה: הכי קאמר ב'י. הא דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו
51 דוקא קדם השקאה נקט ולא איירי בהשקאה כלל, אלא איירי בסדר הקרבת
52 מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה, והכי קאמר פשבא
53 להקריבה היה נוטלה מתוך כפיה כו', ויהדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל
54 אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רש"י

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (סנהדרין ק"ג, ב). פליגי ר"י ורבנן במצות הדגשפין נתנן נותנין סודר קשה לתוך הרבה וכורך על צוארו זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפותח את פיו חורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בימים לא היו מקמיין בו מצות שריפה אלא פותח פיו בצבת וכו' ותימיה לר"י מאי שנא

הכא דלרבי יהודה בכלבוס והתם בצבת ופי' ר"י דהכא נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לאחר שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי (וכא) דאין פותחין פיה על ידי סודרין דהתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקרבין מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתה: **בפי' ר"ח** פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא וחושקה בתרא מערערין והשקה קמיתא לגופו מה ת"ל לא שבביריתא נשנית בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמד שמערערין והשקה קמא לגופה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמשקה ואח"כ מקריב מנחתה ומקשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין ואת בדוקה ועומדת סבירא ליה ותו מקשה ר' עקיבא בהא מתניתין דפליג עליה רבי שמעון תני מוזקה מעכבא אלמא סבירא ליה שמחיקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכל זמן שלא נמוקה מגילה מצי הדרא וזכבא דפליג בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא הקרבה קודם השקה כר' שמעון דשלמי תרי תנאי ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אית ליה בשדהחילה לשנות וצריך לפרש דאם נמוקה מגילה קודם שקרב הקומץ דשלא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה לשנות מערערין אותה: מגילת

וכבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמוקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. ולמעשה תיקש' לה היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקדקדא בה מחמת רתיתא, והא דקדקדא בה מחמת בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתיא. מחמת רתיתא; עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחוק מגילה, אי נמי אמוחוק מגילה, דשלא כדון עבד כהנים דמוחקי, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עבד כהנים דמוחקי, לא מצי הדרא בה, קשיא

ה"ג ת"ר והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמוקה ב' ולא גרסינן בתרא ברישא וקמא בסיפא ושאיין זה לשון ברייתא ופי' משבש הוא, וטעה בזהלא כבר נאמר, דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כפי הוא, וכתב ומוח והשקה והתני (ואת) המנחה והקריב. והיניי נגשה, וקמין והקטיר

ואחר ישקה את האשה את המים, והדר תו כתיב והשקה שלישי, והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו', וקא"ר עקיבא והשקה את האשה דכתיב קדם הקטרת המנחה מה ת"ל, והלא כבר נאמר אחר הקטרת המנחה והשקה את המים, והוא דקא"ר הוא ואין הראשון דקא"ר, ומדכתיב ואחר ישקה את האשה ש"מ השקה אחר הקטרת היא, ומה ת"ל והשקה את האשה אחר המחיקה, ללמדך שאם נמוקה המגלה ואמרה איני שותה ולא הודית לומר טמאה אני מערערין אותה, כלומר פותחין פיה שלא בטובתה ושופכין את המים לתוך גרונה. ואפי' נמוקה מגלה קדם הקטרה, דשלא כדון עשו הכהנים, דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק, דכל מה שיש שדות לאחר את המחיקה מאחרין שמה תודה, אפלו הכי הואיל ונמוקה ואפלו שלא כדון אין שומעין לה לאמר איני שותה אלא או תשתה או תודה, ולכן נאמר והשקה אחר המחיקה, ולא תשתה מיד עד לאחר הקטרה, אלא הא קמשמע לן שהמחיקה גורמת לה לשנות: ר"ש אומר ואחר ישקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה, לא פליג אדריב עקיבא, אלא מר דריש האי קרא ומר דריש האי קרא, והכי אמר לקמן בשמעתין דתרווייהו ס"ל מקריב מנחתה ואחר כך משקה: והלא כבר נאמר. פסוק שלישי והשקה את המים לאחר הקטרה, מה ת"ל ואחר ישקה: אחר כל המעשים בלן האמורים למעלה. ומה אמור למעלה, השבעה וקבלה וכתובה ומחיקה וקמיצה והקטרת המנחה: מנחם ששליש דברים. הקלו מעבדי, ההקטרה והשבעה ומחיקה, ולקמיה פריך פשיטא קדם המחיקה מה תשתה: לשרשומי נכר. שאם היה רשומי נכר צריך לחזור ולמחוק עד שלא יתא רשומי נכר: הא מכתב כתיב. ליה. כהן למגלה קדם קבלת שבועה בתמיה: לא עשה כלום. דכי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבועה כתיב: כדן נסבה, שלא לצורך, דהא אפלו מכתב לא

כתבינו: במאי מפי'לג. אמתי' קאי, וברייתא נקט ברישא לאשמועינן מזהבא יליף ר"ש טעמיה, וקבעי רבנן השתא היכי דריש להו דריש להו לבלתי: רבנן סברי והשקה קמא. דקדם הקטרה דקא"ר הוא, ואע"ג דכתיב ואחר ישקה דמשמע דקא"ר, על כרחך מקרא האמור ראשון ואלו נדרש אלא לגופו ומקראות יירות האמורים אחריי נתנו לדרוש. הלכך קמא דקא"ר לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה. וע"כ ואחר ישקה אע"פ שנכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמחיקה קאי הכתובה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמוקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אקא ע"כ: ור"ש סבר ואחר ישקה. משמע דקא"ר הוא, ודוקא כתיב לאחר הקטרה, לומר שכל מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלהו מחכא נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עביד איפכא: והשקה בתרא שאם נמוקה מגלה. ודוקא אחר הקטרה דבדין אימחיק משקין אותה בעל פרהה. והיניי דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב מנחתה כשרה, הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא כדון אימחיק קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשומי נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה: בריעבד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא בדרך מנחתה, אלא בתחלת סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס. שני שנים יש לו, ונתון לתוך פיה קותא: אלא לברקה. אם טוהרה אם טמאה: והלא בדיקה ועומדת. דכיון דאמרה איני שותה מודה שיהי טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דהא מודה דטמאה היא: משקרב הקמין וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא מחמת בריותא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא בה מחמת בריותא הוא, שאינה וותתת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכן אינה וותתת דסמכא מעקרא ואמרה כי מטינא למשתי לא שתינא, ולא שגא קרב קמין ולא שגא לא קרב לא שתיא דמפרש ואולי כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתיא ואפי' קרב הקמין. והא דמפליג בין קרב ללא קרב, דקא הדרא בה מחמת רתיתא, שאנו רואין אותה וותתת, דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא בדיקה המים ואפלו היא טוהרה, ורצה היתה לסמוך על טהרתה ולשתות, וליפך היא וותתת וכשנגעת לשתות חזרת בה, הלכך עד שלא קרב בו, וברייתא קמיתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת רתיתא קאמר:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

60 איני שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
61 אותה בעל ברהה.
62 ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר ישקה',
63 לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמקריב את מנחתה
64 ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר כל הדברים
65 האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת המגילה לתוך המים
66 באופן שלא יסאר רושם. 'והשקה' קמא - ראשון הכתוב בפרשה לפני
67 ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר כך מקריב את מנחתה פשה
68 - כלומר, אף שלכתחילה נעשית ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה
69 אותה הכהן קודם ההקטרה, כשר. 'והשקה' בתרא - האחרון האמור
70 לאחר כל הפעולות, דהיינו, מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שאם
71 נמחקת מגילה לאחר כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה
72 ומשקין אותה בעל ברהה. שואלת הגמרא, ורבנן מדוע אינם דורשים
73 את הפסוקים כרבי שמעון, ללמוד מאחר ישקה' שההשקאה נעשית
74 לאחר הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח
75 קרא - אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
76 סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה ולאחר
77 מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה' הראשון
78 שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', והשקה' האחרון
79 נכתב לדרשה.
80 הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
81 עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה לאחר
82 שנמחקה המגילה משקין אותה בעל ברהה, והתניא, רבי יהודה אומר
83 בלבוס - שיניים של פרך מטילין לתוך פיה - פותחים את פיה בכוח
84 ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא תוכל לסגור, כדי שאם
85 נמחקת מגילה ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה
86 בעל ברהה. אמר רבי עקיבא, כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא
87 בדיקה אם סתורה היא או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה
88 ועומדת היא, שהרי בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב
89 הקומץ יכולה לחזור בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל
90 כורחה, שהרי זה כאילו הורדת שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה
91 יכולה לחזור בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה
92 אלא לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
93 שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
94 שואלת הגמרא על המקשה, ולימעימי - לטעמן שהקשית מברייתא זו,
95 מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה לעיל, תיקשי לה
96 היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה, מאחר שאם חזרת בה
97 ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע משקרב הקומץ אינה
98 יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות, והלא כיון שאמרה איני
99 שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה
100 לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא - זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי
101 עקיבא שאם כבר קרב הקומץ מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית
102 המים אינה נחשבת כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת
103 רתיא - שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והא -
104 ומה שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
105 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקדקדא בה מחמת ברייתא - מתוך
106 בריאותה, שאינה רותחת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי עקיבא, כל
107 מחמת ברייתא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה, שלא גילתה כלל
108 סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה שותה כלל. שהאומרת
109 איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם מתחילה כשאמרה שתשתה,
110 לא התכוונה לשתות באמת, אלא סמכה על כך שכשיבוא להשקותה
111 תסרב, לפיכך כשמסרבת, נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות
112 מחמת רתיא - שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותחת, אות הוא כי
113 מתחילה התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שבעת היא נפחדת
114 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
115 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומץ, דאבתי לא אמוחק מגילה,
116 אי נמי אם אמוחק מגילה לפני שקרב הקומץ, דשלא בדין עבדי פהנים
117 דמחקין, מצוי הדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה, אך משקרב
118 הקומץ, דבדין עבדי פהנים דמחקין, לא מצוי הדרא בה.

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מזהיך למד רבי שמעון שהשקאת הסוטה
נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשת סוטה
בסדר דלהלן. א. לאחר מיחיו מגילת הסוטה במים, "וכתב את כל האלות
האלה הכהן בספר ומוחא אל מי המרים. והשקה את האשה". ב. לאחר
הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה
ואחר ישקה את האשה את המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה
את המים וגו'", הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת
הפסוקים. תנו רבנן, 'והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת
המנחה, מה תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר
הקטרת המנחה 'והשקה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה' האמור
לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת מגילה
ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה יכולה לומר
איני שותה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שותה, אין שומעין לה, אלא
מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה ומשקין אותה בעל
ברהה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר, 'ואחר ישקה' - השקאה
המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה תלמוד לומר - מה באה
ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת המים נעשית לאחר ההקרה
והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר בפסוק שלישי 'והשקה' לאחר
ההקטרה, וממנו כבר למדנו שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא
ללמד שאין משקים אותה אלא לאחר כל מעשים בדין האמורין
למעלה - קודם לכן בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג'
דברים מעבדין בה, כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא
קרב הקומץ, ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר שאין
משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון למצמיה,
דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. אך על
מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקת מגילה, יש לשאול, מה
הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה המגילה אלא מאי משקה לה -
הלא המים הבודקים, הם מים שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו
אינם מי סוטה. אמר רב אשי ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר
שאין משקין אותה לפני שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה -
אלא שהוצרך לומר, לשרישומי ניכר - שאף שכבר מחו לתוכן, אם
עדיין נותר רושם במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא
יהא רישומו ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד
שלא תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מישתא הוא
דלא שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב כתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא
עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה לאחר
קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת השבועה.
מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל עליה שבועה,
ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת שבועה, בדין נכבה -
בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם כתיבת המגילה אינה נעשית
לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קמיפלגי - מה יסוד המחלוקת בנייהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשקה' קמא - ראשון,
נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב לאחר ההקטרה
'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'והשקה' בתרא - האחרון. ובהו נחלקו,
שרבנן סברי, 'והשקה' קמא הכתוב לפני ההקטרה, לגופו - לענין
ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה -
כלומר, מכך שכתבה התורה את ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד
שכך הוא סדר עשיית הדברים. והפסוק 'ואחר ישקה' מיבעי ליה
לשרישומי ניכר - ללמד שאין משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה
לגמרי, שלא יוותר בה רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'.
ו'והשקה' בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואמרת הסוטה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קָשָׁא דְרַבִּי עֲקִיבָא אֲדִרְבִּי עֲקִיבָא, שהרי הָתָם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם, אָמַר שְׁמִיחָקָה מְעַבְבָּא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, וְהָכָּא - בברייתא השניה אָמַר, קוֹמֵץ מְעַבְבָּא - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תָּרִי תַנְיָא וְאֵלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.

מסתפקת הגמרא, אִיכְיָא לָהּ, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב כהודאה בטומאה, מה הדין אם אָמְרָה אִינִי שוֹתָה מִחַמַּת בְּרִיּוּתָא, וְהוֹדָה בָּהּ לֵאחֹר מִיכָן, וְאָמְרָה שוֹתָה אֲנִי, מהו - האם משקים אותה או לאו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם בִּיּוֹן דְאִמְרָה בתחילה אִינִי שוֹתָה, הרי זה ממש כמי שטִמְאַה אֲנִי קְאָמְרָה, וְכִיּוֹן דְאִחְוִיק נִפְשָׁה בְטוֹמְאָה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה, לֹא מִצִּיא הָדָרָה בָּהּ - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות. שהבירור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם בחזקת טומאה. או דִּילְמָא, בִּיּוֹן דְאִמְרָה - כיון שחזרה ואמרה שוֹתָה אֲנִי, גִּלְיָא דַּעְתָּה דְמִחְמַת בְּיַעֲתוּתָא הוּא דְאִמְרָה - היא מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה 'איני שותה', לא היה זה משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא היתה רוצה. וכיון שנתברר שלא היה סירובה הראשון לשתייה אלא מחמת פחד, יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקת הגמרא, תִּיקוּן.

אָמַר אַבְוֶה דְשִׁמְוֵאל, צִרִיד שִׁיתִּין הִכְהֵן דְּבַר מֶר לְתוֹךְ הַמֵּים הַמֵּאָרְרִים. מבארת הגמרא, מֵאִי מְעַבְבָּא, דְאָמַר קָרָא "וכתב את האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי הַמֵּים", משמע שמוחה את המגילה למים שְׁמָרִים בְּכָר לפני המחיקה לתוכם. משנה. אם עַד שְׁלֹא נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה, חזרה וְאָמְרָה אִינִי שוֹתָה, אין מחייבים אותה לשתות אלא מְגִלְתָּה נִנְתֵּן בְּצִידֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שכל כתבי הקודש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יתבזו. וּמִנְחָתָה אינה קרבה אלא מִתְפַּדֶּת - נשרפת על הָדָשֵׁן - מקום בעזרה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. וְאִין מְגִלְתָּה שֶׁל זֶה בְּשֶׁרָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּמָה אֲחֶרֶת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב לשם הסוטה שבאה להיברק על ידה.

אך אם כבר נִמְחָקָה הַמְּגִלָּה וְאָמְרָה טִמְאַה אֲנִי, הַמֵּים הַמֵּאָרְרִים נִשְׁפָּכִין, שהמים לא ניתנו אלא והמים לא ניתנו אלא לברר במקום שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה ועומדת. וּמִנְחָתָה מִתְפַּדֶּת עַל בֵּית הָדָשֵׁן.

ואם נִמְחָקָה הַמְּגִלְהוּלָא הוּדָה שזינתה אלא שחזרה בה וְאָמְרָה אִינִי שוֹתָה, מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ - פותחים את פיה שלא בטובתה וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל בְּרָחָה. שיתכן שטוהרה היא, אלא שמחמת הפחד מהמים, שחששת שתניק מהם למרות טהרתה, אינה מסכמת לשתות.

סוטה השוטה מן המים, אם באמת אינה טוהרה, אִינִי מִסְפֶּקֶת לְשִׁתּוֹת - לגמור את המים, עַד שְׁפִינָה מוֹרִיקוֹת וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת, וְהִיא מִתְמַלֵּאת גִּידִין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראית מליאה גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפחיות. וְהֵם - הכהנים אוֹמְרִים, הוֹצִיאֹתָ מַעֲרֹת נָשִׁים שְׁעוּמֶדָה בָּהּ כִּדִּי שְׁלֹא תִסְמָא הַעֲוָה.

סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה הַזְכוּת תוֹלָה לָהּ שֶׁלֹּא יִפְגְּעוּ בָּהּ הַמֵּים מִיד. וחלוק הדבר, יֵשׁ זְכוּת שֶׁתוֹלָה - שמעכבת את עונשה בְּשֶׁנָּה אַחֶת, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ב' שָׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים. מִכָּאֵן אוֹמַר בֶּן עֲזַאי, תִּיב אֲרִם לְלִמַּד אֵת בֵּיתוֹ תוֹרָה כִּדִּי שֶׁתִּדַּע אֵת פֶּרֶשׁת סוֹטָה, וְשֶׁאִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת הַמֵּים אִינִם פּוֹגְעִים בָּהּ מִיד, כִּדִּי שֶׁאִם תִּשְׁתָּה - תִּגְעַל לְמַצֵּב שֶׁהִיא צְרִיכָה לְשִׁתּוֹת מִי סוֹטָה, תִּדַּע שֶׁתּוֹלָה לָהּ - שניתן להניצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל להרבות זכויות. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאוֹמַר, כָּל הַמְּלַמֵּד בֵּיתוֹ תוֹרָה (בְּאִילוֹ) לְמִדְּהָ תִפְלֹת - דברי הבאי. רַבִּי הוֹשֵׁעַ אוֹמַר רֹצֵחַ אִשָּׁה כָּקֵב וְתִפְלֹת מִטָּ' קִבִּין וּפְרִישוֹת - האישה מעדיפה מוונות מועטים ושיחא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה

מוונות מרובים ויהא בעלה פורש הימנה. הוּא הָיָה אוֹמַר, הָסִיד שוֹמָה - אדם המתחסד יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. וְרִשְׁעֵי עָרוֹם - שעושה מעשה רשעות בערמה, וְאִשָּׁה פְּרוּשָׁה - מבשפה שפועלת בכשפיה דברים מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשיה. וְכַפּוֹת פְּרוּשִׁין - אדם שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הָרִי אֵלָיו מִכְלֵי עוֹלָם - משחיתים את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם בעולם.

גמרא. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר שְׁמוּאֵל מִשּׁוּם - בשמו של רַבִּי מֵאִיר, בְּשִׁחְיָתִי לְמַד תוֹרָה אֶצֶל רַבִּי עֲקִיבָא, הִייתִי מְטִיל קִנְקָנָתוֹם - סם שהרושם שלו אינו נמחק לְתוֹךְ הָדָר שבו הייתי כותב את כתבי הקדש, וְלֹא אָמַר לִי דָבָר. בְּשִׁבְאָתִי אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, אָמַר לִי בְּנִי מַה מְלַאכְתְּךָ, אָמַרְתִּי לוֹ לְכָלֵךְ - סופר אני. אָמַר לִי, בְּנִי הָיוּ זְהִירִי, שְׁמִלְאכְתְּךָ מְלַאכְתְּ שָׁמַיִם הִיא, שְׁמָא תַחֲסִיר אוֹת אַחַת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת, או תִּתִּיר אוֹת אַחַת - כגון, שתוסיף 'ב' סוף ההיבד 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים', וּנְכַצָּת אֹתָהּ מִחֲרִיב אֵת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ. אָמַרְתִּי לוֹ לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי, שְׁאֲנִי מְטִיל לְתוֹךְ הָדָר וְקִנְקָנָתוֹם שְׁמוֹ. אָמַר לִי, וְכִי מְטִילִין קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָדָר, הִרִי תְהוֹדָה אִמְרָה לִגְבִי מְגִלָּה סוֹטָה, "וְכִתְּבָהּ אֶל מִי הַמֵּרִים", הִרִי שְׁצִירָה שִׁיחָה הִתְקַבְּ שְׁבו נַכְתָּבָה פֶּרֶשֶׁת סוֹטָה שְׁבוֹתָהּ, כֹּתֵב שִׁיכּוֹל לְמַחֹת - שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל לטול מפרשת סוטה שבספר תורה ולמוחקת לתוך המים, ואם אינה מטיל לתוך הדיו קנקנתו, לא ניתן למחותה לתוך המים.

שואלת הגמרא, מֵאִי קְאָמַר לִיָּהּ - מה אמר רבי ישמעאל, וְמֵאִי קָא מְהַדֵּר לִיָּהּ - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכן צריך הוא להיזהר בחסרות ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתו לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הָכִי קְאָמַר לִיָּהּ רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, לֹא מִכְיָא בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת דְּבָקִין אֲנָא - גוהר אני מהם, אֲלֵא אֶפְּלִי לְמִיחָשׁ לְזִבּוּב דִּילְמָא אֲתִי וְיִתִּיב אֲתָנִי - שמא יבוא זבוב וישב על הג הימני דִּילְמָא "כשעדיין לא יבש הדיו, וְקוֹמֵץ לִיָּהּ וְקִשְׁוִי לִיָּהּ רִ"ש" - ומחמת המחיקה יראה הדלילת כמו רִ"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי להניצל מזה, דָּבָר אֶחָד יֵשׁ לִי שֶׁאִינוּ נִמְחָק כָּלֵל, שְׁאֲנִי מְטִיל לְתוֹךְ הָדָר, וְקִנְקָנָתוֹם שְׁמוֹ.

מקשה הגמרא, אִינִי וכי כך היה המעשה, וְהָא תַנְיָא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר, בְּשִׁחְיָתִי לְמַד תוֹרָה אֶצֶל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הִייתִי מְטִיל קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָדָר וְלֹא אָמַר לִי דָבָר. בְּשִׁבְאָתִי אֶצֶל רַבִּי עֲקִיבָא, אֲמַרָה עָלִי - להטיל קנקנתו לתוך הדיו משום שצריך כתב שיכול להימחות, קָשָׁא שְׁמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שבברייתא הקודמת מבואר שקודם למד רבי מאיר תורה אצל רבי עקיבא ולאחר מכן הלך ללמוד אצל רבי ישמעאל, ואילו בברייתא השניה מבואר להיפך, וְכֵן קָשָׁא אֲמַרָה אֲמַרָה - שבברייתא הקודמת מבואר, שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על השתל קנקנתו לתוך הדיו רק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בְּשִׁלְמָא מה שהקשינו שְׁמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לֹא קָשָׁא. שיש לומר, שְׁמַעְיָקָרָא - תחילה אֲתָא לְקִמְיָה דְרַבִּי עֲקִיבָא - 108 - ללמוד תורה מפיו, וְכִיּוֹן דִּילָא מִצִּי קָם אֲלִיפִיָּה - לא הצליח לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אֲתָא לְקִמְיָה דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל וְנִמַּר וְנָמַר - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי. ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הָדָר אֲתָא לְקִמְיָה דְרַבִּי עֲקִיבָא, סָבַר כְּכָרָא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה טהור וזה טמא, זה אסור וזה מותר, מוקורות הדינים ועוד. אֲלֵא אֲמַרָה אֲמַרָה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל אסר להטיל קנקנתו ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא, עדיין קָשָׁא. מסיקה הגמרא, קָשָׁא.

תַנְיָא, רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמַר, אוֹמַר הָיָה רַבִּי מֵאִיר, לְכָל כֹּתְבֵי הַקֶּדֶשׁ מְטִילִין קִנְקָנָתוֹם לְתוֹךְ הָדָר

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

תוספות

רש"י

מגילתה נגזרת. ירושלמי תני נגזרת תחת צירו של היכל למה בשביל לשחקה
לול קטן היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו
לגבל בהן את השטח מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה
המגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק
תני רבי חנין ב"ש אומרים אחת ובה"א
שנים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב
ה"ה:

(שי"ן לע"ב) **אמר** ר' ירמיה למחוק לה
מה"א איכא בינייהו. תימה לרבי והא בימי
ר"מ נפסקו כבר המים המרים כדאמר ר' בפי
בתרא (לפני דף סז.) דר' יוחנן בן זכאי הפסיקו
ועוד האמר רבא (פליג ד' סז.) מגילת סוטה
שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה לא
עשה ולא כלום א"כ מ"ט דמ"ד מוחקין לה
מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין לה מן
התורה לית ליה דרבא א"כ אמאי אמר
לר"ש לעיל (דף סז.) כדי נסבה לימא לית ליה
דרבא אלא הכי משמע דרבא דרבא כ"ע
מודו ואיכא למימר מ"ד מוחקין לה מה"א
כגון אם נכתבה אותה פרשה בתורה לאחר
שקבלה עליה שבועה אע"פ שהסופר לא
נתכוין לשם סוטה אלא לשם ס"ת ומה
שאין משליך קנקנתום לתוך הדיו לפרשת
סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
ומחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון
דס"ל מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר
דאאותה פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד
קרא דבעינן שיכול למחוק:

אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי
דמחקין. לפום האי דיוחי ה"מ
למיפרך וכי לית ליה לת"ק הא דתנן כל גט
שנכתב שלא לשם אשה פסול כ"ד היה
עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין וכו'
וה"מ לתרוצי דילמא עד כאן לא אמר גבי
גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה
ונסתרה סתמא להשקות עומדת דאמרין
בריש מסכת זבחים (דף סז.) א"כ עד כאן
פסלינן גבי גט אלא משום דהתם וכתב לה
אמר רחמנא וכו' מיהו היכא דאינתיק לשם
רחל לא הדרא מנתקא ע"י מחיקה לשם
לאה ולרבי אוזי בר יאשיה נמי אע"ג
דעשייה דידה מחיקה היא מיהו מהני קצת
דכתב בסתמא ועשה ולא כתב ומחה לה
דרשין ליה נמי אכתיבה דבעינן דלכתוב
לשם אלות בעולם מיהו אהני נמי האי
דלא

"ומחה" כתב שייכול למחות! מאי קאמר ליה ומאי קא
מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבעיא
בחסירות ויתירות דקני אנא, אלא אפילו למיחש לזבוב, דדילמא אתי ויתבי אתניה דדל"ת ומחיק
ליה ומשוי ליה ר"ש, דבר אחד יש לי שאני מטייל לתוך הדיו ונקנתום שמו, איני? והא תנא,
אמר ר' מאיר: בשהייתי למד תורה אצל ר' ישימעאל הייתי מטייל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר
לי דבר. בשבאתי אצל ר' עקיבא אסרה עלי! קשיא אסרה אשמוש, קשיא אסרה אאסרה, בשלמא
שמוש אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, פיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
דר' ישימעאל ונמר ונמרא, דבר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אאסרה קשיא,
קשיא. תנא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטיילין קנקנתום לתוך הדיו
חזן

ואמר הכא דר"י קודם: לא מצי למיחש אליביה. על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סהור ומראה לו פנים, ועל סהור
טמא ומראה לו פנים: **אתא לקמיה דר' ונמר ונמרא**. המשניות סתומות כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: **והדר אתא לקמיה דר"ע למיפטר סברא**. לעמוד
על עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה סהור, זה אסור וזה אסור, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא. וזה תלמוד שיהיה בימי התנאים, ולזהבין דבר מתוך
דבר בשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ולמהוהו ולאיהו משנה ודמוהו:

קשיא דר"ע אדר"ע ה"מ קאמר מחיקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא
נמחקה אם אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסינן לה להשקותה, אבל
אם נמחקה המגילה מערערין אותה על כרחיה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה
קמא דקדם הקטרה להכי דרשין, והכא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כמה
ולא קרב קמין אי אמרה איני שותה לא

אנסינן לה להשקותה: וחוורה ואמרה
שותה אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה:
שיתן מר. דבר מר: **שמים כבר**. קדם
מחיקה, אלמא מחמת דבר אחר הם מרים
ואין מרידה על שם קללת בדיקתם נקרא. אי
דקא מקמי מחיקה לאו בני מידבך ניהו:
מתני מגילתה נגזרת. בצדי ההיכל, דכל
כתבי הקדש שאין ראויין לקרות בהן נגזרין
שלא יתבזה על בית הדין. שהיא בעורה
ששורפין שם פסולי קדשים ופסולי
אימורים שמחיצתן לפני מן הקלעים.
כדאמרין בשחיטת קדשים (דף קז.) שלשה
בית הדין הם, והואיל וקדשה בכלי
נשפת בעורה. והיא מתפוצלת היינו נשפעת
כדאמר לקמן (דף סז.) ואילו שמנחמיהם
נשפעת וקא חשיב להא האומרת איני
שותה: ואין מגילתה בשרה להשקות בה
סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה דכתיב
ועשה לה הכהן לה לשמה: **המים נשפכין**.
כיון דאמרה טעמא אני בדוקה ועומדת היא
ומים המרים לא נתנו אלא לקרב את הספק;
מערערין אותה. דדלמא סהורה היא
ומחמת רתיותיה קאמרה: **מתמלאת**
גידין. הגידין שבחליה נופצין ונראות
כמלאה גידין, וגם בקרה נעשית שיטה
שיטה של נפיקה, והכי תנא בספרי במין
שרביטין מחורקין בה: **שלא תטמא העורה**.
שערי נקור או ערות נשים שתצא דרך שם,
ולקמיה פריך והא אמרין בעלמא דשערי
נקור לא נתקשו וכו' ש ערות נשים ומת
מתר לבגס למחנה לזיה: **תדע שזכות**
תולה לה. תראה תולמד בפרשת סוטה
שהזכות תולה, וידלינן מןהקנה ונורעה
נורע ונקתה ע"י זכות כדי ורעה נורע ט'
חדשים, וי"א יותר בדמפרש בגמ': **מלמדה**
תפלות. מפרש בגמ': **רבי יהושע אומר**
רוצה אשה בקב ותפלות. גרסין.
ובגמרא מפרש מאי קאמר: **מכות פירושין**.
מפרש בגמ' שמכא את עצמו בכתלים
להראות שהוא עניו וצנוע: גמ' **לכלר**.
סופר: **אם תחפר אות אחת**. כגון א' וד'
אלהים אמת (קמ"ט) או תתיר אות אחת
כגון בראשית ברא אלהים: **דבר אחד** יש
לי לקמן מפרש מאי תשובה היא זו: **כתב**
שייכול למחות. ורבי ישימעאל סבר מוחקין
לא מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה.
ואפשר טוסה לחודה קא קפיד: **מאי**
קאמר ליה ומאי מחדר ליה. מאי קאמר
ליה ר' ישימעאל דקא מחדר ליה ר"מ דבר
אחד יש לי שנושה רשם ואינו נמחק, מה
ענין קנקנתום אצל חסור ויתור: **ומשוי** ליה
ר"ש, כגון דל"ת דאחרי. דבר אחד יש
בלי ואינו נמחק לגמרי: **קשיא שמוש**
אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר הכא דר"י קודם: **לא מצי למיחש אליביה**. על עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא סהור ומראה לו פנים, ועל סהור
טמא ומראה לו פנים: **אתא לקמיה דר' ונמר ונמרא**. המשניות סתומות כמו שהן, כדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: **והדר אתא לקמיה דר"ע למיפטר סברא**. לעמוד
על עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה סהור, זה אסור וזה אסור, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא. וזה תלמוד שיהיה בימי התנאים, ולזהבין דבר מתוך
דבר בשהיה דבר חדש נשאל בבית המדרש מהיכן ולמהוהו ולאיהו משנה ודמוהו:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

רש"י

1 דלא כתב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב
2 נחמן בר יצחק א"כ האי דקאמר הכא הוה כתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא
3 כתיב אלא וכתב ולה כתיב גבי עשייה והא בפרק כל הגט (נשים ק"ז) מפרש מ"ט
4 פסלינן לכל הני גיטין אי כתיב נתן ספר כריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב
5 שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
6 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא
7 איהו כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו
8 קא כתב לה כשר כתב רחמנא וכתב לה
9 דממעטין היו לו שתי נשים וכו' אלמא
10 דממעטי התם מוכתב גרידא היכא דנכתב
11 לשם אשה אחרת וי"ל דשאני התם דלא
12 הוה צריך למיכתב אלא נתן לה ספר
13 כריתות הילכך הוי וכתב קרא יתירא
14 למעוטי נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא
15 לא יתירא הוא האי וכתב הילכך לא
16 ממעטינהו מיניה אלא היכא דלא אכתיב
17 לשם אלות בעולם כדכתיב וכתב את
18 האלות: **הא** מני ר"ע היא ובזכות טבר לה
19 כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
20 וברושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות
21 תולה דגס בירושלמי תני ר' טרפון אמר
22 כל זכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ
23 מזו שהיא של פורענות אמר לו ר"ע אילו
24 נאמר מזכרת עון ושחק הייתי אמר
25 כדברך הא אינו אמר מנחת זכרון אלא
26 לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע בהדיא
27 דזכות תולה הוה מוקי לה כרבי מנחם (לפני)
28 ד' (כ"ג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא
29 הוה מצי לאוקמא כרבי דמדסיפא רבי
30 ירשא לאו רבי ועוד איכא למאן דאמר
31 בפ"ק (נשים ק"ז) דבמחנהו פליגי רבי ורבנן:
32 **לא** טמא מת אלא אפי' מת עצמו. קשיא
33 לר' דהא משמע דמכניס מת חמור מטמא
34 מת הנכנס ובפרק בתרא דעירובין (סו"פ ק"ה)
35 ק"ה: אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל
36 המכניס טמא שרץ במקדש חייב שרץ
37 עצמו פטור שנאמר מוכר ועד נקבה
38 תשלחו מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי
39 אין לו טהרה במקדש ויש לתרץ דהתם
40 מיירי במכניס שרץ שלא כרבי ושרץ לא
41 מטמא במשא ולחכי נקט נמי שרץ ולא
42 נבילה דאם נטמא המכניס תיפוק ליה
43 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש
44 ודכא ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר
45 שפירש מן הטומאה אלא אפי' מת עצמו
46 דהויא טומאה בחיבורין במכניס דחמור
47 טפי מטומאה שלא בחיבורין כדאיתא בפ'
48 שני דמסכת ע"ז (ק"ה ק"ה):

49 **ביעיותא** מרפאי. תימה לר"י והא בפרק
50 בתרא ונדח (ק"ה ק"ה) בגמרא
51 ב"ש אומרים כל הנשים מתות נדות מ"ט
52 דב"ש אגב ביעיותא (דמלאכא) דמותא
53 חזיא וביה פליגי עליה וקא משקה התם
54 אלא הא דתניא ב"ש אומרים כל הנשים
55 מתים ובין קרי כאן במשורו ולא מחמת אונסו
56 אלא טעמא דב"ש וכו' אלמא דלא אמרי'
57 ביעיותא מרפאי וי"ל ביעיותא דמלאך לא
58 מרפאי אלא חזי אפי' בשעת הוצאת הנפש:
59 **יש** זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות תולה שנה אחת מנכודנצר לקצת
60 ידיחן תרין עשר יום זכות תולה שתי שנים מאמנן וידי לשנתים ימים (סמאל כ)
61 (א) יש זכות תולה שלש שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה (מלכים א' כ)
62 אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה עוסק במצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק בתורה: מנחת זכרון כלל מזכרת עון פרט כמדומה הכי פירוש אימא דמנחת זכרון
63 ליכא למילף זכרון וזכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרט אם אמר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעושה דרי מזכרת
64 מידת הטובה מרובה על אחת כמה וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

1 חוין מפרשת סוטה. ואפי' בס"מ: משמו. של ר"מ: משפמך. של כל סוטה
2 וסוטה: **מאי** בינייהו. כלומר במאי קמפליג באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת
3 סוטה שבספר תורה, לר' יעקב לא מחקין. לר' יעקב לא מחקין: **כי הני תנאי**. דאפילו
4 נמי בכתובה לשמה: דאינתיק. מכל נשים לשמה של זו: **אמר רב נחמן וכו'**.
5 איהו נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי,
6 ופריך לאידך גיסא. ואית ליה נמי דרב פפא,
7 וה"ק איכא למיפך. להאי גיסא ואיכא
8 למיפך להאי גיסא: **כתב**. בזה גט לגרש
9 את אשתו ונמלך מלגרשה: **בן עירי**. ששמו
10 בשמו והוא מאותה העיר: **שמי בשמי**
11 **וכו'**. ובני עיר אחת אנהו וגט זה ראוי לי.
12 תנהו לי ונגרש בו את אשתי: **פסול** לזה
13 לגרש בו. דדרשין לה לשמה, דכתיב
14 וכתב לה ספר כריתות, והא נמי כתיב
15 וגשה לה הכהן: **מני**. הא דאמר ר' יוחנן
16 ששתיה נבדקת, ר"ש היא דאמר מקריב
17 מנחתה ואח"כ משקה, דאי לא אקריב
18 ברישא לא הוה מיבדקה עד שתקרב
19 מנחתה דכתיב מזכרת עון: **הא אמר אין**
20 **זכות תולה**. במתני' (לפני ד' כ"ג): **ר"ע היא**.
21 דאמר לעיל (ד' י"ט): משקרב הקמין אינה
22 יכולה לחזור, אלא אלמא מקריב לה קדם
23 שתשתה: **במחנה ליה**. בהר הבית, דהא
24 עזרת נשים וגם שער נקור לא נחקדש
25 בקדשת עזרה, והרי הן כשאר הר הבית:
26 **עמו במחיצתו**. ובמדרש נמי הוי ג' מחנות,
27 לפנים מן הקלעים מחנה שכניה, והקלעים
28 יתנו סביב למשכן העדות (פסוקי ה' ו' ופסוקי ה' ו')
29 לזה, והדגלים ג' פרסאות זה מחנה
30 ישראל, ומשה היה לו וקאמר עמו: **שפא**
31 **תפרוס נדה**. אגב ביעיותא דמים המרים,
32 והנדה והנב והנקה ובעל קרי אסורים
33 במחנה לזה פדליפין בפסחים בפרק אלו
34 דברים (ד' ס"א): **פחדא צמית**. דאגא שאינה
35 באה פתאום אלא דואגת שמה וכו'א
36 אויבים להרהר צומת את המקור מלהוציא
37 דם ואפי' בשעת וסתה, והיא דנהה
38 אדאגא איתמר, דקתני הויג שעת וסתה
39 ולא בדרק טמאה מפני שארז בזמנו בא,
40 נמי אמר אם היתה במחנה והויג שעת
41 וסתה ולא בדרק טהורה, אם בדרק אחרי
42 כן ומצאתה טהורה, ולא אמר ארז בזמנו
43 בא, שחזרה מסלקת את הדמים:
44 **ביעיותא**. בהא פתאום כגון זו שלא
45 היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא
46 מרגשת בצער, וכן באסתר בשבט לה
47 שמועת מרדכי פתאום: **מרפאי**. דמים,
48 פותח את המקור: **מני מתני'**. דקתני יש
49 זכות תולה ג' שנים: **כדי הכרת העבר**.
50 דריש ונקמה ע"י זכות כדי ונקמה ונע,
51 כשיעור שיעור נכר במעברת: **הראוי**
52 **לספר**. לחיות ולבא ליד ספור שבחו של
53 מקום: **ואני' שאין ראיה**. גמורה לדרק
54 דזכות תולה י"ב חדש, וכו' לדרק. לדרק
55 מפרש אמאי אינה ראיה: **לחן מלכא מלכי**
56 **ישפר עליך וגו'**. דניאל אמר לנבוכדנצר
57 כשפרט לו החלום שיהא נטרד מן האנשים
58 ולהיות עם בהמה ודחיה: **לחן מלכא** - אמן
59 תיבט בעיניך להאמינן לעצתי: **וחסידך בצדקה**
60 פרוק, חסידך ע"י צדקה פדה: **ועזרתך בחנינת** הנני חן

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

בְּדָקִי לָהּ מֵיָא - אין המים בודקים אותה, דְּכָתִיב "מִנְחַת זָכָר וְזָרָן מִזִּבְחָתָהּ" (עו"ה)
 הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה נבדקים עוונותיה ונוכרים, ואם
 קודם שוטה את המים רק לאחר מכן מקריב את המנחה, לא היה התנא
 אומר שמיד לאחר השתייה פניה מוריקות. **אֵימָא סִיפָא**, יֵשׁ לָהּ זְכוּת
 הִיתָה תוֹלָה לָהּ, **אֲתָאן לְרַבְנָן** הרי שבאנו לשיטת חכמים, **דָּא רַבִּי**
שְׁמַעוֹן, **הָאֵמֵר אֵין זְכוּת תוֹלָה בְּפִימֵי הַמָּרִים**. וקשה מי הוא התנא של
 המשנה. מתרצת הגמרא, **אֵמֵר רַב חֲסִדָּא**, **הָא** - משנתנו מֵנִי, **רַבִּי**
עֲקִיבָא הֵיא, **דָּאֵמֵר**, **מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחֲרָיָהּ כִּד מִשְׁקָהּ**, ולכן אומר
 התנא ששתיית המים בודקתה מיד, **וְזְכוּתָהּ** - אם תולה לה, **סָבֵר לָהּ**
בְּרַבְנָן - שאומרים שהזכות תולה לה.
 שנינו במשנה, **וְהֵם אוֹמְרִים הוֹצִיאָהּ וְכוּ'** - לאחר ששונה הסוטה מן
 המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין והעומדים
 שם אומרים להוציאה שלא תטמא העזרה.
 שואלת הגמרא, **מֵאֵי טַעְמָא** מבקשים להוציא אותה מהעזרה, לכאורה
 הסיבה היא, **דְּרִילָמָא מִתָּה**, **לְמִימְרָא דְּמַת אֲסוּר בְּמַחְנֶה לִוְיָהּ** - היינו,
 עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים לעזרה), ששם מביאים
 את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש והם כשאר הר הבית שדינו
 כמחנה לוי, **וְהִתְנִיָּא**, **מֵמָּא מִת מוֹתֵר לִיכְנֵם לְמַחְנֶה לִוְיָהּ**, **וְלֹא מֵמָּא**
מִת בְּלָבָד אֲמֵר, **אֲלֵא אֲפִילוּ מִת עֲצֻמוֹ, שְׁנַאֲמֵר**, **"וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת**
עֲצֻמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", **וְעֻמוֹ' משמע**, **בְּמַחְנֶה לִוְיָהּ**. ובמדבר היו ג' מחנות,
 לפנים מן הקלעים, היה מחנה שכינה, סביב מחנה שכינה חנו הלויים,
 וסביב הלויים מחנה ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו
 את עצמות יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה. מתרצת
 הגמרא, **אֲמֵר אַבְיִי**, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאה, אלא **שְׁמָא**
תַּפְרוֹם נָדָה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית המים, שהיא מתחילה
 להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה במחנה לוי.
 שואלת הגמרא, **לְמִימְרָא דְּבִיעֻתוֹתָא מְרַפֵּיא** - שהפחד מרפה את מקור
 דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, **אֵין**, **דְּכָתִיב 'וַתַּחֲלֹחַל הַמֶּלֶכֶה**
מֵאֹד', **וְאַמֵּר רַב** מהו לשון 'וַתַּחֲלֹחַל', **שְׁפִירְסָה נָדָה** - היינו, שנתמסמס
 חלל גופה, ופירסה נידה.
 מקשה הגמרא, **וְהָא אֵין תַּנְּנָן**, **תַּרְדֵּה מְסַלְּקַת דָּמִים** - אישה הנתונה
 בחדר, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, **שְׁפִירָא צְמִירָא** - דאגה מתמדת
 שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני איביים שלא יבואו
 להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציאה דם, ובמשנה זו מדובר במקרה
 שלא באה עליה הפחד בהפתעה, **בִּיעֻתוֹתָא מְרַפֵּיא** - אבל פחד הבא
 בהפתעה, כגון זו, שעד שלא שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא
 יזיקו לה המים, ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם
 מחוללים המים בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור
 ולראיית דם.
 שנינו במשנה, **יֵשׁ לָהּ זְכוּת הִיתָה וְכוּ'** - פעמים שהמים אינם בודקים
 אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש זכות תולה
 שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
 מֵנִי מִתְנִיתִין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, **לֹא אֲבָא יוֹסֵי בֶן**
חֲנָן, **וְלֹא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יִצְחָק אִישׁ כֹּפֵר דְּרוֹם**, **וְלֹא רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל**.
דְּתַנְיָא, **אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת תוֹלָה לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים**, **כְּדִי הִכְרַת הָעוֹבֵר**,
 שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, **דְּבִרִי אֲבָא יוֹסֵי בֶן חֲנָן**. **רַבִּי**
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יִצְחָק אִישׁ כֹּפֵר דְּרוֹם אוֹמֵר, אם יש לה זכות תולה לה מ'
חֳדָשִׁים, **שְׁנַאֲמֵר** לגבי סוטה, **"וְנִקְחָהּ וְנִזְרְעָה וְרַע"** **וְלִחְלֹל הוּא אוֹמֵר**
"וְרַע יַעֲבֹדֵנוּ יִסְפֹּר", מכאן שהזכות תולה לה כדי זמן פקידת וְרַע הָרָאוּ
לְסִפֹּר - היינו, הראוי להיות ולבא ליד סיפור שבחו של מקום, שהוא ט'
 חודשים. **רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר**, אם יש לה זכות תולה לה **שְׁנִים עֶשְׂרִי**
חֳדָשִׁים, **וְאֵף עַל פִּי שְׁאֵין רֵאָה לְדָבָר** שהזכות תולה לה שנים עשר חודש,
זָכָר לְדָבָר יֵשׁ, **דְּכָתִיב רֵאָה לְדָבָר** לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא
 נטרד מבני אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חיל השדה שבע שנים, **"לִחְלֹן"**
מְלָבָא - אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה,
 מכל מקום מְלָבִי יִשְׁפֹּר עֲלֶיךָ - תיטב עצתי בעינך, **(וְחִטִּיף) [וְחִטְאָד]**
בְּצִדְקַת פָּרֶק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתממש על ידי שתיתן
 צדקה, **וְעוֹנֶתְךָ בְּמַחֲן עֲנִין** - ועונותיך פרוק בחנינות עניים.

חוץ מְפָרֶשֶׁת סוֹטָה בְּלָבָד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה, כיון
 שצריך שתהא פרשת סוטה ראיה להימחק, ונקנתום מתיר רושם לאחר
 מחיקתו. **רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשְׁמֹו** - של רבי מאיר, חוץ מְפָרֶשֶׁת סוֹטָה
שֶׁל מְקַדֵּשׁ - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל סוטה וסוטה.
 מבררת הגמרא, **מֵאֵי בִּינְיָיָהּ** - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד המחלוקת
 בניהם. **אֵמֵר רַבִּי יְרֵמְיָה**, **לְמַחֲזֹק לָהּ מִן הַתּוֹרָה אֵיכָא בִּינְיָיָהּ** - נחלקו
 אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא קמא ניתן להשתמש
 לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה בספר תורה, ולכן אסר הטלת
 נקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים
 אותה אלא בפרשה הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה,
 ולכן לא הצריך שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. **וְהֵנִי**
תַּנְיָא בִּי הֵנִי תַּנְיָא - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן,
 אם ניתן להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 אחרת. **דְּתַנְיָא**, **אֵין מְגִילָתָהּ** - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו אינה
בְּשִׁירָה לְהַשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת. **רַבִּי אַחִי בְּר יִאֲשִׁיָּה אוֹמֵר**, **מְגִילָתָהּ**
 - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו **בְּשִׁירָה לְהַשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת** -
 שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבברייתא דלעיל, שאמר שניתן
 להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה להשקאת סוטה, דהיינו שלא
 צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה
 שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין
 מוחקים מפרשת סוטה שבספר תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא
 קמא של רב אחי בא יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם
 סוטה זו לבדיקת סוטה אחרת.
אֵמֵר רַב פִּסְקָא לדחות, **דִּילָמָא לֹא הֵיא** - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 לומר **עַד כָּאֵן לֹא קָאֵמֵר תַּנְיָא קָמָא הָתֵם** שלא ניתן להשתמש במגילה
 שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, **אֲלֵא בֵּין דְּאִינְתִּיק לְשׁוֹם רַחֵל** -
 שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם לשם רחל **לֹא**
הִדְרָא מִינְתַּקָּא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים שבעולם להיות
 מיוחדת לְשׁוֹם לֵאָה שכן התייחדה כבר לשם רחל. **אֲבָל תוֹרָה** - פרשת
 סוטה שבתורה, **דְּסִתְמָא בְּתִיבָה** שנכתבת בסתם ולא נותקה מכל נשים
 שבעולם לשם זו **הָכִי נִמִּי דְּמַחְזִיקִין** ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא
 נכתבה לשמה.
אֵמֵר רַב נַחֲמָן בְּר יִצְחָק לדחות באופן אחר, **דִּילָמָא לֹא הֵיא** - אין
 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, **עַד כָּאֵן לֹא**
קָאֵמֵר רַבִּי אַחִי בְּר יִאֲשִׁיָּה הָתֵם - שניתן להשתמש במגילת סוטה
 שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת **אֲלֵא בְּמִגִּילָהּ**, לפי **דְּאִיכְתוּב לְשׁוֹם**
אֱלוֹת בְּעוֹלָם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, **אֲבָל תוֹרָה דְּלֵהֲתַלְלָמָר**
בְּתִיבָה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה **הָכִי נִמִּי דִּלֵּא מַחְזִיקִין**.
 מקשה הגמרא, **וְרַבִּי אַחִי בְּר יִאֲשִׁיָּה** שאמר שניתן להשתמש במגילת
 סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, **לִית לֵיהּ** - האם אינו סובר
 את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לָרֶשׁ בו **אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִמְלֹךְ**
 חור בו מהגירושין. אם **מִצְאָו בֶּן עִיר**, **וְאֵמֵר לוֹ שְׁמִי בְּשִׁמְךָ וְשֵׁם אִשְׁתִּי**
בְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ - הרי שם העיר שלי ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך
 שווים, אם כן זה מתאים גם עבורי, תן לי את הגט שכתב עבור
 הגירושין שלך ושל אשתך, ואגשר בו אני את אשתי. **פְּסוּל לְרֶשׁ בו**.
 שצריך שתהא כתיבה הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי
 כתיבת גט נאמר, **"וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה"**, ודורשים 'לה',
 'לשמה', אם כן, גם כאן שנאמר **"ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת"**
 נדרוש 'לה' 'לשמה'. מתרצת הגמרא, **אֲמֵר, הָתֵם** - גבי גט **'וְכָתַב לָהּ'**
אֵמֵר רַחֲמָנָא, כיון שהזכירה התורה כתיבה **עֲנִין בְּתִיבָה לְשִׁמָּה**.
 שואלת הגמרא, **הָכָא נִמִּי כתוב** **"וְעָשָׂה לָהּ"** ומדוע לא נדרוש שצריך
 עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, **מֵאֵי 'עָשָׂה' - מהי העשייה** שאמרה
 התורה **מַחְזִיקָה** - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה של הסוטה
 ולא שכתיבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 שנינו במשנה, **אֵיכָא מְסַפְּקַת לְשִׁטּוֹת עַד שְׁפִינָה [וְכו']**.
 מקשה הגמרא, **מֵנִי** - כמו איהו תנא סובר התנא של משנתנו שאמר,
 שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד לאחר שתייתן
 פניה מוריקות, **רַבִּי שְׁמַעוֹן הֵיא**, **דָּאֵמֵר מְקַרִּיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחֲרָיָהּ כִּד**
מִשְׁקָהּ, **דְּכָמָּה דִּלֵּא קָרְבָּה מִנְחָתָהּ** - שכל זמן שלא קרבה המנחה **לֹא**

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 הַן (תהיו) [תהוה] אֶרְכָּה לְשִׁלּוּתָהּ - ועל ידי הצדקה, יהא אורך זמן
2 לשלומך, שלא תמדה לפקוד אותך הרעה. וכתב, "כֵּלָא מְטָא עַל
3 נְבוֹכַדְנֶצַּר מְלָכָא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכנצר, וכתב
4 "לְקֶצֶת יָרֵיחוֹ תֵּרִי עֶשֶׂר" - לאחר שנים עשר חודש, הרי שהזכות תולה
5 שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו שסובר שהזכות תולה
6 ג' שנים, משיבה הגמרא, לְעוֹלָם התנא של משנתו סובר כשיטת רבי
7 יְשִׁמְעֵאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים, וְאִשְׁבַּח קָרָא - ומצא מקרא
8 כתוב דְּאִמֵּר וְתֵי - שהקב"ה מאריך אפו עד ג' פעמים, דְּכַתִּיב "כֹּה אָמַר
9 ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אֱדוֹם" - הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה
10 ולא הביא עליהם פורענות עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן
11 ג' שנים.

12 שואלת הגמרא, וּמָא - מהו שאמר רבי ישמעאל, אָף עַל פִּי שְׁאֵין רְאִיָּה
13 לְדָבָר וְכִי לְדָבָר, מדוע אין זו ראייה גמורה. ומשיבת, דְּלָמָא שְׁאֵין עוֹבְדֵי
14 בּוֹכְבִּים כְּגוֹן נְבוֹכַדְנֶצַּר ואדום דְּלֹא מְפָקִיד דִּינָא עֲלֵיהוּ - שאין הקב"ה
15 ממנהר להביא עליהם פורענות בעולם הזה, אבל עם ישראל מדרק
16 הקב"ה בעולם הזה וממנהר לפרוע מהם בעולם הזה.

17 שנינו במשנה, וְיֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים כו'.

18 שואלת הגמרא, זְכוּת דְּמָא - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
19 מזיקים לה. אִילִימָא זְכוּת דְּתוֹרָה - שהיתה עוסקת בתורה. הָא אֵינָה
20 מְצוּהָ וְעוֹשָׁה הִיא - הרי אינה מצווה ללמוד תורה, וכיון שאינה מצווה
21 אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד לה שהמים לא
22 יזיקוה. אֲלָא נאמר שהכוונה היא, לזְכוּת דְּמְצוּהָ שעשתה, גם על כך
23 קשה, וכי זְכוּת דְּמְצוּהָ מִי מְנַחֵם כּוֹלִי הָא - האם יש בכוחה להגין כל
24 כך מן הפורענות והתנאים, אֵת זו דְּרַשׁ רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי, נאמר "כי
25 נִרְמָה וְתוֹרָה אִוֵּר", תֵּלָה - המשיל הכתוב אֵת הַמְצוּהָ כְּנֶר, וְאֵת
26 הַתוֹרָה כְּבֹאֹר, אֵת הַמְצוּהָ המשיל כְּנֶר, לומר לך מִה נִרְמָה מִינָהּ
27 אֲלָא לִפִּי שְׁעָה - להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אָף
28 מְצוּהָ אֵינָה מְנִיחָה אֲלָא לִפִּי שְׁעָה - ממקצת פורענויות, וְאֵת הַתוֹרָה
29 המשיל כְּבֹאֹר - לומר לך מִה אִוֵּר הַיּוֹם מְנִיחָה לְעוֹלָם - מכל הפגעים
30 הבאים לו בעולם, אָף תוֹרָה מְנִיחָה לְעוֹלָם - שמצילה אותו מן החטא
31 ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. וְאִוֵּר - הפסוק שאחריו המדבר
32 בענין מעלותיה של התורה, "בְּהַתְּלַלְךָ תִּנְחָה אֹתְךָ ובשכבך תשמור
33 עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הֵיא תִשְׁיָח וְגו'". וכך מתפרש הכתוב, "בְּהַתְּלַלְךָ תִּנְחָה
34 אֹתְךָ" - זֶה תְּעוֹלָם הָיָה - שהתורה תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל
35 צרות. "בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ" זו מִיתָה - בשעת המיתה מגינה התורה
36 מיסורי המיתה, וְהַקִּיצוֹת הֵיא תִשְׁיָח" לְעֵתִיד לְבָא - לאחר המיתה
37 תליץ התורה בעדך להגן מפני ייסורי הגיהנום. מִשָּׁל לְאָדָם, שְׁהִיָּה מְהֻלָּךְ
38 בְּאִישׁוֹן לֵילָה וְאִפְּלָה וּמִתִּירָא מִג' דברים. א. מִן תְּקוּצִים וּמִן
39 תְּפַחְתִּים - גומות וּמִן תְּפַחְתִּים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד
40 ושעל, ב. וּמִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
41 לילה, ג. וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיּוֹת דְּרֹךְ מוֹחֵלָךְ - מחמת שאינו בקי מספיק
42 בשבילי הדרכים. נִזְרָמְנָה לו אֲבוֹקָה שֶׁל אֹר, כיון שמאירה לו את
43 הדרך העומדת לפניו, נִיצַל מִן תְּקוּצִים וּמִן תְּפַחְתִּים וּמִן תְּפַחְתִּים
44 שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי שמקיים מצוות ניצל
45 ממקצת פורענויות. אולם וְעֵדִין מִתִּירָא מִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים
46 שדרכן ללכת בלילה פגעו בו, ועוד וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיּוֹת דְּרֹךְ מוֹחֵלָךְ.
47 כִּיּוֹן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, נִיצַל מִתִּירָא רָעָה וּמִן חִלְּמִים - דרך מוֹחֵלָךְ.
48 ללמוד תורה ניצל מן החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד
49 השחר, וְעֵדִין אֵינוּ יוֹדַע בְּאִיּוֹת דְּרֹךְ מוֹחֵלָךְ, עד שהגיע לְפָרֶשֶׁת דְּרָכִים
50 ושם הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז נִיצַל מִכּוֹלָם. וכמו
51 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו יודע
52 אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע להשיבו מהדרך
53 הנכונה. עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד ליום זה, ואז
54 ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דְּכִּר אַחֲרֵי דֶּרֶךְ נוספת מדוע המשיל הכתוב
55 את המצוה לנר ואת התורה לאור, עֲבִירָה מְכַבֶּה מְצוּהָ - מעשה עבירה
56 מכבה את שכר המצוה שלא תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות
57 את אור הנר שלא יאיר. וְאִין עֲבִירָה מְכַבֶּה תוֹרָה - שבר מי שעסק
58 בתורה שלא תגן עליו, כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שְׁנֵאמַר "מִים
59 רַבִּים לֹא יִכְלּוּ לְכַבּוֹת אֵת הָאֵהָבָה" - "מים רבים" הם משל לעבירות,

והאהבה זו התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שכר
60 התורה. מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים
61 כל כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שזדיא עומדת לה להניצל
62 מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצווה בלימוד התורה
63 ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצווה, הרי אין שכרם מרובה כל כך להציל
64 מן היסורים. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, לעולם זכות מצוה מגינה
65 על הסוטה, וּמְצוּהָ בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בשעה שעוסק בה, מְנַחֵם -
66 מגינה עליו מן היסורים וּמְצוּלָא - ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא,
67 בְּעִידָנָא דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אֲנוּנִי
68 מְנַחֵם - מן היסורים אֲנוּלִי לֹא מְצוּלָא - ואינה מצילה מן החטא. כלומר,
69 לעולם המצוה מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת
70 לסוטה שלא יזיקוה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה
71 מגינה אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
72 תוֹרָה כִּין בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בין בשעה שעוסק בה ובין בְּעִידָנָא דְּלֹא
73 עָסִיק בָּהּ - ובין בשעה שאינו עוסק בה מְנַחֵם וּמְצוּלָא - מגינה מן
74 היסורים ומצילה מן החטא.
75 מקשה הגמרא, מְתַקִּיף לָהּ רַבָּה, אֲלָא מְעַתָּה - אם זכות תורה עומדת
76 לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דוּאָן וְאִחִיתוּפֵל
77 שנעשו רשעים, מִי לֹא עָסִיק בְּתוֹרָה, אם כן אֲמַאי לֹא הִנִּיחָה עֲלֵיהוּ
78 התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאם רשעים גמורים. אֲלָא אָמַר רַבָּא
79 חילוק אחר, תוֹרָה בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ - בשעה שעוסק בה מְנַחֵם
80 וּמְצוּלָא - מגינה עליו מיסורים ומצילה אותו מיצר הרע שלא יבא לידי
81 חטא, בְּעִידָנָא דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אֲנוּנִי
82 מְנַחֵם אֲנוּלִי לֹא מְצוּלָא - מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו
83 מן החטא. מה שאין כן מְצוּהָ, כִּין בְּעִידָנָא דְּעָסִיק בָּהּ בְּעִידָנָא דְּלֹא
84 עָסִיק בָּהּ, אֲנוּנִי מְנַחֵם מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות
85 מצוה מגינה על הסוטה, אך אֲנוּלִי לֹא מְצוּלָא - אינה מצילתו מן החטא.
86 ובזה מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
87 רַבִּינָא אָמַר - מיישב באופן אחר, לְעוֹלָם הזכות העומדת לסוטה היא
88 זְכוּת תוֹרָה. וְדִקְאָמְרָת - ומה שהקשית שהרי היא אֵינָה מְצוּהָ וְעוֹשָׁה.
89 נְהִי דְּפִקְדוֹי לֹא מְפָקִידָא - אמנם היא עצמה אינה מצווה ללמוד תורה,
90 אך בְּאִנְרָא דְּמִתְּנִין וּמִתְּנִין כְּנִיחוּ - בשכר שטורחות להביא את בנין
91 לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה, וְנִמְרָן לְהוֹ לְגַבְרֵיהוּ -
92 וממתינות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת ללמוד תורה עַד דָּאֵתוּ מִכִּי
93 מְדִרְשָׁא - עד שחזורים מבית המדרש, מִי לֹא פִלְגָנָן בְּהִידֵיהוּ - וכי
94 אינם חולקים עימם בשכר לימוד התורה שלהם, שהוא שכר של מצווה
95 ועושה.
96 הגמרא חזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, וּמָאִי הנמשל להגיע
97 לְפָרֶשֶׁת דְּרָכִים שהזכיר התנא. ומשיבה, אָמַר רַבִּי חֲסִדָּא, זֶה תִּלְמִיד
98 חָכָם וְיוֹם מִיתָה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא מעבר מחי
99 האדם בעולם הזה לחי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק אם הגיע האדם
100 ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות היצר האורבות לו. אך
101 עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע להחטיאו. רַב נְחֻמִּין בְּרִי יִצְחָק אָמַר,
102 פרשת דרכים זה משל לתלמיד חָכָם וְיָוִיָּא חָטָא - שהגיע לידי יראת
103 חטא. מִר וּמִרָא אָמַר, זֶה משל לתלמיד חָכָם דְּסִלְקָא לִיה שְׁמִעְתָּתָא
104 אֲלִיבָא וְהִלְכָתָא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
105 מתוך השמיעות הלכה למעשה.
106 שנינו בברייתא, דְּכִּר אַחֲרֵי דֶּרֶךְ אחרת לבאר את הדמיון בין נר למצוה
107 ובין אור לתורה, עֲבִירָה מְכַבֶּה מְצוּהָ - שאור המצוה כבה על ידי
108 עבירה, כשם שאור הנר כבה, וְאִין עֲבִירָה מְכַבֶּה תוֹרָה - ואור התורה
109 אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
110 אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, דְּרִישִׁי רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי לְהָא קָרָא לפסוק 'כי נר
111 מצוה ותורה אור', ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של התורה כִּי
112 סִינִי - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות התורה בסני.
113 (וְאִילִימָא) [וְאִילִימָא] דְּרִישִׁי דוּאָן וְאִחִיתוּפֵל כִּי - ואם היו דורשים
114 לָא דוּאָן ואחיתופל לֹא דְרִישִׁי בְּתַר דִּין - אחר דוד להורגו וְדִכְתִּיב
115 "לֹאמַר אֱלֹהִים עֲזָבוּ רַדְפוּ תַּפְתֵּר דִּין" - שהיו דורשים, ואומרים,
116 "שֶׁהָ עֹזב את דוד לֹא נִפְי שֶׁעָבַר על אִסוּר אֵשׁ, וְאִין לֹא זְכוּת שְׁתַּצִּילֵנּוּ,
117 שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן לרדפו ולתופסו. מָאִי דְרִישִׁי - איזה
118 המשך בעמוד קנא

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רש"י

תוספות

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא. ותימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן הפרורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלואה התנב

באור משום דמגינה לעולם אי מן הפרורענות מצוה נמי מגנא לעולם ואי דמצלא מיצר הרע דהוה לא מצלא אלא לפי שעה:

זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. תימה והיאך ניצול מכולן והלא לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה ומזהירו כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה:

והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא מצוה אגוני מגנא מן הפרורענות אפילו בעידנא דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהגין מן היסורין קאמר אלא מליטול שבר לעתיד לבא כמו שפרש"י:

בן ואומר "בהתהלךך תנחה אתה" וגו' "בהתהלךך תנחה אתה" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עריך" זו מיתה, "והקצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. בין שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מפולס. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מגנא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחיתופל מי לא עסק בתורה? אמאי לא הגינה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא מפסקא, באגרא דמקרבן ומתנגין בגיניה ונטרן להו לנביריה עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיה? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואלימלא דרשוה דואג ואחיתופל הכי, לא דרפו בטר דוד, דכתבי: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרש? "ולא יראה בך ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי בוז יבוז לו?" אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיא אלא פהלל ושבנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב וליפלו; צתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

הן תהוי ארכא לשלוחך. ואז תהא אורח זמן לשלוחך שלא יבאו עליך הפרורענות. וכן עשה נבוכדנצר, והיה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכים מזונות ומפרנסים, ואף דינאל כשהשיאו עצה זו לך נחמן, שראה את ישראל בגולה מתקוין על הפתחים וכתוב בלא מוטא. כל הפרורענות הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר.

אלמא תלה לו הזכות י"ב חדש: לעולם. מתני' דקתני ג' שנים ר' ישמעאל דא: ואשכח קרא דאמר ותני. שונה בהארכה זמן, כלומר מקרא כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים, הלכך הוה להו ג' שנים: דלא מפקדי דינא עליהו. אין ממחרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם בעולם הזה, אכל מישאל ממחרין לפרע בעה"ז ומדקדקין אתריהם: זכות דמאי. מגינה כל כך: זכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא מפסקא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם (דברים יח) ולא את בנותיכם, וכיון דאינה מצוה אין שברה גדול כמצוה ועושה: היא תשיחך. תליץ בערך את וכתוב: פחיתים. גמות נודמנה לו אבוקה של אור. כך זכה לקדם מצוה נצל ממקצת פורעניות: ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הפחיתים. שדרכו לילך בלילה מן יפגע בו. דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער (ספסל קד) הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדיין אינו יודע בו. שגאמר יצור לבטל וישיב עליו יצהיר ופרורענות: הגיע לפרשת דרכים, ושם הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן, והכי מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שכר מצוה: ואין עבירה מכבה. שכר מי שעסק בתורה קדם לכן, אלמא מצוה לא מגנא כלי האוי לכוות את האהבה. זו תורה דכתיב (יר כ) הביאני אל בית ה' ודגלו עלי אהבה. יין סוד: אמר רב יוסף. לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה מגינה דקאמר תיק ובליון מן החטא שלא יתקפנו יצהיר קאמר. מצוה בעידנא דעסיק בה, והיינו לפי שעה דאמר מגנא מן היסורין ומצלא מיצהיר שלא יבשילנו לחטא: בעידנא דלא עסיק בה, משגגמר המצוה ואינו עוסק בה אגוני מגנא מן הפרורענות, אצולי לא מצלא. ותקתני בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהגן מן היסורין קאמר. אלא מליטול שבר לעתיד: אמאי לא תגן עליהן. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם רשעים גבורים, כלומר אמאי לא תצילה מן העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו: דמקריאן ומתנגיאן.

שטורחות על בנין להביאן לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה ונמנן לנביריהו. וממתינות לבעליהן שיצאין לעיר אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מהו מידמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת דרכים מאי היא: יום המיתה. והוא תלמיד חכם ביום מותו, וידע שלא פירש לפרק מעליו על תורה ויראת חטא. וזה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלן, שהתורה מלמדו דבר מצוה ודבר אסור וממה שהוא צריך לפרוש, ויראת חטא מונעו מלרדוף אחרי יצור: דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. וה"ק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בר, וזה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא, ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, אם יזכה שישעיהו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לך נצל מכלן: לאמר אלהים עובד, וזהו אומרם עלי, אלהים עובד, שגא על אשת איש ואין אנו נענשין עליה. דרפו ותפסדו כי אין מציל, אין לו זכות שיעצלו, שהעברה בבקת וזכיתיה. אלא ר' יצחק ברי, עברה, ואם יראה ושב מאחרי: שפעון אחי עזריה. תנא הוא במשנה קמיתא דבבזים, ולמד תורה על ידי אחי שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהיו זכות למדו של שמעון, לך הוא נקרא על שם עזריה אחי, וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני בר דמקפיש

במס' יומא דף ס"א:

רוּצָה אִשָּׁה בָּקָב וּתְיַפְלוֹת. פִּרְ"ח רוצה
 אִשָּׁה שְׂהִיָּא בַעֲלָה חֲמֵר וְהָאָה
 מִצְוִי אֶצְלָה בְּכַל שַׁבַּת לָתֵת לָהּ עֲוֹנָתָה וְלֹא
 בִּיא אֵלָה בָּקָב חָטִים בְּלִבָּד וְלֹא יִהְיֶה גָמֹל
 שְׁהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ רִחוּקָה וְאֵינָהּ נוֹתֵן לָהּ עֲוֹנָה
 אֲלֵא אַחַת לְשָׁלֹשִׁים יוֹם וְאֵעִיף שְׂמִיבֵיא לָהּ
 לִשְׁכַּר ט' קִבְּיָן חֲבִיבָה עֲלֶיהָ הָעֲוֹנָה בְּכַל
 שַׁבַּת וְקָב אַחַד מִט' קִבְּיָן וּפְרִישׁוֹת ל' יוֹם
 וּרְבִי פִירֵשׁ שֶׁכֵּס רַב הָיָא הַמְשֵׁרָה אִשְׁתּוֹ ע"י
 שְׁלִישׁ אֲדָמָה לַהּ מִקְבִּיִּים חִטִּין מִן שַׁבַּת
 לִשְׁבַּת כְּדֻמּוּכַּב בְּגִירָמָא בְּפִרְקָא אַע"פ (מְסוּתוֹת דף
 ס"ה) וְעֲוֹנָתָה מִצְוִי לָהּ וְאִילוּי הַמּוֹרֵד עַל
 אִשְׁתּוֹ (ס"ה ס"ט) מוֹסִיפִין עַל כְּתוּבָתָהּ ג' דִּינָרִים
 בְּשַׁבַּת וְשַׁעֲרֵי בִּינוּיָהּ הוּא ד' סֵאן בְּסַלָּע
 וְסַלָּע ד' דִּינָרִים נִמְצְאָתָה סֵאָה בְּדִינָר וּג' סֵאן
 ב'ג' דִּינָרִים שְׁחָן י"ח קִבְּיָן הָרִי שְׁחֻכְמִים
 עֲמוּדוֹ עַל סוּף דַּעֲתָה שְׂהִיָּא רֹצָה בְּתִיפְלוֹת
 וְעַמּוּ שֶׁנִּי קִבְּיָן מִי"ח קִבְּיָים שְׁפִירֵשׁ מִמֶּנָּה
 דִּקְבִּיִּים אַחַד מִט' בִּי"ח קִבְּיָן:

הי"ב דמי חסיד שטוה. ירושלמי ראה
 תינוק מבבעב בנהר אמר
 לכשאחלוץ תפילין אצילנו עד כשהוא
 חולץ תפילין הרציא זה את נפשו: **ז** הנותן
 דינר לעני להשלים לו מתאים זו. הא דרבי
 אבהו והא דרבי יוחנן ומבריה מוזנות **מ**
 האלמנה קרי ירושלמי מבות פרושים ותו
 גרס התם חד תלמיד מדר' בון הוו לו

מאתים וזו חסר דינר והוה רבי יליף למזכי עמיה חד לתלת שנים מעשר מסכניו
 א"ל רבי אית לי שיעורא אמר זה מכת פרושים נגוע ביה רמז לתלמידיו ואעלוניו
 פאה (מ"ט) מי יש לו חמשים וזה הוה נושא ונותן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא וירשו
 בנכסים מועטין. ונראה דוק לענין זמן הבנות אמרין מה שמכרו מכרו אבל לענין
 למכור כדאמרין בפ' הנושא (פסותס קג.) חמשה שבדור אלמנה עד עשר אלו
 משתעבדי לה חמשים או נמי בית זה עצמו דרה בו בחיי הבעל אבל למוזנות בכל יו
 מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למוזנות ואמר' בפ' מציתא האשה
 דמילתא נקט דלא מוזין אינש נכסים משום הפסד מוזנות היכא דאיכא נכסים מו
 קט) אמר רבי יצחק בן אישאלא משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את
 קלט) אמר אדמוק וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמו
 ח המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג רשב"ם פי' ביש נחלתא (ב"ב קד קל.) משום
 ההובר עצמו דהיינו ראשון לא מיקרי רשע אלא על גב דלכתחילה אסור לעשות
 לפירושו בסוף פרק מי שזהה נשוי (פסותס קכז.) דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלה
 והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא כו' מי קאמר תינשא ניסת קאמר אלמא
 אסור לעשות לכתחילה אע"ג דלא נקרא רשע כדקתני התם אף לו לראשון אלא
 דאביי ס"ל כרשב"ג והכי אמר אביי נמי בדוריא בפרק מי שזהה נשוי (נ"ג סז.) בעל ל
 דסביר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (גיטין קד קמ.) אמר אביי נקטינן
 דס"ל דלא כקנין הגוף דמי רש לחרש דוקא גבי אחרים ס"ל דאמר כקנין הגוף דמי
 דאחריו משמע ענין ופירות נתן לראשון דלא בדוריא פי' אחריו ירש פלוני ואין
 החולץ (יבמות קד סז.) הכא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי להלכתא אהלכתא דפס
 פליג ר"ל ומדאריי נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איזהו רשע וכי
 לבנו קטן כרשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מהתם שמענין דהלכה כרשב"ג הלכ
 שאני ולא תקשה להלכתא אהלכתא תימה לר' אמאי לא חשיב נמי ההיא דאלי

לְמַדְהָ תִּפְלוֹת ס"ה. וְכִי תוֹרָה תִּפְלוֹת קָרָא לָהּ: כְּאֵלֹו. שְׁמוּכָהּ הִיא מִבִּינָה
עֲרֻמוּמִית וְעוֹשָׁה בְּדִרְיָהּ בְּהֻצָּעָה: חֲכָמָה. תּוֹרָה: שְׁמַעְמִיד עֲצֻמוֹ עָרוֹם עָלֶיהָ.
שְׁפִירָשׁ מִקֵּל עֲסָקִים וְנַעֲשָׂה עֲלֶיהָ עֵנִי וְחֹסֵד כֹּל וְלֹא שְׂמֹשִׁים עֲצֻמוֹ עָרוֹם עָלֶיהָ
נִסְרִי' שְׁמַעְמִיד שִׁיתְקִים תּוֹרָתוֹ לִקְבוּץ עַד יֵלְלִימוֹד מִקֵּל אָדָם: מֵאֵין תִּמְצֵא.
מִן הַעֲשׂוֹי בְּאֵין: רוּצָה אִשָּׁה בִּקְבֹ
וְתִפְלוֹת הַפָּצָה לִזְנוֹן בְּמוֹתוֹת מוֹעֲטִין וְיִתָּה
תִּפְלוֹתָהּ מִצָּדִי לֵהּ בְּתַשְׁמִישׁ, מִט' קִבִּין
וּפְרִישוֹת לִפְרוֹשׁ מִן הַתִּפְלוֹת, לִפְקֵיךְ אֵין
טוֹב שֶׁתִּלְמֹוד תּוֹרָה: שְׁמַעְמִיד בְּדִרְיָו
לְדִין. שְׁמַעְמִיד בִּלְבַּל הַדִּין שְׁעָרִי וְכִזְתִּיו
לְדִרְיָו יֵשׁ דָּן שָׁקִין לִסְלָק, וְיִתֵּי עֲרֻמוֹת,
וְרִשְׁעִי הוּא שְׁעוֹרָה עַל לֵאשׁ שְׂמַע שְׂמַע שְׂמַע
(שְׂמַע מִן) לְהַשְׁלִים מֵאֵתִים זֶה. וְנַעֲמָה זֶה.
יִשׁוֹ לִקֵּט, וְיֵשׁ לִקְרוֹבִים שִׁישְׁלוֹם: בְּנִכְסִים
מוֹעֲטִין. דִּתָּן (כִּי דָן קֵטֵט) מִי שְׂמַת וְהִנֵּחַ
בְּנִים וּבָנוֹת, בְּזִמְן שֶׁתִּנְכָּסִים מִרְכֵּב הַבָּנִים
יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת יִזְנוּ, נִכְסִים מוֹעֲטִין הַבָּנוֹת
יִזְנוּ וְהַבָּנִים יִשְׁאֲלוּ עַל הַתְּתֻמִּים: שְׁקִרְמוֹ
קִסְרֵי. קִסְרֵי שְׂבָאוֹ הַבָּנוֹת לְבִיד וְהַעֲמִידוֹ
בִּיד לְנִכְסִים בְּזִקְתָּ בָנוֹת: הַמְּכַרְעֵי אַחֲרֵים
בְּאֻרְחֹתֵינוּ. רָאוּ וַעֲשׂוּ כְמוֹנִי וְלִכּוֹן בְּדִרְכִּי.
לֹא תִתְּבוֹן זֶה אֶלָּא לְהִרְאוֹת עֲצֻמוֹ חֲסִיד
בְּעֵינֵי הַרְבִּיּוֹת, וְאֵין תּוֹכּוֹ כְּבֹר, אֶלָּא שְׂלֹא
יִדְקֹדוּ אַחֲרָיו לְבִדּוֹק בְּתַעֲבוּתֵיו:
שְׂרָא

[illegible]

עבדין ביה תלמידיו עין בישא ומלוון ליה אתא בעי מזכי עמיה הדין דהוה יליף
 קפליץ וחסרוניה חד קרט וזכה עמיה הדין דהוה יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת
 זוהא אמר חמשין ערבדין טבין מן מאתן דלא עבדין: **יתומים** שקדמו ומכרו
 חוץ האשה כיון דמשועבד לה בעל למזונות בחייו הנכסים בחזקתם שאינם יכולין
 למשש מדר' אל' ר' יוחנן יתומים שקדמו חוץ הנכסים מועטים וכו' התי' לא
 דירבה למזונות ולא דמי יתומים לשדור והוא הדין אם מכרו נכסים מרובין
 בין מכרו בין משכנו אין מוציאין למזונות והאי דנקט נכסים מועטין אורחא
 דרב פ' בתוספותיו דר' יוחנן פליג אהודאי דמסקינן בפרק ב' דיניי גזירות (פס' קק
 י' ארמון הלכה כמותו וגבי נכסים מועטין הנינא התי' (קק קק) ובפרק מי שמת (נ"ב
 י' אדענא מאי דחקיה לפרש כך אליבא דאדמון טפי מאלבאי דרבנן: **אבי** אמר
 דר' לעבור על דברי תורה וערות דאגנו מעשיו והרי הוא חוטא ולא וזמיהו
 זלם תמיר איסוריה שררי השליטו נתון בגוף ופירית לעשות כרצונו לקטאי
 בעמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחרין במקום בעל כלום ויש אמר אביי הכי
 דמי מוכר עצמו למשיא ומיהו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר
 לית פירות בלבד ואי שקיאי מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' כרשב"ג במלל
 הוי ואין לאחרין במקום לוקח כלום וביש נוחלין (נ"ב קק) מפרש טעמא משום
 נכסיש' אשתו צריך הראשא אע"ג דפירות ידידה הוי הגוף צריך הראשא דמשמע
 ר"ל דאמר לא כקנן הויא מותרנין אליביה התנין שאני ופי' רשב"ג
 פסק שם כרשב"ג וז"ל בעלמא סבירא לן דלאו כקנן הגוף דמי כדפסקי' בפרק
 כב"ר"ל פרק החולץ ובהא לאחרין קיימא לן כרשב"ג דפסקי' הלכתא לקמיה ולא
 לקמן נמי הדיא אתתא דהיה לה דיקלא בארעא דרב ביבי כ' אול איהו אקניה
 עינין לפרושי דרשב"ג ס"ל כב"ר דלאו כקנן הגוף דמי והכא רישע טעמא דאחרין
 הנפרשין (פסלדנין ק"ט) אמר לא כהנא משום ר"ע איזו עניו וישנו ערום זה המשהה
 ורשע לא סא חשיב:

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא תשא שמע שוא', ערום, 39
שעושה זאת בערמה שהדין לא יודע שהוא בא לדון איתו. 40
רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים זוז - בכדי 41
שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים זוז אינו מוגדר 42
כעני, ועל כן, לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היה לו מאתים 43
חסר דינך, כיון שבעת הוא עני, אפילו אלף נותנין לו פאה, אם כולם 44
נחוצים לו. חרי זה יטול, והרי הוא רשע ערום שנראה שרוצה לתת 45
צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה, וזה בערמה שהעני לא 46
מרגיש בכך. 47
רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור 48
בנכסים מועטין - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים 49
יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד שיתארסו. 50
במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם הבנים והבנות 51
כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים מרובין. אבל אם אין 52
בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות ניזונות מהן עד שיתבגרו או 53
עד שיתארסו, והבנים ישאלו על הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם 54
המשיא עצה לבנים שירשו נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא 55
יפסידו הנכסים במזונות הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת 56
חכמים. ומנין שמחכירה מועילה, דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, 57
יתומים שנקדמו ומכרו בנכסים מועטין - קודם שבאו הבנות לבית דין, 58
והעמידו הנכסים בחזקתן, מה שמכרו מכרו. 59
אבי אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים ברגל שמעון 60
בן נמליאל. דתנא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך ואחריו 61
לפלוגי. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוגי, אם ירד הראשון ומכר 62
את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את הנכסים מיד 63
הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רגל שמעון בן נמליאל 64
אמר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון שמכר הנכסים לאחר, 65
אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא מהלקוחות. ואדם המשיא 66
עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים, למכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו 67
מעות הנכס ולא יעבור הנכס לאחר מותו לאחריק, נקרא רשע כיון 68
שעובר בזה על דעת הנותן. 69
רב יוסף בר קמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכריע אחרים 70
באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם ללכת 71
באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני הבריות 72
בכדי לחפות על תועבותיו. 73
רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. 74
עולא אומר, זה 75

שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי אליעזר 1
אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות. שואלת הגמרא, 2
תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך שהתורה נקראת תיפלות 3
(דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה בדברי רבי אליעזר המלמד את 4
ביתו תורה מלמדה תיפלות. אלא אומר, כאלו למדה תיפלות - היינו, 5
שהמלמד תורה לאישה כמי שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה 6
היא לומדת להיות ערמומית ולעשות דבריה בהצנע. 7
אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה לאישה 8
כאלו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי ערמה", חכמה היא 9
התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - כיון שנגנסה חכמה באדם, 10
'שכנתי ערמה' - נגנסה עמו ערמומית. והואיל ומתוך לימוד התורה 11
בנכסיה בזה פיקחות, לומדת לעשות דברי זנות בהצנע 12
שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו 13
תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עברי ליה - מה דורשים ממנו. 14
משיבה הגמרא, מיכעי ליה לברדי יוסי דרבי חנינא. דאמר רבי יוסי 15
דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקנימין אלא בפי ששמעיד עצמו 16
ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך ארץ ופורש מכל 17
העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה, שנאמר "אני חכמה 18
שכנתי ערמה". 19
אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקנימין אלא בפי שמושים עצמו 20
בפי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה 21
שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמושים עצמו 22
כ'אין' - כלום. 23
שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה בקין 24
ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו של רבי 25
יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב ותיפלות עמו - 26
מעדיפה אשה לזיון במזונות מועטים (קב) ושיהיה בעלה מצוי לה, 27
מתשעת בקין ופרישות - מלזיון במזונות מרובים ובשפע גשמי, ולא 28
יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה של האישה בדברים 29
הללו, לא טוב שתלמד תורה. 30
הוא היה אומר חסיד שומה ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי דמי 31
חסיד שומה. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא בנהרא שרואה 32
שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורחא לאיסתבולי בה ואצולה 33
- אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל אותה. 34
שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי יוחנן, 35
זה המטעים דבריו לדיון - משמיע לדיון את הסיבות שיש לצדד לזכותו 36
קודם שיבא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי וזכויותו בליבו של 37
הדיין, קשה לסלקן, ואין לדיון את שיקול הדעת הרצוי לבחון את המקרה 38

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

דכי אתא רב דימי אומר, הלל ושבנא אחי הוו - אחים היו, הלל עסק 9
בתורה מתוך עוני, שבנא עבד עיסקא - התעסק לפרנסתו. לסוף לאחר 10
שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא נעריב - בא נשתתף, אני 11
אפרנס אותך וליפלוג - ואחלוק עמך בשכר לימודך. יצתה בת קול 12
ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו... בזה יבחו לו וגו'" - כל הון 13
שבעולם לא יספיק כדי לקנות את התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, 14
אלא רוצה רק לחלוק בשכר. 15

פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה בך 1
ערות דבר ושב מאחריו וגו'" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערה, ישיב 2
ה' את עצמו מאותו אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין 3
עבירה מכבה תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה 4
להצילו מידיהם. 5
שואלת הגמרא מאי "בוז יבזו לו". אומר עולא, לא בשמעון אחי 6
עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא דברי יוחנן דבי 7
נשיאה - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כהלל ושבנא, 8

שמואל ב כב מד-נא כג א-ג

כב. מד ותפלטני מריבי עמי תשמרני לראש גוים עם לא ידעתי יעבדני: מה בני נכר יתכחשו לי לשמוע און ישמעו לי: מו בני נכר יכלו ויחגרו ממסגרותם: מו חריהוה וברוך צורי ויירם אלהי צור ישעי: מה האל הנתן נקמת לי ומריר עמים תחתני: מט ומוציאי מאיבי ומקמי תרוממי מאיש חמסים תצילני: נעליכן אודך יהוה בגוים ולשמך אומר: נא מגדיל (מגדול קרי) ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד-עולם: **כג** א ואלה דברי דוד האחרנים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים זמרות ישראל: ב רוח יהוה דבר-בי ומלתו על-לשוני: ג אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים:

רש"י

(מד) מריבי. מדואג, מאחיתופל, ושאול, והזיפים: תשמרני לראש גוים. צפנתני לכך. ומדרש אגדה; אמר דוד: רבוננו של עולם, הצילני מדינו של ישראל, שאם אטוה או ארדה את ישראל בעבודתו, אני נענש, אלא לראש הפלישתים תשימני, והם יעבדוני, ועליהם לא אענש: (מה) יתכחשו לי. מחמת יראה, יאמרו לי כזבים: לשמוע אוזן ישמעו לי. אפילו שלא בפני, יגורו מפני, למשמע אזניהם לסור אל משמעת: (מו) בני נכר יכולו. ילאו, לשון (ירמיהו ח יג): והעלה נבל פלישטירונ"ט בלע"ז: ויחגרו. לשון פסחים: ממסגרותם. מקושי יסורי מסגר שאני מייסרן בהם: (מז) חי ה'. העושה לי אלה: (א) ואלה דברי דוד. נבואת דוד אחרונים, ומי הם הראשונים, דברי השירה האמורים למעלה, אבל ככל שירות ותשבחות שאמר,

מצודת דוד

(מד) מריבי עמי. מאנשי מלחמתי אשר בבני עמי, הלוחמים עמדי: תשמרני. שמרתיני מיד כולם, עד הביאתני להיות ראש: עם לא ידעתי. רצה לומר: העם אשר המה מארץ מרחק: (מה) יתכחשו לי. כדרך הירא, המתנצל בפני מי אשר ירא ממנו אף בדברי כזב, בעבור הפחד: לשמוע אוזן. בעבור כי ישמעו רב כחי ואומץ ידי, לזה יהיו נשמעים אלי לכל אשר אצום: (מו) יכולו. רצה לומר: יהיו מיוסרים ואבודים: ויחגרו. יהיו חגרים ממה שיהיו סגורים בידי בכבלי ברזל: (מז) חי ה'. רצה לומר: הלא ה' חי לעולם, וכזאת יעשה כל

מצודת ציון
(מד) ותפלטני. ענין הצלה: (מה) יתכחשו. מלשון כחש ושקר: (מו) יכולו. ענין כמישה, כמו (ירמיהו ח יג): והעלה נבל: ויחגרו. מלשון חגר ופסח: (מז) צורי. חזקי: (מח) ומרירי. מלשון ירידה: (מט) ומקמי. האויבים הקמים עלי: (נא) מגדול. מלשון גדול: (א) נאם. מענין אמירה ודבור: הגבר. האיש: על. למעלה, וכן (איוב לו ג): מקנה אף על עולה: ונעים. ענין עריבות ומתיקות: (ב) ומלתו. ענין דבור, כמו (תהלים קלט ד): כי אין מלה בלשוני:

הימים: וברוך צורי. וכן יהיה ה' צורי, ברוך לעולם: וירום. כי כשעושה נקמות בגוים, הוא מרומם ומנושא: (מח) הנותן נקמות לי. רצה לומר: הנוקם נקמתי: (מט) ומקמי. יותר מן קמי תרומם אותי: (נ) על כן. בעבור החסדים האלה: בגוים. לפרסם חסדך: (נא) מגדול. רצה לומר: וכן אודך, כי אספר לומר: דעו אשר ה' מגדול וגו', רצה לומר: עושה ישועות גדולות למלכו, ולא בעבור תשלום גמול, כי אם בחסד: ולזרעו. כמו שעשה לדוד, כן יעשה לזרעו עד עולם. ואף שדוד עצמו אמר, אמר לדוד ולזרעו, ולא אמר לי ולזרעי, כי כן דרך המקרא, וכן (שמואל א יב יא): וישלח ה' וגו' ואת שמואל, ועם כי שמואל עצמו אמר, לא אמר ואותי: (א) ואלה דברי דוד האחרונים. רוצה לומר: מה שאמר אחר כל המעשים והשירים אשר שר לה', ומשם ואילך לא דבר עוד ברוח הקודש: נאם דוד בן ישי. רוצה לומר: וזה דברי נאם דוד וגו', רצה לומר: זה הדבר דברתי עוד הייתי דוד בן ישי, רוצה צאן בשפל המדרגה: ונאם הגבר. וזה בעצמו דברי עתה, אף כי אני הגבר אשר הוקם למעלה, להיות משיח אלהי יעקב, למלוך בישראל, ולהיות מנעים זמירות ישראל, רוצה לומר: לסדר זמירות נעימות לישראל לשורר בבית ה'. וכאומר: אחר כל הגדולה הזאת, לא נשתנית דעתי מאשר היתה מאז: (ב) רוח ה'. רצה לומר: הדבר אשר אדבר מאז ועד עתה, לא מחכמה באה לי, אך רוח ה' דבר בי ומלתו וגו', והוא כפל ענין במלות שונות, ובא לחזק הדבר: (ג) אמר אלהי ישראל. רצה לומר: וזהו דברי אשר אלהי ישראל אמר, וכאלו דבר לי ליחד אלי הדבור, רצה לומר: מיד ה' הופיע אלי להשכיל הדבר הזה: מושל באדם צדיק. כאשר יועמד צדיק למשול בבני אדם, אז תמשול יראת אלהים, כי כל ממשלתו להכריח העם על היראה, אם כן היא המושלת והמתגברת:

תהלים מט איב

מט. א לְמִנְצָח | לְבִנְיָקָרַח מִזְמוֹר: ב שְׁמֵעוּזֹאת פְּלִי־עַמִּים הָאֲזִינוּ פְּלִי־שְׁבִי חֶלֶד: ג גַּם־בָּנֵי אָדָם
 גַּם־פְּנִי־אִישׁ יָחַד עֲשִׂיר וְאַבְיוֹן: ד פִּי יִדְבֵּר חֲכָמוֹת וְהִנֹּת לִבִּי תְבוּנוֹת: ה אֲטָה לְמַשָּׁל אֲזִנִּי אֶפְתַּח כְּכֹזֶר
 חִידָתִי: ו לָמָּה אִירָא פִּימִי רַע עֹן עֲקָבִי יִסּוּבֵנִי: ז הַבְּמָתִים עַל־חִילָם וּבְרַב עֲשָׂרָם יִתְהַלְלוּ: ח אֲח
 לֹא־פָדָה יַפְדֶּה אִישׁ לֹא־יִתֵּן לְאֱלֹהִים כְּפָרוֹ: ט וַיִּקֶּר פְּדִיוֹן נַפְשָׁם וַחֲדָל לְעוֹלָם: י וַיַּחֲעֹד לְנֹצַח לֹא
 יִרְאֶה הַשְּׁחָת: יא כִּי יִרְאֶה | חֲכָמִים יָמוּתוּ יָחַד כְּסִיל וְכָעַר יֵאבְדוּ וְעֹזְבוֹ לְאַחֲרִים חִילָם: יב קִרְבָּם
 בְּתִימוֹ | לְעוֹלָם מִשְׁפָּנָתָם לְדֹר וְדֹר קִרְאוּ בְשִׁמוֹתָם עַל־י אֲדָמוֹת:

רש"י

(ב) שמעו זאת כל העמים. לפי שמזמור זה מיוסד על בני אדם הבוטחי בעשרם אמר כל העמי שכולם צריכים ייסור: חלד. היא הארץ על שם שהיא נושנת וחלודה, רדויל"י בא"ז, ורבותינו פירשו על שם החולדה שהיא ביבשה ואינה בים, דתנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה: (ג) גם בני אדם. בני אברהם שנקרא האדם הגדול בענקים (יהושע י"ד) בני ישמעאל ובני קטורה: גם בני איש. בני נח שנקרא איש צדיק (בראשית ו'): (ד) והגות לבי. מחשבות לבי, תבונות הם: (ה) אטה למשל אזני. לדברי תורה שנקראת משל הקדמוני (ש"א כד): אפתח. לכם חידתי זאת בכנור וזו היא החידה למה אני צריך לירא בימי רע ביום פקודת עול לפי שעון עקבי יסובני עונות שאני דש בעקב שאני מזלזל בהם שהם בעיני עברות קלות הם מרשיעות אותי בדין וכל שכן העשירים:

(ז) הבוטחים על חילם. ומה בצע בממונם הלא: (ח) אח. לא יוכל לפדות את אחיו בממונו לפי שאם באים לפדות איש את אחיו יתיקר פדיון נפשם מכל הון לפיכך על כרחו חדל הוא לעולם מפדותו: (ט) ויקר. (שיחיה לנצח ולא יראה השחת) ומנחם חברו לשון מניעה כמו אוקיר אנוש מפז (ישעיה יג) והלכתי עמך בחמת קרי (ויקרא כו), כלומר וימנע פדיון נפשם: (יא) כי יראה חכמים ימותו. ואין ניצולין מן המות לפיכך ע"כ הוא חדל ליגע ולטרוח על פדיון אחיו: חילם. ממונם, בחכמים נאמר מיתה שאינם מתים בעה"ז אלא הגוף בלבד ובכסיל ובער נאמר אבידה: (יב) קרבם בתימו לעולם. מחשבותם לבנות להם בתים שיתקיימו לעולם: קראו בשמותם. את בתיים שהם בונים למען יהיה להם לזכרון ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך (בראש"י) אנטיוכס בנה אנטוכיא סליקוס בנה סליקיא:

מצודת ציון

(ב) האזינו. הטו אוזן: חלד. אנשי הזמן: (ג) בני אדם. המון העם: בני איש. הגדולים שבהם כמו הלא איש אתה (ש"א כו): (ד) והגות. ומחשבות: (ו) עקבי. עקב הרגל: (ז) חילם. עשרם: יתהללו. ישתבחו: (ח) כפרו. פדיון נפשו: (ט) ויקר. דבר אשר תקשה מציאותו קרוי יקר וכן ודבר ה' היה יקר (ש"א א): (י) השחת. בור הקבר: (יא) ובער. שוטה: חילם. עשרם:

סגורה וסתומה ואמר אפתח סתימת החידה ואפרשה עם הכנור שאומר בה כי בהכרעת הנגון יובן הדברים: (ו) למה אירא. וזהו דברו למה אירא וגו' ר"ל על מה אירא כשיבוא הרע בעולם והלא על כי העונות אשר אני מזלזל בהם לרדושם בעקב רגליהם הם המסכבים אותי ובעבורם אני מתפחד פן ע"י אלכד ברעה: (ז) הבוטחים. ר"ל א"כ כ"ש האנשים התולין בטחונם ברוב עשרם ומתהללים בה כ"ש שיש להם להתפחד כי הלא דרכם להרבות זלזול בעונות ולרדושם בעקב הרגל: (ח) אח וגו'. כאומר הנה באמת סכלות גדול הוא לבטוח בעושר כי הלא אין איש יוכל לפדות בממון את אחיו מן המיתה ואף כופר נפש עצמו לא יוכל ליתן: (ט) ויקר. להפדות את הנפש הוא דבר יקר ולא סוף דבר שיקר הוא אלא אפי' שחדל הוא לעולם ואינו נמצא כלל: (י) ויחי. אף אם הרבה יחיה וכי יחיה עוד לנצח ולא יראה כלל את השחת ומהו א"כ בטחון העושר: (יא) כי יראה. עם כי יראה שכל בני העולם עומדים למיתה החכם יהיה או סכל ובמותם יעזבו עושרם לאחרים אשר לא עמלו בו: (יב) קרבם. עכ"ז יחשבו בקרב לבם אשר בתיים תתקיים לעולם: קראו. קוראים שמם על אדמתם לומר שהיא אדמת פלוני כאלו יחיו לנצח ותהיה בידם:

מצודת דוד

(ב) כל העמים. כי כולם צריכים לדעת המוסר הזה: (ג) יחד. ר"ל זה כזה: (ד) והגות. מחשבות לבי המה דברי תבונה ר"ל מלבד הדברים הנגלים שיש במה שאדבר הנה יש בהם עוד דברים נסתרים מה שאחשוב בלבי: (ה) אטה למשל אזני. דברי המשל הם כמו כצאן לשאול שתו ולא יראו אור ואמר גם אני אטה אזני להם כאומר לא לזולת לבד אזכיר ואזהיר כי גם את עצמי עמהם: אפתח בכנור חידתי. כי החידה היא

ד' ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים ובנדבות ובמעשר בהמה, והכהנים בפתאות ובאשמות ובכבוד ובחזה ובשוק, אבל לא בעופות ולא במנחות.

ה' מי שיש לו אוכלים מרבים ונכסים מעטים – מביא שלמים מרבים ועולות מעטות; נכסים מרבים ואוכלין מעטין – מביא עולות מרבות ושלמים מעטין; זה וזה מעט – על זה נאמר: מעה כסף ושתי כסף; זה וזה מרבים – על זה נאמר (דברים טז, יז): "איש כמתנת ידו כפרת ה' אלהיו אשר נתן-לך".

ו' מי שלא חג ביום טוב הראשון של החג – חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של החג. עבר הרגל ולא חג – אינו חייב באחריותו. על זה נאמר (קהלת א, טו): "מענות לא-יוכל לתקן, וחסרון לא-יוכל להמנות".

ז' רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מענות שאינו יכול לתקן? זה הפא על העררה והוליד ממנה ממזר; אם תאמר

פירוש ברטנורא

ד' יוצאין ידי חובתן. של שלמי שמחה: בנדרים ונדבות ומעשר בהמה. דכתיב (שם ט"ז) ושמחת בחגך, לרבות כל מיני שמחות, דקרא לא בעי אלא שמחה, ואמר מר אין שמחה אלא בבשר, והאי בשר הוא: אבל לא בעופות ולא במנחות. דכתיב ושמחת בחגך, אמרה תורה עשה שמחה ממי שחגיגה באה מהן, יצאו עופות ומנחות שאין חגיגה באה מהן:

ה' אוכלין מרובין. בני בית מרובין: מביא שלמים מרובין. שלמי חגיגה רבים לפי האוכלים שיש לו: ו' מי שלא חג. שלא הביא שלמי חגיגתו ועולת ראיתו: ויום טוב האחרון. שמיני עצרת. ואע"ג דרגל בפני עצמו הוא, הוי תשלומין דראשון. וחג השבועות נמי אף על גב דלא הוי אלא יום אחד, יש לו תשלומין כל שבעה, מדאקשיניהו קרא להדרי, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה:

ז' והוליד ממנה ממזר. שהביא פסולים בישראל והן לו לזכרון, לפיכך אין עונו נמחק בתשובה: יכול הוא שיחזור. דמי גניבתו וגזילתו לבעלים ויהא מתוקן מן

משניות מבוארות – קהתי

מרובים, על זה נאמר – בתורה (דברים טז, יז): "איש כמתנת ידו כפרת ה' אלהיו אשר נתן-לך" – היינו שמביא גם שלמים מרובים וגם עולות מרובות.

באור משנה ו

כפי שהזכרנו (בפתיחה למסכתנו), מצווה להביא את עולת הראייה ושלמי החגיגה ביום טוב הראשון של הרגל. משנתנו באה ללמד, שיש לקרבנות אלו תשלומים כל שבעה, ואם לא הקריבם ביום טוב הראשון, יכול הוא להקריבם באחד משאר ימי הרגל, שנאמר (ויקרא כג, מא): "יחגגוהם אותו חג לה' שבעת ימים", ושנו בברייתא (תחגיגה ט, א): יכול יתא חוגג והולך כל שבעה (שביא חגיגה בכל יום מימי החג) תלמוד לומר: וחגגותם אותו – אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה. אם כן למה נאמר שבעה (שבעת ימים)? לתשלומין.

מי שלא חג – שלא הביא עולת ראייה ושלמי חגיגה, ביום טוב הראשון של החג – כפי עיקר מצוותם, חוגג את כל הרגל – מביא את קרבנותיו באחד משאר ימות הרגל, ויום טוב האחרון של החג – מי שלא הביא את קרבנות החג במשך כל ימי חג הסוכות מביא אפילו ביום טוב האחרון, כשמיני עצרת, אף על פי שהוא נחשב כרגל בפני עצמו. עבר הרגל ולא חג – עברו כל ימי הרגל ולא הביא את קרבנות החג, אינו חייב באחריותו – כלומר בטלה המצווה ושוב אין עליו כל חובה וכל אחריות להביא את הקרבנות. על זה נאמר: "מענות לא-יוכל לתקן, וחסרון לא-יוכל להמנות" – מצווה זו, כיון שלא עשאה בזמנה, בטלה, ואין לה כל תקנה. ברם, חג השבועות, אף על פי שאינו אלא יום אחד, גם הוא יש לו תשלומים כל שבעה, כלומר שאם לא הביא אדם את עולת הראייה ושלמי החגיגה ביום טוב, יכול הוא להביאם במשך כל ששת הימים שלאחר חג השבועות, שנאמר (דברים טז, טז): "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה'... בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות – מקיש חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה, אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה (עין גמרא ז, א).

באור משנה ז

אגב המשנה הקודמת, שדרשו בה את הפסוק "מענות לא יוכל לתקן" על מצווה שלא נעשתה בזמנה, מביאה משנתנו דרשות נוספות על אותו פסוק.

רבי שמעון בן מנסיא אומר: איזהו מענות שאינו יכול לתקן – לדעת רבי שמעון בן מנסיא, כוונת הכתוב לאדם שחטא חטא חמור ואין לו תקנה, ואיזהו? זה הפא על העררה – על אשה האסורה

באור משנה ד

כפי שהסברנו במשניות הקודמות, מצווה להביא ברגל שלמי שמחה, לקיים מה שנאמר (דברים טז, יא; יד): "ושמחת לפני ה' אלהיו", "ושמחת בחגך". משנתנו באה ללמד, שאין צריכים לזבוח שלמי שמחה מיוחדים בזמן שיש להם בשר לשובע מקרבנות אחרים שהביאו.

ישראל – שאינם כהנים, יוצאין ידי חובתן – של שלמי שמחה, בנדרים ובנדבות – בקרבנות שלמים שנדרו ונדרו כל השנה (בענין נדר ונדבה עיין מגילה א, ו). והיו מביאים אותם ברגל, ובמעשר בהמה – שהיו מביאים ברגל לירושלים (עין ויקרא כז, לב); מהקרבנות הללו, שלמי נדרים ונדבות וכן מעשר בהמה, אוכלים הבעלים את הבשר ויוצאים ידי חובת שלמי שמחה. והכהנים – יוצאים ידי חובת שלמי שמחה, בפתאות ובאשמות – שהיו עולי הרגל מביאים, ובשרם נאכל לכהנים (במדבר יח, ט), ובכבוד – של בהמה טהורה, שבשרו לכהנים (שם טז, יח). ובחזה ובשוק – שמקבלים הכהנים מן השלמים, אבל לא בעופות – אין הכהנים יוצאים ידי חובתם בבשר העוף (עין ויקרא ה, טז-ט), ולא במנחות – ולא בנותרות מן המנחות, שאין שמחת חג אלא בבשר בהמה.

באור משנה ה

כבר בארנו (בהקדמה למשנה ב) שעולות ראייה ושלמי חגיגה שהם קרבנות חובה ביום טוב, אין להם שיעור מן התורה, אלא שחכמים נתנו בהם שיעור למטה. משנתנו באה לפרט ארבעה סוגי אנשים לגבי קרבנות אלו: א. מי שאינו עשיר ובני ביתו מרובים; ב. עשיר ובני ביתו מועטים; ג. איננו עשיר ובני ביתו מועטים; ד. עשיר ובני ביתו מרובים. מי שיש לו אוכלים מרבים – שבני ביתו מרובים, והוא זקוק להרבה בשר, ונכסים מעטים – שאינו עשיר, מביא שלמים מרבים – מרבה הוא בשלמי חגיגה לפי צרכי בני ביתו. ואם אין לו מן החולין, יכול הוא להביאם גם ממעות מעשר שני שלו (גמרא), כמו ששינוי במשנה ג לדברי בית הלל, ועולות מעטות – בעולות ראייה יכול הוא למעט. מי שיש לו נכסים מרבים ואוכלין מעטין – שהוא עשיר, ובני ביתו מועטים, מביא עולות מרבות ושלמים מעטין – מרבה הוא בעולות ראייה, לקיים מה שנאמר: "איש כמתנת ידו", וממעט בשלמי חגיגה, לפי מספר בני ביתו. זה וזה מעט – מי שבני ביתו מועטים ונכסיו מועטים, על זה נאמר – השיעור במשנה ב: מעה כסף ושתי כסף – הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף, כמו שבארנו שם. זה וזה מרבים – מי שבני ביתו מרובים ונכסיו

בגונב וגזל, יכול הוא להחזירו ויתקן. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעות אלא למי שהיה מתקן בתחלה ונתענה, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה.

ח החר נדרים פורחין באויר, ואין להם על מה שישמכו. הלכות שבת, חגיגות והמעילות, הרי הם פהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרבית. הדינין והעבודות, הטהרות והטמאות ועריות, יש להן על מה שישמכו. הן הן גופי תורה.

פרק שני

א אין דורשין בעריות בשלשה, ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במפרכה ביחיד, אלא אם בן היה חכם ומבין

פירוש ברטנורא

החמא:

ח היתר נדרים פורחים באויר. מעט רמז יש במקרא שיוכל החכם להתיר הנדר, ואין לסמוך עליו, אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה: הלכות שבת, והלכות חגיגה והלכות מעילה. יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז, במקרא מועט, כהר התלוי בשערות הראש: והעבודות. הלכות עבודת הקרבנות: הן הן גופי תורה. בגמרא מפרש דהן הן גופי תורה קאמר. כלומר בין אותן שאין להם על מה שישמכו ובין אותן שיש להם על מה שישמכו, בין אותן שהן כהררים התלויין בשערה, אלו ואלו גופי תורה:

ב א אין דורשין בעריות. לשלשה בני אדם כאחד אין דורשין להם סתרי עריות, כגון בתו מאנסתו דלא כתיבא בקרא בהדיא ואחיא מדרשא. שמה בומן שמדבר הרב עם אחד ישאו ויתנו השנים ביניהם, ולא יתנו לבם לשמוע מפי הרב כשדרש בו איסור, ויבואו להלך בעריות ע"י שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן יותר משאר איסורים שבתורה: ולא במעשה בראשית. במעשה ששת ימי בראשית אפילו לשני בני אדם, וכל שכן לשלשה או יותר, דאמר קרא (דברים ד') כי שאל נא לימים ראשונים, יחיד שואל ואין שנים שואלים: ולא במעשה מרכבה. שראה יחזקאל ושראה ישעיה. ורמב"ם פירש, מעשה בראשית, החכמה הטבעית. ומעשה מרכבה, מציאות האל ותארו והמלאכים והנפש והשכל. ומה שהיה אחר המות. ואין נראה לי שיקרא כל זה מעשה מרכבה, דא"כ חכמת המרכבה הוה ליה למתני, אלא מעשה מרכבה הוא שע"י הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר, וצופן איך משמרות המלאכים במעמדן ואיך היכל לפניו מהיכל, כעין הסוכין ברוח הקודש:

משניות מבוארות – קהתי

ברמז במקרא מועט, כהר התלוי בשערות הראש (דש"י): הדינין – דיני ממונות, והעבודות – דיני הקרבנות, הטהרות והטמאות – דיני טהרה וטומאה, ועריות – דיני עריות; בגמרא מבואר: אפילו הלכות שאינן כתובות בפירוש בתורה, כגון "נפש תחת נפש" שדורשים ממון, או הולכת הדם בקרבנות, או שיעור מקוה בדיני טהרה, או שיעור שרץ שמשמא בכדושה בדיני טומאה, או דין בתו מאנסתו בהלכות עריות, יש להן על מה שישמכו – שהלכותיהן נלמדות ממקראות שבתורה. הן הן גופי תורה – בגמרא מבואר: כל סוגי ההלכות שנימנו במשנתנו, בין אותן ההלכות שיש להן על מה שישמכו, בין אותן שהן כהררין התלויין בשערה, בין אותן שאין להן על מה שישמכו, כולן גופי תורה הם.

באור משנה א

אגב המשנה הקודמת המסיימת בענין "עריות", מובאת כאן משנה זו הפותחת בענין עריות.

אין דורשין בעריות – בגמרא מבואר: בסתרי עריות, ומפרש רש"י: שאינן מפורשות בתורה, כגון בתו מאנסתו ואם חמיז ואם חמותו, שלמדים אותן בדרך המדרש (גמרא טנהדרין עה, א). בשלשה – לפני שלשה בני אדם (או יותר) כאחד; הטעם מבואר בגמרא, שמה בזמן שאחד מהם ישא ויתן עם הרב, שאר השניים יתווכחו ביניהם ולא תהא דעתם פנויה לשמוע את דברי הרב, ומתוך כך יטעו ויבואו להתיר איסור בעריות. ולא חששו חכמים לשאר איסורים שבתורה אלא לעריות דווקא, לפי שנפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להן. ברם, לפני שניים מותר לדרוש בעריות, שאף אם אחד נושא ונותן עם הרב, השני מטה אזנו לשמוע, ונמצאו הדברים שמורים בלב שניהם; ולא במעשה בראשית – ואין דורשין במעשה הבריה של ששת ימי בראשית, בשנים – אפילו לשני בני אדם, שנאמר (דברים ז, לב): "כי שאל נא לימים ראשונים..." – יחיד שואל במעשה בראשית ואין שניים שואלים במעשה בראשית (ברייחא בגמרא יא, א): ולא במפרכה – במעשה מרכבה (יחזקאל פרק א). ביחיד – אפילו ליחיד, אלא אם בן היה היתר – אותו יחיד, חכם – התופס דברים ברמזים, ומבין מדעתו – השאר מדעתו. הרמב"ם מפרש: מנעשה בראשית – החכמה הטבעית

לו משום גילוי עריות, והוליד מנעוה ממזר – בן, שהוא ממזר; לחוטא הזה אין כל תקנה, כי גם כשהוא מתחרט על חטאו וחוזר בתשובה, הרי הממזר מעיד לעולם על חטאו. אם תאמר בגונב וגזל – הרי יש לו תקנה, שכן יכול הוא להחזיר מה שגנב או גזל, ויתקן – את מתחרט על מעשהו, יכול הוא להחזיר מה שגנב או גזל, ויתקן – את המעוות; מכאן שאין הכתוב מדבר בגונב או בגזל, אלא בכא על הערוה והוליד ממנה בן. רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין קורין מעות אלא למי שהיה מתקן בתחלה – דעת רבי שמעון בן יוחאי שהביטוי "מעוות" אינו נופל על אדם שהוא מקולקל מתחילתו, אלא על אדם שהיה מתוקן, ונתענה – בברייתא בגמרא מוסיפים בדברי רבי שמעון בן יוחאי: אין אומרים "בקרן גמל, בקרן חזיר" (כלומר, אין בודקים בהמה טמאה אם יש בה מום, כי בין כך ובין כך פסולה לקרבן), אלא "בקרן טלה" (שמה נפל בו מום), כך גם לשון "מעוות" נופל על אדם שהיה טוב מתחילתו ונתעוות, ואיזה? זה תלמיד חכם הפורש מן התורה – ועל ידי פרישתו מן התורה נתעוות ונתקלקל.

באור משנה ח

משנה זו הובאה כאן משום הלכות חגיגות הנזכרות בה, שכן המשנה באה להשיענו, שענין שלמי חגיגה לא נזכר בפירוש בתורה, אלא נלמד בדרך רמז בלבד, ואגב עניינו זה הובאו גם שאר הדברים הנזכרים במשנתנו (המאירי).

התר נדרים – דיני התרת נדרים על ידי חכם, או על ידי שלשה הדיוטות, כמבואר במסכת נדרים (פרק ג ופרק ט), פורחין באויר – מעט רמז יש להם במקרא (דש"י). ואין להם על מה שישמכו – אלא כך מסור לחכמים בתורה שבעל פה. בגמרא אמרו, שסמכו היתר נדרים על מה שנאמר (במדבר ל, א): "לא יחל דברו" – הוא אינו מחלל, אבל אחרים מחללים לו. ברם, אין זה אלא אסמכתא בלבד. הלכות שבת – בגמרא מבואר, כגון מה שאמרו שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטורים עליה. מפני שמלאכת מחשבת אסרה תורה, והרי מלאכת מחשבת אינה כתובה בשבת אלא במשכן, ולמדים שבת ממשכן מתוך סמיכות הפרשיות. חגיגות – הלכות חגיגה השנויות במסכתנו, והמעילות – הלכות מעילה, היינו כשאדם מועל בהקדש ונהנה ממנו, כמבואר במסכת מעילה, הרי הם פהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מעט והלכות מרבית – שיש בהן הרבה הלכות התלויות

מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים, ראוי לו כאלו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפניו ומה לאחור. וכל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם.

ב יוסי בן יעזר אומר: שלא לסמוך. יוסי בן יוחנן אומר: לסמוך. יהושע בן פרחיה אומר: שלא לסמוך. נתאי הארכלי אומר: לסמוך. יהודה בן טבאי אומר: שלא לסמוך. שמעון בן שטח אומר: לסמוך. שמעיה אומר: לסמוך. אבטליון אומר: שלא לסמוך. הלל ומנחם לא נחלקו. יצא מנחם, ונכנס שמאי. שמאי אומר: שלא לסמוך. הלל אומר: לסמוך. הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין.

ג בית שמאי אומרים: מביאין שלמים ואין סומכין עליהם, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם.

פירוש ברטנורא

ביחיד אלא א"כ היה חכם ומבין מדעתו. אפילו לאדם אחד אין דורשין במרכבה, אלא א"כ מכיר בו הרב שהוא חכם שאם יסור לו ראשי פרקים יהיה הוא מבין השאר מדעתו: כל המסתכל בד' דברים. הני דמפרש ואיל: ראוי לו. יפה וטוב היה לו אם לא בא לעולם: מה למעלה. מראשי החיות: מה למטה. מתחת לארץ: מה לפניו. חוץ למוציא הרקיע במזרח: ומה לאחור. למערב. פירוש אחר, מה לפניו קודם שנברא העולם, מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים: כל שלא חס על כבוד קונו. שעובר עבירה בסתר ואמר אין שכינה מצויה כאן ומי רואני ומי יודעני:

ב יוסי בן יעזר אומר שלא לסמוך. ביו"ט. מפני שמשמש בבעלי חיים, שבכל כחו הוא סומך. וזו המחלוקת היתה בין הנשיאים ובין אבות ב"ד, דור אחר דור: יצא מנחם. לעבודת המזלך, ופירש מלחיות חברו של הלל. לפיכך לא הודע מענינו אם נחלק עם הלל בזה עם לאו, ונכנס שמאי במקומו להיות אב ב"ד תחתיו, ונחלק על הלל: הראשונים. שהוכחו ראשון בכל זוג היו נשיאים:

ג מביאים שלמים. שלמי הגנינה, לפי שיש בהם צורך אכילה להריוט: ואין סומכין עליהם. אלא סומך עליהן מבעוד יום. דלא בעינן וסמך ושחט תכף לסמיכה

משניות מבוארות – קהתי

ונחלקו בזה חמשת הווגות של חכמי ישראל שעמדו בראש הסנהדרין בזמן הבית השני, דור אחר דור (עיין אבות א, ד-יב). ונקראו "זוגות", לפי ששניהם עמדו בראש הסנהדרין וישיבת החכמים, אחד מהם היה נשיא, והשני – אב בית דין, כמפורש במשנתנו.

יוסי בן יעזר אומר: שלא לסמוך – אסור לסמוך ביום טוב על ראש הקרבן, שהואיל ובעל הקרבן סומך על הבהמה בכל כוחו, נמצא שהוא משתמש בבעלי חיים, ואסור להשתמש בבעלי חיים ביום טוב; הלכך אינו סומך אלא מערב יום טוב, שאינו סובר תיכף לסמיכה שחיטה. יוסי בן יוחנן אומר: לסמוך – מותר לסמוך, שהואיל ומקריבים את הקרבן ביום טוב, אף סומכים עליו ביום טוב, שתיכף לסמיכה שחיטה. וכך נחלקו ביניהם אף שאר הווגות. יהושע בן פרחיה אומר: שלא לסמוך. נתאי הארכלי אומר: לסמוך – הרי מחלוקת הווג השני. יהודה בן טבאי אומר: שלא לסמוך. שמעון אומר: שטח אומר: לסמוך. אבטליון אומר: שלא לסמוך – הרי מחלוקת הווג הרביעי. הלל ומנחם לא נחלקו – מנחם שהיה אב בית דין הסכים עם הנשיא הלל לסמוך (המאירי); ויש מפרשים, שלא נודע אם נחלקו (ברטנורא). יצא מנחם – לעבודת המזלך הורדוס; ויש אומרים, שיצא לתרבות רעה (עיין "תפארת ישראל"). נכנס שמאי – במקומו להיות אב בית דין, ונחלק על הלל. שמאי אומר: שלא לסמוך. הלל אומר: לסמוך – הרי מחלוקת הווג החמישי. הראשונים היו נשיאים – הנוכח ראשון בכל זוג, היינו: יוסי בן יעזר, יהושע בן פרחיה, יהודה בן טבאי, שמעיה והלל (שבתחילה נזכר הלל ומנחם). כל אחד מהם היה נשיא בדורו, ושניים להם אבות בית דין – והנוכח שני, היינו: יוסי בן יוחנן, נתאי הארכלי, שמעון בן שטח, אבטליון ושמאי (שבא במקום מנחם). כל אחד מהם היה אב בית דין בסנהדרין. נמצא, שבשלושת הווגות הראשונים – הנשיאים סברו שלא לסמוך ואבות בית דין לסמוך, ואילו בשני הווגות האחרונים – הנשיאים אמרו לסמוך, ואבות בית דין שלא לסמוך.

באור משנה ג

כהמשך למשנה הקודמת מוסיפה משנתנו ללמד, שאף בית שמאי ובית הלל המשיכו באותה מחלוקת אם סומכים על הקרבנות הקרבים ביום טוב. כן נחלקו בעולות ראייה אם מקריבים אותן ביום טוב וכבר נשתנה משנה זו במסכת ביצה (ב, ד).

בית שמאי אומרים: מביאין שלמים – שלמי חגיגה ושמחה ביום טוב, לפי שיש בהם צורך לאכילת אדם, שהרי השלמים נאכלים

והעמקה בהתחלת המציאות, ומעשה מרכבה – החכמה האלהית, היינו מציאות הבורא ותארו, וחיוב כל הנמצאים ממנו והמלאכים והנפש והשכל הדבק באדם, ומה שיהיה אחר המוות (עיין ברטנורא שמקשה על פירוש זה). כל המסתכל בארבעה דברים – המפורטים לקמן, ראוי לו כאלו לא בא לעולם – טוב היה לו אילו לא בא לעולם; ואלה הם ארבעת הדברים: מה למעלה – מן הרקיע, מה למטה – מן הארץ, מה לפניו – מה היה לפני בריאת העולם, ומה לאחור – ומה יהא באחרית ימי העולם. משנתנו באה ללמד, שדברים אלו אינם בגדר השגתו המוגבלת של האדם, ולכן אסור לו לחקור בהם, כי עלול הוא לבוא לידי טעויות ולידי מבוכה בענייני האמונה. ובברייתא בגמרא למדים זה ממה שנאמר (דברים ד, ז): "כי שאל נא לימים ראשונים... ולמקצה השמים ועד קצה השמים" – מ"למקצה השמים ועד קצה השמים" אתה שואל, ואין אתה שואל "מה למעלה, מה למטה, מה לפניו, מה לאחור". וכל שלא חס על כבוד קונו – בגמרא מפרשים: זה העובר עבירה בסתר, שהרי זה כאילו דוחק רגלי השכינה, היינו כאומר בלבנו: אין השכינה כאן, ומי רואני ומי יודעני, ראוי לו שלא בא לעולם – כמו שבארנו לעיל. הרמב"ם מפרש: וכל שלא חס על כבוד קונו – מי שלא יחוס ויחמול על שכלו, כי השכל הוא כבוד השם, ומי שאינו יודע שיעור זה הדבר (השכל) שניתן לו, הריהו נמשל כבהמות".

בעיני הרישא, שאין דורשין בסתרי עריות בשלשה, כותב המהרש"א על פירושו של רש"י (המובא בבאורנו לעיל): "ולשון סתרי לא משמע כן. ומתוך ספר ישן למדתי לפרש ממש סוד איסור עריות, כגון סוד איסור אחותו, שהשטן מונה את ישראל באיסורה, שהרי עולם בתחילת בניינו היה, שקין והבל נשאו אחותם, ואין האדם דן בשכלו לאסור. וכן באיסור אחות אשתו אין אדם דן בשכלו, שמטותו של יעקב שלמה היתה ונשא אחות אשתו. וזהו שאמרו בגמרא, שאותם השניים שנשאו ונתנו ביניהם ולא שמעו טעם סוד האיסור בזה יבואו להדיר איסור בעריות בדרך זו. ולפי זה יצא שענין סתרי עריות דומה ממש למעשה בראשית ולמעשה מרכבה שהם ודאי סודות ודברים נסתרים ממש".

באור משנה ב

כל קרבנות בהמה שמקריב היחיד, בין קרבנות חובה בין קרבנות נדבה (חוץ מן הבכור והעמשה והפסח), טעונים סמיכה, שנאמר (ויקרא ג, ב): "וסמך ידו על ראש קרבנו", כלומר שבעל הקרבן צריך לסמוך בשתי ידיו על ראש הבהמה, בעודה בחיים, בכל כוחו (משנה מנחות ט, ז-ח; רמב"ם הל' מעשה הקרבנות ג, י; יג). משנתנו דנה בקרבנות שמביאים ביום טוב, אם סומכים עליהם ביום טוב או אין סומכים.

ד עֲצֶרֶת שֶׁחֵלָה לְהִיט בְּעֶרֶב שַׁבָּת, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: יוֹם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת; וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים: אֵין יוֹם טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת; וּמוֹדִים שָׂאם חֵלָה לְהִיט בַּשַּׁבָּת, שְׂיִום טְבוּחַ אַחֵר הַשַּׁבָּת. וְאֵין פֶּהן גְּדוּל מִתְלַבֵּשׁ בְּכִלְיוֹ, וּמִתְרִין בְּהֶסְפֵּד וּבִתְעִנִּית, שְׁלֹא לָקִים דְּבָרֵי הָאוֹמְרִין: עֲצֶרֶת אַחֵר הַשַּׁבָּת. ה' נוֹטְלִין לְיָדִים לְחָלִין וְלַמַּעֲשֵׂר וְלַתְרוּמָה; וְלִקְדָּשׁ מִטְבִּילִין; וְלַחֲטָאֵת, אִם נִמְאָא וְדִיו – נִטְמָא גּוֹפּוֹ.

פירוש ברטנורא

שחיטה: אבל לא עולות. עולת יחיד, ואפילו עולת ראייה. שהרי יכול להקריבה בשאר ימות הרגל דאמר קרא (במדבר כ"ט) עצרת תהיה לכם, לכם ולא לנבות: ובית הלל אומרים מביאין. שלמו חגיגה ועולות ראייה. דכתיב (דברים ט"ו) עצרת לה', כל דלה. אבל נדרים ונדבות, בין עולות בין שלמים דברי הכל אין קריבין ביו"ט: ד יום טבוח. יום שחיטת עולות ראייה של יו"ט: לאחר השבת. שאין קרבים לא ביו"ט ולא בשבת. ועצרת יש לה תשלומין כל שבעה כפסח וסוכות: וב"ה אומרים אין לה יום טבוח. אינה צריכה יום טבוח, שמוטת להקריבין ביו"ט. וב"ה למעמיהו דאמרי מביאין שלמים ועולות ביו"ט. ואשמעין תנא דאפילו היכא דלא אפשר למיעבד למחר, כגון דחל עצרת בערב שבת אפילו כהא אמרי ב"ש דאין עולת ראייה קריבה ביו"ט ודחו לה עד לאחר השבת: אין כהן גדול מתלבש. בכלים נאים שלו, ביום טבוח של עצרת שאחר השבת. כדי שלא יתנאה באותו היום, שיבינו הכל שאין היום יו"ט: שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר שבת. שהיו הצדוקים אומרים לעולם עצרת אחר שבת, דכתיב (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת, והן אומרים ממחרת שבת בראשית וא"כ לעולם חל עצרת באחד בשבת:

ה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה. חולין ומעשר שני ותרומה די להם נטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים: ולקודש מטבילין. פירוש לאכול שלמים וחטאת ואשם יש מעלה יתירה, שצריך להטביל את הידים במ' סאה. ואע"פ שאינם אלא סתם ידים, שלא נגעו בטומאה המטמאה את כל הגוף מדאורייתא: ולחטאת. ליגע במי חטאת, מים המקודשים באפר פרה אדומה להוות מהם על טמאי מתים, יש מעלה יתירה, שאם נטמאו ידיו בא' מן הדברים המטמאים את הידים ולא את הגוף, כגון ספר ואוכלין טמאים ומשקין טמאים וכל טומאות שמדברי סופרים, נטמא גם הגוף, וכל הגוף צריך טבילה. וכל מעלות הללו שזה גבוה מזה, מדברי סופרים הם. והאי דנקט להו הכא נבי הלכות חגיגה, לפי שיש בסופן הלכות הרגל, שעמי הארץ חשוכים מזה, ולא בשאר ימות השנה. בסוף חומר בקודש:

משניות מבוארות – קהתי

— ביום טבוח זה, שלא לקיים דברי האומרים: עצרת אחר השבת — שהוראיל וכתוב (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם ממחרת השבת" היו הצדוקים אומרים, שספירת העומר אינה מתחילה במוצאי יום טוב הראשון של פסח, כמו שפירשוהו חכמים על פי הקבלה, אלא במוצאי שבת הראשונה שלאחר יום טוב הראשון של פסח, כמשמעו של הכתוב "ממחרת השבת", ולשיטתם זו נמצאת עצרת חלה לעולם ביום ראשון בשבוע, וכדי להוציא מלבם של צדוקים, קבעו חכמים שיום טבוח שחל להיות ביום ראשון בשבוע יום חול הוא, ומותר בהספד ובתענית, ומכאן גם הכהן הגדול אינו מתלבש באותו יום בכליו, כמו שבארנו לעיל. ברם, בשאר ימי טבוח היו נוהגים איסור בהספד ובתענית (גמרא: המאירי).

באור משנה ה

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שמכאן ועד סוף מסכתנו באות הלכות טומאה וטהרה, שכן ברגל היו כל ישראל, ואפילו עמי הארץ, מטהרים עצמם, כדי לבוא למקדש ולאכול מבשר הקרבנות. ואגב ענייני טומאה וטהרה השייכים לרגל (להלן ג, ו-ז) נישנו כאן דינים כלליים של טומאה וטהרה.

נוטלין לידים — רוחצים את הידיים מן הכלי שיש בו רביעית מים (עיי' הקדמתנו לבאור משנה ברכות ז, ב). לחלין — לאכילת פת של חולין, ולמעשר — ולאכילת פת של מעשר שני, ולתרומה — בין לאכילת פת בין לאכילת פירות; ואף הנגיעה בתרומה אסורה בלי נטילת ידיים. ולקדש — לאכילת קדשים, כגון בשר שלמים לישראל או בשר חטאת ואשם לכהנים, מטבילין — צריכים להטביל את הידיים במקוה של ארבעים סאה, ואפילו בסתם ידיים, שאין יודעים אם נטמאו, לפי שגזרו חכמים על סתם ידיים להיות שניות לטומאה. ויש מפרשים משנתנו דווקא בידיים שנטמאו טומאה וודאית, היינו בטומאה המטמאה מדברי סופרים את הידיים ולא את הגוף כולו, ובכגון זה צריכות הן טבילה לקודש, אבל בסתם ידיים אין צורך בטבילה אפילו לקודש (ירושלמי: המאירי). ולחטאת — הבא לנגוע במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר פרה אדומה להוות מהם על טמאי מתים, אם נטמא ידיו — בטומאה המטמאה אותן מדברי סופרים, כגון שנגעו בראשון לטומאה או בספר, שהידיים בלבד נטמאות ולא הגוף, מכל מקום לענין מי חטאת, נטמא גופו — כל גופו נטמא וכולו צריך טבילה. ברם, כל אותן המעלות, שלתרומה די בנטילת הידיים, ולקודש צריכות טבילה, ולחטאת כל הגוף צריך טבילה, מדברי סופרים הן.

לבעלים, ואין סומכין עליהם — ביום טוב, מהטעם שבארנו כבר בתחילת המשנה הקודמת, לפי שצריך לסמוך על ראש הבהמה בכל כוחו, ואסור להשתמש בבעלי חיים ביום טוב; הלכך אין סומכים על שלמי החגיגה והשמחה שמביאים ביום טוב אלא מערב יום טוב, שבית שמאי אינם סוברים תיכף לסמיכה שחיטה. אבל לא עולות — אין מביאים עולות יחיד ביום טוב, לפי שכולן למזבח ואין בהן אכילה לאדם, ואפילו עולות ראייה, שהן צורך היום, אינן קרבות ביום טוב אלא בשאר ימות הרגל. ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות — מביאים ביום טוב בין שלמי חגיגה ושמחה ובין עולות ראייה, שכל הקרבנות שהם חובות יום טוב מקריבים אותם ביום טוב, וסומכין עליהם — שהוראיל והקרבנות מותרות ביום טוב, אף לסמוך עליהם מותר, שסוברים בית הלל: תיכף לסמיכה שחיטה. ברם, בקרבנות של נדרים ונדבות, אף בית הלל מודים שאינם קרבים ביום טוב, הוראיל ואינם צורך היום, ואפשר להביאם ביום אחר.

באור משנה ד

עצרת — חג השבועות, שחלה להיות בערב שבת — ביום ששי, בית שמאי אומרים: יום טבוח — יום שחיטת עולות ראייה של יום טוב, אחר השבת — ביום ראשון, שהרי לדעת בית שמאי אין מביאים עולות ראייה ביום טוב, כמו ששינו במשנה הקודמת, ולמחר אינן קרבות, לפי שאינן דוחות את השבת, וכבר למדנו (לעיל א, ו), שעצרת יש לה תשלומים כל שבעה, הלכך מקריבים אותן ביום ראשון; ובית הלל אומרים: אין יום טבוח אחר השבת — ויש גורסים: אין לה יום טבוח. כלומר אין צורך ביום טבוח, שכן לשיטת בית הלל (במשנה הקודמת), עולות הראייה קרבות ביום טוב עצמו; ומוֹדִים — בית הלל, שאם חלה — עצרת — להיות בשבת, שיום טבוח אחר השבת — שאף לדעת בית הלל אין עולות ראייה ושלמי חגיגה דוחים את השבת. ואין כהן גדול מתלבש בכליו — בבגדיי הנאים בביתו ובשוק, כדרך שהיה רגיל בשאר ימי טבוח (דש"י), כדי לפרסם שאין זה יום טוב, כמבואר הטעם לקמן; ויש מפרשים: בכלי — בשמונה בגדי כהונה שהוא עובד בהם עבודתו (תוספות). כלומר ביום טבוח של עצרת שחל להיות ביום ראשון אינו לובשם, שאינו עובד באותו יום כלל, כדי שלא ייראה כמו יום טוב (המאירי). ומתריין בהספד ובתענית

ו הטובל לחלין והחזק לחלין – אסור למעשר. טבל למעשר והחזק למעשר – אסור לתרומה. טבל לתרומה והחזק לתרומה – אסור לקדש. טבל לקדש והחזק לקדש – אסור לחטאת. טבל לחמור – מתיר לקל. טבל ולא החזק – כאלו לא טבל.

ז בגדי עם הארץ מדרס לפרושי. בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה. בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש. בגדי קדש מדרס לחטאת. יוסי בן יועזר היה חסיד שבפנה, והיתה מטפחתו מדרס לקדש. יוחנן בן גידא היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו, והיתה מטפחתו מדרס לחטאת.

פרק שלישי

א חמור בקדש מבתרומה: שמטבילין בלים בתוך בלים לתרומה, אבל לא לקדש. אחרים ותוך ובית הצביטה –

פירוש ברטנורא

ו **טבל לחולין, והחזק לחולין**. ועוד זו מעלה. הטובל לאכול חולין ונתכין למבול להיות מוחזק טהור לשם חולין: **אסור למעשר**. אסור לאכול מעשר שני הנאכל בירושלים, עד שיטבול לשם מעשר. וכן כולם: **אסור בחטאת**. במים המקודשים באפר פרה: **ולא חוזק**. לא נתכין לשם טבילת טהרה, אלא לרחיצה בעלמא: **כאילו לא טבל**. למעשר, וכ"ש לתרומה ולקודש. אבל טבילה היא לחולין, דחולין לא בעו כוונה:

ז **מדרס**. אב הטומאה למא אדם וכלים כמדרס הזב שמטמא אדם וכלים, כדכתיב (ויקרא ט"ז) וכל אשר יגע במשכבה יכבם בגדיו: **לפרושים**. לאוכלי חוליהם בטהרת חולין: **בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה**. כאן חסר מעלה אחת. והכי אבעי ליה למתני, בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה, דהיינו לכהנים בתרומתן. וכל הני מעלות מדברי סופרים ניהו, שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו. ומתוך שהן אצל אלו כאילו לא שמרו, גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהם אשתו נדה, והרי הן מדרס הנדה: **היה אוכל על טהרת הקודש**. היה אוכל חולין שלו בטהרה כאילו היה קודש. שהיה נזהר בהן מכל טומאה המטמא את הקודש: **והיתה מטפחתו מדרס לחטאת**. אבל לא לקודש. דקסבר האי תנא חולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמו. ואין כן הלכה. דחולין שנעשו על טהרת הקודש לאו כקודש דמו לכל הדברים. כדאיתא בסוף מסכת נדה:

ג **א חמור בקדש. שמטבילין כלי בתוך כלי**. כשנעשה טמאים: **אבל לא לקודש**. דאמרין כוברו של כלי הפנימי המכבד על החיצון שהוא מונח בתוכו,

משניות מבוארות – קהתי

טמאים טומאת מדרס, היינו שהם אב הטומאה למא אדם וכלים כמדרס הזב, **לפרושי** – לאלה הפורשים מעמי הארץ, ומקפידים על דיני טומאה, ואוכלים את חוליהם בטהרה, שאם הם נגעו בבגדי עם הארץ כאילו נגעו במדרס הזב, היינו באב הטומאה. **בגדי פרושי** **מדרס לאוכלי תרומה** – בגמרא מבואר שחסרה כאן מעלה אחת, וכך צריך להגיה במשנתנו: בגדי פרושים מדרס לאוכלי מעשר שני. בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה – היינו לכהנים ובני ביתם האוכלים תרומה. והטעם הוא שאין שמירתם של אלו הקלים נקראת שמירה אצל החמורים, והרי הם לגבי החמורים כאילו לא נשמרו, ומתוך כך גזרו בבגדיהם שמא ישבה עליהם אשתו נידה, והרי הם מדרס הנידה (רש"י). **בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש** – לאוכלי קדשים. **בגדי קדש** – בגדי אוכלי קדשים, **מדרס לחטאת** – טמאים הם לעוסקים במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר הפרה האדומה. **יוסי בן יועזר** – הוא הנשיא מהזוג הראשון, הנזכר לעיל במשנה ב, היה **חסיד שבפנה** – והיה נזהר אף בחולין כאילו הם תרומה, והיתה **מטפחתו** – שקינה בה ידיו בסעודה, **מדרס לקדש** – כלומר אף על פי שהיה חסיד שבכונה, מכל מקום שמרו על מעלות הקודש, ומטפחתו היתה כמדרס לאוכלי קדשים. **יוחנן בן גידא היה אוכל** – חולין שלו, **על טהרת הקדש** – בטהרה הנוהגת בקדשים, **כל ימיו** – שהיה תמיד שומר את חוליו מכל טומאה המטמאה קדשים, **והיתה מטפחתו מדרס לחטאת** – לעוסקים במי חטאת, כמו שבארנו לעיל; ודווקא לחטאת, אבל לא לקודש עצמו, שלדעת התנא של משנתנו חולין שנעשו על טהרת הקודש הרי הם כקודש. ברם, ההלכה היא שחולין שנעשו על טהרת הקודש אינם כקודש לכל דבר (עיין סוף מסכת נידה ובמסכת טהרות סוף פרק ב).

באור משנה א

פרק זה ממשיך בהלכות טומאה וטהרה, ובשלש המשניות הראשונות מנויות אחת עשרה מעלות שיש לקודש על התרומה.

חמור בקדש מבתרומה: שמטבילין בלים בתוך בלים לתרומה – מותר להטביל במקוה שני כלים טמאים כשאחד בתוך חברו, לשם שימוש לתרומה, **אבל לא לקדש** – אין טבילה זו עולה לשני הכלים

באור משנה ו

משנתנו מוסיפה ללמד, שעשו חכמים עוד מעלה בטיבילה, שהטביל צריך לכוון לשם מה הוא טובל, ומי שטבל לשם דבר הקל, כגון לאכילת חולין או לאכילת מעשר שני, אין טבילתו זו מועילה לו לאכילת דבר חמור. וכבר שנינו במשנה הקודמת, שחמש מדרגות הן בקודש: א. חולין; ב. מעשר שני; ג. תרומה; ד. קרבנות; ה. מי חטאת.

הטובל לחלין – כדי לאכול חולין בטהרה, **והחזק לחלין** – והתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לאכילת חולין, **אסור למעשר** – אסור לו לאכול מעשר שני עד שיטבול לשם אכילת מעשר שני. **טבל למעשר** – לאכול מעשר שני, **והחזק למעשר** – והתכוון להיות מוחזק טהור למעשר שני, **אסור לתרומה** – אסור לו לאכול תרומה, אם הוא כהן. **טבל לתרומה והחזק לתרומה** – שהתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לתרומה, **אסור לקדש** – אין טבילתו מועילה לו להיות בחזקת טהור לגבי קרבנות. **טבל לקדש והחזק לקדש** – שהתכוון בטיבילתו להיות מוחזק טהור לקרבנות, **אסור לחטאת** – אסור לו לנגוע במי חטאת, היינו במים המקודשים באפר הפרה האדומה, עד שיטבול לשם חטאת. **טבל לחמור** – לשם דבר החמור, **מתיר לקל** – כגון אם טבל לקודש, הריהו בחזקת טהור גם לתרומה ולמעשר שני, ואם טבל לחטאת, החזק טהור לכל. **טבל ולא החזק** – כלומר שטבל סתם ולא התכוון להיות מוחזק טהור לאחד מהדברים שנימנו לעיל, שלא היתה כוונתו לטבילת טהרה אלא לרחיצה, **כאלו לא טבל** – שהטבילה צריכה כוונה. ומכל מקום מועילה טבילה זו לאכילת חולין, היינו לגבי האוכלים חוליהם בטהרה, שחולין אינם צריכים כוונה (גמרא: רמב"ם הל' אבות הטומאות יג, ב).

באור משנה ז

משנתנו מוסיפה ללמד במעלות אחרות שעשו חכמים בטומאה. ולהבנת המשנה נקדים לבאר את הביטוי "מדרס" החוזר במשנתנו, וכן במשנה הבאה. כתוב בתורה (ויקרא טו, ד): "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא, וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא"; כן נאמר (שם שם, ט): "וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא". פרשה זו באה ללמדנו, שהזב הוא אב הטומאה והוא מטמא כלים המיוחדים לשיכבה או לישיבה או לרכיבה, ועושה גם אותם אב הטומאה, לטמא אדם וכלים (שם שם, ה-ו). ולמדו חכמים, שהזב מטמא את הכלים המיוחדים לשיכבה או לישיבה או לרכיבה בחמש דרכים: עומד, יושב, שוכב, נתלה (משנה יב, ב, ד). השם הכולל לחמש דרכים אלו הוא "מדרס". **בגדי עם הארץ** – שאינו נזהר בדיני טומאה וטהרה, **מדרס** –

בְּתֵרוּמָה, אָבֵל לֹא בִקְדָשׁ. הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָם – נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה, אָבֵל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ. בְּגִדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה מְדֻרָּם לְקֹדֶשׁ. לֹא בְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה, שֶׁבִּקְדָשׁ מִתּוֹר וּמִנֶּגֶב וּמִמְבִּיל וְאַחֵר כֶּךָ קוֹשֶׁר, וּבְתֵרוּמָה קוֹשֶׁר וְאַחֵר כֶּךָ מִמְבִּיל.

ב פִּלִּים הַנִּגְמָרִין בְּטֶהֳרָה – צְרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה. הַפִּלִּי מְצָרֵף מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ, אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה.

פירוש ברטנורא

חוצץ בפני הטומאה. (צ"ל בפני המים, וכן הוא ברש"י בגמרא) ואין טבילה עולה לא לזה ולא לזה: **אחוריים ותוך ובית הצביטה לתרומה**. כלי הראוי להשתמש בתוכו ובאחוריו ובית צביטתו. כל תשמיש ותשמיש שבו, חשוב כלי בפני עצמו לענין תרומה, שאם נטמא זה לא נטמא זה. ובטומאות דרבנן קאמר, שאם נטמא אחוריו במשקים טמאים לא נטמא תוכו ולא בית צביטתו, ואם נטמא בית צביטתו לא נטמא אחוריו ותוכו. ופי' בית הצביטה, בית אחיזה. לשון ויצבט לה ק"ל. (רות ב.). ואית דגרסי בית הצביעה, לשון אצבע, שעושין לכלי בית אחיזה להכניס אצבעו בתוכו כשהוא שותה, כדי שלא יכניס ידו לתוך הכלי: **אבל לא לקודש**. שאם נטמא אחד מהם בטומאות דרבנן, כולו טמא לקודש: **הנושא את המדרם**. מנעל של זכר: **נושא את התרומה**. אם ירצה, בחבית של חרס, שאינו נוגע באוויר: **אבל לא את הקודש**. משום מעשה שהיה באדם אחד שהיה נושא חבית יין של נכסים ונפסקה לו רצועה של סנדל שהיה מדרס חוב ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקודש. באותה שעה אמרו הנושא את המדרס לא ישא את הקודש. ולפי שמעשה שהיה בקודש היה, לפיכך לא גזרו אלא בקודש ולא בתרומה: **לא כמדת הקודש**. בחציצת טבילותיו, מדת התרומה: **שבקודש**. אם יש בגד טמא ובא להטבילו, אם קשור הוא מתיר את קשורו, משום דמי לחציצה: **ומנגב**. אם לא הוא מנגבו תחלה, דשמנונית שעליו הו' כחוצץ: **ובתרומה**. אם ירצה קושרו ואח"כ ממביל כשהוא קשור ואין בכך כלום:

ב פלים הנגמרים בטהרה. שנמנן חבר, ונזהר בהם משבא קרוב לגמנן שהם ראויין לקבל טומאה. אעפ"כ **צריכין טבילה לקודש**. חיישין שמא נתו רוק מפי עם הארץ על הכלי בשעה שהיה החבר אוהו בו. ואע"פ שבאותה שעה עדיין לא נגמר הכלי ולא היה מקבל טומאה, שמא לאחר שנגמר והיה ראוי לקבל טומאה עדיין היה הרוק לח ומטמא, דתנן במסכת נדה הווב והרוק מטמאין לחים: **הכלי מצרף מה שבתוכו**. היו חתיכות הרבה של אוכלין בכלי אחד ונגע טבול יום שהיה פוסל את התרומה באחת מהן, הכלי מצרף להיות כולן חשופים בחתיכה אחת ונפסלו כולן, דכתיב (במדבר 4) כף אחת עשירה וזהב, הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת: **אבל לא לתרומה**. אלא אותה חתיכה שנגע בה היא פסולה, והשאר טהורות: **חרביני בקודש פסול**. ואינו פוסל: **אם נטמאת אחת מידידו**.

משניות מבוארות – קהתי

בתרומה, שֶׁבִּקְדָשׁ מִתּוֹר – הבא להטביל בגד טמא, אם יש בו קשר, מתיר את קשרו תחילה, שחוששים שמא יהיה הקשר חוצץ, ולא ייכנסו המים לתוכו, וּמִנֶּגֶב – ואם לא הוא, מנגבו תחילה (לפי שעל ידי הלחות נעשים קמטים בבגד, ויש בזה משום חציצה), וּמִמְבִּיל – את הבגד, וְאַחֵר כֶּךָ קוֹשֶׁר – ואחרי הטבילה חוזר וקושר את הבגד, וּבְתֵרוּמָה קוֹשֶׁר וְאַחֵר כֶּךָ מִמְבִּיל – אם רצה לקשור את הבגד קושרו, ואחר כך מטבילו כשהוא קשור, וכל שכן שאין צורך לנגבו לפני הטבילה, שלתרומה אין חוששים בדברים אלה לחציצה. כך מפרש רש"י. אבל הרמב"ם מפרש ענין זה בכלי שהוא מפוצל, ולוחותיו וקורותיו מקושרים, כגון מיטה וכיוצא בה, אם נטמא וצריך להטבילו, אם לתרומה מטבילו, יכול הוא להטבילו כולו כאחד כשהוא מקושר, אבל לקודש, מתיר ומנגב (כלומר שמנקוה מעפר הכנוס בין לוחותיו – המאירי). שמא יש שם דבר החוצץ, ומטבילו ואחר כך קושר (ה"ל אבות הטומאות יב, ה).

באור משנה ב

פִּלִּים הַנִּגְמָרִין בְּטֶהֳרָה – שבשעה שנגמרה מלאכתם ונעשו ראויים לקבל טומאה נזהר בהם האומן שלא ייטמא, וכגון שהאומן היה "חבר", היודע להיזהר בדיני טומאה וטהרה, מכל מקום צְרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ – הטעם מבואר בגמרא, שגזרו חכמים, שמא ניתן רוק מפי עם הארץ על הכלי בשעה שהאומן עסק בעשייתו, וכשנגמרה מלאכתו עדיין היה הרוק לח וטימא את הכלי, הלכך צריך הכלי טבילה לקודש, אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה – שמותר להשתמש לתרומה בכלים אלו בלא טבילה הואיל ונגמרו בטהרה, שלגבי תרומה אין חוששים לרוק של עם הארץ. ואף לענין קודש מבואר בגמרא, שצריכים טבילה בלבד אבל לא הערב שמש. עד כאן נישנו שש מעלות, הנהגות בין בקודש בין בחולין שנעשו על טהרת הקודש. מכאן ואילך מונה המשנה עוד חמש מעלות, שאינן אלא בקודש גמור (גמרא). **הַפִּלִּי מְצָרֵף מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ** – שאם יש בכלי חתיכות הרבה של אוכלין ונגעה טומאה באחת מהן, נטמא כולן לקודש, שהכלי מצרף להיות כולן חתיכה אחת, ובגמרא מצאו לכך רמז במה שנאמר (במדבר 17): "כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת", ודרשו: כף אחת – הכתוב עשה לכל מה שבכף כאחת, אָבֵל לֹא לְתֵרוּמָה – שבתרומה אותה חתיכה שנגעה בה הטומאה נטמאה,

לשם שימוש לקדשים, אלא צריכים להטביל כל כלי בפני עצמו. בגמרא מבואר הטעם, מפני שהכלי הפנימי מכביד על הכלי החיצון, ואין המים נכנסים יפה בין שני הכלים, הלכך החמירו לגבי הקודש, ואילו לגבי תרומה לא החמירו, שהרי מכל מקום מגיעים שם המים (עיי' גמרא כב, א). **אַחֲרֵיכֶם** – אחורי הכלי שיש להם בית קיבול; ויש מפרשים: הצדדים החיצוניים של הכלי, וְתוֹף – חללו של הכלי, וּבֵית הַצְּבִיטָה – בית האחיזה של הכלי; ויש גורסים: בית הצביעה – מלשון אצבע, היינו ענין שקע בדופן הכלי שמכניסים לתוכו את האצבעות כדי לאחוז את הכלי ולשתות מתוכו, והרי זה בית קיבול, בְּתֵרוּמָה – שלושת החלקים הללו של הכלי נחשבים כנפרדים לענין תרומה, שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן לא נטמא שאר החלקים, כגון אם נטמא האחוריים במשקים טמאים, שאינם מטמאים כלים אלא מדברי סופרים, לא נטמא תוך הכלי, ואם תרומה בתוכו הרי היא טהורה, וכן לא נטמא בית הצביטה. והוא הדין אם נטמא בית הצביטה, לא נטמא האחוריים והתוך; **אָבֵל לֹא בִקְדָשׁ** – שאם נטמא אחד מהחלקים של הכלי, אפילו בטומאה דרבנן, כל הכלי טמא לקדשים. ברם, אם נטמא אחד מהם בטומאה של תורה, כל הכלי טמא אף לתרומה. ויש סוברים (לפי הברייתא שבגמרא) שאם נטמא תוכו של הכלי אפילו בטומאה דרבנן, נטמא כל הכלי אף לתרומה. **הַנוֹשֵׂא אֶת הַמִּדְרָם** – כלי שהוב דרס או יושב או שכב או נשען עליו (עיי' הקדמותנו לבאור מנשה זי פירק הקודש). **נוֹשֵׂא אֶת הַתְּרוּמָה** – מותר לו לישא תרומה עם המדרס כאחת, כשאין הוא (הנושא) נוגע בתרומה, כגון שנושאה בתוך כלי חרס שבידו השנייה, שאינו מיטמא מגבו אלא מאווירו, ואין גוזרים שמא יכניס את המדרס לאווירו של הכלי; **אָבֵל לֹא אֶת הַקֹּדֶשׁ** – בגמרא מבואר הטעם, משום מעשה שהיה באחד שהעביר חבית של יין קודש ממקום למקום, ונפסקה רצועה של סנדלו (שהיתה מדרס חוב – רש"י). ונטלה והניחה על פי החבית ונפלה לאוויר החבית ונטמאה. באותה שעה אמרו: הנושא את המדרס לא ישא את הקודש; והואיל והמעשה היה בקודש, לפיכך לא גזרו אלא בקודש אבל לא בתרומה. **בְּגִדֵי אוֹכְלֵי תְרוּמָה** – אף על פי שהם טהורים ונהגים מן הטומאות, מְדֻרָּם לְקֹדֶשׁ – מכל מקום טמאים הם טומאת מדרס לאוכלי קדשים, וכבר שנינו מעלה זו במשנה הקודמת. **לֹא בְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ מִדַּת הַתְּרוּמָה** – לא כמו שנוהגים בקודש צריכים לנהוג

הַרְבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ פְּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בְּתֵרוּמָה. וּבְתֵרוּמָה: אִם נִטְמָאת אַחַת מִיָּדָיו – חֲבֵרְתָּהּ טְהוֹרָה; וּבְקֹדֶשׁ – מְטֵבִיל שְׁתֵּיהֶן; שֶׁהֵיךְ מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרְתָּהּ בְּקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא בְּתֵרוּמָה.

פירוש ברטנורא

בטומאות דרבנן, כגון באוכלין ומשקין טמאים וכיוצא בהן, שאין מטמאין אלא ידיים ולא את הגוף: ובקודש מטביל את שתיהן. והוא שתשאר לחלוות ביד הטמאה בשעה שנמטאה. אבל לא היה לחלוות ביד הטמאה אין היד האחרת טמאה עד שתגע בה:

משניות מבוארות – קהתי

נִטְמָאת אַחַת מִיָּדָיו – בטומאה המטמאה מדברי סופרים את היד בלבד, כגון שנגעה באוכלים ומשקים טמאים, חֲבֵרְתָּהּ – היד השנייה, טְהוֹרָה – ומותר ליגע בה בתרומה, וּבְקֹדֶשׁ, מְטֵבִיל שְׁתֵּיהֶן – אבל כשהוא בא ליגע בקודש, צריך הוא להטביל את שתי ידיו, שֶׁהֵיךְ מְטַמֵּא אֶת חֲבֵרְתָּהּ בְּקֹדֶשׁ – להיות פוסלת את הקודש; הרמב"ם מבאר, שאם היד היתה לחה בשעה שנמטאה, אף על פי שידו האחרת לא נגעה בה, מכל מקום גם היא נטמאת מיד לקודש, וצריך להטביל שתיהן כדי ליגע בקודש, אבל אם היד שנמטאה לא היתה לחה, אין היד האחרת טמאה לקודש אלא אם כן נגעה בה (פירוש המשניות להרמב"ם: ה' אבות הטומאות יב, יב; ועיין השגת הראב"ד). אֲבָל לֹא בְּתֵרוּמָה – שלתרומה אין היד הטמאה מטמאת את חברתה, אף אם נגעה זו בזו, ובלבד שלא תהא עליה לחלוות. ואין צורך להטביל את היד שנמטאה, אלא נוטלה בלבד ונוגע בתרומה (רמב"ם ה' אבות הטומאות סט).

ושאר החתיכות שבכלי שלא נגעה בהן הטומאה טהורות. הַרְבִּיעִי בְּקֹדֶשׁ פְּסוּל, וְהַשְּׁלִישִׁי בְּתֵרוּמָה – כבר בארנו במקומות אחדים בענין דרגות הטומאה, שכל שנטמא מחמת המת, כגון על ידי נגיעה, בין אדם בין כלים, נקרא "אב הטומאה". וכן שרץ מת, נבלה, זב ומצורע אבות הטומאה הם; והנוגע באב הטומאה נעשה "ראשון לטומאה". ואין ראשון לטומאה מטמא אלא אוכלים ומשקים, ואם נגע אוכל בראשון לטומאה הרי זה נעשה "שני לטומאה". ואין שני לטומאה מטמא חולין אלא תרומה וקודש, שאם חולין נגעו בשני לטומאה הרי הם טהורים, ואם תרומה נגעה בשני לטומאה, הרי היא נעשית "שלישי לטומאה". כלומר שהתרומה פסולה מחמת הטומאה, אבל אין שלישי לטומאה מטמא תרומה לעשותה "רביעי לטומאה"; אבל הקודש שנגע בשלישי לטומאה הרי זה נעשה "רביעי לטומאה", והוא גופו פסול, ברם, אינו מטמא קודש אחר לעשותו "חמישי". זהו ששינוי במשנתנו: הרביעי בקודש פסול – בקודש אף הרביעי לטומאה פסול, והשלישי בתרומה – ואילו בתרומה אינו פסול אלא השלישי לטומאה. וּבְתֵרוּמָה: אִם

המשך מעמוד קלה

בַּפּוֹרִיִּים, וּבְלִיָּה – וכן אם 'לנה' המנחה, כלומר, ששהתה אחרי שנתקדשה בכלי שרת, קודם שנקמצה, עד ששקעה השמש, נפסלה. ולאחר שקרב תקומץ על גבי המזבח כהלכתו, חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל, כלומר, אם בשעת הקמיצה חישב על מנת לאכול את השיריים או להקטיר את הקומץ לאחר זמנו, ולאחר מיכן הקטיר את הקומץ כדינו, חייב כרת האוכל כזית מן המנחה משום אוכל פיגול. וכן חייבים על המנחה אחרי הקטרת הקומץ, משום נזֶה־רָר וְטִמְאָה, שכשם שזריקת הדם בבהמה, שהיא המתירה את הקרבן, קובעת את הקרבן באיסורי פיגול נותר וטמא, כך גם הקטרת הקומץ של המנחות, שהיא המתירה את השיריים, קובעת את השיריים באיסורים אלה. וכמו כן, לאחר הקטרת הקומץ, אין מוֹעֵלִין בַּשִּׁירִיִּים, לפי שכבר הותרו לכהנים, ושוב אינו בכלל 'קדשי ה''. אֲבָל מוֹעֵלִין בְּקוֹמֶץ עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן, כלומר, הנהגה מן הקומץ חייב משום מעילה, עד שישרף כולו על גבי המזבח, וירימו מאפרו 'תרומת הדשן', כדין אימורי בהמות קדשי קדשים. והטעם, לפי שגם הקומץ אינו נותר לכהנים, אלא נקטר כליל על גבי המזבח.

גמרא

שתי עבודות נעשות בדשן [אפר] שעל המזבח. האחת, היא 'תרומת הדשן', והוא שהכהן עולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים לבאן ולבאן, עד שמגיע לגחלים הנמצאים באמצע האש ונשרפו היטב, וממלא מהם מלא המחתה ויורד מן המזבח, וצובר את הגחלים שהיתה במקום המיועד לכך על הרצפה אצל המזבח, במזרחו של ה'כבש', רחוק ממנו שלשה טפחים. העבודה השנייה, היא 'הוצאת הדשן', והוא שמוציאים את כל האפר הנשאר, אל מחוץ למחנה. הגמרא דנה באפר הנשאר על המזבח אחרי שהורם ממנו 'תרומת הדשן', קודם שהוציאוהו אל מחוץ למחנה, אם חייבים עליו משום מעילה: אִתְּמַר, הִנֵּהנָה מֵאִפְרָא תַּפְחִין שְׁעָל גַּבִּי הַמִּזְבֵּחַ, כלומר, מן האפר הנשאר על גבי המזבח, אחרי תרומת הדשן, ואותו אפר מיועד להוצאה אל מחוץ למחנה. רַב אִמְרַי, אֵין מוֹעֵלִין בּוֹ, וְרַבִּי יוֹחָנָן

אִמְרַי, מוֹעֵלִין בּוֹ. הגמרא מבררת באיזה אופן נחלקו: לַפְנֵי שהרימו מן האפר 'תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן', בּוֹלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגי – בין רב ובין רבי יוחנן אינם חולקים, אלא שניהם מודים דְּמוֹעֵלִין בּוֹ, שכן עדיין לא נתקיימה מצותו של האפר, ולפיכך הרי הוא בכלל 'קדשי ה''. כִּי פְּלִיגי – ובאיזה אופן כן נחלקו, באפר הנשאר על המזבח לְאַחַר תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, והוא האפר הצבור ב'תפוח', לפני שהוציאו אותו אל מחוץ למחנה. הגמרא מבארת את סברת המחלוקת: רַב אִמְרַי, אֵין מוֹעֵלִין בּוֹ, לפי שהואיל וכבר נתרמה ממנו 'תרומת הדשן', הֲרִי נַעֲשֶׂה מִצְוַתוֹ, ואף שעדיין חייבים להוציאו חוץ למחנה, מכל מקום אין ההוצאה נחשבת לעבודה שבעבודה יחא נחשב שעדיין לא נעשית מצות האפר וימעלו בו, מפני שאין להוצאת הדשן זמן קבוע (כלומר, אין חיוב להוציא את האפר בכל יום כמו 'תרומת הדשן', אלא רק כשמתרבה האפר על המזבח). וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמְרַי, כִּיִּין דְּכֵתִיב – הואיל ובענין הוצאת הדשן נאמר (ויקרא ג-ט) 'וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדֹּד בְּד וגו' והוציא את הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמִּחְנֶה, ומבואר שהמוציא את האפר אל מחוץ למחנה חייב להיות לבוש בגדי כהונה, וְכִיִּין דְּצִרִיד לְכַנְדִּי כְּהוֹנֵה, מוכח מכאן שבְּקִדְשִׁיתָּה קָאֵי – שעדיין האפר עומד בקדושתו ולא נעשית כל מצותו, ולכך מועלים בו. הגמרא מקשה על רב ממשנתנו: תַּנֵּן במשנתנו, 'עולת העוף וכו' מיצה דמה וכו' ומוֹעֵלִין בָּהֶן [ב-עולת העוף], עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן, כלומר, עד שתישרף כולה על גבי המזבח, ויוציאו את אפרה לבית הדשן הנמצא חוץ למחנה. ומוכח מכאן שגם אחרי 'תרומת הדשן' מועלין בה, קִשְׁיָא לָרַב – וזה קשה על רב, שאמר שאחרי 'תרומת הדשן', שוב אין מועלים באפר. מתרצת הגמרא: אִמְרַי לָרַב – רב יתרץ לך, שכך יש לפרש את דברי המשנה, 'מועלין בה, עַד שֶׁיֵּצֵא לְבֵית הַדֶּשֶׁן' – עד שיהיה ראי להוציאו אל 'בית הדשן', כלומר, עד אשר ירימו מאפרה 'תרומת הדשן', ושאר האפר יהיה מוכן לצאת אל מחוץ למחנה.

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף כח עמ' ב: כיון שדיברו בענין הזריזות בבוקר, מביאה הגמרא בענין הזריזות בתפילת מנחה: **אמר רב ספרא**, זמן **צלותיה** [תפילת מנחה] **דאברהם** אבינו, היה **מכי משחרי כותלי** - כשהחל להיראות צל במזרח הכתלים, והוא כשהשמש נוטה מאמצע הרקיע למערב. מקשה הגמרא: **אמר רב יוסף**, **אנן מאברהם ניקום וניגמר** - וכי ניתן ללמוד מאברהם, הרי מי יכול להיות זריז כמוהו. **אמר** [הקשה] **רבא** על קושיית רב יוסף, הרי **התנא גמר** [ללמד] **מאברהם**, **ואנן לא גמרין מיניה** - מדוע שלא נלמד ממנו. והיכן התנא למד מאברהם, **דתניא** לגבי מצות מילה, נאמר (ויקרא יב ג) **וביום השמיני ימול בשר ערלתו**, ופסוק זה **מלמד שכל היום השמיני פשר למילה**, **אלא שמכל מקום הזריזין מקדימין וממהרין לקיים מצות, שנאמר** (בראשית כב ג) **וישכם אברהם בבקר ויחבש וגו'**. ומכך שהתנא למד מאברהם זריזות למילה, מוכח שאפשר ללמוד ממנו זריזות למצוות.

אלא אמר רבא, **רב יוסף** לא הקשה איך נלמד זריזות מאברהם, **אלא הא קא קשיא ליה** - כוונתו להקשות על רב ספרא ממשנה בפסחים, **דתנן** (פסחים נח.) **חל ערבי פסחים להיות בערב שבת**, והזמן לקרבן פסח דחוק, תיקנו שביים זה יהא **נשחט** התמיד **בשש שעות ומחצה** מן היום, דהיינו אמצע השעה השביעית, **וקרב בשבע ומחצה**. וקשה, אם לומדים מאברהם שערב הוא מתחילת שבע, **ונשחטה** את התמיד באותו יום כבר **מכי משחרי כותלי**, שזה בתחילת שבע, שהרי הזמן דחוק ביום זה.

מקשה הגמרא: **מאי קושיא** - מה הקושיא שישחטו את התמיד בתחילת שבע, **ודילמא** - אולי **כותלי דבית המקדש** רק **בשש ומחצה משחרי** - היו משחירים, והוא **משום דלא מכווני טובא** - שלא היו ברוחב שוה למעלה ולמטה אלא היו רחבים מלמטה והולכים וצרים כלפי מעלה, והיה הצל נראה במזרח הכותל רק אחרי חצי שעה. ולכן לא שחטו בתחילת שבע, שהרואים עלולים לטעות שאפשר לשחוט גם קודם חצות, וכן יבואו להתפלל מנחה בזמן זה.

אי נמי - ועוד קשה, איך לומדים זמן מנחה מאברהם הרי **שאני** [-שונה] **אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו** - היה בקי במהלך המזלות וידע מתי זמן מנחה, אבל אנו יכולים לטעות ולהתפלל לפני הזמן. **אי נמי, משום דזקן** [-חכם] **ויושב בישיבה הוה**, ולא בא לידי טעות שהשכינה עימו.

וראיה שישב בישיבה: **דאמר רבי חמא ברבי חנינא**, מתחילת **ימיהן של אבותינו**, ואף קודם מתן תורה, **לא פרישה** [-פסקה] **ישיבה מהם. היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר** כשאמר הקב"ה למשה לעשות מופתים במצרים (שמות ג טז) **לך ואספת את זקני ישראל**, והיינו חכמי ישראל. **היו במדבר ישיבה עמהם,**

שנאמר (במדבר יא טז) **אספה לי שבעים איש מזקני ישראל. אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (בראשית כד א) **ואברהם זקן** [-קנה חכמה] **בא בימים. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (שם כז א) **ויהי כי זקן ויצחק**, והיינו שהיה חכם בתורה. וכן **יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** אצלו לשון זקנה (שם מח י) **ועיני ישראל כבדו מזקן**. ואף **אליעזר** שהיה **עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר** (שם כד ב) **ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו**, ואמר על זה **רבי אליעזר שמושל בתורת רבו**. ועוד ראיה, שנאמר (שם טו ב) **הוא דמשק אליעזר**, ואמר **רבי אליעזר** ש'דמשק' היא נוסריקון **שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים.**

צלותיה דאברהם. תפלת הערב שלו: **מכי משחרי כותלי**. חומות הפונות למזרח שהלבינו מהנץ החמה הבאה מן המזרח ונוצצת עליהן ובתחילת שבע שעות שהחמה באמצע הרקיע בראש כל אדם אינה עושה עמוד אלא תחתיהן משחירין אותן הכתלים לפי שאין חמה נוצצת אלא בראש הכותל בעוביו ומיצל חודו של שפת עוביו על זקיפת הכותל ומשחרת מהדיא שעתא נוטים צללי ערב וקרוי ערב: **אנן מאברהם ניקום ונגמר**. באת ללמדנו להיות זריזין כאברהם: **חל להיות בערב שבת**. הוצרך למהר תמיד של בין הערבים בכל יכולת לפי שפסחים נשחטו אחריו וצריך לצלותן מבעוד יום ואמרין התם מוקמינן ליה אדיניה מכי ינטו צללי ערב וקתני נשחט התמיד בשש ומחצה ואי מכי משחרי כותלי מיקרי בין הערבים נשחטה מכי משחרי דהיינו מתחלת שבע: **דלא מכווני**. לא הוו זקופים בצמצום ולפי שהחומה היתה רחבה מלמטה והולכת ומתקצרת ועולה ולפיכך אין חודו של שפת עוביו למעלה מיצל על זקיפתו להשחירו עד שתימשך חמה למערב: **איצטגנינות**. להיות בקי בהליכות המזלות ותחילות השעות דהכי תניא בבבא בתרא (דף טז:) **וה' ברכ את אברהם בכל איצטגנינות גדולה היתה בלבו וכל מלכי מזרח ומערב משכימין לפתחו לשאול במזלות: דולה ומשקה**. נוסריקון של דמשק:

מחשבין על האבוד ועל השורף, שאם נאבדו האימורין או נשרפו, וחשב הכהן בזריקה על מנת להקטירם למחר, נתפגל הזבח. מסיים רב אסי את הקושיא: והא אבוד ושרוף, לא איתנין בעולם – אינם נמצאים בעולם, ואפילו הכי קתני שמתשבין עליהן מחשבת פיגול, ומכאן שאף אם יצא כל הבשר שהרי זה כמו שאינו בעולם, הזריקה חלה עליו. וקשה על רבי יוחנן שאמר שאינה חלה. מקשה הגמרא סתירה בדברי רב אסי: ומי אמר רב אסי הכי שאם יצא כל הבשר הזריקה מועילה, והא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן, הישב לנשפכין למחר מהו – אם חשב הכהן בזריקה על מנת לשפוך את שירי הדם ליסוד המזבח לאחר הזמן הראוי, האם התפגל הקרבן, או שמאחר שהשירים הולכים לאיבוד לא חלה בהם המחשבה. אמר ליה רבי זירא, כבר שנית לנו את המשנה שעוסקת באלל (חולין קח), שאלל י-גיד השדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאדן של נבילה אין בו טומאת נבילה. אלמא האי אלל מכין דלית ביה מששא ו-שארין בו ממשות, לא קיבל טומאה של נבילה. כמו כן יש לומר, בהני נשפכין נמי, בין דלאיבוד אולי – שהולכים לאיבוד ונשפכים ליסוד, לפיכך (בהו מחשבה) לא מהניא [בהו מחשבה]. וקשה איך אמר רב אסי שאף אם יצא כל הבשר מועילה לו הזריקה, הרי הבשר שיצא עומד לשריפה והרי זה הולך לאיבוד, ואיך מועילה לו הזריקה. חזרת הגמרא לקושיא שהקשה רב אסי על רבי יוחנן בתחילת הסוגיא: אלל דקתני מחשבין על האבוד ועל השורף, קשיא לרבי יוחנן שאמר שאם יצא כל הבשר אין הזריקה מועילה להוציא מידי מעילה, והרי אף על אבוד ושרוף שאינם בעולם מועילה המחשבה בשעת הזריקה. מתרצת הגמרא: אמר רבא, אימא, מחשבין על העומד לאיבוד ועל העומד לשרוף, כלומר, שאם חשב בשעת הזריקה על דבר שיאבד או ישרף אחר כך, מחשבתו חלה, מכיון שבשעת הזריקה היה הבשר בעולם. אבל בבשר שיצא כולו לפני הזריקה אין הזריקה מועילה עליו. הגמרא חזרת לבאר את שיטת רבי עקיבא: אמר רב פפא, לא אמר רבי עקיבא במשנתנו (לעיל ה) שזריקה מועילה להוציא, אלל בשיצא בשר, אבל אם יצא הדם מהעזרה, אף על פי שחזר והכניסו חזק ממנו, מודה רבי עקיבא שאין זריקה מועילה להוציא את

הבשר מידי מעילה, משום שהזריקה עצמה פסולה, זריקה פסולה אינה מוציאה מידי מעילה. הגמרא מביאה ראיה לדברי רב פפא: תניא נמי הכי, שחט את הזבח בשתיקה – שלא חשב בה מחשבה הפוסלת, ויצא הדם, אף על פי שחזר והכניסו וזרקו, לא עשה ולא כלום, ולפיכך בקדשי קדשים מועלין בו בבשר, ובקדשים קלים אין מועלין בו באימורין. הגמרא חזרת לדון בראיה שהביא רבי עקיבא. שנינו במשנה: אמר רבי עקיבא הא זה למא דומה למפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות, כשם שדמה של אחת פוטר את בשרה מן המעילה, כך הוא פוטר את בשר חברתה. מבאר רבי אלעזר באיזה אופן פוטר את בשר חברתה: אמר רבי אלעזר, כי אמר רבי עקיבא שהזריקה של חטאת אחת פוטר את בשר חברתה מן המעילה, דווקא באופן ששני כהנים שחטו את שתי החטאות בבת אחת, שמאחר שלא קדמה שחיטה של אחת לשל חברתה, הרי שתיהן כגוף אחד. אבל אם נשחטו בזה אחר זה, לא אמר רבי עקיבא שזריקה של אחת פוטר את בשר חברתה, שמיד כששחט את הראשונה נפסלה השניה מדין מותר חטאת, ואין זריקת החטאת הכשרה פוטר את בשר החטאת הפסולה מן המעילה. הברייתא מבארת את טעמו של רבי עקיבא: תניא, אמר רבי שמעון, בשהלכתי לבפר ששמו פאני, מצאני זקן אחד ואמר לי, האם אומר ה' רבי עקיבא שזריקה מועילה להוציא, כפי ששמע במשנתנו (לעיל ה). אמרתי לו, הן, ובשפאתי והרציתי דבריו אלו של רבי עקיבא, לפני חבירי שבגליל, אמרו לי, איך אפשר לומר שזריקה מועילה להוציא, הלא בשר שיצא פסול הוא, והיאך מרצה הזריקה על הפסול. ובשיצאתי מהם, ובאתי והרציתי את הדברים שאמרו לי חבירי לפני רבי עקיבא, אמר לי, בני, האם אי אתה אומר בן, שהזריקה מועילה להוציא, אביא לך ראיה לדברי, והרי המפריש חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת הראשונה, והרי שתיהן עומדות, הרי עכשיו מועלין בשתיקה, שחטן וקיבל דמן והרי דמן מונח בפסולות, עדיין מועלין בשתיקה, כדין בשר קדשי קדשים לפני זריקה שמועלין בו,

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נעם לי לקרות במכתבו ראשי פרקים מהפעולות בשבועות שעברו, ובדאי ימשיך בידיעות מפורטות גם להבא, וכן זוגתו תחי' אשר אף שרק זה פעם השני' שהיא כותבת, תקוטי שתהי' זה התחלה טובה וגם כתבה יהי' בפרטיות הדרושה. ובפרט שבעקבתא דמשיחא מבואר בכתבי הארז"ל - הזמן דמעלת נשי ישראל בדוגמא דגאולה הראשונה ביציאה ממצרים. וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, ולהצלחה מופלגה בענינים הכלליים והפרטים גם יחד, מתוך בריאות הנכונה ושמחה וטוב לבב.

ובברכת ופרצת גוי,

מ. שניאורסאהן

קסג

חֶשֶׁב לנשפֹּךְ לַמָּוֶת מִזֶּה — אֵין לַפֶּרֶשׁ שְׂחִיבָה בְּשׁוּעָה שְׂשׂוּפֶךְ שִׁירִים לִיסוֹד עַל
 מִנֵּת לֵאכּוֹל מִן הַזֶּהב לַמָּוֶת — דָּהֵא פִּשְׁטָא דְלֵא פִּיגֹל. כְּדִתְנֵי פֶרֶק קִמָּא
 דְּבֹחִים (א.ג.א.). דִּקְתָּנִי: יִצְאָ שְׂפִיתַי שִׁירִים וְהִקְטַרְתָּ אִמִּירוּם שֶׁאֵין מַעֲבָכִין. וְגַם לֵא
 קִבְעִי בַּמַּחֲשָׁב בּוֹרִיקָה עַל מִנֵּת לַשּׁוּפֶךְ שִׁירִים לַמָּוֶת — דָּהֵא נָמִי פִּשְׁטָא לִיה דְּפִיגֹל,
 כִּדְקִמָּא נָמִי דָּהֵם. וְטַעֲמָם, מְשׁוּם דְּבִיעֵן
 שְׂחִיבָשׁ אַרְבַּעַ עֲבֻדוֹת כְּדִרְבִּי שְׂחִיבָה
 אֲדָם אוֹ אֲכִילַת מִזְבֵּחַ, וְשִׁפְטִים שִׁירִים
 אֲכִילַת מִזְבֵּחַ הִיא, אֵךְ לֹא אַרְבַּע עֲבֻדוֹת
 הִיא. אֲלֵא נִירָא לְרִבֵּינוּ יִצְחָק דְּקִבְעִי
 בַּמַּחֲשָׁב בְּשַׁעַת זִרְיָקָה עַל מִנֵּת לְזִרְוֹק הָדָם
 שְׂנֹשְׁפֶךְ מִן הַכְּלִי לַמָּוֶת. דִּתְנִן בּוֹחִים (כ.ה.),
 וְכֵּא: א. נִשְׁפֹּךְ (מִן) הִרְצַפָּה וְאִסְפֹּי — פִּסְלוּ,
 מִן הַכְּלִי וְאִסְפֹּי — כִּשְׂר. מִי אֲמִירִין הָא חֲזִי,
 דָּאִם יִרְצָה יִסְפֹּאֲנוּ וְיִזְרְקֵנוּ. אוֹ דְלֵמָּא, הוּאִיל
 וְאֵין מַצְוָה לְאִסְפֹּי — הוּאִל לִיה הוֹלֵךְ
 לְאִיבִיד. **אֲמַר** לִיה רַבִּי יִזְרָא לְרַב אִסִּי רַבִּי
 חֲבֵר שֵׁנִית לֵאל — בּוֹחִים פֶּרֶק "כֹּל
 הַפֶּסֶלִי" (ל.ה.א.). וְשׁוּעַת אֵת הַזֶּהב עַל מִנֵּת
 לֵאכּוֹל מִן הָאֵל — אֵין יִחִיבִין עֲלֵיו מְשִׁם
 פִּגּוֹל. וְאֵל הוּא גִיד הַצּוּרָא, כְּדַמְפֶּרֶשׁ
 בִּ"הַעֲזֹר הָרוֹטֶב" (חֻלֹּץ ק.ב.א.). אֲלֵמָּא, הָאֵי
 אֵל כִּיּוֹ דְלִית בֵּיה מְשִׁשׁ לֹא מִתְּנֵי בֵּיה
 מַחֲשָׁבָה. פִּירוּשׁ: שְׁאִינוּ חָשׁוּ, וְדִבְרֵי הַחֻלֹּץ
 לְאִיבִיד חָשׁוּ, הָאֵי מִפִּגְלוֹ. אֲשֶׁר עַבְדֵּי
 רִצָּה לְאִוֹכֵל אֲנֹכִל. (הִתְן) וְהִנֵּי נִשְׁבָּכִין נָמִי
 וְכִי וּבִרְבּוֹ סַפְרִים גִּרְסִין: "הָאֵי אֵל כִּיּוֹ
 דְלִית בֵּיה מְשִׁשׁ לֹא מִקְבֵּל טוֹמָא". וְאֵם כֵּן
 מִיֵּית מַהֲדֵיא דִ"הַעֲזֹר הָרוֹטֶב", וְשִׁבְשׁוּשׁ,
 דְּטַפִּי אֵית לִיה לֵאחִיטִּי מַהֲדֵיא דְּפִיגּוֹל גּוֹפִיד
 לְמַעַל מִפְּנֵי הַטּוֹמָאָה. **אֲלֵא** דִּקְתָּנִי עַל
 הָאֲבִיד וְעַל הַשִּׁרְוֹף קִשִּׁיא — פִּירוּשׁ: וְאֵם כֵּן
 קִשִּׁיא מִרְבֵּ אִסִּי לְרַב אִסִּי. דְּלַעַל קִאֲמֹר
 מַחֲשָׁבִין, וְהִכָּא פִּשְׁטָא דִּאֵין מַחֲשָׁבִין
 בְּנִפְשִׁיכָם, דְּכִאֲבִיד דְּמִי. "אֲמֹר רַבֵּי: אִימָא
 עַל הָעוֹמֵד לְאִיבִיד" כִּי — כְּלוֹמֵר, הָא
 קִאֲמֹר "מַחֲשָׁבִין עַל הָאִיבִיד" — לֹא אֲבִיד
 כִּבְרֵי קִאֲמֹר, אֲלֵא עֲבֻדֵי מִחֲשָׁבִין. כִּוּן
 שְׂמַחֲשָׁב בְּשַׁעַת קִבְלָה עַל דְּבִר הָעוֹמֵד

יִתִּי. **וְהָ אֲבִיד וְשִׁרְוֹף לֹא**
תִּתְנִי מַחֲשָׁבִין! - **וְמִי אֲמַר**
יִתִּי רַב אִסִּי מִרְבִּי יוֹחָנָן:
אֲמַר לִיה רַבִּי יִזְרָא: קִבְר
וְלֹא פִּיּוֹן דְּלִית בֵּיה מְשִׁשׁ
וְנָמִי פִּיּוֹן דְּלֵאִיבִיד אֲזִיל -
לֹא דִקְתָּנִי "עַל הָאֲבִיד וְעַל
יִצְחָק" עַל הָעוֹמֵד לְאִיבִיד,
פִּפְּא: לֹא אֲמַר רַבִּי עֲקִיבָא
יִצְאָ בְּשׂוֹר, אֲכָל דָּם - אֵין
נָמִי הִכִּי: שְׁחַט בְּשִׁתְּיָקָה,
וְזִרְקוֹ - לֹא עֲשֵׂה וְלֹא
פִּיּוֹן בּוֹ, בְּקִדְשִׁים קִלִּים - אֵין
הָאֵי זֶה לְמָה דּוֹמָה". אֲמַר
קִיבָא - בְּבֵת אַחַת, אֲכָל
עֲקִיבָא. תְּנֵי, אֲמַר רַבִּי
מִצְאֵי זָקֵן אַחֵר, וְאֲמַר
קָה מוֹעֵלַת לְיוֹצָא אֲמִרְתִּי
כְּרִים לְפָנֵי חֲבִירִי שְׁבָנִילִל,
וְהֵיכֵן מִרְצָה עַל הַפֶּסֶל?
לְפָנֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אֲמַר
? וְהֵרִי הַמִּפְרִישׁ תַּמָּאתוֹ
תַּתִּיה, וְאַחֵר כֵּךְ נִמְצָאת
דָּוֶת - מוֹעֵלִין בְּשִׁתְּיָה.
סוֹת - מוֹעֵלִין בְּשִׁתְּיָה.
 נִזְרֵק

לִישְׂרָף וּלְיֹאבֵד קוֹדֶם וּרְיָקָה, וּבִשְׁעַת מַחֲשַׁבֵּה עֲדִיקָן לֹא אָבֵד. כְּגוֹן שׁוֹרֵק וַחֲתִיכֵת בִּשְׁרֵי
וַחֲתִיכֵת אִימּוּרִים בְּפִי כֶּלֶב וּבְפִי כֶּבֶשׂ, וְעֲדִיקָן לֹא הִגִּיעַ וּבְפִי כֶּלֶב אִם בְּפִי כֶּבֶשׂ
בִּשְׁעַת מַחֲשַׁבֵּה. וּמִכָּל מָקוֹם מִדְּמֵי לֵידָה לְעֵלֵל לִינֵא כוֹלֵל. לְגִירָסָא דְגִרְסֵי: "אִמֵּר לֵידָה
רַב אֲסִי לִרְבִּי יִזְחָן: כִּיֵּן דֹּאבֵד וְנִשְׂרָף קוֹדֶם וּרְיָקָה".
אִמֵּר רַבִּי עֲקִיבָא אֵלֶּא שְׁחָט כּו' — כְּלוּמַר, לֹא אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא בְּהִידָא חֲטָאֵת
שֶׁאֵבֵד כּו' דְּרִיקָה יֵשׁ אֶחָד מִןן פּוֹטֵרֵת בִּשְׁרֵי חֲבֵרְתָּהּ מִן הַמַּעֲלָא, אֲלֵא שְׁחָט
שֶׁתִּקָּן בִּבְת אַחַת. יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק: אִי רִצָּה לִזְמַר בִּסְכֵּין אֲרוּכָה בְּמִשְׁמַע, או אֲפִילוּ בִּזָּה
אַחֵר זֶה, וְקָרִי לָהּ "בִּבְת אַחַת" — דְּכִשֵּׁר לִירוֹק בִּבְת אַחַת, כְּגוֹן שְׁחָט זֶה אַחֵר זֶה
וְקִיבֵל זֶה אַחֵר זֶה קֹדֶם שִׁיּוּק כֻּלָּל, דְּרִצָּה מִזֶּה וּזְרוֹק רִצָּה מִזֶּה וּזְרוֹק. אֲבָל בִּזָּה אַחֵר
זֶה כְּגוֹן שֶׁקֵּבֵל דִּמָּה שֶׁל זֶה וּזְרוֹק עַד שֶׁלֹּא קִיבֵל אֶת הָאֲחֵרָת — לֹא אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא,
וּמוֹדֵה בְּכִי הָאִי גִּנָּא דִּאיֵנוּ פּוֹטֵר הֵדֶם הַנּוֹרֵק בִּשְׁרֵי הָאֲחֵרָת מִן הַמַּעֲלָא. **אָבֵד** דֶּם
— פִּירוּשׁ: שִׁינָא דֶּם, חֹק אוֹתוֹת דֶּם עֲצֻמוּ שִׁינָא. מוֹדֵה רַבִּי עֲקִיבָא דֹּאֵין וּרְיָקָה
מוֹעֵלֶת לִירוֹקָא.
לְכַפֵּר פֶּאֱנִי — שֵׁם מָקוֹם. "וְאָמַר לִי אֹמֵר הִידָּה רַבִּי עֲקִיבָא וּרְיָקָה מוֹעֵלֶת לִירוֹקָא"
— תִּמְחִי הִידָּה הֶחָזֵק עַל דְּבִרֵּי רַבִּי עֲקִיבָא. "אִמֵּר לוֹ: הֵן. וּכְשִׁבְתָּי וְהִרְצִיתִי
דְּבִרִּים" — כְּלוּמַר, שֶׁהִגְדִּיתִי לוֹ תִּמְחִית הֶחָזֵק. "אִמֵּר לִי: וְאֵתָה אִי אַתָּה אֹמֵר כִּי"
בְּתִמְחִי — כְּלוּמַר, כְּשִׁאֲתָה מִרְצָה לִפְנֵי דְּבִרֵּי הֶחָזֵק, כְּמִדּוּמָה שֶׁאֲתָה מְגַמְגֵּם עַל דְּבִרֵּי.
וְיֵשׁ סְפָרִים גּוֹרְסִים אַחֵר שֶׁאִמֵּר לוֹ: הֵן: "אִמֵּר לוֹ וְהִלָּא פְסוּל הוּא". או שֶׁהִשְׁבִּיחַ לוֹ כִּךְ
שׁוֹרֵ לֵידָה רַבִּי עֲקִיבָא: וְאֵתָה אִי אַתָּה אֹמֵר כִּי? — כְּלוּמַר, מִדּוּעַ שֶׁתִּקְחָהּ לוֹ, וְכִי אֵינִךְ
וְחִי?

59 שהשיב רבי עקיבא לרבי שמעון, ורואי יפה השיבו. אלא הלשון אינו מיושב יפה,
60 וכשר פוטרו מדי מעילה — אם כן סבירא ליה לרבי עקיבא דחשבין ליה כובח
61 ואתה אי אתה אומר כ"ב בתמה — כלומר, ודא ודאי דבבא אחת בעינן דכדור לא
62 סם של אחד מהם קודם וריקא, אי אתה מודה שירדו? הכי גרסינן. הכי פירושו קדם
63 מומרים — אי אתה מודה שירדו האימורים של אותו שהעלה בלא וריקת דמיו ואי
64 דמין, ולא הוה ליה למימר ירדו. אשמועינן עולא אימורי קדשים קלים כו'. וקלא דנטק
65 וקלא דלא מובת. לכו לעיל דרדו. דאשמועינן — כל חטאים.

אמר

מחשבין על האבוד ועל השרוף — שאם נשרפו האימורים, וחישב בוריקה על מנת
להקטין חוץ לזמנו — הוי פגול. והאובל נזן הבשר, או שאם נמצאו — האוכלן חייב
כרת. והא אבוד ושרוף דלא איתנהו בעולם ואפילו הכי קתני מחשבין — מדמהניא
בהו מחשבה בוריקה לשויה הבשר פגול. הכא נמי, אף על גב דיצא כולו, דכמאן
דליתיה דמי — תינהי ליה זריקה לאפוקיה.
מדי מעילה. ופי אמר רב אסי הכי — רבי
יצא כולו מהניא ליה זריקה. והא בעא מיניה
רב אסי מרבי יוחנן חישב לנשפכין למחר
מהו — נשפכין = שקי הדם שהיה שופך
ליסוד המזבח. וקא מיבעיא ליה: חישב בשעת
שפיכת השירים על מנת לאכול כזית חוץ
לזמנו, דהיינו למחר, מהו? הא מי חשיבא דא
מחשבה דנשפכין לפגל כמו מחשבה דזריקה
עצמה, או לא? עק אחר אמר המורה: חישב
לנשפכין למחר — בשעשת זריקה חישב
לשפוך השירים למחר ליסוד, חשיבא דא
מחשבה דנשפכין כאילו חישב בוריקה
עצמה, שחשב לזרוק מקצתו למחר חוץ
לזמנו דמפגל ליה, או לא? ואמר ליה רבי
יורא כבר שנית לנו אלל — דתנן ב"העור
והרוטב": הקפה והאלל מצטרפין לטומאת
אוכלין, אבל לא לטומאת נבלות. דכין דלית
בה משא — לא טמא טומאת נבלות. הני
נשפכין נמי דלאביד אויל — נסוד, ולא על
גבי המזבח — מהניא בהו מחשבה
לפגול. הא נמי שיצא כולו לאיכזר קאי,
לשרפה, וכמאן דליתיה כלל דמי. ובדין הוא
דלא מהניא ליה זריקה לאפוקי ממעילה.
אלא הא דקתני מחשבין על האבוד ועל
השרוף — כלומר, הא משמע מהא ברייתא
דמהניא מחשבה דזריקה לאבוד ושרוף
לפגול, אף על גב דליתנהו בעולם — הכי נמי
דין הוא דתנהי זריקה לכשיצא כולו, אף על
גב דדמי כמאן דליתיה בעולם. אמר רבא
אימא מחשבה על העומד ליאבד ועל העומד
לישרף — דכין ברבעת זריקה כחשיב
אכתי הוי קמן, אף על גב דשוב נאבדו ו
נשרפו — מהניא בהו מחשבה. אבל הכא

הבשר יצא כולו לפני זריקה — כמאן דליתא דמי בשעת זריקה, אין זריקה מועילת
לכשר להוציאיו מידי מעילה. והא דקאמר "עומד ליאבד ולישקר" — לא אמר שדין
הוא ליאבד ולישקר, אלא שנאבדו השתא או גשפרו. אף על גב דהוה קמן בשעת
זריקה — הוכיז סופו על תחלתן שהיו עומדין ליאבד ולישקר. **אבל יצא דם** — אף
על פי שחור וכוונתו חורק — אין זריקה מועילת לזריקה. אין זריקה של אותו דם שיצא
מועילת להוציא הבשר מידי מעילה. **שחם** שחם שחם — בבשרות, שלא חיבש בה שום
פסול, ושבו יצא הדם חוץ לעורה אף על פי שחור וכו' — מועילין בן. דהאי זריקה
אינה מתרת הבשר לכהנים, ואם הן קדשים קלין — אין מועילין באימוריין משום זריקה
זו, דהאי זריקה לאי כלום היא. **אמר רבי אליעזר לא אמר רבי עקיבא** — כשם שדמה
פוטר את בשרה כך פוטר את בשר חברתה. **אלא ששחם שנייה בבת אחת** — בגון
ששחטום שני כהנים כאחת, בדכור גופא דמי, ולא קדמם שחיטת של אחת לשל
חברתה. **אבל בזה אחרי זה לא אמר רבי עקיבא** — משום דבשעת שחיטת הראשונה
מיד נעשית השנייה מותר תטאת, והתם אין זריקה תם של אחת פוטרת בשר של
חברתה. **אמר** — בלשון שאלה. **אומר היה רבי עקיבא וכו'** — דהכי משמע
במתניתין, והלא **פסול הוא** — שיצא **אי אחת אומר כן** — שתואו זריקה מועילת
ליצא אף על פי שהוא פסול. והרי **המפריש וכו'** והרי **דמן מונח בכוסית** — כל זמן
שלא נזרק מועילין בשתיקין, בדשר קדשי קדשים לפני זריקה מועילין בור.

הזקן. והיינו הא דקאמר "דכשהרציתי דברים לפני רבי עקיבא", שהקשה לו הזקן כך. אומר

תשובה גנובה — פירש: עלומה ומכוסה. כי יש להשיב עליה. ולא בא לסתור חתם הנקט בבת אחת דמיון דפסל הוא השני, ואפילו הכי קאמר רבי עקיבא דורא אחד, וכיון דחשבינן בובב אחד — מה לי בזה אחר זה? אמר ליה רבי יוחנן לריש לל חשיב להו, דהא אילו הפריש שני אשמות לאחריות ושחט שתייה, וקדם והעלה אימם והעלה אימורם של אחד מהם קודם וזיקת חבירו, ואחר כך זרק חבירו שלא העלה סלקא דעתך חד גופא הוא — אם כן הוה לאחשובי נהי אימורין כבילו דזי מאתן ש קדשים קלים — לברכותא נקט, וכל קדשי קדשים קדשי ש

אמר רבי יוחנן קצצתנין רגליו דינוקא – כלומר, סתרתו דברי ריש לקיש. דודאי לא טעמא דרבי עקיבא משום דחד גופא הוא, דאם כן גבי מפרשי שני אשמות וכו' שהבאתי למעלה הוה לן למימר לא ירדו, כדפרישית דנעשו לחמו של מזבח. אלא ודאי טעמיה דרבי עקיבא משום בת אחת. ואם תאמר: מכל מקום, כיון דמהני טעמא דבבת אחת לענין לפטור הבשר מן

המעילה – למה לא יועיל באימורין לעשותן לחמו של מזבח, כמו דרממה להו בטעמא דחד גופא הוא? יש לומר: דלא דמי, דאמרין דטעמא גבי לפטור בשר מן המעילה משום בת אחת – נניא, דודאי כיון דרצח מזה – זורק, רצח מזה – זורק, דין הוא שיפטור מן המעילה אף בשר חברתה שלא נזרק דמה. אבל לעשות לחמו של מזבח, ולומר דלא ירדו – לא חשיבא כל כך האי טעמא. אלא אי אמרת דטעמא משום חד גופא – אם כן הו' טעם חשוב אף לענין שלא ירדו.

ועל זה חזי חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא – פירוש: על זה ועל זה – על הבשר ועל האימורין ובקדשי קדשים. נמצא מעשה דמים ולחלוקה לחמיר, פירוש: להקל – שעל ידי זריקת הדמים אין מועיל, דלא מקרו תו "קדשי ה'", ולחמיר – לחיב עליו משום פיגול נותר וטמא.

הא איסורא איכא – שאסור לאכול. והא ממונא דכזב הוא: וקשיא, דבדוריא כתיב בקרא (ויקרא ז') דכוננים אכלי להו. הא ממונא דבעלים הוא – ולא משני בדלעיל דאגב מועלין באימורין קתני אין מועלין בבשר. דודאי לעיל משני שפיר, דאידיד דתנא רישא מועלין באימורין ובבשר גבי לפני זריקת דמים, תנא נמי גבי אחר זריקה ואין מועלין בבשר, אף על בג דאיסורא נמי ליכא. אלא חכא, גבי קדשים קלים דלא שייכא שום מעילה בבשר אף קודם זריקה, לית ליה למיחני אין מועלין בבשר אנב מועלין באימורין. ונראה דלא פריך אלא למאן דאמר היתא אכילה שנינו. דאי נזמן דאמר היתר זריקה – אם כן לאחר זריקה רצה לומר: לאחר שניתר זריקה, ואף על פי שלא נזרק, ואם כן מאי פריך חכא ממונא דבעלים הוא? ודאי דאיסורא, כיון שלא נזרק הדם. כי אמר רבי עקיבא מועלת ליוצא לשרפה – פירוש: אין הכי נמי דאיסורא איכא, במיירי בבשר שיצא. עד כאן לא קאמר רבי עקיבא דזריקה מועלת ליוצא אלא לענין לאקבועי בפיגול נותר וטמא, וצריך עיבור צורה לשרפן שאין זה קרוי פסולו בגופו, דאמר בפסחים (פבא) ישרף מיד דזריקה מהניא ליה ומשוי ליה כאילו לא יצא, והויא ליה פסולו מחמת דבר אחר, דאמרין בפסחים (שם) שצריך עיבור צורה אבל

אחת מזה דפוטור את בשר חברתה, והכא לא מרצה זריקה דחד האימורין דאידיד, דאמרין אם עליו ירדו? הא לא קשיא, דודאי גבי מעילה אמרין דרמה של אחת מזה פוטרת את חברתה מן המעילה. אבל לרצות האימורין במזבח – ודאי לא מרצה, אלא זריקת דם שלו בעינן, אף על גב דשחט שתיקן בבת אחת. משננה מעשה דמים – היינו זריקה. לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר – דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. והיינו להקל, דשוב אין בו מעילה. על זה וזה – על האימורין ועל הבשר לאחר זריקה חייב משום פיגול נותר וטמא, והיינו להחמיר, דקודם זריקה אין חייבין בכל והני, אבל לאחר זריקה נקבעו בכל הני. לאחר זריקת דמים מועלין באימורין – והיינו להחמיר, דקודם זריקה לא הוה בהו מעילה כלל, והשתא איתא מעילה באימורין. ועל זה ועל זה וכו' – נמצא מעשה דמים וכו', גמרא קתני. – רישא בשר קדש קדשים לאחר זריקה אין מועלין בבשר. מעילה הוא דליכא – משמע לא יאסורא איכא בכוון האוכל. ואמאי? הא ממונא דכזב הוא. נסיב כסיפא – והאי דקתני אין מועלין לאו דוקא, דמשמע מעילה הוא וכו'. אלא משום דתנא רישא קודם זריקה "מועלין בבשר", דהא מועלין דוקא הוא, דאכתי אין בו היתר לכהנים – תנא סיפא נמי "אין מועלין". אימא סיפא כו' מעילה הוא דליכא – בבשר (והא איסורא איכא) לישראל האוכלו. והא ממונא [דבעלים] הוא וכו' – והכא ליכא למימר משום דנסיב רישא "מועלין" תנא סיפא נמי "אין מועלין", דבתרייהו (בסיפא) דרישא (ובסיפא) דסיפא "אין מועלין" קתני. וכי היכי דדייקין חכא "הא איסורא איכא" – הכי נמי דדייקין בסיפא (ורישא), ואמאי אית ביה איסור אכילה? אמר רב חנינא ליוצא – כגון שיצא הבשר חוץ למחיצתו ושוב נזרק הדם, ורבי עקיבא דאי דאמר זריקה מועלת ליוצא (דם) דכי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא – להוציא ממעילה ולהביאו לשרפה ולא לתר כמו שאר קדשים פסולין, ולהכי מהניא ליה זריקה, שאינו נשרף לאלתר אלא עד שתעבור צורתו.

נזרק דם של אחד מהם, אי אתה מודה שששם שדמה פוטור את בשרה מן המעילה אף ופוטור בשר חברתה מן המעילה? אם הצייל בשר חברתה מן המעילה אף על פי שהוא פסול, דין הוא שצייל את בשרה! אמר ריש לקיש משום רב אושעיא: תשובה גנובה השיבו רבי עקיבא לאותו תלמיד, בבת אחת אין, בזה אחר זה לא? דכיון דפסול הוא, מה לי בבת אחת – מה לי בזה אחר זה? אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: ואתה אי אתה אומר כן, אילו הפריש שתי אשמות לאחירות ושחט את שניהן, וקדם והעלה אימורין של אחד מהן קודם זריקה, אי אתה מודה שאם עלו – ירדו? ואי סלקא דעתך חד גופא הוא, אמאי אם עלו ירדו? האמר עולא: אימורי קדשים קלים שהעלו לפני זריקת דם – לא ירדו, נעשה לחמו של מזבח! אישתק, אמר רבי יוחנן: קצצתנין רגליו דינוקא. משננה יש מעשה דמים בקדשי קדשים להקל ולהחמיר, ובקדשים קלים כולו להחמיר. כיצד? קדשי קדשים לפני זריקת דמים – מועלין באימוריהן ובבשר, לאחר זריקת דמים – מועלין באימוריהן ואין מועלין בבשר. ועל זה ועל זה חייב משום פיגול, נותר, וטמא. נמצא מעשה דמים בקדשי קדשים להקל ולהחמיר, ובקדשים קלים כולו להחמיר, כיצד: קדשים קלים, לפני זריקת דמים אין מועלין לא באימורין ולא בבשר, לאחר זריקת דמים – מועלין באימורין ואין מועלין בבשר, על זה ועל זה חייבין עליו משום פיגול, נותר, וטמא. נמצא מעשה דמים בקדשים קלים כולו להחמיר. גמרא קתני "אין מועלין בבשר", מעילה הוא דליכא, הא איסורא איכא! ואמאי? הא ממונא דכזב הוא! – לא קשיא, משום דנסיב רישא "מועלין" – נסיב סיפא "אין מועלין". אימא סיפא: בקדשים קלים כולו להחמיר, כיצד? בשר קדשים קלים לפני זריקת דמים – אין מועלין בהן ובאימוריהן, ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, לאחר זריקת דמים – מועלין באימוריהן ואין מועלין בבשר. מעילה הוא דליכא, הא איסורא איכא! ואמאי? הא ממונא דבעלים הוא! אמר רבי חנינא: ליוצאין, ורבי עקיבא היא, כי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא לשרפה, אבל

נזרק דמה וכו' – נפסלה השניה במותר חטאת. דין שיפטור את בשרה – ואף על פי שיש פסול יוצא. תשובה גנובה השיבו – כלומר, לא היתה מעלייתא הא דהשיבו "ושחט את שתיקן", דמשמע דבבת אחת – אז דמה פוטור בשר חברתה, אף על גב דפסול הוא. דהכי משמע דכי היכי דמפרש רבי אלעזר לעיל דלא אמר רבי עקיבא אלא ששחט שתיקן בבת אחת, האי דאמר רבי עקיבא נמי חכא "ושחט את שתיקן" – היינו בבת אחת. אף שחטן בזה אחר זה – לא. והיינו תשובה גנובה, כיון דפסול הוא, דמשעה שזרק דמה של אחת מזה נפסל השניה במותר חטאת. מה לי בבת אחת מה לי בזה אחר זה – הוהיל וסבירא ליה לרבי עקיבא דרמה פוטור בשר חברתה אף על גב דפסול משום מותר חטאת, כי היכי דשחט להו כגוף אחד – בשחטן נמי בזה אחר זה תהא דמה פוטור את של חברתה. אלא ודאי תשובה גנובה היא. דלא שנא. אמר רבי יוחנן לר"ל ואתה אי אתה אומר כן – דחשבת להו כגוף אחד אף כי שחטן בזה אחר זה, דרמה פוטור בשר חברתה? אילו הפריש שני אשמות לאחירות – שאם יאבד אחד מזה שיתכפר באחר. והאי דנקיט שני אשמות – וכל שכן שתי חטאות, דחטאת חמירא קדשתיה נאשם. ושחט את שניהם וקדם והעלה אימורין של אחד מהן קודם זריקה – ואחר כך זרק הדם נאשם שלא קרבו אימורין. אי אתה מודה שאם עלו – אמר רבי יוחנן: דזריקת דם דאידיד לא מהניא להני אימורין דלאו ידידיה, משום דמגופא אחרינא ננייה. ואי סלקא דעתך – כדקאמרת בזה אחר זה נמי פוטור בשר חברתה, משום טעמא דאמרת דכדח גופא הוא, הכא אם עלו אמאי ירדו? האמר עולא גבי גוף אחד, אימורי קדשים קלים שהעלו לפני זריקת דמים – לא ירדו, שנעשו לחמו של מזבח, דקלטן מזבח. דכיון דחד גופא הוא, כי הדר חזיק הדם לאחר העלאת אימורין – הויא זריקה, ולא ירדו. ואם דברין דטעמיה דרבי עקיבא הוי משום דכזב גופא דמו, כי קדם והעלה אימורין ושוב נזרק דמה דאידיד, דלא העלו אימורין, ליהני ליה דאם עלו לא ירדו. אלא מדאמרין דירדו – שמע מינה דלאו משום דחד גופא הוא. אלא היינו טעמיה דרבי עקיבא דכי שחט שתיקן בבת אחת דמה פוטור בשר חברתה, רצח מזה זורק רצח מזה זורק. ולא אוקמינן טעמא משום דחד גופא הוא, ולא תשובה גנובה השיבו. אישתק – ריש לקיש. אמר רבי יוחנן קצצתנין רגליו דינוקא – ריש לקיש קרי "ינוקא", לפי שהיה בחור ממנו, דאבותיה הכי ולא ידע להשיבו. לישנא אחרינא: דדייקא, דדייק דקאי הכי. ואי קשיא לך: מאי שנא גבי חטאות בבת אחת. דכי זרק דמה של

אחת מזה דפוטור את בשר חברתה, והכא לא מרצה זריקה דחד האימורין דאידיד, דאמרין אם עליו ירדו? הא לא קשיא, דודאי גבי מעילה אמרין דרמה של אחת מזה פוטרת את חברתה מן המעילה. אבל לרצות האימורין במזבח – ודאי לא מרצה, אלא זריקת דם שלו בעינן, אף על גב דשחט שתיקן בבת אחת. משננה מעשה דמים – היינו זריקה. לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר – דכבר יש בו שעת היתר לכהנים. והיינו להקל, דשוב אין בו מעילה. על זה וזה – על האימורין ועל הבשר לאחר זריקה חייב משום פיגול נותר וטמא, והיינו להחמיר, דקודם זריקה אין חייבין בכל והני, אבל לאחר זריקה נקבעו בכל הני. לאחר זריקת דמים מועלין באימורין – והיינו להחמיר, דקודם זריקה לא הוה בהו מעילה כלל, והשתא איתא מעילה באימורין. ועל זה ועל זה וכו' – נמצא מעשה דמים וכו', גמרא קתני. – רישא בשר קדש קדשים לאחר זריקה אין מועלין בבשר. מעילה הוא דליכא – משמע לא יאסורא איכא בכוון האוכל. ואמאי? הא ממונא דכזב הוא. נסיב כסיפא – והאי דקתני אין מועלין לאו דוקא, דמשמע מעילה הוא וכו'. אלא משום דתנא רישא קודם זריקה "מועלין בבשר", דהא מועלין דוקא הוא, דאכתי אין בו היתר לכהנים – תנא סיפא נמי "אין מועלין". אימא סיפא כו' מעילה הוא דליכא – בבשר (והא איסורא איכא) לישראל האוכלו. והא ממונא [דבעלים] הוא וכו' – והכא ליכא למימר משום דנסיב רישא "מועלין" תנא סיפא נמי "אין מועלין", דבתרייהו (בסיפא) דרישא (ובסיפא) דסיפא "אין מועלין" קתני. וכי היכי דדייקין חכא "הא איסורא איכא" – הכי נמי דדייקין בסיפא (ורישא), ואמאי אית ביה איסור אכילה? אמר רב חנינא ליוצא – כגון שיצא הבשר חוץ למחיצתו ושוב נזרק הדם, ורבי עקיבא דאי דאמר זריקה מועלת ליוצא (דם) דכי אמר רבי עקיבא זריקה מועלת ליוצא – להוציא ממעילה ולהביאו לשרפה ולא לתר כמו שאר קדשים פסולין, ולהכי מהניא ליה זריקה, שאינו נשרף לאלתר אלא עד שתעבור צורתו.

ומכל מקום כאשר נזרק דם של אחד מהם, האם אי אתה מודה
שכשם שדמה פוטר את בשרה מן המעילה, אף יפטר את בשר
חבירתה מן המעילה. ואם מצאנו שהציל בשר חבירתה מן המעילה
אף על פי שהוא פסול מדין מותר חטאת, דין הוא שציל את
בשרה של עצמה, ואף על פי שהוא פסול משום יוצא.
רב אשעיא מקשה על דבריו של רבי עקיבא: אמר ריש לקיש משום
רב אשעיא, תשובה גנובה (כלומר, תשובה לא מעולה) השיבו רבי
עקיבא לאותו תלמיד – לרבי שמעון. שהרי מדבריו משמע, שאם
שחט את שתי החטאות בבת אחת, אין, פוטרת זריקה של אחת את
בשר חברתה, אבל אם נשחטו בזה אחר זה, לא פטרה את בשר
חברתה. וחילוק זה אינו מובן, דכיון דפסול הוא החטאת השניה,
ואף על פי כן דמה של אחת מוציא את חברתה מן המעילה, משום
ששתי החטאות נחשבות כמו גוף אחד, אם כן מה לי בבת אחת מה
לי בזה אחר זה, מכיון שהם גוף אחד בכל אופן הזריקה צריכה
להוציא את חברתה מהמעילה.
רבי יוחנן מביא ראייה לשטת רבי עקיבא: אמר ליה רבי יוחנן לריש
לקיש, ואתה, האם אי אתה אומר כן, כדברי רבי עקיבא, והרי אילו
הפריש שתי אשמות לאחריה, שהיה חייב אשם אחד והפריש
שנים, כדי שאם יאבד אחד מהן יתכפר בשני, וישחט את שניהן,
וקדם והעלה את האימורין של אחד מהן על המזבח קודם זריקה,
ולאחר מכן זרק את הדם מהאשם השני, האם אי אתה מודה שאם
עלו אימורין אלו על המזבח שיירדו, שזריקת הדם אינה מתירה אלא
את האימורין של הקרבן עצמו. ואי סלקא דעתך חד גופא הוא –
ששני האשמות נחשבים כגוף אחד, אמאי אם עלו ירדו, האמר
עולא, אימורי קדשים קלים, שהעלן על המזבח לפני זריקת הדם,
אף שמן הדין רק הזריקה מתירה את האימורין להקטרה, מכל מקום
לא ירדו, לפי שנעשה לחמו של מזבח, כלומר, המזבח קידש את
האימורין להקטרים עליו. למדנו מדברי עולא שבקרבן אחד שעלו
אימוריו לפני הזריקה לא ירדו האימורין, ואם אתה אומר ששני
האשמות הם כגוף אחד היה צריך לומר שגם האימורין של האשם
השני לא ירדו. אלא מוכח מכאן ששני האשמות אינם ממש כגוף
אחד, ומה שמצינו שזריקת חטאת אחת מוציאה את בשר חברתה מן
המעילה, הוא משום שמכיון ששתיהם היו ראיות לזריקה כאחת,
ויכול לזרוק מאיזה שירצה, לפיכך הזריקה מוציאה את בשר שתיהם
מהמעילה, וסברא זו לא שייכת אלא כשנשחטו שתי החטאות בבת
אחת, אבל אם נשחטו בזה אחר זה, שלא היה יכול לזרוק מהחטאת
השניה, אין היא יוצאת ממעילה. נמצא שצדק רבי עקיבא בתשובתו.
מסיימת הגמרא: אישתתיק ריש לקיש. אמר רבי יוחנן, קצצתינו
לרגל זה דיינקא – קצצתי את רגלי ריש לקיש הצעיר ממני, שהקשה
עליו רבי יוחנן ולא ידע להשיבו.

משנה

נאמר בתורה (ויקרא ה טו), 'כִּפֹּשׁ בִּי תַמְעַל מַעַל וְחָטְאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי
ה' וְהָבִיָּא אֶת אֲשָׁמוֹ לָהּ' וגו'. ומבואר, שהמועל בקדשי ה' חייב
בקרבן מעילה. ברוב הקרבנות יש שני חלקים, הבשר שנאכל לכהנים
או לבעלים, והאימורין, שהם איברי הקרבן שמקטירין אותם על
המזבח. המשנה שלפנינו תבאר איזה חלק בקרבן נחשב 'קדשי ה'
שמועלים בו, וגם מה דינם לפני זריקת הדם ואחריה.
(יש) מַעֲשֶׂה דְּמִים – זריקת הדם בקדשי קדשים מביא עליהם דינים
להקל ולהחמיר. ובקדשים קלים בולוהו להחמיר – הזריקה גורמת

רק להחמיר.

מבארת המשנה: ביצד, קדשי קדשים לפני זריקת דמים מועלין
באימוריהן (איברי הקרבן שמוקטרים על המזבח) ובבשר, לאחר
זריקת דמים מועלין באימוריהן שמיועדים להקטרה והם בכלל
'קדשי ה', ואין מועלין בבשר שהוא מותר באכילה לכהנים, ואינו
בכלל 'קדשי ה', ואין בו מעילה אף לזרים. ועל זה ועל זה – ועל
הבשר ועל האימורין לאחר זריקת הדם, תיב משום פיגול נותר
וסמא – אם נתפגל הקרבן או נותר לאחר זמנו, האוכל ממנו חייב
כרת, וכן אדם שננטא ואכל מהקרבן חייב כרת, ודינים אלו אינם
נוהגים אלא לאחר שנוזק הדם. נמצא, שמעשה דמים בקדשי
קדשים יש בו להקל ולהחמיר, להקל לענין שאין מועלין בבשר
לאחר זריקה, ולהחמיר שמשעת זריקה חייבין עליהם משום פיגול
נותר וסמא.
ממשיכה המשנה לבאר: ומה ששנינו שבקדשים קלים בולין
להחמיר, ביצד, קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין לא
באימורין ולא בבשר, לאחר זריקת דמים מועלין באימורין שעל
ידי הזריקה הם מבוררים לגבוה, ואין מועלין בבשר, שהוא נאכל
לבעלים. על זה ועל זה – על הבשר ועל האימורין לאחר זריקת
הדם, חייבין עליו משום פיגול נותר וסמא. נמצא, שמעשה דמים
בקדשים קלים בולין להחמיר גם לענין מעילה באימורין וגם לענין
פיגול נותר וסמא.

גמרא

הגמרא מדייקת שמלשון המשנה משמע שאף לאחר זריקה יש איסור
בבשר: קתני, קדשי קדשים לאחר זריקת דמים אין מועלין בבשר,
ומשמע שמעילה הוא דליכא, כלומר, שאין מביאים עליו קרבן
מעילה, הא איסורא איכא לכהן שאוכלו, וקשה, אמאי, הא ממונא
דכהן הוא – הלא לאחר זריקה הבשר הוא ממון של הכהנים
(וכמפורש בתורה (ויקרא טו) שהם אוכלים את הבשר). מתרצת הגמרא:
לא קשיא, משום דנסיב רישא מועלין – אגב שנקט התנא ברישא
שקודם זריקה 'מועלין' בבשר, נסיב סיפא אין מועלין – נקט גם
בסיפא לאחר זריקה לשון 'אין מועלין בבשר', ואין לדייק מכאן שיש
איסור.
חזרת הגמרא ומקשה: אימא סיפא, בקדשים קלים בולין להחמיר
ביצד, בשר קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין בהן
ובאימוריהן, ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וסמא, לאחר
זריקת דמים מועלין באימוריהן ואין מועלין בבשר, וגם מכאן
משמע שמעילה הוא דליכא הא איסורא איכא לישראל שאוכלו.
וקשה, אמאי, הא ממונא דבעלים הוא – הלא לאחר זריקה בשר
קדשים קלים הוא ממון של הבעלים. וכאן אי אפשר לתרץ כפי
שתירצה הגמרא לעיל על בשר קדשי קדשים, שאגב שנקט לפני
זריקה 'מועלין' נקט גם לאחר זריקה 'אין מועלין', שהרי בקדשים
קלים, גם קודם זריקה וגם לאחר זריקה כתוב שאין מועלין.
מתרצת הגמרא: אמר רבי תנינא, ליוצאין – מדובר במשנה שיצא
הבשר לפני הזריקה ונפסל, ולפיכך אף לאחר שנוזק הדם, הבשר
אסור באכילה. ומשנתנו רבי עקיבא היא, שאמר (לעיל ה) שזריקה
מועילה ליוצא, להוציא מיד מעילה. ובי אמר רבי עקיבא שזריקה
מועלת ליוצא, לשריפה – לענין שלא ישרפו אותו מיד כמו קדשים
שיש פסול בגופם, אלא רק לאחר שילון ויפסל מדין נותר.

1 אָבֵל לְהִתֵּיר הַבָּשָׂר בְּאַכִּילָהּ, הוּא דְלֹא מְרַצָּה – אֵין הוֹרִיקָה מֵרַצָּה,
2 וְהַבָּשָׂר אֲסוּר לֹאכִילָהּ כַּדִּין יוֹצֵא.

הדרן עלך קדשי קדשים

פרק שני – חטאת העוף

5 פרק זה יפרש דיני מעילה, ודינים נוספים השייכים לקרבנות הכשרים,
6 מתי הם חלים. המשנה שלפנינו דנה בדיני חטאת העוף:

משנה

7 חֲטָאת הָעוֹף, מוֹעֵלִין בָּהּ מִשְׁהוּקְדָּשָׁה – מִשְׁעָה שֶׁהוֹקֵדֶשׁ הָעוֹף בָּפָה
8 לָשֶׁם חֲטָאת, חַיִּיב מִי שְׁנֵהֲנָה מִמֶּנָּה בְּשׁוּגָג בְּשׁוּדָה פְּרוּטָה, לְהַבִּיא
9 'אִשֶּׁם מֵעִילוֹת', אִפִּילוּ אִם נִהְנֶה מִמֶּנָּה בַּחֲיִידָה, כְּגוֹן שֶׁמָּכַר אוֹתָהּ,
10 מִשּׁוּם שֶׁהוֹצִיאָהּ לְחֻלִּין. וְאַחֲרֵי שֶׁנִּמְלָקָה הַחֲטָאת כַּדִּינָה, נִיתּוּסָף
11 בָּהּ קֹדֶשֶׁהּ, וְלִכֵּן הוֹקְשָׁהּ – נַעֲשִׂית מוֹכַנָּת וּמוֹכַשֶׁרֶת לְהַפְסֵל
12 בְּמִבּוּל יוֹם – מִי שֶׁנִּטְמָא וְטָבַל וְעִדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ, וְכִמְחֻסָּר
13 בְּפֻרִים – מִי שֶׁהִידָה טָמֵא בְּאַחַת מִן הַטּוֹמְאוֹת שֶׁחַיִּיבִים לְהַבִּיא
14 עֲלֵיהֶם קָרְבַּן אַחֲרֵי שֶׁנִּשְׁתַּהֲרָה, וְהֵם זֶב זָבָה מִצּוֹרֵעַ וְיוֹלֶדֶת, וְטָבַל וְהָעֵרִיב
15 שְׁמִשּׁוֹ, אֲבָל עִדִּין לֹא הָבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ, כְּלוֹמֵר, שֶׁאִם נִגַּע בָּהּ טָבַל
16 יוֹם אוֹ מִחוּסֵר כִּיפּוּרִים, נִפְסְלָהּ, אֲבָל אֵינָה מִטְמָאָה אַחֲרֵים, וְכִלְיָנָהּ
17 – וְכֵן אִם לֹן דְּמָה, כְּלוֹמֵר, שֶׁשָּׁהָה דְּמָה אַחֲרֵי הַמְּלִיקָה קוֹדֶם הַהוּאָה
18 עַד שֶׁשָּׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ, נִפְסְלָה.

19 וְאַחֲרֵי שֶׁהוּקְדָּשָׁה עַל הַמִּזְבֵּחַ כַּדִּינָה, חַיִּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם פִּיגוּל –
20 אִם מֶלֶךְ הִכָּהֵן אֶת הָעוֹף בִּמְחֻשְׁבַּת פִּיגוּל, וְאַחֲרֵי מִיכָן הוּזָה דְּמָה
21 כַּדִּינָה, חַיִּיב הָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִבְּשָׂרָה בְּכֶרֶת מִשּׁוּם אוֹכֵל פִּיגוּל. וְכֵן,
22 חַיִּיבִים עַל חֲטָאת הָעוֹף אַחֲרֵי הַזֶּה הָדֵם, מִשּׁוּם נִזְתָּר, כְּלוֹמֵר,
23 שֶׁהָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִן הַבָּשָׂר שֶׁנִּיתְּוֹרֵת מִמֶּנָּה אַחֲרֵי סוּף זֶמַן אֲכִילָתָהּ,
24

גמרא

25 שְׁהוּא יוֹם וְלִילָה, חַיִּיב כֶּרֶת מִשּׁוּם אִיסוּר אֲכִילַת נוֹתֵר. וְיִטְמָא,
26 כְּלוֹמֵר, מִי שֶׁנִּטְמָא וְאֲכַל כּוֹיֵת מִבְּשָׂר הַחֲטָאת אַחֲרֵי הַזֶּה הָדֵם, חַיִּיב
27 כֶּרֶת מִשּׁוּם אוֹכֵל מִבְּשָׂר קֹדֶשִׁים בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, וְאֵין בָּהּ מְעִילָה –
28 הִנֵּהנָה מִמֶּנָּה לְאַחֲרֵי הַזֶּה דְּמָה, אֵינוֹ חַיִּיב מִשּׁוּם מְעִילָה, מִפְּנֵי שֶׁכָּבַר
29 הוֹתֵר בְּשָׂרָה לֹאכִילָהּ לְכַהֲנִים, וְנִאֲמַר בְּתוֹרָה (ויקרא ה טו) בְּעֵינֵי מְעִילָה,
30 'נֶפֶשׁ כִּי תִמְעוֹל מֵעַל, וְחֲטָאָהּ בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה', וּפִירוּשׁ 'קֹדֶשִׁי ה'
31 הוּא, קֹדֶשִׁים הַמִּיּוּחָדִים רַק לָהּ, וְלֹא קֹדֶשִׁים שִׁישׁ בָּהֶם גַּם הֵיתֵר לְבָנֵי
32 אָדָם.

33 טָבַל יוֹם', כְּלוֹמֵר, מִי שֶׁהִידָה טָמֵא וְטָבַל וְעִדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשּׁוֹ, דִּינוֹ
34 כְּמוֹ 'שְׁנֵי לְטוֹמְאָה', שֶׁאֵינוֹ מִטְמָא אֶת הַחֻלִּין, אֲבָל פּוֹסֵל הוּא אֶת
35 הַתְּרוּמָה, כְּלוֹמֵר, שֶׁהַתְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא מִחֲמַתּוֹ הִיא עֲצָמָה פְּסוּלָה
36 לֹאכִילָהּ, אֲבָל אֵינָה מִטְמָא דְּבָרִים אַחֲרִים. בְּסוּגִיא שֶׁלִּפְנֵינוּ יוֹבָאָר
37 שְׁתַּנָּאִים נִחְלָקוּ בְּדִרְגַּת הַטּוֹמְאָה שֶׁל טָבַל יוֹם לְעֵינֵי קֹדֶשִׁים.
38 הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדַעַת אִיזָה תֵּנָא שְׁנוּיָה מִשְׁתַּנּוּ הָאוֹמֶרֶת שֶׁטָבַל יוֹם
39 פּוֹסֵל אֶת הַקֹּדֶשִׁים: קָתַנִּי – שְׁנֵינוּ בְּמִשְׁתַּנּוּ, נִמְלָקָה, הוֹקְשָׁהּ לְיִפְסָל
40 בְּמִבּוּל יוֹם וְכִמְחֻסָּר בְּפֻרִים וְכִלְיָנָהּ, וְיֵשׁ לְדִיּוּק מִכָּאן, לְיִפְסָל אֵין
41 – כֵּן, כְּלוֹמֵר, שֶׁהַחֲטָאת שֶׁנִּגַּע בָּהּ טָבַל יוֹם, רַק הִיא עֲצָמָה פְּסוּלָה,
42 אָבֵל לְטְמוּנָהּ לֹא – אֲבָל אֵינָה מִטְמָאָה דְּבָרִים אַחֲרִים, לְפִי שְׁטוּמָא
43 טָבַל יוֹם חֲלָשָׁה הִיא, וְאֵין בְּכּוּחָהּ לְטְמוּאוֹת אֲלָא לְפִסּוּל. מִבְּרַת
44 הַגְּמָרָא: מִתְּנִיתִין מִנִּי – בְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה מִשְׁתַּנּוּ, וּמִשִּׁיבָה: דְּרַבִּנָּן הִיא
45 – מִשְׁתַּנּוּ שְׁנוּיָה בְּדַעַת חֲכָמִים, הַסּוֹבְרִים שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁהַטָּבַל יוֹם רַק
46 פּוֹסֵל אוֹכְלִים וּמִשְׁקִים שֶׁל תְּרוּמָה אֲבָל אֵינוֹ מִטְמָא לְהִיּוֹת מִטְמָאִים
47 דְּבָרִים אַחֲרִים, כִּךְ גַּם פּוֹסֵל הַטָּבַל יוֹם אֶת הַקֹּדֶשִׁים בְּלִבָּד, וְהַקֹּדֶשִׁים
48 שֶׁנִּפְסְלוּ מִחֲמַתּוֹ אֵינֶם מִטְמָאִים דְּבָרִים אַחֲרִים, דְּתַנִּי אֲבָא שְׁאוּל
49 אוֹמֵר, מִבּוּל יוֹם
50

המשך מעמוד ד

(תחילת קהלת בענין הבל הבלים)⁶ שכל מה שנברא בששת ימי בראשית הבל הוא לגבי לע"ל, וכמ"ש ברבות⁷ שאפילו תורה דעכשיו הבל הוא לגבי גילוי התורה דלע"ל כו"י.

וי"ל בביאור דיוק הלשון "נפלאותיו" דוקא, נפלאות שלו, שהכוונה ל"נפלאות גדולות לבדו"⁸ שרק הקב"ה "לבדו" מכיר בהם⁹, "נפלאותיו".

ובזה מודגש החידוש הגדול דלע"ל¹⁰, שהגאולה האמיתית והשלימה היא שלא בערך כלל לכל הענינים שבעוה"ז (ב"שית אלפי שנין דהוה עלמא"¹¹), לא מיבעי בזמן הגלות, אלא אפילו בזמן הגאולה, גאולת מצרים, ולא מבעי בנוגע לעניני העולם, אלא אפילו בנוגע לתומ"צ שבזמן הזה, הנה כל זה הוא רק "זכר" וסימן "לנפלאותיו", להגילוי ד"אראנו נפלאות", ול"יתורה חדשה מאתי תצא"¹² וקיום המצוות "כמצוות רצונך"¹³, שכו"ז יתגלה לע"ל¹⁴.

(6) קהלת רבה פ"ב, א.

(7) שם.

(8) לקמן קלו, ד. להעיר ממדרש חז"ל (יל"ש בשלח רמז רנ) עה"פ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות – אראנו מה שלא הראיתי לאבות, שהרי נסים ונפלאות שאני עתיד לעשות עם הבנים יותר מהפלא ונפלאות מה שעשיתי עם אבות". וראה אוה"ת לתהלים שם.

(9) ראה נדה לא, א.

(10) ובפרט בשנת קי"א של נשיא דורנו, שאומרים מזמור זה (ראה אג"ק כ"ד אדמו"ר מהור"י"צ ח"ה א'שלט. ראה לקו"ש ח"כ ע' 578. חכ"ו ע' 347. ועוד).

(11) סנהדרין צז, סע"א. וש"נ.

(12) ויק"ר פ"ג, ג. ובכ"מ.

(13) נוסח תפלת מוסף ברי"ח.

(14) משיחת ש"פ בלק ה'תשי"ג (סה"ש ה'תשי"ג ח"ב ע' 561)

מעילה. פרק ראשון – קדשי קדשים דף ח עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
רש"י תוספות

1 אבל לענן להתירו לאכילה — לא אמר שתהא זריקה מועלת. והיינו דקאמר:
2 איסורא איכא, דאסורה באכילה משום יוצא.

הדרן עלך קדשי קדשים

אֲבֵל לֹא־כִילָה הוּא דִּלָּא מִרְצָה.

הדרן עלך קדשי קדשים

תפארת העוף מועליו בזה משהוקדשה. נמלקה -
הוקשרה להפסל במבול יום, ובמחוסר
כפורים, ובלינה. הוזה דמה - חיביו עליו משום
פגול, נותר, וממא, ואין בזה מעילה. גמרא קתני
הוקשרה להפסל במבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה,
להפסל - אין, אכל לממנו - לא! מתניתין מצי?
רבנן היא, דתניא, אבא שאול אומר: מבול יום
תחלה

18 ליפסל ולא ליטמא — רבנן היא, דאמרי בשם שפוסל טבול יום אוכלי תרומה ומשקה
19 תרומה, כך פוסל אוכלי קדש, דאינו מטמא לטמא אחרים. **דנניא אבא שאול אומר**
20 **מבול יום תחלה לקדש** — דהוי ראשון ומשוי לקדש שני. דאותו שני עושה שלישי
21 ורביעי בקדש, ופוסל את התרומה.

רבי

ומשעת מליקה מונית. **הוזה** דמה חייבין עליה משום כר' — למאן דאמר לעיל (הא) רצה לומר: שנראה לחוות. ולמאן דאמר היתר שחטיה, כי היכי דבעינן לעיל גבי קרש העוף — בעינן שהיא ראי' לחוות. ואין מועלין בה — ברין היה לו למיתני חטאת ה העוף לעולת העוף לפי שהיא קודמת. ועולתו העוף שונה קודם לכל הקרבנות לפי עורה לכהנים, (ובחטאתו) העוף מועלים אף בעורה, ואף משתאצא לבית הדר כמו שפירשתי גבי חטאת העוף כך הוא בעולה. **מיצה** דמה — דרגי חטאת העוף נקטן שסותו שפירש, הדרם יוצא בדרוקו מתמצה. ודואה יתינו נתנו הדרם למירוק. **ומועלין** הדרשן מוחזק למחנה. אבל כמאן ואילך הרי נעשית מצותה ואין מועלין בה. **פריים** הנה שעיר יום הכפורים, ושעיר עבודה זרה. **הוכשרין** ליפסל בטבול יום — תימה: למאי אכילה לכהנים, ואי ליפסל להקריב אימוריהם קאמר — מכל מקום גבי פר ושעיר שם לשורפו בבית הדרשן ששורפין בו את הפסולין קאמר. שהיה להם לפסולין בית הדרשן **הוזה** דמן — פירושו: על הפרוכת ועל מזבח הזהב, כדאמרין פרק "איהו מקומן" (ו) נעשית מצותו. **אין** קאמר: בעורות חבל מועלין בבשר — דמשאחר שורק דמה זכה כדאמרין (ובחים א): כל שלא זכה המזבח, בבשר לאו כו' הכהנים בעור. **אבל** מן דאמרין הדרשן. אבל גאי פריים ושעירים הנשרפים — אין בזה הוצאה לבין

קרמו פניה בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפזיום — משום דתנור מק (מנחות קב.) נאפות מעברע ואין דוחות לא שבת ולא יום טוב. ואי לינא פס דגרס שפיר: "דמקנת" קרמו בתנור הוכשרו ליפסל" כו' — אלמא אית ליה תנור מק בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות עב.) כסופי. ומשנה דפרק "שתי הלחם" (שם צה.) איז ליה לחמא דמתניתין תנור מקדש, למה לי קרמו פניה? בנתינו בתנור יליקדשיה. דהא הקדש לא יקדש שם (ו' תולין לה). והא רבלי שרת מדרש.

לְשַׁחֵט עליזון הובא — כלומר, בין דקרמו פניה מיד יש להם תורת לחם (עליהם)
קריי לחם אלא אם כן קרם הלהם. **נִזְרָק** דמן של כבשים דייבין עליזון כח
הא איסורא איבא. והא ממונא בדין זרוא, בדמיסק לעיל בסוף פרק קמא (נ"א) ובי
מועלין לשתי הלהם כיון דאינו גוף הכבשים; ויש לומר: דנקט "ואין מועלין" אגב הני
הבוינים הם הרי מתיירם הלהם. הסילוק של בויכים — כמו הקמיצה, וההוליק למזבח
דהא אית בה

הקומץ והלבונה – פירשתי באריכות בובחים (בפרק שני כ.) **קדשו** בכלי הווכשר קדשו, והווכשר ליפסל בטבול יום מקודם בכלי ראשון עם המנחה כולה קור ליפסל בטבול יום. אלא אגב הנהך נזקק קדשו בכלי נקט ליה. **ופיגול** אין בזה – דב נסכים, אי מיירי בבאה בפני עצמה כדאמרינן ההם (ובוחים מד, א) מביא אדם זבחו הדי הוזהב – פלוגתא דרבי מאיר ורבנן בסוף פרק "בית שמאי" (ובוחים מג, א), רבי מאיר הוזהב – רצה לומר שקיעת החמה, דבתמורה חשיב להו דבר שדרכו לקרב ביום, ואי ועמוד השחר פסלת. ואם כן נצטרך לפרש: ליה – עמוד השחר. **אבל** לאימיתא רבנן

רבנן היא.

תחלה

אבל לאכילה לא מרצה. כלומר, אבל לענין שיאכל — לא מהניא זריקה. ולא נראה,
במה לו להזכיר עיבור צורה דלא איירי ביה רבי עקיבא: הוה ליה למימר: עד כאן
לא קאמר רבי עקיבא אלא לאקבועי במעילה ולחזויהו משום פיגול ונותר וטמא
ועוד קשיא: דבפסחים (פכא), משמע דלא מהניא זריקה להזריך עיבור צורה. דאמר
התם: טמא הפסח או שיצא — ישרף מידו
ונראה לפרש דהכי נמי קאמר: "כי קאמר רבי
עקיבא זריקה מועלת לירצא" — כלומר,
לענין דברים האמורים במשנה לאקבועי
בפיגול, אבל מכל מקום לשריפה אויל מיד,
דלא פליג אמתניתין.

הדרן עלך קדשי קדשים

11 **הַמַּתָּה** הָעוֹף — עַד הַשְּׂתָא אַיִירי בְּדִין
12 פְּסוּלֵי קְדָשִׁים מְתִי יִמְעִלוּ בָהֶם,
13 וּמִכָּאן וְאֵילָךְ אַיִירי בְּכַשְׂרִים.
14 **מוֹעֲלִין** בָּהֶן מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ — פִּירוּשׁ: קְדוּשַׁת
15 פֹּה, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהוּקְדָּשׁוֹ.

16 **הוֹבֶשֶׁרֶת** לִפְסֹל בַּטּוֹב יוֹם וּבִמְחוּסָר
17 כְּפוּרִים — כְּלוּמָר, שֶׁאִם נִגְעוּ

18 ובה טבול יום או מחוסר כפורים) — פסול מלאכלו. **ובלינה** — בלינת דם בשקיעת
 19 החמה. אי נמי: בלינת בשר ליום ולילה. אף על גב דברר הכי קתני הוזה דמה,
 20 דמשמע דהשתא לא איירי בהוזה, ואי אפשר בלינת יום ולילה אלא לאחר הזאה
 21 ודערי הזאה ביום המליקה, דאם לא כן איפסול הדם בשקיעת החמה — מכל מקום
 22 נקט גבי מליקה פסול לומר בשר, לפי שמיד שנמלקה בשתחלת של יום ולילה,
 23 כן אכליה שנינו, רצה לומר: הוזה ממש, כהנהא לאכליה. ולמאן דאמר היתר וריקה,
 24 רדישיך בהן קבלה שיהא ראוי לקבל כדי לזוזה, הכא נמי דלא שייך קבלה גבי חטאת
 25 עם פרים הנשרפים, דתרייהו לא סלקו לגבוה כולוה. אלא שצריך להקדים חטאת
 26 בה שיכיות דמעילה יותר ואף מעולת בהמה: דבעולת בהמה אין מועלין בעורה כי
 27 מועולין בה. כך נראה למורי הרב רבינו פרץ שיחיד. **עולת** העוף מועלין בה כ' —
 28 וזוה, משום דבחטאת העוף איכא הזאה ומיצוי. אבל בעולה ליכא אלא מצינו. פירוש:
 29 כי עד שתעלה לבית הדרשן — פירוש: אף אחר ששנפרשה. לפי שדריך צריך להוציא
 30 ימים — עד שחלצ רב של צבור פרו כהן משום ופר יום הכפורים. ושעניני השרפים:
 31 לכתא הוכשרו ליפסל בטבול יום כו' דאי לאכילה — וזהו פרים הנשרפים אין בהם
 32 הכפורים ליכא למימר הכי, שהרי משל צבור הם ובאים בטומאה: ויש לומר: לענך
 33 עצמך, כדאמרין פרק "טבול יום" (בבבא ד'ק, ב) (גבי) שלשה בית הדשנים היו שם.
 34 ומועלין בהם עד שיתן הבשר, אבל משניתן הבשר — אין מועלין שהרי
 35 נזח במא. והנה וליה "קדשי ה'". **והכהנים** בעורות — נתפק להו מכלל "קדשי ה'
 36 בבשר עד שתצא לבית הדרשן — דאכילי לא נגשית מצותו, שצריך להוציאנה לבית
 37 הדרשן, ששם הם שורפין, הילכך אין מועלין בהן משותחן הבשר.

הלחם בקרימת פנים. ויש ספרים שאין גורסין "ובלינה", דהא תנן פרק "שתי הלחם"
בהו – אם כן כשאנפה מבערב הרי הם פסולים למחר בלינה. ואומר רבינו יצחק:
לחם. ואם כן, על כרחך לינה פסלה. ואם כן אפיתו דלחם דוחה השבת, דהבי דייק
ליה דתנורו מוקדש, ולהכי קאמר דאין אפיתו דייק יום טוב. ואם תאמר: כיון דאית
ליה שרת מוקדש: לא חלמי: דמשום טבול אין נדחה, דקסבר חולין שנעשו על שטרת
דיהני דקא בשנעשה לא חלמי: לעשות בה, והיינו בשוקרם.

44 פרוש "עליהם" – על הכבשים, ואין מועילין בהן. ואם תאמר: מעילה הוא דליתא,
45 ואם כדקאמר לעיל לא נצרכא אלא לרבי עקיבא ב', דהא אפילו לרבי עקיבא אין
46 מעילה בלחם הפנים. **קרבן** הבויתים הייבין עליהם משום פיגול כ' –
47 וכן הדין לקומץ, ומקטירים הבויתים כמו שמקטירין קומצן. **אין** מועילין בשריים –
48 יתר לכוהנים.
49

סל כר' – לא נקט 'קדשו בכלי' משום קומץ, דמעיקרא נמי קודם שנתן הקומץ בכלי
שקמץ, בדתן לקמן (ט,א): המנחות מעולין בהן משהוקדשו, קדשו בכלי – הוכשר
אין להן מתירין, וכל דבר שאין להן מתירין – אין יחייב עלי משום פיגול. ומנחת
מכאן עד עשרה ימים נסכים – אתיא כבבלי עלמא, דאין לה מתירין. ואי בבאה עם
פיגול ורבנן סברי לא פיגול. ואתיא מתניתין כרבנן. ובלינה דקתני, אי מיירי בבא מן
אזה בפני עצמה – מוכח בתמורה בפרק 'יש קברבנות' (ד,ב) דקריבא אפילו בלילה,
(ולפי' ופירוש) שחטבול יום אינו עושה אותה טומאה לטמא אחרים – מתניתין
יא.

תחלה לקדש – ואם נגע באוכל קדש עושה אותו שני, ושני שלישי, ושלישי רביעי. מטמא את הקדש – לעשות עוד אחר, ופוסל התרומה שלא תעשה יותר. וחכמים אומרים (וכו') כך הוא פוסל בו – דקא סברי דטבול יום אינו רק פוסל בשום דבר ואף במשקה קדש, וכוותיהו מוקי מתניתין. לאבא שאלו מעלה עשו בקדשים בו' – ואם תאמר: הכא משמע

טבול יום מדרבנן הוא, כדקאמר: שרינו רבנן לטבול יום וכו', ובסוטה פרק "כשם" (כטב.) יליף רביעי בקדש מקל חומר ממחוסר כפורים: ומה מחוסר כפורים שאין פסול בתרומה פוסל בקדש, שלישי פסול בתרומה אינו דין שיעשה רביעי בקדש. ופריך: אוכל הבא מחמת טבול יום יוכחו ומשני: דילמא סבר לה כאבא שאלו. ומאי קאמר? הא דאבא שאלו דרבנן הוא! וצריך לומר דרביעי בקדש דרבנן הוא. וכן פירש רש"י בפרק קמא דפסחים (ט"א) דלא (חשיב) ומשכחתו ליה רביעי בקדש למאן דאמר אין אוכל מטמא אוכל, אלא מדרבנן הוא. מיהו רבינו בם פירש: דמשכחת ליה על ידי עצים, ורביעי בקדש דאורייתא (ואבא שאלו הכי קאמר ליה) דהכי קאמר דילמא סבר לה כאבא שאלו, והא דאבא שאלו מדרבנן הוא! ויש לומר: דסוגיא דסוטה (כטב.) לית ליה הא דרבא, אלא אית ליה דטבול יום מן התורה, וכדבעא התלמוד הכא לומר דמתניתין רבנן היא. אמרי רבי חנינא ליוצאין רבנן עקיבא היא – תימא: דהכי דמי? אי דיצא לצד הראש – אם כן הוה ליה למימר מודה רבי עקיבא, כדאיתא לעיל. ואי דיצא לצד רגליו – מכל מקום הא אמרינן פרק שני דובחים (כ"ב.) היא בפנים ורגליה מבחוץ ואחר כך חתך – פסולה, לפי שמגננות של אבר

שיצא חוץ מתערב עם הדם, ונמצא שמקריב פסול יוצא על גבי המזבח! יש לומר: דמיירי שכל הדם נאסף בצואר, ואחר כך יצא הרגל. והשתא ליכא למיחש לשמננות, שכל מה שנתני לעלות בצואר מן האיברים כבר עלה. אי נמי: בנן שיצא כולו חתך מה שיצא עם העצם, שאין זה פסול בעופות אלא אם כן מחוסר אבר, ואחר כך מלקה. והרב רבינו רחביה פירש דהכי פירוש בובחים (כו"א, אגמרא): קבל ואחר כך חתך פסולה לפי שזורק את השמננות, שנפסל ביצא על גבי המזבח. אבל אם כבר זרק כל הדם – כשר, שהרי קיים מצות זריקה מן הדם, אף על פי שכבר עלה שמננות היצא שנתערב עם הדם וזרקו על המזבח. והכא נמי תנן "והזהר", דמשמע הוזהר כבר. הילכך, חטאת העוף כשרה, דקיים בה מצות הזהה מן הדם, אף על פי שעם הדם נתערב השמננות. ותני רב הוזהר דמה – דמידי שהוזהר דם חטאת העוף נעשית מצותו קרינן (וביה) (כו'). בשלמא לרב אדא בר אבהה היינו דכתיב והנשאר בדם ימצה – אף על גב דנשאר – חטאת היא. כלומר, אף על גב דאין ס' אלא מה שנשאר מן ההזאה – עדיין היא חטאת, ותלוייה גייה במציה, שהוא מעבב. כדתניא רבי רבי ישמעאל שאם נשאר – פירוש: אם נשאר – ימצה, ואם לאו – לא ימצה, וליכא עיכובא, ומאי "חטאת היא" – ארישא. כלומר, לא קאי "חטאת היא" אמציה, אלא קאי ארישא דקרא דהיינו חטאת ושאר עניני מליקה, שכתובים קודם "והנשאר". אלא מעתה גבי מנחה דכתיב והזותרת הכי נמי שאם ניתותר – כלומר, גבי מנחה דכתיב "והזותרת מן המנחה יאכלו אחרון ובגין", הכי נמי שאם ניתותר – יאכלו, ואם לא ניתותרו השיריים בין קמיצה להקטרה – אין בכך כלום. ויש תימא: דהכי נמי, והא תניא "מסלתה" וכו', משמע הכא דפשיטא ליה להתלמוד שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה פסול. וקשיא, דפרק קמא דמנחות (ט"א) פליגי רבי יוחנן וריש לקיש, וקסבר חד מנייהו דמקטיר קומץ עליה ויש לומר:

דנהו דמקטיר קומץ עליה – מכל מקום מודה שאותן השיריים אסורין באכילה. כדמשמע לישנא ד"והזותרת מן המנחה יאכלו" וכו' דכי לא ניתותר (כלום). וכלומר) שחסרו השיריים – לא אכלו כהנים. והא תניא מסלתה כו'. ואם תאמר: מכל מקום לישנא: דשאני הכא דגלי קרא "מסלתה ומשמנה!" ויש לומר: דאית לן לאחשובי קרא ד"חטאת היא" כמו "מסלתה ומשמנה". ועוד נראה למורי רבי: כיון דחזוין ד"והזותרת" משמע דצריך שיהא ניתותר, כמו כן אית לן למימר ד"והנשאר" רוצה לומר שצריך שיהא נשאר, דאין לחלק בגינהו, כי הלשון שזה. ואם תאמר: מאי האי דאמר רבי ר' חנינא ד"מסלתה ומשמנה"? איבעי ליה לאיתויי קרא ד"מן המנחה" דדרשין: פרט למנחתו שחסרה. ובפרק קמא דמנחות (ט"ב) מצריך לתרייהו, חד למנחה שחסרה קודם קמיצה, וחד לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשמע והם דמ"מן המנחה" נפקא לן שיריים שחסרו. ואם כן איבעי ליה לאיתויי "מן המנחה", דהא הכא מיירי בכי האי גוונא! ויש לומר: דלא דק התלמוד כולי האי לאיתויי "מן המנחה", וחדא מתרי נקט. וכמו ועוד הוא. ועוד נראה למורי שחידה: דאי לא האי קרא "מסלתה ומשמנה" דנפקא לן מיניה מנחה שחסרה קודם קמיצה – לא הוה דרשין מ"מן המנחה" לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה, אלא בתר דכתיב "מסלתה" דמשמע דבעין בשעת קמיצה שתהא המנחה שלימה – או דרשין "מן המנחה" לשיריים. דמשמע מן המנחה שהיתה כבר, כלומר, שהיתה שלימה בשעת קמיצה. ולכך מייתי קרא ד"מסלתה" אף לשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה. ומשני: התם כתיב "והזותרת" קרא יתירא הוא, דהא ודאי דאיכא שיריים, שהיה כתיב: "קומץ מלא קומצו הקטיר" (אינה כל המנחה הקטירא) – רק הקומץ שהוא מקטיר. ואם כן דקא תניא "לית לן למימר שאם ניתותר. הכא כתיב "והנשאר" ולא מייתר, דצריך לומר שיש שיריים בדם ולא היוה מכולו, ולא אתא לומר דהויתא תלוי במציה, כלומר, שיהא מיצוי מעבב.

רבי מאיר אומר מטמא את הקדש – דהוא שני, ומשוי לקדש שלישי. וחכמים אומרים כשם שפוסל בו' – אבל טמיו – לא מטמא, והיינו כמתניתין. אמר רבא לאבא שאלו – נמי דאמר "תחלה לקדש", דקעביד לקדש שני, מיתרצא נמי מתניתין. ודאי טבול יום מדאורייתא פוסל ואינו מטמא, ורבנן עשו מעלה בקדשים דהוה

טבול יום תחלה לקדש, דהוי כי אוכל ראשון ועשה שני. ומתניתין כדאורייתא קתני, דאינו אלא פוסל. לרבי מאיר – נמי מתניתין, דהא דקאמר "מטמא את הקדש" – דעביד ליה שלישי, ופוסל את התרומה מדרבנן. אבל מדאורייתא אינו אלא פוסל מאחר שטבל. ורבנן – דאמרי "כשם שפוסל" וכו' ולא אמרי "מטמא", קסברי: כיון דטבל קלטא ליה טומאה, דפסול משוי ולא טמא. הא איסורא איכא – כלומר, איסור אכילה. ואמאי הא מטמא דכתנים הוא – מאחר שהוזהר דמה, שהותרה להם באכילה. אמר רב חנינא ליוצא – כלומר, שיצא. דהתם איכא איסור אכילה, ורבי עקיבא הוא דאמר וזיקה מועלת ליוצא, לאפוקיה מידי מעילה או לשריפה, כדאמרין לעיל. אבל לאו בת אכילה היא, כדאמרין בסוף פירקין, אבל לאכילה לא מרצה הא הזהה. נודי דמהניא לאפוקיה מידי מעילה – אבל להתיר היצא באכילה לא מהניא, והיינו דקא דייק: אבל איסורא איכא, דלאו בת אכילה היא. אמר רב חנינא אמר רב יצא בת חטאת העוף – דכתיב "והנשאר בדם ימצה" – לאחר הזהה ימצה. אינו מעבב – דכיון דהוזהר, אף על פי שלא ימצה – נעשית מצותו, ויצא מידי מעילה, וחיובין עליו משום נותר וטמא. ויצא נמי ידי חובתו, דאינו מעבב הכפרה. דתני רב הוזהר דמה – דמדקתני במתניתין גבי חטאת

העוף "והזהר דמה", ולא קתני "ימצה דמה", אלמא סבירא ליה לתנא דמתניתין דהזאה עיקר, ומיצוי לא מעבב. ורב אדא בר אבהה אמר משמיה רבב מיצוי מעבב – דלא יצא ידי חובתו, ולא נתכפר, ולא הוקבע החטאת בפגול ונותר וטמא אף על פי שהוזהר, עד דעביד מיצוי. ותני רב מיצה דמה – במתניתין גבי חטאת העוף "ימצה דמה", ולא קתני "והזהר דמה". דסבירא ליה דמיצוי נמי עיקר מצוה היא, ומעבב. בשלמא לרב אדא היינו דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח וכו' – דהוזהר דנשאר אחר הזהה דהיינו מיצוי, אקרי "חטאת", אלמא נדרש דהיינו מיצוי מעבב. אלא לרב הונא דאמר מיצוי לא מעבב מאי והנשאר – כיון דלא מעבב, למה לי דכתיב "והנשאר"? להכי כתיב והנשאר לכדתנא דבי רבי ישמעאל שאם נשאר – כלומר, אם נשאר מן הדם – מצוה לעשות מיצוי. אבל אם לא נשאר – לא מעבב, דמיצוי אינו מעבב. ומאי חטאת היא – לאו כדקא בעית למימר דא"והנשאר ימצה" קאי, דליהוי משמע דבשיריים דהיינו מיצוי הוי עיקר חטאת, דבמיצוי מעבב. אלא ארישיה דקרא קאי – א"והוה מזה החטאת באצבעו חטאת היא", לומר דהזאה מעבבת ולא מיצוי. הכי נמי שאם ניתותר – ששקמץ את המנחה, אם ניתותר דאיכא שיריים למצוה – שפיר. ואם לא ניתותר, שאם חסרו שיריים בין קמיצה להקטרה – לית לן בה. וכי תימא הכי נמי – דשיריים לא מעבבי. והתניא: "מסלתה ומשמנה" דמצי למיכתב קרא "מסלת ומשמנ", מאי "מסלתה ומשמנה" – שיהא כל סלתה ושמנה קיים ואפילו שיריים. דהכי משמע "מסלתה" – מן הסלת שהיה בשעת קמיצה שהיה כולה, אלמא דחסרון שיריים מעבבי. (גבי שיריים נמי אמרינן דחסרון שיריים מעבב), וזכינו אמרינן שאם לא ניתותר לא מעבב?

אמר

לצדדן

תַּחֲלָה לְקַדֵּשׁ – הרי הוא ראשון לטומאה לענין קדשים, ולכן עושה
 הוא את הקדשים הנוגעים בו 'שני לטומאה', ואותו 'שני לטומאה'
 עושה את הקדשים הנוגעים בו 'שלישי לטומאה', וה'שלישי' עושה
 את הקדשים הנוגעים בו 'רביעי לטומאה'. אבל לענין תרומה אינו
 נחשב אלא כ'שני לטומאה', ואינו 'מטמא' אותה בנגיעתו, אלא
 'פוסלה' בלבד. **רבי מאיר אומר**, דין הטבול יום כ'שני לטומאה לכל
 דבר, ולפיכך **מטמא** הוא את הקדש, כלומר, שהקודש שנגע בו
 טמא, ונעשה 'שלישי לטומאה' הפוסל את הקודש הנוגע בו,
 ופוסל את התרומה. **וחכמים אומרים**, כַּשֵּׁם שֶׁהוּא – [הטבול יום]
 'פוסל' משקלה של תרומה ואוכלי [ומאכלים של] תרומה, ואינו
 'מטמא', כך הוא 'פוסל' משקלה קדש ואוכלי קדש, ואינו
 'מטמא'. הרי ששיטת חכמים בברייתא היא כמו מה ששנינו
 במשנתנו שטבול יום 'פוסל' חטאת העוף ואינו 'מטמא'.
 דוחה הגמרא: **אמר רבא, לאבא שאול** – יש להעמיד את המשנה
 גם כאבא שאול, לפי שגם הוא מודה שמן התורה טבול יום רק 'פוסל'
 את הקדשים ואינו 'מטמא', אלא שסובר שמעלה [ד-תומא], עָשׂו
 בַּקִּדְשִׁים, וְשׁוֹיְנֵהוּ בְּרֶגֶץ לַטְבּוּל יוֹם – חכמים עשו את
 הטבול יום כמו ראשון לטומאה לענין קדשים, והרי הוא כמו אוכל
 שהוא ראשון לטומאה שהנוגע בו נעשה 'שני לטומאה'. אולם
 במשנתנו מדובר בדיני התורה, ומן התורה הטבול יום 'פוסל' ולא
 'מטמא'. **לרבי מאיר באוכל שני** – וכמו כן, יש להעמיד את המשנה
 כרבי מאיר, לפי שגם הוא מודה שמן התורה אין הטבול יום 'מטמא'
 את הקדשים אלא 'פוסל', אלא שמדברנן נתנו עליו דין 'שני
 לטומאה', ולכן 'מטמא' הוא את הקדשים. אבל לרַבֵּנּוּ, בִּינוֹן הַטְּבָל
 קָלֵשׁ טוֹמְאָה, פֶּסוּל מִשּׁוֹי, טָמֵא לֹא מִשּׁוֹי – אבל לדעת חכמים
 שברייתא, לא עשו חכמים מעלה לטבול יום, מפני שמאחר שטבול
 כבר הוחלשה טומאתו, ולכן רק 'פוסל' הוא את הנוגע בו, ואינו
 'מטמא'.

שנינו במשנתנו: הוֹנָה דְּמָה תִּיבִין בּוֹ, ואין בה מעילה.
 הגמרא דנה מדוע לא נקט התנא שההזאה מתיירה את הבשר
 לאכילה. מדייקת הגמרא: מַעֲלָה הוּא דְּלִיכָא, אֲכָל אִיסוּרָא אִיכָא,
 כלומר, ממה ששנינו 'ואין בה מעילה' יש לדייק, שרק איסור מעילה
 בלבד אינו נוהג בחטאת העוף לאחר שהזזה דמה, אבל עדיין יש בה
 איסור אכילה לכהנים. וְקָשָׁה, אֲמַאי, הָא מְמוּנָא דְּכֹהֲנִים הוּא –
 מדוע הבשר אסור באכילה, הרי אחרי שהזזה דמה של החטאת,
 בשרה שייך לכהנים, כלומר, הותר להם לאכילה.
 מתרצת הגמרא: **אמר רבי חנינא, לויצאי**, כלומר, המשנה מדברת
 בבשר חטאת שיצא מן העזרה קודם הזאת הדם, וְרַבִּי עֲקִיבָא הוּא,
 דְּאָמַר וְרִיקָה מוֹעֵלָת לויצא, דְּלֹא בַת אֲכִילָה הוּא – ומשנתנו
 בדעת רבי עקיבא היא שנויה, הסובר (לעיל 8) לענין קרבן בהמה,
 שזריקת הדם מועילה גם לבשר שיצא חוץ לעזרה להוציאו מידי
 מעילה, אבל לא להתירו לאכילה, וכמו שנבאר בגמרא לעיל 6.
 וכך הדין גם בהזאת הדם של חטאת העוף, שכן הזאת הדם של
 חטאת העוף עומדת במקום זריקת הדם של קרבן בהמה, ולכן, הזאה
 זו, אמנם היא מועילה להוציא בשר שיצא חוץ לעזרה מידי מעילה,
 אבל מכל מקום אינה מועילה להתירו באכילה, ולכן נקט התנא
 במשנה 'הזזה דמה, אין בה מעילה', להשמיענו שרק מעילה אין
 בחטאת העוף לאחר שהזזה דמה, אבל איסור אכילה יש בה.
 סדר הקרבת חטאת העוף הוא, שאחרי המליקה, ואחרי הכהן
 בגופו של עוף וזוהו מדרמו על קיר המזבח, והוא הנקרא 'הזאה'.
 לאחר מכן, דוחק את מקום המליקה למזבח, ועל ידי כן מתמצים
 שיירי הדם על יסוד המזבח, והוא הנקרא 'מיצוי'. הגמרא דנה אם

המיצוי מעכב את הכשר הקרבן: **אמר רב הונא, אמר רב, מיצוי**
 שיירי הדם של חטאת העוף על המזבח, אינו מעכב, כלומר,
 שאפילו אם רק היה את הדם ולא מיצה את שיירי הדם, כבר
 נתקיימה מצות החטאת ובעליה יצאו בה ידי חובתם, ויצאה מתורת
 מעילה, וגם חייבים עליה משום פיגול נותר וטמא, וְתַנִּי – וכן שנה
 רב במשנה כגירסתנו 'הוֹנָה דְּמָה, חייבין עליו משום פיגול נותר
 וטמא ואין בה מעילה', וממה ששנינו 'הזזה דמה' ולא 'מיצה דמה',
 מבואר שהתנא של משנתנו סובר שההזאה היא העיקר ולא המיצוי.
 רב אדא בר אבהו חולק, ואמר בשם רב, שמיצוי חטאת העוף
 מעכב, כלומר, אף אם הזזה דמה, אם לא מיצו את שיירי הדם, לא
 יצא המקריב את חטאת העוף ידי חובתו, ואין חייבים עליה משום
 פיגול נותר וטמא, וְתַנִּי רב, 'מיצה דמה, חייבין עליו משום פיגול
 נותר וטמא ואין בה מעילה', וממה ששנה 'מיצה דמה', ולא שנה
 'הזזה דמה חייבין עליו וכו', מבואר שסובר שגם המיצוי הוא חלק
 מעיקר מצות הקרבת חטאת העוף, והוא מעכב את הקרבן.
 הגמרא מביאה ראיה לדברי רב אדא בר אבהו: תָּא שְׁמַע, נאמר
 (ויקרא ט) לענין חטאת העוף, 'הזזה מדם החטאת על קיר המזבח,
 והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח [חטאת היא]'. בְּשִׁלְמָא
 [הדרבן מובן] לרב אדא בר אבהו, שכן מה שאמר שהמיצוי מעכב,
 היינו דְּתַנִּיב 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, חטאת היא',
 שכן התיבות 'חטאת הוא' מתייחסות למה שכתוב לפני זה 'והנשאר
 בדם ימצה', ויש במשמע מזה שהמיצוי קרי 'חטאת', כלומר, שהוא
 חלק מעיקר עבודת החטאת, ומעכב, אֵלֵא לרב הונא שסובר
 שהמיצוי אינו מעכב, מֵא 'והנשאר' – מדוע כתבה התורה 'והנשאר
 בדם ימצה אל יסוד המזבח'.
 דוחה הגמרא: מה שכתבה התורה 'והנשאר בדם ימצה אל יסוד
 המזבח', יש לפרשו בְּדִתָּא דְּרַבִּי רַבִּי יִשְׁמְעֵאל, שֶׁאֵם נִשְׁאָר מִן הַדָּם
 מצוה למצות אותו על המזבח, ואם לא נשאר לא ימצה כי אינו
 מעכב. וְאֵמַי 'חטאת היא', אֲרִישָׁא, כלומר, ומה שנאמר בסוף
 הפסוק 'חטאת הוא', אין לפרש כמו שעלה על דעתנו שזה מתייחס
 גם על מה שנאמר 'והנשאר בדם ימצה', ויהא במשמע שהמיצוי הוא
 חלק מעיקר עבודת החטאת והוא מעכב, אלא מתייחס הוא על מה
 שנאמר מקודם לכן 'הזזה מדם החטאת', והרי זה כאילו כתוב 'הזזה
 מדם החטאת על קיר המזבח, חטאת הוא'.
 סדר הקרבת המנחה הוא, שאחרי שנתנו על הסולת של המנחה את
 השמן והלבונה, קומץ [מרים מן המנחה] הכהן מן הסולת והשמן
 שבה מלוא קומצו, ולאחר מכן מקטיר את הקומץ והלבונה על
 המזבח. אחרי הקטרת הקומץ, נאכלים 'שיירי המנחה' [הנשאר
 ממנה לאחר הקמיצה] לזכרי כהונה.
 הגמרא מקשה על פירוש הפסוק 'והנשאר בדם ימצה', מפסוק הדין
 בשיירי המנחה: **אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי, אלא**
 מַעֲלָה, שנתבאר שלדעת רב הונא מה שנאמר 'והנשאר בדם ימצה',
 אין פירושו שהמיצוי מעכב, אלא רק שאם אחרי ההזאה נשאר מדם
 החטאת מצוה למצות אותו, אם כן נְפִי מִנְחָה דְּתַנִּיב (שם ב א)
 'והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו, הִבִּי נָפִי, שֶׁאֵם נִתְּוֹתָר – האם
 גם פסוק זה יש לפרשו באופן דומה, ולומר, שאין כוונת הכתוב
 ששיירי המנחה מעכבים [פירוש, שאם אחרי הקמיצה, קודם הקטרת
 הקומץ, נחסר מן השיירים, נפסלה המנחה], אלא רק שאם שיירי
 המנחה קיימים מצוה לאוכלם.
 הגמרא מוכיחה שאין לבאר כך את הפסוק 'והנותרת' וגו': וְכִי
 תִּיָּמָא, הִבִּי נָפִי – שאמנם כך הוא פירוש הפסוק,

וְהַתְנִיף בְּרִייתָא, שִׁמְמָה שְׁנֵאמֵר בְּעֵינֵי מִנְחַת נִדְבָה (ויקרא ב) וְקָמִין
הִכְהֵן מִשָּׁם מֵלֵא קָמִצוּ מִסְלָתָהּ וּמִשְׁמָנָהּ, עַל כָּל לִבְנֵתָהּ, וּפִירוּשׁ,
שֶׁהִכְהֵן יָרִים בְּקוֹמָץ שֶׁלּוֹ, מִן הַסּוּלָת וְהַשְּׁמֵן שֶׁל הַמִּנְחָה, כְּדִי לְהַקְטִיר
אֶת מֵה שֶׁהָיָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לְבַד מִן הַלְּבוֹנָה, שֶׁהִיא נִקְטֶרֶת כּוֹלֵה
עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלֹא נֵאמַר 'מֵלֵא קָמִצוּ מִסּוּלָת וּמִשְׁמֵן', יֵשׁ לְדֹרֹשׁ
שֶׁהַמִּנְחָה כְּשִׁירָה רַק אִם הִיא שְׁלִימָה בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה, פֶּרֶץ שֶׁחִפְּרָה
כְּלֵתָהּ, וְחִפְּרָה שְׁמָנָהּ, וְחִפְּרָה לְבוֹנֶתָהּ – פֶּרֶץ לַמִּנְחָה שֶׁהַסּוּלָת,
הַשְּׁמֵן אוֹ הַלְּבוֹנָה שֶׁלֹּה חֲסֵרִים בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה שֶׁהִיא פְּסוּלָה, שֶׁכֵּן
מִשְׁמַעוּת 'מִסְלָתָהּ וּמִשְׁמָנָהּ' הִיא, מִן הַסּוּלָת וְהַשְּׁמֵן שֶׁכֵּבֵר הִיוּ קִיּוּמִים
בְּשִׁלְמוֹתָם בִּשְׁעַת הַקְּמִיצָה, וְלִמְדוּנוּ מִזֶּה שֶׁאִם נִחְסֵר מִן הַשִּׁירִיִּים
בִּשְׁעַת הַהִקְטָרָה פְּסוּלָה הַמִּנְחָה. וְאִם כֵּן, לֹא נִתֵּן לֹמֵר שֶׁפִּירוּשׁ
הַפֶּסוּק 'וְהִנֹּתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה', הוּא רַק שֶׁאִם הַשִּׁירִיִּים קִיּוּמִים אַחֲרֵי
הַהִקְטָרָה יֵשׁ מִצּוֹה עַל הַכֹּהֲנִים לֹאֲכֹלָם, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁאָר, אִינֵם
מַעֲכִבִּים אֶת כִּשְׁרוֹת הַמִּנְחָה.

הַגְּמָרָא מֵיִישֶׁבֶת אֶת שִׁטָּת רַב הוֹנָא: אֲמַרִי, הֵתֵם כְּתִיב 'וְהִנֹּתֶרֶת'
קָרָא יִתְרָא כְּתִיב, כְּלוּמַר, בְּעֵינֵי הַמִּנְחָה נִכְתָּב 'וְהִנֹּתֶרֶת' מִיּוֹתֵר,
שֶׁכֵּן כְּתוּב הוּא פַּעַמִּיִּים, הָאֶחָד (ויקרא ב) וְהִנֹּתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן
וּלְכֹהֲנָיו, וְהַשֵּׁנִי (שם ט) וְהִנֹּתֶרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֶהֱרֹן וּבְנָיו. וְנֵאמַר
שִׁמְמָה שְׁנֵאמֵר 'וְהִנֹּתֶרֶת' יֵשׁ לְדִיק 'וְלֹא הִנֹּתֶרֶת מִן הַנּוֹתֶרֶת',
כְּלוּמַר, שֶׁצִּירֵן שֶׁתִּהְיֶה כָּל הַנּוֹתֶרֶת' (פִּירוּשׁ, הַשִּׁירִיִּים) קִיּוּמָה, וְלֹא
שִׁיחָא קִיּוּמֵי רַק הַנּוֹתֶרֶת מִן הַנּוֹתֶרֶת, כְּלוּמַר, שֶׁנִּחְסְרוּ הַשִּׁירִיִּים, וְנִמָּה
שֶׁהִכְפֵּל הַפֶּסוּק לְמַדְנוּ שֶׁאִם נִחְסְרוּ מִקְצַת הַשִּׁירִיִּים, הַמִּנְחָה פְּסוּלָה.
אֲבָל בַּחֲטָאֵת הָעוֹף שֶׁלֹּא נֵאמַר בָּהּ אֵלָּא 'וְהִנֹּשֵׂאֵר בְּדָם יִמְצָה' בִּלְבַד,
וְלֹא הִכְפֵּל פֶּסוּק זֶה, לְפִיכָךְ מִפְּרָשִׁים מִשְׁמַעוּתוֹ שֶׁרַק אִם נִשְׁאָר מִן
הַדָּם אַחֲרֵי הַהִזָּאָה יִמְצָה אוֹתוֹ, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁאָר אֵין הַמִּיצִי מַעֲכָב
אֶת הַכֹּשֶׁר הַחֲטָאֵת.

הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל רַב הוֹנָא, מִמִּשְׁנֵה הַדְּנָה בְּדִינֵי פִיגוּל וּפְסוּל שֶׁל
קֶרְבָּנוֹת הָעוֹף: כְּתִיב אֲבוֹהַ דְּשִׁמּוּאֵל (וְרַבִּי אֲבִין) לְרַב הוֹנָא, שֶׁנִּינֵי
בְּמִשְׁנֵה בּוֹבָחִים (סד) אֲחֵר – [בֵּין] חֲטָאֵת הָעוֹף, וְאֲחֵר – [וּבֵין] עוֹלָת
הָעוֹף, שְׁמִלְכוֹן, וּמִיצָה דָּמָן – אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן בְּמַחֲשַׁבֶּת פְּסוּל, אִם
הִיחָה מִיִּמְחֻשָּׁה חוּץ לְמִקְוָמָן, כְּלוּמַר, בַּחֲטָאֵת הָעוֹף אִם חִישַׁב הַכּוֹהֵן
בִּשְׁעַת מִלִּיקָה שֶׁהוּא מוּלָקָה עַל מִנַּת לַחֲזוֹת אוֹ לַמְצוֹת אֶת דְּמָהּ, אוֹ
לֹאכּוֹל אֶת בִּשְׂרָה חוּץ לְמִקְוָמָהּ (פִּירוּשׁ, חוּץ לַעֲזָרָה), אוֹ שֶׁבִּשְׁעַת
מִיצִי דְּמָהּ, חִישַׁב עַל מִנַּת לֹאכּוֹל אֶת בִּשְׂרָה חוּץ לְמִקְוָמָהּ. וְכֵן
בְּעוֹלַת הָעוֹף אִם בִּשְׁעַת מִלִּיקָתָהּ חִישַׁב עַל מִנַּת שִׁימְצָה אֶת דְּמָהּ, אוֹ
שִׁיקְטִירָה חוּץ לְמִקְוָמָהּ, אוֹ שֶׁבִּשְׁעַת מִיצִי דְּמָהּ חִישַׁב עַל מִנַּת
לְהַקְטִירָה חוּץ לְמִקְוָמָהּ, פְּסוּל – נִפְסַל הַקֶּרְבֵּן, וּבִשְׂרָו אִסוּר בְּאַכִּילָהּ,
וְאֵין בּוֹ כְּרַת – אֲבָל אֵין הָאוֹכֵל חַיִּיב כְּרַת, אֵלָּא מִלְּקוֹת בִּלְבַד, לְפִי
שֶׁאֵין הַקֶּרְבֵּן נַעֲשֶׂה 'פִּיגוּל' אֵלָּא בְּמַחֲשַׁבֶּת 'חוּץ לִזְמָנוֹ' בִּלְבַד. אֲבָל
אִם בְּאַחַת מִעֲבֻדוֹת הָאֵלֹהִים, חִישַׁב מַחֲשַׁבֶּת חוּץ לִזְמָנוֹ, כְּלוּמַר,
לַמְצוֹת אֶת דְּמָהּ, לְהַקְטִיר אֶת בִּשְׂרָה (בְּעוֹלַת הָעוֹף), אוֹ לֹאכּוֹל אֶת
בִּשְׂרָה (בַּחֲטָאֵת הָעוֹף) לֵאחֹר זְמָנוֹ, נַעֲשֶׂה הַקֶּרְבֵּן 'פִּיגוּל', וְחֵיִיבִין
עָלָיו כְּרַת, כְּלוּמַר, הָאוֹכֵל בְּמִזְדִּי כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָהּ, חַיִּיב כְּרַת.

מִסִּימָת הַגְּמָרָא אֶת הַקּוּשִׁיא: קְתַנִּי מִיחָת – הִרִי מַכֵּל מְקוֹם שֶׁנִּינֵי
בְּמִשְׁנָה, 'אֶחָד חֲטָאֵת הָעוֹף וְכִי שְׁמִיצָה דָּמָן וְכִי חוּץ לִזְמָנוֹ, פִּיגוּל
וְחֵיִיבִין עָלָיו כְּרַת', הִרִי שִׁמְחֻשָּׁת פִּיגוּל מִפְּגַלַּת בִּשְׁעַת מִיצִי הַדָּם
שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף כְּמוֹ שֶׁהַמִּחֻשָּׁה מִפְּגַלַּת בִּשְׁעַת הַהִזָּאָה, וּמוֹכַח מִכָּאן
שֶׁגַם הַמִּיצִי מַעֲכָב אֶת הַכֹּשֶׁר שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף, שֶׁכֵּן מַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל
שֶׁהִיחָה בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת עֲבוּדָה שֶׁאִינָה מַעֲכָבֶת, אִינָה מִפְּגַלַּת אוֹתוֹ,
וְקִשָּׁה מִכָּאן עַל מֵה שֶׁאִמַּר רַב הוֹנָא שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ – אֲבוֹהַ דְּשִׁמּוּאֵל
שֶׁהַקֶּשֶׁה קוּשִׁיא זֶה, הוּא עֲצֻמוֹ גַּם תִּירָצָה, לְעִדְדִין קְתַנִּי, כְּלוּמַר, מֵה
שֶׁנִּינֵי 'שְׁמִלְכוֹן, אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן', נִשְׁנָה בְּאַפְרָסִים שְׁנֵינִים, שֶׁכֵּן מֵה
שֶׁנִּינֵי 'שְׁמִלְכוֹן' מִתִּיחַס בֵּין עַל עוֹלַת הָעוֹף וּבֵין עַל חֲטָאֵת הָעוֹף,
שֶׁבִּשְׁנֵיהֶן אִם מִלְּקָן בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל נִתְפַּגֵּל הַקֶּרְבֵּן. אֲבָל מֵה שֶׁנִּינֵי
'אוֹ שְׁמִיצָה דָּמָן' אֵינוֹ מִתִּיחַס אֵלָּא עַל עוֹלַת הָעוֹף בִּלְבַד, שֶׁאֵין בָּהּ
הַזָּאָה אֵלָּא מִיצִי בִּלְבַד, וְלִפִּיכָךְ אִם מִיצָה אֶת דְּמָהּ בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל
נִתְפַּגֵּל הַקֶּרְבֵּן, אֲבָל אֵינוֹ מִתִּיחַס עַל חֲטָאֵת הָעוֹף שִׁישׁ בָּהּ מִצּוֹת

הַזָּאָה, וְאֵין הַמִּיצִי מַעֲכָב בָּהּ, וְלִפִּיכָךְ אֵין הַמִּחֻשָּׁה שֶׁבִּשְׁעַת הַמִּיצִי
מִפְּגַלַּת בָּהּ.
הַגְּמָרָא מַקְשָׁה סְתִירָה בְּדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי: וְנִפְאָ – נָשׁוּב לַעֲצֵם
דְּבִרֵי הַבְּרִייתָא וְנִדּוֹן בָּהּ, תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי – שֶׁנִּינֵי בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ
שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי בְּרִייתָא זֹאת, 'שֶׁאִינִי נִשְׁאָר בְּדָם', כְּלוּמַר, מֵה שֶׁכָּתוּבָה
הַתּוֹרָה בַּחֲטָאֵת הָעוֹף (ויקרא ט) וְהִנֹּשֵׂאֵר בְּדָם יִמְצָה אֶל יִסּוֹד הַמִּקְוָא,
אֵין פִּירוּשׁוֹ שֶׁעֲבוּדָה זֹאת מַעֲכָבֶת, אֵלָּא שֶׁאִם נִשְׁאָר מִן הַדָּם מִצּוֹה
לַמְצוֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאִם לֹא נִשְׁאָר אֵין מִצּוֹה לַמְצוֹתוֹ, כְּלוּמַר, אֵינוֹ
מַעֲכָב. וְקִשָּׁה, וְהֵא תֵּנָּה דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הֵתֵם – וְהִרִי שֶׁם בּוֹבָחִים
(גב) שֶׁנִּינֵי בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי בְּרִייתָא זֹאת, 'שִׁירִיִּים מַעֲכָבִין',
כְּלוּמַר, שֶׁשֵּׁם הַזָּאָה בְּרִייתָא שֶׁנִּחְלָקָה בָּהּ תֵּנָּאִים אִם שִׁירִי הַדָּם
מַעֲכָבִים אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, שְׂרִי עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁאִינֵם מַעֲכָבִים, וְרַבִּי
יִשְׁמַעֲלִי סוֹבֵר שֶׁמַּעֲכָבִים, וְאֲמַר רַב פֶּפְאָ, שֶׁנִּינֵי מוֹדִים שִׁירִי
הַדָּם שֶׁל קֶרְבֵּן בַּהֲמָה אֵינֵם מַעֲכָבִים אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, אֲבָל מִיצִי
חֲטָאֵת הָעוֹף אֵינָה בְּיִנְיָהּ, יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין שִׁטָּת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי לְבֵין
שִׁטָּת רַבִּי עֲקִיבָא, בְּעֵינֵי מִיצִי הַדָּם שֶׁל חֲטָאֵת הָעוֹף בִּלְבַד, שְׂרִי
עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁאֵינוֹ מַעֲכָב אֶת הַכֹּשֶׁר הַקֶּרְבֵּן, וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלִי סוֹבֵר
שֶׁמַּעֲכָב, הִרִי שִׁישׁ סְתִירָה בְּדִבְרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי, שֶׁבְּרִייתָא אַחַת
הוּבָא שְׂדַעְתּוֹ שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב, וּבְרִייתָא אַחֶרֶת הוּבָא שְׂדַעְתּוֹ
שֶׁהוּא מַעֲכָב.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: תֵּרִי תֵּנָּאִי, וְאֵלִיבָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֲלִי – שְׁתִּי
הַבְּרִייתוֹת, הֵם דְּבִרֵי שְׁנֵי תֵּנָּאִים שֶׁנִּחְלָקוּ בִּשְׁטָת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי, הַתֵּנָּא
שֶׁל הַבְּרִייתָא שֶׁאִמַּר 'שֶׁאִינִי נִשְׁאָר' סוֹבֵר שִׁשְׁטָת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הִיא
שֶׁהַמִּיצִי אֵינוֹ מַעֲכָב, וְאֵילוֹ הַתֵּנָּא שֶׁל הַבְּרִייתָא שֶׁהוּבָא בּוֹבָחִים
סוֹבֵר שִׁשְׁטָת רַבִּי יִשְׁמַעֲלִי הִיא שֶׁהַמִּיצִי מַעֲכָב.

משנה

הַמִּשְׁנָה שֶׁלִּפְנֵינוּ תִּפְרֹט דִּינֵי מַעֲלָה, וְדִינֵים נֹסְפִים הַשִּׁיכִּים לְסוּגִים
שְׁנֵינִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת שֶׁהֵם 'קִדְשֵׁי קִדְשִׁים': עוֹלַת הָעוֹף, מוֹעֵלִין בָּהּ
מִשְׁחֻשָּׁתָּהּ – הַנִּהְנָה מִמֶּנָּה בְּשׁוֹה פְּרוּטָה בְּשׁוּגָ לֵאחֹר שְׁחֻקְדִּשָּׁהּ,
חַיִּיב לְהִבִּיא 'אֶשֶׁם מַעֲלָתוֹ', אִפִּילוֹ אִם נִהְנָה מִמֶּנָּה בַּחֲיִי, כְּגוֹן
שִׁמְכֹרָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּצִיאָה לְחוּלִין. וּמִשְׁנָה שֶׁנִּמְלִיקָה הָעוֹלָה כְּדִינָהּ,
הוֹכֵשָׁרָה – נַעֲשִׂית מוֹכַחַת וּמוֹכַשֶׁת לִפְסֵל כְּמִכּוֹל יוֹם – מִי שֶׁנִּשְׁטַמָּא
וְטָבַל וְעִדְדִין לֹא הִעֲרִיב שְׁמִשּׁוֹ, וְכִמְחֻשָּׁתָּהּ כְּפִיּוּרִים – מִי שֶׁהִזָּאָה טִמָּא
בְּאַחַת מִן הַטּוֹמְאוֹת שֶׁחַיִּיבִים לְהִבִּיא עֲלֵיהֶם קֶרְבֵּן אַחֲרֵי שִׁנְטָהּ,
וְהֵם זֶה מִצּוֹרַע וְיֹלֶדֶת, וְטָבַל וְהִעֲרִיב שְׁמִשּׁוֹ, אֲבָל עִדְדִין לֹא הִבִּיא
אֶת קֶרְבָּנוֹ, כְּלוּמַר, שֶׁאִם נִגַּע בָּהּ טָבַל יוֹם אוֹ מַחֲסֵר כִּיפּוּרִים,
נִפְסָלָה, אֲבָל אֵינָה טִמָּאָה אַחֲרִים, וְלִלְיָהּ – וְכֵן אִם לֵן דְּמָהּ,
כְּלוּמַר, שֶׁשִּׁיחָה דְּמָהּ אַחֲרֵי הַמִּלִּיקָה קוֹדֵם הַמִּיצִי עַד שֶׁשִּׁקְעָה
הַשְּׁמֵשׁ, נִפְסָלָה. וְלֵאחֹר שְׁמִיצָה הַכּוֹהֵן אֶת דְּמָהּ כְּדִינָהּ, חֵיִיבִין עָלָיו
מִשּׁוּם פִּיגוּל, כְּלוּמַר, אִם מֶלֶךְ הַכּוֹהֵן אֶת הָעוֹף בְּמַחֲשַׁבֶּת פִּיגוּל,
וְלֵאחֹר מִיכֵן מִיצָה דְּמָהּ, חַיִּיב כְּרַת הָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָה מִשּׁוּם אוֹכֵל
פִּיגוּל. וְכֵן, חַיִּיבִים עַל עוֹלַת הָעוֹף אַחֲרֵי מִיצִי הַדָּם, מִשּׁוּם נִזְתָּר,
כְּלוּמַר, שֶׁהָאוֹכֵל כּוֹיֵת מִן הַבִּשְׂרָה שֶׁנִּתְּוֹתָר מִמֶּנָּה אַחֲרֵי סוּף זְמַן
הַקְטָרָתָהּ, שֶׁהוּא בְּעוֹלַת הַשֹּׁחַד שֶׁל הַדִּים שֶׁלֹּאֲחֵר הַקְטָרָת קֶרְבָּנוֹ,
חַיִּיב כְּרַת מִשּׁוּם אִיסוּר אֲכִילַת נֹתֵר. וְנִמָּא, כְּלוּמַר, מִי שֶׁנִּשְׁטַמָּא וְאֲכַל
כּוֹיֵת מִבִּשְׂרָה הָעוֹלָה אַחֲרֵי מִיצִי הַדָּם, חַיִּיב כְּרַת מִשּׁוּם אוֹכֵל מִבִּשְׂרָה
קִדְשִׁים בְּטוֹמְאָת הַגּוֹף, וּמוֹעֵלִין בָּהּ, עַד שֶׁתִּצָּא לְכִית הַדִּשָּׁן, כְּלוּמַר,
הַנִּהְנָה מִמֶּנָּה אֶף לֵאחֹר הַמִּיצִי חַיִּיב מִשּׁוּם מַעֲלָה, עַד שֶׁתִּשְׂרַף
כּוֹלָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְיִרְיֵמוֹ מֵאַפְרָה 'תְּרוֹמַת הַדִּשָּׁן'. וְנִמָּה שֶׁשְׁנֵיהֶם בּוֹה
דִּין הָעוֹלָה מִדִּין הַחֲטָאֵת שֶׁאֵין מוֹעֵלִין בָּהּ אַחֲרֵי הַזָּאָה דְּמָהּ [כְּמוֹ
שֶׁנִּינֵי בְּמִשְׁנָה (לעיל ח)], הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַחֲטָאֵת שֶׁהוּזָה דְּמָהּ הוֹתֶרָה
לֹאכִילָה לְכֹהֲנִים, וְלִכֵּן שׁוּב אֵינָה בְּכָלל 'קִדְשֵׁי ה'', אֲבָל הָעוֹלָה דִּינָהּ
לְעוֹלַת כִּלִּיל עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְלַעוֹלָם לֹא תִּהְיֶה נִיתֶרֶת לְכֹהֲנִים, לִכֵּן גַּם
אַחֲרֵי מִיצִי דְּמָהּ וְגַם לֵאחֹר שֶׁהוּקְטְרָה וְנַעֲשִׂית אַפֵּר, עִדְדִין הִיא בְּכָלל
'קִדְשֵׁי ה'' וּמוֹעֵלִין בָּהּ, עַד שִׁירְיָמוֹ מֵאַפְרָה 'תְּרוֹמַת הַדִּשָּׁן', לְפִי שֶׁאֵין
כְּבֵר נִתְקִימָה כָּל מִצּוֹתָהּ שֶׁל עוֹלָה זֹאת, וְכֵן דְּבַר שֶׁנַּעֲשִׂית כָּל מִצּוֹתוֹ
אֵין מוֹעֵלִים בּוֹ.

לצדדין קתני — פירוש: "מלק" קאי אתרויהו, אבל "מיצה" לא קאי אלא אעולת העוף. ואם תאמר: אמאי לא מייתי מרישא דחק, דתנן התם בפרק "חטאת העוף" (ובחים סדב): קדשי קדשים שמלק ושמיצה דמה לשמה ושלא לשמה — פסול; יש לומר: דמהויא לא הויא קשיא כלל, דאטו מי אלימא ממתניין דקתני "מיצה", ורב תני "הזהר", כמו כן נמי נימא. התם דנאי "מיצה" — הוזה. אבל ביה דמייתי הכא לא מצי למימר הכי, דהא קתני "ואחד עולת העוף", דלא שייכא בה הוזה, ועל כרחך מיצה דוקא.

ואמר רב פפא מיצוי חטאת העוף — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא) גבי פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא, וקאמר דשיריים מעבבין, דחטאת העוף קאי, וכולן

אמרי התם כתיב והנותרת קרא יתירא — דכתיב ביה "והנותרת" תרי זמני: "והנותרת ממנה" "והנותרת מן המנחה", דשנה עליו הכתוב לעבב — פרט לשחורה. דמשמע "והנותרת" — ולא הנותרת מן הנותרת, דהשיריים הן מותר הקומץ, ולא שחורו השיריים דהו שירי שיריים. אבל הכא לא כתיב אלא "והנשאר" לחדו, דמשמע: שאם נשאר מן הדם — ימצה, ואם לא נשאר — אינו מעבב. והא דכתיבי תרי מיצוי במנחה "והנותרת" ו"ומלאתה" — חד למצוה, וחד לעבב. קתני מיהת ומיצה דמה — אלמא דמיצוי נמי מעבב בחטאת העוף. והאיל ומצי מפגל בו כמו בהזאה. לצדדין קתני — ד"שמלקן" משמע אתרויהו, אחטאת העוף ואעולת העוף. ר"מיצה דמה" לא קאי אלא אעולת העוף דלית ביה הוזה אלא מיצוי, אבל חטאת העוף דאיכא הוזה, מאחר שלא פיגל בהוזה — לא מצי מפגל במיצוי, דמיצוי אינו מעבב. שאם נשאר כדם — דמשמע דשיריים לא מעבבין. והא תנא דבי רבי ישמעאל התם — בפרק "איזהו מקומן" (ובחים נבא). שיריים מעבבין — דפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא היא. דרבי ישמעאל אמר: מעבבין, ורבי עקיבא אמר: אין מעבבין. ואמר רב פפא התם: דכולי עלמא שיריים דעלמא לא מעבבין, והכא בשירי חטאת העוף, דהיינו מיצוי, איכא ביניהו. רבי ישמעאל סבר: מעבב, רבי עקיבא סבר: אינו מעבב, וקשיא דרבי ישמעאל אדרבי ישמעאל. תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל — והאי תנא דהכא דתני "שאם נשאר" — סבר אליבא דרבי ישמעאל דמיצוי אינו מעבב. משנה מיצה דמה חייבין עליה משום פיגול — דמיצוי עולת העוף במקום וזיקה בדבמה והזאה חטאת העוף, דלא כתיב אלא "ונמצה דמו" (ויקרא ב). והזאה מיצוי קבע לה בפיגול, אם חישב עליו במליקה להקטירה חוץ לזמנה. דכי מיצה דמה קרבו מתיריו בפיגול, וחייבין עליה כרת. והוא הדין דבתר מיצוי יש בו נותר וטמא. ומעילה בה עד שתצא לבית הדשן — דכיון דכולה כלי ואין בה היתר לכהנים לעולם — מועיל בה עד שתישרף כולה ותנטל מאפרה תרומת הדשן, דכתיב "והרים את הדשן וגו'", ושבו, כיון שנעשית מצותו אין מועיל בו. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — הן קדשי קדשים ואין בהן היתר לכהנים, והזאת

קתני. גופא, תנא דבי רבי ישמעאל: שאם נשאר כדם. והא תנא דבי רבי ישמעאל התם: שיריים מעבבין, ואמר רב פפא: מיצוי חטאת העוף איכא ביניהו! — תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל. משנה עולת העוף מועלין בה משהוקדשה. נמלקה — הוכשרה ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים ובלילה. מיצה דמה — חייבין עליו משום פיגול, נותר, וטמא, ומועלין בה עד שתיצא לבית הדשן. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים — מועלין בהן משהוקדשו. נשחטו — הוכשרו ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים ובלילה. הוזה דמן — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ומועלין בהן בבית הדשן עד שיתיר הכשר. העולה מועלין בה משהוקדשה, נשחטה — הוכשרה ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. משנזרק דמה — חייבין עליה משום פיגול נותר וטמא, ואין מועלין בעזרות, אבל מועלין בפשר עד שתיצא לבית הדשן. חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור מועלין בהן משהוקדשו. נשחטו — הוכשרו ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. נזק דמן — חייבין עליו משום פיגול, נותר, וטמא, ואין בהן מעילה. לחם הפנים מועלין בו משהוקדשה. קרב בתנור — הוכשר ליפסל במבול יום ובמחוסר פפורים, ולהסדר על גבי השולחן. קרבו הבזיכין — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ואין בו מעילה. המנחות מועלין בהן משהוקדשו. קדשו בכלי — הוכשרו ליפסל במבול יום, ובמחוסר פפורים, ובלילה. קרב הקומץ — חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא, ואין מועלין בשיריים, אבל מועלין בקומץ עד שתיצא לבית הדשן. גמרא איתמר, הנהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר: אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר: מועלין בו. לפי תרומת הדשן — פולי עלמא לא פליגי דמועלין בו, כי פליגי — לאחר תרומת הדשן. רב אמר אין מועלין בו — הרי נעשה מצותו, ורבי יוחנן אמר: כיון דכתיב "ולבש הכהן מדי בדר" וגו' — כיון דצריך לבגדי כהונה, בקדושתיה קאי. תנן: מועלין בהן עד שתצא לבית הדשן. קשיא לרב! אמר לך רב: עד שתראה לבית הדשן מתיכבי:

דוק (דקן קובען אביגול אם חישב עליון בשעת שחיטה. וכיון דלית בהו היתר לכהנים — מועלין בהן בבית הדשן במקום שריפתו. עד שיתיר הכשר — עד שיתעבב הכשר, שנעשה אפר, דהיינו מצותו. העולה — וכל הני דמתניין בקדשי קדשים מיירי. ואין מועלין בעורה — דשל כהנים הוא. דכתיב: "עור העולה אשר הקריב לכוהן לו יזיחה" (ויקרא ז). ומועלין בכשר עד שתצא לבית הדשן — דכליל הוא. חטאת ואשם וכו' ואין מועלין בכשר — דכיון דנזק הדם הותר הכשר לכהנים, דקדשי קדשים ניגהו. אבל מועלין באימורי — עד שיתעבבו במזבח ויצא האפר לבית הדשן, דנעשית מצותו. שתי הלחם מועלין בהן משהוקדשו — בפה. קרמו בתנור — דהיינו תחילת עשייתו. והוא קרומא חשיב להכשיר, ונפסל בטבול יום וכו' כמו שחיטה דקדשי קדשים. והכא ליכא בלינה, משום דשתי הלחם אין נאכלין לא פחות משנים ולא יותר על שלשה. ולשחוט עליהן הובח — דכתיב (ויקרא כג): "והקרבם על הלחם", ואמרין (מנחות סבא): "על" — בסמוך, וכיון דקרמו מימרי "לחם". נזק הדם — של בכשים. חייבין עליהן — על שתי הלחם משום פגול, אם חישב בשעת שחיטה לאכול הלחם חוץ לזמנו. משום דבכשים מפליג את הלחם. ואין בהן מעילה — דיש בהן שעת היתר לכהנים, וכבר נעשית מצותו. לחם הפנים מועלין בהן משהוקדשו — בפה. קרמו בתנור וכו' — דהיינו מועלין בהן משהוקדשו. והכא ליכא בלינה, דהכי קיימא לך (מנחות קב): לחם הפנים נאכל לשמונה, לתשעה, לעשרה. ולסדר סידרו על גבי השלחן — וכל זמן שלא קרם אינו קרי "לחם". קרבו הבזיכין — דהיינו המתירין, חייבין עליו משום פגול. שאם חישב עליו בשעת הקטרת הבזיכין "הריני מקטיר על מנת לאכול הלחם חוץ לזמנו" — הוקבע הלחם בפגול. דכי היכי דזריקת דם דבהמה, דהיינו מתיריה, קובעת בפגול ובגונה וטמא — הכי נמי קבעה הקטרת הבזיכין לחם הפנים בכל הני. ואין בו מעילה — שהרי יש בו שעת היתר לכהנים. המנחות מועלין בהן משהוקדשו — בפה. אבל מועלין בקומץ — עד שישירף כולו ויצא לבית הדשן כדן אימורי קדשים, לפי שהקומץ כליל הוא. גמרא הנהנה מאפר תפוח — היינו לאחר שהרים תרומת הדשן. דהכי תנינן במסכת תמיד (כחב). בתחלה כשהוא רוצה לתרום תרומת הדשן היה עולה לראש המזבח, ופינה את הגזלים אילך ואילך, וחתה את המאובכות הפנימיות ויזר. והיינו תרומת הדשן. הגיע לרצפה, צבר את הגזלים על גבי רצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, היינו מקום שנותנין שם תרומת הדשן, והנשאר על גבי המזבח היה צובר את האפר לצד אחד של מזבח ביחד ועושהו עגול כמין תפוח. וגבהו כמין כובע. ואמרין התם: פעמים שיש עליו שלש מאות כור. ואחר כך היה פושט את בגדיו ולובש בגדים הפחותין מהן, כדתנא דבי רבי ישמעאל (יומא כגב). בגדים שבישל בהן קדרה לרבו — אל ימוזג בהן כוס לרבו, וזידי מוציא מחוץ למנחה לבית הדשן. ואהוה קאמר "הנהנה מאפר תפוח". כולי עלמא לא פליגי דמועלין בהן — שהרי עדיין לא נעשית מצותו. רבי יוחנן סבר — כיון דהאי הוצאת אפר התפוח צריך בגדי כהונה דהוא "ולבש" בגדים אחרים היינו בגדי כהונה, אלא שפחותין מן הראשונים בקדושתיה קאי, ומועלין בו. תנן מועלין בהן עד שתצא לבית הדשן — משמע שאף על פי שנתרמה תרומת הדשן מועלין בה. עד שתראה — היינו עד הרמת תרומת הדשן, אבל אחר שתרם תרומת הדשן אותו הנשאר הוא ראוי ועומד להוצאת הדשן, ושבו אין בו מעילה, וחינוי כרב.

ובולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר — בפרק "המזבח מקדש" (ובחסים פה,ב) איתא. והאי א"עצמות וגידים וטלפים" דקאמר איירי בהו ברישא דהך. דהא "אם פרשו לא יעלה" — פירושו: פירשו העצמות והגידים מן הבשר שהיו מחוברין, ועלה קאי דך סיפא. וקאמר: וכולן, בין מחוברין בין פירשו "שפקעו מעל גבי המזבח" — לא יחזיר. וכן גחלת שפקעה מעל גבי

המזבח לא יחזיר. הא על גבי המזבח — יחזיר. בשלמא לרבי יוחנן דאמר לעיל גבי מעילה דלאחר תרומת הדשן נמי אכתי לא נעשית מצותו — הא ניחא. דהבא אמרין יחזיר. אלא לרב קשיא: אמאי יחזיר? כיון דנעשית מצותו, דסלקא דעתך דגחלת כמו אפר. ואם תאמר: לישני דודאי לאחר תרומת הדשן הוי שפיר נעשית מצותו, ולא אמרין הכא יחזיר משום הוצאת הדשן אלא משום דצריך לתרום הדשן, דהא הכא קודם חצות עסקין, שאז שעת תרומת הדשן. ותדע, מדרמפלוג בין קודם חצות בין לאחר חצות בספיא גבי איברים, והכא גבי גחלת לא מופליג. וכן משמע בסוגיא דגמרא דהתם גבי גחלת מיירי אף קודם חצות. ואומר השר מקוצי: דודאי הווקע לפרש דחזיר לאו משום תרומת הדשן, דהרבה דשן יש לתרום מלבד זה. ונהי גבי מעילה איכא קפידא במה שלא נתנם הדשן, כדמשמע לעיל — היינו משום דלא נעשה מצותו, שעומד הדשן שעל גב התפוח לתרום. אבל היכא דפקע גחלת — לית לן לזימיר יחזיר לקיים תרומת הדשן בהך גחלת, כיון דאפשר לקיומה בשאר הדשן. אבל לרבי יוחנן דאמר בהוצאת הדשן איכא קפידא — ניחא שפיר, דצריך להחזיר הגחלת משום דרחמנא אמר והוציא את (כל) הדשן.

שאני גחלת דאית בה מששא — כלומר, דלא דימיא לאפר, דהא יש בה מששא. הילכך יחזיר, דשייכא בה הקטירה. **הנהגה** מבשר קדש קדשים לפני זריקת דמים — שאז הם קדשים לה, ואכתי לא הותרו לכהנים. ומאמוראי קדשים קלים לאחר זריקת דמים שאז הם קדש לה, שהוברר חלק גבוה. רב אמר: מה שנהגה יפלו לנדרה, לעולת קיץ למזבח, והעורות הם לכהנים.

הלמידין לפני חכמים — לאו היינו "למידין לפני חכמים" דסנהדרין (יז,ב), דמפרש התם היינו לוי. שלא מצינו לוי שהוכר מעולם בברייתא. ועוד, כי אין זו שיטה שביא ראיא לדרבי לוי מלוי עצמו.

לא קרבה חטאתו — אין לפרש כדמשמע שנודע לו שמעל קודם שקרבה חטאתו. דאם כן, בסמוך דקאמר "כבר קרבה חטאתו ילכו לים המלח" נצטרך לפרש כמו כן דקרבה חטאת קודם שנודע לו. ואי אפשר לומר כן, דהא רבה קאמר בסמוך דאם נודע לו לאחר כפרה — יפלו לנדרה! אלא הכי פירושו הכא: "לא קרבה חטאתו" — שבא לשלם קודם שקרבה חטאתו. יוסף וביא חטאת — כלומר, יוסף הדמים שהוא חייב מקרן וחומש על חטאתו עיניו לא ליקרב, וביאנה שמנה. אבל לא איירי כלל בברייתא מן האשם של מעילה. **יוסף** וביא אשמו — פירושו: אשם שמנה, כדפרישית גבי חטאת.

כבר קרבה חטאתו — פירושו: שנודע לו קודם קריבת חטאתו, כדפרישנו לעיל, אך לא בא לשלם המעילה עד שיקרב חטאתו — ילכו לים המלח. שהרי אם היה חטאת — היתה מתה, כיון שנתכפר באחר. הילכך עתה שהם מעות — ילכו לים המלח.

כבר קרב אשמו יפלו לנדרה — שאם היה אשם — היה רועה, דכל שבחטאת מתה — באשם רועה (תמורה יח,א). **כל** קרבן המזבח למזבח — ואפילו נתכפרו בעלים באחרים. ובסמוך פריך מרישא לסיפא.

קרבתות ברק הבית — כגון אם מעל בקדשי ברק הבית והביא קרן וחומש — הם לברק הבית, ואפילו מתו הבעלים שהביאו שאין שם בעלים עליו. **קרבתות** צבור לצבור — פירושו: אף אם מתו אותו הדור של עולת (וצבור), צבור קיימא, כי "דור הולך דור בא" (קהלת א).

מיתבי: וכולן שפקעו מעל גבי המזבח — לא יחזיר, וכן גחלת שפקעה מעל גבי המזבח — לא יחזיר. הא על גבי המזבח — יחזיר, בשלמא לרבי יוחנן — ניחא, אלא לרב קשיא! — אמר לך רב: שאני גחלת דאית ביה מששא. איכא דאמר לה לך גיסא: טעמא משום גחלת — דאית ביה מששא, הא אפר דלית ביה מששא — אפילו לנבי מנבה אין מושלך בו. בשלמא לרב — ניחא, אלא לרבי יוחנן קשיא! — אמר לך רבי יוחנן: הוא הדין דאפילו אפר, והיינו טעמא דקתני גחלת, קאתי לאשמועינן דאפילו גחלת דאית בה מששא, כי פקעה מעל גבי המזבח — לא יחזיר. איתמר, הנהגה מבשר קדש קדשים לפני זריקת דמים, ואמוראי קדשים קלים לאחר זריקת דמים. רב אמר: מה שנהגה — יפלו לנדרה, ולוי אמר: יביא דבר שכולו למזבח. תניא פוותיה דלוי: מעילה זו להיכן הולכת? הלמידין לפני חכמים אומרים: יביא דבר שכולו למזבח. מאי ניהו? — קטרת. תניא פוותיה דרב: הנהגה מדמי חטאת ומדמי אשם, עד שלא קרבה חטאתו — יוסף ויביא חטאתו, ועד שלא קרבה אשמו — יוסף ויביא אשמו. קרב חטאתו — ילכו לים המלח, כבר קרב אשמו — יפלו לנדרה. הנהגה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים, ואמוראי קדשים קלים לאחר זריקת דמים — מה שנהגה יפלו לנדרה. כל קרבתות המזבח — למזבח, קרבתות קדשי ברק הבית — לברק הבית, קרבתות צבור — לנדרת צבור. הא גופה קשיא: עד שלא קרבה חטאתו — יוסף ויביא חטאתו, משקרבנה חטאתו — ילכו לים המלח, וקתני: כל קרבתות המזבח — למזבח, ולא שניא דאיכפור בעלים, ולא שניא היכא דלא איכפור! — רישא רבי שמעון היא, דאמר: כל חטאת שכיפרו בעליה — תמות. וסיפא

הקדשים, להיכן הולכת? הלמידין לפני חכמים — דהיינו לוי לרבי, איהו קתני הא ברייתא שמשיה דרבי: יביא דבר שכולו קרב למזבח, דהיינו קטרת, ואף על פי כן מביא אשם מעילות. הנהגה מדמי חטאת ומדמי אשם — כגון שהפריש מעות לחטאתו או לאשמו ונהגה מקצתן, עד שלא לקח חטאת — יוסף ויביא חטאתו. הכי קאמר: אם נודע לו שנהגה מהן עד שלא קרב חטאתו, שערין לא קנה חטאת מן הדמים שהפריש — מוסיף האי קרן וחומש שחייב בשביל שמעל על הגזוה מעות דפיישו, שלא מעל בהן, וביא חטאתו מאלו ומאלו. והוא הדין נמי לאשם. **אם כבר קרבה חטאתו** — עד שלא נודע לו שמעל, ושוב נודע לו — יוליק האי קרן וחומש לים המלח. דאילו לא קרבה חטאתו עיניו — היה מוסיף האי קרן וחומש עד דמי חטאתו ומביא בהן חטאת מעילה, אבל חטאת שנודע לו לאחר שקרבה חטאתו — הנך מעות דקרן וחומש שהיה צריך להוסיף על דמי חטאת, כיון דקרבה חטאתו, הוו להו כחטאת שכפרו בעליה, דלמיתה אולא, והמעות ילכו לים המלח, דהיינו במקום מיתה. **כבר קרב אשמו** — נמי יפלו המעות דקרן וחומש לנדרת צבור, דקיימא לן (תמורה יח): כל שבחטאת מתה — באשם רועה עד שיתאבד, וימכר, ויפלו דמי לנדרה. הנהגה מקדשי קדשים כו' יפלו לנדרה — והיינו כוותיה דרב. כל קרבתות המזבח — כלומר, אם נתנה מקרבתות המזבח — יפלו הקרן וחומש לנדרה למזבח. **ואם נהגה מקדשי ברק הבית** — ישלם קרן וחומש לברק הבית. **לנדרת צבור** — לשופרות.

רישא

רישא צבור לצבור — פירושו: אף אם מתו אותו הדור של עולת (וצבור), צבור קיימא, כי

רישא

מצותם.
הנהגה מן ההקדש, באופן שנתחייב במעילה, חייב לשלם קרן וחומש
להקדש, ומלבד זה להביא 'אשם מעילות'. הגמרא דנה מה יעשו
בתשלומי קרן וחומש שמשלם המועל בקדשי מזבח: **אִתְּמַר, הִנֵּהנָה**
בְּשׁוּג מִבְּשָׁר קִדְשֵׁי קֳדָשִׁים לִפְנֵי וְרִיקַת דָּמִים, וְכֵן הִנֵּהנָה מֵאֲמֹרֵי
קֳדָשִׁים קָלִים לְאַחֵר וְרִיקַת דָּמִים, רַב אֱמִר, הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שְׁחִיב
לְשֵׁלם עֲבוּר מִזֶּה שֶׁנִּהְיָה מִדָּם, יִפְּלוּ לְנִדְבָה, כְּלוּמַר, קוֹנִים מֵהֶם
עוֹלוֹת לִקְרִיץ הַמִּזְבֵּחַ, וּמִלֵּבד זֶה, יָבִיא גַם 'אֲשֵׁם מַעֲיִלוֹת'. וְלֹא אֱמִר,
מִן הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שִׁמְשֵׁלם, יָבִיא דָּבָר שֶׁכְּפֹלֵו עוֹלָה לְמוֹנֶכֶת, כְּלוּמַר,
קְטוֹרֶת, אֲבָל לֹא עוֹלוֹת, לְפִי שְׁאִינָן עוֹלוֹת כְּלִיל עַל הַמִּזְבֵּחַ, שְׁהִי
עוֹר הָעוֹלָה מִתְחַלֵּק לְכַהֲנִים. וּמִלֵּבד זֶה, יָבִיא גַם אֲשֵׁם מַעֲיִלוֹת.
הגמרא מביאה ראייה מברייטא לדברי לוי: **תֵּנִיָּא בְּנוֹתִיהָ דְלֵוִי –**
שנינו בברייטא כדברי לוי, **מַעֲיִלָה זֶה, כְּלוּמַר, הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ הָאֵלֶּה,**
שחייב לשלם בשביל שנהגה מן הקדשים, **לְהִיָּךְ הוֹלֵכֶת, כְּלוּמַר, מִזֶּה**
עושים בהם. **תְּלִמְדִין לִפְנֵי חֲכָמִים –** אלו שהיו לומדים תורה לפני
החכמים. **כְּלוּמַר, לֹא, שְׁהִיָּה לֹמֵד תּוֹרָה לִפְנֵי רַבִּי, אֲמִירָם בְּשֵׁם רַבִּי,**
יָבִיא דָּבָר שֶׁכְּפֹלֵו עוֹלָה כְּלִיל לְמוֹנֶכֶת. מִפְּרִשְׁתָּהּ הַגְּמָרָא: מֵאִי נִיְהוּ –
מִזֶּה דְּבַר שְׁכּוּלוֹ עוֹלָה כְּלִיל לְמוֹנֶכֶת, קִמְרָתָהּ, וְהִי שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא
כְּדִבְרֵי לֵוִי.
הגמרא מביאה ראייה לדברי רב מברייטא: **תֵּנִיָּא בְּנוֹתִיהָ דְרַב,**
הִנֵּהנָה בְּשׁוּג מִדָּמֵי חֲטָאֵת, וּמִדָּמֵי אֲשָׁם, כְּלוּמַר, שְׁנֵהנָה מִמִּקְצַת
הַמַּעֲוֹת שֶׁהִפְרִישׁ כִּדִּי לְקִנּוֹת מִזֶּה קִרְבָּן חֲטָאֵת אִו קִרְבָּן אֲשֵׁם שְׁהִיָּה
חִיב לְהִבִּיא, אִם נֹדַע לוֹ שְׁנֵהנָה מִזֶּה עַד שֶׁלֹּא קִרְבָּה חֲטָאֵתוֹ,
כְּלוּמַר, לִפְנֵי שְׁקֵנָה בַּהֲמָה לְחֲטָאֵת מִן הַמַּעֲוֹת שֶׁנִּשְׁתִּייר, יוֹסִיף אֵת
הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שְׁהוּא מִשְׁלֵם עֲבוּר הַמַּעֲיִלָה, עַל הַמַּעֲוֹת שֶׁנִּשְׁתִּיירוּ,
וְיָבִיא חֲטָאֵתוֹ – ויקנה בהמה שמינה לחטאת, מכל המעות יחד. וכן
אם נודע לו שנהגה מן המעות שהפריש עבור אשמו, **עַד שֶׁלֹּא קִרְבָּ**
אֲשָׁמוֹ, כְּלוּמַר, לִפְנֵי שְׁקֵנָה אֵת הָאֲשֵׁם מִן הַמַּעֲוֹת שֶׁנִּשְׁתִּיירוּ, יוֹסִיף
אֵת הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שְׁהוּא מִשְׁלֵם עֲבוּר הַמַּעֲיִלָה, עַל הַמַּעֲוֹת
שֶׁנִּשְׁתִּיירוּ, וְיָבִיא אֲשָׁמוֹ – ויקנה בהמה שמינה לאשם, מכל המעות
יחד.
אבל אם כבר קִרְבָּה [קנה] חֲטָאֵתוֹ, מן המעות שנסתיירו, לפני
שנודע לו שנהגה מן ההקדש, **וְלֵבָנ, כְּלוּמַר, יוֹלִיךְ אֵת הַמַּעֲוֹת**
שֶׁמִּפְרִישׁ עֲבוּר תְּשֻׁלוּמֵי הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ לִים הַתְּלָלָה, כִּדִּי שִׁיאֲבִדוּ מִן
הָעוֹלָם, שֶׁכֵּן כִּשְׁנֵהנָה מִדָּמֵי חֲטָאֵתוֹ נִתְחַיֵּב לְהוֹסִיף אֵת הִקְרָן
וְהַחֲמוּשׁ עַל הַנִּשְׁאָר מִדָּמֵי חֲטָאֵתוֹ וְלִקְנֹת מִכֵּל הַמַּעֲוֹת בַּהֲמָה שְׁמִינָה
לְחֲטָאֵת, אֲבָל מֵאֲחֵר שֶׁלֹּא נֹדַע לוֹ שְׁנֵהנָה מִזֶּה עַד לְאַחֵר שֶׁכֵּבֵר
הִפְרִישׁ קִרְבָּן חֲטָאֵת, חַל עַל הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ דִּין 'חֲטָאֵת שֶׁנִּתְכַּפְּרוּ
בְּעִלְיָה' וּפִירִשׁ, קִרְבָּן חֲטָאֵת שֶׁהוֹפֵרשׁ עֲבוּר אִישׁ מִסּוּיִם לְשֵׁם כִּפְרָת
חֲטָא מִסּוּיִם, וּלְפָנֵי שֶׁהִקְרִיבוּ אוֹתוֹ, נִתְכַּפְּרוּ הַבְּעִלִּים שֶׁל חֲטָאֵת זֶה,
בְּחֲטָאֵת אַחֲרָתָהּ, שְׁדִינָה שְׁמִנִּיחִים אוֹתָהּ לְמוֹת, וּלְפִיכָךְ מַעוֹת אֵלֶּה,
שֶׁהוֹפֵרשׁוּ עֲבוּר תְּשֻׁלוּמֵי הַמַּעֲיִלָה שֶׁל קִרְבָּן חֲטָאֵת, הַלּוֹכוֹת לְאִיבּוֹד,
שֶׁכֵּן אִיבּוֹד הַמַּעֲוֹת עוֹמֵד בְּמִקּוֹם מִיתָת בַּהֲמָת הַחֲטָאֵת.
ואם **כִּבְּרָ קִרְבָּה** [קנה] אֲשָׁמוֹ, מן הנשאר מן הדמים שהפריש עבורו,
לפני שנודע לו שנהגה מן ההקדש, **יִפְּלוּ הַמַּעֲוֹת שֶׁל הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ,**
לְנִדְבָה, כְּלוּמַר, יִקְנוּ בְּהֵן קִרְבָּנוֹת לִקְרִיץ הַמִּזְבֵּחַ, שְׁהִיָּה נִדְבַת צִיבּוֹר.
לפי שגם באופן זה, דנים את מעות הקרן והחומש, כדין בהמת אשם
שנתכפרו בעליה באשם אחר, שהיא רועה עד שיפול בה מום
ותימכר ויקנו בדמיה בהמות בשביל קרן המזבח.
הִנֵּהנָה מִקְדָּשֵׁי קֳדָשִׁים עֲצָמָם לִפְנֵי וְרִיקַת דָּמִים, וְכֵן הִנֵּהנָה
מֵאֲמֹרֵי קֳדָשִׁים קָלִים לְאַחֵר וְרִיקַת דָּמִים, הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ שְׁחִיב
לְשֵׁלם עֲבוּר מִזֶּה שֶׁנִּהְיָה מִדָּם, יִפְּלוּ לְנִדְבָה, כְּלוּמַר, קוֹנִים מֵהֶם
עוֹלוֹת לִקְרִיץ הַמִּזְבֵּחַ. וְהִי שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא כְּדִבְרֵי רַב.
מסיימת הברייטא: הנהגה מאחד מכל הקִרְבָּנוֹת שהוקדשו ליקרב על
גבי הַמִּזְבֵּחַ, יקנו מן הקרן והחומש שמשלם, קרבתו לִקְרִיץ הַמִּזְבֵּחַ.
והנהגה מִקְרָבָנוֹת קֳדָשֵׁי בְּרֵךְ הַבֵּית, כְּלוּמַר, מִקְדָּשִׁים שֶׁהוֹקְדָּשׁוּ עַל
מִנַּת שִׁימְכָרוּ וְיִשְׁתַּמְשׁוּ בְּדַמֵּיהֶם לְצִרְכֵּי תִיקוֹן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, יִשְׁלֵם
הִקְרָן וְהַחֲמוּשׁ לְבֶרֶךְ הַבֵּית. וְהִנֵּהנָה מִקְרָבָנוֹת צִבּוֹר, כְּגוֹן תַּמִּידִים

הגמרא מקשה על רב: **מִיָּתִיבִי –** הקשו בני הישיבה, שנינו במשנה
בזבחים (פ"ה), **וְכֹלֵל, כְּלוּמַר, בֵּין הַקִּרְבָּנוֹת הַפְּסוּלִים שְׁדִינָם שִׁאֵם עַלֹ**
עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִרְדּוּ, וּבֵין חֲלָקֵי הַקִּרְבָּנוֹת הַכֹּשֵׁרִים שִׁאֵין עֲלֵיהֶם
חִיּוֹב הַקְטָרָה כְּגוֹן גִּידִים וְעֲצָמוֹת, שֶׁשְׁנִינוּ עֲלֵיהֶם (שם פ"ה) שִׁאֵם הֵם
מִחוּבְרִים לְבִשְׁר הַקִּרְבָּן יַעֲלוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִירָה, וְאִם פִּירִשׁ מִן
הַבִּשְׂר לֹא יַעֲלוּ, שֶׁפָּקְעוּ וְשֶׁפִּירִשׁוּ, מַעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יִחְזִיר –
אִינוּ חִיב לְהַחְזִיר עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ. וְכֵן נִחְלָתָה הַבָּאָה מַעֲצֵי הַמַּעֲרֵכָה,
שֶׁפָּקְעָה וְשֶׁפִּירִשְׁהָ) מַעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יִחְזִיר – אינו חייב
להחזיר.
מודייקת הגמרא מלשון המשנה 'מעל גבי המזבח', שרק אם פירשה
לגמרי מעל המזבח ונפלה על הרצפה, לא יחזיר, **הָא עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ,**
יִחְזִיר – אבל אם נפלה לצדו השני של המזבח, חייב להחזירה על גבי
המערכה. ומסתיימת דברי המשנה משמע, שמדובר גם מגחלת
שהיתה בתפוח, וכבר הורמה ממנה תרומת הדשן וכמו שנתבאר
לעיל בגמרא (ע"א), ונפלה משם על המערכה, וגם באופן זה רק אם
נפלה על הרצפה אינו חייב להחזירה, אבל אם נפלה לצדו של
המזבח חייב להחזירה, ויש בה מעילה.
מסיימת הגמרא את הקושיא: **בְּשֶׁלֶמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן, נִיְהָא –** הדבר
מוכן לפי רבי יוחנן, שאמר שאף לאחר שהורמה 'תרומת הדשן'
מועלים באפר, מפני שעדיין צריך לקיים בו מצות 'הוצאת הדשן',
שמשמע זה מועלים גם באותם גחלים, **אֱלָא לְרַבִּי, קִשְׁיָא –** אבל לרב
שאמר שאחרי 'תרומת הדשן', שוב אין מועלים באפר, אף שעדיין
צריך לקיים בו 'הוצאת הדשן', קשה, שאם כן מדוע מועלים בגחלים.
מתרצת הגמרא: **אֱמִר לֵךְ רַב –** רב יתריך לך, **שְׁאִנִּי נִחְלָתָה, דְּאִיתָ**
בֵּיהּ מִשְׁשָׂא – שונה הדבר בגחלת שיש בה ממשות, כְּלוּמַר, שעדיין
לא נעשית אפר, והיא ראויה למירוק מצותה, ולכן היא חשובה,
ואם פקעה מן המערכה לצדו של המזבח חייבים להחזירה. ואמנם,
מטעם זה, מועלים בה אחרי תרומת הדשן, שהרי עדיין לא נעשית
בה כל מצותה. מה שאין כן באפר שאין בו ממש, שאין הקטרה
שייכת בו, אין מועלים בו אחרי תרומת הדשן, שהרי כבר נעשית בו
כל מצותו.
הגמרא מביאה גירסא אחרת בקושיית בני הישיבה ובתירוץ: **אִיכָּא**
דְּאֱמִר לֵה לֵהָ יִיכָא – יש מי שאמר שמועה זו באופן הפוך, שבני
הישיבה הקשו על רבי יוחנן. וכך הקשו, **מַעֲמָא, מִשּׁוֹם נִחְלָתָה דְּאִיתָ**
בֵּיהּ מִשְׁשָׂא, כְּלוּמַר, מִמָּה שֶׁנִּקְטָה הַמִּשְׁנָה בְּזָבְחִים 'גַּחֲלַת שִׁפְקָעָה',
וְלֹא 'דִּשָׁן שִׁפְקָע', מִשְׁמַע, שֶׁרַק בְּגַחֲלַת שִׁישׁ בַּה מִמְּשׁוֹת, אִם נִפְלָה
עַל הָרִצְפָּה אִינוּ מִחוּזִירָה וְאִין בַּה מַעֲיִלָה, וְאִם נִפְלָה לְצִדּוֹ הָאֲחֵר שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ מִחוּזִירָה וִישׁ בַּה מַעֲיִלָה. הָא אֱמִר, דְּלִית בֵּיהּ מִשְׁשָׂא, אֲפִילוּ
לְגְּבִי מִזְבֵּחַ אִין מוֹעֲלִין בּוֹ – אבל אפר שאין בו ממשות ואינו ראוי
להקטרה, אפילו אם נפל לצד המזבח, גם כן אינו חייב להחזירו על
המערכה ואין בו מעילה אחרי שהרימו 'תרומת הדשן', אף על פי
שעדיין ראוי לקיים בו מצות 'הוצאת הדשן'.
מסיימת הגמרא את הקושיא: **בְּשֶׁלֶמָא לְרַבִּי נִיְהָא –** הדבר מוכן לפי
שיטת רב, הסובר שאין מועלים באפר שב'תפוח', אף על פי שעומד
למצות הוצאת הדשן, **אֱלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן קִשְׁיָא –** אבל לרבי יוחנן
הסובר שמועלים באפר שב'תפוח', כל זמן שלא הוציאו אל מחוץ
למחנה, קשה, שכן מן המשנה בזבחים משמע שאין מועלים בו.
מתרצת הגמרא: **אֱמִר לֵךְ רַבִּי יוֹחָנָן, הוּא תְרִין דְּאֲפִילוּ אֱמִר –** מה
שמשמע שגחלת שנפלה לצד המזבח, חייבים להחזיר על גבי
המערכה ומועלים בה, אפילו אחרי שהרימו 'תרומת הדשן', דבר זה
נוהג גם באפר. **וְהִינֵנוּ מַעֲמָא דְקִתְנֵי 'נִחְלָתָה' –** והטעם שהתנא שנה
גחלת' ולא 'דשן', הוא מפני דְּאִיתָ לְאֲשָׁמוּעִינָן – שבא להשמיענו
בה חידוש, **דְּאֲפִילוּ נִחְלָתָה דְּאִיתָ בַּה מִשְׁשָׂא, כִּי פָקְעָה מַעַל גְּבִי**
הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִחְזִיר – שאפילו גחלת שיש בה ממשות, וראוי למרק בה
מצותה, מכל מקום אם פירשה לגמרי מעל גבי המזבח, ונפלה על
הרצפה, אינו מחזירה, ומכל שכן שאינו מחזיר את האפר שנפל על
הרצפה. אבל אם נפל בצד המזבח, בין גחלת ובין אפר, חייבים
להחזירם על המערכה ומועלים בהם, לפי שעדיין לא נעשית כל

(ר'ישא רבי שמעון) וְסִפָּא רַבִּין – ואילו הסיפא, ששנינו בה 'כל קרבנות המזבח למזבח, שנויה בשיטת רבנן הסבורים (תמורה כב) שההלכה למשה מסיני שחטאת שנתכפרו בעליה מתה, נאמרה רק כשהבהמה שהפריש מתחילה לחטאתו ואבדה, נמצאה לאחר שהקריב בהמה אחרת במקומה. וכמו כן במעות שהופרשו עבור קניית בהמה לחטאת ואבדו, ונמצאו לאחר שנתכפרו הבעלים. ולדעתם, לא נאמרה הלכה זו אלא בשנאבדה החטאת, אבל אם מחמת סיבה אחרת (כגון שנגנבה) לא הקריבוה ונתכפרו באחרת, אין החטאת הראשונה מתה, אלא ממתנינים עד שיפול בה מום, ופודים אותה וקונים בדמיה קרבנות לנדבת ציבור. וכן הדין במעות חטאת. ולפיכך, כאן שלא נאבדו הקרן והחומש, אף שנתכפרו הבעלים בחטאת אחרת, אין הקרן והחומש הולכים לאיבוד, אלא קונים מזון קרבנות לנדבת ציבור.

הגמרא מביאה שגם אביי תירץ כך: אָמַר רַב וְנִיחָא דְּבִי כְּתִיל לְרַב אִשִּׁי, הָכִי – כך גם אָמַר אַבְיִי לתרץ, שהר'ישא של הברייתא רבי שמעון היא, וְסִפָּא כַּרְבָּנָן.

הגמרא מביאה אופנים שהנהגה מקדשים לא מעל: אָמַר רַבָּא, הָכֵל מוֹדִים – רב ורבי יוחנן שנחלקו לעיל (ט) בנהגה מאפר הצבור ב'תפוח' אם מעל, שניהם מודים שֶׁאֵם נִהְיָה אפילו קודם זריקת הדם, מִבֶּשֶׁר קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שְׁנִמְמָא (קודם וְזִיקָה), וכן אם נהגה מִאִמּוּרֵי קִדְּשִׁים קָלִין לְאַחַר שֶׁהָעֶלֶן על גבי המזבח והאש משלה בהם, גם קודם שנעשו אפר, דְּפִטּוֹר מחיובי מעילה, מפני שהנהגתו לא הפסידה כלל את הקדשים, שכן בשר קדשי קדשים שנטמא אינו ראוי לאכילת כהנים או להקטרה. ואימורי קדשים קלים, אחרי שהעלם על גבי המזבח ומשלה בהם האור, כבר נעשית מצותם.

מקשה הגמרא: פְּשִׁטָּא, ולמה הוצרך רבא להשמיעו, מֵאִי קָא מִפְּסִיד – וכי איזה הפסד עשה לקדשים וכמו שביארנו. מתרצת הגמרא: מֵחַו דְּתִמָּא ו-שנא תאמר, בֶּשֶׁר קִדְּשִׁי קִדְּשִׁים שְׁנִמְמָא, אֵית לִיה מִצְוַת שְׂרִיפָה לְכַהֲנִים, כלומר, יש בו עדיין קצת קדושה, שכן חייבים לשרפו בעזרה כדין כל הקרבנות שנטמאו, וכמו כן, אִמּוּרֵי קִדְּשִׁים קָלִין, אִיכָא מִצְוַת הַשְׂפִּיכָה בְּצִינּוֹרָא – יש עדיין מצוה להפוך אותם במזלג, כדי שישרפו לגמרי, ומחמת כך ימעלו בהם, כדין כל דבר שלא נעשית מצותו, קָא מִשְׁמַע לָן רַבָּא דְּלֹא – שבכל זאת אין מועלים בהם.

לעיל (ט) בברייתא שנינו, שהנהגה ממעות חטאתו, וכבר קנה בהמה לחטאת, ילכו הקרן והחומש לים המלח. הגמרא מפרשת באיזה אופן

נאמר דין זה: אָמַר רַבָּא, הָא דְּאִמְרַת, כלומר, מה ששנינו בברייתא, שאם בָּבַר קִרְבָּה תִּטָּא, כלומר, שכבר קנה בהמה לחטאת מהמעות שנשתיירו, יֵלְכוּ הקרן והחומש שמפריש עבור מעילתו לִים הַמֶּלַח, כדי שילכו לאיבוד, הֲנִי מִילִי דְּאִתִּידַע לִיה קָמִי בְּפָרָה – דברים אלה אינם אלא אם נודע לו שמעל קודם שקנה בהמה לחטאתו, לפי שבאופן זה כשהפריש את הקרן והחומש לא הפרישם בכונה שילכו לאיבוד, אלא להוסיפם על הדמים שנשתיירו מדמי חטאתו ולקנות מכל המעות בהמה שמינה לחטאת, אלא שהואיל ולבסוף הפריש חטאת מהמעות שנשתיירו בלבד, חל על הקרן והחומש דין 'חטאת שנתכפרו בעליה' וילכו לאיבוד. אָכֵל אם נודע לו שמעל רק לְאַחַר בְּפָרָה, כלומר, אחרי שכבר הפריש בהמה לחטאת, יִפְּלוּ הקרן והחומש לַנְּדָבָה, כלומר, יקנו מהן קרבנות לנדבת ציבור.

מפרש רבא: מֵאִי מַעֲמָא, לפי שאין מִפְּרִישִׁין מִתְחִלָּה לְאִיבּוֹד – אין מפרישים מלכתחילה שום דבר להקדש כדי לאבדו בידים, ולכך מעות שהופרשו לאחר שכבר הפריש את חטאתו, יפלו לנדבה ולא ילכו לים המלח.

משנה

משנתנו דנה בדברים המוקטרים לגמרי על המזבח ואין להם דבר המתירים בהקטרה, ממתי חלה עליהם קדושה לענין דינים שונים: הַקּוֹמֵץ וְהַלְבֻנָּה של מנחת יחיד, וְהַקְטָרָה, וּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשִּׁיחַ – מנחת חביתין שהכהן גדול שנמשח בשמן המשחה מביא בכל יום, וּמִנְחַת נֶסֶכים – מנחה שבאה עם הקרבן, ונקראת 'מנחת נסכים' משום שעם המנחה מביא יין לניסוך, שכל אלו עולות למזבח ואינן נקמצות, מוֹעֵלִין בָּהֶם מִשְׁהוּקְדָּשׁוֹ בְּפֶה. ואם קִדְּשָׁן בְּכָלִי, הוֹכֵשֶׁר כל אחד מהם לִיִּפְסֵל בְּמַבּוּל יוֹם וּבְמַחוּסָר בְּפוֹרִים שנגעו בהם, וּבְלִינָה, וְחִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם נֹתֵר אם אכלם אדם לאחר זמנם, וּמִשּׁוּם טָמֵא אם אכלם כשהוא טמא, וּפִיגוּל אֵין בָּה כִּיּוֹן שאין לה מתירים. וְהַהֲלָל, בֵּל קֶרֶבן שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירֵין – דבר המתירו באכילה או בהקטרה, אֵין חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּיגוּל וְנֹתֵר וְטָמֵא אם אכלוהו עַד שִׁיקְרִיבוּ הַמִּתִּירֵין. וְכֵל קֶרֶבן שֶׁאֵין לוֹ מִתִּירֵין – דבר המתירו באכילה או בהקטרה, בִּיּוֹן – מהשעה שִׁקְרִישׁ בְּכָלִי, חִיבִין עָלָיו מִשּׁוּם נֹתֵר וְטָמֵא, וּפִיגוּל אֵין (בה) [בז].

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה חיים זושא שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מט' אייר והקודמיו, ויהי רצון שמתאים למכתבו תצליחנה הפעולות בעניני הכפר כולו ובמילא הצלחה בעניניהם הפרטים של [כל] אחד מתושבי הכפר אשר שם צוה ה' את הברכה, ובפרט שנמצאים אנו בשנה שעלי נאמר שבת היא לה', שכמו שבשבת הרי שביתה היא מכל דברים המבלבלים וכמ"ש וקראת לשבת ענג, ומעין זה ועד"ז הוא במשך כל השנה באתעדל"ע, ובסדר הכתוב, כי תבואו ושבתה הארץ שבת לה' (עוד קודם לשש שנים תזרע שדך וגוי) וכמבואר הענינים בלקו"ת פ' בהר ד"ה ושבתה, במאמרי אדמו"ר מוהר"ש בשנת תרכ"ז, ובהמשך רס"ו ועוד, שמשם גם פשוט שפעולות שש שנים תזרע וגו' כאו"א מתאים למעמדו ומצבו מוסיפה עוד בשבת לה' שיבוא לדרגא שבת שבתון יעוין שם העלי בזה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

רישא – דאמר "ילכו לים המלח" – רבי שמעון היא, דאמר (תמורה טו): חטאת שכיפרו בעליה – תמות. וסיפא – דאמר "כל קרבנות המזבח למזבח", ואף על גב דאיכפור בעלים – רבנן דהיא, דאמרי: אין חטאת מותר, אלא אותה שאברהם ונמצאת לאחר כפרה, (וכן המעוט). הכל מודים – רב ורבי יוחנן דפליגי באפר תפוח. שאם נהנה מקדשי קדשים שנטמאו – אפילו קודם זריקה, ומאימורי קדשים קלי לאחר שהעלין על גבי המזבח אפילו קודם שנעשו אפר אבל משלה בהן האור, דפטור ממעילה. פשיטא – דפטור, דמאי קא מפסיד דכיון דנטמאו בשר קדשי קדשים – לא חוו לא לכהנים ולא לגבוי, ובאימורי קדשים קלים נמי, הרי כבר העלין ונעשית מצותן. ואם תאמר: הא אמרינן בפרקי דלעיל (הב) הפגול – לעולם מועלין בו, ולא פרכינן: מאי קא מפסיד? היינו טעמא דמועלין בו, הואיל ומרצין לפגול, דחשיב כולי האי דצריך זריקת דמים לקובעו בפגול – חשיב נמי דמועלין בו, אף על גב דלא מפסיד. מהו דתימא קדשי קדשים שנטמאו – אבתי אית להו מקצת קדושה, דבעי שריפה בקדש כשאר פסולי קדוש. ואימורי קדשים קלים נמי שהעלים, אבתי אית בהו מצוה להפוכי בצנורא כדי שיהו נשרפין לגמרי, ולחייב בהן משום מעילה. קא משמע לן דלא – ואי קשיא לך: אמאי אמר רבא אימורי קדשים קלים לאחר שעלו פטור ממעילה – הא אמרינן לעיל: לפני תרומת הדשן – דכולי עלמא לא פליגי דמועלין בו, ואמאי פטור? הא לא קשיא התם, לעיל מיירי באפר עולה ובאימורי קדשי קדשים דחמירי – משום הכי מועלין בהן עד שיצאו לבית הדשן. אבל אימורי קדשים קלים, דלא חמירי כולי האי – משום הכי הנהנה מהן לאחר שעלו פטור. הני מילי דאתידע ליה דמעל קמי [בפגול] – קודם שקרבה חטאתו. רכיון דהוה ליה להוסיף אלו המעות קרן וחומש על דמי חטאתו, דכי הפרשי השתא לקרן וחומש – לא הפרישו לאיבוד, אלא היה יכול להקריבן. ודינייהו הוו כחטאת שכיפרו בעליה ולכו לים המלח. אבל – נודע לו שמעל לאחר כפרה לאחר שקרבה חטאתו, הני קרן וחומש שהפריש עכשיו אינו מביא מהן שוב חטאתו, שכבר כיפרו הבעלים, ואם ילכו לים המלח – הויין לאיבוד, אלא יפלו לנדבה. דאין מפרישין תחלה לאיבוד, כלומר, על מנת שילכו לים המלח, הילכך יפלו לנדבה. משנה מנחת כהנים – דכתיב: "וכל מנחת כהן כביל תהיה". מנחת כהן משיח – היינו חביתיה כהן גדול. ומנחת נסכים – היינו מנחת הבאה עם הובח שיש בו נסכים, דאין בהן שריים. דכל הני דמתניתין כלילי נהנה. מועלין בהן משהוקדשו – קדושת פה בעלמא. ופיגול אין בהן – דאין להם מתירין. [יש לו מתירין] – כגון שלמים וחטאת ואשם – דדמן מתיר האימורין להקטרה והבשר לכהנים. או דבר שיש לו מתירין למזבח בלבד, כגון עולת העוף ועולת בהמה – דדמן מתירין למזבח, וכגון שתי הלחם – דדמן של כבשים חן מתירין אותן, וכגון לחם הפנים – דבויכין מתירין אותן, ומנחת – שנותרות בקומץ. אין חייבין עליהם משום נותר וטמא ופיגול עד שיקרבו מתירין – דהכי כתיב בפיגול דשלמים "לא ירצה", ואמרינן (ובזבחים כחב): כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול וכו' (וילף נותר וטמא מפגול). ונמשום נותר וטמא נמי אין חייבין עד שיקרבו מתירין כמו פגול, דנותר וילף "קדש" "קדש" מפגול, וטמא וילף (שם) מהא, "חילול" ["חילול"] מנותר. וכל דבר שאין לו מתירין – כגון הקומץ והלבונה וכו' דהן עצמן מתירין. חייבין עליהם משום נותר וטמא – משום טמא. דהנימא לקמן בגמרא: "עליו נותרתה" – בכל הקדשים הכתוב מדבר. ומשום נותר – דילפינן "חילול" "חילול" מטמא, אבל חיוב פגול אין בו, משום דלא מצינו חיוב פגול אלא בדבר שיש לו מתירין, דהא בשלמים כתיב פיגול.

גמרא

אמאי אין מועלין, והא יוצא דקודם זריקה אמר רבי אלעזר לעיל בסוף פרק קמא (ו,ב) דמועלין, ואף על גב דטעון שריפה! ואפילו רבי עקיבא לא פליג אלא בנהנה לאחר זריקה, משום דאתאי זריקה ומפקה מידי מעילה, אבל קודם זריקה – מודה דמועל, דלא חוו, והוי "קדשי ה'" [נראה לפרש: דהא מיירי בנטמאת לאחר זריקה, וקא משמע לן אף על גב דאיכא מצות שריפה עליה, מכל מקום מכי זרק חשיב נעשית מצותו ביה דלא צריך בגדי כהונה במצות שריפה כדפרישתי לעיל. ואם תאמר: אי משום הכי קא משמע לן, מתניתין היא גבי "יוצא" (לעיל ו,ב) אמר רבי עקיבא דאין מועלת, אף על גב דמצותו בשריפה, ואתאי זריקה ומפקה מידי מעילה? יש לומר: דשאני יוצא דלא יצא כולו, ואין מצות שריפה בכל הבשר – הלכך הוי "נעשית מצותו" בוריקה. אבל הכא, נטמא כל בשר הקדשים, וסלקא דעתך אמינא: כיון דטעון שריפה בכל הבשר, שמועלין בו אף לאחר זריקה, דאבתי לא נעשה מצותו, שיעריין טעון שריפה. קא משמע לן. ואם תאמר: ואמאי לא נקט "יוצא"? יש לומר: דנקט טומאה, משום דעיקר שריפה גבי טומאה כתיב. מידו קשיא דבמתניתין תנן גבי עולה דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן, והכא נמי בבשר קדשי קדשים מאי שנא? יש לומר: דשאני עולה שכולה כליל ואין בה שום אכילה לאדם, הילכך לא כלתה מצותה עד שתצא לבית הדשן. אבל קדשי קדשים הנאכלים לאדם כשנעשו בטרה, מקרי שפיר "נעשה מצותו" מכי זרק. ואם תאמר: מכל מקום קשיא, דהכא אמרינן באימורי [קדשים] קלים דאין מעילה בהו לאחר העלאה, ובמתניתין תנן גבי חטאת ואשם מועלין באימורים עד שיצאו לבית הדשן? יש לומר: דהתם

רישא רבי שמעון וסיפא רבנן – פלוגתא דרבי שמעון ורבנן בהפריש חטאתו ואבד והפריש אחרת ונמצאת הראשונה וכפר בקאבך. דרבנן סברי: שאינה אבודה תרעה, ורבי שמעון וסבר: מתה. ופלוגתיהו בפרק שני בתמורה (טו,א). ודך דהכא שנודע לו קודם כפרה דמיא להא מילתא דפליגי. ואם תאמר: אמאי לא קאמר רישא רבי היא, דהא רבי אית ליה בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כג,א) אליבא דרבי אבא דאם נתכפר באבודה – דשאנה אבודה תמות? ויש לומר: דטפי נהא ליה לאיתויי רבי שמעון, משום דאית ליה דרבי ועדיפא מדריב. דענ כאן לא קאמר רבי תמות אלא באבודה בשעת הפרשה – פירוש: שלא נמצאת עד לאחר הפרשה. אבל באבודה שלא בשעת הפרשה, שנטמא עד שלא הפריש – מודה רבי דלא אמרינן תמות אלא תרעה. אבל רבי שמעון פליג ארבנן אף בנמצא קודם הפרשה, כדמוכח פרק "יש בקרבנות" (תמורה טו,א) בפלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון, דמוקי לה באבודה שלא בשעת הפרשה. ולהכי מיייתי רבי שמעון. ואף על גב דהכא לא הוי כמאן דאבד שלא בשעת הפרשה, מכל מקום נקט רבי שמעון, ולא משום דלא מצי אתאי כרבי, אך משום דעדיפא דרבי שמעון מדריב, נקט רבי שמעון. ולא נראה, כיון דרמיא רש לאה דרבי, הוה ליה למימר בהדיא: וישא רבוי לכן נראה להר"ם: דרישא דווקא כריש שמעון לן כריש, דהא דאמר רבי (לקמן) תמות – היינו בשאינן ראיות שתידין למזבח, כגון שנמצא קודם הקרבה, ולא נראה שתידין בשעה אחת למזבח. אבל הכא, דאם לא קרב חטאת היה

מוסיף ומביא חטאת שמנה, כי נמי קרבה חטאת ונדרת הדמים – אף ילכו לים המלח. אלא יפלו לנדבה. אבל מייחי שפיר שמעון דפליג ארבנן אף במפריש חטאת לאחריות, ואית ליה דאם נתכפר באחת – תמות האחרת, ואף על גב דבשעת כפרה היו ראיות שתידין ליקרב או זו או זו. הכי נמי גבי דם חטאת, אף על גב דאם לא קרב חטאת היו ראיות ליתוסף על החטאת וליקרב, מכל מקום כי קרבה חטאת – (לא) אמרינן ילכו לים המלח ואם תאמר: והא מודה רבי שמעון במפריש שני ציבורי מעות לאחריות, כדמוכח בתמורה (כג,א) ויש לומר: דשאני התם שאין דעתו להביא חטאת אלא מצבור האחד, אבל הא דמוסיף הוא על דמי חטאת – ילכו לים המלח.

הכל מודים שאם נהנה מבשר קדשי קדשים שנטמא ומאימורי קדשים קלים לאחר שהעלין דפטור – פירוש: שהרי נעשה מצותו. ופריך: פשיטא מאי קא מפסיד – כלומר, מה מצוה יש כאן עד לעשות, ואפילו היו כשרים? ומשני: מהו דתימא, בשר קדשי קדשים שנטמאו איכא מצות שריפה לכהנים, וכן אימורי קדשים קלים מצוה להפוכי בצנורא – להפך האימורים בצנור שוקרין קרוקישע על גבי הגזילים כדי לאכלם, קא משמע לן. נראה לפרש דהיא "חבל מודים" לא קאי ארז ולוי, דהא לא פליגי אלא היכא יפול, אבל לכולי עלמא מחייב, ולא שייך לומר דמודים פטור. אלא קאי ארב ורבי יוחנן, דפליגי בנהנה מאפר תפוח, וקאמר דלרבי יוחנן דאמר גבי נהנה מאפר תפוח דמועלין בו – היינו משום דבעי בגדי כהונה בהוצאת הדשן, ולכך חשיב שפיר "לא נעשית מצותו". אבל בבשר קדשי קדשים, אף על גב דאיכא עוד מצות שריפה לכהנים – הוי חשיב שפיר "נעשה מצותו", דשריפה קדשי קדשים, כיון דלא צריך בשריפה בגדי כהונה. ואם תאמר: וגבי אימורי קדשים קלים מאי שנא, דודאי הפוכי בצנורא עבדיה דהא, כדאמר (שבועות ז,א): זר שהפריש ציבורי ציב מיתא? ויש לומר: דלא דמי, דהתם גבי הוצאת דשן לא סגי בלאו הכי, אבל גבי הפוכי בצנורא סגי בלאו הכי, שאם היה רוצה היה מניח ומתאכלין מאיליהן בלא היפוך בצנורא כלל. ואם תאמר: האי בשר קדשי קדשים שנטמא היכי דמי, אי קודם זריקת דמים –

ואף על גב דטעון שריפה! ואפילו רבי עקיבא לא פליג אלא בנהנה לאחר זריקה, משום דאתאי זריקה ומפקה מידי מעילה, אבל קודם זריקה – מודה דמועל, דלא חוו, והוי "קדשי ה'" [נראה לפרש: דהא מיירי בנטמאת לאחר זריקה, וקא משמע לן אף על גב דאיכא מצות שריפה עליה, מכל מקום מכי זרק חשיב נעשית מצותו ביה דלא צריך בגדי כהונה במצות שריפה כדפרישתי לעיל. ואם תאמר: אי משום הכי קא משמע לן, מתניתין היא גבי "יוצא" (לעיל ו,ב) אמר רבי עקיבא דאין מועלת, אף על גב דמצותו בשריפה, ואתאי זריקה ומפקה מידי מעילה? יש לומר: דשאני יוצא דלא יצא כולו, ואין מצות שריפה בכל הבשר – הלכך הוי "נעשית מצותו" בוריקה. אבל הכא, נטמא כל בשר הקדשים, וסלקא דעתך אמינא: כיון דטעון שריפה בכל הבשר, שמועלין בו אף לאחר זריקה, דאבתי לא נעשה מצותו, שיעריין טעון שריפה. קא משמע לן. ואם תאמר: ואמאי לא נקט "יוצא"? יש לומר: דנקט טומאה, משום דעיקר שריפה גבי טומאה כתיב. מידו קשיא דבמתניתין תנן גבי עולה דמועלין בה עד שתצא לבית הדשן, והכא נמי בבשר קדשי קדשים מאי שנא? יש לומר: דשאני עולה שכולה כליל ואין בה שום אכילה לאדם, הילכך לא כלתה מצותה עד שתצא לבית הדשן. אבל קדשי קדשים הנאכלים לאדם כשנעשו בטרה, מקרי שפיר "נעשה מצותו" מכי זרק. ואם תאמר: מכל מקום קשיא, דהכא אמרינן באימורי [קדשים] קלים דאין מעילה בהו לאחר העלאה, ובמתניתין תנן גבי חטאת ואשם מועלין באימורים עד שיצאו לבית הדשן? יש לומר: דהתם

דהתם בחטאות ואשמות היינו אימורי (קדשין) קדשים, ולא מיקרו 'נעשית מצותך' בהעלאת. אבל באימורי קדשים קלים מיקרי 'נעשית מצותך' משום ההעלאת. ואם תאמר: ומאי שנא? ואומר מורי הרב רבינו פרץ שחזק: דשנא ושנא, איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא. איבעית אימא קרא: דכתיב 'והוציא הדרן' גבי עולה, ואי לא האי קרא, מן הדין היה לנו לומר

דמשעת העלאתה, הן בקדש קדשים הן בקדשים קלים. הוי 'נעשית מצותך'. אך גלי קרא גבי עולה דלא הוי 'נעשית מצותך' בהעלאתה, כיון דאכתי צריך להוציאה לבית הדרן. הילכך קדשי קדשים נילף מינה, שכלם שהיא קדשי קדשים ומועלין בה עד שתצא לבית הדרן, כל קדש קדשים מועלין באימורין עד שיצא לבית הדרן. אבל קדשים קלים — לא נילף מינה. ואיבעית אימא סברא: דגבי קדש קדשים, שיש בהם מעילה מתחלה, לא נפק מעילה מהם או מאימורים שלהם לכל הפחות עד שיגמור הכל שיצאו לבית הדרן. אבל בקדשים קלים, שאין בהן מעילה עד לאחר זריקה, מיד שיעלו האימורים דין הוא דלא נמערל בהו. כי סברא הוא לומר בכל מקום דמיד לאחר העלאתה הוי 'נעשית מצותך', אלא דגבי קדשי קדשים לפי שיש מעילה בהם מתחלה לא נפקי אלא לזמן מאוחר שנוכל למצוא דהיינו הוצאת לבית הדרן. אך קצת קשיא על זו הסברא: דהא קטורה, שהיא קדש קדשים, ויש בה מעילה מתחלה, אמרינן פסחים (כו,א) דמשעת תמרתו אין בהן מעילה, ולא אמרינן עד שיצא לבית הדרן אמנם לטעמא דפרישית מקרא נחא, דכיון דלאו מין זבח הוא, לא שייך למלף מעולה.

ומה פיגול שהוא בידיעה אחת — פירוש:

דלא בעיא ידיעה בתחלה וידיעה בסוף, כמו בטומאת מקדש וקדשיו שבועות (ב,ב).

וקרבנו קבוע — שאינו בעולה ויורד, ועני ועשיר אחד, מה שאין כן בקרבן של טומאת מקדש וקדשיו.

הא כיצד — כלומר, אם וכן קשו קרא אהרדי: ד"אשר יקדשו" משמע: משעת הקדש, ו"אשר יקרב" משמע: הקרבה ממש, כל דבר שיש לו מתירין משקיב מתירין. מובחים (מה,ב) פירשתי עוד.

הדרן עלך חטאת העוף

ולך חטאת ותמורת חטאת וכן חטאת שמתו בעליה ימותו ושעירבה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכפרו בעליה תמות — לכאורה משמע דהכי קאמר: ואם משכפרו בעליה נמצאת, שהיתה אבודה בשעת כפרה — מתה. ונמצאת בעלת מום — אפילו נמצא וקודם כפרה. וקשה: כיון דלא נמצא עד לאחר כפרה, לכולי עלמא תמות! ויש לומר: דמתניתין כרבנן דרבי שמעון דאמרי (תמורה טו,א): אין חטאת מתה אלא באבדה בשעת כפרה, והכא מיירי בשעת כפרה אינה אבודה,

והאי "אם משכפרו" לא קאי א"נמצאת" אלא קאי אהאי דקאמר "תמות". והכי קאמר: ושנמצאת בעלת מום קודם כפרה, אם משכפרו בעליה באו לימלך מה יעשו — תמות. ואף על גב דאם נמצאת תמימה לא תמות לרבנן דרבי שמעון, מכל מקום אית לן למימר הכא תמות, כיון דנמצאת בעלת מום. וקשיא: דאדירבה, כל שכן, כיון דאית בה דחיים אחריים עם הדיחו דאבדה — לית לן למימר דתמות. כדאמרינן בתמורה (כב,א) באבדות לילה לא שמה אבוד כיון דלא חזי להקרבא בלילה, והכי נמי הוה לן למימר יותר דלא תמות כי נמצאת בעלת מום מבי נמצאת תמימה דאמר לא תמות לרבנן לכן נראה לפרש: דרזאי "אם כיפר בעליה" קאי א"נמצאת", ובאבדה בשעת כפרה מיירי. והוא הדין כי נמצאת תמימה דתמות, ונקט "נמצאת בעלת מום" לרבותא. דאף על גב דאיכא דיוחי המום עם הדיחו דאבדה, וסלקא דעתך אמינא דלא תמות, קא משמע לן דתמות. וכמו כן נפרש גבי "עירבה שנתה", דמוקי לה בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א) באבדה, כ"י שלא יקשה ממנה לריש לקיש דאמר: עירבה שנתה — רואים כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה ושעירבה שנתה שאבדה עם עירבה שנתה. והשתא קשיא: כיון דאם כן למה לי עירבה שנתה, והא כולי עלמא דאבדה בשעת כפרה תמות. ואם "משכפרו בעליה" קאי אתרויהו, א"עירבה שנתה" ו"אבדה" ו"אבדה" וא"נמצאת בעלת מום?" ויש לומר: דהכא נמי נקט לרבותא עירבה שנתה, דאף על גב דאיכא דיוחי אחרינא עם דיוחי דאבדה, מכל מקום תמות. ואם תאמר: למאי דפרישית לא משכחנא חמש חטאות המתות, דהא לא אמר בעירבה שנתה ונמצאת בעלת מום דתמות אלא באבדה. וכן כיפרן בעליה באחר לא באבדה בשעת כפרה לרבנן דרבי שמעון. אבל לרבי שמעון נחא שפיר, דהא אית ליה דכיפרו בעליה אפילו בלא אבדה כלל תמות. יש לומר: דלרבנן נמי לא קשיא כל כך, דמכל מקום משכח חמש חטאות מתות בחמשה עניינים דאבדה תמות כשעירבה שנתה וכו' בשלא נמצאת עד לאחר כפרה.

ואינה עושה תמורה — שאם התפס בהמה — אינה מקדשת, דהא למיתה זולא. **לא** נהנין ולא מועלין — דכיון דאזלי לאיבוד לא שייכא בהו מעילה, ולא קרינא בהו "קדשי ה'". **ואם** עד שלא כיפרו בעליה תרעה עד שתסתאב — לא קאי א"נמצאת בעלת מום", דמאי "עד שתסתאב?" הרי היא כבר בעלת מום! אלא קאי א"עירבה שנתה". אי נמי: קאי א"בעלת מום", ומאי "תרעה?" — כגון שנמצא בעל מום עובר, דמדי נדרות מהקרבן מובה, וקאמר: תרעה אותה שנמצאת עד שתסתאב ויפול לה מום קבוע, דאז יידה מותר למוכרה ולהוציאה לחולין, ויביא בדמיה אחרת שיקרב למזבח.

גמרא מנא הני מילי? דתנו רבנן: יכול אין חייבין משום טומאה אלא בדרב שיש לו מתירין. ודין הוא: ומה פיגול, שהוא בידיעה אחת, וקרבתו קבוע, ולא הותר מפלו — אין חייבין אלא על דבר שיש לו מתירין. **טומאה**, שהיא בשתי ידיעות, וקרבתו עולה ויורד, והותרה מפלו — אינו דין שלא יהא חייב אלא על דבר שיש לו מתירין? תלמוד לומר: "אמר אלהם לדתיכם כל איש אשר יקרב מפל ורעכם" וגו' — בכל הקדשים הפתוב מדבר. יכול יהו חייבין עליהן מיד — תלמוד לומר: "אשר יקרב". אמר רבי אלעזר: וכי יש נוגע שהוא חייב? הא פיצד? כל דבר שיש לו מתירין — אינו חייב עד שיקרבו מתירין, וכל דבר שאין לו מתירין — אינו חייב עד שיקדש בכלי.

הדרן עלך חטאת העוף

ולך חטאת, ותמורת חטאת, וחטאת שמתו בעליה ימותו. ושעירבה שנתה, ושאבדה ונמצאת בעלת מום, אם משכפרו בעליהם — תמות, ואינה עושה תמורה, ולא נהנין ולא מועלין ואם

הדרן עלך חטאת העוף

גמרא מנא הני מילי — דנותר וטמא חייבין עליהן בין בדבר שיש לו מתירין בין בדבר שאין לו מתירין. דתנו רבנן כו' — ומה פיגול שהוא חמור כל כך שהוא חייב קרבן בידיעה אחת כשנועד לו שאכל פיגול, שאינו צריך שתי ידיעות בטומאת מקדש וקדשיו. דבטומאת מקדש וקדשיו בעינן שתי ידיעות, ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים, דכתיב (ויקרא ז): "ונעלם" — מכלל שידע, והדר כתיב: "והוא ידע" — הרי כאן שתי ידיעות. וקרבתו קבוע — דהאכל פיגול בשוגג מביא חטאת בהמה. ולא הותר מפלו — בצבור אין חייבין כו'. והותרה מפלו — כגון פסח הבא בטומאה, אינו דין כו'. לרבות כל הקדשים לטומאה — בין שיש להן מתירין בין שאין להן מתירין. יכול — אם הוא דבר שיש לו מתירין יהו חייבין עליו משום טומאה מיד, קודם שיקרבו מתירין, ואותן שאין להן מתירין יהו חייבין עליו משום טומאה לאלתר קודם שיתנו בכלי? תלמוד לומר אשר יקרב — והאי "יקרב" משמע נגיעה, דבנגיעה לחודה מזהיב. ד"כי יגע" (ויקרא יא) מתרגמין: "ארי יקרב", ואמר רבי אלעזר: וכי יש נוגע שהוא חייב כרת? אם כן למה נאמר "אשר יקרב" דמשמע נגיעה בעלמא? לא משמע נגיעה, אלא הכי משמע: דאינו חייב עליו משום טומאה עד שיכשר ליקרב, דהיינו עד שיקרבו מתירין. **הא כיצד כל דבר שיש לו מתירין וכו'** — ונותר אתי "חילול" "חילול" מטמא, כדאמרינן במסכת זבחים (מה).

משנה ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו — דהני הוו מהנין חמש חטאות המתות, והנך שלש מתות לעולם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. ולד חטאת להכי מתה — שהרי אינה ראויה לכפרה, שלא הפרישה מתחלה לכן. ותמורת חטאת נמי להכי מתה — שהרי באה בעבירה, ד"לא ימיר" כתיב. וחטאת שמתו בעליה נמי להכי מתה — דאין כפרה לתמים, דמיתתן כיפרה עליהם. **שעירבה שנתה ושאבדה** — עד שהיא תמימה, ושבו נמצאת והרי היא בעלת מום. אם כיפרו בעליה באחרת, שלא רצו להתכפר בדמי זו שעברה שנתה אי שאבדה ונמצאת בעלת מום — תמות. ואפילו נמצאת קודם כפרה ותנכפרו בעליה באחרת — תמות, והאיל ונמצאת בעלת מום. אבל אם נמצאת תמימה קודם כפרה, אף על פי שנתכפרו באחרת — אינה מתה אלא תרעה. והכי אמרינן במסכת תמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א). **ואינה עושה תמורה** — דכיון דנתכפרו באחרת, דלא אחשבה להאי לא לקדשת דמים ולא לקדשת מובה, הילכך לא אלימא למיתפס אחריים בתמורה. ואף על גב דבעלמא בעל מום עושה תמורה, דכתיב: "או רע טוב", דהא לא תפסי. **ולא נהנין** — מהם לכתחלה, והואיל וקודשין הוו. ואם נהנין — אין מועלין בהן מדאורייתא אלא מדרבנן, ואינו משלם אלא קרן בלבד.

ואם

— ואם משכפרו בעליה באו לימלך מה יעשו — תמות. ואף על גב דאם נמצאת תמימה לא תמות לרבנן דרבי שמעון, מכל מקום אית לן למימר הכא תמות, כיון דנמצאת בעלת מום. וקשיא: דאדירבה, כל שכן, כיון דאית בה דחיים אחריים עם הדיחו דאבדה — לית לן למימר דתמות. כדאמרינן בתמורה (כב,א) באבדות לילה לא שמה אבוד כיון דלא חזי להקרבא בלילה, והכי נמי הוה לן למימר יותר דלא תמות כי נמצאת בעלת מום מבי נמצאת תמימה דאמר לא תמות לרבנן לכן נראה לפרש: דרזאי "אם כיפר בעליה" קאי א"נמצאת", ובאבדה בשעת כפרה מיירי. והוא הדין כי נמצאת תמימה דתמות, ונקט "נמצאת בעלת מום" לרבותא. דאף על גב דאיכא דיוחי המום עם הדיחו דאבדה, וסלקא דעתך אמינא דלא תמות, קא משמע לן דתמות. וכמו כן נפרש גבי "עירבה שנתה", דמוקי לה בתמורה בפרק "ולד חטאת" (כב,א) באבדה, כ"י שלא יקשה ממנה לריש לקיש דאמר: עירבה שנתה — רואים כאילו היא עומדת בבית הקברות ורועה ושעירבה שנתה שאבדה עם עירבה שנתה. והשתא קשיא: כיון דאם כן למה לי עירבה שנתה, והא כולי עלמא דאבדה בשעת כפרה תמות. ואם "משכפרו בעליה" קאי אתרויהו, א"עירבה שנתה" ו"אבדה" ו"אבדה" וא"נמצאת בעלת מום?" ויש לומר: דהכא נמי נקט לרבותא עירבה שנתה, דאף על גב דאיכא דיוחי אחרינא עם דיוחי דאבדה, מכל מקום תמות. ואם תאמר: למאי דפרישית לא משכחנא חמש חטאות המתות, דהא לא אמר בעירבה שנתה ונמצאת בעלת מום דתמות אלא באבדה. וכן כיפרן בעליה באחר לא באבדה בשעת כפרה לרבנן דרבי שמעון. אבל לרבי שמעון נחא שפיר, דהא אית ליה דכיפרו בעליה אפילו בלא אבדה כלל תמות. יש לומר: דלרבנן נמי לא קשיא כל כך, דמכל מקום משכח חמש חטאות מתות בחמשה עניינים דאבדה תמות כשעירבה שנתה וכו' בשלא נמצאת עד לאחר כפרה.

ואינה עושה תמורה — שאם התפס בהמה — אינה מקדשת, דהא למיתה זולא. **לא** נהנין ולא מועלין — דכיון דאזלי לאיבוד לא שייכא בהו מעילה, ולא קרינא בהו "קדשי ה'". **ואם** עד שלא כיפרו בעליה תרעה עד שתסתאב — לא קאי א"נמצאת בעלת מום", דמאי "עד שתסתאב?" הרי היא כבר בעלת מום! אלא קאי א"עירבה שנתה". אי נמי: קאי א"בעלת מום", ומאי "תרעה?" — כגון שנמצא בעל מום עובר, דמדי נדרות מהקרבן מובה, וקאמר: תרעה אותה שנמצאת עד שתסתאב ויפול לה מום קבוע, דאז יידה מותר למוכרה ולהוציאה לחולין, ויביא בדמיה אחרת שיקרב למזבח.

מעילה דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצו

גמרא

הגמרא מבררת את מקור הדין שבמשנתנו. שואלת הגמרא: מָנָא הֲנִי מִילִי – מהיכן למדנו שחייבים משום אכילת נותר וטמא בין על אכילת דבר שיש לו מתירין ובין על אכילת דבר שאין לו מתירין. משיבה הגמרא: דְּתַנּוּ רַבֵּנּוּ, יָבֹול הֵייתִי לומר שאין חייבין משום אכילת קדשים בטומאה, אֵלָא בְּדָבָר שֵׁשׁ לוֹ מְתִירִין, וְדִין הוּא – וכך הייתי לומר כן, וְכֵּה אִיסור פִּיגוּל שֶׁהוּא חִמּוּר כֹּל כֵּךְ שְׁחִיב חֲטָאת בִּידִיעָה אַחַת, כְּלוּמַר, שֶׁהֶאֱכֹל פִּיגוּל בְּשׁוּגָג וְנוֹדַע לוֹ לֵאחֹר שֶׁאֵבֵל, חִיב חֲטָאת, וְקָרְבָּנוּ קָבוֹעַ – שבין עשיר ובין עני מביאים חטאת בהמה, וְלֹא הוּתָר מִכֻּלָּו – לא נמצא אופן שהוא מותר, ומכל מקום אֵין חִיבִין משום אכילת פיגול אֵלָא רַק עַל דָּבָר שֵׁשׁ לוֹ מְתִירִין. אִיסור אכילת קדשים בטומאה, שֶׁהֵיא בְּשֵׁתִי יְדִיעוּת, כְּלוּמַר, שֶׁמִּלֵּב הִידִיעָה לֵאחֹר הֶאֱכִילָה בְּטוּמָא, צִרִיךְ גַּם שֶׁתֵּהֵא הַטוּמָא יְדוּעָה לוֹ קודם לאכילה, וְרַק בּוֹמֵן הֶאֱכִילָה עֲצֻמָּה שִׁכָּח, וְקָרְבָּנוּ עוֹלָה וְיֹזֶרֶד – שֶׁהֶעֱשִׂיר מִבֵּיא בְּהֵמָה, הֶעֱנִי שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה, וְהֶעֱנִי בִּיטוּר מִנַּחַת חוּטָא, וְהוּתָרָה מִכֻּלָּה, שְׁטוּמָא הוּתָרָה בְּקִרְבוֹת צִיבּוּר, כְּגוֹן בִּקְרָב פֶּסַח, אֵינּוּ דִין – וְכִי אֵין לִלְמוּד מִזֶּה, שֶׁהֶאֱכֹל קוֹדֵשׁ בְּטוּמָא לֹא יֵהֵא חִיב אֵלָא עַל דָּבָר שֵׁשׁ לוֹ מְתִירִין. תְּלָמוּד לֹמַר (ויקרא כב א) 'אִמָּר אֲלֵהֶם לְדוֹרוֹתֵיכֶם כֹּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זֶרְעֶכֶם וְגו' אֶל הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' וְטָמְאָתוּ עָלָיו וְנִכְרְתָהּ וְגו', שֶׁכָּל הַקֹּדֶשִׁים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אֵף אִלוֹ שֶׁאֵין לָהֶם מְתִירִים.

הברייתא מבררת שמכל מקום אין האיסור חל אלא לאחר שהותרו לאכילה או להקרבה: יָבֹול הֵייתִי לומר שיהיו חייבין עליהן משום איסור אכילת נותר וטמא מִדֵּ. תְּלָמוּד לֹמַר (שם) 'אֲשֶׁר יִקְרַב', שאין חייבין עליהן אלא לאחר שקרבו המתירים. מבאר רבי אלעזר כיצד דורשים פסוק זה: אִמָּר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵין לִפְרֹשׁ אֵת לִשׁוֹן 'יִקְרַב' שֶׁבֹא לומר שטמא שנגע בקדשים חייב, שאם כן יקשה על כך, וְכִי יֵשׁ טֵמָא הַנּוֹגֵעַ בְּקִדְשִׁים שֶׁהוּא חִיב כִּרְת. הֵא בְּיָצַד – ואם כן כיצד תפרש את הפסוק. אֵלָא יֵשׁ לִפְרֹשׁוֹ כֵּךְ, שֶׁכָּל דָּבָר שֵׁשׁ לוֹ מְתִירִין אַחֲרִים, כְּגוֹן

הדרן עלך חטאת העוף

פרק שלישי – ולד חטאת

בפרקים לעיל התבאר דיני הקדשים שהנהגה מהם חייב קרבן, בפרק זה יבואר דין הקדשים שאסורים בהנאה אך אין בהם חיוב קרבן.

משנה

המשנה מבארת דין חטאות שאין להקריבן: וְלֹד הַנוֹלַד מִבְּהֵמַת חֲטָאת, שאף שקדוש אינו קרב, משום שאינו ראוי לכפר על בעליו, וְהַמּוֹרֵת חֲטָאת – שהמיר קדושת חטאת בבהמה זו, שאף שמתקדשת בכך אינה קריבה כיון שנעשתה בעבירה, וְחֲטָאת שְׁמִיתוּ בְּעִלְיָה, ושוב אין להקריבה, שאין כפרה למתים שכן מיתתם כיפרה עליהם, כֹּל אִלוֹ דִּינֵן שְׁמִיתוּ – מכניסין לחדר ואין נותן להן מזונות עד שימותו.

מוסיפה המשנה לבאר דין חטאות אחרות שאינן קריבות: וְחֲטָאת שְׁעִיבָה שְׁנֵתָה – שעברה שנתה והיא יותר מבת שנה, וְחֲטָאת שְׁאֵבָה כִּשְׁהֵיא תַמְיָמָה, ואחר כך נמצאת בַּעֲלַת מוֹם, אִם מְשִׁיפֶיהָ הִבְעֵלִים – אם לא רצו בעליהם להתכפר בבהמה שיקנו בדמי פדיונם, והקריבו אחרת לחובתם, תָּמוּת זו שעברה שנתה וזו שאבדה ונמצאת בעלת מום, וְאֵינָה עוֹשֶׂה תְּמוּדָה – אין קדושתה נתפסת בבהמת תמורה, וְמִכָּל הַחֲטָאוֹת הַמְתוּת, לֹא נִהְיִין לְכַתְּחִילָה, משום שיש בהן קדושה, וְלֹא מוֹעֲלִין – אך אין הנהגה מדון מועל.

אגרות קודש

ב"ה, ט' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"ע עוסק בצ"צ מו"ה טובי' שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך, מאשר הנני קבלת מכתבו מג' אייר. ובעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם, על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"ג זי"ע, כאו"א להמצטרך לו.

ולפלא שמקצר כל כך ועד לאפס - בהנוגע לפעולות במסגרת צעירי אגודת חב"ד ובפרט בהפצת המעניות. ויהי רצון שלא יהי' זה אלא חסרון בכתיבה אבל לא בהפעולות.

אף שכבר כתבתי, שרואים שהידיעה שבמשך הזמן יכתבו ע"ד הפעולות לפלוני - מביאה זה הוספה בפעולות אם בכמות או באיכות או בשניהם גם יחד. ויהי רצון שיבשר טוב בזה.

ובפרט שהרי נמצאים אנו בחדש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, וידוע דברי האריז"ל, כשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בכל ענינים הכללים והפרטים, בתכ"י - חירות וגאולה להרבות זיו והארות מעשיות אבותנו, וכמבואר בתניא שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

1 ואם עד שלא כיפרו הפעלים – בבהמה אחרת נמצאות חטאות אלו,
2 ורוצים הבעלים להתכפר בדמי פדיון, זו שאבדה ונמצאת בעלת
3 מום תימכר מיד, וזו שעברה שנתה תרעה עד שתסתאב – שיפול בה
4 מום ותמכר, ויקחו פדמיה בהמה אחרת לחטאת ובה יתכפרו
5 הבעלים, וזו שעברה שנתה וזו שאבדה, קודם שתמכר עושה תמורה
6 – נתפסת קדושה בתמורתה, ומועלין בה – עובר הנהגה ממנה על
7 איסור מעילה, כיון שיש בה קדושת דמים.

גמרא

9 הגמרא דנה בדברי המשנה. שואלת הגמרא: מאי שנא – מדוע שונה
10 הדין ברישא של המשנה, ולא קא מיפלגי – שאין התנא מחלק בין
11 התכפרו הבעלים באחרת ובין לא התכפרו, ומאי שנא – ומה שונה
12 בסיפא של המשנה דקא מיפלגי – שהתנא מחלק בכך. משיבה
13 הגמרא: רישא פסיקא ליה – בחטאות השנויות ברישא, הדין פסוק
14 [קבוע] לתנא שתמיד מתות אף אם לא כיפרו הבעלים, שכן אין לחלק
15 בהן בין קודם שהתכפרו ובין אחרי כן, שהרי ולד חטאת ותמורת
16 חטאת אינם חטאת, וחטאת שמתו בעליה הרי שוב אינם יכולים
17 להתכפר בה או בדמיה, אך סיפא לא פסיקא ליה – בחטאות
18 השנויות בסיפא אין הדין פסוק, אלא יש בהם חילוק אם כבר התכפרו
19 באחרת או לא, ועל כן חילק בכך התנא.

20 הגמרא דנה בכפילות המשניות כאן ובמסכת תמורה. שואלת
21 הגמרא: הא תנא ליה – הרי כבר נשנית משנה זו לגבי דיני תמורה
22 במסכת תמורה (א), ולמה נשנית שוב כאן במסכת מעילה. משיבה
23 הגמרא: תנא התיב – שנה התנא משנה זו שם במסכת תמורה, משום
24 דין תמורה המבואר במשנה, ואגב דין התמורה שנה את דין
25 המעילה, ותנא הך – ושנה התנא משנה זו כאן במסכת מעילה
26 משום דיני מעילה שבמשנה זו, ואגב דיני המעילה שנה את דין
27 התמורה.

משנה

28 ביום השלמת ימי נזרו, מביא הנזיר כבש לעולה כבשה לחטאת ואיל
29 לשלמים (במדבר ו יד). המשנה מבארת דיני מעילה במעות שהופשרו
30 לקרבנות נזיר: נזיר המפריש מעות לנזירותו – לקחת בהן קרבנותיו,
31 ולא פירש איזה מהן לכל קרבן, לא נהנין מכל המעות, ולא מועלין
32 – אין הנהגה מהן חייב קרבן מעילה, מפני שהן ראויין לבא בולן
33 שלמים – משום שעל כל מעה אפשר לומר שזו הפריש לשלמים,
34 ואין מעילה בשלמים קודם וריקת דמים.

35 ואם מת הנזיר, והיו לו מעות סתומין – שהופשרו לקרבנות נזירותו
36 בלא שפירש איזה מהן לכל קרבן, יפלו כל המעות לנדרה, ויקריבו
37 בהן עולות לקין המזבח.

38 ואם מת הנזיר והותיר מעות מפורשים – שפירש איזה מהן לכל
39 קרבן, דימי חטאת – המעות שפירש עליהן לחטאת, ילכו לים המלח
40 כחטאת שמתו בעליה שמתה, ולא נהנין מהן, ולא מועלין. דימי
41 עולה, וביאור מהן עולה, ומועלין בהן כדון קרבן עולה. דימי שלמים,
42 וביאור מהן שלמים, ונאכלין ליום אחד ולילה אחד כשלמי נזיר, ואין
43 שלמים אלו מעוניין שיובא עמם להם שמביא נזיר עם שלמיו, משום
44 שנאמר בלחם זה (במדבר ו ט) 'ונתן על פני הנזיר', וכיון שמת הנזיר אי
45 אפשר לתתו על כפיו.

גמרא

46 הגמרא מקשה על הרישא של המשנה: מתקין לה ריש לקיש –
47 הקשה ריש לקיש על המשנה, כיון שנשנה במשנה אופן אחד שאין
48 נהנים ממעות שהופשרו לקרבן אך אין בהם מעילה, משום שראויין
49 לבא לדבר שאין בו מעילה, וליתני נמי – שישנה התנא אף את הדין
50 שהמפריש מעות לקנים – לקרבן העוף, לא נהנין מהן, ולא מועלין
51 בהם, מפני שהן – אותן המעות ראויין להביא מהן תזרין שלא הניע

52 זמן להיות כשרים לקרבן, ובני יונה שצבר זמן מלהיות כשרים
53 לקרבן, וכיון שאינם ראויים לקרבן אינם נכללים בפסוק (ויקרא ה טו)
54 'מקדשי ה' האמור בענין מעילה, ואין בהם מעילה, ועל כן אף הנהגה
55 מן המעות הללו שראוי להביאם בהן לא יתחייב קרבן מעילה.
56 מתרצת הגמרא: אמר רבא, אין דין זה דומה למשנתנו, שכן למפריש
57 מעות לקרבנות נזירותו אמרה תורה, במעות סתומין אלו הךא מהן
58 שלמים, שהרי ממקצתן חייב להביא שלמים, וכיון שכל מטבע ראוי
59 לשלמים לכך נחשבות כל המעות ראויות לשלמים ואין מעילה
60 בכולן, אבל המפריש מעות לקנים, וכי אמרה לו תורה שבמעות אלו
61 הךא תזרין שלא הניע זמן, והרי אין ראויין למזבח כלל ולמה
62 יביאם, ולפיכך אין לו לקחת במעות אלו תורים קודם זמנם, כי אם
63 עופות כשרים למזבח, ולכך יש בהן מעילה, ולכן לא נשנה דינן
64 במשנתנו.

משנה

65 המשנה מבארת דיני מעילה בדם קרבנות ובנסכים: רבי שמעון
66 אומר, הדים של הקרבנות, דינו קל בתחלה, וחסור בסופו, ואילו
67 הנסכים – היין והמים שמנסכים על גבי המזבח, יש בהם חומר
68 בתחלתן וקל בסופן. מבאר רבי שמעון את דבריו: הדים בתחלתו –
69 קודם שיצא לנחל קדרון, אין מועלין בו, ואילו אחר שנוקד ויצא
70 לנחל קדרון, מועלין בו מדרבנן, אבל הנסכים, בתחלתן – משעה
71 שהוקדשו עד שניסכו אותם על גבי המזבח, מועלין בהן, ואילו אחר
72 שניסכו אותם ויזרו דרך הנקב שהיה במזבח לשיטתן – לחלל שתחת
73 המזבח כנגד מקום הנסכים, אין מועלין בהן.

גמרא

74 תנו רבנן, מועלין בדימים של הקרבנות מן התורה, דברי רבי מאיר
75 ורבי שמעון. ונחכמים אומרים, אין מועלין בהם כלל מן התורה,
76 אבל מדרבנן מועלין אחר שיצאו לנחל קדרון.

77 הגמרא מבררת את מקור דברי התנאים בברייתא. מבררת הגמרא:
78 מאי טעמא דמא דאמר – מהו הטעם של חכמים הסוברים שאין
79 מועלין בדם מן התורה. מבארת הגמרא: אמר עולא, אמר קרא –
80 נאמר בפסוק לענין דם הקרבן (ויקרא יא א) 'ואני נתתיו לכם', משמע
81 מלשון הפסוק 'לכם', ששלכם הוא – הדים הוא כחולין שלכם שאין
82 בו איסור מעילה.

83 מקור נוסף מביאה הגמרא: דבי רבי ישמעאל תנא – בבית מדרשו
84 של רבי ישמעאל שנו, נאמר בפסוק (שם) 'ואני נתתיו לכם על המזבח
85 לבשר', משמע מן הפסוק שלבשרה נתתיו – רק לענין כפרה יש בדם
86 דין קדשים, ולא למעילה – אבל לענין מעילה אין בו דין קדשים.

87 מקור נוסף מבארת הגמרא: רבי יוחנן אמר, אמר קרא – נאמר
88 בפסוק (שם) 'כי הדים הוא בנפש יבשר', מתיבת 'הוא' למדנו שעומד
89 הדים בהזייתו, ולפני כפרה – קודם שנוקד הדים על המזבח לכפרה,
90 בלאחר כפרה הוא, כלומר, מה לאחר כפרה – כשם שהדים לאחר
91 שנוקד אין בו דין מעילה, אף לפני כפרה אין בו דין מעילה.

92 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן, מה ראיית לדרוש כאמור: ואימא
93 – ותאמר להפך, מה לפני כפרה יש בו דין מעילה, שהרי עדיין לא
94 נעשתה מצותו, ואין פסוק למעט זאת. אף לאחר כפרה יש בו דין
95 מעילה. מתרצת הגמרא: וכי יש לך דבר שנעשית מצותו ויש בו
96 מעילה, הרי לא מצינו דבר שאחר שנעשתה מצותו יש בו איסור
97 מעילה, אלא כיון שנעשתה מצותו ואין בו צורך גבוה, אינו נחשב
98 'מקדשי ה' האמורים בפרשת מעילה (ויקרא ה טו), וכיון שנעשית מצות
99 הדים שהיא וריקה על המזבח, שוב אין בו מעילה, ולכך יש ללמוד
100 מלפני כפרה ללאחר כפרה ולא להפך.

101 מקשה הגמרא על התירוק: אמאי לא – וכי לא מצינו מעילה בדבר
102 שנעשתה מצותו,

מעילה. פרק שלישי – וּלְד חֲטָאת דָּף יֵא עֲמוּד א – מִתּוֹךְ מִהְדּוּרֶת "אֲבֵן יִשְׂרָאֵל" (שְׁטִינְזוֹלֶץ) קַעֲט רֶש"י

וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה וּמוֹעֵלֶץ בָּהּ – כִּיּוֹן דְּלֹא כִּיפְרוּ בַּעֲלִיהָ מִשּׁוּם דְּלֹא אֹזְלֵא לֹאִיבּוֹד, כְּדֹאמֶר תִּרְעָה כ"י. **מֵאִי** שְׁנֵא סִיפֵא דְּמִיפְלִגִי – כְּלוּמֶר, דְּמִפְלִיג עֵיבְרָה שְׁנֵתָה וְשִׁנְמַצָּתָה בַּעֲלֵת מוֹם מִהְיָ תֵּלֶת דִּירֵשָׁא, וְלֹא תֵּינִי כּוֹלְהוּ בְּחֹד בָּבֵא. וּמִשְׁנֵי רִישָׁא פִּסְקָא לִיהָ דְּבַבֵּל עֵינֵן תְּמוּת, בִּין כִּיפְרוּ בִּין לֹא כִּיפְרוּ. אֲבָל סִיפֵא לֹא פִּסְקָא לִיהָ, דְּלֹא אֲמַרְיִן בְּהִי דְּסִיפֵא תְּמוּת אֵלֶּא אִם כֵּן כִּיפְרוּ בַּעֲלִים, אֲבָל בְּלֹא כִּיפְרוּ אֲמַרְיִן תִּרְעָה, כְּדֹאמֶר שְׁבַתִּינִין. וְהִלְכֵךְ צִרְיָן לֹאִפְלוּגִינְהוּ בְּתֵרִי בְּבִי.

הָא תֵּינִי גְבִי תְּמוּרָה – בִּפְרָק "וּלְד חֲטָאת" (תְּמוּרָה כ"ב), אִיכָא כִּי חֲבָא וְתִרְוִיחֵיהּ לִמָּה לֵיךְ וּמִשְׁנֵי: הָתֵּם מִשּׁוּם תְּמוּרָה, כְּלוּמֶר אֲגַב דְּתֵינִי לָהּ מִשּׁוּם דֹּאֵן עוֹשִׂין תְּמוּרָה דִּשְׁרִיךְ הָתֵּם, וְהוּא תְּמוּרָה עֵיקֶר, תֵּנָא נִמְי דִּין דֹּאֵן עוֹשִׂין תְּמוּרָה. **הַמְּפָרִישׁ** מַעוֹת לְנוֹדֵרוֹתָיו לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לָבֵא כּוֹלֵן שְׁלָמִים. מֵת וְהוּא לֹא מַעוֹת סְתוּמִין – יִפְּלוּ לְנִדְבָה. מַעוֹת מְפָרִישִׁים, דְּמֵי חֲטָאת – וְלָכֵן לֹאֵם הַמְּפָרִישׁ, לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. דְּמֵי עוֹלָה – יִבְיָאוּ עוֹלָה, וּמוֹעֲלִין בְּהֵן. דְּמֵי שְׁלָמִים – יִבְיָאוּ שְׁלָמִים, וְנִגְבְּלִין לְיוֹם אֶחָד, וְאֵין מַעוֹנִין לָחֶם. **גְּמֵרָא** מִתְקִיף לָהּ רִישׁ לְקִישׁ: וְלִיתֵינִי גְבִי הַמְּפָרִישׁ מַעוֹת לְקִישִׁים – לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לְהִבְיָא תוֹרִין שְׁלֵא הִגִּיעַ וְיִמְנֵן וּבְגֵי יוֹנָה שְׁעָבֵר וְיִמְנֵן! אֲמַר רַבָּא, אֲמַרְהָ תוֹרָה: בְּמַעוֹת סְתוּמִין – הִבָּא שְׁלָמִים, אֲמַרְהָ תוֹרָה הִבָּא תוֹרִין שְׁלֵא הִגִּיעַ וְיִמְנֵן? אֵינֵן רְאוּיִין לְמַזְבֵּחַ! **מִשְׁנָה** רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: הֲדָם – קָל בְּתַחֲלָה וְחִמּוֹר כְּסוּפֹה. נִסְכִּין – חוֹמֶר בְּתַחֲלָתָן וְקָל בְּסוּפֹה, דָּם, בְּתַחֲלָתָן – אֵין מוֹעֲלִין, יִצָּא לְנַחַל קָדְרוֹן – מוֹעֲלִין בּוֹ. נִסְכִּין, בְּתַחֲלָתָן – מוֹעֲלִין בְּהֵן, יִרְדּוּ לְשִׁיתֵין – אֵין מוֹעֲלִין בְּהֵן. **גְּמֵרָא** תֵּנּוּ רַבְּנֵי: מוֹעֲלִין בְּדָמִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְחֻכְמִים אֹמְרִים: אֵין מוֹעֲלִין. מֵאִי טַעְמָא דְּמֵאִיר דְּאֵמַר אֵין מוֹעֲלִין? אֲמַר עוֹלָא: אֲמַר קָרָא "וְאֵינִי נִתְּתִיו לָכֶם" – שְׁלָכֶם הוּא. דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא תֵּנָא: "לִכְפֹּר" – לִכְפֹּרָה נִתְּתִיו וְלֹא לְמַעֲלֵהָ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲמַר קָרָא "כִּי הֲדָם הוּא בְּכַפֵּשׁ יִכְפֹּר" – לִפְנֵי כְּפָרָה בְּלֹאֲחֵר כְּפָרָה הוּא, מָה לֹאֲחֵר כְּפָרָה – אֵין בּוֹ מַעֲלָה, אֵף לִפְנֵי כְּפָרָה – אֵין בּוֹ מַעֲלָה. וְאִמָּא: מָה לִפְנֵי כְּפָרָה – יֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה, אֵף לֹאֲחֵר כְּפָרָה – יֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה! – וְכִי יֵשׁ לָךְ דְּבָר שְׁנַעֲשִׂית מַצּוֹת וְיֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה? – אִמָּא לָא, הִי

"הֲרִיצִיא לֹר" (יִמָּא נט"ב) קָאמֶר: עַד כָּאֵן לֹא פִּלְגִי אֵלֶּא מִדְּרַבְּנָא, אֲבָל דְּאוֹרִייתָא – אֵין מוֹעֲלִין. וְעַד: דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן קָאמֶר חֲבָא דְּמוֹעֲלִין, וּבְמַתְנִיתִין קָאמֶר דֹּאֵן מוֹעֲלִין אֵלֶּא בְּסוּף, דְּרַעָה לִמֶּר מִדְּרַבְּנָא. אֵלֶּא וְהִי גִרְסִינִי: עַד כָּאֵן לֹא פִּלְגִי רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵלֶּא מִדְּרַבְּנָא, אֲבָל מִדְּאוֹרִייתָא אֵין מוֹעֲלִין מִנְהִי מִלִּי. **אֵין** לָךְ דְּבַר שְׁנַעֲשִׂית מַצּוֹת וּמוֹעֲלִין – וְאִם תֵּאמַר: אִימָא אִיפְכָא, דֹּאֵן לָךְ דְּבַר שְׁנַעֲשִׂית מַצּוֹת וְאֵין בּוֹ מַעֲלָה: יֵשׁ לִמּוֹר: דְּעִנְגָּה עִרְפוּהָ תוֹכִית, דִּירְיִדְהָ לְנַחַל אִיתוֹן אוֹסְרִתָהּ, וְקוֹרֵם לָכֵן – לֹא.

וְשִׁיךְ לַע"ב) **תְּרִי** מִיעוּטִי כְּתִיב – תִּמְנָה: דְּבַח מִיעוּטֵא הוּא סִגִּי דְּלִיכָא לְמִימֶר: דֹּאֵי לֹא כְּתִיב מִיעוּטֵא אֵלֶּא בְּחֹד, הוּא יִלְפִינִן מֵאִידִךְ, דָּאֵם כֵּן לִישְׁתּוּק מִן הַמִּיעוּט, דֹּאֵא שְׁנֵי כְּתוּבִים הֵבֵאֵן כְּאֹדֵא אֵין מִלְמִיךְ לְמִימֶר וְנִרְאֵי הֵרֵב וְרִבִּינִין פְּרִיךְ: דְּלֹא מְצִי לְמִשְׁתַּק מִהַעֲרופָה, דֹּאֵי צִרְיָן לִמּוֹר: זֶה עֵרִיפָה וְאֵין אַחֵר בְּעִרְפָּה, לֹאִפּוֹקִי פְּרָה אֲרוּמָה, כְּדֹאמֶר בִּפְרָק קָמָא דְּחוּלִין (כד"א), וְאִם כֵּן צִרְיָן לְכַתּוּב "שְׁמֹנוּ" כִּי שְׁלֵא נִלְמֹד מִשָּׁם, דְּהַעֲרופָה אִיצְטְרִיךְ כְּפִירִישְׁתִּי. **לָלֵךְ** קִשְׁן הִיִּה בְּהַכְּבָא לְמִזְבֵּחַ – פִּירִשׁ: כִּמְיָן אֲרוּבָה. וְאֵין זֶה אוֹתוֹ לֹל דְּאֲמַרְיִן בּוֹבִחִים (סב"ב) וּבִסּוּכָה (מט"א), שְׁאוּתוֹ הוּא בִּין כְּבֵשׁ לְמִזְבֵּחַ מִמֶּשׁ כִּדִּי לְקִישִׁים מַצּוֹת זִרְיקָה בְּבִשֶּׁר, זֶה הִיִּה מִשּׁוֹךְ לְצַד הַקֶּהן שֶׁל מִזְבֵּחַ וְכִבֵּר כִּלָּה רַחֵם הַכְּבֵשׁ שְׁהוּא שֶׁשׁ עֲשָׂרָה אֲמָה, וְהַמִּזְבֵּחַ שְׁנֵים וְשָׁלִשִׁים, וְהַכְּבֵשׁ מִמוּצָע לְמִזְבֵּחַ.

וְאִם עַד שְׁלֵא כִּיפְרוּ הַבְּעִלִּים – בְּאִחֲרֵת נִמְצָא, וּרְצִין לְהַתְּכַפֵּר בְּדִמֵי אוֹתָהּ שְׁהִיא בַּעֲלֵת מוֹם הוּאִיל וּמִסְאָבָא וְקִימָא – תִּמְכֹּר לֹאֲלֹתֶר וְיִבְיָא בְּדִמֵּיהָ חֲטָאת. וְאוֹתָהּ שְׁעִבְרָה שְׁנֵתָה – תִּרְעָה עַד שְׁחַטְתָּא, וְתִמְכֹּר, וְיִבְיָא בְּדִמֵּיהָ אַחֲרֵת, וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וּמוֹעֲלֵץ בָּהּ, הוּאִיל וְקִדּוּשָׁה קִדּוּשֵׁת דִּמִּים. **גְּמֵרָא** וְמֵאִי שְׁנֵא הִנִּי רִישָׁא דְּלֹא קָא מְפָלִיג בָּהּ – וְאִמֶר דְּלַעוֹלֵם יִמּוּתוֹ, בִּין מִשְׁכִּיפּוֹר בִּין עַד שְׁלֵא כִּיפְרוּ. רִישָׁא פִּסְקָא לִיהָ – דְּלַעוֹלֵם יִמּוּתוֹ, דְּמֵאִי הַפְּלִגָה אִיכָא לְפִלּוּגִי בְּרִישָׁא, הָתֵם לִיכָא לְמִימֶר כִּיפְרוּ וְלֹא כִּיפְרוּ. דּוֹלֵד חֲטָאת וְתְּמוּרָת חֲטָאת – אֵינְהוּ גּוֹפִיִיחֵי לֹא הוּוּ חֲטָאת, חֲטָאת שְׁמָתוֹ בַּעֲלִיהָ נִמִּי – הָא מַתּוֹ לְהוּ בַּעֲלִים. אֲבָל בְּסִיפֵא אִיכָא לְפִלּוּגִי. **הָא תֵּנָא** לִיהָ גְבִי תְּמוּרָה – כִּי הֵאִי גּוֹנָא. תֵּנָא הָתֵם מִשּׁוּם תְּמוּרָת – אִיִּדִי דֹאִיִּר בְּתִמּוּרָה, אִיִּרִי נִמִּי בְּמַעֲלָה, וְהִכָּא תֵּנָא מִשּׁוּם מַעֲלָה – וְאִיִּדִי דֹאִיִּר בְּמַעֲלָה, אִיִּרִי נִמִּי בְּתִמּוּרָה. **מִשְׁנָה** הַמְּפָרִישׁ מַעוֹת לְנוֹדֵרוֹתָיו – וְלֹא פִירֵשׁ אֵלֶּא חֲטָאת וְאֵלֶּא לְעוֹלָה וְאֵלֶּא לְשְׁלָמִים. לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין – כְּבֵל אוֹתוֹן מַעוֹת. מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְהִבְיָא בְּכוֹלֵן שְׁלָמִים – כְּלוּמֶר, דְּבַבֵּל מִנָּה וּמִנָּה מִצִּינִן לְמִימֶר: זֶה הַפִּרִשׁ לְשְׁלָמִים, וְשְׁלָמִים – קִדְּשִׁים קִלְיָן נִינְהוּ, וְאֵין בְּהֵן מַעֲלָה, כְּדֹתָן בִּפְרָק קָמָא (מַעֲלָה ז"ב): קִדְּשִׁים קִלְיָן לִפְנֵי זִרְיקָה דִּמִּים אֵין מוֹעֲלֵץ בָּהּ, וְכִי טַעְמָא אוֹיֵל לְקוֹלָא? דֹּאֵי אֲמַרְת (נִימָא) כּוֹלֵן רְאוּיִין לְהִבְיָא עוֹלָה וְאִיכָא מַעֲלָה בְּכוֹלָהּ, מִכָּל מְקוֹם דְּמֵי שְׁלָמִים אִיכָא בִּינְיִיחָהּ, דֹּאֵינִן בְּנֵי מַעֲלָה, וְאִי מִיִּתִּי עֲלִיִּיהוּ קִרְבֵּן מַעֲלָה – אִישְׁכּוּכָה דְּקָא מִיִּתִּי חוּלִין לְעוֹרָה. הִלְכֵךְ לְקוֹלָא, דְּלֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין. מַעוֹת סְתוּמוֹת – דְּלֹא פִירֵשׁ. יִפְּלוּ לְנִדְבָה – דְּהִלְכָה הִיא בְּבִיר. דְּמֵי חֲטָאת וְלָכֵן לֹאֵם הַמֵּלֶךְ – דְּחֲטָאת שְׁמָתוֹ בַּעֲלִיהָ הִיא. דְּמֵי עוֹלָה יִבְיָאוּ עוֹלָה – דְּדוֹרוּן בַּעֲלָמָא הִיא, דְּלֹא לְכַפֵּרָה אַתִּיא, וְכְּדֹאמֶרִינִן בְּקִישִׁין (פִּרָק שֵׁנִי, מִשְׁנָה ה'): הָאִשָּׁה שְׁמַתָּה – יִבְיָאוּ וְרִישִׁיהָ עוֹלָתָה. וְנִגְבְּלִין לְיוֹם אֶחָד – כִּרְיָן שְׁלֵמִי נִיר. וְאֵינִן מַעוֹנִין לָחֶם – מִשּׁוּם דְּכְּתִיב בִּיהּ (בְּמִדְבָר ו') "וְנִתֵּן עַל כִּפִּי הַנּוֹרִי", וְאֵין כָּאֵן נִיר. **גְּמֵרָא** מִתְקִיף לָהּ רִישׁ לְקִישׁ – הוּאִיל וְקִתְּנִי בְּמַתְנִיתִין "לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין", כִּי, לִיתֵינִי נִמִּי "הַמְּפָרִישׁ מַעוֹת לְקִישִׁין" כִּי דְּלֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, כְּדֹתָנִי. בְּנֵי יוֹנָה שְׁעָבֵר וְיִמְנֵן, שְׁכֹבֶר הֵן צְהוּבִין, וְתוֹרִין קִטְּשִׁים שְׁלֵא הִגִּיעַ וְיִמְנֵן – לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, דְּכִיּוֹן דֹּאֵינִן רְאוּיִין לְקִרְבֵּן דְּפִסּוּלִין נִינְהוּ – לֹא קִרְיָנָא בְּחֹד "מִקְדֵּשׁ ה'", וְלִיתִּי בְּחֹד מַעֲלָה. **אֲמַר רַבָּא** – לֹא דְּמֵי מִפְּרִישׁ מַעוֹת לְנוֹדֵרוֹתָיו לְמִפְּרִישׁ מַעוֹת לְקִישִׁין. דְּגְבִי נִדְּרוֹת אֲמַרְהָ תוֹרָה בְּמַעוֹת סְתוּמוֹת: הִבָּא שְׁלָמִים, מִשּׁוּם דֹּאִיִּדִיִּב נִמִּי לְהִבְיָא בְּמַקְצָתוֹ שְׁלָמִים. מִפְּנֵי שְׁרִאוּיִן לְהִבְיָא בְּכוֹלֵן שְׁלָמִים לִית בְּחֹד מַעֲלָה, אֲבָל חֲבָא, בְּמִפְּרִישׁ מַעוֹת לְקִישִׁין, מִי אֲמַרְהָ תוֹרָה: הִבָּא תוֹרִין שְׁלֵא הִגִּיעַ וְיִמְנֵן, וְהוּא רְאוּיִין לְמִזְבֵּחַ, כְּלָל לְמֵאִי מִיִּתִּי לְהוּ: וְהִלְכֵךְ לֹא תֵּינִי לָהּ חֲבָא. **מִשְׁנָה** יִצָּא לְנַחַל קָדְרוֹן מוֹעֲלִין בּוֹ – מִדְּרַבְּנָא, אֲבָל בְּמִקְדֵּשׁ אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ אִפְּלוּ מִדְּרַבְּנָא – לִפִּי שְׁאֵין גּוֹרִין גּוֹרִית בְּמִקְדֵּשׁ. דֹּאֵא לְנַחַל קָדְרוֹן, לֹאֲחֵר זִרְיקָה הוּא, כְּדֹתָן (יִמָּא נח"ב): אֵלֶּא וְאֵלֶּא מִתְּעַרְבִין לֹאֲמָה, וְיוֹצֵאֵן לְנַחַל קָדְרוֹן, וְנִמְכֵּרִין לְגִנְיָן לִזְבֹּל, וּמוֹעֲלֵץ בָּהּ, וְהוּא מַעֲלָה מִדְּרַבְּנָא הִיא וְלֹא מִדְּאוֹרִייתָא. אֲבָל מִדְּרַבְּנָא מוֹעֲלֵץ, כְּנֹן לֹאֲחֵר שִׁינָא לְנַחַל קָדְרוֹן. **גְּמֵרָא** וְקִבְעִי עוֹלָה מֵאִי טַעְמָא – דְּמֵאִיר דְּאֵמַר אֵין מוֹעֲלֵץ בּוֹ מִדְּאוֹרִייתָא. לִישְׁנָא אַחֲרִיתָא, הִי גִרְסִינִי: עַד כָּאֵן לֹא פִּלְגִי וְכִי, מִנָּה הִנִּי מִלִּי דֹּאֵן מוֹעֲלֵץ בְּדָמִים מִדְּאוֹרִייתָא. מִכָּל לֹאֲחֵר כְּפָרָה אֵין בּוֹ מַעֲלָה – נִדְּעִישִׁית מַצּוֹת. וְאִמָּא הִי לֹאִידִךְ נִיכָא מָה לִפְנֵי כְּפָרָה יֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה – שְׁהִי לֹא נַעֲשִׂית מַצּוֹת וְכִי, וְאִוְקִימָא דֹּאִידִי וְאִידִי יֵשׁ בּוֹ מַעֲלָה לְטַעְמִיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן קָאמֶר דְּרִישִׁי "הוּא", וְקָאמֶר לִיהָ: מֵאִי חוֹזֵת דְּרִישִׁתָּהּ. **אֲמַר** לִיהָ רַבִּי יוֹחָנָן וְכִי יֵשׁ לָךְ כִּי – אֵלֶּא דֹּאֵי הִי מִסְּתַבֵּר כְּדֹאמִינָא.

מה נותר שריפתו בקדוש אף זו שריפתו בקדש – והיינו דלא כרבי אלעזר ברבי צדוק, דכיון דלאחר שירד טעון שריפה, אם כן לא נעשית מצותו, ואמאי אמרין במתניתין "וירדו" לשיתן אין מועילין? ומשנ: אפילו תימא רבי אלעזר ברבי צדוק היא, דאי קלט – כלומר, שקלט מאיר ולא ירדו ממש על הרצפה, ובכי האי גונא אין מצותה בשריפה. ולהכי קאמר במתניתין

דאין מועילין, איבא דאמרי: לימא מתניתין רבי אלעזר בר רבי צדוק ולא רבנן, דאי רבנן – אמאי קאמר במתניתין "וירדו" לשיתן אין מועילין בהם, מאי מעילה שייכא בהו, והלא הם וירדו לתהום, והדא יכול למעול בהם? ומשנ: דאי קלט. ועתה גירסא זו לא חשיב האי דיוקא (לכישנא קמא) לרבי אלעזר ברבי צדוק, איבא דאמרי: לימא דמתניתין אתא כרבי אלעזר בר צדוק, וכגון דאיקלט – שקלט את היין קודם שירד לרצפה, דאם ירד לרצפה – הריצפה מקרשת וצריך לשרופה, ואם כן לא נעשית מצותה! ומשנ: לא, לעולם כרבי אלעזר, ואפילו לא איקלט, ומדרבנן. ופרקי: והא קרא קנסיב ליה – פירושו: והא רבי אלעזר בר צדוק דריש לה מקרא? ומשנ: אסמכתא בעלמא היא. דישון מוזבא הפנימי – שהיו מקטירין את הקטרת על מוזבא הפנימי, והיה דשן עליה, והיו נושאין אותו במקום שורקין בו המוראה והנוצה רחוק עשר אמות מרגלי הכבש, כדמפרש בתמדי (כתב), במשום דכתיב "והשליך", ואין השלכה פחות ומעשרים אמה.

המקדיש דישון בתחלה – יש מפרשים: במקדיש אפר כירתו. ואין נראה, דאטו גרע מנקדיש וזל אשפתו דקאמר בסמוך דמועילין, ואם כן מאי קא משמע לן הכא, דהא דאי דכל אדם יכול להקדיש לבדק הביתו לכך נראה לפרש: דמיירי באדם שנטל מתרומת הדשן לאחר שהורמה והקדישה – מועילין בה מן התורה. **תורים** שלא הגיע זמנן – דבעינן בתורים שהיו גדולים, ובני יונה שעבר זמנן דביונים גדולים פסולים, כדאמרין בסוף פרק קמא דחולין (כב,א), לא נהנין ולא מועילין – פירושו: לא מועילין כלל, ואפילו מדרבנן אמרין דלא מועילין כלל, דאין לפרש דאין מועילין מן התורה קאמר, אבל מדרבנן איבא מעילה. דהא לעיל גבי דם, דקאמר "אין מועילין" על כרחו רוצה לומר אין מועילין כלל. דאי מן התורה דווקא קאמר, מאי קאמר "יצא לנחל קדרון מועילין", וכי נמי יצא לנחל קדרון אין מועילין אלא מדרבנן כדפרישתי לעיל. וכן גבי חטאות המתות, דקאמר "אין מועילין", רצה לומר: אף מדרבנן, כדמשמע לעיל בריש פרק קמא (ב,א), ואם כן שמע מינה: כל היבא דקתני "אין מועילין" – רצה לומר: אפילו מדרבנן.

רבי שמעון אומר תורים שלא הגיע זמנן מועילין בהן – כדמפרש בגמרא. ובני יונה שעבר זמנן – לא נהנין ולא מועילין. ולא דמי לחטאת שעברה שנתה דאמר לעיל דמועילין בה קודם כפרה, דהתם משום דאויול לרעה ואית לה פדיון, אבל הכא אין לעופות פדיון ולא איקרו "קדשי ה'".

בשלמא מוזבא החיצון דכתיב ושמו אצל המזבח – לכאורה משמע דכתיב קאמר: בשלמא דישון מוזבא החיצון אין מועילין, משום דכתיב "ושמו". מיהו אין לפרש כך, דהא דישון מוזבא החיצון יש בו מעלה, כדמשמע לעיל, דפריך: והרי תרומת הדשן וכו'. ואדרבה, "ושמו" משמע שיש בו מעילה, כדקאמר לעיל, וכתיב התם "ושמו אצל" לכך נראה לפרש דייקא ממתניתין דקתני "ישון מוזבא הפנימי לא נהנין ולא מועילין" משום דנעשה מצותו, והיינו דישון – מועילין בו, דאכתי לא נעשית מצותו, דמצוה לדשנו. ודוקא במוזבא הפנימי, אבל במוזבא החיצון – מועילין בו אף לאחר הדישון. ועלה קאמר בגמרא: בשלמא מוזבא החיצון מועילין בו אף לאחר הדישון, משום דכתיב "ושמו" – לומר: דאף כי נעשית מצותו מועילין בו, בדנפקא לן לעיל מדרבנן "ושמו". אלא מוזבא פנימי מנל דמצוה לדשנו, דנימא דאין מועילין משעת דישון ואילך משום דנעשית מצותו. ולא נראה, דאם כן משמע דקדחם דישון יש מעילה ברשן מוזבא הפנימי, וזה אינו. כדאמרין בפרק "כל שעה" (פסחים כו,א) דקטרת משתעלה תמרתו אין בו מעילה. אלא נראה לפרש כך: בשלמא מוזבא החיצון דכתיב "ושמו" נפקא לן מיניה דהוי מצוה לדשנו, אלא מוזבא הפנימי מנל דמצוה לדשנו, ולא דמעילה קא צריך כלל. וזה דוחק, דהוה ליה לאיתויי גבי מוזבא החיצון "והריחם הדשן". ועד, בסמוך דקעי מנורה

והרי תרומת הדשן – דהוי אצל המזבח, דנעשית מצותו ומועילין בו, דכתיב "ושמו" וגו', ונגמר מיניה הכא? משום **כז** – לא גמרין מיניה, דהוי תרומת הדשן כז. הניחא למאן דאמר – התם (יומא סז,א): איברי שעיר של יום הכפורים מועילין בהן, אף על פי שנעשית מצותו, משום דכתיב "אל ארץ גזירה" – שפיר להכי לא גמיר מתרומת הדשן, דהוי תרומת הדשן ושעיר

המשתלח שני כתובין הבאין כאחד. **איבא** למאן דאמר נהנין – דמפיק ליה "ומדרבנן". **מאי איבא למימר** – נגמר מתרומת הדשן, דלא הווי שני כתובין וכו'. **אלא לרבי דוסא דאמר וכו'** – דלית בהו מעילה, ומאי "והניחם שם" – שלא ישתמש בהן ביום הכפורים אחר. **מאי איבא למימר** – אפילו למאן דאמר מלמדן מהן, הכא אין מלמדן, משום דתרי מיעוטי כתיבי בהו. **הערופה** – דה"א קמיתא יתירא היא. וכתיב התם **ושמו** – דה"א בתראה מיתרא, לומר לך: הני הוא דמועילין בהן לאחר שנעשית מצותם, אבל אחריני – לא. **לימא מתניתין** – דקתני "וירדו" לשיתן אין מועילין בהן? דלא כרבי אלעזר בר רבי צדוק, דהוא אית ליה דאף על גב דירדו לשיתן – שריפתם בקדושה. וכיון דמצריך להו שריפה בקדושה, אית ליה נמי דמועילין בהן. מה נותר שריפתו בקדושה – דכל שפסולו בקדש – שריפתו בקדש, דגמר לה (פסחים פב,ב), מחטאת, דכתיב "וכל חטאת אשר יזבא מדרמה וגו'" באש ושרפה". **אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק היא** – והא דקתני "וירדו" לשיתן אין מועילין בהן. **דאי קלט קתני** – שלא ירדו לקרקע השית, אלא קודם שיגיעו לשית פשט ידו למטה וקלטו מן הארץ, דהתם מועילין בהן. **הא ירדו לשית** – מועילין בהן, דקרקע השית מקדש להו. **איבא דאמר לימא מתניתין רבי אלעזר ברבי צדוק** – כלומר, מדאיצטריך ליה לתנא למיתנא "וירדו" לשיתן אין מועילין בהן, אלאמא סבירא ליה כרבי אלעזר דאמר לול קטן היה שם – שיכול להביאו דרך לול. **אף האי רבנן**, סבירא להוין דהורין עד התהום – היאך יכול ללקטן ולמעול בהן? **הא נחיתו להו לתהום!** **אפילו תימא רבנן ואי קלט** – שאם הבניס ידו לאויר השיתין וקלטן קודם שירדו לתהום, אפילו הוי קא משמע לן דאין מועילין בהן. **איבא אחרינא:** דאי רבי אלעזר בר רבי צדוק, כינא דאמר: ושורפן אותו בקדושה – אכתי בקדושתיהו קיימי, וסבירא ליה דמועילין אפילו תימא רבי אלעזר בר רבי צדוק דאין לך כז, והא דקאמר "ושורפן אותו בקדושה" – הכי קאמר: אם בא לשורפו, שורפו בקדושה, אבל מעילה אין בו, מאחר שירד לשית. **משננה** דישון מוזבא הפנימי והמנורה – הדשן שמועילין היה מוציא ומניח אצל מוזבא החיצון, במקום שהוא מניח תרומת הדשן של מוזבא החיצון. וקודם שהניחו שם, לא נהנין ולא מועילין, דהכא לא כתיב "ושמו" כמו שכתוב ברישן מוזבא החיצון. **המקדיש דישון בתחלה מועילין בו** – כלומר, לאחר שהניח דישון מוזבא הפנימי והמנורה במקום שמניח תרומת הדשן של מוזבא החיצון, דאי אפשר דלא לידחו ביה פורתא, ולהכי מועילין בכלו. **גמרא בשלמא תרומת מוזבא החיצון כתיב בהרא דמועילין בו** – דכתיב (ויקרא ו) "ושמו", לפיכך טעון גזירה שהיה נבלע במקומו, כדי שלא ימעול בו.

אלא

אחרי שירד לשית. **משננה** דישון מוזבא הפנימי והמנורה – הדשן שמועילין היה מוציא ומניח אצל מוזבא החיצון, במקום שהוא מניח תרומת הדשן של מוזבא החיצון. וקודם שהניחו שם, לא נהנין ולא מועילין, דהכא לא כתיב "ושמו" כמו שכתוב ברישן מוזבא החיצון. **המקדיש דישון בתחלה מועילין בו** – כלומר, לאחר שהניח דישון מוזבא הפנימי והמנורה במקום שמניח תרומת הדשן של מוזבא החיצון, דאי אפשר דלא לידחו ביה פורתא, ולהכי מועילין בכלו. **גמרא בשלמא תרומת מוזבא החיצון כתיב בהרא דמועילין בו** – דכתיב (ויקרא ו) "ושמו", לפיכך טעון גזירה שהיה נבלע במקומו, כדי שלא ימעול בו.

מעילה דף יא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קפא

55 **שְׁנֵי אֲמָר** (במדבר כח ז) **'פְּקֻדֵּשׁ הַפֶּסֶחַ נֶכֶד שְׂכָר לָהּ** למדנו ש**שְׂכָשֶׁם**
56 **שְׁנֵי סוֹכָה בְּקִדּוּשָׁה** כמפורש בפסוק, **כֶּךָ שְׂרִיפְתָּה בְּקִדּוּשָׁה**, וכיון
57 שסובר רבי אלעזר בר רבי צדוק ששריפת הנסכים בקדושה אף
58 שירדו כבר לשיתין, סובר גם שיש בהם איסור מעילה, ואם כן אין זה
59 כמשנתנו שאין מעילה בנסכים אחר שירדו לשיתין.
60 הגמרא מבארת את הברייתא קודם שמשיבה האם משנתנו כשיטת
61 רבי אלעזר בר רבי צדוק. שואלת הגמרא: **מָאִי מְשַׁמֵּעַ** – כיצד הפסוק
62 מלמד ששריפתה בקדושה, הרי לא מוזכרת בו שריפה. משיבה
63 הגמרא: **וְאָמַר רַבִּינָא, אֲתֵיָא** – נלמדת שריפת יין הנסכים בגזירה
64 שזה **'קִדְשׁ' 'קִדְשׁ' מְנוּחָה, בְּתֵיב הָכָא** – נאמר כאן בענין הנסכים
65 (שם) **'פְּקֻדֵּשׁ' וּבְתֵיב הָתָם** – ונאמר שם בענין הנוטר (שמות כט לד)
66 **'וְשִׂרְפָתָה אֶת הַנוֹתֵר בָּאֵשׁ וְלֹא יֵאָכַל בִּי קִדְשׁ הָס'**, למדנו מכך,
67 שמה **נוֹתֵר שְׂרִיפְתּוֹ בְּקִדּוּשָׁה, אִף הָאֵי נָמִי** – אף שריפת הנסכים
68 גם כן בקדושה.
69 הגמרא שבה לשאלה האם משנתנו אינה כשיטת רבי אלעזר בר רבי
70 צדוק, ומשיבה: **אֲפִילוּ תֵימָא** – אפילו תאמר שמשנתנו כשיטת **רַבִּי**
71 **אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק** אין זו קושיא, משום שיש לומר שבמשנה
72 מדובר **דָּאִי קָלָט** – באופן שפשט אדם ידו וקלט את הנסכים מן
73 האויר, קודם שהגיעו לריצפת השיתין, שבזה מודה רבי אלעזר בר
74 רבי צדוק שאין מעילה בנסכים, ורק אם ירדו לריצפת השיתין סובר
75 שהריצפה מקדשתם ונשרפים בקדושה ואסורים בהנאה.
76 הגמרא מביאה לשון אחרת לסוגיא זו: **אִיכָא דְאָמְרִי** – יש שאמרו
77 שמועה זו בלשון אחרת. שואלת הגמרא: **לִימָא מְתִינִיתִין** – האם
78 אפשר לומר שדברי המשנה שאין מעילה בנסכים אחר שירדו
79 לשיתין הם גם כשיטת **רַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק** הסובר שאחר
80 שירדו הנסכים לשיתין נשרפים בקדושה, ולשיטתו מדובר במשנה
81 דיוקא באופן **דָּאִי קָלָט**. משיבה הגמרא: **אָמְרִי** – אמרו בני הישיבה,
82 **לֹא** – אפשר להעמיד את המשנה כרבי אלעזר בר רבי צדוק גם
83 באופן שלא קלט את הנסכים קודם שהגיעו לשיתין, משום שהוא
84 מודה שאף באופן זה אין בהם מעילה, ומה שמצריך לשורפם הוא
85 מְדַרְבְּנֵן בלבד, שכן מן התורה אין בהם איסור מעילה כמשנתנו.
86 שואלת הגמרא: **וְהָא קָרָא קְנָסִיב לָהּ** – והרי הוא דורש את שריפת
87 הנסכים בקדושה מפסוק, ואם כן הוא מן התורה ולא מדרבנן. משיבה
88 הגמרא: אכן חיוב השריפה הוא מדרבנן, והפסוק הוא **אִסְמְכָתָא**
89 בלבד.

משנה

90 המשנה מבארת את דיני המעילה בדשן מזבח הפנימי והמנורה:
91 **דִּישוֹן** – הדשן שנותר על המזבח **הַפְּנִימִי** מהקטרת הקטורת, ודשן
92 **הַמְּנוּחָה** שנותר מהדלקת הנרות, קודם שהניחם בצד מזבח החיצון,
93 דינם שלא נהנין מהם, **וְלֹא מוֹעֲלִין** – אין בהם חיוב קרבן מעילה.
94 **הַמְּקֻדָּשׁ דִּישוֹן בְּתַחֲלָה, מוֹעֲלִין בָּהּ**, כלומר, לאחר שהניח את דשן
95 מזבח הפנימי והמנורה בצד הכבש של מזבח החיצון, במקום שמונחת
96 תרומת הדשן, יש בו איסור מעילה, שכן בוודאי נתערב בו מתרומת
97 הדשן שהייתה שם תחילה, שיש בה איסור מעילה.
98 המשנה מבארת דין מעילה בעופות שאינם בזמנם הראוי להקריבם:
99 **תּוֹרִין שְׁעֵדִין לֹא הֵינָּה זִמְנָה**, שלא הצהיבו כנפיהם, וכן **יִזְנָה שְׂכָבֵר**
100 **עֶבֶר זִמְנָה**, שהתחילו הנוצות שסביב צוארם להצהיב, שהקדישם
101 לקרבן העוף, דינם שלא נהנין – אסורים בהנאה, **וְלֹא מוֹעֲלִין** – ואין
102 בהם איסור מעילה.
103

גמרא

104 הגמרא מבררת את מקור הדין השני במשנה. שואלת הגמרא:
105 **בְּשִׁלְמָא** – מובן הדבר
106

1 **וְהָרִי מְצִינוּ בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן, שְׁנַעֲשַׁת מִצְוֹתָו** – שנתרם, וְאָף עַל פִּי
2 **כֵּן יֵשׁ בּוֹ** – בדשן שנתרם, איסור מְעִילָה, שנאמר בו (ויקרא א' י)
3 **אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ**, ולמדנו מזה שטעון גזירה ואסור בהנאה, ואם כן נלמד
4 מתרומת הדשן שאף בדם הקרבנות יהיה איסור מעילה אחר
5 שנעשתה מצותו. מתרצת הגמרא: אין ללמוד כן מתרומת הדשן,
6 **מִשּׁוּם דִּהְיָה לִיהָ הַפֶּסֶחַ הַמְלֻמָּד** איסור מעילה בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן אף
7 שנעשתה מצותו, **וְהַפֶּסֶחַ הַמְלֻמָּד** איסור מעילה **בְּאִיכָרִי שְׁעִיר**
8 **הַמִּשְׁתַּלַּח** של יום הכיפורים אחר שנשתלח מראש הצוק ונעשתה
9 מצותו, **שְׁנֵי בְּתוּבִין הֵבְאִין בְּאֶחָד** – שני פסוקים המלמדים דבר
10 אחד, שיש איסור מעילה בדבר שנעשתה מצותו, **וְכָל שְׁנֵי בְּתוּבִין**
11 **הֵבְאִין בְּאֶחָד אֵין מְלַמְדִין** בבנין אב לשאר מקומות, ואין ללמוד
12 מהם איסור מעילה בדם אחר שנעשתה מצותו.

13 מקשה הגמרא על התירוץ: הֵנִיחָא לְמָאן דְאָמַר – תירוץ זה מובן
14 לדעת הסובר ש**אִיכָרִי שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח אֵין נִהְיִין מִתָּהּ, אֱלָא לְמָאן**
15 **דְאָמַר שְׁנֵהֲנִין מִתָּהּ** – שמתרים בהנאה, **מָאִי אִיכָא לְמִימַר** – איך
16 נבאר זאת, והרי אפשר ללמוד איסור מעילה בדם הקרבנות אחר
17 שנעשתה מצותו מתרומת הדשן, שהרי אין כאן שני כתובים. מתרצת
18 הגמרא: **מִשּׁוּם דִּהְיָה לִיהָ הַפֶּסֶחַ בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן** והפסוק המלמד
19 איסור מעילה **בְּבָגְדֵי בְּהֵמָה** של כהן גדול ביום הכיפורים אחר
20 שפשטם, אף שכבר עבד בהם ונעשתה מצותם, **שְׁנֵי בְּתוּבִין הֵבְאִין**
21 **בְּאֶחָד**, ששניהם מלמדים איסור מעילה בדבר שנעשתה מצותו, **וְכָל**
22 **שְׁנֵי בְּתוּבִין הֵבְאִין בְּאֶחָד אֵין מְלַמְדִין**.

23 מקשה הגמרא אף על תירוץ זה: הֵנִיחָא לְרַבֵּנָן דְאָמְרִי – מובן הדבר
24 לדעת חכמים הדורשים שהפסוק שנאמר לגבי בגדים אלו (שם טו א)
25 **'וְהִנִּיחָם שִׁם'**, מְלַמֵּד שְׁנֵי מַעֲוִינִין נִיזִיה אַחַר שפשטם ואסורים
26 בהנאה, שפיר – מובן הדבר היטב, **אֱלָא לְרַבִּי דּוֹסָא דְאָמַר שְׁמוּתָא**
27 **לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ כִּתּוּב הַדִּיּוֹט** לעבודת המקדש כל ימות השנה, ובבגדי
28 כהונה אין מעילה, **מָאִי אִיכָא לְמִימַר**, הרי אין כאן שני כתובים.
29 מתרצת הגמרא: **מִשּׁוּם דִּהְיָה לִיהָ הַפֶּסֶחַ בְּתִרּוּמַת הַדֶּשֶׁן** והפסוק
30 המלמד איסור הנאה בעֲגֻלָּה עֲרוּפָה אחר שנערפה ונעשתה מצותה,
31 **שְׁנֵי בְּתוּבִין הֵבְאִין בְּאֶחָד** ואין מלמדים.

32 מקשה הגמרא על התירוץ ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים:
33 הֵנִיחָא לְמָאן דְאָמַר ששני כתובים הבאים כאחד **אֵין מְלַמְדִין, אֱלָא**
34 **לְמָאן דְאָמַר שְׁלִמְדִין, מָאִי אִיכָא לְמִימַר** – איך נבאר זאת, והרי
35 יש ללמוד מתרומת הדשן ועגלה ערופה שיש מעילה בדם אחר
36 שנעשתה מצותו. מתרצת הגמרא: **תָּרִי מֵעֵוָי בְּתֵיבִי** – שני
37 מיעוטים נאמרו בזה, **בְּתֵיב הָתָם** – נאמר שם בענין עגלה ערופה
38 (דברים כא ו) **'הָעֲרוּפָה, וּבְתֵיב הָתָם** – בענין תרומת הדשן (ויקרא א' י)
39 **'וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, מִיִּתְרוֹ הָאוֹת ה' אֵא** הראשונה בתיבת **'הָעֲרוּפָה'**
40 והאות וא' השניה בתיבת **'וְשָׂמוּ'** למדנו הֵנִי **אֵין מִיִּדֵי אַחֲרֵינָא לֹא**
41 – שדיוקא בעגלה ערופה ותרומת הדשן יש מעילה אחר שנעשתה
42 מצותם, אבל בדבר אחר לא, ולכן אין ללמוד מהם לדם הקרבנות
43 אף לפי הסובר ששני כתובים הבאים כאחד מלמדים.
44 שנינו במשנה: **נֶסְכִּים בְּתַחֲלָה מוֹעֲלִין בָּהֶן [וְכו']** ירדו לשיתין אין
45 מוֹעֲלִין בהם.

46 הגמרא מבררת כשיטת איזה תנא הולכת המשנה. שואלת הגמרא:
47 **לִימָא מְתִינִיתִין** – האם נאמר שדברי המשנה שאין מעילה בנסכים
48 אחר שירדו לשיתין הם **דִּלָּא כְּשִׁיטַת רַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק**,
49 **דִּתִּנָּא, רַבִּי אֱלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדֻק אָמַר**, לול (ו-ארוכה) קָמִין הִיָּה
50 **בִּין הַכֶּבֶשׁ שְׁבוּ עוֹלִים לְמוֹזְבָּה, לְמוֹזְבָּה, בְּמַעֲרָבָו שֶׁל כֶּבֶשׂ, אַחַת**
51 **לְשִׁבְעִים שָׁנָה הִי פְּרָחִי בְּהֵנָה** – ילדים כהנים יוֹרְדִין בּוֹ לשיתין,
52 שלשם הִי הַנְּסִיכִים יוֹרְדִים, וּמִכִּיֵּינָא מִשּׁוּם יֵין קְרוּשׁ – יין הנסכים
53 שהתעפש ונקרש. שְׁהוּא דוֹמָה לְעֻגוּלֵי דְבִילָה, כדי שלא יתמלאו
54 השיתין, וְשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּקִדּוּשָׁה, במקום קדוש בעזרה, משום

לגבי מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן שיש מעילה בתרומת הדשן שלו, משום דְּבִתְיָב
 בִּיה – שנאמר בענינו (ויקרא א) וְשִׁמּוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ ולמדנו מתיבת
 וְשִׁמּוֹ שטעון גניזה, והיה נבלע במקומו, כדי שלא ימעלו בו, אלא
 מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, מְנָלָן – מהיכן למדנו שמניח את דשנו במקום תרומת
 הדשן, ושיש בו איסור מעילה אחר שהניחו עם תרומת הדשן. משיבה
 הגמרא: אִמָּר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא – שנאמר בפסוק בענין עולת
 העוף (ויקרא א טו) וְהִסִּיר אֶת מִרְאֵתוֹ בְּנוֹצָתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצֶל
 הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן, אִם אֵינוֹ עֵינֵן לְמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן – כיון
 שהפסוק אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן אינו נצרך ללמדנו את מקום דשן מזבח
 החיצון, שזה נלמד מן הפסוק שנאמר בענינו, תִּנְהוּ עֵינֵי לְמִזְבֵּחַ
 הַפְּנִימִי – נלמד מפסוק זה ששם הוא מקום דשן מזבח הפנימי, ושיש
 בו איסור מעילה כדשן מזבח החיצון המונח שם, מאחר שנתערבו.
 דוחה הגמרא את הלימוד מן הפסוק. שואלת הגמרא: אִמָּא – נאמר,
 אִרִּי וְאִרִּי – זה וזה, כלומר, בין הפסוק בתרומת הדשן ובין הפסוק
 בעולת העוף מדברים בְּדֶשֶׁן מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְהַפְּסוֹק הַשֵּׁנִי נִצְרָךְ כִּדִּי
 לְקַבֹּעַ לוֹ מְקוֹם להשלכת מוראת עולת העוף ונרצתה שיהא במקום
 תרומת הדשן, ואם כן מניין נלמד שמניח שם אף דשן מזבח הפנימי
 ושיש בו מעילה. משיבה הגמרא: אִם כֵּן שֶׁהַפְּסוֹק מִלְּמַדְנוּ אֶת מְקוֹם
 הַשְּׁלֵכָה מִמּוֹרָא הָעוֹף, לִימָא קָרָא – היה לפסוק לומר 'אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ'
 בלבד, ולא היה לו לסיים 'אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן', ונלמד בגזירה שוה 'אֶצֶל'
 'אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ', ואם כן מֵאֵי – מפני מה נאמר 'אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן', ודאי
 בא ללמדנו דְּאִפְּלוּ דֶשֶׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי שם מקומו, ויש בו איסור
 מעילה.
 שואלת הגמרא: דשן הַמְּנוּרָה מְנָלָן שמניחו במקום הנחת תרומת
 הדשן. משיבה הגמרא: דֶּשֶׁן 'הַדֶּשֶׁן' – ייתור האות ה"א בתיבת
 'הַדֶּשֶׁן' מלמד לרבות אף את דשן המנורה.

משנה

המשנה מביאה תנא החולק על דין המעילה בתורים, המבואר
 במשנה לעיל (א): רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, תוֹרֵין קֹטְנִים שְׁלֹא הִיָּע וְזִמְנָן,
 שהקדישם לקרבן העוף, מוֹעֲלִין בָּהֶן, אף שעדיין אינם ראויים
 להקרבה, שכיון שכשיגדלו יהיו ראויים להקרבה, נחשבים מעתה
 ראויים למזבח, אבל בְּנֵי יוֹנָה גדולים שְׁכַבֵּר עֲבָר וְזִמְנָן, שהקדישם
 לקרבן, לֹא נִהְיִין מֵהֶם, וְלֹא מוֹעֲלִין בָּהֶן.

גמרא

מבררת הגמרא את טעם מחלוקת רבי שמעון וחכמים. שואלת
 הגמרא: בְּשִׁלְמָא מוֹבֵן טַעַם רַבִּי שְׁמַעוֹן שיש מעילה בתורים קודם
 זמן הקרבנות, בְּרִיקְתָּנִי מַעְמָא – כפי ששנוי טעמו לענין השוחט קרבן
 מחוץ לעזרה, שאם היו בהמות קרבן אם ובנה, ונשחטה האם בעזרה
 כדינה ואחר כך בו ביום שחט את בנה בחוץ, אף שאינו חייב כרת
 משום שוחט בחוץ, שהרי אינו ראוי היום להקרבה, סובר רבי שמעון
 שעובר באיסור לא תעשה, מפני שְׁהִיָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כֹּל הָרְאוּי
 להקריבו לְאַחַר זִמְנָן, כגון בן הבהמה שנשחטה היום שיהיה ראוי
 מחר להקרבה, וְהַקְדִּישוּ בְּתוֹךְ זִמְנָן – קודם שהגיע הזמן שראוי
 להקרבה, ושחטו מחוץ לעזרה, חֲרִי הוּא עוֹבֵר בְּאִיסוֹר לֹא תַעֲשֶׂה,
 וְאֵין בּוֹ חֵיּוֹב בְּרִית, אם כן סובר רבי שמעון שיש קדושת קרבן
 בבהמה שתהיה ראויה להקרבה לאחר זמן, ועל כן סובר שתורים
 שהקדישם לקרבן קודם זמנם, כיון שיהיו ראויים להקרבה כאשר יגיע
 זמנם, יש בהם כבר עתה איסור מעילה. אֵלָּא לדעת רַבִּנָּן הסוברים
 במשנה לעיל (א) שאין איסור מעילה בתורים קודם זמנם, לא מובן
 מֵאֵי שְׁנָא – מדוע שונה הדין בתורים קודם זמנם מִמְּחוּסָר וְזִמְנָן –
 מבהמה קודם שעברו שבעה ימים מלידתה, שנכנסת לדיר להתעשר,

ואם תצא עשירית תקדש בקדושת קרבן מעשר אף שאינה ראויה
 עדיין להקרבה, וכשיגיע זמנה תקרב, ומדוע אין הדין שזה לדעת
 חכמים בתורים שהקדישם לקרבן העוף קודם זמנם, וסוברים שאינם
 קדושים בקדושת קרבן ואין בהם מעילה.
 משיבה הגמרא: אִמָּרִי – אמר בני הישיבה, אין דין מחוסר זמן
 בבהמה ובעוף דומה, מְחוּסָר וְזִמְנָן בבהמה חל עליה קדושת קרבן,
 מִיָּדִי דְהִנֵּה אֶבְעָל מוֹם דְּכָר פְּדִינָן הוּא – בדומה לקרבן בהמה שיש
 בו מום, שאף שאינו קרב יש בו קדושה שהרי יש לפדותו, ומתוך
 שהוא חשוב שיש בו קדושה גם כשאינו ראוי להקרבה מחמת שהוא מחוסר זמן,
 כך יש בו קדושה גם כשאינו ראוי להקרבה מחמת שהוא מחוסר מום,
 אֶבְעָל הֵנִי –אלו עוֹפֹת, בִּינָן דְאֵין מוֹם פּוֹסֵל בְּעוֹפֹת, לפיכך אין
 לְעוֹפֹת פְּדִינָן, ואי אפשר לומר בהם שמתוך שיש בהם קדושה
 במומם כך יש בהם קדושה כאשר הם מחוסרי זמן, ולכך לדעת
 חכמים אין קדושה בתורים קודם זמנם ואין בהם מעילה.
 הגמרא דנה בדין מעילה בקדשים שמתו: אִמָּר עוֹלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
 קִדְּשִׁים שְׁמָתָה, יֵצְאוּ מִיָּדִי איסור מעילה דְּכָר תוֹרָה, שכיון שאי
 אפשר להקריבם אינם בכלל הפסוק האמור בענין מעילה (ויקרא ה טו)
 מְקַדְּשֵׁי ה', ואף אין בהם קדושת דמים משום שאינם ראויים אלא
 להאכל לכלבים, ואין פודים את הקדשים להאכלים לכלבים.
 מקשה הגמרא על דברי רבי יוחנן: יְתִיב עוֹלָא וְקָאָמַר לְהָא שְׁמָעְתָּא
 – ישב עולא ואמר שמועה זו. אָמַר לִיה רַב חֲסִדָּא, מָאֵן שְׁמַע לָךְ
 וְלִרְבִּי יוֹחָנָן רַבָּךְ – מי יקבל ממך ומרבי יוחנן רבך דין זה, [וכי]
 קִדְּוָשָׁה שְׁהִיתָ בָּהֶן בקדשים אלו בחייהם שהיה בהם איסור מעילה
 מן התורה, לְהִיָּבן הִלְכָה, שלכך אתה אומר שאין בהם מעילה.
 אָמַר לִיה עולא לרב חסדא, לשיטתך תִּקְשִׁי מִתְּנִיתִין – תהיה
 קושיא על משנתנו, ששינונו (לעיל א), תוֹרֵין קֹטְנִים שְׁלֹא הִיָּע וְזִמְנָן,
 שהקדישם לקרבן, וְכֵנִי יוֹנָה גדולים שְׁעָבֵר וְזִמְנָן ושוב אינם ראויים
 להקרבה, שהקדישם לקרבן, בין הקדישם בתוך זמנם ובין אחר שעבר
 זמנם, לֹא נִהְיִין וְלֹא מוֹעֲלִין, ולשיטתך הֵכָא נִמִּי נִימָא – אף כאן,
 בבני יונה שהקדישם בתוך זמנם ואחר כך עבר זמנם, נאמר קִדְּוָשָׁה
 שְׁהִיתָ בָּהֶן כאשר היו בתוך זמנם לְהִיָּבן הִלְכָה, ומדוע אין בהם
 מעילה. אלא מוכח שאין אנומים קדושה שבהם להיכן הלכה, ואף
 לגבי קדשים שמתו לא נאמר כן.
 מוסיף עולא על דבריו: (אמר ליה) מוֹדִינָא לָךְ – אבל אני
 מודה לך רב חסדא, דְּאִיכָא – שיש איסור מעילה מִדְּרַבְּנָן בקדשים
 שמתו ובתורים קודם זמנם ובבני יונה שעבר זמנם, ומשלם הקרן
 להקדש, אף שאין בהם מעילה מן התורה ופטור מחומש ואשם.
 מקשה רב חסדא לעולא: וְקָשִׁיא לִי – וקשה לי על דין זה שאמרת,
 שבתורים קודם זמנם יש מעילה מדרבנן, מִי אִיכָא מִיָּדִי – וכי יש
 דבר, דְּמַעֲיָקְרָא לֹא אֵית בִּיה מַעֲיָלָה – שמתחילתו לא היה בו כלל
 איסור מעילה מן התורה, וְלִכְפֹּסָה אֵית בִּיה מַעֲיָלָה – גזרו רבנן
 שיהיה בו איסור מעילה, ואין אתה אומר שיש מעילה מדרבנן
 בתורים קודם זמנם הרי בתחילה בשעה שהוקדשו לא היה בהם
 מעילה מן התורה.
 מקשה הגמרא על קושיית רב חסדא: וְלֹא – וכי לא מצינו דבר
 שמעולם לא היה בו איסור מעילה ובסופו גזרו בו איסור מעילה
 מדרבנן, וְהָא אִיכָא – והרי ישנו דם הקרבנות, דְּמַעֲיָקְרָא – מיד
 כשנשחט קודם שנוקר על המזבח לית בָּה – אין בה איסור מעילה,
 וְלִכְפֹּסָה אחר שיצא לנחל קידרן אֵית בָּה – יש בה איסור מעילה
 מדרבנן, דְּתָנִן (לעיל א), דָּם הַקְּרִבּוֹת, בְּתַחֲלָה קודם שיצא לנחל
 קידרן אֵין מוֹעֲלִין בּוֹ, יֵצֵא לְנַחַל קִדְרֹון מוֹעֲלִין בּוֹ, משיבה הגמרא:
 אִמָּרִי – תירצו בני הישיבה, הָתָם – שם בדם הקדשים, נִמִּי אִיכָא
 מַעֲיָלָה מַעֲיָקְרָא – גם כן ישנו איסור מעילה מתחילתו,

מעילה. פרק שלישי - ולד חטאת דף יב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קפג

תוספות

מנורה מנא לך, לא קבעי מדישן, דהא כתיב בהדיא (שמות ל) "בהיטיבו את הנרות", אלא קבעי: מנלן דהיה קביעות מקום לדשנו ושלן מנורה אצל מזבח קדמה. לכך נראה לפרש: דהבא נמי בעי בקביעות מקום, דמשמע מתוך המושג דקביעות מקום דמזבח הפנימי הוא אצל קדמה, במקום ששם דישן מזבח החיצון, מדקאמר "דישן

מזבח הפנימי אין מועלין" משמע: הא למזבח

החיצון, במקום שדישן דישן פנימי —

מועלין. ואם כן, דישן מזבח הפנימי הוא

אצל המזבח קדמה. שאם היה חוץ (לזמנה).

אמאי מועלין שם אפילו במזבח החיצון? והא

אמרינן לעיל דמועלין בה עד שתצא לבית

הדשן. אלמא, דכי יצאת לבית הדשן — לית

בה מעילה. אלא ודאי דישן מזבח הפנימי

היה אצל מזבח קדמה סמוך למזבח הדשן

של מזבח החיצון (ובבבא גרס "בית הדשנים

היה שם"). והשתא נידא דקאמר "דישן

מזבח הפנימי אין מועלין" — הא של מזבח

החיצון באותו מקום, מועלין. דאכתי לא יצא

לבית הדשן שמחוצ למזבח. ועלה קאמר

בגמרא: בשלמא מזבח החיצון, נפקא לך

קביעות מקום לתרומת הדשן, דכתיב "ושמו

אצל המזבח", אלא מזבח הפנימי מנלן שיש

קביעות מקום לדישון? — דאמר קרא "והסיר

מוראתו בנצתה" והשלך אותה אצל המזבח

קדמה" — אם אין ענין למזבח החיצון, דהא

כתיב "ושמו", נהור למזבח הפנימי. ואימא

אידי ואידי ששלמא מזבח החיצון לקבוע לו מקום

— פירושו: לקבוע מקום למוראה ונצרה (שיש

לו שתהא) במקום תרומת הדשן של מזבח.

וקשה: דמשמע דקאי לקבוע מקום אתרומת

הדשן של מזבח החיצון גופיהו. ועוד קשיא,

אמאי משני: אם כן לימא קרא "אצל המזבח",

הוה ליה למימר: אם כן לא לכתוב "אל מקום

הדשן", אלא "והשלך אותה אצל המזבח

קדמה" ותו לא? אלא הכי פירושו: ואימא

אידי ואידי לדישון המזבח החיצון, ולקבוע לו

מקום לדישון שהיה קדמה. ובאידיך קרא

"דישמו" לא כתיב "קדמה", ולא הוה ידענא

במזרח או במערב. ומשני: אם כן לימא קרא

"אצל" (אצל, כלומר, למעלה דכתיב "אל

מקום הדשן", לא לכתוב אלא "אצל המזבח קדמה", והייתי למד בגורה שוה "אצל"

"אצל" לדישון מזבח החיצון במקום שזורקין בו המוראה והנצרה. מאי "מקום הדשן"?

דאפילו מזבח הפנימי. כלומר, שגם קביעות מקום דישן מזבח הפנימי היה שם אצל

מזבח החיצון. מנורה מנלן — דדישונה היה שם אצל המזבח? — "דשן" "הדשן".

כלומר, בגזירה שוה "דשן" "דשן" נפקא לך ממזבח.

בשלמא לרבי שמעון — לכן מועלין בתורין כלל הגיע זמנו, דרקבני טעמא בפרק

"השחוט" (ובחסין קיב), גבי "אותו ואת בנו", ומחוסר זמן הרי הוא בלא

תעשה אם שחט בחוץ. וכיון דאם שחטה בחוץ עובר בלא תעשה, אם כן חשיבי לענין

שמועל בהם. אלא לרבנן דאמרי דליכא לאו אם שחט בחוץ, מאי שנא ממחוסר זמן

דמועלין בו קודם שגיע זמנו. מעיקרא הוה מצי למימר: בשלמא לרבי שמעון, מידי

דחויא ממחוסר זמן, בלאו האי טעמא דאית בהו לא תעשה. אלא בעי למימר טעמא

דאחי שפיר אפילו במסקנא דמסיק מידי דהוה אבעל מום מוחלק בין מחוסר זמן

לעופות. וכדאי גזינא פירשתי בפרק קמא דשבת (הב) גבי בשלמא בן עזאי מהלך

כעומד דמי.

אבל גבי עופות כיון דאין המום פוסל בעופות אין לעוף פדיון — לאו דוקא משום

דאין פוסל, דהא אפילו מחוסר אבר שפוסל בעופות לית ביה פדיון, כדמשמע

במסכת נמוחות (קב), שאין פדיון אלא לבהמה.

וכי קדושה שבהן להיכן הלכה — כלומר, קדושה שזיה להם קודם שמתו, שהיה

בהם מעילה מן התורה. אמר עולא: ותיקש לך מתניתין "תורין שלא הגיע זמנו

ובני יונה שעבר זמנו לא נהנין ולא מועלין", ומיירי אף בשזהדישן קודם שעבר זמנו.

ואמאי, לימא "קדושה שבה להיכן הלכה", שהיה בהן קדושה ביונים קודם שעבר

זמנו למעילה בהו. והוא הדין דהוה מצי פריך חמש חסאות המתורות. אמר ליה:

מדינא לך דאיכא מעילה דרבנן. רב חסדא הדר ביה מקושייתו, והכי קאמר: מדינא

לך דרודאי ליכא מעילה אלא מדרבנן, כמו בקדשים שמתו, והא דהוה (קהדר) קשה

לי "וכי קדושה שבהן להיכן הלכה" — לאו קושיא היא, דהא גבי יונים אפילו מעילה

אלא דישון מזבח הפנימי מנלן — שהיה מניחו אצל מזבח החיצון, ושיהו מועלין בו

לאחר שבא עם תרומת הדשן. והסיר את מוראתו בנצתה וגו' — "אל מקום הדשן".

אם אינו ענין למכתב "אל מקום הדשן" לדישון מזבח החיצון, דהא כתיב ביה "דשן"

אחר, דכתיב (ויקרא ז) "והסיר את הדשן", נהנו ענין האי "אל מקום הדשן" לדישון

מזבח הפנימי והמנורה ששם היה מקומו,

דמועלין בו כבתרומת הדשן של מזבח

החיצון המונח שם. אימא אידי ואידי —

קראי בדישון מזבח החיצון מיירי. והא דשנה

עליו הכתוב "והשלך" וגו' — כדי לקבוע לו

מקום, שתהא השלכת מוראת העוף אצל

המזבח קדמה. ואכתי לא ידעינן אמאי

מועלין בדישון מזבח הפנימי, דהא לא כתיב

ביה דישון כלל, דהאי דכתיב "ודשנו את

המזבח" — ההוא בשעת מסעות קמייירי, אם

כן — כדאמרת, דלקבוע לו מקום הוא

דאמא, אם כן לימא קרא "והשלך אותו אצל

המזבח קדמה" ותו לא, וממילא ידענא דהיינו

מקום הדשן, דילין "אצל" "אצל" מ"ושמו

אצל המזבח", ואיכא למימר דבתרומתו

בדישון מזבח החיצון קמייירי. אלא

מדאיצטרך למכתב בהאי קרא "הדשן",

שמע מינה בדישון מזבח הפנימי מיירי. דאם

אינו ענין כ', וכיון דכתיב ביה "דשן" בתרומת

הדשן של מזבח החיצון, מועלין בה. הדשן —

מריבויא דהיך אתי דישון המנורה. **משנה**

רבי שמעון אומר: תורים שלא הגיע זמנו

מועלין בהן — לפי שראוין למזבח כשיבוא

שיגדילו. **גמרא** בשלמא לרבי שמעון —

דמחייב מעילה בשלא הגיע זמנו. כדקתני

טעמא — בפרק "אותו ואת בנו", שהיה רבי

שמעון אומר — השחוט אותו ואת בנו

קדשים בחוץ שני — הרי הוא בלא תעשה

(דאיתו ואת בנו), ואין בו כרת. שהיה רבי

שמעון אומר: כל הראוי לבוא לאחר זמן, כגון

זה שהוא ראוי לישחט למחר בפנים, ושחטו

בחוץ — הרי זה עובר בלא תעשה, ואין בו

כרת, לפי שאינו מתקבל בפנים. דאיסור

"אותו ואת בנו" נהוג נמי בקדשים (חולין

עחא). והני תורים נמי שהקדישן קודם זמנו,

הואיל ויהיו ראויין לאחר מכאן, השתא נמי אית בהו מעילה. אלא לרבנן — תנא

קמא דאמר לא נהנין ולא מועלין, מאי שנא ממחוסר זמן דבהמה דקיימא לן שנכנס

לדיר לתתשער, כדאמרינן פרק "מעשר בהמה" (בכורות נא). מחוסר זמן נכנס לדיר

להתעשר. דילין "העברה" "העברה" מבכור, מה בכור — קדוש לפני זמנו, שהרי

קדוש מרחם, אף מחוסר זמן נמי שאינו בן שמונה — קדוש לפני זמנו, וקרר לאחר

זמנו. והני תורין נמי ליקדשו קודם זמן, ולמעול בהו. **אמר** — לא דמי מחוסר זמן

דבהמה למחוסר זמן דעופות, דהיינו טעמא דמחוסר זמן דבהמה קדוש: מידי דהוה

אבעל מום דבהמה, דבר פדיון הוא. דימנו דחשיבא דאית בה קדושה כשהיא בעלת

מום, אית בה קדושה נמי כשהיא מחוסר זמן. אבל עופות, דליכא למימר בהו האי

מגו, הואיל ואין המום פוסל בעופות דאין תמות חכרות בעופות, ואין לעופות פדיון

— הכי נמי לית בהו קדושה במחוסר זמן דעוף. **יצאו מדי מעילה דבר תורה** —

דלא "קשיא" ה', נינהו, דלא חזו לגבוה. וקדושת רימים נמי לית בהו, דאין פדיון את

הקדשים להאבילם לכלבים. ותיקשי לך מתניתין בו" — אלא כי דהיך דבמתניתין

לא אמרינן "קדושה שבהן להיכן הלכה", הכי נמי לא אמר גבי קדשים שמתו, הלכך

יצאו מדי מעילה דבר תורה. אבל בהא מודינא לך, אף על גב דאמינא יצאו מדי

מעילה דבר תורה, מודינא דאיכא מעילה מדרבנן בקדשים שמתו ובתורין שלא הגיע

זמנו, ומשלם הקרן. וקשיא לי — אתורין, דלרב חסדא דאמר "וכי קדושה שבהן

להיכן הלכה" וכו', דמשמע דסבירא ליה דאית בהו קדושה, ומי איכא מדי

דמעיקרא לית בה מעילה כלל ולבסוף אית בהו מעילה דרבנן? בשלמא היכא דהוה

בה מעילה מעיקרא מדאורייתא, כגון הני קדשים שמתו, דאית בהו מעילה מדרבנן

לבסוף שפיר. אבל בתורין שלא הגיע זמנו, דבשעת הקדש לא הוה בהו מעילה

מדאורייתא, דלא חזו בקדשי ה', מי אמרינן דליהו בהו מעילה מדרבנן לבסוף.

והא איכא דם — דמעיקרא לאלתר כשנשחט קודם שזורק אין בו מעילה, לפי שאין

המקו

מדרבנן ליכא. וקשיא לי: מי איכא מדי,

כלומר, מכל מקום קשיא לי גבי מתניתין דתורין שלא הגיע זמנו, דמשמע ליה: לבי שיגיע זמנו – מועלין בהם, ומי איכא מידי דמעיקרא לית בהו מעילה קודם שיגיע זמנו, ולכשיגיע זמנו אית בהו מעילה? וקשיא פירוש זה: חדא, דמאי מיייתי ראיא בסמוך מרם דכי יצא לנחל קדרון מועלין בו, וחדא לא הוי מעילה בדם אלא מדרבנן, וגבי תורין לכשיגיע זמנו מועל בהם מן התורה? ועוד קשיא: דמשמע שבא לישב קשיתו דרעלי, ולא משמע דקאי אהדיא דתורין דאיתיה ליה עלהו לכך נראה דהכי פירושו: מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן, כלומר, לא כמו שאתה סובר מתוך קושיתו דאיכא מעילה מן התורה, מודינא לך דאיכא מעילה מדרבנן דוקא ולא מן התורה. וקשיא לי: מי איכא מידי כו'. כלומר, מהו הייתי מקשינן כן, והיה קשיא לי על דבריהן מי איכא מידי כו', משום דקאמר פסיקתא ואמרת דכל קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה, אבל מדרבנן אית בהו מעילה אפילו בקדשים קלים. ואמאי, הא לית בהו מעילה בקדשים קלים קודם שמתו, ולכסוף לאחר שמתו – איכא מעילה מדרבנן. והנינו הא דקאמר לעיל "וכי קדושה שבחן להדין הלכה". כלומר, קדושה שבחם שלא היה בה מעילה כלל להדין הלכה שתחול עליה קדושה חמורה. והשתא ניהא דמייית שפיר מרם, דאיכא מעילה לכסוף מדרבנן. דהוא הדין גבי קדשים שמתו שיהיו בהם מעילה מדרבנן, ואף על גב דמעיקרא ליכא בהו מעילה כלל, וחדר דחי: התם איכא מעילה במקומו דאפילו מן התורה, ואם כן הוה דכי נמי נשחטה יש בהו מעילה מדרבנן.

המקום דם לבהמת קדשים – אסור בהנאה, ומועלין בו. גופא, אמר רב הונא, אמר רב: המקום דם לבהמת קדשים – אסור בהנאה, ומועלין בו. מתיב רב המנונא: חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין! אמר ליה: כי קאמרין – לגבי דם, דלא מתקיימת בלא דם, אבל חלב, דקא מקיימא בלא חלב – לא. מתיב רב משרשיא: הובל והפרש שפחצר – אין נהנין ואין מועלין, ויפלו דמיה ללשכה. אמאי? הכא נמי לא מקיים בלא פרוש! אמרי: מאי איריא! הדין פרוש דמן עלמא קאתי לה, איזיל האי – אתי אחרנא. לאפוקי דם – מגופה. הא קתני "לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה", מסייעא ליה לרבי אלעזר. דאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש – דמיו יפלו ללשכה. משנה חלב המוקדשין וביצי תורין – לא נהנין ולא מועלין. במה דברים אמורים – בקדשי מזבח, אבל בקדשי בדרק הבית, הקדוש תרנגולת – מועלין בה ובביצתה, חמורה מועלין בה ובחלב. גמרא אלא גבי מזבח, כי אקדשה קדושת דמים, לא אית בה מעילה? אמר רב פפא: חסורי מיחפרא והכי קתני: "במה דברים אמורים – בשקדוש קדושת הגוף לגבי מזבח. אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח – נעשה כמי שקדושו לבדק הבית. הקדוש תרנגולת – מועלין בה ובביצתה, חמורה מועלין בה ובחלב. משנה כל הראוי למזבח

ולא קדוש בהמה ועוף למזבח, שיקנה מהם דבר הראוי למזבח – אין מועלין בחלב וביצים. ואמאי לית בהו מעילה? אלא אמר רב פפא כו'.

הפרש והזבל שבחצר – פירושו: שיצאו מן הקדשים. ודמיו יגיעו ללשכה מסייע

ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש – כלומר, "לא נהנין ולא מועלין" – דמיו יפלו לנדרה. משמע שרצה לומר: שישלם אותו שנהנה ממנו את הקרן, ולא נראה, דאם כן מאי איכא בין לא מועלין מדרבנן למעלין מדרבנן? דאפילו כי איכא מעילה מדרבנן לא משלם אלא קרן, כדפירש במתניתין. וכל "לא מועלין" במתניתין רצה לומר: דלא מועלין אף מדרבנן אלא הכי פירושו: "ודמיו יפלו לנדרה" – הגוברים חיובים ליטפל בפרש ובזבל למזבח ולהגיע דמיו ללשכה. והכי קאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש, כמו חלב המוקדשין וכיוצא בו שאין יכולין ליהנות מהם מה יעשו מהם? – יפלו דמיו לנדרה. חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין – פירושו: חלב של בהמה נקבה של קדשים, וכן ביצים של תורין של הקדש שקדושתם קדושת מזבח, כדפירש ואילו. ולא תאמר: אלא תינח בביצי תורין, דלא מצויני שיהיו שום איסור בהם. אלא חלב המוקדשין, דא אשכחן דאסור אף בפסולי המוקדשין, דאמר (בבבא דמאסא): "ולא גיזה, "בשר" – ולא חלב, ואם כן אמאי אין מועלין? ויש מפרשים: דכי אסר רחמנא חלב, הני מילי לענן שאסור לחלוב. כי היכי דרשין (שם) "מתובח" ולא גיזה, דאסור לגזוז, אבל החלב עצמו שרי, מידי דהוה אגיזה דשריא. ולא נראה, דוודאי אי אפשר לומר כן, דהא אמרינן בפרק "השוחט" (חולין לו,א): הוואיל ואסיירי בגיזה ועבודה, דמן ליבעי קבורה. ומאי קאמר, והא גיזה עצמה שריא. אלמא מיייתי ראיא מחלב דאסור, אף כי נחלב כבר. והא דמיייתי גיזה – כמו וכו' הוא, ושטפת התלמוד הוא, לאיתויי בהו לגיזה ועבודה. ואין לתמוה: מאי שנא חלב מגיזה, דגבי גיזה דרשין (בבבא דמאסא) דאסור לגזוז וגיזה שרי, וגבי חלב אף כי נחלב אסור? ויש לומר: דהכא והכא במשמעותה דקרא, דלמעטויי גיזה כתיב "תובח" – כלומר, אבל לא תגזו. למעטויי חלב כתיב "ואכלת בשר" – דמשמע: אבל חלב לא תאכל. ושם בחולין (לו,א) פירש כן, אלמא משמע דחלב עצמו אסור, וכן משמע בהדיא בבבא דמאסא (נב, דקאמר: מאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין, הא חלב דחולין – קדוש". שרי. אם כן חולין עצמו אסור, וקשה לן: אמאי אין מועלין. ונראה לפרש למורי שיהיה: דהוי דאסור, מכל מקום כיון דאני ראיא ללא למזבח – אין מועלין, דלא הווי "קדש ה'". וגם אין חיותו בהמה תלי בו, דלהוי חשוב כגוף הבהמה. וראיה מדאמר בראש השנה (כח,א): שופר של עולה – לא יתקע, ואם תקע – שופר של שלמים – לא יתקע, ואם תקע – לא יצא. וקאמר התם: מאי שנא? ומשני: גבי שופר של עולה – כיון דמעל, נפקי לחולין. אבל של שלמים, דליכא מעילה – איסור הוא דרכיב עליה. אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא. ומכל מקום ליכא מעילה בשלמים, משום דלא הווי "קדש ה'".

הקדוש תרנגולת מועלין בה ובביצתה – דהכא ראיא לימכר ולהביא הדמים לבדק הבית. אלא גבי מזבח כי אקדש קדושת דמים לית בהו מעילה – קא סלקא דעתך דהכי קאמר במתניתין: במה דברים אמורים? בקדשי מזבח – שהקדשו לצורך מזבח למזבח ולזיק מזה צורכי מזבח, וקדש בדרק הבית – דהיינו קדושת דמים.

במה דברים אמורים שהקדשו קדושת הגוף לגבי מזבח – פירושו: ליקרב לגבי המזבח, ואם כן לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי למזבח חלב המוקדשין וביצי תורין, ולכך אין מועלין. כל הראוי למזבח כו' – כדמפרש ואזיל: הקדש בור מלא מים, דהמים ראיים לבדק הבית לגבל בהו את הטיט. אבל אין ראיים למזבח, שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים. וגם לא חזו לניסוך המים, דבעינן בניסוך המים שיהיו "מים חיים", כמו ששנינו בפרק "לולב וערבה" (סוכה מח,א) שיהיה ממלא ממינין בית השלוח, כדנפקא לן ההם מדכתיב "שאתם מים בשושן" וגו'. אשפה מלאה זבל – אין ראיא לא למזבח ולא לבדק הבית. שובך מלא יונים – היינו ראיים למזבח להקריב, אבל השובך אין ראיא לבדק הבית, דשובך שוה הרבה ואין עוקרים אבניו לשום בדרך הבית. דאם כן פחתין דמיו, וכן באילן ובפירות – אין האילן ראי לבדק הבית לקורית, דאם כן היה פוחת דמיו. והפירות – אין ראיין למזבח, כדכתיב (ויקרא ג): "כל שאור וכל דבש לא תקטיר", וידבש" היינו כל מיני מתיקה. אך אם הוא זית או גפן – ראיים למזבח, זית – לשמן למנחות, וגפן – ליין לנסכים, ואין ראיים לבדק הבית, כדפרישית.

המקום דם לבהמת קדשים – אותו דם שהקזו אסור בהנאה ומועלין בו, דכיון דלא חזי לזריקה – חשיב כגופה דבהמה, ומועלין בו. וכיון דאית ביה האי מעילה מעיקרא, משום הכי אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לנחל קדרון. אבל תורין, דלא הוה בהו מעילה מעיקרא כלל, קשה לי. איתיהיב רב המנונא חלב המוקדשין וכו' – ולא אמרינן דכגופה דמי, הכי נמי לימא

גבי מקו דם, אמאי מועלין. דלא מתקיימת הבחמה בלא דם – דדס הוא הנפש, והכי אמרינן כגופה דמי, ומועלין בו. הא מתקיימא בלא חלב – הלכך אין מועלין בו. הובל והפרש – של קדשים שהוא בחצר. הוא הדין בכל מקום, אלא דדרבו להיות בחצר של הקדש, לא נהנין ולא מועלין. ויפלו דמיו ללשכה – גרסינן. הכא נמי לא מקיימא הבחמה בלא פרוש – שלא יהא קצת פרוש במעיה וכגופה הוא, ולימעול ביה. אמרי – לא דמי דמה לפרשה. דפרש מעלמא אתי לה לבחמה מחמת מאכל של חולין, אפילו אזיל מגופה לגמרי – אתי אחרנא, כשתחזור ותאכל, ולא כגופה דמי. הלכך אין מועלין בו. לאפוקי דם דגופה של בהמה הוא – שהרי נברא עמה, הלכך מועלין בו. קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש – דהיינו לא נהנין ולא מועלין, דמיו יפלו ללשכה. משנה במה דברים אמורים בקדשי מזבח – דהואיל וחלב וביצים אינן ראיין למזבח, הלכך אין מועלין בהן. אבל בקדשי בדרק הבית – הואיל וקדושת דמים הן, וכולן ראיין לבדק הבית, אפילו אם הקדוש תרנגולת וכו' – דמועלין בה בביצים בין בחלב. גמרא השתא – קא דייק למתניתין דקתני "במה דברים אמורים", וקאמר גבי מזבח אפילו כי אקדשה קדושת דמים לית בהו מעילה. דהכי משמע: במה דברים אמורים? – בקדש מזבח, אבל בקדשי בדרק הבית וכו'. אבל אם קדוש בהמה ועוף למזבח, שיקנה מהם דבר הראוי למזבח – אין מועלין בחלב וביצים. ואמאי לית בהו מעילה? אלא אמר רב פפא כו'.

משנה

ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש – כלומר, "לא נהנין ולא מועלין" – דמיו יפלו לנדרה. משמע שרצה לומר: שישלם אותו שנהנה ממנו את הקרן, ולא נראה, דאם כן מאי איכא בין לא מועלין מדרבנן למעלין מדרבנן? דאפילו כי איכא מעילה מדרבנן לא משלם אלא קרן, כדפירש במתניתין. וכל "לא מועלין" במתניתין רצה לומר: דלא מועלין אף מדרבנן אלא הכי פירושו: "ודמיו יפלו לנדרה" – הגוברים חיובים ליטפל בפרש ובזבל למזבח ולהגיע דמיו ללשכה. והכי קאמר רבי אלעזר: כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש, כמו חלב המוקדשין וכיוצא בו שאין יכולין ליהנות מהם מה יעשו מהם? – יפלו דמיו לנדרה. חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין – פירושו: חלב של בהמה נקבה של קדשים, וכן ביצים של תורין של הקדש שקדושתם קדושת מזבח, כדפירש ואילו. ולא תאמר: אלא תינח בביצי תורין, דלא מצויני שיהיו שום איסור בהם. אלא חלב המוקדשין, דא אשכחן דאסור אף בפסולי המוקדשין, דאמר (בבבא דמאסא): "ולא גיזה, "בשר" – ולא חלב, ואם כן אמאי אין מועלין? ויש מפרשים: דכי אסר רחמנא חלב, הני מילי לענן שאסור לחלוב. כי היכי דרשין (שם) "מתובח" ולא גיזה, דאסור לגזוז, אבל החלב עצמו שרי, מידי דהוה אגיזה דשריא. ולא נראה, דוודאי אי אפשר לומר כן, דהא אמרינן בפרק "השוחט" (חולין לו,א): הוואיל ואסיירי בגיזה ועבודה, דמן ליבעי קבורה. ומאי קאמר, והא גיזה עצמה שריא. אלמא מיייתי ראיא מחלב דאסור, אף כי נחלב כבר. והא דמיייתי גיזה – כמו וכו' הוא, ושטפת התלמוד הוא, לאיתויי בהו לגיזה ועבודה. ואין לתמוה: מאי שנא חלב מגיזה, דגבי גיזה דרשין (בבבא דמאסא) דאסור לגזוז וגיזה שרי, וגבי חלב אף כי נחלב אסור? ויש לומר: דהכא והכא במשמעותה דקרא, דלמעטויי גיזה כתיב "תובח" – כלומר, אבל לא תגזו. למעטויי חלב כתיב "ואכלת בשר" – דמשמע: אבל חלב לא תאכל. ושם בחולין (לו,א) פירש כן, אלמא משמע דחלב עצמו אסור, וכן משמע בהדיא בבבא דמאסא (נב, דקאמר: מאסר רחמנא חלב של פסולי המוקדשין, הא חלב דחולין – קדוש". שרי. אם כן חולין עצמו אסור, וקשה לן: אמאי אין מועלין. ונראה לפרש למורי שיהיה: דהוי דאסור, מכל מקום כיון דאני ראיא ללא למזבח – אין מועלין, דלא הווי "קדש ה'". וגם אין חיותו בהמה תלי בו, דלהוי חשוב כגוף הבהמה. וראיה מדאמר בראש השנה (כח,א): שופר של עולה – לא יתקע, ואם תקע – שופר של שלמים – לא יתקע, ואם תקע – לא יצא. וקאמר התם: מאי שנא? ומשני: גבי שופר של עולה – כיון דמעל, נפקי לחולין. אבל של שלמים, דליכא מעילה – איסור הוא דרכיב עליה. אלמא דבשופר של שלמים איכא איסורא. ומכל מקום ליכא מעילה בשלמים, משום דלא הווי "קדש ה'".

הקדוש תרנגולת מועלין בה ובביצתה – דהכא ראיא לימכר ולהביא הדמים לבדק הבית. אלא גבי מזבח כי אקדש קדושת דמים לית בהו מעילה – קא סלקא דעתך דהכי קאמר במתניתין: במה דברים אמורים? בקדשי מזבח – שהקדשו לצורך מזבח למזבח ולזיק מזה צורכי מזבח, וקדש בדרק הבית – דהיינו קדושת דמים.

במה דברים אמורים שהקדשו קדושת הגוף לגבי מזבח – פירושו: ליקרב לגבי המזבח, ואם כן לא היה דעתו להקדיש דבר שאין ראוי למזבח חלב המוקדשין וביצי תורין, ולכך אין מועלין. כל הראוי למזבח כו' – כדמפרש ואזיל: הקדש בור מלא מים, דהמים ראיים לבדק הבית לגבל בהו את הטיט. אבל אין ראיים למזבח, שהרי הקרב והכרעים לא היו רוחצים אלא באמת המים. וגם לא חזו לניסוך המים, דבעינן בניסוך המים שיהיו "מים חיים", כמו ששנינו בפרק "לולב וערבה" (סוכה מח,א) שיהיה ממלא ממינין בית השלוח, כדנפקא לן ההם מדכתיב "שאתם מים בשושן" וגו'. אשפה מלאה זבל – אין ראיא לא למזבח ולא לבדק הבית. שובך מלא יונים – היינו ראיים למזבח להקריב, אבל השובך אין ראיא לבדק הבית, דשובך שוה הרבה ואין עוקרים אבניו לשום בדרך הבית. דאם כן פחתין דמיו, וכן באילן ובפירות – אין האילן ראי לבדק הבית לקורית, דאם כן היה פוחת דמיו. והפירות – אין ראיין למזבח, כדכתיב (ויקרא ג): "כל שאור וכל דבש לא תקטיר", וידבש" היינו כל מיני מתיקה. אך אם הוא זית או גפן – ראיים למזבח, זית – לשמן למנחות, וגפן – ליין לנסכים, ואין ראיים לבדק הבית, כדפרישית.

מועלין

מעילה דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קפה

אלעזר, דאָמער רבי אַלעזר, פֿל מקום שאָמרו חכמים לענין מעילה,
קדוש ואינו קדוש, כלומר, שלא נהנים מדבר פלוני ולא מועילים בו,
דמיו יפלו ללשכה – לשיירי הלשכה.

משנה

המשנה מבארת את דין המעילה בחלב וביצים הבאים מבהמות
ועופות של הקדש: חלב בהמת המוקדשין, וביצי תורין של קרבן
העוף, לא נהנין מהן ולא מועלין בהן. במה דברים אמורים שאין
מועלין בחלב וביצים, בחלב וביצים של קדשי מזבח – של הקרבנות,
שכיון שהחלב והביצים אינם ראויים להקרבה על המזבח אין בהם
מעילה, אכל בקדשי בדרק הבית, אם הקדוש לבדק הבית תרנגולת,
מועלין בה ובביצתה, ואם הקדוש לבדק הבית חמורה, מועלין בה
ובחלקה, שכיון שקדושתם קדושת דמים, ואף דמי החלב והביצים
ראויים לבדק הבית, לכך אף בהם יש איסור מעילה.

גמרא

הגמרא דנה בחילוק הדינים במשנה, בין קדשי מזבח לקדשי בדק
הבית. מקשה הגמרא: מדברי המשנה האומרת שבקדשי מזבח אין
מעילה בחלב וביצים, ואילו בקדשי בדרק הבית יש מעילה בחלב
וביצים, יש לדייק, אלא – שבאופן שהקדוש בהמה או עוף לנגבי
מזבח, כי אקדשה – כאשר הקדוש את הבהמה או את העוף
בקדושת דמים למזכרה ולקחת בדמיה קרבנות, לא אית בה – אין
בחלבה או בביצתה מעילה, וקשה, הרי גם החלב והביצים ראויים
להמכר ולקחת בדמיהם קרבנות, ולמה אם כן לא יהיה בהם מעילה
כפי שיש בכל דבר העומד להמכר על מנת לקנות בדמיו דבר לצורך
המזבח.
מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, חסורי מיחפרא וקמי קתני – יש
ללמוד את המשנה כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, במה
דברים אמורים שאין מועלין בחלב וביצים, כשהקדוש את הבהמה
או העוף קדושת הגוף להקריבו לנגבי מזבח, אכל אם הקדושו –
את הבהמה או את העוף קדושת דמים לקנות בדמיו דבר הראוי
להקרב לנגבי מזבח, נעשה דינו כמי שהקדושו לדרק הבית, שדינו
שם הקדוש תרנגולת לבדק הבית מועלין בה ובביצתה, ואם
הקדוש חמורה לבדק הבית מועלין בה ובחלקה.

משנה

משנתנו ממשיכה לבאר דין חפצים שנתקדשו למזבח או לבדק הבית,
או רק לדמיהם, האם מועילים בהם ובמה שנמצא וגדל בתוכם: כל
דבר, תראוי להקריבו על גבי המזבח שהקדושו, כגון שור וכבש
תמימים, שראויים להקרב על גבי המזבח,

דאָמער רב, המקוץ דם לכהמת קדשים בעודה בחייה, אותו הדם
אסור בהנאה ומועלין בו, שכיון שאינו ראוי לזריקה על המזבח,
נחשב כגוף הבהמה ויש בו מעילה, וכיון שהיה בדם מעילה מתחילתו
קודם שנשחט הקרבן, גזר שיהיה בסופו אחר שיצא לנחל קדרון
מעילה מדרבנן, אבל לענין תורים שלא הגיע זמנם, שמעולם לא היה
בהם מעילה, קשה, מפני מה יש בהם מעילה מדרבנן אחר שהוקדשו,
שהרי לא מצינו דבר שמעולם לא היה בו מעילה מן התורה ובסופו
גזר רבנן שיהיה בו מעילה.

הגמרא דנה בדברי רב, שיש מעילה בדם בהמת קדשים בעודה
בחייה. אומרת הגמרא: גופא – נבאר את עצם דברי רב, אמר רב
הווא אמר רב, המקוץ דם לכהמת קדשים בעודה בחייה, אותו הדם
אסור בהנאה ומועלין בו.

הגמרא מקשה על רב: מתיב – הקשה רב המנונא לרב הונא, כיצד
אתה אומר בשם רב, שדם בהמת קדשים בעודה בחייה הוא כגופה
ומועלים בו, והרי שנינו במשנה להלן, חלב בהמת המוקדשין, וביצי
התורין של קרבנות העוף, לא נהנין מהם ולא מועלין בהם, ואין אנו
אומרים שהחלב הוא כגוף הקרבן ומועלים בו, ומדוע שונה הדין בדם
שהופרש מן הבהמה בעודה בחייה, שנחשב כגופה ומועלים בו.
מתרצת הגמרא: אמר ליה רב הונא לרב המנונא, כי קאמרין – מה
שאנו אומרים שנחשב כגוף הבהמה הוא דווקא לנגבי דם, משום
דלא מתקיימת הבהמה בלא דם, שהרי הדם הוא הנפש, אכל חלב,
דקא מקיימא – שהבהמה מתקיימת בלא חלב, לא – אין אנו
אומרים שיחשב כגוף הבהמה, ולכך אין בו מעילה.

הגמרא מקשה על תירוצו רב הונא: מתיב – הקשה רב משרשיא לרב
הונא, שנינו בברייתא, הובל והפרש של בהמות הקדשים שפחצר
של הקדש, אין נהנין ואין מועלין בהם, ויפלו דמיה ללשכה – ואם
נהנה ממנו אדם ישלם דמיו לשיירי הלשכה. אמאי – מדוע אין
מעילה בפרש, הקא נמי – והרי אף כאן לא מקיים בלא פרש – אי
אפשר שתהיה הבהמה קיימת בלא שיש לה מעט פרש במעיה, ומדוע
אם כן אין נחשב הפרש כגופה של הבהמה ואין בו מעילה.

מתרצת הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, מאי איריא – מה
קושיא היא זו, הרי אין לדמות דם לפרש, הדין פרש – הפרש הזה
דמן עלמא קאתי לה – שמחוץ לגופה ממאכל של חולין נכנס
לתוכה, אויל האי – ואפילו אם יצא ממנה הפרש הזה לגמרי אתי
אחרניא – יבא במקומו פרש אחר כשתשוב ותאכל, ואינו נחשב
כגופה, ולכך אין מועלים בו, לאפוקי דם – להוציא דם, כלומר שונה
ממנו הדם, שחלק מגופה של הבהמה הוא, שהרי לא נכנס לתוכה
מחוצה לה אלא נברא עמה, ולכך מועלים בו.

הגמרא מביאה ראיה מן הברייתא, לענין אחר: קתני – זה
שנינו בברייתא שלא נהנין ולא מועלין מן הובל והפרש, ודמיו
יפלו ללשכה, מסייעא ליה לרבי אלעזר – ראה הוא לדינו של רבי

המשך ביאור למס' מעילה ליום שלישי עמ' ב

ומוספים, יפלו הקרן והחומש שמשלם, ללכת צבור, כלומר, לקופות
שבבית המקדש הנראות כעין שופרות, שקונים מהן קרבנות ציבור
ליקין המזבח.

הגמרא מקשה סתירה בדברי הברייתא. מקשה הגמרא: הא גופה
קשיא – ברייתא זו מצד עצמה קשה היא, שכן ברישא שנינו 'עד
שלא קרבה חטאתו יוסף ויביא חטאתו, משקרבנה חטאתו ילבו
לם המלח', הרי שאם לא נודע לו שמעל עד שכבר הפריש בהמה
לחטאתו, אין קונים מן הקרן והחומש בהמה לקרבן, אלא ילכו
לאיבוד, וקתני – ואילו בסיפא שנינו 'כל קרבנות המזבח, למזבח',
ומלשון 'כל' משמע, שכל האופנים קונים מן הקרן והחומש שמשלם,
בהמה לקרבן, לא שניא דאיכפור בעלים, ולא שניא היבא דלא
איכפור, כלומר, בין אם נודע לו שנהנה מן הקדוש, לפני שהפרישו

הבעלים בהמה לחטאת, ובין אם נודע לו דבר זה אחרי שכבר
הפרישו בהמה לחטאת.
הגמרא מעמידה את הרישא והסיפא, בשיטות תנאים שונים. מתרצת
הגמרא: רישא, רבי שמעון היא – הרישא ששנינו בה שהקרן
והחומש ילכו לים המלח, נשנה בשיטת רבי שמעון, דאמר (תמורה טו),
כל חטאת שכיפרו בעליה – שנתכפרו בעליה בחטאת אחרת, תמות
– מניחים אותה למות, ולדעתו אין חילוק בסיבה שמחמתה נתכפרו
באחרת, אלא בכל אופן מניחים את החטאת שלא נתכפרו בה למות,
ולפיכך גם המעות של הקרן והחומש, חל עליהם דין חטאת
שנתכפרו בעליה, שכן היה חייב להוסיף אותם על הנשאר מדמי
חטאתו, אלא שלא נודע לו שנהנה מן ההקדש עד לאחר שכבר
הפריש קרבן חטאת, ולפיכך ילכו לאיבוד.

וְלֹא רָאִי לְבָדֶק הַבֵּית, אוֹ הָרָאִי לְבָדֶק הַבֵּית, כְּגוֹן זֶהָב וְכֶסֶף
וְאֲבָנִים יִקְרֹת, וְלֹא רָאִי לְהִקְרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ דִּבֵּר שְׁלֹא רָאִי לֹא
לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֶק הַבֵּית, אֲלֵא כְּדִי לְמוֹכְרוֹ וּדְמִי יִהְיוּ קְדוּשִׁים, כְּגוֹן
חֶלֶב וּגְבִינָה וְכֻדוּמָה, אִם נִהְנֶה בְּאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ מוֹעֲלִין בָּהּ.

הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה דוּגְמָאוֹת לְאֻפְנִים הַנוֹכְרִים: כִּיצַד הוּא דִּבֵּר שְׂאִינוֹ
רָאִי לְמִזְבֵּחַ וְרָאִי לְבָדֶק הַבֵּית, הִקְדִּישׁ בּוֹר מִלֵּא מִים, שֶׁהֵמִים אֵינֶם
רָאוּיִם לְמִזְבֵּחַ, אֲבָל רָאוּיִם לְבָדֶק הַבֵּית לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם טֵיט לְבָנוֹת
בְּנִין לְבָדֶק הַבֵּית. וְכִיצַד הוּא דִּבֵּר שְׂאִינוֹ רָאִי לֹא לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֶק
הַבֵּית: הַקִּדִּישׁ אֲשֶׁפוֹת מִלְּאוֹת וְכָל, שְׂאִינֶם רָאוּיִם לֹא לְמִזְבֵּחַ, וְאִף
לֹא לְבָדֶק הַבֵּית, אֲלֵא לְמוֹכְרָם וּדְמִיהֶם יִהְיוּ קְדוּשִׁים.

וְכִיצַד הוּא דִּבֵּר הָרָאִי לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֶק הַבֵּית: הַקִּדִּישׁ שׁוֹבֵךְ מִלֵּא
יוֹנִים, שֶׁהֵיוּנִים רָאוּיִם לְהִקְרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲךָ אֵינֶם רָאוּיִם לְבָדֶק
הַבֵּית. אוֹ הַקִּדִּישׁ אֵילָן שֶׁל גֶּפֶן מִלֵּא פִירוֹת, שֶׁהֵעֲנִבִים רָאוּיִם
לְמִזְבֵּחַ בְּנִיטוֹךְ הֵיין, אֲךָ אֵין רָאוּיִם לְבָדֶק הַבֵּית, כִּי עֲצֵי הַגִּפְנִים דְּקִים
וְאֵינֶם רָאוּיִם לְבָנִין, אוֹ מִשּׁוֹם שֶׁאִם יַעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹרוֹת לְבָנִין הַבֵּית
נִמְצָא מִפְסִידִם.

אֹפֶן נֹסֵף שֶׁל דִּבֵּר שְׂאִינוֹ רָאִי לֹא לְמִזְבֵּחַ וְלֹא לְבָדֶק הַבֵּית: הַקִּדִּישׁ
שֶׁדָּה מִלְּאָה בַּעֲשָׂכִים, שְׂאִינָה רָאוּיָה לֹא לְמִזְבֵּחַ, וְאִף לֹא לְבָדֶק
הַבֵּית, אֲלֵא לְמוֹכְרָהּ וּדְמִיָּה יִהְיוּ קְדוּשִׁים, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ מוֹעֲלִין
בָּהֶם, וְכֵמָּה שֶׁבִּתְּוֹכָהּ.

הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה אֻפְנִים שְׁמוּעֵלִים רַק בְּהֵם וְלֹא בְמָה שִׁבְתוֹכֶם: אֲכָל
אִם הִקְדִּישׁ בּוֹר רִיק, וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא מִים, אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ אֲשֶׁפָּה
וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא וְכָל, אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ שׁוֹבֵךְ וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא יוֹנִים,
אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ אֵילָן וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא בִּפִּירוֹת, אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ שֶׁדָּה
וְאַחֵר בָּךְ נִתְמַלֵּא עֲשָׂכִים. בְּכָל אֵלּוּ מוֹעֲלִין בָּהֶם מִחַמַּת
שֶׁהִקְדִּישָׁם, וְאֵין מוֹעֲלִין בָּמָּה שֶׁבִּתְּוֹכָהּ. רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק בְּשִׁדָּה
שֶׁגִּדְּלוּ בּוֹ עֲשָׂכִים וּבְאֵילָן שֶׁהִתְמַלֵּא בִּפִּירוֹת, וְאִמְרַהּ, הִמְקִידִישׁ אֶת
הַשֶּׁדָּה וְהָאֵילָן מוֹעֲלִין בָּהֶן וּבְגִידוּלֵיהֶן לְאַחֵר שֶׁנִּתְלָשׁוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
גִּידוּלֵי הִקְדִּישׁ, וּגִידוּלֵי הַקִּדִּישׁ הֵם כְּמוֹ הַקִּדִּישׁ.

הַמִּשְׁנָה דְּנָה בְּדִינוֹ שֶׁל וָלֵד חוֹלִין הַנוֹלֵד לְבַהֲמָה מִקְדוּשַׁת כִּיצַד יִנֹּק
מֵאִמּוֹ: וָלֵד שֶׁל בַּהֲמָה הַמְּעֻשְׂרֶת – שִׁיעָא עֲשִׂירִית מוֹהֲדִיר
וְהַתְקַדְּשָׁה בְּקְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה, וְיֵשׁ לָהּ וָלֵד שְׁנוֹלֵד קוֹדֵם
שֶׁהִתְקַדְּשָׁה, לֹא יִנֹּק מִן הַמְּעֻשְׂרֶת, כִּיּוֹן שֶׁהוּא חוֹלִין וְנִהְנֶה מִחֶלֶב
אִמּוֹ הַקְדוּשָׁה. וְאַחֲרֵים מִתְּנֵדְבִים בֵּן – וְאִנְשִׁים הֵיוּ נוֹהֲגִים לְהַתְנוֹת
קוֹדֵם שֶׁהֵיוּ מְכַנְּסִים אֶת הַבַּהֲמָה לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר, שֶׁאִם תִּצָּא עֲשִׂירִית
וְתִתְקַדֵּשׁ, רַק גּוֹפָה יִתְקַדֵּשׁ אֲבָל חֻלְבָּהּ יִשְׁאֵר חוֹלִין וְתוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ
וְלַהֲנִיק אֶת וָלֵדָהּ, וּבִכּוּדָהּ אֹפֶן מוֹתֵר לָהּ לְהַנִּיק אֶת הַוָּלֵד.

וְכֵן וָלֵד שֶׁל בַּהֲמַת הַמְּקוֹדֶשִׁין שְׁנוֹלֵד קוֹדֵם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה אִמּוֹ, לֹא יִנֹּק
מֵאִמּוֹ שֶׁהִיא מִן הַמְּקוֹדֶשִׁין, וְאַחֲרֵים הֵיוּ מִתְּנֵדְבִים בֵּן – שֶׁמְקִידִישִׁים
אֶת הָאֵם עַל מִנַּת שֶׁחֻלְבָּהּ לֹא יִתְקַדֵּשׁ וּבִנָּהּ יוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ וְלִינוֹק
מִמֶּנָּה.

הַמִּשְׁנָה מְבִאֵרָה הָאֵם פּוֹעֵלִים וּפְרָה הַעוֹבְדִים בְּשִׁדָּה הַקִּדִּישׁ יִכּוֹלִים
לֵאכּוֹל בְּזִמְנָה הַעֲבוּדָה: הַפּוֹעֲלִים שְׁעוֹשִׂים מִלֵּאכָה בְּשִׁדָּה הַקִּדִּישׁ, לֹא
יֵאָכְלוּ מִן הַזֵּרִימוֹת הַקִּדִּישׁ, וְאֵינֶם כְּמוֹ פּוֹעֵלִים הַעוֹשִׂים מִלֵּאכָתָם
בְּשִׁדּוֹת חוֹלִין שְׁמוֹתֵרִים לֵאכּוֹל בְּשַׁעַת הַעֲבוּדָה. וְכֵן פְּרָה הִדְשָׁה
שִׁדָּה הַקִּדִּישׁ, לֹא תֵאָכֵל מִכֶּרְשֵׁי הַקִּדִּישׁ, אֲלֵא יִחְסוּם אֶת פִּיהָ.

נמרא

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִנֵּין שׁוֹלֵד חוֹלִין לֹא יִנֹּק מֵאִמּוֹ הַקְדוּשָׁה בְּקְדוּשַׁת
מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה. אוֹמֵרֶת הַגְּמָרָא: קִתְּנִי – שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה, וְלֵד הַמְּעֻשְׂרֶת
לֹא יִנֹּק מִן אִמּוֹ הַמְּעֻשְׂרֶת. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מִנְּהִי מִלֵּי שֶׁאִף חֻלְבָּה
שֶׁל בַּהֲמָה הַמְּעוֹשְׂרֶת קְדוּשָׁה, וְאִסּוּר לָהּ לְהַנִּיק אֶת וָלֵדָהּ. מְשִׁיבָה
הַגְּמָרָא: אִמְרַהּ רַב אֲחֵדְבִּי בַּר אֲמִי, אֲתֵיָא הַעֲבָרָה הַעֲבָרָה מִכְּבוֹר
– דּוֹרְשִׁים גְּזִירָה שׁוּדָה מִכְּבוֹר, שֶׁאֲצֵל כְּבוֹר כְּתוּב (שְׁמוֹת יג יב) 'וְהַעֲבָרָתָּ
כָּל פֶּטֶר רָחֶם לָהּ', וְאֲצֵל מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה כְּתוּב (ויקרא כו לב) 'כָּל אֲשֶׁר
יַעֲבֹר תַּחַת הַשִּׁבְטָה הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לָהּ', מִהּ כְּבוֹר מוֹעֲלִין בּוֹ בְּכָל
מֵה שִׁבְתוֹכּוֹ, שֶׁהִרִי הוּא זָכֵר, אִף מַעֲשֵׂר בַּהֲמָה מוֹעֵלִים בְּכָל מֵה
שִׁבְתוֹכּוֹ, וְלִכְךָ חֶלֶב הַמְּעֻשְׂרֶת מוֹעֲלִין בּוֹ.

הַגְּמָרָא מוֹסִיפָה לְבִאֵר מִנֵּין שְׁנֵם חֶלֶב הַמוֹקְדֶּשִׁין אִסּוּר. אוֹמֵרֶת
הַגְּמָרָא: חֶלֶב הַמְּקוֹדֶשִׁין שְׁקוּדֵשׁ בְּקְדוּשַׁת הָאֵם וּמוֹעֵלִים בּוֹ נִמְי
אֲתֵיָא – גַּם כֵּן נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּדָה אִמּוֹ אִמּוֹ מִכְּבוֹר, שֶׁבְּכָבוֹר כְּתוּב
(שְׁמוֹת כב כט) 'שְׁבַעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִתְּנוּ לִי',
וּבְבַהֲמַת קְדִישִׁים כְּתוּב (ויקרא כו כז) 'וְהִזְיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּבַיּוֹם
הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקָרְבָּן', מֵהּ כְּבוֹר מוֹעֲלִין בְּכָל מֵה שִׁבְתוֹכּוֹ, אִף
שֶׁאֵר הַקְרִבְנוֹת מוֹעֲלִין בְּכָל מֵה שִׁבְתוֹכֶם, אִף בַּחֲלָבִם.
שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה: הַפּוֹעֲלִין לֹא יֵאָכְלוּ מִן גְּרוֹגְרוֹת הַקִּדִּישׁ כּו', וְכֵן פְּרָה
מִכְרִשִׁי הַקִּדִּישׁ.

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִנֵּין שְׁפָרָה לֹא תֵאָכֵל בְּשַׁעַת שֶׁהִיא דְשָׁה שִׁדָּה
הַקִּדִּישׁ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מֵאִי מַעֲמָא פְּרָה לֹא תֵאָכֵל כְּרִשִׁי הַקִּדִּישׁ.
מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִמְרַהּ רַב אֲחֵדְבִּי בַּר אֲמִי, דְּאִמְרַהּ קָרָא (דְּבָרִים כה ד)
לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר כְּדִישׁוֹ, וְדוֹרְשִׁים שְׁדוּקָא דִּישׁוֹ שֶׁלֶף – כְּשִׁדֵּשׁ
בְּשֶׁלֶךְ אוֹ לֹא תַחֲסוּם, וְלֹא דִישׁוֹ שֶׁל הַקִּדִּישׁ – וְלֹא כְּשִׁדֵּשׁ שִׁדָּה
הַקִּדִּישׁ, שֶׁאֵז אֶתָּה יִכּוֹל לְחוֹסְמוֹ.

הַגְּמָרָא מְבִאֵרָה מִדּוּעַ הַדֵּשׁ קִלְעִילִין מוֹעֵל: הַדֵּשׁ קִלְעִילִין וּ–מִין
קִטְנִיּוֹת שֶׁל חוֹלִין בְּשִׁדָּה הַקִּדִּישׁ, מַעֲלֵל, כִּיּוֹן שֶׁנִּהְנֶה מִהַקִּדִּישׁ. מִקְשָׁה
הַגְּמָרָא: וְהָאֵם כְּדִי לְמַעוֹל בְּתָלוּשׁ בְּעֵינֶיהָ, שֶׁהִרִי אֵין מַעֲלָה בְּמַחוּבֵּר
לְקַרְקַע, וְכָל שֶׁכֵּן בְּקַרְקַע עֲצָמָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: אִמְרַהּ רַבִּינָא שְׁמַע
מִינָּה אֲבָקָה – הָאֲבָק שֶׁל הַשִּׁדָּה שְׁעוֹלָה מִמֶּנָּה כְּשִׁדֵּשׁ בָּהּ, מַעֲלִי לָהּ
– מוֹעִיל לְקִלְעִילִין, וְלִכְךָ מוֹעֵל בְּאֲבָק שֶׁל הַקִּרְקַע כְּשֶׁנִּהְנֶה מִמֶּנָּה,
שֶׁכְּשֶׁמְגִיעַ עֲלֵיהֶם הוּא כְּבֵר תְּלוּשׁ מִהַקִּרְקַע.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מששי באייר.

לפלא מה שכוּפֶּלֶת בְּקִשְׁתָּה בְּכָל פֶּעַם וּפֶעַם, בַּהּ בְּשַׁעַת שִׁכְתַּבְתִּי לָהּ מֵאֵז, שֶׁנִּכּוֹן יִהְיֶה לָּהּ בְּטוֹחַ
בְּהִרְפָּא כָּל בָּשָׂר וּמִפְּלִיא לַעֲשׂוֹת, אֲשֶׁר, כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֶת הַכֹּל עֲשֵׂה יָפָה בְּעֵתוֹ, שְׁמִדוּקָה בּוֹה – שְׁנֵי הַעֲנִינִים,
בְּעֵתוֹ דּוּקָא, וְאֲשֶׁר יִהְיֶה יָפָה.

וְיִהְיֶה רִצּוֹן שִׁיחִי הַטְּפוֹל הַרְפּוּאִי בְּעֵתוֹ וּבַהֲצַלְחָה כְּנִיל, וְתִבְשֵׁר טוֹב מִתּוֹךְ מִצַּב רוּחַ טוֹב בְּעִנְיָנִים
הַפְּרִטִים וְהַכִּלְלִים גַּם יַחַד.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

מעילה. פרק שלישי – ולד חטאת דף יג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קפז

תוספות

ומעלין בהן ובמה שבתוכו – פירש רבינו שמואל בן מאיר ב"המזכיר את הבית" (בבא בתרא עטא) דגבי בור שייך מעילה, כגון שהצניע חפצים לתוכו. וקשיא: דאמרין לקמן (יחב) דאין מעילה במחבור; לכן פירש רבינו תם: כגון שעקר חוליא ונהנה הימנה, דהוי תלוש. אבל אם הקדיש בור ואחר כך נתמלא בו מועלין בהם אבל לא מה שבתוכו – ולא ביונים מטעם הפקר, דחצר משום די איתרבאי (גטין כא,א), ואין די להקדש. וגבי אילן ותמלאל – משום דאין מעילה בגידולי הקדש. רבי יוסי אומר בו – קסבר: יש מעילה בגידולין. ולד המעשרות – כלומר, שגולד קודם שנכנסה אמו לדייר להתעשר, והיה חולין. ולכן קאמר "לא יגזק מן המעשרות", כדמפרש בגמרא טעמא מקרא. ואחרים מתנדבין כן – כלומר, ויש ובנין אדם מתנדבין ומתנין קודם הכנסתה לדייר: "על מנת שתניק בנה שהוא חולין". ולד מוקדשין שהוא חולין – שגולד קודם שהקדיש והאם.

הפועלין לא יאכלו מגרורות של הקדש – אף על גב דבהדיא פועל אוכל בין בתלוש בין במחבור, כדאמר בבבא מציעא (פא), מכל מקום בשל הקדש אינו אוכל, כדמפיק ליה בגמרא מקרא. וכן פרה לא תאכל מן כרשינים של הקדש, ומותר לחסום פיה. וקשיא על מה שפירש "ואחרים מתנדבין" – שהיו מתניין על מנת להניק, דלישנא לא משמע כן, והיה ליה למימר "ואחרים מתנין בכך". ועוד קשיא: דבתוספתא קתני לה גבי פועלים ופרה, והתם מה מועיל התנאי בדבר שהוא כבר של הקדש? לכן נראה לפרש "ואחרים מתנדבין" כו' – כלומר, ואחרים בעלי בתים נדיבי לב היו מתנדבין להניק אותן ולדות מבהמות שלון שהיא חולין. וכן בפועלים ופרה של הקדש, לפי שנושק בשביל הקדש היו עשירים מתנדבין לפרנסם. מאי טעמא – א"פועלים דלא יאכלו" קאי. "דירשו" ושלון ולא של הקדש, ואיתקש פועל לשור, כדאמר בבבא מציעא (פטא), איתקש חוסם לנחסם ונחסם לחוסם.

קלעילין – מין קטנית הוא. והא בתלוש בעיני – דהא אין מעילה בקרקע במחבור. אבל מעלי – פירושו: האבק של קרקע שהוא תלוש, שמשבח הקטנית, כשהוא דש בקרקע של הקדש האבק עולה מן הקרקע. אתיא העברה – דכתיב גבי בכור (דכתיב) (שמות יג) "והעברת כל פטר רחם", גבי מעשר בהמה כתיב (ויקרא כז) "כל אשר יעבור תחת השבט". "מה בכור מועלין בו" – לאו בחלב קאמר, שהרי לא שייכא הנקה בכבור, דהא זכר הוא. אלא הכי קאמר: מה בכור מועלין בכולו, אף מעשר מועלין בכולו, ואף בהנקה הבן. ולאו דוקא מועלין, דהא אמרינן לעיל (יבב) חלב המוקדשין אין מועלין בו. אלא רוצה לומר: שנאסר החלב להניק ממנו, חלב המוקדשין נמי להכי אסרינן במתניתין להניק ממנו, דאתיא "אמו" "אמו" מבכור. דכתיב גבי בכור בפרשת משפטים "שבעת ימים יהיה עם אמו", וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור "שבעת ימים (יהיה) תחת אמו". ואם תאמר: למה לי קרא לאסור חלב המוקדשין, תיפוק ליה מדררשין בכורות (טא), גבי פסולי המוקדשין "בשר" – ולא חלבו ואין לומר: דהתם היינו דקאמר, שפירש, אבל בנקה לא אסור אי לאו האי קרא. דהבא זה אינו דאי, דכלאורה משמע שחלב פסולי המוקדשין בכל ענין הוא אסור. ויש מפרשים דכי אסר רחמנא חלב פסולי

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין לא): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידעינא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא עב) דקאמר: כל מקום שנאמר

משנה בור מלא מים – ראוי לבדק הבית לבנין לעשות בו טט, ולא למזבח. ולניסוך המים נמי לא חוי – שלא היו מנסכין אלא ממי השילוח שהן "מים חיים". **אשפה מליאה זבל** – היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית. **אילן מלא פירות** – אמר לי רבי: דהאי "אילן" הוא גפן. וראוי למזבח ולניסוך היין, ואינו ראוי לבדק הבית – לפי שעצי גפן דקין הן, ואין ראויין לשום בנין, ובבכורים לא לא מיתקמא – שהרי אינם קריבין לגבי המזבח. **שדה מלאה עשבים** – אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית. ואין מועלין במה שבתוכו – (דבור ותמלאל מים) דכל הני הוו גידולין. רבי יוסי אומר בו' – לא פליג אלא אהנך תרתי. דתנא קמא אמר: אין מועלין בשבב הקדש במה שהשבחו לאחר שהוקדשו, ורבי יוסי סבר: המקדש שדה או אילן מועלין בגידוליהם, הואיל וגדלו ממש בהקדש. אבל בור ואשפה ושובר, דלאו גידולי שובר ניתו – לא פליג רבי יוסי. ולד המעשרות לא יגזק מן המעשרות – לפי שהיא קדושה, דכתיב (ויקרא כז) "והעשירי יהיה קדש", ובנה חולין הוא, ונמצא נהנה מחלב המוקדשין. ואחרים מתנדבין כן – כלומר, בסתם ודאי אסור לינק מן המעשרות, אבל אחרים מתנדבין כן – שמתנין קודם לכן: "על מנת כן אני מכניס נקבה זו לדייר להתעשר, שאם תקדש – יזא חלבה חולין. שתוא מניקא ולדה בדיחת". ושמעתי דלחבי מהני להו תנאה, הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדייר עד לאחר זמן, הלכך מהני תנאה דהוי כנדרה. ולחבי קרי להו "אחרים" – שאין מחמירין עליהן כראוי. וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב האם. הפועלים – שעושין מלאכה בשל הקדש, לא יאכלו מגרורות של הקדש, ואף על גב דכתיב "כי תבוא בכרם רעך ואכלת" וגו' (דברים כג), ואמרין בפרק "השוכר את

הפועלים" (בבא מציעא פא), בפועל הכתוב מדבר, בשל הקדש – לא יאכלו. ד"כרם רעך" אמר רחמנא, ולא כרם של הקדש. וכן פרה של חולין – חרשה בשל הקדש – לא תאכל מבכרשי הקדש. **נמרא אתיא העברה העברה** – כתיב בבכור (שמות יג) "והעברת כל פטר רחם", ויקרא (כז) "כל אשר יעבור תחת השבט" וגו' – מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו, דוכר הוא ולא נקבה. אף מעשר נמי, דנוהג בנקבה, מועלין בכולו, אפילו בחלב. **אתיא אמו אמו מכבור** – כתיב בבכור (שמות כב) "כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו", וגבי מוקדשין כתיב בפרשת אמור "ויהיה שבעת ימים (יהיה עם) (תחת) אמו" – מה בכור שהוא זכר מועלין בכולו, אף מוקדשין נמי מועלין בכולו. **הפועלין בו' מאי טעמא** – לא תאכל מוכרשיני הקדש? גבי פועלין דלא יאכלו מגרורות של הקדש לא צריך למיבעי, דהא מיעט קרא בפירוש "רעך" – ולא הקדש, אבל פרה דלא כתיב בה הכי, קבעי. דישו – כלומר, כי דש בשלך – לא תחסום, אבל כי דש בשל הקדש – אתה חוסם, דעינא כולה בחולין קמיירי. קלעילין – מין קטנית, קדש מועלין של חולין בשדה הקדש – מעל, דנהנה מהקדש. והא בתלוש בעיני – כדאמרין לקמן בפרק "הנהנה" (יחב) דאין מעילה במחבור לקרקע, וכל שכן בקרקע עצמו. **מדאמור מעל שמע מינה אבקה** – אבק שד הדש מעלי להו לאותן קלעילין, וכי מעל אבק מן הקרקע דמתערב בקלעילין – הוה ליה תלוש, ולהכי מעל.

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין לא): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידעינא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא עב) דקאמר: כל מקום שנאמר

המוקדשין היינו באבילה, דכתיב (דברים יב) "ואכלת בשר" – ולא חלב, אבל בהנאה שריא. ולהכי צריכינן הכא לגזרה שוה ד"אמו" "אמו" לאסור אף הנאת ניקת הולד. ואין נראה, דהא אמרינן פרק "השושט" (חולין לא): הואיל ואסירי בגיזה ועבודה, סלקא דעתך אמינא: דמן ליבעי קבורה. משמע, דאף החלב אסור בהנאה וטעון קבורה, דהא דאי מדמי דם לחלב ולא לגיזה ועבודה, כדפירשתי במתניתין לעיל! לכן נראה למורי שחיה: דאי לאו האי קרא דהבא דקאסר חלב במוקדשים, לא הוה דרשין גבי פסולי המוקדשין ד"בשר" אתי למעוטי חלב. דלא הוה ידעינן לה למאי קאתי "בשר" למעוטי. אבל השתא דאסר חלב במוקדשין, קאתי "בשר" לומר: אבל חלב – כדקאי קאי. תרע מאצטריך לכתוב "ולא תגז בבור שור" ואסור גיזה בקדשים, ואמאי צריך, תיפוק ליה מדאמר גבי פסולי המוקדשים "תובח" – ולא גיזה אלא דאי לא הוה ידעינא למאי קאתי "תובח" למעוטי, אבל השתא דאסור גיזה בקדשים אם כן אתי "תובח" לומר: אבל גיזה – כדקיימא קיימא. ואם תאמר: ב"מרובה" (בבא קמא עב) דקאמר: כל מקום שנאמר

שנאמר "שה" – אינו אלא להוציא כלאים. למאי? אי לבכורה – יליף "העברה" "העברה" ממעשה, ומעשר "תחת" "תחת" מקדשים. למה לי למילף בכור ממעשר ומעשר מקדשים, לילף בכור מקדשים בגורה שזה ד"אמו" "אמו" יש לומר: דלא דריש לה אלא לענין דבר התלוי באם, כגון הנקה דכא וכגון לענין לידה בריש פרק "וצא דופן" (נדר מ"א), אבל לענין דבר אחר

– לא ניתנה לידה. ובהאי תירוצא מיתרצא קושיא אחרייתא שיש להקשות: היאך יליף מבכור שהוא אסור להניק, והא אין דנין אפשר משאי אפשר, מבכור דליתיה בהנקה, דוכר הוא: ולפי מאי דפרישית נחא: דעל כרחיך צריך ללמוד מבכור (לענין מכל מקום ואף) לענין דילפינן מגוריה שזה ד"העברה" "העברה", מכל מקום כיון דלא ניתן ללמוד מוקדשים מבכור לענין הנקה, אף על גב ד"אפשר" מ"אי אפשר" הוי, כמו כן לענין מעשר (אלא) ילפינן שפיר מבכור. כך דקוק דוחק נאמר. ועוד קשיא: דמילתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא ינק מן המעושרת, כיון שהוא חולין. דהא כבר נתא לעיל "חלב המוקדשין" – לא נהנין! ועוד: דקאמר "אחרים מתנדבין כן", ובמתניתין פירשתי: שהיו עשירים מתנדבים להניק את הולדות מבחמות שלהם, ומה נדבה היא זאת, כיון דלית שום ריוח להקדש? לכך נראה למורי רבי הרב רבי פרץ שחידו: דמתניתין מיייר בולד מעושרת וולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשין. והיינו רבותא: דאפילו הכי, אסור להניק מהם. והיינו הא דקאמר "אחרים מתנדבין כן" – שבשביל שהיו הולדות להקדש, היו מתנדבין להניק אותם. וקבעי בגמרא מנא הני מילי דלא ינק מאמו, והכתיב "תחת אמו" דמשמע: אפילו היתה אמו קדושה, מכל מקום יונק ממנה, וקאמיא "העברה" "העברה" מבכור. מה בכור מועלין בו – פירוש: שאסור להניק את הבכור מבחמת מעשר וקדשים, דהא לא מצינו בכור של בהמת מעשר וקדשים, שהרי הם פטורים מן הבכורות. אף מעשר – כלומר, אף ולד שהוא קדוש קדושת המעשר שנוול מבחמת מעשר – אסור להניק מאמו שהוא מעשר. וחלב המוקדשין נמי אתיא "אמו" "אמו" מבכור. דמה "אמו" האמור בבכור אינה של הקדש, רבהמה של הקדש פטורה מן הבכורה, אף "אמו" האמור בקדשים דכתיב "שבעת ימים (ידיה) תחת אמו", דמשמע לפי הפשט שמותר להניק לולדות של בהמת קדשים מאמו שהיא קדושה – אינו כן, ודאי אותה אם חדלין, ולכן מותר להניק מאמו. אבל אם היא קדושה – אסור להניק לו. והשתא נחא, דשפיר איצטריך גורה שזה להכי, דאף כשהולד של הקדש – אסור להביא מן האם. וגם נחא דלא ילפינן התם מדרך גורה שזה "אמו" "אמו", דהא לא דרשנין דך גורה שזה אלא ללמוד ד"אמו" דגבי קדשים רצה לומר: שהוא חולין, כמו "אמו" דגבי בכור, כדפירשנו. **שרשי** אילן של חדיוט – בבבא בתרא פרק "לא יחפור" (כ"ב), מפרש לה שפיר. **מים** שבכר של זהב – בשמחת בית השואבה מיייר, שהיו ממלאים מאתמול ממי השלוח, ונותנין אותה לחבית שאינה מקודשת, שלא יהיו נפסלין (ובלינה) כדאמר פרק "לולב וערבה" (סוכה מ"ב). ואין תימא, ד"כ"ד" היינו חבית (בבא קמא כ"א).

נתנו לצלוחית – אותה צלוחית יתנה כלי שרת, ולכן מועלין בהם.

ערבה היו מקפיץ המזבח – כלי נהנין, ולא מועלין – לפי שלא קדשו. נהנין היו מהם זקנים בלולביהם – קסבר: מצות לאו ליהנות ניתנו. **אבל** מועלין בשלשה לוגין – וקא סלקא דעתך דקאי ארישא דמתניתין, דקאמר "מים שבכר לא נהנין ולא מועלין", וקאמר דבשלשה לוגין מועלין. ולהכי פריך: והא קתני סיפא "נתנו בצלוחית מועלין בהן", דמשמע – אבל ארישא ליכא מעילה, שבכר לא נקדשו אלא ואין איחמור כו' אמר רבי שמעון בן לקיש לא שנו הא דקאמר גבי צלוחית דמועל בהן אלא בשלשה לוגין. דקסבר: יש שיעור למים בשלשה לוגין, ואם יש יותר משלשה לוגין – אין מועלין אלא בשלשה לוגין, דאין המים מקדש כי אם כשיעור הצריך לנסכי המים. אבל אם ישתה משלשה לוגין האחרונים – יהיה מועל. ויש מפרשים: שהיה בו בכלי הרבה מים, וקאמר דאין מועלין עד שישתה שלשה לוגין, דהוה שיעור **רבי** אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו אמר – "ונסכיה". אינו אמור "נסכה" אלא "ונסכיה" – דמשמע שני נסוכין, ומקש ניסוך המים לנסכי יין, הואיל ומחד קרא נפקי. מה נסכי יין המנסוכין בהן? יהא חייב, ואמר ריש לקיש: אי מה יין שלשה לוגין, ואי מה יין שלשה לוגין. ויבובאים פרק "השוחט והמעלה" (ק"ב), מסק בתר הכי: הוא "מי החג" קאמר, דאין שיעור למים, וסימא דקדושה הוא. כלומר, וכי תימא: דאין הכי נמי, והא "מי החג" קאמר, דמשמע דאין שיעור למים. אלמא קסבר רבי שמעון בן לקיש: אין שיעור למים. ואי קסבר: יש שיעור, אם כן מאי פריך "אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין", והא איחור גופיה אית ליה הכי? ומשני: לטעמא דמנחם יודפאה קאמר, כלומר, ריש לקיש גופיה סבר דיש שיעור למים, והא דקפריך התם "אי מה נסכי יין" – כלומר, לטעמא דמכא דך קפריך, דפירש טעמא דרבי אלעזר, ואית ליה לרבי אלעזר דאין שיעור למים. ולהכי פריך, הואיל ורבי אלעזר מקיש מים לין, אם כן אמאי קאמר אין שיעור למים. ויש מפרשים: דההיא דלעיל דמועלין בשלשה לוגין אליבא דמנחם, דמפיק ליה מקרא דאיתקש נסכי מים לין, ואם כן יש שיעור למים. ולא נראה, דהכא מנחם יודפאה מאן דכר שמהי? ועוד: דבפרק "השוחט והמעלה" (שם) משמע דמנחם לא בעי שיעור, וקושיא דריש לקיש דמקשה ליה, לא מילתא היא.

הקן שבראש האילן – בגמרא מפרש לה שפיר. **יתין** בקנה – ולא יקחם בידו, אלא ממעשה על ידי מקל. ויפול. **המקדיש** החורש – "יער" בלשון תרגום.

מותרת

משינה שרשי אילן של חדיוט הבאין בשל הקדש, ושל

הקדש שבאין בשל חדיוט – לא נהנין, ולא מועלין. **מעין**

שהוא יוצא מתוך השדה של הקדש – לא נהנין, ולא

מועלין. **יצא חוץ לשדה** – נהנין ממנו. **המים שבכר של**

בהן. **ערבה** – לא נהנין, ולא מועלין. **רבי אלעזר** **ברבי**

צדוק **אומר**: נהנין היו הזקנים שנהניו ממנו בלולביהן.

גמרא **אמר** **ריש לקיש**: אין מועלין – בכולן, אבל

מועלין בשלש לוגין. – והקתני סיפא "נתנו לצלוחית –

מועלין בהן", מכלל דרישא – אפילו בשלש לוגין נמי

אמר **ריש לקיש**: אין מועלין אלא בשלשה לוגין. **ורבי**

יוחנן **אמר**: מועלין בכלן. **למימרא** **דקסבר** **ריש לקיש**

יש שיעור למים? והתני, **אמר** **רבי אלעזר**: **המנסך** **מי**

חג **בהן** **בחין** – חייב, **ואמר** **רבי יוחנן** **מ'שום** **מנחם**

יודפאה: **רבי אלעזר** **בשיטת** **רבי עקיבא** **אמר**, **דדריש**

ריש לקיש: אי מה יין – שלש לוגין, אף מים – שלש

לוגין. **מכלל** **דקסבר** **ריש לקיש**: אין שיעור למים –

למעמא **דמנחם** **יודפאה** **קאמר**. **משינה** **הקן** **שבראש**

האילן **של הקדש** – לא נהנין, ולא מועלין. **שבאשירה** –

יתין **בקנה**, **המקדיש** **את החורש** – מועלין בכלן. **גמרא**

איתמר

רבי אלעזר אומר המנסך מי החג כהן הניח חייב – משום מעלה בחוץ, וכל דבר

שהוא מתקבל בפנים – חייבין עליו משום שחוט חוץ, כדאמרין במסכת זבחים.

ואמר **רבי יוחנן** **משום** **רבי מנחם** **יודפאה** – התם בפרק "השוחט והמעלה בחוץ".

ואחר **ניסוך** **המים** – וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא, משום הכי קאמר

דחייב עליו משום מעלה בחוץ. **ואמר** **ריש לקיש** **לרבי יוחנן** – כיון דאמרת דאמר

אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה, דדריש "נסכיהם", ואמרת דניסוך המים הוי

דאורייתא כמו ניסוך חייב, אם כן נימא הכי: אי מה יין שלשה לוגין. ומקאמר ליה

ריש לקיש הכי, מכלל דסבירא ליה דאין שיעור לניסוך המים. **למעמא** **דרבי מנחם**

יודפאה **קאמר** – וקאמר ליה ריש לקיש לטעמיה דרבי מנחם דאמר אין שיעור

למים, וקדריש "נסכיהם": אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין. דאין שמענין

ליה לרבי יוחנן דאמר משום מנחם יודפאה: מועלין בשלשה, דמשמע דאין שיעור

למים. אבל ריש לקיש לעולם סבירא ליה דיש שיעור למים, כדאמרין לעיל.

משינה **הקן** **שבראש האילן** – בגמרא מפרש מאיה עצים הוא עשוי. **יתין** **בקנה**

– שאם אינו יכול להגיע בידו לקו, יפיל בקנה הקו לארץ, אבל לא יעלה לאילן

ויקחנו, שלא יתנה מן האילן בעליותו כשעולה עליו. ובגמרא מפרש מאי "יתין".

המקדיש את החורש מועלין בכלן – בעצים בענפים ובנבירה. **גמרא**

דלא

רש"י

משינה שרשי אילן של חדיוט הבאין בשל הקדש, ושל

הקדש שבאין בשל חדיוט קאי. ושל הקדש הבאין בשל חדיוט – נמי לא מועלין

ולא נהנין, הואיל ועיקרו קאי בשל הקדש. **מעין** **היוצא בתוך שדה** **הקדש** –

שהמעין מתוך שדה של חולין הוא נובע, אלא שירצא ומושר בתוך שדה של הקדש.

לשאל נהנין ממנו – כל זמן שהוא בתוך שדה של חולין

של הקדש, (הוה מועלין) ולא מועלין בו – כד

מי שהוא שותה ממנו בתוך שדה של הקדש.

המים שבתוך הכר של זהב – באותו כר

שהיו ממלאים לצורך ניסוך, כדתנן בפרק

"לולב וערבה" (סוכה מ"ב), כמעשהו בחול

כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב

שבת מן השלוח בחבית של זהב, שאינה

מקודשת, כדי שלא יפסל בלינה. ואותם מים

שבחבית של זהב שאינה מקודשת לא נהנין,

משום דנתמלאו לצורך הקדש. ולא מועלין

– משום דלא נתקדשו לניסוך המים למעילה

עד שיתנו בצלוחית של זהב, דהיינו כלי

מקדש לכך. **ערבה** – שהיה סידורן בהר

הבית. לא נהנין ממנה קודם שזוקפה אל

המזבח, הואיל ולכן עומדת. אבל משזוקפה,

דנעשית מצוותה – נהנין ממנה. נהנין היו

ממנה זקנים בלולביהן – אפילו קודם

שזוקפה אל המזבח. **גמרא** **אין** **מועלין**

בכולן – שאם יש באותו כר של זהב יותר

משלשה לוגין – אין מועלין בהן, אבל אם

יש בכר שלשה לוגין לא פחות ולא יותר,

דאין ביה שיעור ניסוך – מועלין בו. והקתני

סיפא **נתנו** **בצלוחית** **מועלין** **בהן** **מכלל**

דרישא – בכר של זהב, אפילו בשלשה לוגין

גרידי – אין מועלין. **יש שיעור למים** –

של ניסוך, דהיינו שלשה לוגין, להכי אין

מועלין בהו אלא בשלשה לוגין, כשיעור

הראוי לניסוך. ורבי יוחנן סבר: אין שיעור

למים, להכי קאמר "מועלין בכלן". והתנן

רבי אלעזר אומר המנסך מי החג כהן הניח חייב – משום מעלה בחוץ, וכל דבר

שהוא מתקבל בפנים – חייבין עליו משום שחוט חוץ, כדאמרין במסכת זבחים.

ואמר **רבי יוחנן** **משום** **רבי מנחם** **יודפאה** – התם בפרק "השוחט והמעלה בחוץ".

ואחר **ניסוך** **המים** – וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא, משום הכי קאמר

דחייב עליו משום מעלה בחוץ. **ואמר** **ריש לקיש** **לרבי יוחנן** – כיון דאמרת דאמר

אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה, דדריש "נסכיהם", ואמרת דניסוך המים הוי

דאורייתא כמו ניסוך חייב, אם כן נימא הכי: אי מה יין שלשה לוגין. ומקאמר ליה

ריש לקיש הכי, מכלל דסבירא ליה דאין שיעור לניסוך המים. **למעמא** **דרבי מנחם**

יודפאה **קאמר** – וקאמר ליה ריש לקיש לטעמיה דרבי מנחם דאמר אין שיעור

למים, וקדריש "נסכיהם": אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין. דאין שמענין

ליה לרבי יוחנן דאמר משום מנחם יודפאה: מועלין בשלשה, דמשמע דאין שיעור

למים. אבל ריש לקיש לעולם סבירא ליה דיש שיעור למים, כדאמרין לעיל.

משינה **הקן** **שבראש האילן** – בגמרא מפרש מאיה עצים הוא עשוי. **יתין** **בקנה**

– שאם אינו יכול להגיע בידו לקו, יפיל בקנה הקו לארץ, אבל לא יעלה לאילן

ויקחנו, שלא יתנה מן האילן בעליותו כשעולה עליו. ובגמרא מפרש מאי "יתין".

המקדיש את החורש מועלין בכלן – בעצים בענפים ובנבירה. **גמרא**

דלא

רש"י

משינה שרשי אילן של חדיוט הבאין בשל הקדש, ושל

הקדש שבאין בשל חדיוט קאי. ושל הקדש הבאין בשל חדיוט – נמי לא מועלין

ולא נהנין, הואיל ועיקרו קאי בשל הקדש. **מעין** **היוצא בתוך שדה** **הקדש** –

שהמעין מתוך שדה של חולין הוא נובע, אלא שירצא ומושר בתוך שדה של הקדש.

לשאל נהנין ממנו – כל זמן שהוא בתוך שדה של חולין

של הקדש, (הוה מועלין) ולא מועלין בו – כד

מי שהוא שותה ממנו בתוך שדה של הקדש.

המים שבתוך הכר של זהב – באותו כר

שהיו ממלאים לצורך ניסוך, כדתנן בפרק

"לולב וערבה" (סוכה מ"ב), כמעשהו בחול

כך מעשהו בשבת, אלא שהיה ממלא מערב

שבת מן השלוח בחבית של זהב, שאינה

מקודשת, כדי שלא יפסל בלינה. ואותם מים

שבחבית של זהב שאינה מקודשת לא נהנין,

משום דנתמלאו לצורך הקדש. ולא מועלין

– משום דלא נתקדשו לניסוך המים למעילה

עד שיתנו בצלוחית של זהב, דהיינו כלי

מקדש לכך. **ערבה** – שהיה סידורן בהר

הבית. לא נהנין ממנה קודם שזוקפה אל

המזבח, הואיל ולכן עומדת. אבל משזוקפה,

דנעשית מצוותה – נהנין ממנה. נהנין היו

ממנה זקנים בלולביהן – אפילו קודם

שזוקפה אל המזבח. **גמרא** **אין** **מועלין**

בכולן – שאם יש באותו כר של זהב יותר

משלשה לוגין – אין מועלין בהן, אבל אם

יש בכר שלשה לוגין לא פחות ולא יותר,

דאין ביה שיעור ניסוך – מועלין בו. והקתני

סיפא **נתנו** **בצלוחית** **מועלין** **בהן** **מכלל**

דרישא – בכר של זהב, אפילו בשלשה לוגין

גרידי – אין מועלין. **יש שיעור למים** –

של ניסוך, דהיינו שלשה לוגין, להכי אין

מועלין בהו אלא בשלשה לוגין, כשיעור

הראוי לניסוך. ורבי יוחנן סבר: אין שיעור

למים, להכי קאמר "מועלין בכלן". והתנן

רבי אלעזר אומר המנסך מי החג כהן הניח חייב – משום מעלה בחוץ, וכל דבר

שהוא מתקבל בפנים – חייבין עליו משום שחוט חוץ, כדאמרין במסכת זבחים.

ואמר **רבי יוחנן** **משום** **רבי מנחם** **יודפאה** – התם בפרק "השוחט והמעלה בחוץ".

ואחר **ניסוך** **המים** – וכיון דניסוך המים נפקא ליה מדאורייתא, משום הכי קאמר

דחייב עליו משום מעלה בחוץ. **ואמר** **ריש לקיש** **לרבי יוחנן** – כיון דאמרת דאמר

אלעזר בשיטת רבי עקיבא אמרה, דדריש "נסכיהם", ואמרת דניסוך המים הוי

דאורייתא כמו ניסוך חייב, אם כן נימא הכי: אי מה יין שלשה לוגין. ומקאמר ליה

ריש לקיש הכי, מכלל דסבירא ליה דאין שיעור לניסוך המים. **למעמא** **דרבי מנחם**

יודפאה **קאמר** – וקאמר ליה ריש לקיש לטעמיה דרבי מנחם דאמר אין שיעור

למים, וקדריש "נסכיהם": אי מה יין שלשה לוגין, אף מים שלשה לוגין. דאין שמענין

ליה לרבי יוחנן דאמר משום מנחם יודפאה: מועלין בשלשה, דמשמע דאין שיעור

למים. אבל ריש לקיש לעולם סבירא ליה דיש שיעור למים, כדאמרין לעיל.

משינה **הקן** **שבראש האילן** – בגמרא מפרש מאיה עצים הוא עשוי. **יתין** **בקנה**

– שאם אינו יכול להגיע בידו לקו, יפיל בקנה הקו לארץ, אבל לא יעלה לאילן

ויקחנו, שלא יתנה מן האיל

מעילה דף יג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קפט

משנה

משנתנו מביאה דינים של דברים נוספים הנמצאים בשדה הקדש, שהם אסורים בהנאה, אך הנהנה מהם לא מעל: **שְׂרָשִׁי אֵילָן** [שָׁל] הַדְּרוֹט הַבָּאִין – הנכנסים ומתפשטים בתוך קרקע שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, וכן [או] שְׂרָשִׁי אֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ שֶׁבָּאִין – שנכנסים ומתפשטים בתוך קרקע שֶׁל הַדְּרוֹט, לֹא נִהְיִין מִן הַשְּׂרָשִׁים. וְלֹא מוֹעֲלִין – ומי שנהנה מהם לא מעל.

מֵעֵזָן מִים שֶׁהוּא יוֹצֵא ו-נובע בתוך שדה של חולין, ונמשך ועובר מתוך שדה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, המים הנמצאים בשדה ההקדש לֹא נִהְיִין מהם, וְלֹא מוֹעֲלִין בהם. אבל אם יֵצֵאוּ מִי המעין חוץ לַשָּׂדֶה של הקדש, נִהְיִין מִמֶּנּוּ – ממי המעין, כיון שהמים לא התקדשו כשעברו בשדה הקדש.

בערב שבת שחל בחג הסוכות היו ממלאים מים בכד של זהב שאינו מקודש, לצורך ניסוכם על גבי המזבח ביום השבת. המשנה מבררת את דין אותם מים: הַמִּים שֶׁנִּמְצָאִים בְּכַד שֶׁל זָהָב, אף שאינם קדושים מכל מקום לֹא נִהְיִין בהם כיון שמילאום לצורך הקדש. וְלֹא מוֹעֲלִין בהם, כיון שלא התקדשו. אבל לאחר שֶׁנִּתְּנָן ו-את המים בשבת בבוקר בַּצְלוּחִית – כלי שרת של הקדש, כיון שנתקדשו בכך, מוֹעֲלִין בָּהֶן כשנהנה מהם.

עֶרְכָּה שהיו זוקפים אותה בחג הסוכות אצל המזבח, קודם שזקפה לֹא נִהְיִין בה, שכיון שהביאו אותה כדי לזקפה על יד המזבח נראית כקדשי מזבח. וְלֹא מוֹעֲלִין בה, כיון שאינה קדושה. **רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אָמַר**, נִוָּהֲיִין הָיוּ הַזִּקְנִים שֶׁנִּהְיִים מִמֶּנּוּ – מהערבות שהביאו למקדש לזוקפם על יד המזבח, בְּלִלְבִּיהֶן – לקיים בהם מצות נטילת לולב, ואף קודם שהניחום אצל המזבח.

גמרא

הגמרא מבררת באיזה אופן מועלים במים שמילאום כדי לנסכם ובאיזה אופן אין מועלים: **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ** מה ששינו במשנה שמי ניסוך החג שמילאום בתוך כד של זהב אין מועלים בהם, כוונתה שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בְּבוֹלָן – באופן שיש בכד יותר משלשה לוגין או פחות משלשה לוגין, שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, אֲכָל מוֹעֲלִין בְּשִׁלְשָׁה לֹוגִין – אבל אם יש בכד שלשה לוגין, שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, מועלים בו.

מקשה הגמרא: וְהִקְתַּנִּי בְּיָפָא, שרק אם נִתְּנָן את המים לְתוֹךְ הַצְלוּחִית שמקודשת מוֹעֲלִין בָּהֶן, מְכַלְל – משמע מזה דְּרִישָׁא כשהם עדיין בכד של זהב אֲפִילוּ כשהם בְּשִׁיעוֹר שִׁלְשֶׁת לֹוגִין נִמְי לֹא מועלים, כיון שהמים עדיין לא התקדשו.

מתרצת הגמרא: **אֵלָּא אִי אִיתָמַר אִסְפִּיא אִיתָמַר** – אלא מה שנאמר בשם ריש לקיש שמועלין בשלשה לוגין, על הסיפא של המשנה נאמר, ששינו בה, שאם נתן את המים בצלוחית של זהב שהיא כלי שרת מוֹעֲלִין בָּהֶן, ועל זה **אָמַר רִישׁ לְקִישׁ** שאף כשנתנם בצלוחית אין מוֹעֲלִין אֵלָּא כשנתן בָּהּ שִׁלְשָׁה לֹוגִין שהוא השיעור שמנסכים על גבי המזבח, אבל אם נתן בה יותר משלשה לוגין או פחות, המים לא מתקדשים ואין מועלין בהם. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר מוֹעֲלִין בְּבוֹלָן – אף ביותר משלשה לוגין, כי רבי יוחנן סובר, שאין שיעור למים שמנסכים על גבי המזבח, ולכך הצלוחית מקדשת את כל המים שניתנו בה.

הגמרא תמדה על ריש לקיש, ממה שהקשה על שיטת רבי יוחנן. מקשה הגמרא: **לְמִיָּמְרָא דְּקֶסֶבֶר רִישׁ לְקִישׁ יֵשׁ שִׁיעוֹר לְמִים** שמנסכים על גבי המזבח בחג הסוכות, ולכך לא מועלים רק אם יש בכד שלשה לוגין, וְהִתְנָן (ובחים קי), **אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר הַמַּנְסֵךְ מִי חָג** – מים שהתמלאו כדי לנסכם בחג הסוכות, בְּחָג הסוכות, שאז הם ראויים להתנסך, בַּחוּץ – מחוץ לעזרה, חֵיִיב כרת במזיד וחטאת בשוגג, על שהעלה בחוץ דבר הראוי להקרב בפנים. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן על משנה זו מְשוּם – משמו של מְנַחֵם יוֹדְפָאָה – ממקום הנקרא יודפת, שְׂרָפִי אֱלֶעָזָר שחייב את המנסך מים בחוץ, בְּשִׁימַת רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, הסובר שניסוך המים הוא מהתורה, דְּרִישׁ ממה שנאמר (במדבר כט לא) בקרבנות של חג הסוכות, מְלֻכָּד עלת הַתְּמִיד מִנְחָתָה [וְנִסְכֶּיהָ] (נפסיקתה) בלשון רבים ולא כתבה 'ונסכה', שבחג הסוכות יש להביא שני ניסוכים עם התמיד, אֶחָד נִיסוֹךְ הַמִּים, וְאֶחָד נִיסוֹךְ הַיֵּין שמקריבים עם כל קרבן. ולכך כיון שדורש מפסוק שיש לנסך מים בחג הסוכות, המנסך בחוץ חייב משום שהעלה קרבן בחוץ. וְאָמַר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ לרבי יוחנן, לשיטתך שרבי אלעזר סובר כרבי עקיבא שדורש מ'ונסכיה' חובת ניסוך המים, אִי – אם כן הוקש ניסוך המים לניסוך היין, ונאמר, מָה יֵין שיעור ניסוכו הוא שִׁלְשָׁה לֹוגִין, אֵי שיעור הניסוך של מִים שִׁלְשָׁה לֹוגִין. מדייקת הגמרא ממה שתמה ריש לקיש על רבי יוחנן שלשיטתו נמצא שיש שיעור למים, מְכַלְל דְּקֶסֶבֶר רִישׁ לְקִישׁ עצמו שאין שִׁיעוֹר לְמִים, ואם כן מדוע אמר שאין מועלים במים כשיש בצלוחית יותר או פחות משלשה לוגים.

מתרצת הגמרא: ריש לקיש עצמו סובר שיש שיעור למים ולכך לא מועלים כשיש יותר או פחות משלשה לוגים, וְלִמְעֻמָּיה דְּמְנַחֵם יוֹדְפָאָה קָאָמַר – ריש לקיש הקשה כן לשיטתו של מנחם יודאפה, שמצד אחד אמר מנחם יודאפה, שהמקור לניסוך המים מן התורה הוא דרשת רבי עקיבא מהפסוק 'ונסכיה', שמוה יש ללמוד ששיעור הניסוך הוא שלשה לוגים כשיעור היין. ומצד שני אמר רבי יוחנן כאן בשם מנחם יודאפה, שמועלין בכולן, שמוה מוכח שאין שיעור למים, ולכך גם אם נתן יותר משלשה לוגים או פחות נתקדשו המים ומועלים בהם, אבל ריש לקיש עצמו סובר שיש שיעור למים כמו לין, ולכך אמר שאין מועלים בכולם.

משנה

המשנה מביאה דינים של דברים נוספים הנמצאים במקומות המקדשים או האסורים בהנאה, האם הם מותרים בהנאה: תָּקַן – עצי הקן שבו מקוננים היונים שֶׁבְּרָאשׁ הָאֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, לֹא נִהְיִין מעצי הקן, וְלֹא מוֹעֲלִין – ומי שנהנה מעצי הקן לא מעל. עצי הקן שֶׁנִּמְצְאוּ בְּרָאשׁ אֵילָן שֶׁל אֲשִׁירָה – אילן של עבודה זרה שאסור בהנאה, יִתִּיזוּ – יכה בְּקֶנֶה על הקן כדי שיפול מהעץ ויהנה ממנו, לכן לא יעלה על העץ להורידו. וכן אם יכול להורידו בידי ללא העלאתו על העץ, מותר. הַמְּקַדֵּשׁ אֶת הַחוּרֶשׁ – יער שיש בו עצים מוֹעֲלִין בְּבוֹלוֹ – בין בעצים עצמם, ובין בנסורת שמוריד הנגר בשעת הניסוך, ובין בעלים שעל גבי העצים, כי כשהקדיש את החורש היתה דעתו להקדיש את כל מה שנמצא בו.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **בו** קידש על הכוס וקודם ששעם הפסיק בדבור חזר ומברך בורא פרי הגפן¹⁶³ ואינו צריך לחזור ולקדש¹⁶⁴ עא
2 **אבל** אם הסיח דעתו משתית כוס זה (או) שניא מחדר זה לחדר אחר אף על פי שחזר למקומו צריך לחזור
3 ולקדש¹⁶⁵ עב ואינו יוצא ידי חובתו בקידוש הראשון כיון שהפסיק בינו למערכת הכוס בהיסח הדעת (או) בעקירת
4 מקום מחדר לחדר¹⁶⁷:

חלק ב סימן רנא דיני קידוש שעל היין סעיף כו

הלכתא רבנא

- ע] **בורא פרי הגפן** - שמע חברו מברך ברכת הקידוש או
'בורא פרי הגפן' לא יענה 'אמן', ואם עבר וענה - אין צריך
לחזור ולברך, אבל ענה אמן על ברכה אחרת - חזור
ומברך¹⁶⁴.
עא] **לחזור ולקדש** - דההפסק אינו מגרע אלא ברכת 'בורא
פרי הגפן', מפני ששח בין ברכה לטעימה, אבל הקדוש

צינונים והוספות

- שינוי מקום אפילו הוא טרקלין גדול.
ואם מתחלה כשבירך בחדר זה היה בדעתו לשנות מקומו מחדר
לחדר באמצע אכילתו אפילו אוכל בחדר השני מאכל אחר
שברכתו כבר הראשון א"צ לחזור ולברך.
והוא שיהיו שני החדרים בבית אחד אבל מבית לבית או אפילו
מבית לחצר אין דעתו מועלת כלום. . ומכל מקום אם במקום
שאוכל יכול לראות את מקומו הראשון שאכל שם אפילו דרך
חלון ואפילו מקצת מקומו אין צריך לחזור ולברך אפילו מבית
לחצר ואפילו לא היה כן בדעתו כשבירך.
ובקצות השלחן סימן עט ס"ק כב כתב שבכל מקום שאין צריך
לחזור ולברך 'הגפן' גם כשהלך לחדר אחר (כגון שרואה
מקומו) ה"ה שאין צריך לחזור ולקדש.
וראה סימן קצ ס"ב: כל דבר שהכוס מעכב בו אפילו בדיעבד
שאם אמר בלא כוס צריך לחזור ולומר על הכוס כגון קידוש
והבדלה ה"ה אם אמר על הכוס ולא שתה ממנו כמלא לוגמיו
מיד קודם שעקר ממקומו ובלא היסח הדעת בינתיים צריך
לחזור ולקדש כמ"ש בס"ר רע"א.
- 163) סימן קסז ס"ט: ואחר הברכה יאכל מיד ולא ישיח בין
ברכה לאכילה ואם שח צריך לחזור ולברך אלא אם כן היתה
השיחה בדברים שהם מענייני הדבר שמברך עליו כגון שאמר
הביאו מלח או ליפתן.
164) שש"כ פמ"ח הערות לט"מ בשם הגרשו"א.
165) משנ"ב ס"ק עו.
166) משום שגם שתיית הכוס חלק מהקידוש היא והוא
מוציאם ידי חובתן בכך ששותה כמלא לוגמיו (שו"ת אגרות-
משה או"ח ח"ד סימן ע' אות א), אמנם אם הפסיקו בדיבור
בלבד ולא הסיחו דעתם - יצאו ידי חובת הקידוש, אלא שאם
רוצים לטעום מהיין צריכים לברך 'הגפן' (שש"כ פמ"ח הערה
מא).
167) סימן קעח ס"א: היה אוכל בחדר זה ונטל המאכל בידו
והלך לחדר אחר לאכול צריך לחזור ולברך שכיון שעמד והלך
למקום אחר עמידתו זו היא גמר אכילתו וזו אכילה אחרת היא
וטעונה ברכה בתחלה אע"פ שלא הסיח דעתו בינתיים ואפילו
חזר למקומו לאכול צריך לחזור ולברך שכיון ששינה מקומו
בינתיים הפסיק אכילתו אבל בחדר אחד מזוית לזוית אינו נקרא

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **ב** ותקנו חכמים שתהא זכירה זו על כוס של יין בין בכניסתו
2 בין ביציאתו.
3 ומצוה מן המובחר לקדש סמוך לתחלת כניסתו בכל מה שאפשר
4 ואף אם יצא מבית הכנסת מבעוד יום יש לו לקדש מיד דכיון
5 שהוסיף מחול על הקדש הרי זה אצלו כניסת השבת ויש לו
6 לקדש מיד סמוך לכניסתו ואחר הקידוש צריך לאכול ג"כ מיד
7 כדי שיהיה הקידוש במקום סעודה ואם אינו תאב לאכול מיד
8 יכול להמתין מלקדש תוך הלילה כמה שירצה כדי שיאכל
- 9 לתיאבון ויוכל לסמוך על מה שכבר זכרו בתחלת כניסתו
10 בתפלת ערבית שכבר יצא בזה מן התורה שהרי מן התורה אין
11 צריך אלא זכירה בדברים בלבד בלא יין והרי זכרו בתפלה:
12 **ג** יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה (דהיינו
13 שעה שביעית אחר חצות היום עיין ס"ר תכ"ח) אלא או קודם
14 הלילה או לאחר שעה תוך הלילה לפי שבשעה הראשונה הוא
15 מזל מאדים וסמא"ל מושל עליו וכבר נתבאר שלכתחלה יש לו
16 לקדש מיד בבואו מבית הכנסת מבעוד יום:

21 ואם אינה יודעת תאמר עם הקטן מלה במלה ואפילו אם שומעת
22 הקידוש מגדול מכל מקום אם אינה מבינה לשון הקודש תאמר
23 עמו מלה במלה כמו שנתבאר בסי' קצ"ג:

24 ח מי שאין ידו משגת לקנות יין לקידוש שבלילה ולהכין צרכי
25 סעודה לכבוד הלילה ולכבוד היום ויין לקידוש שביום הרי
26 קידוש הלילה קודם לכל לפי שהוא מן התורה אע"פ שיכול
27 לקדש על הפת וגם על היין אינו אלא מדברי סופרים מכל מקום
28 כיון שעיקר קידוש זה הוא מן התורה גם היין שלו קודם לכל
29 חוץ מן הפת שאם אין לו פת לחם משנה היא קודמת ליין של
30 קידוש הלילה ויקדש על הפת לפי שהפת הוא עיקר מצות
31 סעודת השבת שאי אפשר לקיימן כלל בלא פת כמ"ש בסי'
32 רע"ד.

33 ואם יש לו פת ויין לקידוש הלילה וצריך (לקנות יין לקידוש
34 שביום) ולהכין צרכי סעודה לכבוד לילה ולכבוד יום הרי צרכי
35 סעודה שלכבוד היום קודמין (לקידוש היום) ולצרכי סעודה
36 שלכבוד הלילה שכבוד יום קודם לכבוד לילה וכן מי שיש לו
37 מעט מיני מגדים יניחם עד היום ולא יאכלם בלילה שכבוד היום
38 קודם (וכן קידוש שביום קודם לצרכי סעודה שלכבוד הלילה):

חלק ב סימן רעא דיני קידוש שעל היין סעיף ב"ח

1 ד הקידוש ביו"ט הוא מדברי סופרים ואעפ"כ יש לו כל דיני
2 קידוש של שבת לכל דבר אלא שאם אין לו אלא כוס אחד
3 וחל יו"ט בערב שבת הרי קידוש של שבת קודם לשל יו"ט כיון
4 שעיקר הקידוש בשבת הוא מן התורה אע"פ שעל הכוס הוא
5 מדברי סופרים:

6 ה נשים חייבות בקידוש היום בשבת מן התורה וביו"ט מדברי
7 סופרים ואע"פ שכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות
8 ממנה בקידוש היום חייבות שנאמר זכור את יום וגו' ונאמר
9 שמור את יום וגו' כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והואיל
10 והנשים מוזהרות בשמירתו להשמר בו מעשיית מלאכה שהיא
11 מצות לא תעשה כל מלאכה וגו' וכל מצות לא תעשה אף
12 שהזמן גרמא נשים מוזהרות בה הרי הן מוזהרות ג"כ בזכירתו
13 דהיינו קידוש היום:

14 ו כיון שהנשים חייבות בקידוש היום מן התורה כמו האנשים
15 יכולות להוציא את האנשים ידי חובתם אלא שלכתחלה אין
16 להורות כן לשואל הלכה למעשה (שלא יבאו לזלזל במצות):

17 ז וקטן אפילו הוא בן י"ג שנה אם אינו ידוע שהביא ב' שערות
18 אינו מוציא את האשה כיון שהיא מחוייבת מן התורה בודאי
19 והוא אינו מחוייב אלא מספק כי שמא לא הביא ב' שערות עדיין
20 והוא פטור מכל המצות מן התורה לכן תקדש האשה בעצמה

תורה אור

20 והנה בחינת מסירת נפש נמשך מחמת אהבה
21 המסותרת שהיא למעלה מן הדעת.

22 ביטול ומסירת נפש הנ"ל שישנו בכח בכל אחד
23 ואחד מישראל כנ"ל, נמשך מן ה"אהבה המסותרת"
24 שבכל נפש מישראל, כמבואר בספר התניא שכל נפש
25 מישראל יש לה בירושה מאברהם אבינו אהבה טבעית
26 להקב"ה שהיא מסותרת בלב.

27 ואהבה זו היא "למעלה מן הדעת". פירוש: סתם
28 אהבה להשם נולדת בליבו של אדם ע"י התבוננות,
29 שזוהי אהבה שעל פי טעם, כפי שיבואר להלן, אך
30 אהבה זו שבאה בירושה היא אהבה שלמעלה מן
31 הדעת, כלומר, אין אהבה זו תולדת השכל אלא היא
32 נטועה בעצם בנפש כל ישראל (ולכן נקראת "אהבה
33 מסותרת").

34 ומאהבה זו בא הכח של מסירת נפש על קידוש
35 השם, דמסירת נפש ואיבוד חייו למען קדושת שמו ית'
36 אינו ענין שכלי אלא למעלה מן הדעת, כפי שיבואר
37 לקמן.

ד"ה חייב איניש פרק ו

1 תוכן הפרק: ההבדל בין אהבת ה' "כי הוא חייך" וכח
2 ה'מסירת נפש' על קידוש השם
3 [בפרק זה ימשיך לבאר בעומק יותר ענין הביטול שהי'
4 אצל בנ"י בזמן גזירת המן, שבא לידי ביטוי בכך שהיו
5 מוכנים למסור נפשם על קדושת השם.

6 ונקודת הענין, דמסירת נפש מורה על ביטול מוחלט
7 להקב"ה בכבודו ובעצמו. ונמצא שהביטול דבני ישראל
8 בימי הפורים הי' מדרגה גבוהה ביותר בביטול, היינו לא
9 סתם ביטול המתבטא בקיום רצונו ית' בלימוד התורה
10 וקיום המצוות, אלא ביטול כזה שאינו משאיר שום מקום
11 למציאות האדם. והוא על דרך הביטול בעת מתן תורה
12 שבא לידי ביטוי באמירת "נעשה ונשמע" וכן בכך ש"פרחה
13 נשמתן".

14 וזהו עומק הקשר בין פורים למתן תורה, כי קבלת
15 התורה ענינה שבנ"י נעשו "כלים" לגילוי "קדמונו של
16 עולם" (ע"י ביטולם המוחלט להקב"ה) - וכן הי' בפורים,
17 שע"י מסירת נפשם וביטולם המוחלט למהותו ועצמותו
18 ית', זכו לגילוי אור אין סוף ב"ה "קדמונו של עולם".

19 וזהו שהולך ומבאר:]

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (ה) והנה כאשר האדם יתבונן בעומק דעתו ולבו בבחי' 1
 2 יח"ת דמל' בעולמות בחי' ממלא כ"ע שהוא 2
 3 בכח האור האלקי המהווה כל העולמות מאין ליש כנ"ל 3
 4 (בבשכמל"ו) יתפעל בלבו באהבה אלקית לאהוב את ה' 4
 5 בכל לבבו והיינו בשני יצריך כמ"ש ואהבת בכל לבבך 5
 6 והוא שע"י השגה אלקית הזאת הנקלטת היטב במוח ולב 6
 7 יתפעל גם בלב בשר הטבעי להיות בו כליון ותשוקה 7
 8 נפלאה ברשפי אש שלהבת י"ה עד שימאס ויהפוך כל רצון 8
 9 זר ורע דחוס הטבעי להיות לו רק לב אחד לאביו שבשמים 9
 10 כו' כמו שהנשמה בעצמה תכסוף בתשוקה האלקי' היפך 10
 11 טבע הגוף החומרי שנקרא רוח הבהמה שיורדת למטה כו' 11
 12 בהתפעלות אמתית מקרב ולב עמוק בכל כוחות הנה"ט כו' 12
 13 לפי שהתבוננות זאת דכח האלקי בעולמות קרובה לנפש 13
 14 האדם לראות גם בעיני בשר כמ"ש שאו מרום עיניכם וראו 14
 15 מי ברא אלה פי' וראו כמו בראי' חושיות ממש כו' עד 15
 16 שיכול להיות התהפכות הרצונות זרות לגמרי דהיינו להיות 16
 17 מתהפכים בהתפעלות רשפי אש התשוקה לה' לבדו ונמצא 17
 18 גם החוס הטבעי שמלא רע נהפך לקדושה האלקית ממש 18
 19 (ונקרא בר לבב ממש אשר לא נשא לשוא נפשו ורצונו 19
 20 כלל רק לה' לבדו כמו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי 20
 21 בארץ כלה שארי ולבבי כו') עד שנעשה לבו לב טהור 21
 22 לגמרי באותה שעה עכ"פ בבחי' ביטול היש לאין האלקי 22
 23 באמת לאמתו (מפני ששורה עליו בחי' אור האלקי דמל' 23
 24 בעולמות כמו שמאיר למעלה במלאכים עליונים כשבטלים 24
 25 במציאות כו') וזהו ממש כדמיון הפתילה שדולקת 25
 26 בשלהבת אש הנדלק בה שנהפכת למהות אש ואור כו' כך 26
 27 נהפך הגוף שהוא אש וחוס הטבעי של תאוה רעה עצמה 27
 28 למהות התשוקה האלקי' שנקרא רשפי אש שלהבת י"ה 28
 29 דנשמה האלקית כנ"ל להיות רק לה' לבדו כמ"ש בכל 29
 30 לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר שבחלל השמאלי יאהוב 30
 31 את ה' בהתפעלות רשפי אש שלהבת י"ה האלקי ממש 31
 32 וכמו שאנו רואים שיש התפעלות אלקות ממש בלב בשר 32
 33 דוקא וכמו לבי ובשרי ירננו כו' רק שאינו נמשך זמן רב 33
 34 מטעם שאין בחי' השמן דכח מ"ה הנ"ל נמשך אחר 34
 35 הפתיל' כנ"ל ומבואר למעלה שזהו הנק' נהורא אוכמא אש 35
 36 השחור השורף ומכלה לפתילה מעט מעט כו' כך אור 36
 37 האלקי שבהתפעלות הנשמה מהשגה דממלא כ"ע הנ"ל 37
 38 שורף ומכלה ללב הטבעי להפכו לאור הקדושה (וכמו כן 38
 39 למעלה במל' דאצילות בהתלבשות בעולמות שזהו ג"כ 39
 40 כמו התלבשות הנשמה בגוף ונק' נשמת כל חי כו' שנק' 40
 41 ממלא כ"ע נק' ג"כ נהורא אוכמא כנ"ל לפי שמהפך להיות 41
 42 ביטול היש לאין בכל העולמות עד גם הע' שרים דנוגה 42

דעשיה שגם הם בטלים ונכללים באלקים חיים בשירה 43
 כמ"ש מלך אלקים על גוים וכתוב הללו את ה' כל גוים 44
 כו' וכן הבו לה' משפחות עמים כו' וכה"ג רבות בכתובים 45
 כמו יראו מה' כל הארץ כו' הריעו לה' כל הארץ כו' וזהו 46
 כמו התהפכות ז' מדות רעות דנה"ט ממש באדם התחתון 47
 (כידוע) (ומ"ש ונר רשעים ידעך היינו גם כשמבטשים אותם 48
 ידעך ויקפץ נרם יותר כשהן בבחי' פירוד גמור מבחי' הרע 49
 גמור דגקה"ט לגמרי כו' ובצדיקים כתיב ואור צדיקים כו' 50
 וגופא דלא סליק ביה נהורא דנשמתא מבטשין ליה וסליק 51
 ביה כו' כאצא דלא סליק ביה נהורא כו' וכנראה בחוש 52
 שע"י ביטוש בבני חיי ומזוני בגוף יאיר בו אור הנשמה 53
 לעשות בו הרהור תשובה בלב נשבר מאד ולהכניע באמת 54
 לה' ולהתפעל באוי"ר בתשוקת רשפי אש שלהבת י"ה 55
 דנשמה ובזה הוא ההפרש בין נוגה דמערב טו"ר לגקה"ט 56
 דרע גמור וכמ"ש ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין 57
 עובד אלקי' כו' אך גם ברשעים כתיב ויתלבנו ויתבררו כו' 58
 וכמ"ש ובאו האובדים כו' כי לא ידה ממנו נדח וגם 59
 באוה"ע כתיב אז אהפוך אל עמים כו' והנה כל זה הוא 60
 בחי' נהורא אוכמא שנדלק בפתילה כנ"ל אבל בחי' נהורא 61
 חיורא הנ"ל שנק' אור המאיר הוא בא מבחי' התבוננות 62
 השניה דבחי' סובב כ"ע דוקא והוא בשם הוי"ה דאצילות 63
 ביח"ע דשמע ישראל כנ"ל וכידוע שזהו בע"ס דאצילות 64
 שמיוחדים בעצמות א"ס ב"ה דאיהו וחייהו חד ממש 65
 כמ"ש ה' אלקינו ה' אחד ממש באח"פ דא"ס עצמו שהוא 66
 למעלה מעלה מבחי' המל' שנעשה מקור לעולמות וכמ"ש 67
 כי עמך מקור חיים כו' כידוע וכך הוא למעלה מעלה גם 68
 מעולם האצילות שהרי א' אנת הוא חד ולא בחושבן פי' 69
 לא בחושבן י"ס דלפני אחד מה אתה סופר ונק' ע"ס בלי 70
 מ"ה בלי מהות כלל משום דלאו מכל אינון מדות כלל כו' 71
 והיינו עצמות א"ס ב"ה ממש שגם מה שמצמצם א"ע 72
 להיות מקור לע"ס דאצילות זהו רק הארה בעלמא הנק' 73
 קו"ח שנמשך ממל' דא"ס עצמו ע"י צמצום הראשון כידוע 74
 כמו מאצילות לבי"ע ממש כנ"ל וע"ז אמר כי עמך מקור 75
 כל חיי העולמות דאבי"ע כו' והוא הנקרא סובב כ"ע 76
 הכללי שמקיף לד' עולמות דאבי"ע בשוה ממש וזהו מלך 77
 יחיד חי העולמים בכללות הכל כו' או יחיד חי העולמים 78
 מלך וכן מל' מלכות כ"ע בכללות ע"ד הנ"ל בב' מדריגות 79
 במל' דאצי' כו' וד"ל ולמעלה גם מזה הוא למעל' גם 80
 מהיות בבחי' מקיף וסובב כללי לאבי"ע כו' רק כמו שהוא 81
 במהו"ע ממש (שנק' טה"ע שמי השמים כו' ועיקר מס"נ 82
 באחד היינו למהו"ע ממש דוקא כמ"ש אליך ה' נפשי אשא 83
 אליך ממש כידוע וד"ל): 84

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

בהעלותך את הנרות, הנה נש"י נק' בשם נרות כמ"ש נר מצוה ותורה אור והוא על שם כי הנר מאירה כו' וכמ"כ בנש"י הנה הנפש מאיר בהגוף, וגם כי הנר מתנענ' למעלה תמיד וכמ"כ בנמשל הוא ענין הרצוא ושוב שחיות הנפש היא תמיד ברצוא ושוב. והנה יש ז' נרות והם כנגד הפסוק לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כו' שהם ז' מידות כו', ולהבין תחלה מדת הגדולה וע"י מה ממשיכין בחי' גדולה יש בזה ג' אופנים הא' הוא ע"י מדת הענוה כי במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו (והיינו מה שנק' בשם גדולה זהו שאצלינו הוא בשם גדולה משא"כ לפניו ית' זהו בחי' ענוה שמשפיל כו') וא"כ צריכין לעורר מדת הענוה והוא ע"י מדת הענוה למטה עי"ז מעוררי' למעלה מדת הענוה וזהו מדת הגדולה שקורין למטה כו' כנ"ל (והיא היא) והאופן הב' ע"י מה ממשיכין מדת הגדולה הוא ע"י דברי' שנקראין ג"כ בשם גדול כמו מעשה גדול וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה כמ"ש במ"א

כי גדול הוי' ומהולל מאד וע"י גדול זה ממשיכים בחי' גדולה (וכ"ז צריך להיות בבחי' ביטול דוקא שילמוד לשמה כו' ולא בבחי' גדלות ח"ו שהוא היפוך כו') ועי"ל אופן ג' שע"י ממשיכים ג"כ בחי' גדולה כי הנה כתי' גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו, והנה עיר אלקינו הוא צירופי אותיות התפילה וכידוע ממשל העיר שמצורף מכמה בתים ובית מהרבה אבני' שנק' אותיות וכמ"ש בס"י שתי אבני' בונות שתי בתים שלש אבני' בונות ששה בתי' כו' ע"ש וזהו בחי' אותיות התפלה שנק' אבני' ובצירוף הרבה אבני' יחד עד שנעשה בחי' עיר וכת' גדול כו' בעיר אלקינו היינו שבבחי' עיר אלקינו שורה בחי' גדול הוי' כו' ולכן כשעושי' בחי' עיר היינו ע"י אותיות התפלה עי"ז ממשיכין בחי' גדולה (ויתכן לומר יותר אותיות התפלה (מאותיות התורה) כי עיר אלקינו היינו בחי' ירושלי' שהי' בה עיקר העבודה ע"י הקרבנות דוקא ותפלות כנגד תמידין תקנו כו' לזה יתכן לומר אותיות התפלה כו' וד"ל.

בהעלותך את הנרות

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות מחשוף הלבן כו' ברהטים בשקתות המים כו' ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן עקודים נקודים וטלואים כו' ויתן פני הצאן אל עקוד. וצ"ל האין בירר יעקב מלבן בחי' גבוהות דאיתא בכתבי האריז"ל דעקודים נקודים הם בחי' עולמות שלמעלה מאצי', ומשמעות הכתוב שבירר זה ע"י המקלות וצ"ל מהו"ע המקלות. אך בזה נתבאר באריכות, ותוכן הדברים כי

לבנה ולח הם חסדים, ולוז וערמון הם גבורות והוא אע"ל בינייהו. והפי' הוא כי יעקב בחר לו קו האמצעי תפארת שעולה עד הכתר כי תפארת הוא בריח התיכון המברית מקצה העליון כתר עד קצה התחתון מל' ומשם ממשיך לבי"ע כדי שיהי' בבי"ע ג"כ גילוי אלקות, ויעקב המשיך המשכת מ"ד מכתר עליון לבי"ע שזהו המקלות ששם ברהטים ביי"ע ופעל בבי"ע העלאת מ"ן ועי"ז ותלדנה הצאן עקודים כו'.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תול"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

מאמר שני
עומה אור בשלמה נומה שמים כיריעה⁴⁶, וצריך להבין

שייכות העיניים דעומה אור ונומה שמים זה לזה דמזה שכתובים בסמיכות אחד לשני בוודאי יש שייכות ביניהם.

1 ולהבין זה, יש להקדים מה שנתבאר לעיל במאמר הקודם
2 בהמשל דכחות הנפש שבאים בבחינת פנימיות באברי הגוף
3 שכל בח יש לו כלי מיוחדת שהכח מתלבש ומתגלה
4 ומתאחד בו, ועל כן לפי אופן האברים הוא פעולת והתגלות
5 הכחות בו.
6 ה.

7 האורות מתלבשים בכלים המתאימים להם, והתלבשות
8 הספירות העליונות בספירות התחתונות הוא רק הארה.

9 'גוף' ו'דמות הגוף'

10 והדוגמא מכל זה יובן למעלה - במאמר הקודם התבאר
11 בארוכה המשל של כוחות הנפש הבאים בהגבלה
12 ובהתחלקות, וכאן הרבי נ"ע מתחיל לבאר את הנמשל
13 למעלה, אלא שלפני שדן בפרטי הנמשל הוא מתעכב לבאר,
14 כיצד בכלל שייך להשוות בין נפש האדם התחתון לבורא
15 שאין לו דמות הגוף,

16 דהנה מצינו בנביא שמתאר את הבורא בבחינת ציור אדם
17 העליון, ש"על דמות הכסא דמות כמראה אדם"⁴⁷, דהגם
18 שאין לו לבורא דמות הגוף ולא גוף בו' שזה אחד מעיקרי
19 האמונה כפי שמרחיב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה⁴⁸,
20 מכל מקום חרי כתיב⁴⁹ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם
21 עליו בו' - כלומר שהנביא כן משתמש בדימוי לגוף אדם
22 ולכן צריך לפרש שהבחינה הזו שעליה נאמר "דמות כמראה
23 אדם" שאין זה בבחינת עצמות אור אין סוף ברוך הוא שהרי
24 בעצמותו ית' לא שייך כל זה.

25 ובפרטיות יותר מבאר בסוגריים: (דמה שאמרו את הלשון
26 אין לו דמות בו' העיקר קאי (= מתיחס) על בחינת עצמות
27 אור אין סוף שלמעלה מאצילות, דוהו ענין דמות הגוף וגוף
28 שהקשה בשל"ה (שני לוחות הברית)⁵⁰ על לשון זו מאחר
29 שאין לו דמות הגוף שלכאורה הוא מופשט יותר מגוף
30 ממילא קל וחומר אין לו גוף ממש, ומה צריך לומר אין לו
31 גוף בו'. - מה הכפילות בזה?
32 ומבואר במקום אחר התירוץ על זה - באופן אחר מביאור
33 השל"ה - דדמות הגוף הוא מדבר על בחינת עולמות בריאה
34 יצירה עשיה שנקראים בדמותינו על פי הפסוק⁵¹ "נעשה
35 אדם בצלמנו כדמותינו" בו', וגוף הוא בחינה נעלית יותר
36 - עולם אצילות וכמאמר הזוהר בפתח אליהו⁵² וכמה גופין
37 תקינת לון בו' (= וכמה גופים התקנת להם) לספירות של
38 האצילות, שכל זה אינו שייך בעצמות אור אין סוף ברוך
39 (הוא) - וזה החידוש של הנביא, שלא רק שבעצמות אין סוף
40 לא שייך בחינה של 'דמות הגוף' אלא גם לא שייך בחינה
41 של 'גוף'. כלומר עצמות אין סוף מושלל לא רק מהדרגה
42 הנמוכה יותר - עולמות בריאה יצירה עשיה ('דמות הגוף'),
43 אלא גם מהדרגה הגבוהה של עולם האצילות ('גוף' העליון
44 כביכול), וממילא מיושבת קושיית השל"ה,
45 מכל מקום, בחינת אדם לא שייכת בעצמות אין סוף כי אם
46 בהאורות וגילויים דאור אין סוף שנמשך בעשר ספירות
47 דאצילות שעל הספירות דאצילות נאמר שזה כדמות אדם
48 בו'.

ליל ב' דחג השבועות, תער"ב

47. יחזקאל א, כו.

48. פרק א.

49. יחזקאל א, כו.

50. וזה לשון השל"ה בספרו תולדות אדם, שער בית נאמן
(בתחילתו): מן הדברים המתמיהים בדברי תורתנו הוא מה שכתוב
בתורה, ותחת וגליו בו', כתובים באצבע אלקים בו', יד ה', עיני ה',
אזני ה', וכיוצא בדברים האלה אשר הם כינויים אל גוף. ודבר זה לא
ייתחס בו יתברך כי אינו גוף ולא כח בגוף, ולכן לא יתייחסו העניינים
האלה גם בספירותיו והם רחוקות מכל גדרי הגוף, שאם לא כן נמצא

שהוא נשמה אל ספירותיו, והוא כח בהם, וחס ושלום יהיה כח בגוף
חלילה וחלילה, לכן ראוי להרחיק גדרי הגוף בספירות, וחייבנו בזה
כמו שחייבנו בהרחקתו מעצם האין סוף (מפרסם שכ"א פ"א). ולא זו
שמרוקם מגדרי הגוף, אפילו מרוקם מענין מהות המלאך, כמו שתקן
בעל שיר יגדל בו' אין לו דמות הגוף ואינו גוף, דלפום ריהטא זו ואין
צריך לומר זו אמר, אלא פירושו שאין לו דמות הגוף ואין לו אפילו
דמות ממה שאינו גוף דהיינו המלאך, וק"ל.

51. בראשית א, כו.

52. הקדמת התקוני זוהר.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ה

1 (ב) והנה מִזְמֵן לִזְמֵן נַעֲשֶׂה עֲבֹדַת הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת עוֹד קֶשֶׁה
2 יוֹתֵר לָקֵים, כִּי בְּזִמְן הַבֵּית וְכָל שָׁפֵן בְּזִמְן מִשָּׁה
3 רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם לֹא הָיָה קֶשֶׁה כָּל כֶּף לָקֵים הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת,
4 אֲךָ אַחֲרֵי כֵן בְּזִמְן הַגְּלוּת נַעֲשֶׂה הַהֶעֱלָם וְהַהֶסְתֵּר יוֹתֵר, עַד
5 שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה בְּעֶקְבֵי מְשִׁיחָא הַחֲשֵׁךְ יִכְסֶּה אֶרֶץ, אֲלֵפִישׁ

6 שְׁמִים קְדָרוֹת חֲשֵׁךְ פָּפוּל וּמְכַפֵּל, וּמִי שֶׁהוּא יֵרָא שְׁמִים
7 וּמְקָם תּוֹרָה וּמַצּוֹת, הִרְבֵּה חוֹחִים וְעֶקְצִים יֵשׁ אֲשֶׁר עוֹקְצִים
8 וְדוֹקְרִים אוֹתוֹ בְּכַמְדִּקְרוֹת שֶׁל בְּרָזָל, וּמְלַעֲגִים וְשׁוֹחֲקִים
9 מִמֶּנּוּ, וְכַדְרֶשֶׁת רַז"ל⁸ עַל הַפֶּסוּק (אֵיכָה ג, יד) "נִגְיַנְתָּם כָּל
10 הַיּוֹם - מֵאַחֲרֵי שֶׁהֵן יוֹשְׁבֵין וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין וּמְשַׁתְּכִין, הֵן

והכבוד. וכאשר אנו רואין אשר אלו הקוראים עצמם בשם
 "משפילים" הנה לא הועילה להם חכמתם שלא להמשיך
 אחר התאנה ותענוגי הגוף, וההשכלה אצלם ענין בפני
 עצמו, והתאנה ענין בפני עצמו, ער קצן זיך ניט אפהאלטין
 פון דעם וואס די הארץ גילוסט, אשר באמת [ב]התגברות
 המדות הוא מאבד את השכל, והתגברות השכל צריך
 לדחות התגברות המדות וכידוע לכל משכיל, ואם אינו
 עומד נגד מדותיו איה חכמתו, כי הלא זה כל האדם רק
 לבר המדות שלא יהיה בבהמה, אשר זה יתרון האדם על
 הבהמה שהוא בעל שכל, כי מדות הלא יש גם בבהמה
 וניה גם כן, ויתרון האדם הוא בשכלו המתגבר על מדותיו
 ותאוותיו, וכאשר אינו יכול להעמיד על עצמו מבלי
 להמשיך אחרי המדות הטבעיים, איה הוא חכמתו? ומכל
 שכן מי שהוא ריק גם מפל דבר חכמה איה שתהיה שהוא
 בבהמה ממש, והאדם כאשר הוא עושה מעשה בהמה הרי
 הוא גרוע מן הבהמה, דבהמה אין לה דעת והאדם הרי
 יש לו דעת בטבע תולדתו, והגלם הלזה גם הוא מלעיג
 מירא אלקים ולומד תורה, זה קשה מאד לסבל. ובאמת
 הסבה האמתית היא החצפה והגסות אשר נתרבה בעת
 מאד מאד בעוונותינו הרבים, ואין איש מכיר את מקומו
 כלל כו', וכמאמר רז"ל במשנה (סוטה פ"ק ט' משנה טו)
 "בעקבות משיחא (בסוף הגלות, לפני ביאת המשיח, רש"י)
 חצפה יסגיי, נערים (הנוצרים מן הדעת) פני זקנים (שקנו
 חכמה) ילבינו".

קצור. מומן לזמן נעשה קשה יותר לקיים התורה ומצוות
 מפני רב המלעיגים, אשר גם פחותי ערך שוחקים
 מיראי אלקים ולומדי תורה, והוא מפני החצפה שבעקבות
 משיחא.

[יוס] ג' ופרשתו אמר, י"א איר, תרפ"ה

יושבין ומשיחין בי ומלעיגים ביי". ועוד קשה יותר, כי גם
 פחותי ערך פראי אדם מלעיגים ממנו, גלמים אשר אין בהם
 לא שכל ולא טעם, אשר מעולם לא נסתה נפשם להחזיק
 באיזה דקות (אין קיין איידעלע זאך), וכל מהותם הוא רק
 שהם בעלי תאנה, אוכלים זוללים ושותים כסוכאים,
 ועושים מה שלבם חפץ בשארי תאוות ותענוגים בשרים,
 משחתי המדות אשר בהפקרא נחא להודי, מזהמים בבהמות
 וחתו יער, גם המה ילעיגו על יראי אלקים ולומדי תורה.
 ואף גם המבחרים שבהם הקוראין עצמן בשם "משפילים"
 לא הועילה להם חכמתם לזכך המדות, וכל שכן בענין
 הגאונה שמדמה בנפשו אשר הוא אחד בעולם, וכל ההשכלה
 והחכמה שלו הוא, וכל האנשים הנמצאים בעולם כלם כאן
 נגדו, ואינו עולה על דעתו לחשב אולי חברו יותר חכם
 ממנו, וכל זה הוא מפני הגאונה והגסות הנעשה בנפשו על
 ידי חכמתו והשכלתו שידע איה דבר. והמשל בזה, כמו
 איש עני ביותר אשר מעולם לא היה לו אף מנה שלו,
 ולבסוף השתכר מאה מנה, אשר אז יתנשא בהתנשאות
 גדולה ויבטל את כל העשרים שבעולם ומלואו, ולכבו ירום
 והולך בקומה זקופה, כן הוא האיש הזה, אשר מפני חכמתו
 הקלה, מתגאה בגאונה והתנשאות, אשר באמת? מי שהוא
 חכם באמת צריך להיות ההפוך מזה, להשפיל את עצמו
 לפני כל אחד וללמד ממנו, וכמאמר הפתוב (תהלים קיט, צט)
 "מפל מלמדי השפילתי", דמי שרוצה לידע איה דבר חכמה
 לאמתה צריך ללמד מפל אחד ואחד מהחכמים, ולחשב
 ולהתבונן ולחקר בדבריהם היטב בלי שום פניה כו', ואז
 דוקא יתברר לו האמת, ומפל שכן שלא להתגאות על בני
 אדם, דמדת הגאונה היא גרועה [ה] ביותר משאר המדות, והיא
 מקור למקור לכל המדות הגרועות הם הקנאה והתאנה

(9) ראה גם כן קונטרס ומעין מאמר טו-טז.

ג. בשום דבר עדין. ד. נוח להם (בהנהגת) הפקר. ה. איננו יכול להתאפק ממה שהלב חומד. ו. החוצפה תגדל.

לקוטי דיבורים

דוקא, דמגילוי אור הרי אי אפשר להיות שיתהווה היש,
 ולכן כל ההתהוות הוא על ידי ספירת המלכות, לפי שהיא
 מעלמת על האור, והלא הפרצופים העליונים הם הגבה
 למעלה במעלה ומדריגה על ספירת המלכות, ומכל מקום
 ההתהוות הוא על ידי ספירת המלכות דוקא, דהיא
 הנותנת דלהיות הפרצופים העליונים הם גילויים נעלים

ובזה יובן מה שמצינו ברשב"י²¹ כל מקום שנותנים
 עיניהן מיד נשרף, היינו ביטול היש, הנה אין זה לפי
 שביטל את היש ואבדו בכוונה, אלא שזהו מפני מעלת
 מדריגת רשב"י בהדבקות העצומה שלו בהגילויים
 דפרצופים העליונים דאתמר בהו כי הוי' אלקיך אש
 אוכלה הוא, דהנה ידוע דהתהוות היש הוא מהעלם האור

1 ביותר לזאת הנה בהם ועל ידם אי אפשר להיות התהוות
2 היש. ודוקא על ידי ספירת המלכות שהיא מעלמת על
3 האורות העליונים, ובספירת המלכות גופא הנה חיצונית
4 המלכות, הנה דוקא בה ועל ידה הוא ההתהוות, ורשב"י
5 להיותו בהתעצמות במדריגות גילויים העליונים, הנה כשם

6 שמההתגלות אי אפשר להיות התהוות היש, הנה כמו כן
7 גם לאחר שנהתווה היש התבטל מפני הגילוי הרב, וזהו
8 דבכל מקום וענין גשמי וחומרי שנותנין עיניהם, הנה מיד
9 נשרף, להורות על גודל עוצם מעלת דביקותו של הרשב"י
10 בהגילויים העליונים שהיה בהתעצמות גמורה.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן²]

בס"ד.

1 מצביא וסדרן הי' כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א, ובכל עבודתו הקדושה בין בעניני
2 הרבנות ובין בעניני עסקנות הכלל הנה הסדר ומתינות לקחו חלק בראש והענינים בעסקנות הכלל היו
3 יוצאים מתחת יד קדשו מתוקנים דבר דבר על אופן בטעמו ונימוקו עמו בטוב טעם ודעת ומתקבל
4 בכי טוב ככל שדרות אחינו בני ישראל מחבבי תורה ושומרי מצוה בלי הבדל מפלגה ושאיפה בחיזוק
5 היהדות והרבצת התורה.

6 המאמר ומעין מבית ה' יוצא והשקה את נחל השטים כתבו הוד כ"ק אדמו"ר בשנת תרס"ג ונתנו
7 לחברת מפיצי אור לפרסמו בכתב בין חסידי חב"ד וגזע חסידי חב"ד ופרקים מלוקטים מהמאמר לפרסם
8 גם בין מחבבי תורה ושומרי מצוה שאינם מחסידי חב"ד³.

9 המאמר ומעין יש לו אופי מחודש על קונטרס התפלה⁴ אשר הי' ביחוד בשביל תלמידי ישיבת
10 תומכי תמימים ובשביל החסידים העוסקים בלימוד תורת החסידות ובעבודה שבלב זו תפלה להורותם
11 דרכי ואופני עבודה שבלב בשני אופנים, בקום ועשה וסור ואל תעשה, אבל המאמר ומעין אינו ביחוד
12 בשביל חסידי חב"ד אלא הוא הוראה כללית באורחות חיים עפ"י התורה והמצוה בחיים היום יומיים.

ובהערת כ"ק אדמו"ר בספר השיחות קיץ הישית (קה"ת, תשי"ז)
ע' 52: "ראה אודותיו (כ"ק הר' משה) ברשימות כ"ק מו"ח אדמו"ר
ע"ד רבנו הזקן (נמצא בדפוס)".
קטעים מרשימה זו נדפסו בספר הניגונים ח"א (תשי"ט) ע' מב
(ושם: מרשימות כ"ק אדמו"ר שליט"א, אדות שמעון המדקדק*).
בחוברת "חב"ד – ליובאוויטש (עסקנות ציבורית)" (קה"ת, תשי"א).
בספר התולדות אדמו"ר הזקן בעריכת הרא"ח שי' גליצנשטיין נדפסו
חלקים רבים ממנה בעריכה לשונית. ונזכרת בשיחת שי"פ שמיני
תשי"ג (תורת מנחם תשי"ג ח"ב ע' 135). וראה שיחת י"ט כסלו
תשי"כ (תורת מנחם תשי"כ ח"א ע' 208). ועוד.
(3) ראה רשימת היומן כג מנחם-אב; ח"י אלול תרס"ג (קונטרס
ומעין ע' 56 ואילך).

(4) "קונטרס התפלה.. הניתן.. בשביל התלמידים.. בתחלת סבת,
שנת חמשת אלפים שש מאות וששים לבריאה" (הקדמת רבינו
להקונטרס). וכ"ה באגרות-קודש ח"ג ע' שג. בקונטרס התפלה דפוס
ווילנא, תרפ"ד נדפס בראשה: קונטרס ראשון של כ"ק אדמו"ר
הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מ"ח תר"ס. וראה גם רשימת "ספריו
מאמריו ומכתביו שנדפסו" – חנוך לער ע' 21.

(1) השם – ע"פ קונטרס הצ"צ ותנועת ההשכלה ע' 6 בהערה.
(2) רשימה זו היתה אמורה להיות "מבוא" לקונטרס ומעין מאת
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שנדפס בשנת תשי"ג, כמפורש בתחילתה,
ש"להיות כי הקונטרס ומעין מוצאו במדה ידועה מטעם עסקנות
הכלל, הנה בהכרח לתאר – בעקאנט מאן – את המצב הכללי של
עסקנות הכלל בימי נשיאותו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק בכלל
ובזמן הופעת הקונטרס ומעין בפרט. . ואין מאמרי זה אלא יאיר
נתיב ומבוא לקונטרס ומעין".
ואכן ברשימת כ"ק אדמו"ר בכ"ק על גליון ה"יום יום" שלו
ציין את מקורו של הפתגם לכו אלול "מבוא למעין (מה"ק)".
לפועל לא נדפסה רשימה זו כ"מבוא" לקונטרס ומעין, ובמקומה
נדפסה רשימה אחרת (סקירה כללית מחודש טבת תר"ס עד אלול
תרס"ג). ולכן מכנה אותה "מהדורא קמא" של ה"מבוא".
אבל נראה שרשימה זו הייתה אמורה לצאת לאור באותה
תקופה, כמפורש בשיחת חג הפסח תשי"ג סעיף סד (לקו"ד ח"ג תלח,
א. ספר השיחות תשי"ג ע' 91): דער אריכות הספור וועגען דעם
משכיל וכופר שמעון זאמוטער – א פאלשער נאמען זאמוטער וואס
ער אליין האט אויסגעטראכט – ווערט דערציילט אין דעם קובץ
"שלשלת האור" היכל שלישי.

(*) ראה מכתב רבינו אל הנהלת "ניח"ח" (אגרות-קודש ח"ח ע' תקלט): "בהנוגע לרשימת חשיבת הנגינה באהלי חב"ד. . בהיומן שלי. . ספור
המשכיל המסתתר שמעון ליליענטהאל אדות ניגוני חב"ד. . יוכל לראות – על איזה שעות – אצל חתני הרה"ג הרממ"ש שליט"א".

- 1 במלות קצרות, קונטרס התפלה יסודו בקודש ומוצאו מנקודת השקפת הדרכת הרבנות בהוראה
- 2 בדרכי העבודה בעבודת ה' בתורה תפלה ומצות ומדות טובות בהנהגה דיראת שמים, והמאמר ומעין
- 3 יסודו בקודש ומוצאו מנקודת השקפת העסקנות הכללית בארחות הנהגת נשיאי חב"ד בהוראה כללית
- 4 בהנהגה במדות טובות ובבחינת הטוב עפ"י התורה.

אגרות קודש

1 ב"ה י"ג מנחם אב תרצ"ה

2 אטוואצק

3 אל התלמיד הנע' מו"ה דוד שי' גולדבערג

4 שלום וברכה.

5 במענה על מכתבו, נהניתי מאת אשר כתב לי בפרטית

6 מסדר עניניו בתפלה ובהנהגת עסקו, הכל באר היטב.

7 ומה שמתאונן על העדר הרגשת אור החסידות הנה

8 הרה"ק הר"מ אלשיך זצוק"ל כותב כי הצלחת הלימוד לא

9 ליום ולא ליומים כ"א דורש זמן מרובה, הרי דגם הבנת

10 הלימוד של השכלה והשגתה דורש זמן מרובה, ומכש"כ

11 הרגשת ההשכלה, (כמבואר באחד השיחות בהפלאות הענין

12 ההרגש הניקי' פילין, על ענין ההבנה), שדורש זמן מרובה, דכ"ז

13 - הרגשת ההשכלה - הוא בכלל השכלה, לא כן הרגשת אור

14 החסידות דזה יוצא מגדר ההבנה בכלל והוא ענין נפלא ונשגב

15 [ב]מאד, אשר לזה דרוש עבודה פנימית.

16 העובד את השי"ת באמת ובאמונה צריך להיות שם

17 ארחותיו לילך מדרגא לדרגא בסדר מסודר ולא בדרך דילוג,

18 ועם היותה דרך ארוכה, אבל היא הקצרה והנכונה להגיע

19 בעזרתו ית' אל האמת הגמור.

20 אחד מדרכי העבודה היא ההתעכבות בענין אחד משך זמן

21 נכון, דבענין עבודת הלב בתיקון המדות הנה ודאי שיעקר הוא

22 ההתעכבות לעכב עצמו בענין אחד משך זמן עד אשר יפעול

23 ישועות בנפשו ע"י עבודתו בתפלה בתיקון המדה ההיא

24 ששוקד בה תחלה ברגילות להרגיל עצמו בזה, עד אשר נחקק

25 אצלו במוחלט.

26 וכן הוא גם בעבודת המוחין הנה ענין ההתעכבות מביא

27 תועלת בלתי משוער בתוצאות טובות מופלאות בערכן, וענין

28 ההתעכבות הוא לחזור במחשבת עיון הדבר שלמד הרבה

29 פעמים וידוע אותו על נכון הנה חוזר זה ריבוי פעמים

30 במחשבת עיונו עד שהמושכל ההוא מאיר במוחו ממש.

31 וקובץ על יד מידי יום ביומו ללמוד בעיון אדעתא דנפשי,

32 לתקן נפשו הנה יום ליום יביע גילוי חדש בהבנת הענינים,

33 אבל אין זה הבנה שכלית בלבד אלא גילוי אור, דהנה בשכל

34 יש ג"כ גוף ונפש דגופו של השכל הוא שכל מצויר במה שהוא,

35 המושכל ההוא, ונפשו של השכל הוא אור השכל וחיותו.

36 אמנם אור וחיות זה נפש מוגבל המח' ומאיר בגופו של

37 השכל ההוא בדוגמת דבר כמו הנפש המתלבש בגוף להחיותו,

38 שהוא מוגבל בהצטיירות הגוף ההוא ולכן במי שהוא פסח או

39 עור ר"ל הנה הגם שהנפש הוא שלם מ"מ הכחות דהלוח וראי

40 מאחר שחסרים הכלים גם האור מתעלם, הרי שהנפש מוגבל

41 כפי ציור הגוף.

42 וכן הוא באור וחיות השכל שהוא מוגבל בציורו כפי שגופו

43 של השכל, אבל יש אור וחיות שכלי שהוא בלתי מוגבל

44 בהצטיירות מושכל פרטי, אלא הוא אור המאיר בכל דבר

45 השכלה והבנה, וענין התגלותו בא ע"י ההתעכבות בעבודת

46 המוח כמ"ש במ"א בארוכה.

47 ישקוד בלימוד ובעבודה שבלב בתיקון המדות ולהרבות

48 בלמוד ודבור בעניני חסידות עם זולתו, והשי"ת יהי בעזרו

49 להיות פנימי, י"ש חסיד ולמדן.

50 בדבר עסקו יעשה בזה ככל הנדרש להעסק, ונהיגי כל

51 ישראל לסמוך עצמם על זה ואין שום חששא מצד הדין כלל,

52 השם יתברך יזמין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה שיוכל לקבוע

53 עתים לתורה ועבודה במנוחת הדעת.

54 השם יתברך יעזר לאביו וב"ב שי' בהמצטרך להם

55 בגשמיות וברוחניות, ויזמין לו פרנסתו בריוח ובמנוחה.

56 הדו"ש ומברכו בגו"ר

57 יוסף יצחק

פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֶבְרָד חֲבִיב עָלֶיךָ בְּשֶׁלֶךְ וְהִתְקַן עֲצֻמָּךְ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יִרְשָׁה לָךְ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו". ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם עניני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדריגה גבוהה מכך והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה² ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: א) "ירוש" - התורה היא ירושה לכל אחד מישראל, ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת". בחינת "ירוש" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן, עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכולם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכו'", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חינם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי שיחות, כרך יג, עמ' 115).

שיחות קודש תש"מ - פרשת מטות-מסעי

(לקוטי שיחות, כרך ג, עמ' 907, 931)

(1) ברכה לג, ד. 2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. 3) שמות רבה לג, א. 4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. 5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוח הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. 6) פרק ו משנה ו. 7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. 8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

פרשת אחרי

טז * וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני-יהוה וימתו: * ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אלפני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת: * בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: * כתנת-כד קדש ילבש ומכנס-כד יהיו על-בשרו ובאבנט בד יחגר ובמזנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: * ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: * והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: * (לז) * ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: * ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: * והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: * והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: * והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: * (יח) * ולקח מלא-המחנה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: * ונתן את-הקטרת על-האש לפני יהוה וכפה * ענן הקטרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות: * * ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו: * * ושחט את-שעיר החטאת אשר לעם והביא את-דמו אל-מבית לפרכת ועשה את-דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על-הכפרת ולפני הכפרת: * * וכפר על-הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל-חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: * * וכל-

אדם לא-יהיה * באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד-צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל-קהל ישראל: * (ע"כ בחול) * ויצא אל-המזבח אשר לפני-יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על-קרנות המזבח סביב: * * והזה עליו מן-הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: * * וכלה מכפר את-הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח והקריב את-השעיר החי: * * וסמך אהרן את-שתי כתיב ידו קרי ידיו על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-כל-עונת בני ישראל ואת-כל-פשעיהם לכל-חטאתם ונתן אתם על-ראש השעיר ושלח ביד-איש עתי המדברה: * * ונשא השעיר עליו את-כל-עונתם אל-ארץ גזרה ושלח את-השעיר במדבר: * * ובא אהרן אל-אהל מועד ופשט את-בגדי הכד אשר לבש בבאו אל-הקדש והניחם שם: * * ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות חייב ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' (טז, א)

מספר בחסידות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבנתם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש" ממש, שייצאה נשמתם. ובכ"ז באה התורה - 'אחרי מות' - עם ציונים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני * ואת חלב החטאת יקטיר המזבח: * * והמשלח את-השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה: * * ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש יוציא אל-מחוז למחנה ושרפו באש את-ערתם ואת-בשרם ואת-פרשם: * * והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה: * * והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחודש

תֵּעָנּוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכַלְמָלְאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ
הַאֲזִיחַ וְהִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם: ^א כִּי־כִּיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר
עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
תִּמְהָרוּ: ^ב שִׁבֹּת שִׁבֹּתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־
נַפְשֵׁיכֶם חֶקֶת עוֹלָם: ^ג וְכַפֵּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח
אוֹתוֹ וְאִשֶּׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אֲבִיו וְלִבֹּשׁ
אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: ^ד וְכַפֵּר אֶת־מִקְדָּשׁ
הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יִכָּפֵר וְעַל
הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקֹּהֵל יִכָּפֵר: ^ה וְהִי־תִהְיֶה־זֹאת
לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּגֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־
חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ^ו י' וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
כִּדְבַר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:
אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב
אוֹ־עֶז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:
וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן
לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם
שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^ז לִמְעַן אֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זִבְחִים
עַל־בְּגֵי הַשֹּׂדֶה וְהִבִּיֵּאם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ וְזָבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם: ^ח וְזָרַק
הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִקְטִיר תְּחִלָּה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ^ט וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד
אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֶקֶת
עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קטרישיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טו, א)
יש להקשות מהו כפל הלשון - אחרי מות... וימתו? ויש
לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני אהרן: בני
אהרן התעלו לדרגא געלית מאד, שהביאה אותם לקרבה ואהבה
עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות הנפש, ביציאת
הנשמה מן הגוף. וחסאם היה שאין זה רצון הקב"ה, רצון
הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקו ויתקרבו אל הקב"ה, אך יחד
עם זה שישארו בעולם הזה, ויחפכו אותו לדידה לקב"ה. על פי
זה מובנת הכפילות בפסוק, מות שני בני אהרן הגיע כתוצאה
מ'בקרבכם לפני ה' וימתו', הי'מתו' מתאר את חטאם של בני
אהרן, שהתקרבו לה' עד שיצאה נשמתם.

שלישי ^ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
ומן־הגֵּר אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ־
זִבְחִי: ^ט ואל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת
אוֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוֹ: ^י וְאִישׁ אִישׁ
מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל
כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בַּנֶּפֶשׁ הַאֲכֵלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי
אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^{יא} כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאִנִּי
נִתְּתִיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם כִּי־
הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יִכָּפֵר: ^{יב} עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הִגֵּר
בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: ^{יג} וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִן־הַגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצְוֹר צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף
אֲשֶׁר יֹאכַל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפֹר: ^{יד} כִּי־נֶפֶשׁ
כָּל־בֶּשֶׂר דָּמּוֹ בַּנֶּפֶשׁ הוּא וְאָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם
כָּל־בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמּוֹ הוּא
כָּל־אֲכָלִיו יִכְרַת: ^{טו} וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל גְּבִלָה
וּטְרֵפָה בָּאֲזִיחַ וּבִגֵּר וּכְכֶם בְּגִדָיו וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: ^{טז} וְאִם לֹא יִכָּסֶּה וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ
וְנָשָׂא עוֹנוֹ: ^{יז} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
כִּדְבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אִנִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^{יח} כַּמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכַּתְּם־בָּהּ
לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֶׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אִנִּי מְבִיֵּא
אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקִיתֶיהֶם לֹא תִלְכוּ:
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתֵי תִשְׁמְרוּ לְלָבֹת
בָּהֶם אִנִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יט} וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתֵי
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אִנִּי
יְהוָה: ^כ אִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שָׂאֵר בִּשְׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ
לְגִלּוֹת עֲרוּהָ אִנִּי יְהוָה: ^{כא} עֲרוֹת אֲבִיד וְעֲרוֹת
אֲמֹךְ לֹא תִגְלֶה אֲמֹךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ^{כב} כִּי
עֲרוֹת אֲשֶׁת־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲבִיד הוּא: ^{כג} כִּי
עֲרוֹת אַחֻתְךָ בֶּת־אֲבִיד אוֹ בֶּת־אֲמֹךְ מוֹלֶדֶת בֵּית
אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן: ^{כד} עֲרוֹת
בֶּת־בְּנֶךְ אוֹ בֶּת־בֶּתְךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן כִּי עֲרוֹתְךָ
הֵנָּה: ^{כה} עֲרוֹת בֶּת־אִשְׁתְּ אֲבִיד מוֹלֶדֶת אֲבִיד
אַחֻתְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ^{כו} עֲרוֹת אַחֻתְךָ

הגוי אשר לפניכם: כפי כל-אשר יעשה מכל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם: ושמרתם את-משמרותי לבלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם: פפפ

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן, עד"ו סימן.

פרשת קדושים

יט « וידבר יהוה אל-משה לאמר: ד דבר אל-כל-עדת בני-ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: ג איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני יהוה אלהיכם: ד אל-תפנו אל-האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם: ה וכי תזבחו זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחנו: ו ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי באש ישרף: ז ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: ח ואכליו עונן ישא פיראת-קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ט ובקצרכם את-קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: י ובקמך לא תעולל ופרט פרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם: יא לא תגנבו ולא תכבדו ולא תשקרו איש בעמיתו: יב ולא-תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך אני יהוה: יג לא-תעשק את-רעך ולא תגול לא-תלין פעלת שכיר אתך עד-בקר: ד לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי משיחות חכ"ו ע' 124)

ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה. . . ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם (טז, כב-ל) שעיר המשתלח מכפר על העברות הקלות, גם אם האדם עצמו לא עשה תשובה (לדעת הרמב"ם). ואלו עצמו של יום הכפור מכפר רק אם האדם עושה תשובה. והחלוק ביניהם, בפרשת שעיר המשתלח היא על העברות עצמן, לכן לא זקוקים לתשובת האדם. אך בפרשת יום כפור היא על האדם, ולכן אם האדם מתנגד לכפרה זו, ואינו שב בתשובה, לא מועילה בפרשת יום כפור.

אביך לא תגלה שאר אביך הוא: ס ערות אחות-אמך לא תגלה פיר-שאר אמך הוא: ס ערות אחי-אביך לא תגלה אל-אשתו לא תקרב ודדתך הוא: ט ערות בלתיך לא תגלה אשת בנך הוא לא תגלה ערותה: ט ערות אשת-אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא: י ערות אשה ובתה לא תגלה את-בת-בנה ואת-בת-בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הגה זמה הוא: יא ואשה אל-אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה: יב ואל-אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה: יג ואל-אשת עמיתך לא-תתן שכבתך לזרע לטמאה-בה: יד ומזרעך לא-תתן להעביר למלך ולא תחלל את-שם אלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התועבויות תשמ"ו ח"ג ע' 196)

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית הראשון

(רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" (לאחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם. ועל דרך זה בענייננו, הרמז שבכתוב, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

רביעי כב ואת-זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: כג ובכל-בהמה לא-תתן שכבתך לטמאה-בה ואשה לא-תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: כד אל-תטמאו בכל-אלה כי בכל-אלה נטמאו הגוים אשר-אני משלח מפניכם: כה ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את-ישיביה: כו ושמרתם אתם את-חקתי ואת-משפטי ולא תעשו מכל התועבת האלה האזרה והגר הגר בתוכם: כז כי את-כל-התועבת האל עשו אנשי-הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: כח ולא-תקיא הארץ אתכם בטמאתכם אתה כאשר קאה את-

חמישי ^{טו} לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל
ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: ^{טז} לא-
תלך רכיל בעמך לא תעמד על-דם רעה אני
יהוה: ^{יז} לא-תשגא את-אחיד בלבבך הוכח תוכיח
את-עמיתך ולא-תשא עליו חטא: ^{יח} לא-תקם ולא-
תטור את-בני עמך ואהבת לרעה כמוך אני יהוה:
^{יט} את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים
שורך לא-תזרע בלאים ובגר בלאים שעטנו לא
יעלה עליך: ^כ ואיש כר-ישעב את-אשה שכבת-זרע
והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או
חפשה לא נתנלה בקרת תהיה לא יומתו כר-לא
חפשה: ^{כא} והביא את-אשמו ליהוה אל-פתח אהל
מועד איל אשם: ^{כב} וכפר עליו הכהן באיל האשם
לפני יהוה על-חטאתו אשר חטא ונסלח לו
מחטאתו אשר חטא: ^{כג} וכר-תבאו אל-הארץ
ונטעתם כל-עץ מאכל וערלתם ערלתו את-פריו
שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ^{כד} ובשנה
הרביעית יהיה כל-פריו קדש הלולים ליהוה:
^{כה} ובשנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם
תבואתו אני יהוה אלהיכם: ^{כו} לא תאכלו על-הדם
לא תנחשו ולא תעוננו: ^{כז} לא תקפו פאת ראשכם
ולא תשחית את פאת זקנד: ^{כח} ושרט לגפש לא
תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני
יהוה: ^{כט} אל-תחלל את-בתך להזנותה ולא-תזנה
הארץ ומלאה הארץ זמה: ^ל את-שבתתי תשמרו
ומקדשי תיראו אני יהוה: ^{לא} אל-תפנו אל-האבת
ואל-הידענים אל-תבקשו לטמאה בהם אני יהוה
אלהיכם: ^{לב} מפני שיבה תקום והדרת פני זקן
ויראת מאלהיך אני יהוה: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)
ורק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד והקטיר
החלב לריח ניחח לה' (י, י)

הדם והחלב אסורים בכל שמוש, מלבד עלייתם לקרבן לה'
במזבח. באור הענין בעבודת הבזרא: החלב מסמל את כח
התענוג שבאדם, והדם מסמל את הלהט וההתלהבות שבו. היצר
הרע יכול לטען כלפי האדם, אין ספק שצריך להשתמש עם

התענוג וההתלהבות שבאדם לדברים שבקדשה, אך מחר גם
להשתמש בהם לעניני רשות, ועניני העולם הזה. על כך קלמדת
אותנו התורה, את הדם והחלב חייבים להקריב על המזבח - את
התענוג וההתלהבות שבאדם יש לשמר אף ורק לדברים
שבקדשה, ולא לשום מטרה אחרת.

ששי ^א וכר-יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו:
^ב באזרח מכם יהיה לכם הגר | הגר אתכם
ואהבת לו כמוך כייגרים הייתם בארץ מצרים
אני יהוה אלהיכם: ^ג לא-תעשו עול במשפט
במדה במשקל ובמשורה: ^ד מאזני צדק אבני-צדק
איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם
אשר-הוצאתי אתכם מארץ מצרים: ^ה ושמרתם
את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם אני
יהוה: **פ כ** ^ו וידבר יהוה אל-משה לאמר:
^ז ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל
ומן-הגר | הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך
מזת יומת עם הארץ ירגמהו באבן: ^ח ואני אתן
את-פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי
מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל
את-שם קדשי: ^ט ואם העלם יעלימו עם הארץ
את-עיניהם מן-האיש ההוא בתתו מזרעו למלך
לבלתי המית אותו: ^י ושמתני אני את-פני באיש
ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת | כל-הזנים
אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם: ^{יא} והנפיש
אשר תפנה אל-האבת ואל-הידענים לזנות
אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי אותו
מקרב עמו: ^{יב} והתקדשתם והייתם קדשים כי אני
יהוה אלהיכם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 130)

אפשי, ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי (רש"י, כ, כו)
כתב הרמב"ם, שהדברים אמורים רק בחקים (כגון חזיר
וכלאים), אבל בדבר שהוא רע גם מצד השכל (כגון גנבה
ורציחה) יש לומר "אי אפשי". ולפי זה אפשר לבאר מה שאמר
ר"ל "אלמלי לא נתנה תורה, היינו למדים צניעות מחתול",
דלכאורה, למאי נפקא מינה? אלא ללמד, שיש לקיים את
המצוות הקשורות בצניעות באופן כזה שהאדם רוצה בכך מצד
עצמו, "אי אפשי".

הַטְּהִירָה לַטְּמֵאָה וּבִין־הָעוֹף הַטְּמֵא לַטְּהִיר וְלֹא־
תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר
תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא:
וְהָיִיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל
אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה
כִּי־יִהְיֶה בֵּתָם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן
יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ה ע' 45, ע' 9 ביאורי החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שְׁלֹשָׁה לַשּׁוֹן הִרְעַ הוֹרְגַת: "הָאוֹמְרוֹ וְהַמְקַבְּלוֹ וְזֶה שְׁאוֹמֵר
עָלָיו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שְׁאוֹמֵר
עָלָיו", וְהָרִי הוּא לֹא נָטַל כָּל חֵלֶק בַּמַּעֲשֶׂה? וְיֵשׁ לוֹמֵר: תְּכוֹנָתוֹ
שֶׁל הַדְּבָר הַיָּא לְגִלּוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵיוּ קִדְּם לְכֵן נִסְתָּרִים, וְלִכְּנֹן,
כֹּאֲשֶׁר שְׁנֵי אֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עַל תְּכוֹנָתוֹ וְיִמְעָשִׂיו הָרָעִים שֶׁל אֶדָם
שְׁלִישִׁי - הֵם גּוֹרְמִים בְּכָף שְׁתִּכּוֹנוֹת אֵלּוּ יִבּוֹאוּ לִידֵי גִלּוּי, וּבְכָף
נִגְרָם לוֹ נֶזֶק.

★ ★ ★

חצי קריש

וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָה רַבָּא. אֲמַן בְּעֶלְמָא דִּי כְּרָא כְּרַעוּתָהּ
וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מִשִּׁיחָהּ. אֲמַן
בְּחִיכּוֹן וּבִיּוֹמִיכוֹן וּבְחִי רֵכֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶגְלָא וּבִזְמַן
קָרִיב וְאִמְרוּ אֲמַן: אֲמַן הֵא שְׁמָה רַבָּא מְכַרְךָ לַעֲלָם וּלְעַלְמֵי עֲלָמָא. וַיִּתְבָּרַךְ
יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְכַרְךָ לַעֲלָם וּלְעַלְמֵי עֲלָמָא. וַיִּתְבָּרַךְ,
וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלָּה,
וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה דְּקִדְּשָׁא בְּרִיד הוּא. אֲמַן לַעֲלָא מִן כָּל
בְּרַבָּתָא וּשְׁיִרְתָּא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנִחְמַתָּא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא,
וְאִמְרוּ אֲמַן: אֲמַן

★ ★ ★

מַפְטִיר כֹּה וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהִירָה לַטְּמֵאָה
וּבִין־הָעוֹף הַטְּמֵא לַטְּהִיר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־
נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ
הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְּמֵא: וְהָיִיתֶם לִי
קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן־
הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּתָם
אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם
דְּמִיָּהֶם בָּם: פפפ

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י וז"ב סימן.

שְׁבִיעִי ח וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקְתִּי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה
מִקְדָּשְׁכֶם: ט כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־אָבִיו וְאֶת־
אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ: י וְאִישׁ אֲשֶׁר
יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ
מוֹת־יוֹמָת הַנְּאֹף וְהַנְּאֹפֶת: יא וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־
אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם
דְּמִיָּהֶם בָּם: יב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת
יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל עָשׂוּ דְּמִיָּהֶם בָּם: יג וְאִישׁ אֲשֶׁר
יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם
מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם: יד וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־
אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בְּאִשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ
וְאֹתָהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: טו וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
שִׁכְבָּתוֹ בַּבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:
טז וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ
וְהִרְגָתָ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמִיָּהֶם בָּם: יז וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֹחֻתוֹ בְּתֹאֲבִיו
אוֹ־בִת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוַתָּהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־
עֶרְוַתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּם עֶרְוַת
אֹחֻתוֹ גִּלָּה עֹנֵו יִשָּׂא: יח וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־
אִשָּׁה דְּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוַתָּהּ אֶת־מִקְרָה הָעֵרָה
וְהוּא גִלְתָּה אֶת־מְקוֹר דְּמִיָּהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב
עַמִּם: יט וְעֶרְוַת אֹחֻת אִמָּךְ וְאֹחֻת אָבִיךָ לֹא
תִגְלֶה כִּי אֶת־שְׂאֵרוֹ הָעֵרָה עֹנֵם יִשָּׂאוּ: כ וְאִישׁ
אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֻּדּוֹ עֶרְוַת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאִם
יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: כא וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ
אֹחֻי נָדָה הוּא עֶרְוַת אֹחֻי גִלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:
כב וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי
וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי
מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ: כג וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקֹּת
הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנִיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהִים
עָשׂוּ וְאָקֶץ בָּם: כד וְאָמַר לָכֶם אֹתָם תִּירְשׁוּ
אֶת־אֲדָמָתָם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרֵשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ
זִבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי
אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים: כה וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עִזְיִים הֵיּא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכִּינַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרת אחרי־קדושים לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום עמוס פרק ט

ט וְהָלֹא כִבְנֵי כְשִׁים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הֲלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִבְּפָתוֹר וְאַרְם מִקִּיר: הֲנֵה עֵינַי אֲדַנִּי יְהוָה בְּמַמְלַכָה הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה: ט כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מַצִּוֶּה וְהִנֵּעוֹתִי בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנְוֵעַ בְּכַבְרָה וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: י בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא־תִגֹּשׁ וְתִקְדִּים בְּעֵדֵינוּ הָרָעָה: יא בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֶכֶת דָּוִיד הַנִּפְלֵת וְגִדְרֹתַי אֶת־פְּרִצֵיהֶן וְהִרְסֹתִיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ בִּימֵי עוֹלָם: יב לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרֵית אֲדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה עֲשֵׂה זֹאת: יג הֲנֵה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקֶּצֶר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עֲסִים וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגֶנָה: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נִשְׁמוֹת וַיֵּשְׁבוּ וַיִּנְטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁתּוּ אֶת־יַיִן וַעֲשׂוּ גִזְזוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָהֶם: טו וַיִּנְטְעוּ עֲלֵ־אֲדָמָתָם וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקיים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו: רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בבגיה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לפנינו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק:
מוצאי שבת קודש, ו' אייר

אגרות קודש

ב"ה, כ' אייר, תשי"ט

ברוקליו.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה מנחם שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מט"ז אייר עם המצורף אליו ות"ח על טרחתו לשלוח לי העתק המכתב חוזר וכז' אף שכמדומה ישנו אצלי אבל אין הזמן גרמא עתה לחפש.

מענין מ"ש שנמצא בת"א בנו של חסיד שלמד אצל אדמו"ר הצ"צ ונמצאים אצלו כמה ביכלעך כתבים או הנחות ששמע אביו, בודאי יתענין בזה וישיגם, שהרי לפעמים קרובות במה שצינו השומעים עצמם, ישנן הוספות חשובות, וק"ל. ות"ח מראש על טרחתו בכל האמור.

מכתבי מענה על מכתבו הקודם בטח נתקבל בעתו, ויהי רצון שיבשר טוב בכל אותן הנקודות שכתבו וענו.

בברכה לבשו"ט.

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי קדושים בארץ ישראל – תזריע מצורע בכל העולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	6:02	5:55	8:46	8:43	9:19	9:15	10:25	10:23	19:17	19:21	19:42	19:46	19:01	19:56
חיפה (ק)	5:59	5:52	8:45	8:41	9:17	9:13	10:24	10:21	19:19	19:23	19:44	19:49	18:52	19:59
ירושלים (ק)	5:57	5:51	8:44	8:41	9:16	9:12	10:23	10:20	19:18	19:22	19:43	19:47	18:41	19:56
תל אביב (ק)	6:02	5:55	8:46	8:42	9:19	9:15	10:26	10:23	19:18	19:22	19:42	19:47	19:01	19:58
אוסטריה וינה (ק)	5:47	5:36	8:46	8:41	9:18	9:12	10:30	10:26	20:00	20:08	20:31	20:41	19:49	20:57
אוסטרליה מלבורן (ח)	6:50	6:55	9:00	9:02	9:32	9:34	10:27	10:29	17:47	17:40	18:13	18:06	17:23	18:16
אוקראינה אודסה (ק)	5:55	5:45	8:51	8:45	9:23	9:18	10:34	10:30	19:57	20:05	20:28	20:36	19:46	20:40
אוקראינה דונייצק (ק)	5:22	5:12	8:21	8:15	8:53	8:47	10:05	10:00	19:33	19:41	20:04	20:14	19:22	20:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	5:33	5:22	8:32	8:26	9:04	8:58	10:15	10:11	19:44	19:53	20:16	20:26	19:34	20:30
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:55	5:44	8:55	8:49	9:28	9:21	10:40	10:35	20:13	20:23	20:46	20:57	20:03	21:01
אוקראינה קייב (ק)	5:46	5:35	8:47	8:41	9:19	9:13	10:32	10:27	20:07	20:17	20:41	20:51	19:57	20:55
איטליה מילאנו (ק)	6:22	6:12	9:18	9:13	9:50	9:45	11:01	10:57	20:22	20:30	20:52	21:00	20:10	21:15
אקוואדור קיטו (ח)	6:01	6:00	8:35	8:34	9:05	9:04	10:07	10:06	18:23	18:22	18:44	18:44	18:04	18:48
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:20	7:25	9:31	9:33	10:04	10:06	11:00	11:01	18:23	18:16	18:48	18:41	17:59	18:52
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:17	8:23	10:27	10:30	10:58	11:01	11:53	11:55	19:09	19:01	19:36	19:28	18:44	19:32
ארה"ב בולטימור (ק)	6:16	6:09	9:06	9:02	9:39	9:34	10:48	10:44	19:54	20:00	20:21	20:27	19:41	20:31
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	6:02	5:54	8:55	8:50	9:27	9:22	10:36	10:32	19:47	19:53	20:15	20:22	19:34	20:34
ארה"ב ג'רסי (ק)	6:03	5:55	8:55	8:50	9:27	9:22	10:36	10:33	19:46	19:53	20:14	20:21	19:34	20:34
ארה"ב דטרויט (ק)	6:36	6:27	9:30	9:25	10:01	9:56	11:11	11:08	20:26	20:33	20:55	21:02	20:14	21:15
ארה"ב היוסטן (ק)	6:44	6:38	9:28	9:24	10:00	9:57	11:07	11:04	19:56	20:00	20:20	20:24	19:41	20:34
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:09	6:02	8:56	8:53	9:28	9:24	10:36	10:33	19:34	19:39	20:00	20:05	19:20	20:15
ארה"ב מיאמי (ק)	6:49	6:43	9:29	9:26	10:02	9:59	11:08	11:05	19:50	19:53	20:14	20:17	19:35	20:27
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:59	5:50	8:50	8:45	9:23	9:18	10:32	10:28	19:42	19:48	20:10	20:17	19:29	20:31
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:54	5:45	8:48	8:43	9:20	9:15	10:29	10:26	19:45	19:51	20:13	20:20	19:32	20:32
בוליביה לה פאס (ח)	6:33	6:34	9:01	9:01	9:30	9:30	10:30	10:30	18:29	18:25	18:51	18:48	18:08	18:52
בלגיה אנטוורפן (ק)	6:30	6:18	9:31	9:24	10:03	9:57	11:16	11:11	20:53	21:03	21:27	21:37	20:43	21:57
בלגיה בריסל (ק)	6:30	6:18	9:32	9:25	10:03	9:57	11:16	11:12	20:53	21:03	21:27	21:37	20:43	21:56
בלרוס ליובאוויטש (ק)	5:32	5:19	8:40	8:33	9:12	9:04	10:26	10:21	20:18	20:29	20:55	21:08	20:09	21:12
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:18	6:21	8:38	8:39	9:10	9:10	10:08	10:08	17:51	17:47	18:14	18:10	17:29	18:16
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:04	6:06	8:24	8:25	8:55	8:56	9:54	9:54	17:38	17:34	18:01	17:57	17:16	18:03
בריטניה לונדון (ק)	5:45	5:33	8:49	8:42	9:20	9:14	10:33	10:29	20:13	20:23	20:47	20:58	20:04	21:17
בריטניה מנצ'סטר (ק)	5:49	5:36	8:55	8:48	9:26	9:20	10:40	10:35	20:27	20:38	21:03	21:15	20:18	21:35
גרמניה ברלין (ק)	5:50	5:37	8:53	8:47	9:26	9:19	10:39	10:34	20:21	20:31	20:56	21:07	20:12	21:11
גרמניה פרנקפורט (ק)	6:13	6:02	9:15	9:09	9:47	9:40	10:59	10:55	20:35	20:45	21:08	21:19	20:25	21:23
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:20	6:23	8:41	8:42	9:11	9:12	9:56	9:55	17:52	17:47	18:15	18:10	17:30	18:14
הודו בומביי (ח)	6:14	6:10	8:51	8:49	9:24	9:21	10:28	10:26	19:00	19:02	19:23	19:25	18:44	19:29
הודו פונה (ח)	6:09	6:05	8:47	8:45	9:19	9:17	10:24	10:22	18:57	18:59	19:20	19:22	18:41	19:26
הונגריה בודפשט (ק)	5:39	5:28	8:36	8:31	9:09	9:03	10:20	10:16	19:46	19:55	20:18	20:27	19:35	20:31
טורקיה איסטנבול (ק)	6:12	6:03	9:03	8:58	9:35	9:30	10:44	10:41	19:54	20:01	20:22	20:29	19:42	20:33
יוון אתונה (ק)	6:37	6:29	9:26	9:22	9:58	9:54	11:07	11:04	20:11	20:16	20:37	20:43	19:57	20:47

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי קדושים בארץ ישראל – תזריע מצורע בכל העולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	6:02	5:51	8:58	8:52	9:31	9:25	10:41	10:37	20:05	20:13	20:36	20:45	19:54	20:49
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:06	7:02	9:48	9:46	10:18	10:16	11:24	11:22	20:04	20:06	20:27	20:29	19:48	20:33
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	7:09	7:16	9:13	9:16	9:46	9:49	10:40	10:42	17:46	17:37	18:14	18:06	17:19	18:10
נפאל קטמנדו (ח)	5:26	5:21	8:11	8:08	8:42	8:39	9:49	9:46	18:39	18:42	19:02	19:06	18:23	19:10
סינגפור סינגפור (ח)	6:56	6:55	9:25	9:24	9:58	9:56	10:59	10:58	19:10	19:09	19:31	19:31	18:51	19:35
פולין ורשא (ק)	5:19	5:06	8:23	8:17	8:55	8:48	10:08	10:03	19:51	20:01	20:26	20:37	19:42	20:41
פרו לימה (ח)	6:12	6:13	8:34	8:34	9:07	9:07	10:07	10:06	18:01	17:58	18:23	18:20	17:41	18:24
צרפת ליאון (ק)	6:38	6:29	9:35	9:30	10:07	10:01	11:18	11:14	20:40	20:48	21:11	21:19	20:29	21:34
צרפת פריז (ק)	6:42	6:31	9:42	9:36	10:14	10:08	11:26	11:21	20:57	21:06	21:29	21:39	20:46	21:55
קולומביה בוגוטה (ח)	5:40	5:38	8:15	8:14	8:45	8:44	9:48	9:47	18:09	18:09	18:31	18:31	17:51	18:35
קנדה טורונטו (ק)	6:19	6:10	9:14	9:09	9:45	9:40	10:56	10:52	20:14	20:21	20:43	20:51	20:02	21:04
קנדה מונטריאול (ק)	5:52	5:43	8:49	8:43	9:21	9:15	10:31	10:28	19:53	20:01	20:24	20:32	19:42	20:47
קפריסין לרנקה (ק)	6:04	5:57	8:49	8:45	9:22	9:18	10:29	10:26	19:25	19:29	19:50	19:55	19:11	19:59
רוסיה מוסקבה (ח)	6:01	5:47	9:12	9:04	9:43	9:35	10:58	10:53	20:56	21:08	21:34	21:48	20:48	22:09
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:17	6:07	9:14	9:09	9:47	9:41	10:58	10:54	20:23	20:31	20:54	21:03	20:11	21:07
שווייץ ציריך (ק)	6:19	6:09	9:19	9:13	9:50	9:44	11:01	10:57	20:30	20:38	21:01	21:10	20:19	21:25
תאילנד בנגקוק (ח)	5:58	5:55	8:33	8:31	9:05	9:03	10:09	10:07	18:35	18:36	18:57	18:58	18:18	19:02

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il